LVII
E
9
BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
LVII
E
9
NAPOLI

SCRIPTORES

RERVM GERMANICARVM SEPTENTRIONALIVM, VICINORVMQVE POPVLORVM DIVERSI,

CONTINENTES HISTORIAM ECCLESIASTICAM, ET RElgionis propagationem, geſtaque Saxonum, Sclauorum, VVandalorum, Danorum, Norvvegiorum, Suedorum, &c. Situm denique & naturam omnium quæ in Septentrione ſunt regionum, ipſarumque gentium vetuſtis temporibus mores ac religiones:

QVIBVS ACCEDVNT VARIORVM PONTIFICVM, IMPERatorum, Regum & Ducum Diplomata & Priuilegia.

OMNIA AD FIDEM VETT. CODD. EMENDATA ET aucta: partim etiam nunc primum ex archiuis prolata,

Studio atque opera

ERPOLDI LINDENBROGI.

Cum INDICE Rerum & Verborum ſatis locuplete.

Auctorum nomina atque ſeriem proxima poſt præfationem pagina indicabit.

FRANCOFVRTI,
Typis Caſpari Rôtelij, Sumptibus
Guilielmi Fitzeri.
ANNO M. DC. XXX.

DN. ANTONIO GVNTHERO COMITI IN OLDENBVRG ET DELMENHORST, DINA[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... [illegible] ... vel per [illegible]

[illegible] ... mat [illegible] ... Auguſt. [illegible] cix.

[illegible]

E[illegible] L[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] AVCTORVM HOC VOLV-
MINE COMPREHENSORVM.

[illegible] [redacted]
bus [illegible] [redacted]
[illegible] [redacted]
[illegible] [redacted]
[illegible] [redacted]
De Ecclesia Bremensi vetus Scriptum, [illegible]
[illegible] fol. [illegible]
[illegible] fol. [illegible]
[illegible] fol. [illegible]
[redacted]
Helmoldi Presbyteri [illegible] [illegible]
[illegible] fol. [illegible]
[redacted]

ADA-

M. ADAMI

HISTORIA ECCLESIASTICA,

CONTINENS RELIGIONIS PROPAGATÆ GESTA, quæ à temporibus CAROLI MAGNI, vſq; ad HENRICVM IV. acciderunt, in Eccleſia tam HAMBVRGENSI quàm BREMENSI, viciniſque locis Septentrionalibus.

EIVSDEM AVCTORIS LIBELLVS DE SITV DANIAE, ET reliquarum quæ trans Daniam ſunt regionum natura: deq́; gentium iſtarum iſtis temporibus, moribus religionibuſque.

BEATISSIMO PATRI, ET ELECTO COELITVS ARCHIEPIſcopo Hammaburgenſi Liemaro A. minimus ſanctæ Bremenſis Eccleſiæ Canonicus integræ deuotionis paruum munus.

CVM in numerum gregis veſtri, paſtor Euangelice, nuper à deceſſore veſtro colligerer, ſedulo operam dedi, ne proſelytus & aduena tanti muneris beneficio ingratus exiſterem. Mox igitur vt oculis atque auribus accepi Eccleſiam veſtram antiqui honoris priuilegio nimis extenuatam, multis egere conſtructorum manibus, cogitabam diu, quo laboris veſtri monumento exhauſtam viribus matrem potuerim iuuare. Et ecce occurrunt mihi plurima interdum legenti vel audienti facta ab anteceſſoribus veſtris, quæ tum ſui magnitudine, tū Eccleſiæ huius neceßitate videantur digna relatu. Sed quoniam rerum memoria latet, & pontificum loci nō eſt tradita literis hiſtoria, fortaſſe dixerit aliquis, aut nihil eos dignum memoria feciſſe in diebus ſuis, aut ſi fecerant quippiam, ſcriptorum qui hoc poſteris traderent diligentia caruiſſe. Hac ego neceſſitate perſuaſus, appuli me ad ſcribendum de Bremenſium ſiue Hammaburgenſium ſerie præſulum, non alienum credens meæ deuotionis officio, ſeu negotio veſtræ legationis, ſi cum ſim filius Eccleſiæ, ſanctißimorum patrum, per quos Eccleſia exaltata, & Chriſtianitas in gentibus dilatata eſt, geſta reuoluero. Ad quod nimirū valde arduum & viribus meis impar onus, eo maiorē flagito veniam, quo fere nullius qui me præceſſit veſtigia ſequens, ignotum iter quaſi palpans in tenebris carpere non timui, eligens in vinea Domini pondus diei ferre & æſtus, quam extra vineam ſtare ocioſus. Tuo igitur, ſanctißime præſul, examini audacter incœpta cōmitto: te iudicem ſimulque defenſorem imploro, ſciens tibi pro ſapientia tua nihil dignum poſſe deferri: qui decurſo mundanæ prudentiæ ſtadio, ad ſtudium diuinæ philoſophiæ maiore nunc aſcendiſti gloria, terrena

 deſpi-

deſpiciens, & ſola cæleſtia meditans. Cũque doctrina & veritate, hoc eſt, verbo & exemplo paſtorali facile multos excellas, præcipua eſt in virtutibus tuis humilitas, quæ omnibus te communem faciens, mihi quoque fiduciam dedit, quã balbutiens audeam cum Philoſopho loqui, & Saul inter prophetas videri. Scio tamen aliquos, vt in nouis rebus fieri conſuetum eſt, aduerſarios mihi non defuturos, qui dicant hæc ficta & falſa veluti ſomnia Scipionis à Tullio meditata; dicant etiam ſi volunt per eburneam portam Maronis egreſſa. Nobis propoſitum eſt non omnibus placere, ſed tibi pater & Eccleſiæ tuæ. Difficillimum eſt enim inuidis placere. Et quoniam ſic æmulorum cogit improbitas, fateor tibi quibus ex pratis defloraui hoc ſertum, ne dicar ſpecie veri captaſſe mendacium. Itaque de his quæ ſcribo, aliqua per ſchedulas diſperſa collegi, multa vero de hiſtoriis mutuaui, & priuilegiis Romanorum, pleraque omnia ſeniorum quibus res nota eſt traditione didici, teſtem habens veritatem, nihil de meo corde propalari, nihil temere definiri; ſed omnia quæ poſiturus ſum certis roborabo teſtimoniis, vt ſi mihi non creditur, ſaltem auctoritati tribuatur. In quo opere talibuſque auſis ſciant omnes, quod nec laudari cupio vt hiſtoricis, nec improbari metuo vt falſidicus. Sed quod bene ego non potui, melius ſcribendi cæteris materiam reliqui. Ab introitu ſancti VVillehadi cum Saxonia tota & armis ſubacta Francorum, & diuino cultui mancipata eſt, ordiens, in tuo ſalutari ingreſſu pono metam libelluli, ſimul omnipotentis Dei miſericordiæ ſupplicans, vt qui te populo ſuo diu erranti & afflicto paſtorem conſtituit, annuat etiam tua opera tuiſque diebus, ea quæ inter nos ſunt praua corrigi, & correcta perpetuo conſeruari. Ad hoc quæ in gentium conuerſione à prædeceſſoribus tuis ſtrenue dudum incepta ſunt, à te, qui hæreditariam prædicandi legationem poſſides, in totam ſeptentrionis latitudinem mature perfici concedat Ieſus Chriſtus Dominus noſter, cuius regni non eſt finis per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

M. ADAMI

HISTORIA EC-CLESIASTICA.

Cap. 1. HISTORIAM Hammaburgenſis Eccleſiæ ſcripturi, quoniam Liber primus. Cap. I.
Hammaburg nobiliſſima quondam Saxonum ciuitas erat,
non indecens aut vacuum fore putamus, ſi prius de gente Sa-
xonum & natura eiuſdem prouinciæ ponemus ea, quæ do-
ctiſſimus vir Einhardus aliiq; non obſcuri auctores in ſcriptis 1.
ſuis reliquerunt. Saxonia, inquiunt, pars nõ modica eſt Ger-
maniæ, & eius quæ à Francis incolitur duplum in lato puta-
tur habere, cum ei longitudine poſſit eſſe conſimilis. Poſitio eius recte metien-
tibus trigona videtur, ita vt primus angulus in auſtrum porrigatur, vſq; ad Rhe-
num flumen. Secũdus vero inchoans a maritimis Hadeloe regionis, longo ſecus
Albiam limite protenditur in orientem vſque ad Salam fluuium. Ibi eſt angulus
tertius. Itaque ab angulo in angulum habens iter octo dierum, præter eam par-
tem Saxoniæ, quæ trans Albiam ſupra incolitur à Sorabis, infra autem à Nordal-
bingis. Saxonia viris, armis & frugibus inclyta, excepto quod raris intumeſcit
collibus. Tota vero decliuis in planiciem conſideratur, ſola caret vini dulcedine,
alia omnia fert vſui neceſſaria. Ager vbiq; fertilis, compaſcuus & ſylueſtris. Qua
Thuringiam accedit, aut Salam vel Rhenum fluuios, ibi prorſus opimus. Cæte-
rum iuxta Freſiam paluſtris & aridus. prope Albiam degenerat aliquantum. Io-
cunda vbique, nec mirum, cum oportuna prouinciam riget amnium copia.

Cap. 2. Nobiliſſimi Saxoniæ fluuij ſunt Albis, Sala, Wiſura, qui & Wirraha nuncupa- Cap. II.
tur. Is in Thuringiæ ſaltu fontem habet, queadmodum & Sala: deinde mediam
curſu pertranſiens Saxoniam, in vicino Freſonum ſortitur occaſum. Verum ma-
ximus Albis, qui nunc Albia nomen habet, etiam Romanorum teſtimonio præ-
dicatur, cuius ortum ferunt trans Bohemiam; mox Slauos dirimit à Saxonibus.
Iuxta Magdaburg in ſe recipit Salam fluuium, nec longe ab Hammaburg ipſe
Albia mergitur in Oceanum. Quartus ex magnis Saxoniæ fluminibus eſt Emiſa,
qui Weſtualos à reliquis illius prouinciæ dirimit populis. Iſque oritur in ſaltu
Padarburnenſi; currit autem per medios Freſonum terminos in Oceanum Bri-
tannicum.

Cap. 3. Quærentibus autem qui mortales ab initio Saxoniam coluerunt, vel à quibus Cap. III.
gens hæc primo finibus ſit egreſſa, compertum eſt nobis ex multa lectione vete-
rum, iſtam gentem, ſicut omnes fere populos, qui in orbe ſunt, occulto Dei iu-
dicio non ſemel de regno ad populum alterum fuiſſe translatos, & ex nomine vi-
ctorum prouincias quoque vocabula ſortitas. Quippe, ſi Romanis credendũ eſt
ſcriptoribus, primi circa Albiam, & in reliqua Germania Sueui habitarunt, quo-
rum confines erant qui dicuntur Driades, Bardi, Sicambri, Huni, Wandali, Sar-
matæ, Langobardi, Heruli, Dacæ, Marcomanni, Gothi, Nordmanni & Sclaui.
Qui propter inopiam ſoli natalis, contentioneſque domeſticas, aut ſicut dicitur,
minuendæ multitudinis cauſa à loco ſuo egreſſi, totam ſimul Europam inunda-
uerũt & Africam. De antiquitate vero Saxonum meminit Oroſius & Gregorius
ita: Saxonum, inquiunt, gens ferociſſima, virtute, & agilitate terribilis, in Ocea-
ni littore habitat, inuiis inacceſſa paludibus, quæ periculoſam tunc Romanis fi-
nibus irruptionem meditans, à Valentiniano Imperatore oppreſſa eſt. Deinde
cum occuparent Gallias Saxones, à Siagrio duce Romanorum victi ſunt, & inſu-
læ eorum captæ. Igitur Saxones primo circa Rhenum ſedes habebant, & vocati
ſunt Angli, quorũ pars inde veniens in Britanniam, Romanos ab illa depulit in-

ſula. Altera pars Thuringiam oppugnans tenuit eam regionem. Quod breuiter
conſcribens Einhardus, tali modo ſuam ingreditur hiſtoriam.

Cap. 4. Saxonum gens, inquit, ſicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis e- Cap.IIII.
greſſa, per Oceanũ nauigans, Germaniȩ littoribus ſtudio & neceſſitate quærendarũ ſedium appulſa eſt, in loco qui vocatur Hatheloc. Eo tẽpore quo Thidericus rex Francorũ contra Hirminfridum ducem Thuringorũ generum ſuum dimicans, terram eorum crudeliter ferro vaſtauit & igne, & cum iam duobus prælüs ancipiti pugna incertaq; victoria mirabili cæde ſuorũ decertaſſent, Theodoricus ſpe vincendi fruſtratus, miſit legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugatus, vt audiuit cauſam aduentus eorum, pollicitiſq; pro victoria cohabitãdi ſedibus, conduxit eos in adiutorium. Quibus ſecum quaſi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, ſuperauit aduerſarios, vaſtatiſque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum iuxta pollicitationem ſuam victoribus delegauit. Qui eam ſorte diuidentes, cum multi ex eis in bello cecidiſſent, & pro raritate eorum tota ab eis occupari non potuit, partem illius, eam maxime quæ reſpicit orientem, colonis tradebant, ſingulis, pro ſua ſorte, ſub tributo exercendam. Cætera vero loca ipſi poſſederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hoſtilis turbo non tetigit, alueoque fluminis Vnſtrote dirimuntur; A ſeptentrione vero Nordmannos, gentes ferociſſimas; Ab ortu ſolis Obotritos; & ab occaſu Friſos, à quibus ſine intermiſſione vel fœdere vel concertatione neceſſaria finium ſuorum ſpatia tuebantur. Erant enim inquieti nimis, & finitimorum ſedibus infeſti, domi vero pacati, & ciuium

Cap. 5. vtilitatibus placida benignitate conſulentes. Generis quoque ac nobilitatis ſuæ, Cap.V.
prouidiſſimam curam habentes, nec facile vllis aliarum gentium, vel ſibi inferiorum connubiis infecti, propriam & ſinceram, tantumque ſibi ſimilem gentem facere conati ſunt. Vnde habitus quoque ac magnitudo corporum comarumque color, ſicut in tanto numero hominum, idem pene omnibus. Quatuor igitur differentiis gens illa conſiſtit, nobilium ſcilicet, & liberorum, libertorumque atq; ſeruorum. Et id legibus firmatum, vt nulla pars in copulandis coniugiis propriæ ſortis terminos transferat; ſed nobilis nobilem ducat vxorem, & liber liberam, libertus coniungatur libertæ, & ſeruus ancillæ. Si vero quiſpiam [horum ſibi non congruentem, & genere præſtantiorem] duxerit vxorem, cum vitæ ſuæ damno componat. Legibus etiam ad vindictam malefactorum optimis vtebantur. Et multa vtilia atque ſecundum legem naturæ honeſta, in morum probitate ſtuduerunt habere: quæ eis ad veram beatitudinem promerendam proficere potuiſſent, ſi ignorantiam creatoris ſui non haberent, & à veritate cul-
turæ illius non eſſent alieni. Coluerunt enim eos qui natura non erant Dij, in- Cap.VI.
ter quos præcipue Mercurium venerabantur, cui certis diebus humanis quoque hoſtiis litare conſueuerant. Deos ſuos neq; tẽplis includere, neque vlla humani oris ſpecie aſſimilare, ex magnitudine & dignitate cœleſtium arbitrati ſunt. Lucos & nemora cõſecrantes, deorũque nominibus appellantes, ſecretũ illud ſola reuerentia contemplabantur. Auſpicia & ſortes quam maxime obſeruabãt. Sortium conſuetudo ſimplex erat, virgam frugiferæ arbori deciſam, in ſurculos amputabant, eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem temere ac fortuito ſpargebant. Mox ſi publica fuit conſultatio, ſacerdos populi; ſi priuata, ipſe paterfamilias precatus Deos, cœlumque ſuſpiciens ter ſingulos tulit, ſublatos ſecundum impreſſam ante notam interpretatus eſt. Si prohibuerunt, nulla de eadem re ipſa die conſultatio; ſi permiſſum eſt, euentuum adhuc fides exigebatur. Auium voces & volatus interrogare proprium erat illius gentis. Equorum quoque prȩſagia ac motus experiri, hinnituſque ac fremitus obſeruare. Nec vlli auſpicio maior fides, non ſolum apud plebem, ſed etiam apud proceres habebatur. Erat & alia obſeruatio auſpiciorum, qua grauium bellorum euentus explorare ſolebant. Eius quippe gentis cum qua bellandum fuit, captiuum quoquo modo interceptum, cum electo popularium ſuorum, patriis quemque ar-

mis

mis committere,& victoriam huius vel illius pro iudicio habere. Quomodo autẽ certis diebus, cũ aut inchoatur luna, aut impletur, agendis rebus auſpicatiſſimũ initium crediderint, aliaq; innumerabilia vanarum ſuperſtitionum genera, quibus impliciti ſunt, obſeruauerint, prætereo. Hæc vero ideo commemoraui, quo prudens lector agnoſcat, à quantis errorum tenebris, per Dei gratiam & miſericordiam ſint liberati; quando eos ad cognitionem ſui nominis lumine veræ fidei perducere dignatus eſt.

Erant enim ſicut omnes fere Germaniam incolẽtes, & natura feroces, & cultui dæmonum dediti, veræque religioni contrarij, neque diuina neque humana iura polluere vel tranſgredi inhoneſtum arbitrabãtur. Nam & frondoſis arboribus, fontibuſq; venerationem exhibebant. Truncum quoq; ligni non paruæ magnitudinis in altum erectum ſub diuo colebant, patria cum lingua IRMINSVL appellantes, quod latine dicitur vniuerſalis columna, quaſi ſuſtinens omnia. Hęc tulimus excerpta ex ſcriptis Einhardi, de aduentu, moribus & ſuperſtitione Saxonum, quam adhuc Sclaui & Suecones ritu paganico ſeruare videntur.

Cap. 6. — Cap. vii.

Qualiter autem gens dura Saxonum ad cognitionẽ diuini nominis peruenerit, aut quibus prædicatoribus ad Chriſtianæ religionis normam pertigerit, explicare locus quærit, ſi de bello prius Caroli quod cum Saxonibus lõgo profligatum eſt tẽpore, mentionem facimus, & belli cauſas ſimul connectimus. Thuringi vel Saxones, itemq; cæteræ quæ iuxta Rhenum ſunt nationes, ex antiquo Frãcis tributariæ legũtur. Quibus deinde à regno eorum deficientibus Pippinus genitor Caroli bellum intulit, quod tamen filius eius maiori fælicitate peregit; de quo idem ſcriptor Einhardus breui epilogo meminit dicens: Suſceptum eſt igitur bellum aduerſum Saxones, quod magna vtrinque animoſitate, tamen maiore Saxonum quam Francorum damno, per continuos XXX. annos gerebatur: poterat ſiquidem citius finiri, ſi Saxonum hoc perfidia pateretur. Omnibus igitur qui reſiſtere ſolebant profligatis & in ſuam poteſtatem redactis, ea conditio à rege propoſita, & ab illis ſuſcepta eſt, vt abiecto dæmonum cultu, relictiſque patriis ceremoniis, Chriſtianæ fidei ſacramenta ſuſciperent; & Francis adunati, vnus cum eis populus efficerentur: tractumque per tot annos bellum ita conſtat eſſe finitum. Nunc autem ſpiritales animarum triumphos ad ſcribendum ſuccincti, de his prædicatoribus, qui ferociſſimos Germaniæ populos ad diuinam religionem perduxerunt, tale ſumamus exordium.

Cap. 7. — Cap. viii.

Primus omnium qui Auſtrales Germaniæ partes, Idolorum cultui deditas, ad cognitionẽ diuinæ ac Chriſtianæ religionis adduxit, erat Winifridꝰ natione Anglus, verus Chriſti philoſophus, cui poſtea cognomentũ ex virtute erat Bonifacius. Et quamuis alij ſcriptorũ vel Gallum in Alemãnia, vel Heimeraminũ in Bauaria; ſiue Kilianũ in Frãconia, ſeu certe Willebrordum in Freſia, priores aſſerãt verbũ Dei prædicaſſe: Hic tñ omnes alios, vti Paulus apoſtolus, ſtudio & labore prædicationis anteuenit. Ipſe .n. vt in geſtis ſuis legitur, apoſtolicæ ſedis auctoritate fultus, legationẽ ad gẽtes ſuſcepit, Theutonumq; populos, apud quos nunc & ſumma Imperij Romani, & diuini cultus reuerẽtia viget ac floret, Eccleſias doctrina, virtutibuſq; illuſtrauit. Quorũ etiam prouincias in Epiſcopatus diſtribuens, ſeorſum Francos cis Rhenũ, Heſſones ac Thuringos qui Saxonum cõfines ſunt, primitiuo quodã laboris ſui fructu Chriſto & Eccleſiæ copulauit. Tandẽq; à Freſonibus, quos iam ante ad fidem cõuerterat, illuſtri martyrio coronatus eſt. Geſta eius à diſcipulis plenaria manu edita ſunt, qui ferunt eũ agonizaſſe cũ aliis quinquaginta & amplius cõmilitonibus ſuis, anno ordinationis ſuæ XXXVII. Ipſe 2. eſt annus Dominicæ incarnationis DCC. LV. Pippini iunioris regnantis XIIII.

Cap. 8. — Cap. ix.

Poſt paſſionem ſancti Bonifacij Willehadus & ipſe Angligena, feruẽs amore Martyrij properauit in Freſiam, vbi conſiſtens ad ſepulchrum beati martyris, Paganos facti pœnitentes ſuſcepit, & credentium multa millia baptizauit. Deinde cunctã in circuitu prouinciam cum diſcipulis perluſtrans idola cõfregiſſe, populoſque ad culturam veri Dei euangelizaſſe dicitur. Tunc & gentilium zelo fuſti-

bus percuſſus, & gladio legitur ad iugulandũ proſcriptus. Licet gratia Dei ma-
ioribus eum prædeſtinaret titulis, ſua tamen voluntate & ſtudio nihilominus
ad martyrium piger erat. Poſt hæc miſſus à Carolo rege in Saxoniam, primus
omnium doctorum maritimas & boreales Saxoniæ partes, ac Tranſalbianos
populos ad Chriſtianam prouocauit fidem. Septem annos prædicaſſe dicitur
eam regionẽ, vſque ad annum rebellionis Saxonum xii. cum Widuchind per-
ſecutionem mouens in Chriſtianos, Francorum terminos vſque ad Rhenum
vaſtabat. In qua perſequutione diſcipuli Willehadi ſancti quidam Bremæ, qui-
dam per Freſiam, cæteri trans Albiam paſſi leguntur. Vnde cõfeſſor Dei, maius
adhuc lucrũ expectans, de cõuerſione plurimorũ, legitur ſecundum Euangeli-
cum præceptum de ciuitate in ciuitatẽ fugiſſe, diſperſiſq; ad prædicandum ſo-
ciis, ipſe Romam cum Luidgero veniſſe. Vbi ſanctiſſimi Papæ Adriani conſola-
tione releuati, Luidgerus in montem Caſſinum receſſit ad confeſſionem ſancti
Benedicti. Willehadus in Galliam ad ſepulchrũ ſancti repedauit Willebrordi.
Itaq; biennio vterque recluſi, contemplatiuæ vitæ operam dabant, apprime o-
rantes pro perſecutoribus & gente Saxonum, ne iactum in eis ſemen verbi Dei
inimicus homo zizaniis oppleret, impletumque eſt ꝙ ſcriptura dicit, multum
valet deprecatio iuſti aſsidua. Hæc de vita eius ad ſenſum excerpta protulimus.
Tranſacto igitur biennio, quod eſt anno Caroli xviii. Widekind incentor re-
bellionis ad fidem Caroli venit, baptizatus eſt ipſe cum aliis Saxonum magna-
tibus, & tunc demum Saxonia ſubacta, in prouinciam redacta eſt. Quæ ſimul in
viii. Epiſcopatus diuiſa, Mogũtino & Colonienſi Archiepiſcopis eſt ſubiecta.
Cuius exemplar diuiſionis, quod ex præcepto regis in Bremẽſi Eccleſia ſerua-
tur, hiis cognoſci poteſt verbis.

Cap. 9. In nomine Dñi & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Carolus diuina ordinante Cap. x.
prouidentia Rex. Si Dño Deo exercituum ſuccurrente in bellis victoria potiti
ſumus, in illo & non in nobis gloriamur, & in hoc ſeculo pacẽ & proſperitatem,
& in futuro perpetuæ mercedis retributionẽ nos promereri confidimus. Qua-
propter nouerint oẽs Chriſti fideles, ꝙ Saxones, quos à progenitoribus noſtris
ob ſuæ pertinaciam perfidię ſemper indomabiles, ipſique Deo & nobis iamdiu
rebelles, quouſq; illius non noſtra virtute ipſos & bellis vicimus, & ad baptiſmi
gratiam Deo annuente perduximus, priſtinæ libertati donatos, & omni nobis
debito cenſu ſolutos, pro amore illius, qui nobis victoriam cõtulit, ipſi tributa-
rios & ſubiugales deuote addiximus, videlicet, vt qui noſtræ poteſtatis iugum
hactenus ferre detrectauerunt; victi iam (Deo gratias) & armis & fide Dño &
Saluatori noſtro Ieſu Chriſto & ſacerdotibus eius, omnium ſuorũ iumentorum
& fructuum totiuſq; culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes legali-
ter conſtricti perſoluant. Proinde oẽm terram eorum antiquo Romanorũ mo-
re in prouinciam redigentes, & inter Epiſcopos certo limite diſterminantes,
Septentrionalem illius partem, quæ eſt piſcium vbertate ditiſsima, & pecoribꝰ
alendis habetur aptiſsima, pio Chriſto, & Apoſtolorum ſuorum principi Petro
pro gratiarũ actione deuote obtulimus: Sibique in Wigmodia in loco Bremon
vocato, ſuper flumẽ Wirraham Eccleſiam & Epiſcopalẽ ſtatuimus cathedram.
Huic parochiæ decem pagos ſubiecimus, quos etiam abiectis eorum antiquis
vocabulis & diuiſionibus, in duas redegimus prouincias, hiis appellantes no-
minibus, Wigmodiam & Lorgoe. Inſuper ad præfatæ conſtructionem Eccleſię
in ſupradictis pagis lxx. manſos cum ſuis colonis offerentes totius huius paro-
chiæ incolas, decimas ſuas Eccleſiæ, ſuoque prouiſori fideliter perſoluere, hoc
noſtræ maieſtatis præcepto iubemus, donamus & confirmamus. Adhuc etiam
ſummi pontificis & vniuerſalis Papæ Adriani præcepto, nec non & Mogontia-
cenſis Epiſcopi Lullonis, omniumque qui affuere pontificum cõſilio, eandem
Bremenſem Eccleſiam cum omnibus ſuis appendiciis Willehado probabilis
vitæ viro, coram Deo & ſanctis eius commiſimus. Quem etiam primum eiuſ-
dem Eccleſiæ iii. Idus Iulij cõſecrari fecimus Epiſcopum, vt populis diuini ſe-

mina

mina verbi ſecundum datam ſibi ſapientiam fideliter diſpenſando, & nouellam hanc Eccleſiam canonico ordine, & monaſteriali cõpetentia, vtiliter inſtruendo, interim plantet & riget, quouſque precibus ſanctorum ſuorum exoratus, incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam idem venerabilis vir ſerenitati noſtræ, eam, quam diximus, parochiam propter barbarorum infeſtantium pericula ſeu varios euentus qui in ea ſolent contingere, ad ſuſtentacula ſiue ſtipendia Dei ſeruorum inibi militantium Deo, minime ſufficere poſſe. Quamobrem quia Dominus omnipotens in gente Freſonum, ſicut & Saxonum, oſtium fidei aperuit, partem prænominatæ regionis, videlicet Freſiæ, quæ contigua huic parochiæ eſſe dinoſcitur, eidem Bremenſi Eccleſiæ, ſuoque prouiſori Willehado Epiſcopo eiuſque ſucceſſoribus, perpetualiter delegauimus retinẽdam. Et quia caſus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam ſibi in eadem diœceſi vſurpet poteſtatem, certo eam limite fecimus terminari, eique hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluuium, Liam, Steinbach, Haſalam, Wimarcham, Sneidbach, Oſtam, Mulinbach, Motam paludem, quæ dicitur Sigefrideſmor, Quiſtinam, Cheſenmor, Aſchbroch, Wiſebroch, Biuernam, Vternam, iterumque Oſtam. Ab Hoſta vero vſque quo perueniatur ad paludem quæ dicitur Caldenbach. Deinde ipſam paludem vſq; in Wempnam fluuium. A Wempna vero Bicinam, Farſtinam vſque in Wirraham fluuium. Dehinc ab orientali parte eiuſdem fluminis viam publicam, quæ dicitur Heſſeweg, Sturmegoe & Lorgoe diſterminantem Sechbaſam, Alapam, Caldhowa, iterumq; Wirraham: ex occidentali autem parte viam publicam, quæ dicitur Folcvveg, Derue & Lorgoe diuidentem, vſque in Huntam flumen. Deinde ipſum flumen, & Amriuum Lucum ſylueſtrem, quem incolæ loci Wildloch nominant, Finolam, Waldeſmoer, Bercpol, Eddenriad paludem, Emiſgoe & Oſtergoe diſterminantem, Bruſtlacho, Biberlach, iterumq; mare firmos & intranſgreſſibiles circumſcribi iuſſimus. Et vt huius donationis ac circumſcriptionis auctoritas noſtris futuriſq; temporibus Domino protegente valeat inconuulſa manere, manu propria ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Signum Domini Caroli regis inuictiſſimi. Hildebaldus Archiepiſcopus Colonienſis, & ſacri Palatij Capellanus, recognoui. Data II. Idus Iulij, Anno Dominicæ incarnationis DCC. LXXX. VIII. Indictione XII. Anno autem regni Domini Karoli XXI. Actum palatio Nemetenſi feliciter. Amen.

CAP. 10. Sedit igitur Dominus & Pater noſter Willehadus poſt ordinationẽ ſuam annos duos, menſes tres, dies XXVI. prædicauitq; tam Freſis quam Saxonibus poſt martyrium ſancti Bonifacij, omnes annos triginta quinque. Obiit autem ſenex & plenus dierum in Freſia, in villa Pleccazze, quæ ſita eſt in Ruſtris. Corpus ei[us] Bremam deportatum in baſilica ſancti Petri, quam ipſe ædificauit ſepultum eſt. Tranſitus eius celebratur feſtiuis gaudiis VI. Idus Nouembris, ordinatio. III. Idus Iulij. Extat vitæ actuumque eius inſignis liber, quem ſucceſſor eius IIII. fideli ſtilo exarauit Anſgarius. Ad cuius lectionem, quia nos ad alia properamus, cupientem ſcire tranſmittimus. CAP. XI.

CAP. 11. Proximum ſancto Willehado ex diſcipulis eius WILLERICVM in Bremẽſi Eccleſia præfuiſſe legimus, quem alij Willeharium nuncupant. Seditque annos L. vſque ad annum Luthowici ſenioris penultimum. Cum vero ſcriptum ſit in libro Donationum ſiue Traditionum Bremenſis Eccleſiæ, ab anno XXXVII. Caroli, vſque ad XXV. annum Luthewici præſediſſe Willericum; XII. anni minus reperiuntur ab eo quem prædiximus numero. Et credi poteſt tanto tempore Bremenſem Epiſcopatum ceſſaſſe, quemadmodum & alios propter nouellam gentis Saxonum conuerſionem, quæ nondum ſe Epiſcopali ditione regi patiebatur: maxime cum nullis fere annis à bello vacantibus, tandem Saxones ita profligati legantur, vt ex hiis qui incolunt vtraſque ripas Albis fluminis X. milia hominum cum paruulis in Franciam tranſlati ſint. Et hic eſt annus diuturni Saxonũ CAP. XII.

belli xxxiii. quem Franeotum hiſtorici ponunt memotabilem; ſcilicet Caroli
Imperatoris xxxvii. Quo tempore cnm Sclauorũ quoq; gentes Francorũ Im-
perio ſubiicerentur, Carolus Hãmaburg ciuitatẽ Nordalbingorum, extructa
ibidem Ecclẽſia, Heridago cuidam ſancto viro, quem loci Epiſcopum deſigna- 4.
uit ad regendum cõmiſit; cui etiam propter infeſtationem barbaticam, vbi in-
terdũ poſſet conſiſtere, cellam quandã in Gallia Rodnach donauit. Diſponens
eandem Hãmaburgenſem Eccleſiam, cunctis Sclauorũ Danorumq; gentibus
Metropolim ſtatuere. In qua re ad perfectum ducenda, & mors Heridagi preſ-
byteri & occupatio regni, Carolũ Imperatorem ne deſiderata compleret im-
pediuit. Legimus in libro donationum Bremẽſis Eccleſiæ, Willericũ Bremen-
ſem Epiſcopũ Transalbianis etiã ante Anſgarium ꝑdicaſſe, & Eccleſiam in Mi-
linthorp frequẽter viſitaſſe, vſq; ad tẽpus quo Hãmaburg metropolis facta eſt.

Et quoniam mentionem Danorum ſemel fecimus, dignum memotia vide- CAP.
tur, quod victorioſiſſimus Imperator Catolus, qui omnia regna Europæ ſubie- XIII.
cerat, nouiſſimum cum Danis bellum ſuſcepiſſe narratur. Nam Dani & cæteri
qui trans Daniam ſunt populi ab hiſtoricis Frãcorum omnes Nordmanni vo-
cantur. Quorum Rex Gotafridiam antea Freſis, itemq; Nordalbingis, Obotti-
tis & aliis Sclauorum populis tributo ſubactis, ipſi Carolo bellum minatus eſt.
Hæc diſſenſio voluntatẽ Imperatoris vel maxime de Hammaburg retardauit.
Tandẽ extincto cælitus Gotafrido Hemming patruelis eius ſucceſsit, qui mox
pacem cum Imperatore faciens, Egdoram fluuium regni terminum accepit.
Nec multo poſt Clariſsimus Imperator Carolus obiens, Luthewicum filium
ſuum Imperij reliquit hæredem. Cuius tranſitus ad ſuperos contigit anno xxv.
Willerici, die v. ante Kalend. Februarij.

CAP. 12. Lothewicus voluntatem patris oblitus prouinciam Trãsalbianam Bremen- CAP.
ſi & Ferdenſi Epiſcopis commendauit. A quo tempore geſta incipiunt ſancti XIIII.
Anſgarij. Et qm̃ borealium gẽtium hiſtoria noſtram, id eſt, Bremenſem Eccle-
ſiam in parte reſpicit, diſpoſui, nec inutiliter, vt arbitror, paſsim occurrentia
tangere acta Danorum. Per idem tempus Hemmingo Danorũ rege mortuo,
Sigafrid & Anulo nepotes Gotafridi, cum inter ſe de primatu regni conuenire
non poſſent, prælio diuiſerunt, in qua congreſſione xi. milibus hominũ inter-
emptis, Reges ambo ceciderũt. Pars Anulonis cruenta victoria potita, Regin-
fridum & Haroldum in regnum poſuerũt. Moxq; Reginfridus à Haroldo pul-
ſus piraticam claſſem exercuit. Haroldus vero cum Imperatore fœdus iniit. Hi-
ſtoria plenius hæc Francorũ exequitur. In diebus illis ſcribitur, ꝙ Ebo Remen-
ſis cum de ſalute gentium religionis ſtudio ferueret, legationem ad gẽtes cum
Halirgario ſuſcepit à Paſchali Papa, quam poſtea noſter Anſgarius diuina opi-
tulante gratia feliciter peregit. Anno Willerici xxxiii. Luthewicus Imperator CAP. XV.
nouam in Saxonia Corbeiam exorſus, religioſiſsimos Franciæ monachos ad il-
lud congregauit cœnobium, inter quos præcipuus legitur ſanctiſsimus pater
noſter ac philoſophus Chriſti Anſgarius, vitæ atq; ſcientiæ merito clarus, & o-
mni Saxonum populo acceptus. Eodemque tempore Rex Danorũ Haroldus à
filiis Gotafridi regno ſpoliatus, ad Luthewicum ſupplex venit Imperatorem;
qui & mox Chriſtianæ fidei catechiſmo imbutus, apud Mogũtiam cum vxore,
fratre, & magna Danorũ multirudine baptizatus eſt. Quem Imperator à ſacro
fonte ſuſcipiens, cum decreuiſſet in regnum ſuum reſtituere; dedit ei trans Al-
biam beneficium, & fratri eius Horico, vt tum piratis obſiſteret, partem Freſiæ
conceſsit, quam adhuc Dani quaſi legitimam ſui iuris repoſcunt. Cum autem CAP.
nemo doctorũ facile poſſet inueniri, qui cum illis ad Danos ire vellet, propter XVI.
barbaricam crudelitatem, qua gens illa fugitur ab omnibus, ſanctus Anſgarius
diuino, vt credimus, ſpititu accenſus, & qui ad martyrium aliqua optabat occa-
ſione pertingere, cum ſocio ſe ad vltroneum obtulit Audberto, nõ ſolum inter
barbaros, verum etiam in carcerem & in mortem pro Chriſto ire paratus. Ita-
que biennio in regno Danorum commorati, multos ex gẽtibus ad Chriſtianam
fidem

fidem conuerterunt. Inde reuerſi cum denuo ab Imperatore poſtularentur, vltimos Sueconum populos Euãgelij gratia tentare; intrepidus athleta Chriſti Anſgarius, aſſumptis ſecum fratribus Gislemaro & Withmaro doctoribus, gaudens peruenit in Daniam. Vbi relinquens Gislemarum Haroldo, ipſe cũ Withmaro in Suconiam trãsfretauit. Vbi benigne à rege Biorn ſuſcepti, verbum Dei publice prædicare permiſſi ſunt. Multos itaque per annum integrum lucrati ſunt Domino Ieſu Chriſto. In quibus Herigarius oppidi Bircæ præfectus credidit, quem tradunt etiam miraculis & virtutibus inſignem. Hac legationis ſuæ proſperitate gauiſi, Corbeiam noui Apoſtoli cum triumpho duarum gẽtium regreſſi ſunt. Et ô mira omnipotentis Dei prouidentia de vocatione gentium, quam diſponit artifex, vt vult, & quando vult, & per quem vult. Ecce quod longo prius tempore Willebrordum & Ebonem, alioſq; voluiſſe legimus, nec potuiſſe; nunc Anſgarium noſtrum & voluiſſe & perfeciſſe miramur, dicentes cum Apoſtolo, non eſt volentis neque currentis, ſed eſt Dei miſerentis, ergo cui vult, inquit, miſeretur,

CAP. 13. & quem vult, indurat. Tunc Imperator cum magnatibus ſancto Anſgario de gẽrium congratulatus ſalute, ingentes Chriſto grati as perſoluerunt. CAP. XVII.

Habito igitur generali ſacerdorum conſilio, pius Cæſar votũ parentis cupiens implere, Hammaburg Trãſalbianorum ciuitatem metropolim omnibus barbaris ſtatuit nationibus Danorum, Sueconum, itemque Slauorum; & aliis coniacẽtibus in circuitu populis, eique cathedræ primum Archiepiſcopum ordinari fecit Anſgarium. Hoc factum eſt anno Domini DCCC.XXXIII. qui eſt Luthowici Imperatoris XVIII. Willerici Bremenſis Epiſcopi XLIII. Conſecratus eſt autem à Dragone Merenſi Epiſcopo, Cæſaris fratre germano, aſtantibus atque fauentibus Orgario Mogõtienſi, Ebone Remenſi, Herti Treuerẽſi, & aliis: Conſentientibus etiam Willerico Bremenſi, & Helingaudo Fredenſi epiſcopis, quibus antea diœceſis illa commẽdata eſt: toborante id Papa Gregorio IIII. apoſtolica auctoritate, & pallij datione.

Habentur in Eccleſia Bremenſi præcepta Imperatoris, & priuilegia Papę, ſancto Anſgario data, in quibus hoc quoque vna continetur, quandam ei cellam in Gallia Turholt vocatam ad ſupplementum legationis ſuæ à Cæſare conceſſam, anno Domini DCCC.XXXIII. Acta indictione XXI. qui eſt Luthowici XXI.

CAP. 14. Beatus autem Anſgarius nunc Danos, nunc Tranſalbianos viſitans, innumerabilem vtriuſque gentis multitudinem traxit ad fidem. Si quando vero perſecutione barbarorum impeditus eſt ab ſtudio prædicandi, apud Turholt cum diſcipulis ſuis ſe retinuit. In adiutorium etiam prædicationis, datus eſt ei Ebo Remẽſis Archiepiſcopus, de quo & antea diximus. Hic ſeu fatigatione itineris, ſeu corporis debilitate impeditus, ſiue potius occupatione ſeculi delectatus, vicarium pro ſe dedit Anſgario nepotem Gaudbertum. Quem ipſi ambo conſecrantes Epiſcopum, vocauerunt eum Simonem, eumque diuinæ gratiæ commendarum, in Suconiam miſerunt. Hæc in vita ſancti Anſgarij copioſe deſcripta, nobis abbreuiandi locum præbuerũt. Verum quod diſtinctio temporum ibi obſcura eſt, pleraque ab aliis ſcriptis tempori congruentia mutuauimus. Nunc ad cætera vnde incepimus regrediamur. CAP. XVIII.

CAP. 15. Interea Willericus Bremenſis Epiſcopus, diœceſim ſuam ſollicite circumeũdo, gentiles baptizando, & fideles in Chriſto confortando, ſtrenuum prædicatoris officium peregit. Eccleſias vbique per Epiſcopium congruis erexit in locis. Tres vero Bremæ, quarum primã ſcilicet domũ ſancti Petri, de lignea lapideam fecit; & corpus ſancti Willehadi exinde trãslatum in auſtrali, quod fecit, oratorio recondidit. Quod etiam ſcriptor vitæ eius præterire noluit. Narrantque poſteri hoc factũ pro timore piratarum, qui propter virtutem miraculorum confeſſoris noſtri corpus auferre maluerunt. Eodem tẽpore beatus Anſgarius corpora ſanctorum, quæ dono Ebonis Archiepiſcopi ſuſceperat, trans Albiam fertur deportaſſe, & corpus quidem ſancti Materniani apud Heiliganſtad repoſuit, Xiſti vero & Sinnicij, cum aliorum martyrum patrociniis, in vrbe Hammaburg collocauit, CAP. XIX.

cauit, Beati vero Remigij Cimilia cum ingenti honore ſeruauit Bremæ. Willeri-
cus igitur clerum maximum collegit, de populo vero magnam Bremenſi Eccle-
ſiæ hæreditatem acquiſiuit. In diebus ſuis Carolus eleemoſynam obtulit Salua-
tori ad Bremenſem Eccleſiam, centum manſos. Scriptum eſt in libro Donatio-
num tertio, capitulo 1. vbi etiam crebro verſu hoc repetitur. Sacroſanctæ baſili-
cæ quæ conſtructa eſt in honoré ſancti Petri apoſtoli in loco ſeu villa publica nũ-
cupata Brema, vbi Willericus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei præeſſe videtur.
Qui obiit ſenex & plenus dierum Anno Domini DCCC. XXXVII. qui eſt annus
Luthowici XXV. & penultimus, ſepultuſq; eſt in domo ſancti Petri, à parte alta-
ris aquilonali IIII. Nonas Maij.

Cap. 16. LEVDERICVS ordine tertius, ſedit annos octo. Eius annos cum pro certo ſci- Cap. XX.
re non poſſumus, ex eodem libro traditionum diſcimus, & Willerici diaconum
fuiſſe, & ſediſſe vſque ad Luthowici iunioris ſextum, capitulo LVIII. ſcriptum.
Hunc etiam tradunt ſuperbum fuiſſe: quod exinde coniici poteſt, quia ſe aliquã-
do cuſtodem, aliquando paſtorem Bremenſis gregis gloriatur. In diebus illis ſan-
ctus Anſgarius legationem ſibi creditam fideliter executus, apud Hammaburg
nouellæ plantationi inſudauit, doctrina oris, & opere manuum exercens Eccle-
ſiam. Sæpe etiam monaſterium Galliæ, quod dono Cæſaris poſſedit, Turholt vi- 5.
ſitans, fratribus ibidem Deo militantibus ſalutaris regulę tramitem verbo exem-
ploque monſtrauit. In quorum nobili contubernio iam tum à puero ſanctus ef-
fulſit Rembertus, quem ſanctus pater Anſgarius adoptans in filium prophetico
ſpiritu, quo plenus erat, longe ante prædixit illum ſuæ virtutis æmulum, & in ca-
thedra pontificali ſuccedere, gratiaque meritorum in cæleſti regno conſortem
fore. In qua re, omnipotentis Dei prouidentia, quæ olim Heliæ ſubſtituit Heli-
ſeum, in Remberto non fefellit Anſgarium.

Cap. 17. Interea Nordmanni piraticis excurſionibus vſquequaque degraſſati, Freſo- Cap. XXI.
nes tributo ſubiiciunt. Eodemque tempore per Rhenum vecti Coloniam obſe-
derunt, per Albiam vero Hammaburg incẽderunt. Inclyta ciuitas tota, aut præ-
da, aut incendio diſperiit. Ibi Eccleſia, ibi clauſtrum, ibi bibliotheca ſummo col-
lecta ſtudio, conſumpta eſt. Sanctus autem Anſgarius, vt ſcribitur, cum reliquiis
ſanctorum martyrum nudus euaſit. Excidium Hammaburg hiſtoria non tacet
Francorum, & priuilegia Romanorum. Hoc, vt aiunt, factum eſt, anno Luthe-
wici ſenioris nouiſſimo. Tunc quoque Gaudbertus Epiſcopus zelo gentilium à
Sueonia depulſus, & Nithardus capellanus eius martyrio cum aliis coronatus
eſt. Et exinde Sueonia caruit ſeptennio ſacerdotali præſentia. Quo tempore A-
mundus regno pulſus, in Chriſtianos mouit perſecutioné. Herigarius vero Bir-
cæ præfectus Chriſtianitatem ibi ſolus ſuſtentauit. Qui etiam tantã fidei gratiam
meruit, vt potentia miraculorum & exhortatione doctrinæ, multa paganorum
milia ſaluarit. Scriptum itaque in actibus beati Anſgarij.

Cap. 18. Anno Leuderici Bremenſis Epiſcopi III. Luthewicus Imperator obiit, re- Cap.
gnumque in contentione remanſit. Multa inter fratres diſcordia, bellum maxi- XXII.
mum, in quo, vt hiſtoria teſtatur, omnes Francorum vires conſumptæ ſunt. Diſ-
cordiæ incentor Ebo, qui & ſupra in patrem filios armauerat, & nunc fratres in-
teſtina ſeditione concitauerat: conſpirationis crimine accuſatus, à Papa Grego-
rio deponitur. Sed aliis criminantibus hoc, aliis hoc factum aſtruentibus, verita-
tem nos in medio relinquemus; præſertim cum à ſancto patre noſtro Anſgario
ea dilectione, quam ab initio ſecum habuit, vſque in finem habitus fuerit. Lege
in vita ipſius, & in capitulo Rabani, de fama Ebonis ambigua. Tandem median-
te Papa Sergio, pax inter fratres conuenit, regnumque in tres partes eſt diuiſum,
ita vt Lotharius maior natu Romam cum Italia, Lotharingiam cum Burgundia
poſſideret, Lothewicus Rhenum cum Germania regeret, Carolus Galliam, Pip-
pinus Aquitaniam acciperet. Hac inter fratres ſortita regni diuiſione, Turholt 6.
monaſterium in partem ceſſit Caroli, ſicque alienatum eſt à iure ſancti Anſga- Cap.
Cap. 19. rij. At ille in paupertate ſua Deum glorificans, verbum Dei, cuius legatione fun- XXIII.
ctus eſt,

ctus eſt, tam ſuis quam alienis infatigabiliter ſeminauit. Vnde contigit, vt prædium, quod Ramſolan dicitur, à quadam venerabili matrona ſuſceperit, nomine IKIA. Qui locus in Epiſcopatu Ferdēſi poſitus, ab Hāmaburg niſi tribus diſparatur raſtis. Ibi ſanctus Dei cœnobium conſtituens, reliquias ſanctorum Xiſti & Sinnicij locauit confeſſorum, & alia patrocinia quæ ab Hāmaburg fugiens portauit, vbi & gregem profugum collegit, depulſoſque à gentibus ſocios in eo portu retinuit. Ab eo ergo loco Hammaburgenſem Eccleſiam viſitans, Nordalbingos in fide reformauit, quos antea perſecutio turbauit. Tunc quoque ne legatio gentium tarditate ſua quapiam frigeſceret, prædicatores miſit in Daniam; Hartgarium vero eremitam direxit in Sueoniam. Fertur etiam veniſſe Bremam, atq; ab Epiſcopo ipſius loci, qui doctrinæ ac virtutibus eius inuidit, depulſum eſſe. Poſt hæc LEVDERICVS Bremenſis Epiſcopus obiit, & ſepultus eſt in Eccleſia beati Petri ab auſtrali parte altaris. Deceſſit autem IX. Kal. Septembris, & Eccleſia diu viduata permanſit.

CAP. 20. Tunc Luthewicus Pius Cæſar inclytus Hammaburgenſis Eccleſię deſolationem miſeratus, venerabili Anſgario contulit Bremenſem Epiſcopatum. At ille CAP. XXIIII. quamuis Canonum non ignoraret decreta, quibus cautum eſt, vt Epiſcopus, qui à ſua ciuitate perſequutionem paſſus expellitur, in alia vacante recipiatur, tamen ne pro inuidia cęteri ſcandalizarentur, Cæſari ſuper hac re diu reſtitit. Poſtremo ſi abſque fratrum querela fieri poſſet, tunc ſolummodo concederet. In vita noſtri Antiſtitis hæc pleniſſime deſcribuntur. Obſcure vero notatur tempus, quod liber donationum ſignificat apertius. Anno ſcilicet Luthewici ſecundi IX. dominum Anſgarium ab Aldrico clerico & Comite Reginbaldo legatis Cæſaris ductum in Epiſcopatum. Scriptum libro tertio, capitulo xx. Sed & in vita eius hæc; Multum inquit temporis fluxit, ex quo beatus Anſgarius Bremenſem Epi-

CAP. 21. ſcopatum ſuſcepit, antequam hoc à Papa Nicolao firmaretur. Sanctus itaq; Anſ- CAP. XXV. garius receptus Bremis, annos XVIII. ſedit. Nam antea in Hammaburgenſi cathedra præfuit annis XVI. qui fiunt ſimul XXXIIII. Hoc regalis munificentiæ dono, confeſſor Dei valde gauiſus in Daniam feſtinauit. Vbi Regem Danorū Horicum inueniens, Chriſtianum reddidit. Is ſtatim Eccleſiam in portu maritimo erexit apud Sliaſuuig, data pariter licentia, vt quiſquis vellet in regno ſuo, fieret Chriſtianus. Infinita gentilium credidit multitudo, de quibus hoc in libris memoriale relictum eſt, plures vt aqua baptiſmi loti ſunt, ab omni corporis infirmitate liberatos.

CAP. 22. Quibus rebus ex voto completis, dum adhuc ſanctus Dei pro gente Sueonum CAP. XXVI. æſtuare cœpiſſet, cum Gaudberto Epiſcopo cōſilium habuit, quis eorum laudabile pro Chriſto ſubiret periculum. At ille periculum ſponte declinans, ſanctum potius vt iret rogauit Anſgarium. Exemplo athleta intrepidus Horici regis miſſum rogauit atque ſigillum, & à littore Danorum transfretans in Sueoniam peruenit, vbi tūc Oleph rex apud Bircam generale populi ſui habuit placitum. Quē præueniente miſericordia Dei, ita placatum inuenit, vt ex eius imperio & populi conſenſu, & iactu ſortis, & Idoli reſponſo, Eccleſia ibidē fabricata, & Baptiſmi licentia omnibus conceſſa ſit. Hiis etiam ex ſententia finitis, Euangeliſta noſter Eccleſiam Sueonum Erimberto commendauit presbytero, & rediit. Quæ in vita ſancti Anſgarij latiſſima geſtorum narratio deſcripta, nos breuitate nitentes amputauimus. Et ni fallat opinio, prophetia Ezechielis de Gog & Magog conuenientiſſime hic impleta videtur. Emittam, inquit Dominus, ignem in Magog, & in hiis qui habitant in Inſulis cōfidenter. Aliqui hæc & talia de Gothis, qui Romam ceperant dicta arbitrantur. Nos vero conſiderantes Gothorum populos in Sueonia regnantes, omnemque hanc regionem paſſim in Inſulas diſpertitam eſſe, prophetiam eis opinamur poſſe commodari, cum præſertim multa prædicta ſint à prophetis quæ necdum videntur completa.

CAP. 23. Interea quæſtio magna ſurrexit in regno Francorum de Bremēſi Epiſcopatu, CAP. XXVII. ad inuidiam beati Anſgarij conflata. Ea contentio diu per regnum graui & anci-

piti

piti diſſenſione profligata, multis partium ſtudiis collidebatur. Tandem Orthodoxus Cæſar Lothewicus compoſitis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue Guntharij Colonienſis Archiepiſcopi, cuius ſuffraganea prius erat Brema. Super his Romam nuncios ad ſanctiſſimum Papam direxit Nicolaum. Ille vero quod neceſſitas Eccleſiaſtica perſuaſit, & quod patrum conciliis fieri poſſe comprobatum eſt, facile conſenſit. Ergo Bremenſem ac Hammaburgenſem Epiſcopatum apoſtolica auctoritate copulari, & pro vno ſanxit haberi. Cuius rei priuilegia diligenter adhuc in Bremenſi conſeruantur Eccleſia. In quibus etiam additum eſt, quod idem Papa Nicolaus tam ipſum Anſgarium, quam ſucceſſores eius legatos & vicarios apoſtolicæ ſedis cõſtituit, in omnibus gentibus Danorũ, Sueonum, atque Sclauorum; quod & antea Gregorius Papa cõceſſit. Igitur Bremẽſis atque Hammaburgenſis parochiæ coadunatio facta eſt vltimo ſancti Anſgarij tempore. Vitæ eius annum non ponit, præceptum autẽ regis ponit annum regni XXI. Priuilegium Papæ notat annum Domini DCCC.LVIII. qui eſt ab ordinatione Archiepiſcopi XXVIII. 7.

Cap. 24. Poſt hæc ſcribitur in vita beati antiſtitis, qualiter in Daniam veniens iuniorẽ Horicum in regno reperit. Cui tempori congruit hiſtoria Francorum, quę ſic de Danis meminit. Nordmãnos per Ligerim Turonos ſuccendiſſe, per Sequanam Pariſios obſediſſe, Carolum timore compulſum terram eis ad inhabitandum dediſſe. Deinde Lotharingiam inquit, vaſtata, & ſubacta Freſia, in ſua victrici conuerſos viſcera dextra. Cõtendentibus namq; ad inuicẽ Gudurin Principe Nordmannorum cum patruo ſuo Horico ſcilicet rege Danorum, tanta cęde vtrinque mactati ſunt, vt vulgus omne caderet; De ſtirpe autem regia nemo omnium remaneret, præter puerum vnum nomine Horicum. Qui mox vt regnum ſuſcepit Danorum, ingenito furore ſuper Chriſticolas efferatus, ſacerdotes Dei expulit, & Eccleſias claudi præcepit. Ad quẽ ſanctus Dei cõfeſſor Anſgarius venire non trepidans, comitante ſecum gratia diuina, crudelẽ Tyrannum ſic placatum reddidit, vt Chriſtianitatem ipſe ſuſciperet, ſuiſq; omnibus vt Chriſtiani fierent, per edictum mandaret. Inſuper in alio portu regni ſui apud Ripam exſtrueret Eccleſiam, in Dania ſecundam. Ex hiis Eccleſiaſtico ordine compoſitis, beatus paſtor noſter Eccleſiam illam Remberto commendauit presbytero. Inde Hammaburg reuerſus, de venditione Chriſtianorum Nordalbingos correxit. Vnde Freſos adiens, caſtigauit eos pro labore dominici diei. Pertinacius vero agentes, igne cæleſti mulctauit. Et alia, quæ antiquis miraculis nõ imparia, leguntur in vita eius. Et quoniam totum ſtudium eius erat pro ſalute animarũ, ſi quando à prædicatione gentilium foris liber erat, domi congregationũ ſuarum curam egit. Quarum primam, quæ ab Hãmaburg olim barbarica incurſione depulſa eſt, ipſe, vt prædiximus, tranſtulit ad Ramſolas. Secũdam in Bremis habuit ſanctorum virorum, qui habitu quidem vſi canonico, regula viuebant monaſtica, vſq; ad noſtri fere tẽporis ætatem. Tertiam ſanctarum virginum congregationem in Briximon adunauit. vbi deuota Chriſti matrona Lutgard totum patrimonium ſuum offerens cęleſti ſponſo, magnum chorum caſtiratis ſuo nutriuit ducatu. Ad curam autẽ pauperum & ſuſceptionẽ peregrinorum, multis locis hoſpitalia præparauit. Vnum autem vel præcipuum habuit Bremæ, quo per ſeipſum cotidie veniens, infirmis

Cap. XXVII. Cap. XXIX. Cap. XXX.

Cap. 25. non erubuit miniſtrare. Quorum plurimos verbo vel tactu ſanauit. Ipſe retrãſtulit corpus ſancti Willehadi in matricẽ beati Petri apoſtoli Eccleſiam, ab illo auſtrali oratorio, quo deportatum eſt à Willetico. Et tunc facta ſunt illa miracula, quæ per merita ſancti Willehadi, populo oſtenſa ſunt, ab anno Dñi DCCC.LXI. qui eſt annus ab ordinatione Archiepiſcopi XXX. Ipſe enim qui trãſtulit, & vitam & miracula eius ſingulis libris comprehendit. Sique temporum ſeriem diligenter computemus, ipſum eſt tempus quo in Saxoniam tranſlatio Sancti contigit Alexandri. In qua illud memorabile videtur, confeſſorem noſtrum cum aduena martyre certaſſe, quis eorum videretur eſſe maior, & in gratia ſanitatum populis acceptior. Einhardus in geſtis Saxonum hæc dulci calamo proſequitur.

Cap. 26. Intereà beatus Anſgarius captiuos redimendo, tribulatos refouendo, dome- Cap.
ſticos erudiendo, barbaros euangelizando, foris apoſtolus, intus monachus, nũ- xxvi.
quam legitur otioſus. Nec ſolum erga ſuos, verum erga alienos, quomodo viuerent ſollicitus. Epiſcopos etiam tam voce quam litteris, vt vigilarent ſuper dominicum gregem, hos arguit, illos obſecrauit. At vero Romanorum regibus pro ſua legatione, regibus Danorũ pro Chriſtiana fide crebro mandauit. Extant Epiſtolæ eius plures huiuſmodi. Vnam vero quam omnib[9] de ſua legatione ſcribit Epiſcopis, quã ab Ebone orſam aſſerit, ita claudit: Deprecor, inquit, vt apud Deum intercedatis, quatenus hæc legatio creſcere & fructificare mereatur in Domino: Iã enim Deo propitio & apud Danos, & apud Sueones fundata eſt Eccleſia Chriſti, & ſacerdotes abſque prohibitione proprio funguntur officio. Omnipotens Deus faciat vos omnes huius operis pia beneuolentia participes, & in cœleſti Chriſti gloria cohæredes.

Cap. 27. Superuixit autem ſanctus Anſgarius poſt illam plenariam Hãmaburg & Bremæ copulationem annos ſeptem. Sedit autem omnes annos XXXIIII. Cuius depoſitio ſumma veneratione colitur III. Non. Februarij. Obiit ergo anno Domini DCCC. LXV. Indictione XIII. qui eſt Luthewici ſecundi XXVI. ſepultuſque eſt in baſilica ſancti Petri, ante altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ. Eadem vero die, qua ipſe commendatus eſt, Rimbertus diaconus eius à clero ſimul & populo electus eſt. Qui etiam vitam Sancti patris veridico ſermone deſcribens, more beati Iohannis, quaſi de alio ſcribens, innuit ſe fideliſſimum eius diſcipulorum teſtimonium perhibere ſanctitat., quam cognouerat in viro Dei. Hunc ille librum ad fratres cœnobij direxit nouæ Corbeiæ, beatificans illos, quod talem miſerint, & nobis congratulans, quod talem ſuſcipere meruimus paſtorem.

Cap. 28. Sanctus Rimbertus ſedit annos XXIII. Annos & obitum deceſſoris ſui reperi- Cap.
mus in quodam computo à Corbeia delato. Cæterum vita eius a fratribus eiuſdẽ xxvii.
cœnobij ad noſtros data, quis fuerit & qualiter vixerit, breuiter & dilucide comprehendit. Mox, inquit, vt electus eſt à Theodotico Mindenſi Epiſcopo & Adalgario Corbienſi Abbate iuſſu Cæſaris ductus eſt Mogontiam: Vbi à clariſſimo pontifice conſecratus Lutberto, venit Corbeiam, veſtemque ſuſcepit eam profeſſione monaſtica. Cui Adalgarius Abbas germanum & æquiuocum ſuum conceſſit Adalgarium, qui poſtea & ſocius prædicationis, & hæres meruit eſſe dignitatis. Pallium pontificale ſuſcepit à Papa Nicolao, Ferulam paſtoralem à Cæſare Luthewico, ſicut in priuilegijs dignoſci poteſt. Quæ autem ſequuntur, ex vita eius excerpta ſunt capitulo XVI.

Cap. 29. Præterea legationis ſuæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbũ Dei, Cap.
primitus à deceſſore ſuo ſuſceptũ eſt, & poſtmodum ſibi iure ſucceſsionis, quaſi xxviii.
hæreditarium prouenit, impigre executus eſt. Ipſe quidem per ſe quotiens occupationes aliæ ſinerent, eidem legationi inſiſtens, ſemper autem conſtitutos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & ſolarium captiui Chriſtiani haberent, ad Eccleſias inter ipſos paganos longe conſtitutos, quodq; grauiſsimũ erat, marinis diſcriminibus adeundas. Quæ diſcrimina ipſe frequentius ſuſtinens cũ apoſtolo ſæpe naufragium pertulit, ſæpe etiam alia pericula ſuſtinuit, ſpe futuræ beatitudinis omnia præſentis vitæ aſpera leniens; illudq; apoſtolicum continua meditatione reuoluens: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Cap. 30. Qui reges Danorum ſuo tempore fuerint, non inuenitur in geſtis eius. In hiſtoria Frãcorum Sigafrid cum fratre Haldan regnaſſe legitur. Qui etiam munera Lothewico Cæſari miſerunt, gladium videlicet capulotenus aureum, & alia multa pacem rogantes, & miſsis vtrinque ad Egdoram fluuium mediatoribus, pacem firmam, ritu gentis, per arma iurauerunt. Erant & alij reges Danorum vel Nordmãnorum, qui piraticis excurſionibus eo tẽpore Galliam vexabant. Quorum præcipui erant Horig, Ordiuig, Gotafrid, Rodulf & Inguar tyranni. Scri-

ptum eſt in Geſtis Fracorum: Crudeliſſimus omnium fuit Inguar filius Lodparchi, qui Chriſtianos vbique per ſupplicia necauit.

Cap. 31. Anno Domini Rimberti xii. Luthewicus Pius Cæſar magn' obiit. Ipſe Bohemanios, Sorabos, Suſos, & cæteros Slauorum populos ita perdomuit, vt tributarios efficeret. Nordmannos autem fœderibus ac bellis compreſſos, eo modo retinuit, vt eſi Franciam totam vaſtauerint, regno eius vel minime nocuerint. Poſt mortẽ vero Imperatoris effera barbaries laxis regnabat habenis. Et quia Dani cum Nordmannis Hammaburgenſi Eccleſiæ cura paſtorali ſubiecti ſunt, præterire nequeo quanta mala per eos Dominus illo tempore fieri permiſerit, & quam late pagani ſuper Chriſtianos extenderint potentiam ſuam. Quę omnia lamentabiliter ſcripta ſunt in hiſtoria Frãcorum, & in aliis libris. Tunc Saxonia à Danis vaſtata eſt, vel Nordmannis. Brun Dux occiſus, cum aliis xii. Comitibus. Tiadericus & Marquardus epiſcopi obtruncati. Tunc Freſia depopulata eſt. Traiectũ ciuitas exciſa. Sanctus Rabbodus Epiſcopus vrbis cedens perſequutioni, Dauãtriæ ſedem conſtituit, ibique conſiſtens anathematis gladio paganos vltus eſt. Tunc piratæ Coloniam & Treueros incendunt. Aquiſgrani palatium, ſtabulum equis ſuis fecerunt. Moguntia vero propter metum barbarorũ inſtaurari cœpit. Quid multa? Vrbes cum ciuibus, Epiſcopi cum toto grege ſimul obruti ſunt. Eccleſiæ illuſtres cum fidelibus incenſæ ſunt. Luthewicus Imperator cum paganis dimicans victor extitit, & paulo poſt obiit. Luthewicus Franciæ rex victor & victus occubuit. Hæc tragœdico planctu ſcripta in annalibus Cæſarum, nos propter mentionem Danorum perſtrinximus. Cap. xxxv.

Cap. 32. Quid autem dicimus interim feciſſe noſtrum Archiepiſcopum? Require in geſtis eius capitulo xx. Ad redemptionem, inquit, captiuorum cunctis pene quæ habebat, expenſis, cum multos adhuc apud paganos detentos miſerabiliter cerneret, altaris etiam vaſa non dubitauit impendere, dicens cum beato Ambroſio: Melius eſt animas Domino quam aurũ ſeruare. Precioſa ergo ſunt illa vaſa, quæ

Cap. 33. animas de morte redimunt. Nec incongruum videtur, quoniam de perſequutione diximus, quæ tunc late efferbuit in Eccleſias, grande miraculum per merita ſancti Rimberti Freſonibus oſtenſum tangere; quod Scriptor geſtorum eius neſcio cur prętermiſerit. Sed Bono Corbienſis Abbas de ſui temporis actis ſcribẽs, non reticuit dicẽs: Cum modernis temporibus grauis barbarorum irruptio in omni pene Francorum regno immaniter debaccharetur; cõtigit eam eos diuino iudicio ad quendam Freſiæ pagum deuolui, qui in remotis ac mari magno vicinis locis ſitus eſt, Nordwidehunc appellant. Quem ſubuertere aggreſſi ſunt. Erat enim illic eo tempore venerabilis Epiſcopus Rimbertus: cuius adhortationibus & doctrinis confortati & inſtructi Chriſtiani, cum hoſtibus ſunt congreſſi, & proſtrauerunt ex eis x. milia ccc. lxxvii. pluribus inſuper dum fuga præſidium quærunt, in tranſitu fluuiorum necatis. Hæc ille ſcripta reliquit. Cuius rei miraculo vſque hodie merita ſancti Runberti penes Friſones egregia, & nomen eius ſingulari quodam gẽtis colitur deſiderio, adeo vt collis in quo ſanctus orauit, dum pugna fieret, perpetua cęſpitis viriditate notetur. Nordmanni plus quam in Freſia receperunt in totum Imperium vlciſci, cum regibus Sigafrido & Gotafrido per Rhenum & Moſam & Scaldam fluuios Galliam inuadentes, miſerabili cæde Chriſtianos obtruncarunt, ipſumq; regem Carolum bello petentes, ludibrio noſtros habuerunt. In Angliam quoque miſerunt vnum ex ſociis Haldani, qui dum ab Anglis occideretur, Dani in locum ipſius Gundredum conſtituerunt. Ipſe autem Northumbriam expugnauit, atque ex illo tempore Freſia & Anglia Cap. xxxvi.

Cap. 34. in ditione Danorum eſſe feruntur. Scriptum eſt in geſtis Anglorum: Fruſtra in ſanctis ſigna & miracula quæruntur, quæ habere poſſunt & mali, quia ſecundum autoritatem ſanctorũ patrum, maius miraculum eſt animam, quæ in æternum victura eſt, à peccato conuertere, quam corpus quod denuo moriturum eſt, à morte ſuſcitare. Vt autem ſciamus nec ſancto Rimberto hanc gratiam defuiſſe, fertur antiquorum more ſanctorum, quædam feciſſe miracula frequenter, Cap. xxxvii.

ſcili-

ſcilicet dum iret in Sueoniam tempeſtatem maris oratione ſedaſſe, & cæcum illuminaſſe, per confirmationem, quam Epiſcopali more faciebat in eo. Sed & filium regis à dæmonio liberauit. Vbi multis aſtantibus Epiſcopis, ſpiritus immundus ſæpe ex ore vexati clamabat, Rimbertum ſolum inter eos digne commiſſum egiſſe officium, ipſumq; ſibi eſſe cruciatui. Require in libro vitæ eius capitulo xx. Hunc regis Luthewici filium Carolum eſſe arbitramur, qui nouiſſimis Archiepiſcopi temporibus à regno depoſitus, Arnulfum germani ſui filium accepit ſucceſſorem. Hiſtoria Frãcorum hæc veraciter acta commemorat in Franconford; anno Cæſaris Luthewici xxxiiii.

Cap. 35. Erat igitur ſanctus Rimbertus cum Moyſe, vir mitiſſimus, cũ apoſtolo, qui omnium infirmitatibus cõpateretur. Præcipuam vero curam habẽs in eleemoſynis pauperum & in redemptione captiuorum: Vnde quadam vice, cũ ad partes veniſſet Danorum, vbi Eccleſiam nouellæ Chriſtianitati cõſtructam habebat in loco qui dicitur Sliaſwig, vidit multitudinem Chriſtianorum catena trahi captiuam. Quid multa? Duplex ibi miraculum operatus eſt. Nam & catenam oratione dirupit, & captiuos equo ſuo redemit. Capitulo geſtorum eius xviii.

Cap. 36. Et quia vaſtatio Nordmãnorum vel Danorum excedit omnem crudelitatem, eo plus mirum videri poſſit, quod ſancti confeſſores Dei Anſgarius & Rimbertus per tanta pericula maris & terræ, illas gentes intrepidi adibant, & prædicabant, ante quarum impetum nec armati reges, aut potentes Francorum populi ſubſiſtere poterant. Nunc autem quomodo defecit ſanctus, quomodo diminutæ ſunt veritates à filiis hominum, vix poſſibile credimus nos genus ignauum, quod tecto gaudet & vmbra, vt in tam aſpero tempore perſequutionis, in tam feroci, quæ vix hominum viuit, natione, in tam remotiſſima, inquam, ab noſtro mundo regione, quiſquã vel apoſtolus auderet accedere, neſcientes illud cotidie & nobis dici, quod Saluator ait diſcipulis: Ite in orbem vniuerſum, & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Sunt & alia multa quæ de ſancto viro copioſe in libro ſuo exarata ſunt: in quib⁹ illud memoriale eſt, quod presbyteri animam defuncti, qui ſic in viſu apparens ſupplicauit xl. dies in pane & aqua ieiunans à tormentis abſoluit. Deceſſor eius iiii. Cœnobia fundauit, hiis ille quintum addidit in ſolitudine Bukkiri. Cæterum omnium diſtrictam ſollicitudinem habens, Hammaburgẽſis cathedræ præcipuam egit curam; tam fratribus quam pauperibus oportuna miniſtrans ſolatiã. Cap. xxxvii.

Cap. 37. Xenodochium Bremæ quod à ſancto Anſgario ad ſuſtentationem pauperum inſtitutum eſt, ipſe nobiliter auxit, & non ſolum in Epiſcopatu, ſed vbicunq; eſſet Cap. xxxviii. pauperibus alimonia cum omni diligentia miniſtrauit, nobile poſteris verbum relinquens exhortationis; Non eſt, inquiens, tardandum vt cunctis ſubueniam⁹ pauperibus, quia quis ſit Chriſtus, vel quãdo ad nos veniat, ignoramus. Eleemoſynam verbi inceſſanter omnibus miniſtrauit: ad quod opus dicta ſancti Gregorij curauit excerpere, quæ & manu ſua deſcripſit. Epiſtolæ eius diuerſæ ad plures. Præcipua quædam ad virgines, in qua virginitatem corporis extollens, oſtendit multas mente fieri meretrices. Tandẽ morbo confectus & ſenio, quos per ſe non potuit, per Adalgarium coadiutorem ſuum in Domino cõfortauit, quem etiam manibus regis commendauit. Obiit autem anno Dñi dccc. lxxxviii. Indictione vi. Cuius depoſitio iii. Idus Iunij celebratur. Sepultus eſt extra baſilicam ſancti Petri ab oriente, vt ipſe rogauit.

Cap. 38. Adalgarius Archiepiſcopus ſedit annos xx. Annos eius ex computo ſupradicto, vitam ex libro ſancti Rimberti diſcimus, Capitulo xii. Cum ſanctus Rimbertus veſtem & profeſſionem ſuſciperet monaſticam, mox additur: Ad quod ei ſolatium deputari inſignem placuit cõuerſatione virum, gradu diaconum, nomine Adalgarium. Hic vir, inquiunt, venerabilis in conuerſationis eius imitatione ſimul & ſucceſſionis dignitate, adhuc hodie ſupereſt, cum multis aliis atteſtans, quod ſanctus pontifex Rimbertus, nihil ex occaſione curæ paſtoralis de monachica perfectione perdiderit. & reliqua. Item capitulo xxi. Cum iam, inquit, ſe- Cap. xxxix.

nio grauaretur Sanctus Rimbertus, etiam continuus ei pedum dolor acceſſit. Inde apud glorioſiſſimos reges Luthewicum & filios eius hoc obtinuit, vt inſignis vir Adalgarius, monachus videlicet Corbeiæ in adiutorium illi confirmaretur, quatenus ipſe infirmitate detentus, in Adalgario haberet ſolatium circueundi Epiſcopatum, placita adeundi; & quãdo exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu ſuo proficiſci. Impetrauit etiam, vt ipſe illi in electione ſucceſſor confirmaretur, & inter cõſiliarios regis locaretur, aſſentientibus fratribus, & Abbate monaſterij eius, ac ſancta ſynodo hæc omnia roborante.

Cap. 39. Ferulam paſtoralẽ ſuſcepit ab Arnulfo rege, pallium à Papa Stephano. Conſecratus eſt autem à Mogontino Archiepiſcopo Lindroldo, ſeditque difficili tempore barbaricæ vaſtationis, nec tamen legationis ſuæ ad gentes, vt in priuilegiis videtur ſtudium omiſit. Verum ſicut deceſſores ſui, presbyteros ad hoc opus conſtitutos & ipſe habere curauit.

Cap. 40. De hiſtoria Danorum nihil amplius aut ſcriptum vidi, aut ab alio viſum cõperi: ea forte cauſa reor, quod Nordmanni vel Dani tunc ab Arnulfo rege grauibus prælils vſq; ad internecionẽ deleti ſunt. Bellum cælitus adminiſtratum. Siquidem centum milibus paganorum proſtratis, vix vnus de Chriſtianis cecidiſſe repertus eſt. Et ita reſtincta eſt perſequutio Nordmannorum, Dño vindicante ſanguinem ſeruorum ſuorum, qui iam per annos LXX. effuſus eſt. Narrat Cap. XLI. 9.

Cap. 41. hæc hiſtoria Francorum. Audiui autẽ ex ore veraciſſimi regis Danorum Sueui cũ nobis ſtipulantibus attauos ſuos numeraret, poſt cladem, inquit, Nordmannicam, Heiligonẽ regnaſſe comperi, virum populis amabilem, ꝓpter iuſtitiam & ſanctitatẽ ſuam. Cui ſucceſſit Olaph, qui veniens à Sueonia, regnũ obtinuit Danicum vi & armis, habuitq; filios multos, ex quibus Ehnob & Gurd regnum poſt patris ſui obitum tenuerunt.

Anno Adalgarij VII. Hermãnus Colonienſis Archiepiſcopus magnus Adalgarium noſtrum fatigabat iniuriis, Bremam Coloniæ ſubiugare conatus. Collecta igitur apud Tributiam Synodo, Haddone Mogontino præſidẽte, caſſata ſunt apoſtolicæ ſedis priuilegia, & glorioſorũ principum adnullata ſunt præcepta, cõſentientibus iniquis decretis Formoſo Papa, & Arnulfo rege. Deinde facta ſubſcriptione Adalgarius Archiepiſcopus in cauda cõcilij poſitus eſt. Fabula grandis de Adolino & Widgero, qui diſceptãtes, ad ſpectacula ſynodum traxerunt. Tragœdia lugubris, Widgerum noſtræ partis victũ, & poſtero die mortuum. Et amplius ſub Adalgario & Hogero omni tẽpore Brema Coloniæ facta Cap. XLII.

Cap. 42. eſt ſuffraganea. Anno deinde ſecundo Formoſus Papa obiit, quarto vero poſt Arnulfus Imperator, viuẽs à vermibus cõſumptus veneno extinctus eſt. Sequitur eruptio Vngarorũ, perſequutio Eccleſiarũ. Archiepiſcopus vero noſter ſenex valde, minus poterat vel inimicis reſiſtere, vel agenda diſponere. Quare à monaſterio Corbeienſi Hogerũ ſuſcepit adiutorẽ. Cuius ope fultus ac miniſterio, ipſe emeritæ ſenectutis otio potiretur. Ita omnipotẽs Deus, qui aliquando iuſtos, vt meliores fiant, tẽptari permittit, fecit etiã Archiepiſcopo noſtro cũ temptatione prouentũ, vt poſſet ſuſtinere. Nam Sergius Papa, qui fere per totidẽ annos ſeptimus à Formoſo, calumnias Adalgarij miſeratus, priuilegia Bremẽſis Eccleſiæ renouauit, & omnia, quæ à Gregorio & Nicolao deceſſoribꝰ ſuis Anſgario & Rimberto cõceſſa ſunt, roborauit. Ad hoc quia ſenectutis pondere grauatus pontifex Adalgarius paſtorale officium obire non poterat, circueundo, prædicãdo & cõſecrando Epiſcopos, dati ſunt ei adiutores à Papa, circumuicini quinq; Epiſcopi, Simundus Halberſtadẽſis, Wigbertus Ferdenſis, Biſo Padarburnenſis, Bernarij duo, Mindenſis ſcilicet & Oſnabutgenſis; quorũ ope ſenex fulciretur. Ad manum ſunt priuilegia Sergij Papæ vtriuſque data, quibus hæc ita continentur. Mirum tamen neq; ſatis cognitum eſt nobis, an aliqui Epiſcopi in gentes ordinati ſint ab Adalgario, vt priuilegium inſinuat; an hæc ordinatio Epiſcoporum in acta remanſerit vſque ad dies Adaldagi, vt melius Cap. XLIII. 10. 11.

conſi-

confidimus, pręſertim quod vaſtatio barbarica vixdum presbyteros inter ſe morari conſenſerit. Nondum enim completæ ſunt iniquitates Amorræorum, nec adhuc venit tempus miſerendi eorum. Poſt hęc migrauit Archiepiſcopus Anno Domini DCCCC.IX. VII. Idus Maij, & ſepultus eſt in baſilica ſancti Michaelis; quam ipſe pro dilectione Magiſtri ſuper tumbam eius erexit.

Cap. 43. HOGERVS Archiepiſcopus ſedit annos VII. Et huius annos reperimus in libro ſuperiori, & quod per contentionem ordinatus eſt à Colonienſi. Pallium ſuſcepit à Sergio Papa, Ferulam à rege Luthewico. Vnde fuerit aut qualiter vixerit, Deo cognitum eſt. Inuenimus tamen ſcriptum, in antiquioribus Eccleſiæ libris, vno verſu quis fuerit, ita. Sanctus & electus fuit Hoger ſeptimus heros. Sanctitati eius teſtimonium aſſerit veterum traditio, quæ narrat eum ſeueriſſimum in Eccleſiaſtica diſciplina, pro conſuetudine monaſteria ſuę diœceſis crebro circuiſſe. Vnde etiam cum apud Hammaburg conſiſteret, exploraturus quid fratres agerent, nocte intempeſta Ramſolam ad vigilias properauit matutinas. Fidelis, inquam, diſpenſator & prudens, qui & ipſe vigilans perhoctauit, ſuamque familiam dormire prohibens venienti ſponſo lætus occurrit, dicẽs: Ecce ego & pueri quos dedit mihi dominus. Cap. XLIII.

Cap. 44. Anno Domini Hogeri II. Luthewicus puer depoſitus eſt, & Conradus Francorũ Dux in regem leuatus. In iſto Luthewico vetus Caroli finitur proſapia. Hactenus etiam Francorum tendit hiſtoria. Quæ deinceps dicturi ſumus, in aliis atque aliis non mendacibus reperimus libris. Aliqua vero recitauit nobis clariſſimus Danorum Rex, ita rogitantibus: Poſt Olaph, inquit, Sueonum principem; qui regnauit in Dania cum filiis ſuis, ponitur in locum eius Sigerich. Cumq; paruo regnaſſet tempore, Hardegon filius Sueui à Nordmannia veniens eum regno priuauit. Tanti autem reges, immo tyranni Danorum, vtrum ſimul aliqui regnauerint, an alter poſt alterum breui tempore vixerit, incertum eſt. Nobis hoc ſcire ſufficiat, omnes adhuc paganos fuiſſe, ac in tanta regnorum mutatione, vel excurſione barbarorum Chriſtianitatem in Dania, quæ à ſancto Anſgario plantata eſt, aliquantulam remanſiſſe, non totam defeciſſe. Cap. XLIIII. In diebus illis, immaniſſima perſecutio Saxoniam oppreſſit, cum hinc Dani & Slaui, Inde Boemi & Vngari laniarent Eccleſias. Cap. XLV. Tunc parochia Hammaburgenſis à Slauis; & Bremenſis Vngarorum impetu demolita eſt. Interea confeſſor Dei Hogerus obiit, & ſepultus eſt in Eccleſia ſancti Michaelis, cũ deceſſore ſuo anno Domini DCCCC. XV. Depoſitio eius XIII. Kalend. Ianuarij habetur. Cuius corpus Epiſcopi, cum poſt annos centum & x. diruta ſenio Capellula, quæreretur, præter cruces pallij & ceruical Epiſcopi; nihil potuit inueniri. Et credimus reſurrectionem impletam eſſe, ſicut in Dauid & Iohanne Euangeliſta contigit.

Cap. 45. Reginwardus vix annum vnum ſedit. De cuius vita præter nomen aliud nihil ad manum venit. Cap. XLVI. Cum autem ſucceſſorem eius concilio apud Althei interfuiſſe didicerim, quod habitum eſt anno Conradi regis quinto, quo etiam Hogerus Archiepiſcopus deceſſit, medium hiis Reginwardum, non vixiſſe plene annum vnum deprehendi, nec priuilegium eius vſpiam valui reperire. In diebus illis grande miraculum narratur à poſteris, Bremæ contigiſſe. Vngros ſcilicet incenſis Eccleſiis; ante altaria trucidaſſe ſacerdotes, clerum vulgo mixtum aut impune occiſum, aut in captiuitatem ductum. Tunc etiam cruces à paganis truncatæ, ludibrio ſunt habitæ; cuius ſigna furoris vſque ad noſtram durauerunt ætatem: Sed Deus zelotes, cuius ibi deriſa eſt paſſio, incredulos abire non paſſus eſt inultos. Nam ſubita & mirabilis orta tempeſtas, à ſemicremis Eccleſiarum tectis ſcindulas eleuauit, quas in faciem atque ora paganorum rotans, dum fugæ pręſidium quærunt, aut in fluuium præcipitari cõpulit, aut in manus ciuium concludi. Nec mora, proſtratum gregẽ, boni paſtoris occubitus ſecutus eſt. Qui depoſitus III. Kalend. Octobris vna cũ prædeceſſoribus ſuis, in baſilica ſancti Michaelis, commendatus eſt.

Cap. 46. VNNI Archiepiſcopus ſedit annos XVIII. Annos eius obitumque vt ſupra cõ- Cap. XLVII.

gnoui. Memoriæ traditum à fratribus habetur: Cum Reinwardus tranſiſſet Leidradum Bremenſis Chori præpoſitum à Clero & populo electum. Qui hoc VNNI pro capellano vtens, venit ad curiam. Rex autem Conradus, diuino, vt creditur, afflatus ſpiritu, contempta Leidradi ſpecie, paruulo Vnni, quem retro conſpexerat ſtare, virgam obtulit paſtoralem. Cui etiam Papa Iohannes decimus, vt priuilegium indicat, dedit pallium. Erat autem vir, ſicut in eius electione ac trãſitu videri poteſt, ſanctiſſimus, pro qua ſanctitate Conrado & Henrico regibus familiaris & reuerendus permanſit. Vnde & ita verſu depingitur: Principibus notꝰ Vnni fuit ordine nonus. In diebus ſuis Vngri nõ ſolum noſtram Saxoniam, aliaſque cis Rhenum prouincias, verum etiam trans Rhenum Lotharingiam & Frãciam demoliti ſunt. Dani quoq; Slauos auxilio habentes, primo Tranſalbianos Saxones, deinde cis Albim deuaſtantes, magno Saxoniam terrore quaſſabant. Apud Danos eo tempore filius Hardewich Gwrm regnauit, crudeliſſimus inquam vermis, & Chriſtianorum populis non mediocriter infeſtus. Ille Chriſtianitatem, quæ in Dania fuit, prorſus delere molitus, ſacerdotes Dei à finibus ſuis

Cap.47. depulit, plurimos quoque per tormenta necauit. At vero Heinricus Rex, iam tunc à puero timens Deum, & in eius miſericordia totam ſuam habens fiduciam, Vngros quidem multis grauibuſq; præliis triumphauit; Item Bohemos & Sorabos ab aliis regibus domitos, & cæteros Slauorum populos vno grandi prælio ita percuſſit, vt reſidui, qui pauci remanſerant, & regi tributum, & Deo Chriſtianitatem, vltro promitterent. Deinde cum exercitu ingreſſus Daniam, Gwrm regem primo impetu adeo perterruit, vt imperata ſe facere mandaret, & pacẽ ſupplex depoſceret. Sic Heinricus victor apud Sliaſwich, quæ nunc Heidaba dicitur, regni terminos ponens, ibi & Marchionem ſtatuit, & Saxonũ coloniam habitare præcepit. Hæc omnia referente quodam Danorũ Epiſcopo, prudenti viro, nos veraciter, vt accepimus, ſic fideliter Eccleſiæ tradimus. Cap. XLVIII.

Cap.48. Tunc venerabilis Archiepiſcopus Vnni vidẽs oſtium fidei gentibus eſſe apertum, gratias egit Deo de ſalute paganorum; præcipue vero quoniam legatio Hãmaburgenſis Eccleſiæ, pro tẽporis importunitate diu neglecta, præueniente miſericordia Dei, & virtute regis, locum & tempus operandi accepit. Igitur nihil aſperum & graue arbitrans ſubire poſſe pro Chriſto, latitudinẽ ſuæ diœceſis per ſe ipſum elegit circuire. Secutus eſt etiam eum grex Bremenſis Eccleſiæ vniuerſus, paſtoris boni abſentia mæſti, ſecumq; & in carcerem & in mortem ire parati. Poſtquam vero confeſſor Dei peruenit ad Danos, vbi tunc crudeliſsimus Gwrm regnauit, illum quidem pro ingenita flectere nequiuit ſæuitia; filium autem regis Haroldum, ſua eſt prædicatione lucratus. Quem ita Chriſto fidelem perfecit, vt Chriſtianitatem, quam pater eius ſemper odio habuit, ipſe haberi publice permitteret, quamuis nondum baptiſmi ſacramentum percepit. Cap. XLIX.

Ordinatis itaq; in regno Danorum per ſingulas Eccleſias ſacerdotibus, multitudinem credentium Haroldo ſanctus Dei commendauit. Cuius etiam fultus adiutorio & legato, oẽs Danorum Inſulas penetrauit, euangelizans verbum Dei gentilibus, & fideles quos illic inuenit captiuatos in Chriſto confortans. Deinde veſtigia ſequutus magni prædicatoris Anſgarij, mare Balticum nauigans, graui labore venit ad Bircam: Quo iam poſt obitum ſancti Anſgarij annis LXX. nemo doctor auſus eſt pertingere, præter ſolum, vt legimus, Rimbertũ. Ita perſequutio noſtros obtinuit. Birca eſt oppidum Gothorum, in medio Sueoniæ poſitum, non longe ab eo templo, quod celeberrimum Sueones habẽt in cultu Deorum, Vbſola dicto: In quo loco ſinus quidam eius freti, quod Balticum vel Barbarum dicitur, in boream vergens, portum facit barbaris gentibus, quæ hoc mare diffuſi habitant, optabilem; ſed valde periculoſum incautis & ignaris eiuſmodi locorum. Bircani enim piratarum excurſionibus, quorum ibi magna copia eſt, ſæpius impugnati, cum vi & armis nequeunt reſiſtere, callida hoſtes aggrediuntur arte decipere. Qui ſinum maris impacati per centum & amplius ſtadia latentium molibus ſaxorum obſtruentes, periculoſum æque ſuis, ac prædonibus iter meandi fe- Cap. L.

di fecerunt. Ad quam ſtationem, quæ tutiſſima eſt, in maritimis Sueoniæ regionibus ſolent Danorum, Nordmannorum, Slauorum atque Semborum naues, aliique Scythiæ populi pro diuerſis commerciorum neceſſitatibus, ſolenniter cō-
Cap. 49. uenire. In eo portu Confeſſor Domini egreſſus, inſolita populos appellare cœpit legatione. Cap. LI. Quippe Sueones & Gothi, vel ita, ſi melius dicuntur Nordmanni, propter barbaricæ excurſionis tempora, qua paucis annis multi reges cruento dominati ſunt imperio, Chriſtianæ religionis penitus obliti, haud facile poterant ad fidem perſuaderi. Accepimus autē à ſæpe dicto rege Danorum Suein, tunc apud Sueones imperitaſſe quendam Ring cum filiis Erich & Emund, ipſumque Ring ante ſe habuiſſe Amind, Biorn, & Olaph, de quibus in geſtis legitur ſancti Anſgarij aliosque quorum non occurrunt vocabula. Et credibile eſt athletam Dei Vnni, eoſdem reges, quamuis non crediderint, adiſſe, eorumque licentia verbum Dei per Sueoniam prædicaſſe. Sicut enim inutile eſt acta non credentium ſcrutari, ita impium arbitramur, eorum præterire ſalutem, qui primum crediderunt, & per quos crediderunt. Sueones igitur & Gothi à Sancto Anſgario primum in fide plantati, iterumque relapſi ad paganiſmum, à ſancto patre Vnni ſunt reuocati. [ſufficit hoc ſcire, ne ſi plura dicimus, mentiri velle dicamur. Melius eſt enim, vt ait Beatus Hieronymus, vera dicere ruſtice, quam falſa diſerte proferre.]

Cap. 50. Perfecto autem legationis ſuę miniſterio, cum tandē redire diſponeret, Euangeliſta Dei apud Bircam ægritudine correptus, ibidem feſſi corporis tabernaculum depoſuit. Cap. LII. Anima vero, cum multo animarum triumpho ſtipata, cæleſtis patriæ capitolium ſemper lætatura, conſcendit. Tunc diſcipuli pontificis, exequias eius, cum fletu & gaudio procurantes, cætera quidem membra ſepelierunt in eodem oppido Birca, ſolum caput Bremam reportantes, quod decenti condiderunt honore, in Eccleſia ſancti Petri coram altari. Obiit autem peracto boni certaminis curſu in Scythia, vt ſcribitur, anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVI. Indictione IX. circa medium Septemb. Hic eſt annus Ottonis Magni primus, à tranſitu autem ſancti Willehadi primi Bremenſis Epiſcopi CLXVIII. Eia vos Epiſcopi, qui domi ſedentes, gloriæ, lucri, ventris, ſomni breues delicias in primo Epiſcopalis officij loco ponitis; reſpicite, inquam, iſtum pauperē & modicum ſeculi, immo laudabilem, magnumque ſacerdotem Chriſti, qui nuper tā nobili fine coronatus, exemplum dedit poſteris, nulla temporum vel locorum aſperitate veſtram pigritiam excuſari poſſe. Cum per tanta pericula maris & terræ, feroces aquilonis populos ipſe pertranſiens, miniſterium legationis ſuæ tanto impleret ſtudio, vt in vltimis terrę finibus expirans animam ſuam poneret pro Chriſto.

Cap. 51. Adaldagus Archiepiſcopus ſedit annos LIIII. Iſte eſt qui nobis rempublicam reſtituit. Hic incipit lib. II Cap. I. Genere illuſtris, ætate iuuenis, ſpecie decorus, morumque probitate ſpecioſior. A choro ſumptus Hiltineshemenſi, conſanguineus & diſcipulus beati Adalwardi Ferdēſis Epiſcopi, cuius tunc vita probata, fama illæſa, & fides in Palatio erat cognitiſſima. Quē etiam doctrina & miraculis celebrē, Slauorum ferunt populis eo prædicaſſe tempore, quo noſter Vnni ad Scythas legatus extitit, eius nimirum opera & teſtimonio commendatus in Curia Adaldagus, ferulam paſtoralem à magno Ottone ſuſcepit; Pallium archiepiſcopale ſumpſit à Papa VII. Leone, manus impoſitionem, ſicut prædeceſſores eius à Mogōtino præſule. Necdum autem Hammaburgenſis cathedra ſuffraganeos habuit, quos huius Adaldagi ſtudio accepit. Adaldagus itaque primo vt ingreſſus eſt Epiſcopatum, Bremam longo prius tēpore poſtatibus ac iudiciaria manu oppreſſam, præcepto regis abſolui, & inſtar reliquarum vrbium immunitate ſimulque libertate fecit donari. Præcepta regis hæc continentia præſto ſunt, & alia. Mox de legatione ſua, quæ pro gentium ſalute primo à prædeceſſoribus ſuis recepta, hoc ſibi ordine prouenit, vt quod alij in lachrymis ſeminarunt, ipſe in gaudio meteret, toto, inquam, animi deſiderio ſuccēſus, æſtuabat, quomodo perficeret,

ret, quod religioſo pietatis formabat affectu. Et quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, dedit ei Dominus ad voti ſucceſſum, & proſperitatem temporis & gratiam regis, cuius ità vſus eſt familiaritate, quod à latere eius raro vnquam diuelleretur. Nunquam tamen aut neceſſitati parochiæ defuit, aut legationis ſuæ curam poſthabuit. Quinimo victorioſi & iuſtiſſimi regis animum in omnibus quæ Dei ſunt, paratum cernens, ſtudium eius ad conuerſionem paganorum incitare nõ ceſſauit: quod etiam pro ſententia, ita euenit; Deo cooperante, & piiſſimi regis dexteram in omnibus corroborante.

Otto igitur rex diuino fultus auxilio, cum primum ab inſidiis fratrum ſuorum ereptus eſt, iudicium & iuſtitiam populis fecit. Deinde poſtquam omnia fere regna, quæ poſt mortem Caroli defecerãt, ſuo imperio ſubiugarat: in Danos arma corripuit, quos ante pater eius bello compreſſit. Enimuero tunc rebellare moliti, apud Heidebam legatos Ottonis cum Marchione trucidarunt, omnem Saxonum Coloniam funditus extinguentes. Ad quam rem vlciſcendam, rex cũ exercitu inuaſit Daniam; tranſgreſſus terminos Danorum, apud Sliaſwig olim poſitos, ferro & igne totam vaſtauit regionem, vſque ad mare nouiſſimum, quod à Danis Nordmannos dirimit; & vſque in præſentem diem à victoria regis Ottinſunt dicitur. Cui regredienti Haroldus apud Sliaſwig occurrens bellum intulit. In quo vtriſque viriliter certantibus Saxones victoria potiti, Danos ad naues cedere coegerunt. Tandem cõditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Ottoni ſubiicitur, regnumque ab eo ſuſcipiens, Chriſtianitatem in Dania recipere ſpopondit. Nec mora, ipſe Haroldus cum vxore ſua Gunhild & filio paruulo baptizatus eſt, quem filium Rex noſter à ſacro fonte ſuſceptum Suenotto vocauit. Eo tempore Dania ciſmarina, quam Iutlant incolæ appellant, in tres diuiſa Epiſcopatus, Hammaburgenſi Archiepiſcopatui eſt ſubiecta. Seruantur in Bremenſi Eccleſia præcepta Regis, quæ ſignant regem Ottonem in ſua ditione regnum Danicum tenuiſſe, adeo vt etiam ille Epiſcopatus donauerit. In priuilegiis autem Romanæ ſedis videri poteſt, quod Agapetus Papa Hammaburgenſi Eccleſiæ de ſalute gentium congratulatus, omnia quæ à prædeceſſoribus ſuis Gregorio, Nicolao, Sergio & cæteris Bremenſi conceſſa ſunt Archiepiſcopatui, & ipſe conceſſit Adaldago. Cui etiam ſua vice ius ordinandi Epiſcopos tam in Daniam, quam in ſeptentrionis populos, apoſtolica auctoritate conceſſit. Igitur beatiſſimus Archiepiſcopus noſter omnium primus ordinauit in Daniam Epiſcopos, Haroldum ad Sliaſwich, Liafdagum ad Ripam, Reinbrãdum ad Arhuſam. Quibus etiam illas commendauit Eccleſias, quæ trans mare ſunt, in Finne, Seland, & Scone, ac in Sueonia. Hoc factum eſt anno Archiepiſcopi XII. Et hæc quidem initia cæleſtis miſericordiæ, ſecutum eſt tale incrementum Deo cooperante, vt ab illo tempore vſque in hodiernum diem Eccleſiæ Danorum, multiplici Borealium gentium fructu redundare videantur. Quo etiam tempore, fortiſſimus Rex

CAP. III.

CAP. V. Otto vniuerſos Slauorum populos ſuo ſubiicit imperio. Et quos pater eius vno grandi bello domuerat, ipſe Otto deinceps tanta Dei adiutorio potentia conſtrinxit, vt tributum & Chriſtianitatem pro vita ſimul & patria libenter offerret victori, ſicque baptizatur gentilium populus vniuerſus. Et Eccleſiæ tunc primũ in Slauania ſunt conſtructæ, de quibus rebus circa finẽ geſtæ vt ſunt, oportunius aliquid dicemus. CAP. III.

Igitur poſt hæc Colonienſis Archiepiſcopus Bruno videns iam Hammaburg noſtram diuina opitulante gratia ſuffraganeos habere, veterem de Brema, ſicut in ſcriniis Eccleſiæ noſtræ inuenimus; inſtaurauit querelam, ſperans ſe quæ voluit eo facilius adepturum, quòd filius erat Ottonis regis. Sed dum fruſtra omnibus modis laboraſſet, nec Papæ concilium, nec patris meruit habere auxilium. Ita vir nobilis atque ſapiens auctoritate põtificis Adaldagi facile ſuperatus, in noſtræ gratiam Eccleſiæ cum digna ſatisfactione rediit, prædicans Hammaburgenſem Eccleſiam quæ in tanto gentilium periculo conſtituta ſit, nõ debere lædi ab aliquo, verum dignam eſſe, quæ omni conſolationis amore foueatur & celebretur ab

tur ab omnibus vbique Eccleſiis. Adhuc poſteris in memoriá eſt, quendam Erp
diaconum pontificis Adaldagi, quia fideliter ei adſtiterit in præfata cōtentione,
Ferdenſi ab rege Epiſcopatu donatum, ſimul & alios fratrum, qui in prædicatio-
ne Danorum & Slauorum cum Archiepiſcopo ſtudioſi fuerunt, pro labore ſuo
maioribus aſſerūt cathedris intronizatos, [& de ſtudio Adaldagi ad prædicatio-
nem gentium, & origine ducum norma.]

Cap.52. Nempe ſtudium patris Adaldagi totum in conuerſione fuit gentium, in exal-
tatione Eccleſiarum, in ſalute animarum, pro cuius rei magiſterio meruit vir
Deo & hominibus dilectus, vt omnibus in veneratione haberetur, etiam ini-
micis.

Cap.53. Poſt hæc vero cum rex victoriosiſsimus Otto, ad liberandam ſedem Apoſto- Cap.IV.
licam vocaretur in Italiam, conſilium habuit, quem poſt ſe vicarium poteſtatis,
ad faciendam iuſtitiam relinqueret in his partibus, quæ barbaris confines ſunt
terminis. Nondum enim poſt tempora Caroli, propter veteres illius gentis ſedi-
tiones, Saxonia Ducem accepit, niſi Cæſarem. Qua neceſſitate rex perſuaſus,
Hermanno primum tutelæ vicem in Saxonia commiſit. De quo viro, & proge-
nie viri, quoniam tam Bremenſi Eccleſiæ, quam aliis magno ſurrexiſſe videtur
Cap.54. excidio, altius ordiri neceſſarium duxi. Vir iſte pauperib⁹ ortus natalibus, primo,
vt aiunt, VII. manſis totidemque manentibus, ex hæreditate parentum fuit con-
tentus. Deinde quod erat acris ingenij, decoriſq; formæ, cum pro merito fidei &
humilitatis, quam Dominis & patribus exhibuit, facile notus eſſet in curia, ad fa-
miliaritatem ipſius regis peruenit. Qui comperta iuuenis induſtria, ſuſcepit eum
in numero miniſtrorum, deinde nutricium præcepit eſſe filiorū. Mox etiam ſuc-
cedentibus proſperis, commiſit ei vices præfecturæ. In quibus officiis ſtrenue ad-
miniſtratis, dicitur manentes ſuos pro furto in iudicium delatos, data ſententia
ſimul omnes ad mortē damnaſſe. Cuius nouitate facinoris & tunc charus in po-
pulo, & clariſsimus deinceps factus eſt in palatio. Poſtquam vero Ducatum me-
ruit Saxoniæ, iudicio & iuſtitia gubernauit prouinciam, & in defenſione ſancta-
rum Eccleſiarum, ſtudioſus vſque in finem permanſit. Nam & Bremenſi Eccle-
ſiæ ac matri Hammaburg fidelis extitit ac deuotus, multa bona faciens in fratres,
& in omnes Saxoniæ congregationes.

Cap.55. Igitur tali viro piiſsimus rex & Archiepiſcopus noſter, vires ſuas in hac regio- Cap.V.
ne commendantes, in Italiam diſceſſerunt. Vbi rex Epiſcoporum habito conci-
lio Iohannem Papam, cui Octauianus nomen erat, accuſatum criminibus fecit
deponi, quamuis abſentem. Nam fuga iudicium ſubterfugerat, & in locum eius
promptum Leonem ordinari præcepit. A quo ipſe mox coronatus Imperator, &
Cap.56. Auguſtus à populo Romano conſalutatus eſt, Anno regni ſui XXVIII. poſt coro-
natum Carolum Romæ CLIII. Eo tēpore Imperator cum filio in Italia per quin-
quennium commoratus, filios Berengarij debellauit, Romamque priſtinæ red-
didit libertati. Hiis diebus anniſque totidem noſter Archiepiſcopus, apud quem
ſumma conciliorum pendebat, in regno Italiæ conuerſatus eſt. Non ſponte in-
quam, ſed quod à regum latere diuelli non poterat, vnde magnum Eccleſiæ ſuæ
lucrum parauit. Tunc etiam ſanctorum, quibus nunc & in æuum hoc triumphat
Epiſcopium, patrocinia collegiſſe traditur. Populus itaq; boni paſtoris diuturnā
grauiter ferens abſentiam, nunciis & literis metum ingerentibus, tandem vt
ſuum reuiſeret gregem ſollicitare curauit. Cui etiam demum in patriam ve-
nienti, totus ſimul populus, & extranei cum ipſis, itinere tridui occurſantes, &
præ gaudio flentes, quaſi alteri Iohanni clamabant, dicentes; Benedictus qui ve-
Cap.57. nit in nomine Domini. Reuerſus ergo Archiepiſcopus in patriam, duxit in co- Cap.VI.
mitatu ſuo Benedictum Papam ordinatū, ſed ab Ottone Imperatore depulſum,
quem ille in Hammaburg cuſtodiæ mancipari præcepit: Archiepiſcopus ve-
ro magno cum honore vſque ad obitum eius detinuit. Nam vir ſanctus, litera-
tuſque fuiſſe dicitur, qui & dignus Apoſtolica ſede videretur à populo Romano,
niſi quod per tumultum electus eſt, expulſo eo, quem ordinari præceperat Im-
pera-

perator. Igitur apud nos in ſancta conuerſatione viuens, alioſque ſancte viuere docens, cum iam Romanis poſcētibus ab Cæſare reſtitui debuiſſet, apud Hammaburg in pace quieuit. Cuius tranſitus III. Nonas Iulij contigiſſe deſcribitur. Quo in tempore Bremæ claruit Eilhardus, vir ſpōtanea paupertate clarus, Eccleſiæ præpoſitus, & regulæ canonicæ cuſtos. Tunc & ſcholas Eccleſiæ florentiſſimo ſtudio rexit Tiadhelmus, qui fuerat magni Octrici Magdaburg diſcipulus.

Cap. 58. Archiepiſcopus autem ſanctorum martyrum reliquias, quas ab vrbe Roma deportauit, magna per parochias ſuas diligentia diſtribuit. Nam anteceſſores ſui Deo ſeruientium animarum quinque cœnobia fundarunt. Hiis ille ſextum addidit apud Heslinge, vbi nobiliſſima Chriſti virgo Wendilgard, & pater eius Haddo nomine, totum patrimonium ſuum offerens Deo, & ſancto martyri Vito, magnam virginum turmam congregauit. Septimam in Freſia congregationem fecit ſanctorum virorum, de prædio & oblatione quarundam nobilium matronarum, Reingerd & Wendele, vbi reliquias ſanctorum locauit, & alia alibi. Hæ ſunt reliquiæ ſanctorum, quas ab Italia Archiepiſcopus deportauit, corpora videlicet Quiriaci & Cæſarij, Victoris & Coronæ, Felicis & Feliciani, Coſmæ & Damiani.

Cap. 59. Cumque ſanctus pontifex omnium Eccleſiarum ſuarum paternam gereret ſollicitudinem, Xenodochij Bremenſis magnam habuit curam. Quod etiam multo maioribus auxit redditibus, quam anteceſſores eius: adeo vt præter hoſpites, qui frequenter ſuſcipiebantur, quotidie in hoſpitali XXIIII. pauperes paſcerentur. In quo miniſterio fideliſsimus extitit Libentius, quem ſecum duxit ab Italia. Cap. VII.

Cap. 60. Ipſo tempore Magnus Otto ſubiugatis, Chriſtianæque fidei copulatis Slauorum gentibus, inclytam vrbem Magdaburg ſuper ripas Albiæ fluminis condidit, quam Slauis metropolim ſtatuens, Adalbertum ſummæ ſanctitatis virū ibidem conſecrari fecit Archiepiſcopum. Is primus in Magdeburg ordinatus XII. annis ſtrenue pontificatum adminiſtrauit, multoſq; Slauorum populo prædicando cōuertit. Cuius ordinatio facta eſt anno Imperatoris & noſtri Archie-

Cap. 61. piſcopi XXXV. & ſunt poſt ordinationem ſancti Anſgarij CXXXVII. Magdaburgenſi autem Archiepiſcopatui ſubiecta eſt tota Slauonia, vſque ad Penem fluuium. Epiſcopatus ſuffraganei quinque, quorum Mersburg & Cicia ſuper Salam flumen condita, Miſna vero ſuper Albiam, Brandenburg & Hauelberg interius vadunt. Sextus Epiſcopatus Slauoniæ eſt Aldinburg, quem quia nobis vicinior eſt, Imperator Hammaburgenſi Archiepiſcopatui ſubiecit, ibiq; Archiepiſcopus noſter Edwardum primum ordinauit Epiſcopum, quem Latine dicimus Euagrium. Cap. VIII.

Et quoniam occaſio locorum ſe præbuit, vtile videtur exponere, quæ gentes trans Albiam Hammaburgenſis Eccleſiæ pertinentes ſint parochiæ. Hæc clauditur ab occidente Oceano Britannico, à meridie Albia fluuio, ab Oriente Pene fluuio, qui currit in mare barbarum. Ab Aquilone vero Egodore fluuio, qui Danos dirimit à Saxonibus. Transalbianorum Saxonum tres ſunt populi: primi ad Oceanum Thiatmarſgoi, & eorum Eccleſia Mildinthorp: Secundi Holtzati, dicti à ſyluis quas accolunt; eos Sturia flumen interfluit, quorum Eccleſia Sconēfeld: Tertij qui & nobiliores Sturmarij dicuntur, eo quod ſeditionibus illa gens frequenter agitur. Inter quos metropolis Hammaburg caput extollit, olim viris & armis potens, agro & frugibus felix: nunc vero peccatorū vindictæ patens, in ſolitudinem eſt redacta. Et quamuis [occulto Dei iudicio vaſtata,] decorem vrbis amiſerit, vires tamen adhuc retinet metropolis, viduitatis ſuæ damna conſolans, in prouectu filiorum, quos per totam ſeptentrionis latitudinē ſuæ legationi cotidie videt accreſcere. De quibus læta etiam clamare videtur, Annunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. 12.

Cap. 62. Inuenimus quoq; limitem Saxoniæ qui trans Albiam eſt, præſcriptum à Carolo Cap. IX.

rolo & cæteris Imperatoribus, ita ſe continẽtem, hoc eſt ab Albiæ ripa orientali vſque ad riuulum quem Slaui Meſcenreiza vocant, à quo ſurſum limes currit per ſyluam Deluunder, vſq; in fluuium Delunndam; Sicque peruenit in Horchembeke & Heilinſprag, inde ad Lu[illegible]ueſtein, & W[illegible]isbireon, & Hu[illegible] progreditur. Tunc in Horbiſtenon, vadit in Trauennam ſyluam, ſurſumque per ipſam in Bulilunken; mox in Crimeſon, & recte ad vadum, quod dicitur Agrimeſwedel aſcendit. Vbi & Burgwido fecit duellum contra campionem Slauorum, interfecitque eum: vbi & lapis in monumentum poſitus eſt. Ab eadem igitur aqua ſurſum procurrens terminus, in ſtagnum Colſe vadit. Sicque ad orientalem campum venit Zuentifeld, vſque in ipſum flumen Zuentinam, per quem limes Saxoniæ, vſque in pelagus Scythicum, & mare quod dicitur Orientale delabitur. 13 / 14

De cuius freti natura breuiter in geſtis Caroli Einhardus meminit, cum de bello diceret Slauanico. Sinus, ait, quidam ab Occidentali Oceano orientem verſus porrigitur, longitudinis quidem incompertæ, latitudinis vero, quæ nuſquam centum milia paſſuum excedat, cum in m[illegible]tis locis contractior inueniatur. Hunc multæ circumſident nationes, Dani quidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, & ſeptentrionale littus, & omnes in eo inſulas, tenent. Ad littus auſtralẽ Slaui, & aliæ diuerſæ nationes incolunt, inter quos vel præcipui ſunt, quibus tunc à rege bellum inferebatur Wilzi, quos ille vna tantum & quam per ſe geſſerat expeditione ita contudit ac domuit, vt vlterius imperata facere minime renuendum iudicarent.

Cap. 63. Hæc ille. Nos autem quoniam mentio Slauorum totiens incidit, non ab re arbitramur, ſi de natura & gentibus Slauaniæ hiſtorico aliquid dicamus compendio, eo quod Slaui eo tempore ſtudio pontificis noſtri Adaldagi ad Chriſtianam (Cap. x)

Cap. 64. fere ſint omnes religionem conuerſi. Slauania igitur ampliſſima Germaniæ prouincia, à Winulis incolitur, qui olim dicti ſunt Wãdali, decies maior eſſe dicitur, quam noſtra Saxonia, præſertim ſi Boemiam, & eos qui trans Oddoram ſunt Polanos, quia nec habitu, nec lingua diſcrepant, in partem adieceris Slauaniæ. Hęc autẽ regio cum ſit armis, viris & frugibus opulentiſſima, firmis vndique ſaltuum & fluminum terminis clauditur. Eius latitudo eſt à meridie in boream, hoc eſt, ab Albia fluuio vſque ad mare Scythicum. Longitudo autem illa videtur, quæ initium habet ab noſtra Hammaburgenſi parochia, & porrigitur in orientem, infinitis aucta ſpacus, vſque in Beguariam, Vngriam & Græciam. Populi igitur Slauorum ſunt multi, quorum primi ab occidẽte confines Tranſalbianis ſunt Waigri, eorum ciuitas Aldenburg maritima. Deinde ſequuntur Obodriti, qui alter o nomine Retegi vocantur, & ciuitas eorum Magnopolis. Item verſus nos Polabingi, quorum ciuitas Racisburg. Vltra quos Lingones ſunt & Warnahi. Mox habitant Chizini & Circipani, quos à Tholoſantibus & Rethariis fluuius Panis ſeparat, & ciuitas Dimine. Ibi eſt terminus Hammaburgenſis Parochiæ. Sunt & alij Slauorum populi, qui inter Albiam & Odderam degunt, ſicut Heueldi, qui iuxta Haliolam fluuium, & Doxani, Liubuzzi, Wilini, & Stoderani cum multis aliis. 15 / 16

Cap. 65. Inter quos medij & potentiſſimi omnium ſunt Retharij, ciuitas eorum vulgatiſſima Rethre, ſedes idololatriæ. Templum ibi conſtructum eſt dæmonibus magnum, quorum princeps Redigaſt. Simulachrum eius auro, lectus oſtro paratus. Ciuitas ipſa nouem portas habet, vndique lacu profundo incluſa, pons ligneus tranſitum præbet, per quem tantum ſacrificantibus aut reſponſa petentibus via conceditur. Hæc ea ſignificante cauſa, quod perditas eorum animas, qui Idolis ſeruiunt, congrue nouies Styx interfuſa coercet. Ad quod templum ferunt à ciuitate Hammaburg iter quatuor eſſe dierum. (Cap. xv)

Cap. 66. Vltra Leuticos, qui alio nomine Wilzi dicuntur, Oddora flumen occurrit, amnis ditiſſimus Slauanicæ regionis. In cuius oſtio qua Scythicas alluit paludes, nobiliſſima ciuitas Iulinum, celeberrimam barbaris & Græcis, qui in circuitu ſunt præſtat ſtationẽ. De cuius præconio vrbis, quia magna quædã & vix credibilia recitãtur, volupe arbitror pauca inſerere digna relatu. Eſt ſane maxima omnium (Cap. xvi)

nium quas Europa claudit ciuitatū, quam incolunt Slaui cum aliis gētibus Græcis & barbaris. Nam & aduenæ Saxones, parem cohabitandi legem acceperunt, ſi tamen Chriſtianitatis titulum, ibi morantes non publicauerint. Omnes enim adhuc paganicis ritibus oberrant, cæterum moribus & hoſpitalitate, nulla gens honeſtior aut benignior poterit inueniri. Vrbs illa mercibus omnium ſeptentrionalium nationum locuples, nihil nō habet iocundi aut rari. Ibi eſt Olla Vulcani, quod incolæ Græcum vocant ignem, de quo etiam meminit Solinus. Ibi cernitur Neptunus triplicis naturæ: tribus enim fretis alluitur illa Inſula quorum vnum viridiſſimæ aiunt eſſe ſpeciei: Alterum ſubalbidæ. Tertius vero motu furibundo perpetuis ſæuit tempeſtatibus. Ab illa autem ciuitate breui remigio ad vrbem trahuntur Deminem, quæ ſita eſt in oſtio Peanis fluuij; vbi & Rhuni habitant. Ibi ad Semland prouinciam quam poſſident Pruzzi nauigatur. Iter ē- Cap. xiii.
iuſmodi eſt, vt ab Hammaburg vel Albia flumine vii. die per terram ad Iulinum peruenias ciuitatem. Nam ſi per mare nauim ingrederis, ab Sliaſwig vel Aldenburg, vt peruenias Iuminem, ab ipſa vrbe vela tendens xiiii. die aſcendens ad Oſtragard Ruſſiæ. Cuius metropolis ciuitas eſt Chiue, æmula ſceptri Conſtantinopolitani, clariſſimum decus Græciæ. Sicut ergo prædictum eſt, Oddora flumen oritur in profundiſſimo Merahorum ſaltu, vbi & Albia fluuius principium 16.
ſortitur, nec longis ab inuicem ſpatiis, ſed diuerſo currunt meatu. Alter enim, id eſt, Oddora vergens in Boream, per medios Winulorum tranſit populos, donec perueniat ad Iuminem, vbi Pomeranos diuidit à Wilzis. Alter vero, id eſt, Albia in Occaſum ruens, primo impetu Bohemos alluit cum Sorabis, medio curſu paganos a Saxonia dirimit, nouiſſimo alueo Hammaburgenſem parochiam à Bremenſi ſcindens, victor Oceanum ingreditur Britannicum. Hæc de Slauis & patria eorum, quoniam virtute Magni Ottonis eo tempore ad Chriſtianitatem omnes ſunt conuerſi, dicta ſufficiant. Nunc ad ea quæ poſt mortem Imperatoris, & reliqua tempeſtate noſtri Pontificis acta ſunt calamus dirigatur.

Cap. 67. Anno Pontificis Adaldagi xxxviii. Otto Magn⁹ Imperator, domitor omni- Cap. xiv.
um ſeptentrionalium nationum, feliciter migrauit ad Dominum, & ſepultus eſt in ciuitate ſua Magdeburg. Cui filius eius Otto medianus ſuccedens, per decem annos ſtrenue gubernauit Imperium. Is ſtatim Lothario & Carolo Francorum regibus ſubactis, cum in Calabriam bellum transferret, à Sarracenis & Græcis victor & victus apud Romam diſceſſit. Huic tertius Otto cum adhuc puer eſſet in regnum ſubſtiturus, annos xxviii. forti & iuſto ſceptrum ornauit Imperio. His tribus, æque fortiſsimis ac iuſtiſsimis Imperatoribus, tam charus & familiaris erat præſul Adaldagus, pro virtutum merito & doctrinæ magiſterio, vt à latere eorum vix aut raro diuelleretur, ſicut præcepta Imperatorum ad nutum Archiepiſcopi diſpoſita oſtendunt, in quibus etiam hoc eſt notandum, quod tertius Otto in Wildashuſen conſiſtens, præcepta fecit. Eodem tempore Hermannus Saxonum Dux obiens, Bennonem filium ſuum reliquit hæredem, qui etiam vir bonus & fortis memoratur, excepto quod degenerans à patre populum rapina grauauit. Apud Magdaburg quoque defuncto Adalberto pontifice, Giſilarius ſucceſsit, & ipſe vir ſanctus, qui nouellos Winulorum populos, doctrina & virtutibus illuſtrauit.

Cap. 68. Haroldus rex Danorum religione ac fortitudine inſignis, Chriſtianitatem in Cap. xv.
regno ſuo iam dudum benigne ſuſceptam, vſq; in finem conſtanter retinuit. Vn- 18.
de & regnum ſuum ſanctitate & iuſtitia confirmans, vltra mare in Nordmannos & Anglos ſuam dilatauit potentiam. Emund filius Erici tunc in Sueonia regnauit. Is Haroldo cōfœderatus Chriſtianis eo venientibus placabilis fuit. In Nordwegia Hacquin Princeps erat, quem dum Nordmanni ſuperbius agentem, regno depellerent, Haroldus ſua virtute reſtituit, & Chriſticolis placatum reddidit. Hacquin iſte crudeliſſimus ex genere Inguar & Giganteo ſanguine deſcendens, primus apud Nordmānos regnum arripuit, cum antea Ducibus regerētur. Igitur Hacquin triginta quinque annis in regno exactis obiit, Haraldum ſceptri relin-

relinquens hæredem, qui ſimul Daniam poſſedit atq; Nordwegiam. Anglia au-
tem, vt ſupra diximus, & in geſtis Anglorum ſcribitur, poſt mortem Gundredi,
à filiis eius Analaph, Sigtrich & Reginold, per annos fere centum permanſit in
ditione Danorum. Tunc vero Haroldus, Hiring filium ſuum miſit in Angliam.
Qui ſubacta inſula à Northumbris tandem proditus & occiſus eſt.

Cap. 69. ADALDAGVS igitur Archiepiſcopus ordinauit in Daniam plures Epiſco- Cap. xvi.
pos, quorum nomina quidem reperimus, ad quas vero ſedes ſpecialiter introni-
zati ſint, non facile potuimus inuenire: Æſtimo ea faciente cauſa, quod pro rara 19.
Chriſtianitate nulli Epiſcoporum adhuc certa ſedes deſignata fuerit. Verum ſtu-
dio plantandæ Chriſtianitatis quiſq; in vlteriora progreſſus, verbũ Dei tam ſuis
quã alienis cõmuniter prędicare certabant. Hoc hodie trans Daniam per Nord-
manniam & Sueoniam facere videntur. Igitur Epiſcopi qui in Dania ordinati
ſunt, Inhored, Liafdag, Reimbrãd, & poſt eos Harig, Sterolf, Folcbrecht, Me-
rha, & alij. Odinkarum ſeniorẽ ferunt ab Adaldago in Sueoniam ordinatũ, ſtre-
nue in gentibus legationem ſuam adimpleſſe. Erat enim, ſicut fama nos retigit,
vir ſanctiſſimus & doctus in hiis, quæ ad Deum ſunt, quantum vero ad ſæculum,
nobilis & origine Danus. Vnde & facile barbaris quælibet potuit de noſtra reli-
gione perſuadere. Cæterorum vero Epiſcoporum vix aliquem ſic clarum prodit
antiquitas, præter Liafdagum Ripenſem, qui & miraculis celebris fuerat, & trãſ-
marinis prædicauit, hoc eſt Sueonibus & Nordmannis. In Aldingburg ordina- Cap.
uit Archiepiſcopus primo, vt diximus, Edwardum, deinde Wegonem, poſtea xvii.
Eziconem, quorum tempore Slaui Chriſtiani permanſerunt. Ita etiam Hamma-
burg in pace fuit. Eccleſiæ in Slauania vbique erectæ ſunt. Monaſteria etiam vi-
rorum ac mulierum Deo ſeruientium cõſtructa ſunt plurima. Teſtis eſt Rex Da-
norum, qui adhuc hodie supereſt, Suein; cum recitaret Slauaniam in duos de vi-
ginti pagos eſſe diſpertitam, affirmauit nobis abſque tribus ad Chriſtianitatem
oẽs fuiſſe conuerſos, adiiciens etiam Principes eius tẽporis, Miſizza, Naccon &
Sederich, ſub quibus, inquit, pax continua fuit, Slaui ſub tributo ſeruierunt.

Cap. 70. Nouiſſimis itaq; Archiepiſcopi temporibus res noſtræ inter Barbaros fractæ, Cap.
Chriſtianitas in Dania turbata eſt, pulchriſq; diuinæ religionis initiis inimic⁹ in- xviii.
uidens homo, ſuperſeminare zizania conatus eſt. Nam tunc Suenotto filius Ma-
gni Haroldi regis Danorum, multas in patrem molitus inſidias, quomodo eum
iam longæuum & minus validum regno priuaret, conſilium habuit & cum hiis,
quos ad Chriſtianitatem pater eius inuitos coegit. Subito igitur facta conſpira-
tione, Dani Chriſtianitatem abdicantes Suein regem cõſtituunt, bellumq; Ha-
roldo indicunt. At ille qui ab initio regni ſui totam ſpem in Deo poſuerit; tunc
vero maxime Chriſto euentum rei commendans, cum bellum execraretur, ar-
mis ſe tueri decreuit; & quaſi alter Dauid procedens ad bellum, filium lugebat
Abſolon, magis illius dolens ſcelus, quam pericula ſua. In quo miſerabili & plus
quam ciuili bello victa eſt pars Haroldi. Ipſe autem vulneratus ex acie fugiens,
aſcenſa naui elapſus eſt ad ciuitatem Slauorum, quæ Iulinum dicitur. A quibus
contra ſpem, quia pagani erant, receptus, poſt aliquot dies ex eodem vulnere
deficiens, in confeſſione Chriſti deceſſit. Cuius corpus in patriam ab exercitu
reportatum, apud Roskild ciuitatem, in Eccleſia, quam ipſe primus in hono-
rem ſanctæ Trinitatis conſtruxit, eſt ſepultum. De cuius fine, cum iſtum prone-
potem ſuum, qui nunc in Dania regnat Suein interrogare maluerim, velut alter
Tydeus, crimen aui reticuit, me vero parricidium exaggerante, hoc eſt, inquit,
quod nos poſteri luimus, quod ipſe parricida ſuo piauit exilio. At ille noſter Ha-
roldus, qui populo Danorũ Chriſtianitatem primus indixit, qui totũ ſeptentrio-
nẽ Eccleſiis & prædicatoribus repleuit; ille, inquam, innocens vulneratus, & ꝓ
Chriſto à regno expulſus, martyrij gloria, vt ſperamus, nõ carebit. Regnauit autẽ Cap. xix.
annos L. obitus eius in feſtiuitate omnium ſanctorum contigit. Memoria eius a-
pud nos & vxoris eius Gunhild perpetua manebit. Hęc in diebus Adaldagi pon-
tificis facta comperimus, cum tamen non omnes eius virtutes explorare potui-

mus. Sunt autem qui affirmant per eum gratias ſanitatum factas, & tunc cũ adhuc viueret & poſt mortem ad ſepulchrum eius, videlicet cæcos frequenter illuminatos fuiſſe, aliaſq; multas cõtigiſſe virtutes. Certiſſimũ vero eſt, eum tam noſtro populo, quam Tranſalbianis, & Freſonum gẽti, leges & iura cõſtituiſſe, quæ adhuc pro tanti auctoritate viri ſeruare contendunt. Interea ſenex Præſul Adaldag⁹ de legatione ſua voti cõpos effectus, & in omni opere ſuo domi foriſque proſperatus, in ſenecta vberi migrauit ad Dñm IIII. Kalend Maij, anno incarnationis Dominicæ DCCCC. LXXXVIII. Indictione I. Anno autem Sacerdotij eius nobiliter adminiſtrati LIV. & ſepultus eſt in Eccleſia Bremenſi, à capite Leuderici Epiſcopi à meridiali plaga.

CAP. 71. LIBENTIVS ſedit annis xxv. pallium ſuſcepit à Papa xv. Iohanne, virgam CAP. XX.
Epiſcopalẽ meruit ab Ottone tertio, primus omnium cõſecratus eſt à ſuffraganeis. Erat itaq; vir literatiſſimus, & omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem ſequutus Adaldagum. Cuius etiam vitã æmulatus & magiſterium, ſolus ex diſpoſitione tanti patris dignus inuentus eſt, cui Hammaburgẽſis cura parochiæ crederetur. Erat enim vir tantæ caſtitatis, vt raro ſe mulieribus videndum præbuerit; tantæ abſtinẽtiæ, vt pallida ieiuniis ora portauerit; tantæq; humilitatis ac caritatis, vt in clauſtro ſicut vnus fratrũ vixerit. Multæ nimirum virtutes eius, quippe contentus acquiſitis, raro curiam adiit pro acquirendis. Domi ſedens quietus, parochiæ ſuæ curam egit diligentiſſimam, totumq; ſtudium ad lucra vertens animarum, diſtrictiſſima regula oẽs congregationes ſuas cuſtodiuit. Archiepiſcopus etiam per ſe curã egit hoſpitalis, fratri- 20.
bus & infirmis quotidiano miniſtrans obſequio, ipſe quoq; vice ſua Xenodochium nepoti ſuo cõmendauit Libẽtio. Dum vero adhuc pax eſſet in Slauania, Tranſalbianos populos frequenter viſitauit, & matrem Hammaburg paterno fouit amore; legationẽ ſuam ad gẽtes, vt prædeceſſores eius, ſtudioſe executus eſt, licet dierum obſtaret malitia. Quo tẽpore cum magnam Chriſtianorũ per- CAP. XXI.
ſequutionem in Dania Suein rex exercuiſſet, ſupplicibus Archiepiſcopus legatis, crebriſq; muneribus laborabat, quatenus ferocis regis animum, mãſuetum redderet Chriſtianis. Quibus ille reiectis, in ſua nimirũ crudelitate ac perfidia ſæuire non ceſſauit; vnde & vltio diuina regem Deo rebellem eſt ſubſequuta. Nam cum contra Slauos bellum ſuſciperet, bis captus eſt in Slauiam ductus, totiens à Danis ingenti auri pondere eſt redemptus. Nec tamen adhuc ad Deum reuerti voluit, quem primo in morte patris offendit, & deinde in nece fidelium irritauit, & iratus furore Dñs tradidit eum in manus inimicorum eius, vt diſce-
CAP. 72. ret non blaſphemare. Tunc potentiſſimus Sueonum rex Hericus, collecto innumerabili, ſicut arena maris, exercitu, Daniam inuadit, & occurrit ei Suein à Deo derelictus, fruſtra ſperans in Idolis ſuis. Sed cum vtrinq; bello nauali, (ſic enim gens illa confligere ſolet) omnes copię eſſent Danorum obtritæ, Hericus rex victor Daniam obtinuit. Suein ergo depulſus à regno dignam factis ſuis à Deo Zelote recepit mercedem. Et hæc iunior nobis in auo ſuo Suein recitauit contigiſſe, iuſto Dei iudicio, quoniam illum dereliquit, quem pater eius bonum defenſorem habuit.

CAP. 73. Ferunt eo tẽpore claſſem piratarum, quos noſtri Aſcomãnos vocant, Saxo- CAP. XXII.
niæ appulſam, omnia Freſiæ atq; Hathulæ vaſtaſſe maritima. Cumq; per Albiæ fluminis oſtium aſcẽdentes irrumperent prouinciam, cõgregati Saxonum magnates, cum paruum habuiſſent exercitũ, egredientes à nauibus apud Stadium barbaros exceperunt, ꝙ eſt oportunum Albiæ portus præſidium. Magnum & memoriale minuſque felix erat illud prælium, in quo viriliter vtriſque certãtibus, noſtri tandem minores ſunt reperti. Suecones ergo & Dani totam Saxonũ obtinuere virtutem. Capti ſunt ibi Sigafridus Marchio, Thiadericus Comes, & alij illuſtres viri, quibus vinctis poſt terga manibus, barbari traxerunt ad naues, pedeſque eorum cathena ſtrinxerunt, totam exinde prouinciam impune deprædantes. Sed cum ex captiuis ſolus marchio Sigafridus cuiuſdam auxilio pi- 21.

ſcatoris

ſcatotis furtum noctu ſublatus euaderet, piratæ mox in furoré verſi, omnes quos
in vinculis tenuerunt, meliores ludibrio habentes, manibus pedibuſq; trunca-
uerunt, ac nare præciſa deformátes, ad terram ſemianimes proiecerunt. Ex qui-
bus nobiles quidam viri erant, qui poſtea multo ſuperuixerunt tempore, oppro-
Cap.74. brium Imperio, & miſerabile ſpectaculũ omni facti populo. Quam videlicet pla-
gam mox cum exercitu ſuperuenientes Dux Benno & Sigafridus Marchio vin-
dicarunt, in tantum vt piratæ omnes quos apud Stadium egreſſos fuiſſe diximus
ab ipſis auxiliante Domino fuerint contriti.

Altera vero pars Aſcomannorum, qui per Wirraham flumen egreſſi Hahele, Cap. XXIII.
vſq; ad Lieſtmonam deprędati ſunt, cum maxima captiuorum multitudine per-
uenerunt ad paludem quæ dicitur Glindeſmor. Vbi à noſtris qui pone ſequebã-
tur offenſi, oẽs vſque ad vnum obtruncati ſunt; quorum numerus erat xx. milia.
Quidam enim eques Saxonum ab eis captus, dum eum Ducem ſui facerent iti-
neris, in difficiliora eos paludis loca perduxit, in qua diu fugari, leuiter à noſtris
ſunt ſuperati. Qui Heriward nomen habens, perenni Saxonum laude celebra-
Cap.75. tur. Ex illo nimirum tempore piratarum, hoſtiliſque crebra irruptio facta eſt in Cap. XXIV.
hanc regionem. Nam & omnes Saxoniæ ciuitates grandi metu perculſæ fuerãt;
tunc & Brema muro muniri cœpit firmiſſimo. Sed & Libentius Archiepiſcopus
theſaurum Eccleſiæ omniaq; Eccleſiaſtica fecit ad Buccenſem deportari prępo-
ſituram. Tantus itaque timor in finibus huius parochiæ omnibus erat. Nam &
ipſe Pontifex Piratas, qui Epiſcoparum vaſtabãt anathemate damnauit. Quo-
rũ vnus in Norwegia deficiens per annos ſeptuaginta integro corpore permã-
ſit, vſque ad Domini Adalberti tempora Archiepiſcopi, quando Alwardus E-
piſcop⁹ illuc veniens defunctum vinculo excommunicationis abſoluit, & mox
cadauer in cinerem eſt ſolutum.

Cap.76. Poſt vindictam ergo ſcelerum, quę in Eccleſias Dei & Chriſtianos cõmiſerat, Cap. XXV.
Suein Rex victus, & à ſuis deſertus, quippe quem Deus deſeruit, errabundus &
inops auxilij, venit ad Nordmannos, vbi Thrucco tunc filius Hacquini regna-
uit. Is licet paganus eſſet, nulla tamen ſuper exulem motus eſt miſericordia. Ita
infœlix ille, & à toto reiect⁹ orbe, in Angliam trãsfretauit, fruſtra ſolatium quæ-
tens ab inimicis. Eo tempore Adelrad filius Eggaris Britannis imperauit. Is nõ
immemor iniuriarum, quas Dani ex antiquo Anglis inflixerant, exulem repulit.
Quem tandem, miſeratus infortunij, Rex Scotorum benigne ſuſcepit, eumque
per bis ſeptem annos quibus exulauit, ſecum detinuit, vſque ad mortem Heri-
ci. Hæc parricidæ, aui pericula, Suein Rex nobis attonitis, expoſuit. Deinde ad
Hericum victorem reflexit narrationem.

Cap.77. Hericus, inquit, duo regna obtinuit, Danorum Sueonumq;, & ipſe Paganus Cap.
Chriſtianis valde inimicus. Ad quem miſſus legatus Cæſaris ac Hammaburgẽ- XXVI.
ſis Archiepiſcopi Poppo quidam, vir ſanctus & ſapiens, tunc in Sleſwicenſem 22.
ordinatus Epiſcopũ, de Regno Danorum ſeu pace Chriſtianorũ Cęſaris partes
expoſtulauit. Quem etiam aiunt ꝓ aſſertione Chriſtianitatis, cum Barbari ſuo
more ſignum quærerent, nil moratum, ſed ſtatim ignitum ferrum manu tuliſſe,
& illæſum apparuiſſe. Dumque hoc, facile oẽm gẽtilibus erroris ambiguitatem
tollere videretur, iterum ſanctus Dei pro ſubmouendo gentis illius paganiſmo,
aliud æque magnũ oſtendit miraculum: Tunicam ſcilicet indutus ceratam, cũ
ſtaret in medio populi circo, in nomine Dñi præcepit incendi. Ipſe vero, oculis
ac manibus in cælum tenſis, liquentes flammas, tam patienter ſuſtinuit, vt veſte
prorſus ambuſta & in fauillam redacta, hilari, & iocundo vultu nec fumum qui-
dem incẽdij ſenſiſſe teſtatus ſit. Cuius nouitati miraculi, & tunc multa milia per
eum crediderunt; & vſque hodie per populos & Eccleſias Danorum celebre
Popponis nomen effertur. Hæc aliqui apud Ripam geſta confirmant, alij apud
Sliaſwig. Claruit etiam tunc in Dania, fælicis memoriæ, Odinkar ſenior, de
quo ſupra diximus, qui in Finne, Seland, Sconia, ac in Suedia prædicans, mul-
tos ad Chriſtianam fidem conuertit. Eius diſcipulus & nepos fuit alter Odin- 23.

kar iunior, & ipſe nobilis de regio ſemine Danorũ, diues agri, adeo vt ex eius pa-
trimonio Epiſcopatum Ripenſem narrẽt fundatum. Quem dudũ Bremæ ſcho-
lis traditum, Pontifex Adaldagus manibus ſuis baptizauit, ſuoq; nomine Adal-
dagus vocauit. Is ergo à Libentio Archiepiſcopo nunc ordinatus in gẽtes, apud
Ripam ſedem accepit. Nam & illuſtri vita & ſanctæ conuerſationis Deo & ho-
minibus acceptus erat, & Chriſtianitatem in Dania fortiſſime defendit. Hos ve- Cap.
ro comperimus illo tempore claros in ea regione, aliis qui adhuc ſuperuixerant XXVII.
à diebus Adaldagi non ocioſis. Qui etiam in Norwegiam progreſſi populũ mul-
tum Ieſu Chriſto collegerunt. A quibus traditur Olaph Thrucconis filius, qui
tunc Nordmannis imperauit baptizatus, ex ea gente primus fuiſſe Chriſtianus.
Olaph Thrucconis filius à Norwegia expulſus, venit in Angliam, ibique ſuſce-
pit Chriſtianitatem, quam ipſe primus in patriam reuexit, duxitque à Dania v-
Cap. 78. xorem ſuperbiſſimam Thore, cuius inſtinctu Danis etiam bellum intulit. Alij di-
cunt olim & tunc ab Anglia quoſdam Epiſcopos vel presbyteros euangelizandi
gratia egreſſos à Domino, & ab illis Olaph baptizatum & cæteros. Quorum præ-
cipuus erat Iohannes Epiſcopus quidam, & alij de quibus poſtea dicemus. Sed ſi
hoc ita eſt, non inuideat mater Hammaburgenſis Eccleſia, ſi filiis ſuis etiam ex-
tranei benefecerint, dicens cum Apoſtolo; Quidam prædicant per inuidiam &
contentionem, quidam autem propter bonam voluntatem & charitatem. Quid
enim? Dum omnimodo ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus annũ-
cietur, & in hoc, inquit, gaudeo & gaudebo.

Cap. 79. Hericus igitur Sueonum Rex in Dania conuerſus ad Chriſtianitatem, ibi ba-
ptizatus eſt. Qua occaſione prædicatores à Dania in Suediam tranſeuntes, fidu-
cialiter agebant, in nomine Dñi. Dicebat tamen clariſſimus Suein Rex Danorũ,
Hericum, poſt ſuſceptã Chriſtianitatem, denuo ad paganiſmum relapſum fuiſ-
ſe. Quod vero cum Ottone tertio pugnauerit, & victus ſit, Rex tacuit, ſed ab aliis
Cap. 80. audiui. Mortuo poſt hæc Herico, Suein ab exilio regreſſus, obtinuit regnum Pa- Cap.
trum ſuorum; Anno depulſionis & peregrinationis ſuę XIV. Accepitq; relictam XXVIII.
Herici vxorem, matrẽ Olaph, quæ peperit ei Knut, ſed nihil illi affinitas cõnubij
Cap. 81. profuit, cui Deus iratus erat. Olaph autẽ Rex Sueonum Chriſtianiſſimus, filiam
Slauorum Eſtred nomine de Obodritis accepit vxorem, ex qua genitus eſt ei fi-
lius Iacobus, & filia Ingard, quam Rex Gerzleff de Ruzzia duxit in coniugium.
Olaph ſane qui poſt obitum patris ſui Herici regnum ſuper Sueones accepit, cũ
exercitu ſuperueniens, infœlicem Suein iterum a Regno expulit, & Daniam ob-
tinuit. Suein autem cognoſcens quia Dñs ipſe eſt Deus, rediit in ſemetipſum, &
peccata ſua præ oculis habens, pœnitenſq; orauit ad Dñm; qui exaudiens eum,
dedit illi gratiam in cõſpectu inimicorum ſuorum, reſtituitq; eum Olaph in Re-
gnum ſuum, eo q; matrem ſuam habuerit vxorem. Feceruntque pactum ad inui-
cem firmiſſimum, vt Chriſtianitatem in Regno ſuo plantatam retinerent, & in
Cap. 82. exteras nationes effunderẽt. Audiens autem Olaph Thrucci filiꝰ Rex Nordmã- Cap.
norum, de coniunctione Regum, iratus eſt contra Suein nimis, ratus illum quaſi XXIX.
à Deo derelictum, totienſque depulſum, à ſua etiam multitudine facile poſſe de-
pelli. Collecta igitur claſſe innumera, bellum intulit regi Danorum, inter Sco-
niam & Seland, vbi ſolent reges nauali confligere bello. Eſt autem breuis traiectꝰ
Baltici maris Halſingburg, in quo loco Seland à Sconia poſſit videri, familiare la-
tibulum piratis. Ibi ergo congreſſi, Nordmanni à Danis ſunt victi & fuſi. Olaph
namque Rex, qui forte ſolus remanſerat, in mare ſe præcipitans, dignum vitæ fi-
nem inuenit. Vxor autem eius poſt mortem viri, fame, inediaque, vt digna erat,
vitam miſerabiliter conſumpſit. Narrant itaque aliqui illum fuiſſe Chriſtianum,
alij Chriſtianitatis deſertorem; oẽs autem affirmant peritum auguriorum, ſerua-
torem ſortium, & in auium prænoſticis omnẽ ſpem ſuam poſuiſſe. Quare etiam
cognomen accepit, vt Olaph diceretur. Nam & artis Magicæ, vt aiunt, ſtudio 24.
deditus, omnes, quibus illa redundat patria, maleficos habuit domeſticos, eo-
rumque deceptus errore periit.

Interea

Cap. 83. Interea milleſimus ab incarnatione Domini feliciter impletus eſt ann⁹, & hic
eſt annus Archiepiſcopi xII. Sequenti vero anno fortiſſimus Otto Imperator, Cap.
qui iam Danos, Slauos, itemque Francos & Italos domuerat, cum iam tertio Ro- xxx.
mam victor intraſſet, immatura morte præuentus occubuit in Domino. Poſt cu-
ius mortem Regnum in contentione remanſit. Tunc Slaui à Chriſtianis iudici-
bus plus iuſto compreſſi, excuſſo tandem iugo ſeruitutis, libertatem ſuam armis
defendere ſunt coacti. Principes autem Winulorum erãt Mizzidrog, & Miſtro-
woi, quorum ductu ſeditio inflammata eſt. Hiis ergo ducibus Slaui rebellantes, 25.
totam primo Nordalbingiam ferro & igne depopulati ſunt. Deinde reliquam
peragrantes Slauaniam, omnes Eccleſias incenderunt, & ad ſolum vſque dirue-
runt. Sacerdotes autem reliquoſque Eccleſiarum miniſtros variis enecãtes ſup-
pliciis, nullum trans Albiam Chriſtianitatis veſtigium reliquerunt. Apud Ham-
maburg eo tempore ac deinceps multi ex clero & ciuibus in captiuitatem ducti
ſunt, plures etiam interfecti propter odium Chriſtianitatis.

Cap. 84. Narrauit nobis diu memorandus Rex Danorum, qui omnes Barbarorum
res geſtas ac ſi ſcriptæ eſſent, in memoria tenuit, Aldinburg ciuitatem populo- 26.
ſiſſimam de Chriſtianis inuentam eſſe. Sexaginta, inquit, presbyteri, cæte-
ris pecudum more obtruncatis, ibi ad ludibrium ſeruati ſunt, quorum maior
loci Præpoſitus Oddar nomen habuit, noſter conſanguineus. Ille igitur cum
cæteris tali martyrio conſummatus eſt, vt cute capitis in modum crucis inciſa,
ferro cerebrum ſingulis aperiretur. Deinde ligatis poſt terga manibus profeſ- 27.
ſores Dei per ſingulas Slauorum tracti ſunt ciuitates, aut verbere, aut alio mo-
do vexati, quouſque deficerent. Ita illi ſpectaculum facti, & angelis & homini-
bus in ſtadij medio IV. Non. Iunij victorem exhalauerunt ſpiritum. Multa ni- Cap.
mirum in hunc modum per diuerſas Slauorum prouincias tunc facta memo- xxxI.
rantur, quæ ſcriptorum penuria pro fabulis habentur. De quibus cum Regem
amplius interrogarem; Ceſſa, inquit, fili, tantos habemus in Dania vel Slaua-
nia martyres, quod vix poſſent libro comprehendi. Omnes igitur Slaui, qui in-
ter Albiam & Oddoram habitant, per annos LXX. & amplius Chriſtianitatem
coluerunt, omni videlicet tempore Otthonum, talique modo ſe à corpore
Chriſti & Eccleſiæ, cui ante coniuncti fuerant abſciderunt. O vere ſuper homi-
nes occulta Dei iudicia, qui miſeretur, cui vult, & quem vult indurat! Cuius o-
mnipotentiam mirantes, videmus eos ad paganiſmum eſſe relapſos, qui primi
crediderunt: illis ad Chriſtum conuerſis, qui nouiſſimi videbantur. Ille igitur
iudex, iuſtus, fortis, & patiens, qui olim, deletis coram Iſrael ſeptem gentibus
Chanaan, ſolos reſeruauit Allophylos, à quibus tranſgreſſi punirentur. Ille, in-
quam, modicam gentilium portionem nunc indurare voluit, per quos noſtra
contunderetur perfidia.

[Eo tempore Dux Slauiæ petiit filio ſuo neptem Ducis Bernardi dari in con-
iugium, quod & Dux conſenſit. Tunc Princeps Winulorum miſit filium ſuum
cum Duce in Italiam, cum mille equitib⁹, qui fere omnes ibi ſunt interfecti. Poſt
hæc cum fili⁹ Ducis Slauiæ pollicitam ſibi expeteret vxorem, Thiadericus Mar-
chio intercepit conſilium, proclamans conſanguineam Ducis non eſſe dan-
dam cani. Iſte Thiadericus Slauorum erat Marchio, cuius ignauia coegit eos fie-
ri deſertores. Qui poſtmodum ab honore ſuo depulſus, & ab omni hæreditate
ſua, apud Magdeburg præbendarius, vitam, vt dignus erat, mala morte finiuit.
Eodem tempore venerabilis Comes Heinricus in Roſafeidan fecit prępoſiturã,
Cap. 85. annuente Libentio Archiepiſcopo & Eccleſiam conſecrante.] Hæc facta ſunt Cap.
vltimo tempore ſenioris Libentij, ſub Duce Bernardo, filio Hermanni, qui po- xxxII.
pulum Slauorum grauiter afflixit. Quo etiam tempore contentio Bernarij Fer-
denſis Epiſcopi de Ramſola coram Papa Sergio eſt terminata.

Anno igitur Archiepiſcopi xxII. Benno Dux Saxonũ obiit, & Ludgerus fra- 28.
ter eius, qui cum vxore ſua venerabili Emma, Bremenſi Eccleſiæ plurima bona
fecerunt. Apud Magdaburg vero Giſilario Archiepiſcopo Daganus ſucceſſit.

Deinde Walthardus meruit cathedram. Interea Archiepiſcopus noſter de lega-
tione ſua in gentes ſollicitus, plures ordinauit Epiſcopos, quorum nomina & ſe-
des incertæ ſunt, quia tempus perſequutionis incubuit. Sicut enim patrum rela-
tione cognouim⁹, Eſico apud Sliaſwig Popponi ſucceſſit Odinkar, qui apud Ri-
pam inſignis fuit, vt ſupra diximus. Et ſermo eſt poſt obitum Adaldagi Archiepi-
ſcopi, totá regionem Iutland vſque ad noſtram ætaté in duos Epiſcopatus bipar-
titam eſſe: tertio apud Arhuſan deficiente. In Slauaniam vero ordinauit Archie-
piſcopus Folcquardum; deinde Reginbertum: quorum prior à Slauania pulſus,
in Sueoniam vel Nordmanniam miſſus eſt ab Archiepiſcopo, qui multos in Dño
lucratus, cum gaudio remeauit. Poſt hæc omnibus bene cõpoſitis, obiit beatus
Archimandrita Libentius, vnaque Ferdenſis Epiſcopus, Anno Domini M.XIII.
Indictione XI. & ſepultus eſt in medio chori, ante gradus ſanctuarij, pridie No-
nas Ianuarij.

CAP. 86. VNWANVS Archiepiſcopus ſedit annis XVI. Ferulam ſuſcepit ab Heinrico CAP.
Imperatore, Pallium à Papa maiore Benedicto, de Choro Padarbutnenſi aſſum- XXXIII.
ptus eſt. Clariſſimo genere Immedingorum oriundus. Præterea diues & largus, 29.
omnibus hominibus acceptus, Clero autem apprime beneuolus, quibus etiam
hortatu Libentij tunc Prępoſiti curtẽ Bodegun obtulit, cuius ſeruitium eſſet per
natales Apoſtolorum. Vnwanus Archiepiſcopus primus omnium cõgregatio-
nes ad Canonicam traxit regulam, quę antea quidem mixta ex Monachis & Ca-
nonicis conuerſatione degebant. Ille oẽs ritus Paganicos, quorum adhuc ſuper-
ſtitio viguit, in hac regione, præcepit fundit⁹ amoueri, ita vt ex lucis quos noſtri
paludicolæ, ſtulta frequentabant reuerentia, facerent Eccleſias duodecim reno-
uari, ex quibus etiam baſilicam ſancti Viti extra oppidum conſtrui, & Capellam
Sancti Willehadi combuſtam iuſſit reparari. Ipſo tempore ferunt aggerem Bre-
menſem firmatum, contra inſidias & impetus inimicorum, præcipue qm̃ Dux
Bernardus, Heinrico Imperatori auſus rebellare, terruit & turbauit oẽs Eccle-
ſias Saxoniæ. Ex illo enim tempore, quo Dux in hac cõſtitutus eſt regione, nun-
quam diſcordia inter geminas domos, ſcilicet Archiepiſcopi & Ducis, ceſſauit:
Illis impugnantibus Regẽ & Eccleſiam, iſtis pro ſalute Eccleſiæ certantibus. Hęc
æmulatio partium, dum prius occulta eſſet, ex eo tempore vires accepit & creuit
in immenſum. Bernardus enim Dux tam auitæ humilitatis, quam paternæ reli-
gionis oblitus, primo quidem per auaritiam gẽtem Winulorũ crudeliter oppri-
mens, ad neceſſitatem Paganiſmi coegit. Deinde per ſuperbiam beneficiorum
immemor, totam ſecum ad rebellandũ Cæſari mouit Saxoniam. Nouiſſime ſur-
gens in Chriſtũ, Eccleſias huius patriæ non dubitauit impugnare, præcipue no-
ſtram, quæ & ditior eo tempore cæteris, & remotior videbatur à manu Impera- 30.
toris. Huius impetum viri VNWANVS Archiepiſcopus, ſua taliter magnani-
mitate refregiſſe dicitur, vt præ pudore ſapientiæ ac libertatis Epiſcopi, cogere-
tur ipſe Dux, Eccleſiæ, cui ante aduerſarius eſt, deinceps hilaris & beneuolus in
omnibus exiſtere. Ergo habito noſtri Pontificis conſilio, rebellis tandem flexus
Princeps apud Scalchinburg Cæſari Heinrico ſupplex dedit manus. Moxq; fa-
uente VNWANO, Slauis tributo ſubiectis, pacem reddidit Nordalbingis & matri
CAP. 87. Hammaburg. Ad cuius reſtaurationem venerabilis Metropolitanus poſt Slaua- CAP.
nicam cladem, ciuitatem & Eccleſiam fecit nouam, ſimul ex ſingulis congrega- XXXIV.
tionibus ſuis, quæ virorum eſſent, tres eligens fratres, ita vt duodecim fierẽt, qui
in Hãmaburg Canonica degerent conuerſatione, populum ab Idololatriæ reuo-
cantes errore. Ordinauit etiam in Slauaniam mortuo Reginberto, Bẽnonem vi-
rum prudentem, qui de fratribus Hãmaburgẽſis Eccleſiæ electus, in populo Sla-
uorum, multũ prædicando fructũ attulit. In Dania ſuperuixerunt Poppo Theo-
logus, & ille nobilis Odinkar Epiſcopus, quem pro fide & ſanctitate vitæ fami-
liariſſimum habuit Archiepiſcopus. Hos duos Epiſcopos ſolummodo in Iutland
fuiſſe comperimus, antequam Knut Regnum intraret. Solus autẽ ex noſtris O- 31.
dinkar trãſmarinas aliquãdo viſitauit Eccleſias, Eſico domi ſedit, & cæteros per-
ſequu-

ſequutio retardauit. Archiepiſcopus etiam alios viros doctiſſimos ordinauit in
Norwegiam & Suediam: Alios vero in Anglia ordinatos, pro amicitia Regum,
cum ſatisfacerent, ad ædificandam dimiſit Eccleſiam Multos enim eorum ſecū
retinens, omnes autem, cum abirent donis cumulâs, ad ſubiectionem Hamma-
burgenſis Eccleſiæ reddidit voluntarios.

Cap. 88. VNWANVS igitur Archiepiſcopus cum eſſet vir nobiliſſimus, æque nobilē
ac ſufficientem libertati ſuæ ſortitus eſt Epiſcopatum, in quo & ſuam poſſet oſtē- Cap.
dere magnitudinem, & neceſſitati ſimul Eccleſiæ prodeſſe. Quare Theſaurum xxxv.
Eccleſiæ diu ſolliciteq; collectum, & quaſi minus neceſſarium, ſi infra parietes
clauderetur; ipſe ad commodum ſuæ legationis ita curauit expendere, vt fero-
ciſſimos Aquilonis Reges hilaritate ſuorum munerum, ad omnia quæ voluit be-
nignos obedienteſq; haberet. In qua re non multum, vt arbitror, peccauit, quia
ſeminauit carnalia, vt mereret ſpiritalia. Quin imo largitio eius in nouella genti-
um cōuerſione vtiliſſima videbatur: neq; adeo nocuit Eccleſiæ, quæ præceden-
tium diligentia patrum erat opulentiſſima. Credo enim eum ſecutū ſancti Anſ-
garij exemplum, & cuiuſdam in Eccleſiaſtica hiſtoria, Theotimi Scytharū Epi-
ſcopi; quorū alter legitur incredulos Reges donis placaſſe; Alter vero Barbaros
natura feroces, epiſtolis, muneribuſq; manſueſeciſſe laudatur. Hæc in Apolo-
gum Præſulis dicta ſufficiant, nunc per Hiſtoriæ ordinem redeamus ad Eccleſiæ
legationem, quæ tempore Vnwani proſperrime geſta cognoſcitur.

Cap. 89. Suein Rex Danorum atq; Nordmānorum veteres iniurias, tam occiſi fratris, Cap.
quā ſuæ repulſionis vlturus, claſſe magna trāsfretauit in Angliam, ducens filium xxxvii.
ſuum ſecum, & Olaph filium Craccaben, de quo ſupra dictum eſt. Itaque multo
tēpore plurimis prælijs aduerſum Anglos exactis, Suein veteranum Regem de-
pulit Ethilredum, & Inſulam in ſua tenuit ditione, verum breui tempore. Nam
tertio Menſe poſtquam victoriam adeptus eſt, ibidem morte præuentus occu-
buit. Knut filius Suein Regis cum exercitu reuerſus in patriam, denuo bellū mo- 32.
litur in Anglos. Olaph à Nordmannis electus in Principem, ſeparatus eſt à Re-
gno Danorum. Tunc vero Knut ancipiti caſu turbatus, pactum iniit cum fratre
filio Herici, qui regnauit in Suedia, eiuſq; fultus auxilio, deliberauit primo qui-
dem Angliam ſubiugare, deinde Norwegiam. Itaque mille nauibus Knut arma-
tus, Oceanum tranſiuit Britannicum; per quem, quod nautæ referunt, à Dania
in Angliam, flantibus Euris, triduo vela panduntur. Hoc autem mare magnū &

Cap. 90. valde periculoſum, à læua Orchadas habet, dextrorſum Friſiam attingit. Trien- Cap.
nio ergo Knut Britanniam oppugnauit, & Adrad Rex Anglorum apud Lundo- xxxviii.
nam obſeſſus obiit, ſimul vitam amittens cum regno, iuſto Dei iudicio, qui fra- 33.
tre per Martyrium conſummato xxxviii. annis ſceptrum ſanguine polluit. Is
patricidium taliter expiauit. Relinquens filium paruulum nomine Eduardum,
quem ab Imma vxore ſua ſuſcepit. Frater vero Adelradi Emūd vir bellicoſus ob
gratiam victoris, veneno extinctus eſt. Filiique eius in Ruzziam exilio ſunt da-

Cap. 91. mnati. Knut ergo Adelradi regnum accepit, vxoremque eius Immam, ſororem
Richardi Comitis Nordmānorum ſibi coniugio copulauit, & germanam ſuam 34.
Margaretam pro fœdere. Quam deinde repudiatam à Comite, Knuth Rex de-
dit Wolf Duci Angliæ, eiuſque Wolf ſororem copulauit Duci Guduino, callide
ratus Anglos per connubia Danis fideliores. Quæ res eū non fefellit. Et Richar-
dus quidem Comes iram Knut declinās, Hieroſolymam profect⁹, ibidem obiit, 35.
relinquens filium in Nordmānia nomine Robertum, cuius filius eſt iſte Willel-
mus, quem Franci Baſtardum vocant. Wolf autem ex ſorore Regis Knut filios
ſuſcepit, Bern Ducem, & Suein Regem Guduin à ſorore Wolf Ducis, Suein, To-
ſtin, & Haroldum genuit parricidas. Quam generationis ſeriem, quoniam ſecu-
turæ lectioni vtilem iudicauimus, hic inſerere videbatur.

Cap. 92. Victor ergo Knut ab Anglia rediens in ditione ſua per annos multos regnum
Daniæ poſſedit & Angliæ. Quo etiam tempore multos in Daniam ab Anglia Cap.
adduxit Epiſcopos. De quibus, Bernardum poſuit in Sconiam, Gerbrandum in xxxviii.

...andiam, Reinherum in Finne. Quod zelatus noſter Archiepiſcopus Gerbrã... m rediens item ab Anglia cepiſſe dicitur, quem ab Elnodo Archiepiſcopo Anglorum ordinatum eſſe cognouit. Ille vero vt neceſſitas perſuaſit, ſatis faciens, fidelitatem Hammaburgenſi Eccleſiæ cum ſubiectione debita ſpondens, familiariſſimus deinceps Archiepiſcopo noſtro effectus eſt. Per quem ille ſuos etiam legatos ad Knut Regem tranſmittens cum muneribus, congratulatus eſt ei de reb° bene geſtis in Anglia: ſed corripuit eum de præſumptione Epiſcoporum, quos tranſtulit ex Anglia: quod Rex gratanter accipiens, ita poſtmodum coniunctus eſt Archiepiſcopo, vt ex ſententia eius omnia deinceps facere maluerit. Hæc nobis de auunculo ſuo Rex Danorũ innotuit, nec de captione Gerbrandi tacuit.

Cap. 93. Anno Pontificis Vnwani XII. Heinricus Imperator, iuſtitia & ſanctitate inſignis, cum iam Saxones, Italos, & Burgundiones Imperio ſubiecerat, ad cæleſte migrauit imperium. Cui etiam ſucceſſit in ſceptro fortiſſimus Cæſar Conradus; mox Polanos & Regem eorum Miſingum magna virtute perdomuit, & auxiliatores eorum Bohemos, cæteroſque Slauorum populos ſub tributum miſit. Cum Rege etiam Danorum ſiue Anglorum, mediante Archiepiſcopo pacem fecit, [cuius & filiam filio ſuo depoſcens vxorem, dedit ei ciuitatem Sliaſwig cum Marchia, quæ trans Egdoram eſt, in fœdus amicitiæ. Et ex eo tempore fuit Regum Daniæ.] Cap. XXXIX.

Cap. 94. Inter Knut & Olaph Regem Nordmannorum continuum fuit bellum, nec ceſſauit omnibus diebus vitæ eorum; Danis pro Imperio certantibus, Nordmãnis vero pro libertate pugnantibus. In qua re iuſtior erat cauſa regis Olaph, cui bellum neceſſarium magis fuit, quam voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem Olaph iudicio & iuſtitia Regnum gubernauit. Inter cætera enim virtutum opera magnum Dei zelum habuit, ita vt maleficos de terra diſperderet, quib° cũ tota Barbaries exundet, præcipue Norwegia talibus monſtris plena eſt. Nam Diuini, & Augures, Magi, & Incantatores, cæteriq; ſatellites Antichriſti ibi habitant. Quorũ præſtigiis & incantationibus infelices animæ ludibrio à Dæmonibus habentur. Hos oẽs, & huiuſmodi, beatiſſimus Rex Olaph perſequi decreuit, vt ſublatis ſcandalis, firmius in Regno ſuo Religio Chriſtiana eluceſceret: habuit etiam ſecum Epiſcopos & Preſbyteros multos ab Anglia, quorum monitu & doctrina, cor ſuum Deo præparauit, ſubiectumque populum ad regendum commiſit. Ex quibus clari doctrina & virtutibus erant Sigafrid, Grimkil, Rodulf, & Bernard. Hij iuſſu Regis ad Suediam & Gothiam, & ad cæteras Inſulas, quæ trans Nordmanniam ſunt, accedentes, Barbaris verbum Dei & Regnum Ieſu Chriſti euangelizabãt. Miſit etiã Rex nuntios ad Archiepiſcopum noſtrum cum muneribus, petens ſuppliciter, vt Epiſcopos eius benigne reciperet, ſuoſq; ad eum tranſmitteret, qui rudem Nordmannorum populum in Chriſtianitate confortarent. Cap. XL.

Simili autem Religionis amore alter Olaph in Suedia dicitur floruiſſe. Is ſubditos ſibi populos ad Chriſtianam volens conuertere fidem, magno laborauit ſtudio, vt templum Idolorum Vbſola, quod in medio Sueoniæ ſitum eſt, deſtrueretur. Cuius intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege conſtituerunt, vt ſi ipſe Chriſtianus eſſe vellet, optimam Suediæ Regionem, quam vellet ſuo iure teneret, in qua Eccleſiam & Chriſtianitatem conſtituens, nemini de populo vim recedendi à cultu Deorum inferret, niſi qui ſponte ad Chriſtum vellet conuerti. Huiuſmodi Rex placito gauiſus, mox in Occidẽtali Gothia, quæ Danis ꝓxima eſt vel Nordmannis, Eccleſiam Deo ſedemq; fundauit Epiſcopalem. Hæc eſt ciuitas Scarane maxima, in qua petente Chriſtianiſſimo Rege Olaph primus ab Vnwano Archiepiſcopo, Thurgot eſt ordinatus Epiſcopus. Ille vero ſtrenue legationem ſuam agens in gentibus, duos nobiles Gothorũ populos Chriſto ſuo lucratus eſt labore. Per illum ergo Epiſcopũ Rex Olaph ingẽtia Metropolitano Vnwano direxit munera. Præterea duos idem Rex fertur habuiſſe filios, quos ambos vna Cap. XLI.

cum

cum vxore ſua ac populo baptizari præcepit. Quorum alter qui natus eſt à cõcubina, Emund nomen habuit: Alter Anund, quem Rex à legitima genuit vxore, qui cognomento fidei, & gratiæ dictus eſt Iacobus. Iuuenis quidem ætate, verum ſapientia & pietate oẽs præceſſit, qui fuerunt ante eum; nec quiſpiam Regũ fuit populo Sueonum tam acceptus ſicut Anundus.

Cap. 95. Eo tempore cum eſſet pax firma inter Slauos & Tranſalbianos, Vnwanus Archiepiſcopus Metropolim Hammaburg renouauit, Clerumque diſperſum colligens, magnam ibidem tam ciuium quam fratrum multitudinem adunauit. Itaque cum Duce Bernardo frequenter inhabitans locum, ſæpe dimidium annum vixit in Hammaburg, glorioſiſſimum Regem Knut inuitans ad colloquium, Slauorumq; Satrapas Vtonem & Sedericum. Tali modo Pontifex Vnwanus domi foriſque clarus, Legationem ſuam in gentibus narratur impleſſe. Nunc reſtant dicenda, quæ de martyrio Regis Olaph fama volante cognouimus. Cap. XLII.

Cap. 96. Olaph igitur Nordmãnorum Rex clariſſimus, contra Knut Regẽ Danorum, qui Regnũ ſuum impugnauit, perpetuo decertabat prælio, tandemq; ſeditione Principum ſuorum, quorũ vxores propter maleficia à Regno ſuſtulit, Nordwegia depulſus eſt. Et regnauit Knut in Nordmãnia ſimul & Dania, quod nulli Regum prius contingere potuit in Dania. Olaph vero Rex beatiſſimus totam ſpem fiduciamque ſuam in Domino ponens, denuo ad comprimendos Idololatras, bellum inſtaurat. Itaque ab Olaph Sueonum Rege, cuius habebat filiam, & populis Inſularum infinitam armatorũ congregans multitudinẽ, patrium regnum vi recepit & armis. Vnde Rex Chriſtianiſſimus fortitudine in hoſtes, & iuſtitia in ſuos celebris, ad hoc ſe in Regnum à Deo credidit reſtitutum, vt iam ex tunc nemini parcere debuiſſet, qui vel Magus permanere vellet, aut Chriſtianus fieri detrectaret. Et cum magna ex parte votum ſuum impleſſet, pauci qui ex Magis remanſerant, in vltionem eorum quos Rex damnauit, ipſum etiam obtruncare non dubitarunt. Alij vero dicunt eum in bello peremptum, quidam autẽ in medio populi circo, ad ludibrium magis expoſitum. Sed & alij ſciunt illum ob gratiam Knut Regis latenter occiſum: quod & verum eſſe non diffidimus, eo quod Regnum eius inuaſerit. Igitur Olaph Rex & Martyr, tali fine conſummatus eſt, corpuſque eius in ciuitate magna Regni ſui, quæ Throndempnis dicitur, cum decenti eſt honore tumulatum. Vbi vſque hodie pluribus miraculis & ſanitatibus, quæ per eum fiunt, Dominus oſtendere dignatus eſt; quanti meriti ſit in cælis, qui ſic glorificatur in terris. Regnauit autem annis XII. Cuius paſſionis feſtiuitas agitur IV. Kalend. Auguſti: omnibus Septẽtrionalis Oceani populis, Sueonum, Gothorum, Semborum, Danorum atque Slauorum æterno cultu memorabilis. Cap. XLIII. 36.

Cap. 97. Per idem tempus quidam ab Anglia, Wolfredus nomine, inſtinctu Diuini amoris Suediam ingreſſus, Paganis verbum Dei cum magna fiducia prædicauit. Qui dum multos prædicatione ſua ad fidem Chriſtianam conuertiſſet, Idolum gentis nomine Torſtan, in Concilio Paganorum cæpit anathematizare; ſimulq; arrepta bipenni ſimulachrum in fruſta concidit. Qui pro talibus auſis, ſtatim mille confoſſus vulneribus, animam martyrij laurea dignam trãſmiſit in cælum. Cuius corpus Barbari laniatum, poſt multa ludibria merſerunt in paludem. Hæc veraciter comperta, memoriæ tradidi: quamuis ſint & alia, quæ adhuc ſcribi digna ſint. Verum de Vnwano, & quæ ſuo tempore geſta ſunt, ſufficienter dictum eſt, & ſicut æſtimo, fideliter. Apud Magdaburg ipſo tempore Walthardo ſucceſſit Gero, deinde Hunfrid, ambo viri ſancti, & Epiſcopali nomine digni. Deinde obiit glorioſus Archiepiſcopus Vnwanus VI. Kalend. Februarij: Anno Domini M.XXIX. Indictione XII. & ſepultus eſt iuxta prædeceſſorem ſuum à latere ſiniſtro. [Et ipſo tempore migrauit Poppo celeberrimus Danorum Epiſcopus, cui mox ſubrogatus Eſico, cum ad Egdoram fluuium perueniſſet, ibidem ægritudine correptus obiit.] Cap. XLIV.

Cap. 98. LIBENTIVS ſedit annos fere quatuor. Is cum eſſet nepos alterius Liben- Cap. XLV.

tij &

tij; & tunc maior domus Præpoſitus, fauore Gyslæ Imperatricis Ferulam ſuſce- 37.
pit à Cæſare Cõrado; Pallium vero à Papa Iohanne xix. Vir ſimplex & rectus ac
timens Deum. Cumq; omnibus eſſet affabilis, ſingulari quodam amore Clerum
dilexit, inopum neceſſitatib⁹ erat valde compatiens. Ipſe igitur vicum trans flu-
men ab incolis terræ precio redimens, & fratribus offerens xxx. ex eo per annum
dari conuiuia ſtatuit. At vero Xenodochij talem omnino ſollicitudinem curauit
habere, vt in hac parte ſola, negligentias omnium prædeceſſorum ſanare videre-
tur. Adeo redundauit Epiſcopatus & Præpoſitura & Xenodochium, vt vix egẽs
quiſquam poſſet inueniri. Sed forte hoc incredibile videtur hiis, qui huius tem-
poris egeſtatem vident: nec fortaſſe tunc quiſquam crederet, ea futura, quæ nũc
facta videntur. Libentius itaque bonus in Præpoſitura, multo melior in Cathe- Cap.
dra, Legationem ſuam ad gentes feruenti animo ingreſſus eſt. Et primo omni- xlvi.
um concilians ſibi Knut Regem Danorum, in Seland Gerbrando ſubrogauit A-
uoconem, in Aldenburg ordinauit Meinherum, Thurgoto autem ſucceſſorem
poſuit de Ramſola Goteſcalcum Epiſcopum. Illis namque diebus beatiſſimus
Thurgot Epiſcopus, pro labore prædicationis Bremæ cũ Archiepiſcopo diutius
conſiſtens, aſperrimo lepræ percuſſus morbo, diem vocationis ſuæ cum magna
expectauit patientia. Tandemque bono conſummatus fine, in ſancti Petri ſepul-
tus eſt Baſilica. Vbi & Folquardus & Harich, & magnus Odinkarus, & Poppo in
pace requieſcunt. Aderant vero tunc cum Archiepiſcopo Prædicatores inclyti,
Odinkar iunior, Sigafrid à Suedia, Rodolf à Nordmannia Epiſcopi, narrantes
ei quanta fecerit Dominus in ſalute gentium, quæ quotidie conuertebantur ad
Dominum. Quos noſter Põtifex, vt par fuit, honorifice dimiſſos ad prædicatio-
nem denuo miſit.

Cap. 99. Tempore illo Conradus Imperator, filiam Knut Regis, Heinrico filio ſuo ac- Cap.
cepit in matrimonium. Et regio ſtatim faſtu Italiam ingreſſus, Knut Regem iti- xlvii.
neris ſui habens comitem, potentia trium Regnorum Barbaris gentibus valde
terribilem. Regno fecit iuſtitiam. Ille autem cum tres haberet filios, ſingulos ſu-
per ſingula Regna poſuit, ipſe aliquando viſitans Danos, aliquando vero Nord-
Cap. 100. mannos, ſæpiſſime autem ſedit in Anglia. Archiepiſcopus igitur crebro Metro- Cap.
polim Hammaburg viſitauit. Nam eo tẽpore virtute Knut Regis, & Ducis Ber- xlviii.
nardi pax firma trans Albiam erat, cum etiam Cæſar Winulos bello domuerit.
Principes enim eorũ Gneus & Anatrog Pagani erant; Vto vero tertius, filius Mi-
ſtiwoi male Chriſtianus. Vnde & pro crudelitate ſua à quodam Saxonum tranſ-
fuga interfectus eſt, filium habens Goteſcalcum, qui per idem tempus apud Lu-
niburg, Monaſterium Ducis, literalibus erudiebatur ſtudiis, Gotheſcalco Go-
thorum Epiſcopo eiuſdem cœnobij curam agente. Verum is comperta morte
patentis, ita furore commotus eſt, vt reiectis cum fide literis, arma corriperet, a-
mneque tranſmiſſo, Winulis ſe Dei inimicis coniungeret. Quorum fretus auxi-
lio, Chriſtianos impugnans, multa milia Saxonum, in patris proſtrauit vindictã.
Hunc tandem quaſi latronum Principem, Bernardus Dux capiens, in cuſtodia
tenuit, virumq; arbitrans fortiſſimum, iuncto ſecum fœdere, dimiſit eum. Qui
veniens ad Knut Regem, profectus eſt cum eo in Angliam, & ibi manſit multo
Cap. 101. tẽpore. Interea Archiepiſcopus piis operibus ſemper intentus, Eccleſiam ſuam Cap.
epiſcopaliter exornauit, & filios Eccleſiæ paſtoraliter educans, omnibus erat ac- xlix.
ceptus, etiam, quod difficile eſt, Principib⁹. Suo ergo tempore Bernardus Dux, 38.
& frater eius Theotmarus, exhortante piiſſima Emma, quæ Eccleſiam valde di-
lexit, Bremenſi Eccleſiæ multa bona fecerunt, ſuumq; Theſaurum Deo & Ge-
netrici eius, ſanctoque Willehado confeſſori eadem Emma fere totum obtulit.
Quæ etiam pro dilectione Pontificis omnes Eccleſiæ filios, tanquam ſui eſſent,
fouit. Inuiderunt ergo nobis fata, ne diu tali frueremur paſtore, qualis erat Li-
bentius, dilectus, inquam, Deo & hominibus. Qui in feſtiuitate ſancti Bar-
tholomæi duas, vt aiunt, ægreſcens celebrauit miſſas, finitoque pro more Pſal-
terio, ſuis æternũm lugentibus, eadem die gaudens migrauit ad Dominum.

Cuius obitus contigit anno Domini M.XXXII. Indictione XIII. VIII. Kalend. Se-
Cap. 102. ptembris.

Hermannvs ſedit annos vix tres. Cambuccam Paſtoralē à Cæſare Con- Cap. L.
rado meruit: Pallium à Papa minore Benedicto, ab Haluerſtatenſi Choro ele- 39.
ctus, Eccleſiæ eiuſdē Præpoſitus fuit. Vir, vt aiunt, miræ ſimplicitatis, ſed parum
habens prudentię ſerpentis; idcoq; facile deceptus à clientibus, raro Parochiam
viſitauit. Semel Hammaburg acceſſit, & tunc cum exercitu veniens, Epiſcopa-
tum, quaſi non ſuum, deſpoliauit, abienſque velut terram ſalſuginis dereliquit.
Rapacitatis incentor & auctor conſiliorum, quidam Macco fuit, Archiepiſcopi
vicedominus. Cæterum nobiles viros habuit Capellanos, Thiadericum & Sind- 40.
gerum, quem deinde Romana ſedes Clementem appellauit. Subdiaconus autē
ei⁹ erat Adelbertus, poſtea noſter Archiepiſcopus, iam tunc minax vultu & ha-
bitu, verborumque altitudine audientibus ſuſpectus. Pontifex ergo paruipen-
dens omnia quæ in Epiſcopatu inuenit, primo quidem Muſicum Guidonē Bre-
mam adduxit, cuius induſtria Melodiam, & Clauſtralem diſciplinam correxit.
Quod ſolum ex eius proſpere ceſſit operibus. Deinde antiquiſſimum ſancti Mi-
chaelis Oratorium diruens, corpora trium prædeceſſorum ei⁹: ſcilicet Adalga-
rij, Hogeri, & Reinwardi ab eo loco ſuſtulir, ac recondidit in maiori Baſilica, ſub
ipſo tribunali. Tunc magnum & vtile ingreſſurus opus, murum ciuitati circun-
dare voluit, vixq; iactis fundamentis, cum opere vitam finiuit. Ita magnus ille
Pontifex Hely, dum ſuos à rapina non corripuit, etiam in bonis aliquibus, Deo
vltionum diſplicuit. Mortuus eſt autem in Epiſcopatu Haluerſtadenſi, dum eſſet
in Prædio ſuo Hildenrothe. Corpuſque eius Bremam reuectum ſubterratum eſt
in medio Chori. Obiit vero quarto Kalend. Octobris.

Cap. 103. Bezelinvs cognomento Alebrandus ſedit annis decem, vir omni bono- Cap. LI. 41.
rum genere decoratus, Epiſcopali dignus officio, dilectus Deo & hominibus. Et
hunc nobis Eccleſia pręſtitit Colonienſis. Imperator Conradus obtulit ei bacu-
lum, & benedictus Pallium tranſmiſit. Ordinatus eſt autem à Suffraganeis, & a-
liis ſeptem Saxoniæ Epiſcopis. Et hoc in vrbe Metropoli Hammaburg cum in-
genti gloria. Ad laudem beati viri parum eſt omne quod dicimus, à cuius laude
necdum aliquem diſcordantem audiui. Vt enim breui quodam indiculo cōple-
ctamur imaginem virtutis ei⁹; Pater Patriæ fuit, Decus Cleri, Salus populi, Ter-
ror male potentum, Exemplar beneuolentium, Egregius pietate, vel qui omnia
vellet ad perfectum ducere, dicta & facta eius omnia dulci memoria poſteris cō-
prehenſa. [Videns autem peſtiferum morbum de connubio Clericorum magis
de die in diem creſcere, ſtatuit pedibus in ſententiam ire prædeceſſoris ſui Li-
bentij, ſi tamen Eccleſiam & clauſtrum antea ad ſuum perduceret ſtatum.] Et cū
omnibus eſſet talis, qualem ſinguli deſiderabant, ſingularis cura eius & amor ſu-
per Clericis fuit, de quibus nec tolerare poterat, vt cuiquam malum diceretur
verbum. Nam & clauſtrum renouauit, & Canonicis menſam ipſe primus inſti-
tuit. Prius enim cum præbenda fere tenuis videretur, triginta conuiuia quæ Li-
bentius Epiſcopus dari per annum ſtatuit, adiectis ex ſua parte quibuſdam deci-
mis, ita ordinauit, vt albus detur fratribus panis vltra ſolitam annonam cotidie:
In dominicis vero diebus vnicuiq; duplex mellitę copia. Nam & vinum dari fra-
tribus contra naturam Saxoniæ diſpoſuit: Quod etiam in diebus ſuis ferme per-
egit. Cōpoſita ergo menſa, manum vertit ad clauſtrum, q. ille dum pri⁹ ligneum
eſſet, lapideum fecit; forma, vt mos eſt, quadrata, vario cellarum ordine diſtin-
ctum, & viſu delectabile. Deinde murum ciuitatis à prædeceſſore ſuo Hermāno
orſum, in gyro conſtruens, aliquibus in locis eum vſq; ad propugnacula erexit; a-
lias quinque aut ſeptem cubitorum altitudine ſemiperfectum dimiſit. Cui etiam
ab Occaſu porta grandis inhæſit, ſuperque portam firmiſſima turris, Italico mu-
nita opere, & ſeptem ornata Cameris, ad diuerſam oppidi neceſſitatem.

Cap. 104. Hæc dum Bremæ operis inſignia relinqueret, mox ad Eccleſiæ Hammabur- Cap. LII.
genſis ædificationem toto cordis amore accingitur. Ibi enim poſt cladē Slauani- 42.
cam,

cam,quam ſupra contigiſſe retulimus,Vnwanus Archiepiſcopus,& cũ eo Dux
Bernardus clauſtrum nobile de ruinis antiquæ ciuitatis eleuãtes, Eccleſiam &
diuerſoria omnia cõſtruxerunt lignea. Alebrandus vero Põtifex aduerſus cre-
bras hoſtium incurſiones,aliquod fortius pręſidium ꝑ inopia neceſſarium loci
arbitratus,primus omnium Eccleſiam,quæ cõſtructa erat in Matris Dei hono-
re, lapide quadro ædificauit. Aliam deinde ſibi domũ fecit lapideam, turribus
& propugnaculis valde munitam. Cuius æmulatione operis Dux ꝓuocatus, &
ipſe domũ ſuis in eodẽ loco parauit. Ita prorſus ciuitate renouata, Baſilica eadẽ
ex parte vna habuit domũ Epiſcopi, ex alia prætorium Ducis. Voluit etiam no-
bilis Archiepiſcopus Hãmaburg Metropolim circũdare muro ac munire tur-
Cap.105. ribus, niſi velocior eius tranſitus, votum eius impediſſet. Trans Albiam enim Cap.
ſuo tempore ac per totum Regnũ pax firma erat. Principes Slauorum Anatrog LIII.
& Gneus & Ratibor, pacifice ad Hammaburg venientes, Duci ac Præſuli mili-
tabãt. Sed cum diuerſo modo & tũc & nunc in gente Winulorum Dux & Epi- 43.
ſcopus laborarent, Duce ſcilicet pro tributo, Pontifice vero pro Chriſtianitate
augenda, iam dudum ſacerdotum ſtudio, Chriſtiana ibidem Religio cõualuiſ-
ſet, ſi conuerſionem gentis, auaritia Principum non præpediret.

Cap.106 Archiepiſcopus igitur pro legatione ſibi ad gentes credita, more prædeceſ-
ſorum ſuorũ ſollicitus, coadiutores prędicationis ſuæ ordinauit Epiſcopos; Ro-
dolfum ex Capellanis ſuis in Sliaſwig, Abellinum in Slauaniam. Wal à Bremẽſi
choro in Ripam; cæteris vero qui ſuperfuerunt adhuc viuentibus, & in vinea
Cap.107 Dñi non ocioſis. Anno Põtificis ſexto, manu fortis Cõradus Romanorum Im- Cap.
perator obiit, & ſucceſſit ei filius Heinricus, ille qui Vngros perdomuit. Eodẽ LIV.
tempore memorabiles Aquilonis Reges obierunt Knut & Olaph germani fra-
tres. Quorum alter, videlicet Olaph, Rex Sueonum ſucceſſorẽ Regni habuit
filium, de quo ſupra diximus, Iacobum. Sub quo iunior Suein filius Wolf mili-
tauit in Suedia XII. annis, qui etiam nobis retulit Iacobo regnãte, Chriſtianita-
tem late in Sueonia diffuſam eſſe. Alter vero frater, ſcilicet Knut, in Angliam
ceſſit, tenuitq; Regna Danorum, Anglorum ac Nordmãnorum in ditione ſua,
Cap.108 per viginti duos annos Poſt cuius mortẽ, vt ipſe diſpoſuit, ſuccedunt ei filij eius
in Regnũ: Haroldus in Angliam, Suein in Nordmanniam, Hardeknut in Da-
niam. Iſte cũ eſſet filius Imme Reginæ, ſororẽ habuit eam, quam Cæſar Hein-
ricus poſtea in coniugium accepit: Cæterum Suein & Harold à concubina ge-
niti erant. Qui, vt mos eſt Barbaris, æquam tunc inter liberos Knut ſortiti ſunt
partem hæreditatis. Haroldus ergo in Anglia triennium regnauit. Contra quẽ
frater à Dania veniens, in Flandria claſſem adunauit. Sed Rex Anglorũ morte
præuentus, bellum diremit. Sicque Hardeknut Angliam ſimul poſſedit & Da-
Cap.109. niam. Illo tempore Suein iunior dum in Angliam iter ageret, tempeſtate mari- Cap.LV.
tima Hatheloe nauibus appulit. Quem proxima quæq; locorum more pirati-
co vaſtantẽ, milites quidam Archiepiſcopi capiunt, & in præſentiam eius per-
trahunt. Ille vero captiuum cum honore recipiens Bremam duxit, & iuncta ſe-
cum amicitia poſt dies aliquot regie donatum permiſit abire. Hæc nobis de ſe
Rex ipſe narrauit, ſumma laude illum prædicans Archiepiſcopum, forma cor-
poris & liberalitate animi omnibus acceptum. Retulit etiam circumſtantibus
de Regio Pontificis apparatu, & theſauro Eccleſiæ inæſtimabili, quẽ ſe ait Bre-
mæ vidiſſe, & alia multa.

Cap.110. Alebrandus autẽ Archipræſul omnibus acceptus; à Duce Bernardo ac eius Cap.
germano Thiadmaro pro liberalitate animi valde honoratus eſt. Solis inuiſus LVI.
erat malefactoribus, ſicut Vtoni Marchioni, cuius ſuperbiam ſua confudit ma-
Cap.111. gnanimitate [Interea ſecũdus filiorũ Knut, qui regnauit in Nordmãnia, Suein Cap.
obiit. Tunc Nordmanni elegerunt Magnũ filium Olaph Martyris à cõcubina. LVII.
Magnus ergo ſtatim inuadens Daniam, duo regna poſſedit; Hardeknut Rege
Danorũ in Anglia cum exercitu morante. Qui mox aduerſus Magnũ pugna- 44.
turus, cõſanguineum ſuum Suein claſſi præfecit. Suein ergo à Magno victus, cũ
in An-

Cap. 112. In Angliam remearet, Hardeknut mortuum reperit.] Ipſo vero tẽpore Aſcomanni & piratæ per oſtium Wirrahæ progreſſi, vſq; ad Liſmonam venerunt, inſperate omnia vaſtantes. Quibus inde ad naues redeũtibus, bellnm ad Aunon illarum eſt, ibiq; maxima pars eorum trucidata eſt. Mortuo igitur Hardeknut Angli in locum eius fratrem eius Eduardum, quem de priori marito Imma genuit.

Cap. 113. Vir magnus & timens Deum. Iſque ſuſpectum habens Suein, q; ſceptrum Anglorum ſibi repoſceret, pacem cum Tyranno fecit; Conſtitnens eum proximum ſibi poſt mortem regni Anglorum hæredẽ, etiam ſi filios ſuſciperet. Tali itaque pacto Suein mitigatus in Daniam remeauit, & mulra cnm Magno prælia exercuit. Qui ſæpius victus ad Anundum Regem Suconũ fugiens peruenit.

Cap. 114. Victor ergo Magnus Daniam obtinuit ſimul & Norwegiam. Ad quem Archiepiſcopus noſter vſque Sliaſwig pro colloquio venit, habens in comitatu ſuo Ducem Bernardum, & Thiadmarum Hildenſemmenſem Epiſcopum, & Rodulfum eiuſdem ciuitaris Epiſcopum. Iſte Thiadmarus à Dacia oriundus, cum Regina Gunhild aduenit, cuius patrocinio ille meruit Hildenſemmenſem Epiſcopatũ. Nam barbarice Timmo vocabatur. In quo colloquio ſoror Magni Regis Ordulfo filio Ducis deſponſatur. Qui vix peractis nuptiis, in gratiam cognati quendam Haroldum Danorum Principem redeuntem ab Vrbe Apoſtolorum trans Albiam obtruncauit innoxium. Cnius mortis cauſa ea fuit, quod de Regali ſtirpe Danorum genitus, ſceptro propior quam Magnus eſſe videbatur. Ea res initium calamitatis peperit in familiam Ducis. Magnus autem Rex pro iuſtitia & fortitudine carus erat Danis, verũ Slauis terribilis, qui poſt mortẽ Knut Daniam infeſtabãt. Ratibor itaq; Dux Slauorum interſectus eſt a Danis. Ratibor iſte Chriſtian⁹ erat, vir magnæ inter Barbaros poteſtatis. Habuit enim octo filios, Slauorum Principes; qui oẽs occiſi ſunt à Danis, dum patrem vlciſci quæſierunt. Ad cuius mortem vlciſcendam, iam tũc cum toto exercitu Winuli venientes, vſque ad Ripam vaſtãdo progreſſi ſunt. Et forte Magnus Rex tunc à Noidmannia rediens Heidibam appulit. Qui mox Danorum copiis vndiq; collectis, egredientes à Dania Paganos, in campeſtribus Heidibæ excepit, & quindecim millib⁹ occiſis, facta eſt pax & lætitia Chriſtianis deinceps omni tẽpore Magni. Eodem vero tempore Goteſcalcus poſt morrem Regis Knut, & filiorum eius rediens ab Anglia, contra Slauaniam venit infeſtus, omnes impugnans, magnumque Paganis terrorem incutiens. De cuius fortitudine & potentia, quam ſuper Barbaros habuit, poſtea dicemus. Cap. LVIII.

Cap. 115. Et hæc quidem forinſecus dum varia ſorte ſunt geſta in Bremis ſtatus rerum labefactari cœpit; Summiſque negarum ſtare diu. Noſtræ quoque mundir proſperitati. In diebus illis nobiliſſima ſenatrix Emma obiit, vxor quondam Liudgeri Comitis, & ſoror Meginwerki Epiſcopi Padarburnenſis, ſed vidua iam per annos XL. quæ ingentem theſaurum, quem habuit, rotum fere pauperibus & Eccleſiis diſperſit, cuius corpus in Bremẽſi requieſcit Eccleſia. anima vero gaudet in cæleſti requie. Quæ dum adhuc viueret, Bremenſi Eccleſiæ cortem Stiplaga, iuxta Rhenum dedit. Liſmona vero, neſcio pro quo filiæ delicto, in partem ceſſit Imperaroris Conradi: pro qua re Giſla Regina eo tẽpore [Bremam accedens, fratribus multa bona fecit, Eccleſiæ, & omnibus indigenis, deinde Liſmonam cum Archiepiſcopo viſitauit.] Cap. LIX. Cap. LX.

Cap. 116. Anno Archiepiſcopi penultimo, domus ſancti Petri Bremæ conflagrauit, eiuſque flamma incendij clauſtrum cũ officinis, Vrbem cum ædificiis totam cõſumſit, vereriſque habitaculi nullum remanſit veſtigium. Ibi ſacræ Theſaurus Eccleſiæ, ibi libri, & veſtes, ibi omnia ornamẽta ſunt conſumpta. Et hæc quidẽ rerum damna facile recuperari poſſent, ſi maiora non pateremur in moribus detrimenta. Multum enim diſtant, vt quidam ait, damna morum, à damnis temporalium rerum; cum illa intra nos ſint, iſta extra nos. Sane ex illo tẽpore fratribus, qui ante Canonice vixeranr, extra clauſtrum vaganribus, Regula ſanctorũ Patrum, per multa prius ſæcula ſtudioſe cõſeruata, primo negligẽtius ha- Cap. LXI. 45.

beri cæpit, deinde funditus abiecta conſenuit. Et ſunt anni ab ordinatione ſancti
Willehadi cum Bremenſis Eccleſia fundata eſt, vſque ad finem Alebrandi, quã-
do eadem Eccleſia combuſta eſt, ferme CCLXX. Combuſta eſt autem intrante 46.
Cap.117. Autumno, quod eſt III. Idus Septemb. Eo tempore Archiepiſcopus in Freſiam Cap.
iter egit. Qui conflagratione audita Eccleſiæ, mox pedẽ retorſit, iactiſq; ſequen- LXII.
ti æſtate fundamentis, ad formam Colonienſis Eccleſiæ diſpoſuit huius noſtræ
magnitudinem perficere. Et profecto ſi longiorem ſibi vitam fata conceſſiſſent,
omne opus Eccleſiæ paucis perfeciſſet annis. Tanta erat illius animoſitas, & in
omni opere inſtantia, præcipue vero in Templi ædificatione. Porro ſola æſtas,
quæ inceperat hoc opus, fundamenta Eccleſiæ iacta, columnas & arcus earum,
lateraque in altum erecta vidit. Tranſacta autem hyeme, cum iam Paſchalis im-
mineret feſtiuitas, beatiſſimus Pontifex Alebrandus pridie ante Dominicã cæ-
nam, nõ inſcius, vt credo, vocationis ſuæ, ab Eccleſia Schirmbeke Bremam nu-
dis pedibus acceſſit. Vbi multa oratione cum lacrymis effuſa, Deo & ſanctis eius 47.
commendauit Eccleſiam. Cumque iam febribus tangeretur, nauigio ad Buccẽ-
ſem delatus eſt Præpoſituram, ibique ſeptem ſuperuixit dies. Sic terrenum pha-
ſe cęleſtibus mutans azymis anima eius gaudens tranſiuit ad Dominum. At vero
corpus Antiſtitis cum ingenti luctu ſequentium occurrẽtiumq; per alueum Wi-
ſuræ fluuij Bremam deportatum; in medio nouæ, quam ipſe tunc orſus eſt, Baſi-
licæ tumulatũ eſt. In quo ſimiliter loco primum Altare maius ſitum fuerat, iuxta
Mauſoleum ſancti patris Willehadi. Per idem vero tẽpus apud Magdaburg fæli- Cap.
cis memoriæ Hunfrid Archiepiſcopus obiit, cui Engilhard reiecto Winthero, LXIII.
qui Epiſcopatum ſpreuit, ſucceſſit. Anno Domini M.XLIII. contigit depoſitio
dilecti patris noſtri Alebrandi, circa diem XVII. Kal. Maij, Indictione XI. Vale in
Chriſto Paſtor amabilis, tuoque gregi nunquam obliuiſcende. Tranſi ad Paſcha
cælorum, vbi cum agno Paſchali epuleris in azymis ſinceritatis & veritatis. Re-
cipere feliciter in æterna tabernacula, vbi cum Angelis indeficua læteris beati-
tudine. Quam diu enim temporali nobiſcum fruebaris vita, paſtoralis curæ offi-
cia nobiliter impleſti. Vita & doctrina, omnia nobis dulcia. Nunc autem raptus
es, ne malitia mutaret intellectum tuum. Ideoque pius Dominus properauit e-
ducere te de medio iniquitatum, vt fructum laborum tuorum pleniter percipe-
res, etiamſi non omnia bona perfeceras, quæ voluiſti. Ergo iuſtitia tua manet, &
memoriale tuum non derelinquetur in ſæculum ſæculi.

Cap.118. ADALBERTUS Archiepiſcopus ſedit annis vndetriginta. Virgam paſto- Incipit
ralem ſuſcepit ab Heinrico Imperatore, filio Conradi, qui à Cæſare Auguſto in Lib. III.
ſolio Romanorum Imperatorum XC. ſediſſe reperitur, exceptis hiis, qui ſimul Cap. I.
cum alteris regnabant. Pallium Archiepiſcopale, vt prędeceſſores ſui, per lega-
tos ſuos accepit à ſupradicto Papa Benedicto, quem in ordine Romanorum Põ-
tificum poſt Apoſtolos, fuiſſe CXLVII. reperimus. Ordinatio eiꝰ facta eſt Aquiſ-
grani, Cæſare præſente, cum Principibus, aſtantibus etiam XII. Epiſcopis, & ma-
num imponentibus. Cuius benedictionis copiam ipſe multotiens, ſibi maledi-
centibus obiecit, ſubridens ac dicens, ſe non poſſe maledici ab aliquo, qui à tan-
Cap.119. tis Eccleſiæ patribus ab initio ſimul tam ſolẽniter benedictus fuerit. De cuius vi-
ri geſtis & moribus cum difficile ſit aliquid dignum ſcribere, ad ſcribendum nos
cogit neceſſitas, quoniam promiſimus libelli huius tenorem, O venerabilis Præ-
ſul Liemarę, vſque ad Pontificatus tui diem extendere. Vnde licet ſtulte auda-
cterque hoc introierim pelagus, nunc tamen haud imprudenter feciſſe videar, ſi
ad littus properabo. In quo littore, acceſſione vix aliquem, imperitiæ meæ por-
tum video: Ita plena ſunt omnia ſcopulis inuidiæ, detractionumque aſperitati-
bus, vt ea, quæ laudaueris, adulatione carpant, quæ vero delicta reprehenderis,
fieri dicant ex maleuolentia. Cum tamen vir ille memorabilis omni genere lau- Cap. II.
dum poſſit extolli, q; nobilis, pulcher, ſapiens, eloquens, caſtus & ſobrius. Hæc
omnia in ſe ipſo cõtinebat, itemque alia bona, quę extrinſecus homini ſolent ac-
cidere, videlicet vt ſit diues, & felix, vt gloriam habeat & potentiam, omnia

ſibi abunde fuerunt. Præterea in legatione gentium, quod primum eſt Hammaburgenſis Eccleſiæ officium, nemo vnquam tam ſtrenuus potuit inueniri. Item in diuinis Miniſteriis ſolemniter obeundis, in honore ſedis Apoſtolicæ, in fidelitate Reipublicæ, in ſolicitudine etiam ſuæ Patochiæ, vix poterat habere comparem, aut qui in cura paſtorali vigilãtior eſſet in omnibus; ſi ita perſeueraſſet. Nã cum talis fuerit ab initio, circa finem deterior videbatur, ad quem virtutis ſuæ defectum corruit, vir non bene cautus; tam ſua negligentia, quam cæterorum impellente malitia. De quibus ſuo loco poſtea latius dicetur. Quoniam vero difficile eſt omnes viri actus aut bene, aut pleniter, aut in ordinem poſſe diffiniri à me: præcipua geſtorum eius ſummatim quæque delibans, affectu cõdolentis ad eam peruenire deſidero calumniam, qua nobilis & diues Parochia Hammaburgenſis & Bremenſis altera vaſtata eſt à Paganis, altera diſcerpta à Pſeudo-Chriſtianis. Igitur narrationis initium tale faciam: vt ſtatim ex moribus eius poſſint omnia cognoſci.

Cap. 120 Erat nimirum vir genere nobiliſſimus, honore primo, Haluerſtadenſis Præpoſitus, ingenio acri & inſtructo multarũ artium ſuppellectile In diuinis & humanis magnæ prudentiæ, & ad ea, quæ auditu vel ſtudio collegit, retinenda vel proferenda memoriæ celebris, eloquentiæ ſingularis. Tum præterea, ꝙ forma corporis erat ſpecioſus, caſtitatis amator fuit. Largitas eiuſmodi, vt petere haberet indignum, tarde aut humiliter acceperit, prompte vero hilariterq; ſæpe non petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia videbatur, quam ſolis exhibuit ſeruis Dei, pauperibus & peregrinis, adeo vt ſæpe antequam cubitum iret triginta & amplius mendicantibus, ipſe genu flexo pedes lauaret. Principibus autem ſæculi & coæqualibus ſuis humiliari nullo modo voluit. In quos etiam tali aliquando exarſit zelo, vt hos luxuriæ, illos auaritiæ, quoſdã infidelitatis arguens, nulli demum parceret, quem notabilẽ cognouit. Itaq; multis virtutibus in vnum vas congregatis, poterat vir talis eſſe diciq; beatus, niſi vnum obſtaret vitium, cuius deformitas omnem decorem illius obnubilaret, hoc erat Kenodoxia, familiaris diuitum vernacula, quæ prudẽti viro talem peperit inuidiam, vt multi etiam bona quæ fecit plurima, dicerent pro mundana fieri gloria. Sed videant eiuſmodi ne temere illum iudicent; hoc ſcientes, quod in rebus ambiguis, abſolutum non debet eſſe iudicium: vt in quo alterum iudices, teipſum non condemnes. Nobis Cap. IV. autẽ qui cum illo fuimus, cotidianamq; ipſius conuerſationem inſpeximus, notum eſt, aliqua illum, ſicut hominem, pro honore ſeculi, multa vero pro Dei timore feciſſe, ſicut bonum hominem. Et quamuis largitas eius, in cunctis, modũ excederet; inueni tamen eam largiendi rationem, quod pro ditanda Eccleſia ſua quoſdam ſtuduit obſequiis placare, ſicut Reges & eorum conſilio proximos; alios autem qui Eccleſiæ ſuæ aliquo modo nocere videbãtur, acerrimo perſequutus eſt odio, ſicut Duces noſtros, & nonnullos Epiſcopos. Audiuimus eum ſæpenumero dixiſſe, pro lucro Eccleſiæ ſuæ ſe, ſuoſque parentes deuouiſſe; adeo, inquit, nemini parcam, nec mihi, nec fratribus, nec pecuniæ, nec ipſi Eccleſię, vt Epiſcopatus meus aliquando liberetur à iugo, vel par cęteris efficiatur. Quę omnia melius in ipſo Hiſtorię textu pandentur, vt videant ſapientes, quam coacte, & non temere, immo probabili ratione fecerit aliqua, in quibus deſipuiſſe, vel inſaniſſe, à non intelligentibus videtur. (Cap. III. in right margin at start of paragraph)

Cap. 121. Anno ordinationis ſuæ primo, poſtquam Pontifex ſolenniter inthronizatus, Cap. V. Eccleſię nuptias Bremæ peregit, videns Baſilicę nouiter incœptæ opus immenſum vires quęrere maximas, nimis pręcipiti vſus conſilio, ſtatim murum ciuitatis à prędeceſſoribus ſuis orſum, & quaſi minus neceſſarium deſtrui fecit, lapideſquę in templo iuſſit poni. Nam & turris ſpecioſa, quæ ſeptem Cameris ornata fuerat, tunc funditus diruta eſt. Quid loquar de clauſtro? quod lapide polito conſtructum, pulchritudine ſua viſus cõuenientium refecit, & hoc Pręſul abſque mora diſſipari pręcepit, quaſi aliud pulchrius cito facturus. Cogitauerat enim, vt ipſe nobis ſciſcitantib⁹ de ea re aperuit, Refectorium, Dormitorium, Cel-

larium, & cęteras fratrũ officinas, per omnia ex lapide facere, ſi locus aut ocium
ſuppeditarent. Ad quæ omnia, cum ſibi cuncta abunde ad manus fore gloriare-
tur, vt pace fratrum dicam, ſolam Clericorum & lapidum penuriam ſæpe quere-
batur. Interea feruet opus, ſurrexit Eccleſiæ murus, cuius formam ante Alebrã-
dus adinſtar Colonienſis incœpit; ipſe vero ad exemplum Beneuentanæ domus
cogitauit perducere. Anno tandem VII. incœpti operis moles, a fronte eſt leua-
ta, ac principale Sanctuarij Altare in honore Sanctæ Mariæ dedicatum. Nam ſe-
cundum in Occidentali abſida conſecrandum Altare in honorem Sancti Petri
diſpoſuit, ſub cuius inuocatione legitur antiqua Baſilica extructa fuiſſe. Emergẽ-
tibus itaque multis Archiepiſcopo anguſtiis, opus imperfectum vſque ad XXIV.
Pontificij annum permanſit, cum & ego indigniſſimus Eccleſiæ Dei matricula-
rius Bremam veni: Et tunc demum templi parietes dealbabantur, Occidentaliſ-
que crypta Sancto Andreæ dedicata eſt.

Cap. 122. Et quoniam magnus Pontifex vidit Eccleſiam, Epiſcopatumque ſuum, quem Cap. VI.
prædeceſſoris ſui Adaldagi prudentia liberauerat, iniqua Ducum potentia ite-
rum vexari, ſummo niſu reddere conatus eſt eandem Eccleſiam priſtinæ liberta-
ti, ita vt nec Dux, nec Comes, nec aliqua iudicialis perſona quampiam iuriſdi-
ctionem aut poteſtatẽ in ſuo haberet Epiſcopatu. Quod niſi per odium fieri ne-
quiuit, dũ correpti pro nequitia Principes, ad iram magis accenderentur. Aiunt-
que Bernardum Ducem cũ pro nobilitate ac ſapientia ſuſpectum habuerit Pon-
tificem, ſæpe dixiſſe, illum quaſi exploratorem poſitum in has regiones, qui in-
firma terræ alienigenis & Cæſari eſſet proditurus. Ideoque dum ipſe, aut aliquis
filiorum eius adiuxerit, Epiſcopum nunquam bonum in Epiſcopatu diem habi-
turum. Quod in Epiſcopi pectus verbũ altius quam quiſquam ratus erat, deſcen-
dit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius, moliri atque in animo habere cœ- Cap. VII.
pit ea, quæ Duci & ſuis profutura non eſſent. Diſſimulatoque ad tempus animi
dolore, cum alia via conſilium non inueniret, totus ad auxilium Palatij cõfugit,
nec ſibi, nec ſuis, nec Eccleſiæ pepercit. Cæſarem & aulicos placando, dum mo-
do id efficeret, quo Eccleſia poſſet liberari. Proinde viſus eſt tantos in curia labo-
res tolerasſe, tantiſq; vbique terrarum expeditionibus cum ſuis ſponte deſudaſ-
ſe, vt infatigabilem eius conſtantiam miratus Cæſar, ad omnia Reipublicæ con-
Cap. 123. ſilia eum habere primum maluerit. Expeditiones vero quas in Vngriam, Slaua-
niam, Italiam & Flãdriam cum Cæſare fecit, multæ ſunt. Quæ dum ſingulæ ma-
gnis Epiſcopij ſumptibus, multiſque familiarum oppreſſionibus exigerentur,
duarum tãtum nos mentionem facere cogimur; hoc eſt Italicæ, quæ prima fuit,
vel Vngariæ quæ poſtrema, eo quod præ cæteris fuerint inſignes, nobiſque am-
bæ infeliciter euenerint. At de Vngarica quidem dicetur in fine, nunc de Italica
videamus.

Cap. 124 Heinricus itaque Rex domitis vel compoſitis Pannonum ſeditionib⁹, Eccle- Cap. VIII.
ſiaſtica exigente neceſſitate Romam tractus eſt, comitem habens cum cæteris
Imperij magnatibus & noſtrum Archiepiſcopum. Vbi depoſitis qui pro Apo-
ſtolica ſede certauerant Benedicto, Gratiano & Syluestro, Adalbertus Archie-
piſcopus eligi debuit, niſi pro ſe collegam poſuiſſet Clemẽtem. A quo mox Rex 48.
Cap. 125. Heinricus coronatus, Imperator & Auguſtus vocatus eſt. Poſt hæc Imperatorẽ Cap. IX.
ab Italia reuertentem, Archiepiſcopus Bremam vocauit, occaſione data, quaſi
Liſmonam viſere deberet, vel Regem Danorum ad colloquium inuitare; ſed re-
ueta Ducum vt fidem exploraret. Imperator autem Bremæ Regio, vt decuit, ap-
paratu receptus, cortem quæ Balga dicitur, fratribus obtulit, Eccleſiæ vero co-
mitatum Freſiæ cõceſſit. Inde Liſmonam veniens, per inſidias à Thiadmaro Co-
mite circumuentus eſt, ſed Archiepiſcopi noſtri ſtudio defenſus. Quare idem
Comes à Cæſare in ius vocatus, cum ſe duello expurgare mallet, à ſatellite ſuo
eſt interfectus. Cuius mortem Germanus Dux, filiique illius zelantes in Archie-
piſcopum, ex eo tempore ipſum & Eccleſiam, Eccleſiæque familiam letali per-
ſequuti ſunt odio. Cumque pax ficta interdum vtraſque conciliaſſe videretur
partes,

partes, nihilominus tamen illi qui Ducem ſequebantur, antiqui memores odij, quod patres eorum in Eccleſiam exercuerunt; noſtros inquietare & impugnare non ceſſabant, affligentes omnibus modis. Exurge ergo Domine, & iudica cauſam tuam, memor eſto opprobrij ſeruorum tuorum.

Cap. 126. Metropolitanus autem contra bonis certans ſtudiis, & beneficiis redimens tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fecit. Deinde vero ſollicitudinem gerens Parochię, aliquid magnum dignumque cogitauit, vbique nobilitatis ſuę monumentum relinquere. Et primo quidem floccipendens auream deceſſorum mediocritatem, vetera contempſit, noua molitus omnia [perfecte. Igitur magnis animi & ſumptuum] conatibus pugnans, vt Bremam cæteris coæquaret vrbibus, ſtatim ex bonis, quæ ipſe acquiſiuit, duas fecit Præpoſituras; vnam ſancto Willehado, vbi corpus eius aut requieſcit, aut tranſlatum eſt: alteram ſancto Stephano, cuius ſe famulum multotiens gloriabatur. Has duas conſtruxit à principio, verum etiã alias poſtea fecit, hoc eſt in Bremis: Tertiam Sancto Paulo, de bonis quæ hoſpitali pertinebant. Liaſtmonæ quartam de prædio eiuſdem cortis: Quintam voluit fieri apud Stathe: Sextam vero trans Albiam in Sullenberg: Septimam quoque incœpit in Aſpice, qui locus in Mindenſi Parochia eſt, ſylueſtris & montoſus. Octaua eſt Abbatia Gozzicana iuxta Salam fluuium, quæ fundata eſt à parentibus Archiepiſcopi. Alia etiam plurima diuerſis locis inchoauit opera, quorum pleraque ipſo adhuc viuente defecerunt, & Reipublicæ negotiis intento; ſicut illa domus lapidea, quæ in Aſpice, ipſo præſente, ſubito caſu lapſa corruit. Cætera vero ex raptu vel negligentia Prępoſitorum diſſipata probantur, in quos comperta fraude, atrociter aliquando vltus eſt Archiepiſcopus. Qua in re illorum videri poteſt nequitia, quibus ille plus iuſto fidem adhibuit, voluntatem Præſulis à bono incœpto ſæpe conuerſam. Et res quidem domeſticæ à principio bene ac laudabiliter ab illo viro prouiſæ ſunt. Quæ autem foris pro legatione gentium acta ſint, conſequens ſermo breuiter declarabit. Metropolitanus ergo ſtatim vt ingreſſus eſt Epiſcopatum, ad Reges Aquilonis pro amicitia Legatos miſit. Epiſtolas quoque commonitorias per omnem ſparſit Daniam, ſiue Nordmanniam, ac Suediam, & vſque in fines terræ, exhortãs Epiſcopos & Preſbyteros, in illis partibus degentes, vt Eccleſias Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter cuſtodirent, atque ad conuerſionem Paganorum intrepidi accederent. Cap. x.

Cap. 127. Cap. xi.

Cap. 128. Cap. xii.

Cap. 129. Magnus eo tẽpore ſimul tenebat duo Regna, Danorum videlicet atq; Nordmannorum. Iacobus adhuc in Sueonia ſceptrum tenuit. Huius auxilio Suein & Tuph Ducis effultus, Magnum pepulit à Dania. Magnus ergo denuo bellum inſtaurans obiit in nauibus. Suein vero duo Regna poſſedit, claſſemq; vt Angliam ſuo ſubiiceret iuri parauit, verum ſanctiſſimus Rex Edwardus, cum iuſtitia Regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori tributum obtulit, ſtatuens eum, vt ſupra dictum eſt, poſt ſe Regni hæredem. Cumque Rex iuuenis Suein tria pro libitu ſuo Regna teneret, mox ſuccedentibus proſperis, Regis cæleſtis eſt oblitus, quia conſanguineam ſuam à Suedia duxit vxorem. Quod dum Domino Archiepiſcopo valde diſpliceret, furentẽ Regem, miſſis ad eum Legatis de ſcelere tanto, terribiliter increpauit. Poſtremo niſi reſipiſceret, excõmunicationis gladio feriendum eſſe minatus eſt. Tunc ille in furorem conuerſus, omnem Hammaburgẽſem Parochiam vaſtare & exſcindere minabatur. Ad quas minas impertertitus Archiepiſcopus, arguens & obſecrans perſtitit immobilis, donec tandem per literas Papę Danorum Tyrannus flexus, libellũ repudij dedit conſobrinæ. Nec tamen Rex ſacerdorum ammonitionibus aurem præbẽs, mox vt à ſe conſobrinam dimiſit, alias atque alias vxores & concubinas aſſumpſit, & ſuſcitauit ei Dominus multos in circuitu inimicos, ſicut quondam Salemoni proprios ſeruos ſuos. 49.

Cap. 130. Nam Haroldus quidam frater Olaph Regis & Martyris, viuente adhuc germano ſuo, patriam egreſſus, Cõſtantinopolim exul abierat. Vbi miles Imperatoris effectus, multa contra Sarracenos in mari, & Scythas in terra, præ- Cap. xiii. 50.

ra. prælia geſſit, fortitudine clarus, & diuitiis auctus vehementer. Is ergo de-
functo fratre, cũ in patriam reuocatꝰ eſſet, Suein conſanguineum ſuum regnã-
tem reperit. Cuius ſe tradens manibus, ſacramentũ fidelitatis exhibuit victori,
& patrium Regnum pro Ducatu accepit in beneficium. Sed vt mox ad ſuos ve-
nit, & Nordmãnos ſibi fideles eſſe perſenſit, facile ad rebellandum perſuaſus,
omnia Danorum maritima ferro vaſtauit & igne. Et tunc Arhuſen Eccleſia in-
cẽſa, ac Sliaſwig deprædata eſt. Suein ergo Rex terga vertit. Et erat inter Suein
Cap. 131. & Haroldum prælium omnibus diebus vitæ eorum. Eo etiam tempore ſepara- Cap. xiv.
bant ſe Angli a Regno Danorum, filiis Gudwini rebellionis auctoribus, quos 51.
amitæ Regis Danorum filios eſſe diximus, & quorũ ſororem Eduard Rex duxit
vxorem. Hi namq; facta conſpiratione, fratres Suein Regis qui in Anglia Du-
ces erant, alterum ſcilicet Bern ſtatim obtruncant, alium vero Osbern cũ ſuis
omnibus à patria eiecerunt, & tenuerũt Angliam in ditione ſua, Eduardo tan-
tum vita & inani Regis nomine contento.

Cap. 132. Cumq; hæc ibi geſta eſſent, Chriſtianiſſimus Sueonum Rex Iacobus migra- Cap. xv.
uit à ſæculo, & ſucceſſit ei frater eius Emund Gamul peſſimus. Nam iſte à con-
cubina Olaph natus erat, & cũ baptizatus eſſet, non multum de Chriſtiana re-
ligione curauit, habuitq; ſecum quendam Epiſcopum nomine Oſmund ace-
phalum, quem dudum Sigafridus Nordmannorũ Epiſcopus Bremę ſcholis do-
cendum cõmendauit. Verum is poſtea beneficiorum oblitus Romam pro or-
dinatione acceſsit, indeq; repulſus, per multa loca circumiuit erroneus, & ſic 52.
demum meruit à quodã Polaniæ ordinari Archiepiſcopo. Qui veniens in Sue-
diam, iactauit ſe à Papa conſecratum ad illas partes Archiepiſcopum. Sed cum
Archiepiſcopus noſter Legatos ſuos ad Regẽ dirigeret Emundum, inuenerũt
ibi eundem gyrouagum Oſmund, crucem Archiepiſcopali more ante ſe ferẽ-
tem. Audierunt etiam. ꝙ barbaros adhuc neophytos nõ ſana doctrina fidei no-
ſtræ corruperit. Quorum ille territus præſentia, ſolitis Regem populumq; do-
lis impulit, vt Legati repellerentur quaſi Apoſtolici non habentes ſigillum. Et
illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt ꝑ
nomine Ieſu contumeliam pati. Erant autem Legati fratres Bremenſis Eccle-
ſiæ, quorum potiſſimus fuit Adalwardus ſenior, olim noſtri Decanus clauſtri,
verum tunc Sueonum genti ordinatꝰ Epiſcopus. De cuius viri virtutibus, mul-
Cap. 133. ta poſſent dici, niſi ad alia ꝓperaremus. Legatos igitur noſtros à Sueonibus tali Cap.
modo repulſos, quidã nepos, an priuignus Regis, ignoro, proſecutus eos cũ la- xvi.
crymis, ſuppliciter ſe cõmendans orationibus eorum. Nomen ei Steinkil erat,
is ſolus ſuper fratres miſericordia motus, obtulit eis munera, tranſmiſitq; eos
per mõtana Suedorum ſaluos, vſq; ad ſanctiſſimam Gude Reginam, quæ à Re- 53.
ge Danorum pro conſanguinitate ſeparata, in prædiis ſuis trans Daniam com-
morata eſt, hoſpitalitati eleemoſynisq; vacans, & cæteris ſanctitatis inſiſtens o-
peribus. Quæ Legatos cum ingenti honore quaſi à Deo miſſos recipiens, ma-
gna per eos xenia Archiepiſcopo miſit.

Cap. 134. Interea Sueones qui Epiſcopũ ſuum repulerant, diuina vltio ſubſequuta eſt. Cap.
Et primo quidẽ filius Regis nomine Anund, à patre miſſus, vt dilataret Impe- xvii.
rium, cum in patriam fœminarum perueniſſet, quas nos Amazonas vocamus:
veneno, ꝙ illæ fontibus immiſcuerunt, tam ipſe, quam exercitus eius perierũt.
Deinde cum aliis cladibus tanta ſiccitas & frugum ſterilitas Sueones afflixit, vt
miſſis ad Archiepiſcopum Legatis, Epiſcopũ ſuum cum ſatisfactione repoſce-
rent, fidem gentis pollicentes. Gauiſus ergo Pontifex, petenti gregi Adalwar-
dum præfecit paſtorem. Qui perueniens in Sueoniam, tãta omnium ſuſcipi a-
lacritate meruit, vt gẽtem Wirnilanorum & Scritifingorum integram Chriſto
lucratus, etiam miracula virtutũ in populo feciſſe dicatur. Eodem tẽpore mor- 54.
tuus eſt Emund Rex Sueonũ poſt quem Steinkel nepos eius, de quo ſupra dixi-
mus, leuatur in Regnũ. Qui fidelis erat Dño Ieſu Chriſto, & de cuius religione
omnes fratres teſtimonium perhibebãt, qui eas partes adierant. Hæc de Sueo-
nibus

nibus ſuo tempore geſta,ſermone Adalbertus Archiepiſcopus amplifico omnia deſcribens, [etiam viſionem quandam Adalwardi Epiſcopi;] qua monitus eſt, vt euangelizandi gratia pergere non tardaret, curauit annectere.

Cap.135. In Nordwegia quoque res magnæ geſtæ ſunt illo tempore, quo Rex Harold' crudelitate ſua omnes tyrãnorum furores exceſſit. Multæ enim per illum Eccleſiæ virum diruetę,multi Chriſtiani ab illo per ſupplicia ſunt necati. Erat autem vir potens,& clarus victoriis, qui prius in Græcia, & Scythiæ regionibus multa contra Barbaros prælia exercuit. Poſtquam vero venit in patriam,nunquam quietus fuit à bellis, fulmen Septentrionis, fatale malum omnibus Danorum Inſulis. Ille vit omnes Slauorum maritimas deprædauit Regiones. Ille Orchadas inſulas ſuę ſubiecit ditioni. Ille cruentum vſque in Island ſuum extendit imperium. Itaque multis imperans nationibus propter auaritiam ſuam & crudelitatem, omnibus erat inuiſus. Seruiebat etiam maleficis artibus, non attendens miſer, quod ſanctiſſimus germanus eius talia monſtra eradicauit à Regno, certans vſque ad ſanguinem pro amplectenda Chriſtianitatis norma. Cuius egregia merita teſtantur hęc miracula,quę quotidie fiunt ad ſepulchrũ Regis in ciuitate Throndempnis. Cap. xvii.

Videbat hæc ille derelictus à Deo, nihilque compunctus, oblationes quoque ac theſauros, qui ſumma fidelium deuotione ad tumulum fratris ſunt collati, ipſe Haroldus vnca manu corradens, militibus diſpertit. Pro quibus cauſis Archiepiſcopus zelo Dei tactus, legatos ſuos direxit ad eundem Regem, literis ſuis tyrannicas eius increpans præſumptiones, ſpecialiter vero ammonens de oblationibus, quas non liceret in vſum cedere laicorum,& de Epiſcopis quos contra fas in Anglia vel Gallia, ſe cõtempto fecit ordinari, per quem auctoritate ſedis apoſtolicæ iure conſecrari deberent. Ad hæc mandata Tyrãnus commotus in iram, legatos Pontificis ſpretos abire præcepit, dicens neſcire ſe quis ſit Archiepiſcopus, aut potens in Nordwegia, niſi ſolus Haroldus. Et alia plurima deinde fecit & dixit, quæ ſuperbiæ eius proximam intentabant ruinam. Nam & Papa Alexãder conſeſtim miſſis ad eundem Regem literis, præcepit vt tam ipſe quam Epiſcopi ſui,vicario ſedis Apoſtolicæ dignam exhiberent ſubiectionis reuerentiam. Et ecce reſcriptum literarum. Cap. xix. 55. 56.

Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Haroldo Nordmãnorum Regi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quia adhuc in fide rudes extitiſtis, & in Eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Eccleſiæ commiſſum eſt regimen, diuinis ammonitionibus vos frequentius viſitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus, ſciatis nos Adalberto Hammaburgenſi Archiepiſcopo vicario noſtro hæc omnia firmiter commiſiſſe. Prædictus itaque venerabilis Archiepiſcopus, legatus noſter, ſuis nobis conqueſtus eſt epiſtolis, quod Epiſcopi veſtræ prouinciæ, aut non ſunt conſecrati, aut data pecunia cõtra Romana priuilegia, quæ ſuæ Eccleſiæ, ſibique data ſunt, in Anglia vel in Gallia peſſime ſunt ordinati. Vnde ex auctoritate Apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, vt ſicut Apoſtolicæ ſedi reuerentiam ſubiectionis debetis exhibere, ita præfato venerabili Archiepiſcopo vicario noſtro, & vice noſtra fugienti, vos, veſtriq; Epiſcopi impendatis. Et reliqua.

Cap.136. Hiis apud Nordmanniam geſtis, magnopere ſtuduit Archiepiſcopus, vt Regi Danorum conciliaretur, quem prius offenſum habuit, in repudio conſobrinæ. Sciuit enim ſi talem ad ſe colligeret virum, leuiorẽ ſibi ad cætera, quæ in animo geſſit, introitum fore. Mox igitur mediante gratia largitatis quam in oẽs habuit, venit Sliaſwig, vbi facile notus, & ſuperbo Regi recõciliatus,muneribus atque conuiuiis certauit Archiepiſcopalẽ potentiam Regalibus antereferre diuitiis. Deniq;, ſicut mos eſt inter Barbaros, ad confirmandũ pactum fæderis, conuiuium habebatur viciſſim per octo dies. De multis rebus Eccleſiaſticis ibi diſpoſitis, de pace Chriſtianorum & conuerſione Paganorum ibi conſulitur. Ita Pontifex cum gaudio domum reuerſus, perſuaſit Cæſari, vt euocatus Rex Dano- Cap.xx.

rum in Saxoniam, alteri perpetua confœderaretur amicitia. Cuius confœderationis beneficio, multum lucri noſtra ſuſcepit Eccleſia, & legatio borealium nationum, cooperanteq; Suein Rege, proſperis ſemper eſt aucta incrementis.

Cap. 137. Trans Albiam vero & in Slauania res noſtræ adhuc magna gerebâtur proſperitate. Godeſcalcus enim, de quo ſupra dictum eſt, vir prudentia & fortitudine prędicandus, accepta in vxorem filia Regis Danorum, Slauos ita perdomuit, vt eum quaſi regem timentes tributum offerrent, & pacem cum ſubiectione peterent. Qua temporis occaſione noſtra Hammaburg pacem habuit, & Slauania ſacerdotibus Eccleſiiſque plena fuit. Godeſcalcus igitur vir religioſus ac timens Deum, Archiepiſcopo etiam familiaris, Hammaburg vt matrem colebat. Ad quam ſoluēdorum cauſa votorum ſolitus erat frequenter venire. In Slauania vlteriori nemo vnquam potentior ſurrexit, & tam feruidus Chriſtianæ religionis propagator. Etenim ſi vita ei longior cōcederetur, omnes paganos ad Chriſtianitatem cogere diſpoſuit, cum fere tertiam partem cōuerteret eorum, qui prius Cap XXI.

Cap. 138. ſub auo eius Miſtiwoi ad Paganitatem ſunt relapſi. Igitur omnes Slauorum populi, qui ad Hammaburgenſem reſpiciunt diœceſim, ſub illo deuoto Principe Chriſtianam fidem coluerunt, hoc eſt, Waigri, Obodriti, vel Reregi, & Polabingi, item Linoges, Warnabi, Chizzini, & Circipani, vſque ad Penem fluuium. Prouinciæ iam plenæ erant Eccleſiis, Eccleſiæ autem ſacerdotibus: Sacerdotes vero libere agebant in hiis quæ ad Deum pertinebant. Quorum induſtrius Princeps Godeſcalcus, tanto religionis exarſit ſtudio vt ordinis ſui oblitus, frequenter in Eccleſia ſermonem exhortationis ad populum fecerit, ea quæ myſtice ab Epiſcopis & Presbyteris dicebantur, Slauanicis verbis cupiens reddere planiora. Infinitus eorum erat numerus, qui quotidie conuertebantur ad Dominum, adeo vt pro ſacerdotibus in totas mitteretur Prouincias. Tunc etiam per ſingulas vrbes cœnobia fiebant ſanctorum virorum, Canonice viuentium. Item Monachorum atque Sanctimōnialium, ſicut hij teſtantur, qui in Liubice, Aldinburg, Leonrio, Razisburg, & in aliis ciuitatibus ſingulas viderunt. In Magnopoli vero, quæ eſt ciuitas Obodritorum, tres Deo ſeruientium dicuntur fuiſſe congregationes. Cap. XXII 57.

Cap. 139 Gratulabatur ergo Archiepiſcopus de nouella plantatione Eccleſiarum, miſitque de ſuis Epiſcopis & presbyteris viros ad Principem ſapientes, qui rudes in Chriſtianitate populos confortarent. Ordinauit autem in Aldinburg, defuncto Abelino, Eizonem Monachum. Iohannem Scotum conſtituit in Magnopoli, in Razisburg eſſe diſpoſuit Ariſtonem quendam ab Hieroſolymis venientem, & alios alibi. Præterea cum ipſe veniret in Hammaburg, eundem Godeſcalcū Principem inuitauit ad colloquium, magnopere exhortans, vt incœptum pro Chriſto laborem ad finem conſtanter perducat, victoriam illi pollicens in omnibus affuturam. Poſtremo ſi quid patiatur aduerſitatis pro Chriſti nomine, beatum fore. Multaque illi de conuerſione Paganorum in cælo repoſita præmia, multas etiam coronas de ſingulorum ſalute venturas. Eiſdem verbis & ad idem ſtudium Regem Danorum hortabatur Metropolitanus, qui ad eum iuxta Egdoram fluuium conſiſtentem multotiens venit, omnia quæ de ſcripturis ab illo proferebātur, ſubtiliter notans, memoriterque retinens, excepto quod de gula & mulieribus, quæ vitia illis gentibus ſunt naturalia, perſuaderi non potuit; ad cætera vero omnia Pontifici erat obediens. Cap. XXIII. 58.

Cap. 140 Per idem tempus in Slauania res maximæ geſtæ ſunt, quæ poſteris ad gloriam Dei nō ſunt reticendæ, quoniam Deus vltionum libere egit, reddens retributionem ſuperbis. Igitur cum multi ſint Winulorum populi fortitudine celebres, ſoli quatuor ſunt qui ab illis Wilzi, à nobis vero Leuticij dicuntur, inter quos de nobilitate, potentiaque contenditur. Hi ſunt ſcilicet Chizzini, & Circipani, qui habitant citra Panim fluuium, Tholoſantes & Retheri, qui vltra Panim degunt, Cumq; lis ad bellum perueniſſet, Tholoſantes & Retheri, quāuis auxilio Chizzinos haberent, nihilominus à Circipanis victi ſunt. Iterumque inſtauratum eſt Cap. XXIV.

prælium,

prælium, & contriti ſunt Retheri: tentatum eſt tertio, & Circipani victores abierunt. Tunc qui victi fuerant Principem Godeſcalcum, Ducemque Bernardum, & Regem Danorum accitos in auxilium ſuper hoſtes duxerunt, ingẽtemque trium Principum exercitum per ſeptem hebdomadas ſuis nutrierunt ſtipendiis, Circipanis viriliter repugnãtibus. Multa itaque milia paganorum hinc inde proſtrati, plures abducti ſunt in captiuitatem. Tandem Circipani xv. milia talenta regibus offerentes, pacem indepti ſunt. Noſtris ergo cum triumpho redeuntibus, de Chriſtianitate nullus ſermo erat: Victoribus tantum prædæ intentis. Hæc Circipanorum virtus eſt, qui pertinent ad Hammaburgenſem Epiſcopatum.

Cap.141. Audiui etiam cum veraciſſimus Rex Danorum, ſermocinando eadem replicaret, populos Slauorum iam dudum proculdubio facile cõuerti poſſe ad Chriſtianitatem, niſi Saxonum obſtitiſſet auaritia: Quibus, inquit, mens promtior eſt ad penſiones vectigalium, quam ad cõuerſionem gentilium. Nec attendunt miſeri quantum ſuæ cupiditatis luant periculum, qui Chriſtianitatem in Slauania primo per auaritiam turbauerunt; Deinde per crudelitatem ſubiectos ad rebellandum coegerunt, & nunc ſalutem eorum, qui credere vellent, pecuniam ſolam exigendo, contemnunt. Ergo iuſto Dei iudicio videmus eos ſuper nos præualere, qui permiſſu Dei ad hoc indurati ſunt, vt noſtra per illos flagelletur iniquitas. Nam reuera, ſicut peccantes ſuperari videmus ab hoſtibus, ita conuerſi hoſtium victores erimus; à quibus, ſi tantum fidem poſceremus, & illi iam ſalui eſſent, & nos certe eſſemus in pace. Cap. xxv. 59.

Cap.142. Hæc dum forinſecus in legatione gentium, Eccleſiæ noſtræ miniſterio geruntur, Dominus Adalbertus Metropolitanus, adhuc bonis intentus ſtudiis, vigilanter & magnopere prouidit, ne ſua quapiam negligentia paſtorale officium minus habere videretur, in ea ſcilicet qua gloriatur Apoſtolus, ſolicitudine, omnium Eccleſiarum. Itaque domi, foriſque clarus, taliter ſe geſſit, vt par diuitum, maiorque magnarum, nihilominus pater orphanorum, iudexque viduarum eſſe videretur, talem curam habens omnium, vt neceſſitatibus etiam minimorum ſolertiſſimus prouiſor adeſſet. Cumque terrenis grauatus negotiis, ad ſpiritalia mox langueſcere cogeretur, in ſola Gentium legatione permanſit integer officij, & ſine querela, quãlem & tempora & mores hominum mallent habere. Ita affabilis, ita largus, ita hoſpitalis, ita iocundus, ita cupidus diuinæ pariter ac humanæ gloriæ, vt paruula Brema ex illius virtute inſtar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarum partibus deuote peteretur, maxime ab aquilonalibus populis. Inter quos Iſlani, Gronlani, & Orchadum legati venerunt, petentes, vt eis Cap. xxvi.

Cap.143. prædicatores dirigeret: quod & fecit. In diebus illis Wal Danorũ Epiſcopus migrauit è ſæculo. Cuius diœceſim Rex Suein in quatuor diſtribuens Epiſcopatus, prẹſentante ſuam auctoritatem Metropolitano, ſingulis ſuos inthronizauit Epiſcopos. Quo etiam tempore Pontifex noſter in Suigiam vel Nordwegiam & in Inſulas maris ad meſſem Dominicam operarios miſit. De quorum ordinatione ſingulorum abundantius in fine dicetur.

Cap. 144. [Anno Pontificatus ſui xvii.] totius parochiæ ſuę diligentiſſimam adhibens prouiſionem, Metropolim Hammaburg in principio lætitiæ ſuæ poſuit Archiepiſcopus, fœcundiſſimam gentium matrem illam appellans, omniq; deuotionis officio venerandam. Proreſtatus ei tanto maiorem offerri debere conſolationẽ, quanto maiori plaga, & propioribus inſidiis, & tam longiturna Paganorum infeſtatione cribraretur. Ergo accepta pace temporum, dum ſæpe meditatus eſt Hammaburgenſem munire, ſimulque ornare Toparchiam, quoddam vtile cõtra Barbaricos incurſus inchoauit opus, in quo & populus, & Eccleſia Nordalbingorum perenne haberet præſidium. Igitur cum prouincia Sturmariorum in qua Hammaburg ſita eſt tota in planiciem campi deſcendat, ex parte qua Slauos attingit, neque mons, neque flumen eſt in medio, quod incolis munimen præſter, abſque ſyluis paſſim occurrentibus, quarum latebris protecti hoſtes, ineptis ali- Cap. xxvii. 60.

tis aliquando excurſibus repentini ſuperueniunt, noſtroſq; ſecuros & nil mali
ſuſpicantes, vel perimunt, vel quod grauius morte eſt, captiuos abducũt. Solus
in ea regione mons prominet, iuxta Albiam, longo in occaſum dorſo protẽſus,
quem incolæ Sullenberg vocant. Quem Pontifex oportunum arbitratus, vt in
eo firmaretur caſtellum, q genti præſidio foret, ſtatim ſyluam quæ montis ver-
ticem obtexit, excidi, nudariq; locum præcepit. Itaq; multis impẽſis, multoq;
hominum ſudore voti compos effectus, montem aſperum fecit habitabilẽ. Vbi
Præpoſituram conſtituens, diſpoſuit cõgregationem fàcere Deo ſeruientium,
quæ mox conuerſa eſt in turmam latronum. Ex illo enim caſtro noſtri quidam
populares in circuitu ad quos tuendos poſiti ſunt, deprædari ac perſequi cæpe-
runt. Ideoq; locus ille poſtea tumultu comprouincialium deſtructus eſt: popu-
lus vero Nordalbingorum excommunicatus. Cõpertum eſt nobis in gratiam
Cap.145 Ducis hoc factum, qui more ſolito fælicibus Eccleſiæ actibus inuidebat. Nam Cap.
& Dux eo tẽpore relicto veteri caſtello Hammaburg, nouum quoddam præſi- xxviii.
dium ſibi, ſuiſq; fundauit, intra Albiam flumẽ, & riuum, qui Alſtra vocatur.
Ita nimirum cortibus vel manſionibus ad inuicẽ diuiſis, Dux nouum, Archie-
piſcopus coluit vetus oppidum. Diligebat ſane Pontifex eum locũ ſicut omnes
prædeceſſores ſui, eo quod Metropolis ſedes omnium ſeptentrionalium fuerit
nationum, & caput ſuæ Parochiæ.

Ideoque dum adhuc pax fuit trans Albiam, oẽs fere ſolennitates Paſchæ ac
Pentecoſtes, itemq; Dei Matris ibi celebrare voluit, collecto ex ſingulis cõgre-
gationibus maximo Cleri numero, præcipue hiis, qui vocalitate ſua populos
mulcere poterant. Et tunc plenario gaudens miniſtrorum ordine, omnia diui- Cap.
næ ſeruitutis officia, cum magna iuſſit reuerentia cõpleri, & gloria etiam exte- xxix.
riori. Cui nimirum gloriæ tñ ipſe indulſit, vt iam non Latino more, Eccleſiaſti-
ca vellet obire myſteria, ſed neſcio qua Romanorum ſiue Græcorum conſue-
tudine fultus, per tres miſſas, quibus aſtitit, vbicunq; eſſet, duodecim modula-
ri officia præcepit. Omnia magna quærens, omnia mirabilia, omnia glorioſa in
diuinis & humanis, & ptopterea dicitur fumo delectatus aromatum, & fulgu- 61.
ratione luminum, & tonitruis alte boantium vocum. Quæ omnia traxit à le-
ctione veteris teſtamenti, vbi maieſtas Domini apparuit in monte Synai. Et a-
lia multa facere ſolebat, rara modernis & ignorantibus ſcripturas: cum tamen
ſine auctoritate ſcripturarum ipſe nihil fecerit. Iam tunc ſcilicet meditatus Ec-
cleſiam ſuam diuitiis & honore cæteris anteferre, ſi Papam & Regem ſuæ vo-
luntati habetet morigeros. Eos igitur complacere ſibi omnibus modis prope-
rabat.

Cap.146 Ea tempeſtate Cæſar Heinricus ingentibus Regni diuitiis vtens, in Saxonia Cap.
Goſlariam fundauit, quam de paruo, vt dicitur, molẽdino, vel tugurio formãs xxx.
venatorio, in tam magnã, ſicut nunc videri poteſt, ciuitatem bono auſpicio &
celeriter perduxit. In qua etiam ſibi conſtruens Palatium, duas omnipotenti
Deo cõgregationes inſtituit; vnã ex hiis dooans regendam, tenendamq; põri-
fici, eo q illi indiuiduus comes vel eooperator in omnibus exiſteret. Tunc et-
iam ſibi data eſt ſpes acquirendi vel accipiendi Comitatus & Abbatias vel præ-
dia, quæ magno deinceps Eccleſiæ periculo mercati ſumus, vt puta Cœnobia,
Laureſſæ vel Corbeiæ, Comitatus autẽ Bernardi & Ekberti; Prædia vero Sinci-
cũ, Pliſna, Groningor, Diſpargũ, & Liſmona, quibus iã dubia fide poſſeſſis ar-
bitrabatur ſe Metropolitan⁹, ſicut dicitur de Xerxe, aut per mare ambulaturũ,
aut per terram nauigaturũ, poſttremo omnia quæ in animõ habuit facile perfe-
Cap.147 ctorum, Præſertim eo fultus adminiculo, q potentiſſimus Papa Leo pro corri-
gendis ſanctæ Eccleſiæ neceſſitatibus venit in Germaniam; Quẽ ſciret ſibi pro
veteri amicitia nil negaturum, quod cuipiam præſtare deberet. Tunc habita eſt Cap.
illa Synodus generalis apud Maguntiam, præſidente Domino Apoſtolico & xxxi.
Imperatore Heinrico, cum Epiſcopis Bardone Maguntino, Euerardo Treue-
renſi, Hermanno Colonienſi, Adalberto Hãmaburgenſi, Engelardo Magda-
burgen-

burgenſi, cæteriſq; prouinciarum ſacerdotibus. In quo Cõcilio quidam Spirenſis Epiſcopus, Sibico, cui adulterij crimen intendebatur, examinatione ſacrificij purgatus eſt. Præterea multa ibidem ſancita ſunt, ad vtilitatẽ Eccleſiæ, præ quibus Symoniaca hæreſis, & nefanda ſacerdotum coniugia holographa Synodi 65
manu perpetuo damnata ſunt. Quod Archiepiſcopus domum veniens nequaquam tacuiſſe probatur. De mulieribus enim ſtatuit eandem ſententiam, quam memorabilis Alebrandus, & antea Libentius inchoauit, vt ſcilicet extra Synagogam & Ciuitatem fierent, ne maleſuada pellicum vicinia caſtos violaret obtutus. Hæc autem Synodus facta eſt anno Domini M. LI. Ipſe eſt Archiepiſcopi annus VII. Et tunc maius Altare tribunalis dedicatum eſt in honore genetricis

CAP. 148 Dei. De qua Synodo mentionem ideo fecimus, quia Dñs Adalbertus eo tempore, quo tam clari in Eccleſia homines fuerunt, ſapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit. Tantus itaque apud Papam, talis apud Cæſarem habebatur, vt de rebus publicis abſque eius conſilio nihil ageretur. Quapropter vbi vix locũ habet Clericus, nec in procinctu bellorũ Imperator illum virum ſibi deeſſe noluit. Cuius inexpugnabile conſilium ſæpe ad euincendos expertus eſt inimicos. Senſit hoc calidiſſimus Italorum Dux Bonefacius, item Gotafridus, Otto, Baldwinus, & cæteri qui regnum tumultibus implentes, graui Cæſarem æmulatione inquietare videbantur; tandemq; humiliati, ſola ſe infractos Adalberti pruden- CAP. XXXII.

CAP. 149 tia gloriati ſunt. Quid loquar de barbaris Vngarorum ſiue Danorum, ſeu Slauorum, aut certe Nordmannorum gentibus, quas Imperator ſæpius conſilio domuerat, quam bello? monitu & opera Põtificis noſtri, nobile diſcens exemplum, Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos. Ad hũc felicitatis noſtræ cumulum hoc acceſſit, q; fortiſſimus Imperator Græcorum Monomachus, & Heinricus Francorum Rex, tranſmiſſis ad Cæſarem noſtrum muneribus, congratulati ſunt Archiepiſcopo pro ſapientia & fide eius, rebuſque bene geſtis illius conſilio. Qui Conſtantinopolitano reſcribens, inter cętera iactauit ſe à Græcorum deſcendiſſe proſapia, Theophano, & fortiſſimo Ottone ſui generis auctoribus; ideoque nec mirum eſſe, ſi Græcos diligeret, quos etiam habitu & moribus vellet imitari, quod & fecit. Sed & Regi Franciæ & aliis ſimilia mandata legauit. CAP. XXXIII.

CAP. 150. Metropolitanus igitur hiis rerum ſucceſſibus elatus, & quod Papam vel Cæſarem ſuæ voluntati ꝓnos videret, multo ſtudio laborauit in Hammaburg Patriarchatum cõſtituere. Ad quam intentionem primo ductus eſt ea neceſſitate, quoniam Rex Danorum, Chriſtianitate in fines terræ dilatata, deſiderauit in Regno ſuo fieri Archiepiſcopatũ. Quod tamen vt perficeretur, ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ conuenientibus Canonum decretis prope ſancitum eſt, ſola expectabatur noſtri põtificis ſententia. Quam rem ille, ſi Patriarchatus honor ſibi & Eccleſiæ ſuæ Romanis Priuilegiis concederetur, fore vt conſentiret, promiſit, quã uis inuitus. Diſpoſuit vero Archiepiſcopatui ſuo XII. ſubiicere Epiſcopat⁹, quos ex ſua diuideret Parochia, præter eos ſuffraganeos quos in Dania cæteriſq; gentibus noſtra tenet Eccleſia: ita vt primus eſſet in Palmis, ſecund⁹ in Heiligãſtad, tertius in Razipurg, quartus in Aldinburg, quintus in Michilinburg, ſextus in Starhe, ſeptim⁹ in Liſmona, octauus in Wildishuſen, nonus in Bremis, decimus in Ferda, vndecim⁹ in Ramſola, duodecimus in Freſia. Nam Ferdenſem Epiſcopatum ſe facile poſſe adipiſci, non ſemel gloriatus eſt. CAP. XXXIV.

CAP. 151. Interea conditionibus vtrinque protractis, ſanctiſſimus Papa Leo migrauit à ſæculo. Eodemq; anno fortiſſimus Imperator Heinricus deceſſit. Quorum obit⁹ contigit anno Archiepiſcopi XII. Quorum morte non ſolum Eccleſia turbata eſt, verum etiam Reſpublica finem habere videbatur. Itaque ex illo tempore noſtram Eccleſiam omnes calamitates oppreſſerunt, noſtro paſtore tantum curiæ negotiis intento. Ad gubernacula enim Regni mulier cũ puero, magno Imperij præfuit detrimẽto. Indignãtes enim Principes aut muliebri poteſtate conſtringi, aut infantuli ditione regi, primo quidem communiter vindicarunt ſe in priſtinam libertatem, vt non ſeruirent, deinde contentionẽ mouerunt inter ſe, quis CAP. XXXV.

eorum

eorum videretur eſſe maior; poſtremo armis audacter ſumptis, Dominũ & Re-
gem ſuum deponere moliti ſunt. Et hæc omnia potius oculis videri poſſunt, quã
calamo ſcribi. Tandem ſeditionibus ad pacem inclinatis, Adalbertus & Anno Cap.
Archiepiſcopi Cõſules declarati ſunt, & in eorum conſilio deinceps ſumma re- XXXVI.
rum pendebat. Sed cum ambo eſſent viri prudentes & ſtrenui in procuratione
Reipublicæ; tamen alter alterum felicitate, aut induſtria ſua præcurriſſe videtur.
Itaque ficta Epiſcoporum ſodalitas, modico durauit tempore, & quamuis lingua
vtriuſque pacem ſonare videretur, cor tamen odio mortali pugnabat in inuicẽ.
Et Bremenſis quidẽ Præſul eo iuſtiorem induit cauſam, quoniam pronior ad mi-
ſericordiam fuit, Regique Domino ſuo, fidem vſque ad mortem docuit eſſe ſer-
uandam. At vero Colonienſis vir atrocis ingenij, etiam violatæ fidei arguebatur
Cap. 152. in Regem. Præterea per omnes, quæ ſuo tempore factæ ſunt cõſpirationes, ſem- Cap.
per erat medius. Colonienſis enim, quem auaritiæ notabant, omnia quæ vel do- XXXVII.
mi, vel in Curia potuit corradere, in ornamẽto ſuæ poſuit Eccleſiæ. Quam, cum
prius magna eſſet, ita maximam fecit, vt iam comparationem euaſerit omnium
quæ in Regno ſunt Eccleſiarum. Exaltauit etiam parentes ſuos & amicos, & Ca-
pellanos, primis honorum dignitatibus omnes cumulans, vt illi alteris ſuccur-
rerent infirmioribus. Quorum primores erant Wezcilo Magdeburgenſis, eo-
rumq; nepos Buchardus Haluerſtadenſis Epiſcopus. Similiter Cono Treueris e-
lectus, ſed inuidia Cleri martyrio coronatus, antequam inthronizatus. Item Eyl-
bertus Mindenſis & Wilhelmus Traiectenſis: præterea in Italia Aquilegienſis
atque Parmenſis; & alij quos enumerare longum eſt; ſtudio & fauore Annonis e-
leuati ſunt, qui & fautori ſuo in tentationibus auxilio decorique fuiſſe certarunt.
Cap. 153. Multa igitur ab illo viro in diuinis & humanis egregie facta comperimus. Noſter Cap.
vero Metropolitanus tantum pro nobilitate certans & gloria terrena, indignum XXXVIII.
habuit aliquem ſuorum exaltare, licet multos in obſequio traxiſſet egentes, arbi-
trans ſibi hoc eſſe quaſi dedecus, ſi aut Rex, aut quiſquam magnatum ſuis bene-
faceret, quos ipſe, inquit, tam bene aut melius poſſum remunerare. Ergo admo-
dum pauci ſuorum illo annuente peruenerunt ad apicem Epiſcopalem; multi
vero ſi tantum apti ad verbum, ſeu callidi eſſent ad ſeruitium, ingentibus cumu-
lati ſunt diuitiis. Vnde factum eſt vt pro gloria mundi captanda, homines diuer- 63.
ſi generis & multarum artium, præcipue vero adulatores ad ſuam adſciſceret fa-
miliaritatem. Quorum oneroſam multitudinem traxit ſecum in curiam, & per
Epiſcopium, ſiue quacunque iter eſſet, affirmans ſe frequenti commeantium
multitudine non modo non grauari, verumetiam opipare delectari. Pecuniam
autem quam a ſuis recepit, ſiue amicis, ſeu ab iis qui frequentabant Palatium, vel
qui Regiæ poteſtati obnoxij fuerant, illam inquam, pecuniam licet maxima eſ-
ſet, ſine mora infamibus diſperſit perſonis & hypocritis, medicis & hiſtrionibus,
non ſapienter æſtimans, talium perſonarum fauoribus ſe effecturum, vt vel ſo-
lus placeret in curia, vel maior Domus fieret præ omnibus, & eo modo perfici
poſſe, quod in animo de prouectu Eccleſiæ ſuæ habuit. Præterea cum omnes qui
erant in Saxonia, ſiue in aliis regionibus clari & magnifici viri, adoptaret in mili-
tes, multis dando quod habuit, cæteris pollicendo quod non habuit, inutile no-
men, vanæ gloriæ, magno corporis & animæ damno, mercatus eſt. Et corrupti
quidem Archiepiſcopi mores ab initio tales, proceſſu autem temporis & circa
finem, ſemper fuerunt deteriores.
Cap. 154. Tunc igitur magnis curiæ inflatus honoribus, vixque iam tolerandus inopi Cap.
Parochiæ, venit Bremam cum ingenti, vt ſolebat, multitudine armatorum, no- XXXIX.
uis populum & regionem exactionibus aggrauãs. Et tunc leuata ſunt illa Caſtel-
la, quæ maxime noſtros ad iram Duces incenderunt, deficiente illo ſtudio, quod
prius habuit in ædificatione ſanctarum congregationum. Miranda nimirum vo-
luntas hominis, impatiens ocij, quæ domi foriſque tantis occupata laboribus,
nunquam poſſet fatigari. Nam cum ſæpe antea miſer Epiſcopatus eius, tantis ex-
peditionũ ſumptibus, tantiſq; voracis curiæ ſtudiis laboraſſet, nunc vero in ędifi-

eatione Præpoſiturarum & Caſtellorum ſine miſericordia profligatus eſt. Nam
& hortos & vineas, in terra plantãs arida, licet ſtudio inefficaci, multa tentaſſet,
nihilominus tamen hiis, qui morem gererent ſuæ voluntati, magnifice voluit o-
mnibus compenſari laborem. Ita mens alta viri pugnans contra naturam patrię,
quicquid vſquam magnificum didicit, hoc habere & ipſe voluit. Cuius morbi
cauſas cum diligenter & diu perſcrutarer, inueni ſapientem virum, ex illa, quam
nimium dilexit, mundi gloria, perductum ad hanc mollitiẽ animi, quod in pro-
ſperitate rerum temporalium eleuatus in ſuperbiam, ad laudem comparandam
ignorabat modum; in aduerſitate autem plus iuſto contriſtatus, iracundiæ aut
mœrori frena laxabat. Itaque tam in bono, ſi miſertus eſt; quam in malo, ſi iratus
eſt, in vtroque menſuram exceſſit. Eius rei documentum hoc habeo, quod in i- Cap. xl.
ra furoris ſui, aliquos manu vſque ad effuſionem ſanguinis percuſſit, ſicut Præ-
poſito ſuo, aliiſque fecit. In miſericordia vero, quæ in hac parte melius largitas
dicitur, erat ita profuſus, vt libram argenti computans, aliquando mediocribus
perſonis effundi centum libras edixerit, amplius autem maioribus. Qua de re
accidit, vt quotieſcunque iratus eſſet, tanquam leo fugeretur ab omnibus; cum
vero placatus eſſet, palpari poſſet vt agnus. Citiſſime autem ad hilaritatem ab i-
ra laudibus mulceri potuit, vel ſuis vel alienis, & tunc quaſi alteratus ab illo, qui
fuit, arridere cæpit laudatori. Hunc locum ſæpe vidimus captari adulatoribus,
qui ex diuerſis terrarum partibus, in Cameram eius, velut in ſentinam confluxe-
runt, quos & ipſe ad nanciſcẽdum honorem mundi neceſſarios Principibus iu-
dicauit. Si qui tñ Palatio & Regi notiores erant, in ſuam dignatus eſt aſcire fami-
liaritatẽ, reliquos permiſit abire donatos. Ita vero & honeſtas perſonas & in or-
dine ſacerdotali fulgentes, ad hoc turpiſſimum adulationis officium, ambitioſus
familiaritatis illexit. Poſtremo qui adulari neſciret, aut fortaſſe nollet, eum ſicut
amentẽ & ſtolidũ à ianuis excluſum vidimus, ac ſi diceretur; Exeat aulam, qui 64.
vult eſſe pius. Et accuſator erit, qui verum dixerit. Porro ita mendaces apud nos
præualuerunt, vt vera dicentibus non crederetur, etiam ſi iurarent. Talibus igi-
Cap. 155. tur perſonis plena fuit domus Epiſcopi. Quibus acceſſerũt cotidie alij Gnatho- Cap. xli.
nes, Paraſiti, Somniatores & Rumigeruli, qui ea quæ ipſi confinxerunt, nobiſcũ
placitura rebantur, iactabant ſibi per Angelos reuelata; iam publice diuinantes
Hammaburgenſem Patriarcham (ſic enim vocari voluit) cito Papam futurum.
Æmulos vero ſuos à curia depellendos, ipſum autem ſolum, diuq; Remp. guber-
naturum, atq; ita longæuum fieri, vt quinquaginta in Epiſcopatu excederet an-
nos, poſtremo per illum aurea quædam ſæcula orbi ventura. Et quidem hæc, li-
cet ficte ab adulatoribus & pro quæſtu promitterentur; Epiſcopus tamen quaſi
de cælo ſonuiſſent, vera omnia putabat, trahens ex ſcripturis quædam pręſagia
rerum, quæ fieri debeant hominibus, data vel in Somniis, vel in Auguriis, vel in
communibus ſermonum loquelis, vel in inſolitis elementorum figuris. Quare
dicitur eum morem inſueuiſſe, vt dum cubitum ibat, fabulis delectaretur: cum
expergiſceretur, ſomniis: quotiens vero iter incepit, auſpiciis. Aliquando etiam
totum diem ſomno indulgẽs, noctu peruigilanter luſit in alea, aut ante menſam
ſedit. Cumque ad menſam recumberet, hilariter habundanterque omnia conui-
uis exhiberi præcepit, ipſe a conuiuis interdum ſurgens, ſemper autem ex officio
paratos habens, qui aduenientes reciperent hoſpites, & magnopere procurarẽt.
Cap. 156. Adglorians hoſpitalitatem porro magnam eſſe virtutem, quæ dum diuina mer- Cap. xlii.
cede non careat, ſæpe etiam inter homines habebat maximam laudem. Recum-
bens autem nõ tam cibis aut poculis quam facetiis oblectabatur, vt Regum Hi-
ſtoriis, aut raris Philoſophorum ſententiis. Si vero erat priuatus, quod raro acci-
dit, vt ſolus & abſque hoſpitibus maneret vel Regiis Legatis, tunc fabulis, & ſo-
mniis, ſemper autem ſobriis otium impendebat loquelis. Raro fidicines admit-
tebat, quos tamen propter alleuiandas anxietatum curas aliquando cenſuit eſſe
neceſſarios. Cæterum Pantomimos, qui obſcœnis corporum motibus oblectare
vulgus ſolent, à ſuo cõſpectu prorſus eiecit. Soli Medici cum illo regnabãt, cæte-

 ris diſ-

ris difficilis fuit aditus, niſi cauſa grauior poſceret aliquos intromitti. Vnde etiam accidit, vt videremus oſtium thalami ſui, quod primo omnibus patuit ignotis & peregrinis, tali poſtmodũ cuſtodia vallatum eſſe, vt magnarũ rerum Legati, potenteſq; ſæculi perſonæ, aliquando pro foribus expectarent inuiti per hebdomadam. Præterea inter epulandum familiare habuit magnates carpere viros, notãs in aliis ſtultitiam, in quibuſdam auaritiam, multis autem obiiciens ignobilitatem, omnibus vero improperauit infidelitatem, eo quod ingrati Regi eſſent, qui eos de ſtercore ſuſcitaret, quem ſolum ipſe diligens, Imperium pro iure, nõ pro ſuo commodo tueri videretur: argumentum eſſe, quod illi ſicut ignobiles raperent aliena, ipſe vero ſicut nobilis effunderet ſua. Hoc eſſe apertiſſimũ nobilitatis indicium. Hac inuectione peſtifera vtebatur in ſingulos, nullique demum pepercit, dũmodo ſe omnibus anteferret. Itaque breuiter hoc dicendum eſt, pro ſola, quam dilexit mundi gloria, peioratum eſſe virum illum, de omnibus quas ab initio habuit virtutibus. Cap. XLIII. Nempe talia & eiuſmodi plurima circa ipſum facta ſunt illo tempore, quæ ſuperſtitioni vel iactãtiæ, ſeu potius negligẽtiæ eius infamiam magnam pepererunt, odiumque omnium mortalium, præ-

Cap. 157. cipue vero magnatum. Ex quibus infeſtiſſimi erant tam illi quam Eccleſiæ noſtræ Dux Bernardus & filij eius; quorum inuidia, ſimultates, & odia, itemq; inſidiæ, opprobria & calumniæ traxerunt Archiepiſcopum ad hæc omnia, quæ ſupra diximus offendicula præcipitem: & quaſi vecordem reddiderunt, dum minor ipſis & cedere videretur. Ceſſit tamen aliquando ſponte pro officio ſacerdotij, cupiens inuidiam ſuperare beneficiis, & bona reddere pro malis. Sed cũ fruſtra laboraſſet omnibus modis, vt male nexam Ducibus refarciret amicitiam, victus tandem à tribulatione perſequentium & dolore malorum exulceratus, non ſemel exclamauit cum Helia, Domine Deus altaria tua deſtruxerũt, prophetas tuos occiderunt, & relictus ſum ego ſolus, & quærunt me interficere. Cæterum quam iniuſte Archiepiſcopus talia paſſus ſit, vnum ſatis hic eſt exemplum ponere: quo poteſt videri amicitiam cum inuidis nil valuiſſe cõſeruatam.

Cap. 158 Dux auaritiæ ſtimulo motus in Freſones, quod debitum nõ inferrent tributum, venit in Freſiam, comitem habens Archiepiſcopum, qui ea tantum gratia profectus eſt, vt diſcordantem populũ Duci reconciliaret. Cap. XLIV. Cumq; Dux Mammonæ cupidus, totam pro cenſu rationem poneret, nec cũ ſeptingentis argenti marcis vllo modo placari poſſet; mox barbara gens nimio furore ſuccenſa, in ferrum pro libertate ruebãt. Multi ergo ex noſtris ibi perfoſſi, cæteri fuga ſunt defenſi, caſtraq; Ducis & Archiepiſcopi direpta, magnus Eccleſiæ Theſaurus ibi dilapſus eſt. Nihil tñ profuit nobis apud Ducẽ & ſuos amicitiæ fides, vel periculo experta, quo minus Eccleſiam perſequi vellent. Aiunt ergo Ducem futuri præſcium ſæpe cum gemitu narraſſe, filios ſuos ad excidium Bremenſis Eccleſiæ fataliter deſtinatos. Vidit enim per ſomnium ex penetralibus ſuis egreſſos in Eccleſiam vrſos, aproſq;, deinde ceruos, ad vltimũ lepores. Vrſi, inquit, & apri erant parentes noſtri, fortitudine ſicut dentibus armati; cerui ſumus ego & frater meus, ſolis decori cornibus; lepores autẽ ſunt filij noſtri, modicæ virtutis & timidi: de quibus metuo, ne impugnãtes Eccleſiam, diuinam incurrãt vltionem. Quapropter ſub obteſtatione diuini timoris præmonuit eos, ne quid impium cogitarent aduerſus Eccleſiam & Paſtorẽ ſuum, neve lædant etiã hunc aut illum, quorũ iniuria redundet in Chriſtũ. Hæc ille ſurdis præcepta reliquit. Nunc de vindicta ſtatim ſequente peccatores videamus.

Anno pontificis noſtri XVII. Bernardus Saxonũ Dux obiit, qui à tempore ſe- Incipit
nioris Libentij iam per XL. annos Slauorum res atq; Nordalbingorũ, ac noſtras Lib. IV.
Cap. 159. ſtrenue adminiſtrauit. Poſt cuius obitum filij eius Ordolf & Hermannus hære- Cap. L
ditatẽ patris acceperunt, malo omine Bremẽſis Eccleſiæ. Illi enim antiqui memores odij, quod patres eorum contra eandem licet occulte exercuerunt Eccleſiam, ſtatuerunt aperte iam vltionem repetendam eſſe in Epiſcopum to-

tamque

ramque Eccleſiæ familiam. Et primo quidẽ Dux Ordulfus adhuc viuente patre,
hoſtium ſtipat⁹ multitudine, Bremenſem in Freſia deuaſtauit Epiſcopatũ, homi-
neſq; Eccleſiæ necauit, alios etiam legatos ad ſe ꝓ pace directos, publice verbe-
rari & decaluari iuſſit; poſtremo omnibus modis Eccleſiam & ſuos impugnare,
ſpoliare, contempte ac pro nihilo habere cæpit. Et licet Pontifex, vt debuit Eccleſia-
ſtico zelo exardeſcens, malefactores anathematis gladio percuſſit, querelam tñ
ad curiam deferens, nil aliud meruit quam deriderі. Nam & Rex puer a noſtris
Comitibus primo deriſui habitus eſt. Quapropter Archiepiſcopus tempori de- Cap. II.
ſeruiens, vt coniuratos tantum fratres ab inuicem diuelleret, Hermannum Co-
mitem adoptauit in militem. Cuius ſatellitio functus in Vngaricam expeditionẽ
tunc quaſi Magiſter Regis & Princeps conſiliorum profectus eſt, relicto ſuper
negotia Regni Colonienſi Archiepiſcopo. Reſtituto autem in Regnum Salo-
mone, quem bello expulerant, Pontifex noſter cum Rege puero victor ab Vn- Cap. III.
Cap. 160 gria regreſſus eſt. Tunc Comes Hermãnus aliquid magnum ſperans, ambienſq;
beneficium, quod date noluit Epiſcopus, ſtatim in furorem verſus, cum exerci-
tu copioſo venit contra Bremam, ibique diripiens omnia quæ ad manum vene-
rant, ſoli Eccleſiæ pepercit. Armẽta boum & caballorum omnia in prædam ceſ-
ſerunt. Similiter per totum faciens Epiſcopatum, homines Eccleſiæ nudos ino-
peſque dimiſit. Tunc etiam Caſtella omnia, quæ Pontifex futurorum præſcius
Cap. 161 diuerſis conſtruxerat locis, vſque ad ſolum diruta ſunt. Archiepiſcopus eo tem-
pore primatum Curiæ tenebat, Cuius audita querela, Comes ſecundũ iudicium
Palatij exilio relegatus, poſt annum clementia Regis abſolutus eſt. Deinde vero
idem Comes Hermannus, & frater eius Dux Ordulfus, ad ſatisfactionem Eccle-
ſiæ venientes, pro delicto ſuo quinquaginta manſos obtulerunt, & terra quieuit
paucos dies.

Tunc etiam Rex vaſtationi Bremenſis Eccleſiæ compatiens, tranſmiſit ei ad Cap. IV.
ſolatium fere centum pallia, cum alijs vaſis argenteis, itemq; libris, candelabris,
& thuribulis auro paratis. Hæc enim ſunt munera quæ Rex miſit ad reædifica-
tionem Hammaburgenſis Eccleſiæ. Tres calices aureos, in quibus erant libræ
auri decem, vnum vas Chriſmale argenteum, ſcutum argenteum deauratũ, Pſal-
terium aureis ſcriptum literis, thuribula & candelabra argentea, dorſalia nouẽ
Regalia, caſulas xxxv. cappas xxx. Dalmaticas & ſubtiles xiv. & alia multa, & v-
num Plenarium, cuius tabula videbatur nouem libras auri habere. Tunc etiam
Corbeia atque Laureſſa Cœnobia, pro quibus diu multumque Archiepiſcopus
laborauerat, Eccleſiæ Hammaburgenſis præceptis tradita ſunt. Tunc etiam
diu deſiderata in ditionẽ Eccleſiæ Liſmona venit, quæ cortis, vt aiunt, ſeptingẽ-
tos manſos habere videtur, & maritimas Hatheloe regiones in ditione poſſedit.
Pro qua firmiter ex omni parte ſoluẽda, fertur Archiepiſcopus Agneti Reginæ
dediſſe nouem libras auri, quoniam hæc in partem ſuæ dotis commemorabatur.
Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit Archiepiſcop⁹, ex quibus Wal-
de maxima, vnius menſis perſoluit ſeruitium, cæterum Ambergon minima qua-
tuordecim dierum. Tanta erat opulentia huius Epiſcopi.

Cap. 162. Potuit Eccleſia noſtra diues eſſe: potuit Archiepiſcopus noſter Colonienſi Cap. V.
aut Mogontino in omni rerum gloria non inuidere, Solus erat Wirceburgenſis
Epiſcopus, qui in Epiſcopatu ſuo neminẽ dicatur habere conſortem. Ipſe enim
cum teneat oẽs comitatus ſuæ parochiæ, Ducatum etiam prouinciæ gubernat.
Cuius æmulatione noſter Præſul ſtatuit oẽs Comitatus, qui in ſua diœceſi aliquã
iuriſdictionem habere videbantur in poteſtatem Eccleſię redigere. Quapropter
ab initio quidem illum maximum Freſię Comitatum à Cęſare adeptus eſt de Fi-
uelgoe, quem prius habuit Dux Gotafridus, & nunc Ecbertus. Penſionem an-
nuam dicunt eſſe mille librarũ argenti, quarum ducẽtas, ille ſoluit; atq; eſt miles
Eccleſiæ. Archiepiſcopus autẽ obtinuit eundẽ Comitatum per decẽ annos, vſq;
ad expulſionis ſuæ diem. Alter vero Comitatus erat Vdonis, qui per oẽm paro-
chiam Bremẽſem ſpatium diffunditur, maxime circa Albiam, pro quo Archiepi-

ſcopus Vdoni tantum obtulit inprecarie nomen de bonis Eccleſiæ, quod æſtimatur ſingulis annis reddere mille libras argenti, cum vtiq; tanta quãtitate precij maior poſſet Eccleſiæ fructus omni anno parari, niſi ꝙ pro adipiſcenda mũdi gloria, ſufficit nobis, ideo pauperes eſſe, vt diuites multos in ſeruitio habeamus. Tertius erat Comitatus in Freſia, noſtrę Parochię vicinus, qui dicitur Emiſgoe, Cap.vi. pro quo noſter Põtifex Regi pactus eſt ſe mille libras argenti daturũ. Cui⁹ pecuniæ ſummã cum facile non poſſet habere, proh dolor, iuſſit Cruces, altaria, coronas, & cætera ornamẽta Eccleſiæ deponi, quib⁹ denudatis, infelicem maturauit contractum perficere. Gloriabatur autem ꝓ argentea cito ſe auream Eccleſiam facturum, omniaq; ablata reſtituere in decuplum, ſicut & prius in deſtructione clauſtri viſus eſt egiſſe. O ſacrilegium! Duæ cruces auro paratæ cum gemmis, altare maius & calix, ambo rutilantia ex auro & lapidibus cõtexta precioſis, cõfracta ſunt, in quibus erant auri põdera viginti marcæ. Quas obtulit dña Emma Bremenſi Eccleſiæ, cum aliis pluribus donis. Narrauit autem aurifaber illa conflans, magno ſe dolore coactum ad hoc ſacrilegium, vt confringeret illas cruces, aſſerens ſe ad ſonitum mallei audiſſe quaſi vocem gemẽtis pueri. Tunc autem & tali modo Theſauri Bremenſis Eccleſiæ, à veteribus & ſuo tempore labore magnaq; fidelium deuotione collecti, vna & miſerabili hora ꝓ nihilo ſunt peſſundati. Vix tñ ex eadem pecunia media pars debiti cõflata eſt. Gemmas ſanctarum crucium diſtractas audiuimus, ac quibuſdam meretriculis donatas. Horreo, fateor, omnia ſicut facta ſunt propalare, eo ꝙ initium dolorum hęc ſunt, grauiſque ſecuta eſt vindicta. Ab illo ergo die ruentibus in occaſum proſperis, omnia nobis & Eccleſiæ aduerſa fuerunt, ita vt Epiſcopus noſter & ſui aſſeclæ, ab omnibus ſicut hæretici exſibilarentur.

Cap.163. At ille omnium voces paruipendens, ſimul etiã relicta rei domeſticæ cura, tot⁹ in curiam vehemẽs, & in gloriam præceps ferebatur, hac cauſa, vt ipſe retulit, capeſſendæ Reipub. quęrens primatum, quia Dominum & Regem ſuum inter manus trahentium, non poſſet videre captiuum. Et iam conſulatum adeptus eſt, iam æmulis remotis ſolus arcem Capitolij poſſidet, non tamẽ ſine inuidia, quæ ſemper gloriam ſequitur. Tunc vero Metropolitanus noſter quædam aurea renouaturus ſæcula, in conſulatu ſuo cogitauit diſperdere de ciuitate Dei omnes qui operantur iniquitatem pręcipue illos, qui vel in Regem manus miſerunt, aut Eccleſias deprędaſſe videbantur. Cuius delicti conſcientia cum fere omnes Epiſcopi & Principes Regni tangerentur, vnanimi odio conſpirabant, vt ille ſolus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes ſimul apud Triburiam cõgregat, cum Rex pręſens adeſſet, Archiepiſcopum noſtrum quaſi magum & ſeductorem à Curia depulerunt. Adeo manus eius contra omnes, manuſque omnium contra illum, vt controuerſiæ finis vſque ad ſanguinem peruenerit. Cap.vii.

Cap.164 Audientes Duces noſtri, Pontificem ab ordine Senatorum eſſe eiectum, magno repleti gaudio, cogitabant & ipſi tẽpus vltionis inueniſſe, vt eum a ſuo penitus alienarent Epiſcopio, dicentes: Exinanite vſque ad fundamentum in eo, & cõteramus eum de terra viuentium. Itaq; multę inſidiæ, multaque opprobria eorum aduerſus Epiſcopum, qui eo tempore cum nihil tuti⁹ haberet, Bremę, ſedit, quaſi obſeſſus, & cuſtodia inimicorum vallatus. Cumque tota Ducis familia Paſtorem & Eccleſiam, Populum & Sãctuarium deriſioni haberent, Magnus ante omnes ſęuiebat, glorians ſe tandem reſeruatum eſſe, qui rebellem domaret Eccleſiam. Magnus ergo filius Ducis collecta latronum multitudine, non eo modo Eccleſiam impugnare conatus eſt, quemadmodum parentes eius, verum ipſum Eccleſię Paſtorem perſequutus, vt cõtentionem diutinam finiſſe videretur, aut membris truncare, aut funditus interficere quęrebat Archiepiſcopum. Nec tamen illi dolus ad cauendum defuit, auxilium vero in militibus nullum prorſus habuit. Ipſo ergo tempore Archiepiſcopus à Magno Duce obſeſſus, clam metu ſuffugit Goslariam, ibique ſecure apud Loctunam, in prædio ſuo per dimidium annum manſit. Caſtra autem & ſeruitia eius ab hoſtibus direpta ſunt. Quibus Cap. viii.

Cap.165. Cap.ix.

angu-

anguſtiarum laqueis obſtrictus ignominioſum quidẽ, ſed neceſſarium cum Tyranno fœdus pepigit, vt qui hoſtis erat, miles efficeretur, offerens ei de bonis Eccleſię mille manſos & amplius in beneficium. Eo nimirum tenore, vt Comitatus Freſiæ, quorum alterum Bernardus, alterum Ekbertus inuito retinebat Pontifice, Magnus abſque omni dolo, iuri Eccleſiæ vindicaret atque defenderet. Ita Cap. x.
prorſus diuiſo in tres partes Bremenſi Epiſcopatu, cum vnam partem Vdo, alteram partem Magnus haberet, vix tertia remanſit Epiſcopo; quam tamen ipſe poſtea Bernardo, aliiſque Regis adulatoribus diſtribuens, fere nihil ſibi retinuit. Nam & Curtes Epiſcopi & decimæ Eccleſiarum, vnde Clerici & inopes ſuſtentari deberent, omnes ceſſerunt in vſum laicorum, ita vt meritrices cum latronibus vſque hodie luxurientur ex bonis Eccleſiæ, in deriſum habentes Epiſcopum, omneſque miniſtros altaris. Tantis igitur largitionibus, ſicut hodie videri poteſt, nihil erga Vdonem & Magnum lucratus eſt Archiepiſcop⁹, quam ne expelleretur à ſuo Epiſcopatu: à cæteris vero nihil aliud meruit, niſi vt Dominus vocaretur.

Cap.166 Hæc nobis prima ruina contigit in Bremenſi Parochia, verum trans Albiam Cap. xi.
quoque vindictæ magnitudo peruenit, quoniam Princeps Godeſcalcus eo tempore à Paganis interfectus eſt, quos ipſe ad Chriſtianitatem nitebatur conuertere. Et quidem vir omni æuo memorabilis, magnam partem Slauaniæ conuerſam habuit ad diuinam Religionem. Sed quia nō dum completæ ſunt iniquitates Amoreorum, neque adhuc venit tempus miſerendi eorum, neceſſe erat vt venirent ſcandala, vt probati fierent manifeſti. Paſſus eſt autem noſter Machabæus in ciuitate Leontia VII. Idus Iunij, cum Presbytero Ippone, qui ſuper altare immolatus eſt, & aliis multis tā Laicis quam Clericis, qui diuerſa pro Chriſto vbiq; pertulerunt ſupplicia. Anſuerus etiam Monachus, & cū eo alij apud Raziſpurg lapidati ſunt. Idus Iulij paſſio illorum occurrit. [Qui cum ad paſſionem veniret, flagitaſſe fertur Paganos, vt prius ſocij, quos deficere metuebat, lapidarentur.
Cap.167 Quibus coronatis ipſe gaudens, cum Stephano genua poſuit:] Iohānes Epiſco- Cap. xii.
pus ſenex cū cæteris Chriſtianis in ciuitate Magnopoli ſeruabatur ad triumphū. 65.
Ille igitur pro confeſſione Chriſti fuſtibus cæſus, deinde per ſingulas Slauorum ciuitates ad ludibrium ductus, cum à Chriſti nomine flecti non poſſet, truncatis manibus ac pedibus, in platea corpus eius proiectum eſt. Caput vero deſectum: quod Pagani conto præfigentes in titulum victoriæ, Deo ſuo Redigaſt immolauerunt. Hæc in Metropoli Slauorum Rethre geſta ſunt IV. Idus Nouemb. Filia Regis Danorum apud Michilinburg, ciuitatem Obodritorum, inuēta cum mulieribus nuda diu cæſa eſt: Hanc enim, vt prędiximus, Godeſcalcus Princeps habuit vxorem, à qua & filium ſuſcepit Heinricum. Ex alia vero Butue natus fuit,
Cap.168 magno vterq; Slauis excidio genitus. Et illi quidem victoria potiti totam Hamburgēſem Prouinciam ferro & igne demoliti ſunt. Sturmarij fere oēs aut occiſi, aut in captiuitatem ducti, caſtrum Hāmaburg funditus exciſum, & in deriſionem Saluatoris noſtri etiam cruces à Paganis truncatæ ſunt. Ipſo eodemq; tēpore Sliaſwig ciuitas Saxonum Tranſalbianorum, quæ ſita eſt in confinio Danici Regni opulentiſſima atque populoſiſſima, ex improuiſo Paganorum incurſu funditus exciſa eſt. Et impleta eſt nobiſcum Prophetia, quæ ait; Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum Hieruſalem: quæ prophetiæ in Hieroſolymitanæ vrbis excidio deplorantur. Huius vero auctor cladis Pluſſo fuiſſe dicitur, qui ſororem Godeſcalci habuit, domumq; reuerſus & ipſe obtruncatus eſt. Itaq; omnes Slaui facta conſpiratione generali, ad Paganiſmum denuo ſunt relapſi, eis occiſis qui perſtiterunt in fide. Dux noſter Ordulfus in vanum ſæpe contra Slauos dimicans, per duodecim annos, quib⁹ patri ſuperuixit, nullam vnquam potuit habere victoriam, totienſque victus à Paganis, à ſuis etiam deriſus eſt. Igitur expulſio Archiepiſcopi & mors Godeſcalci, vno fere anno cōtigit: Qui eſt Pontificis XXII. [Hæc eſt Slauorum tertia negatio, qui primo facti ſunt à Carolo Chriſtiani, ſecundo ab Ottone, tertio nunc ab Go-

Cap. xiii.

 deſcal-

deſcalco Principe,& niſi fallor, hęc mala nobis ventura ſignauit ille horribilis Co-
meta, qui ipſo apparuit anno circa dies Paſchæ]

Cap.169 Eodem quoque tẽpore clades illa memorabilis in Anglia facta eſt, cuius ma- Cap.xiv.
gnitudo, & q Anglia Danis ex antiquo ſubiecta eſt, ſumma nos euentuum præ-
terire non ſinit. Poſt Regis ſanctiſſimi Eduardi mortem, contendentibus pro il-
lo Regno Principibus, Haroldus quidã Anglorum Dux, vir maleficus, ſceptrum
inuaſit. Quod dum ſibi frater eius nomine Toſti ereptum audiret, Regẽ Nord-
mannorum auxilio ducit Haroldum, Regemq; Scotorum: & occiſus eſt ibi To-
ſti, Haroldus, & Rex Hyberniæ cum toto exercitu, a Rege Anglorum. Vix ergo 66.
dies octo tranſierant, & ecce Willelmus, cui pro obliquo ſanguine cognomen
eſt Baſtardus, à Gallia trãſfretans in Angliam, laſſo victori bellum intulit. In quo
Angli primum victores, deinde victi à Nordmannis, vſque ad finem cõtriti ſunt.
Haroldus ibi cecidit, & cum eo ex Anglis fere centum milia. Baſtardus victor in
vltionem Dei, quem ipſi offenderant Angli, omnes fere Clericos & Monachos
abſque regula viuentes expulit. Deinde ablatis ſcandalis, Lanfrancum Philoſo-
phum in Eccleſia poſuit doctorem, cuius ſtudio & priᵘ & poſtmodum in Anglia
multi ad diuinum animati ſunt obſequium.

Cap.170 In Sueonia per idem tempus Chriſtianiſſimus Rex Stinkel defunctus eſt, poſt Cap. xv.
quem duobus Hericis de Regno certantibus, oẽs Suedorum potentes in bello 67.
occubuiſſe feruntur. Nam & ambo Reges ibi perierunt. Ita prorſus deficiente o-
mni Regali proſapia, & ſtatus Regni mutatus, & Chriſtianitas ibi turbata eſt val-
de. Epiſcopi quos illuc Metropolitanus ordinauit, perſecutionẽ metuentes, do-
mi ſederunt. Solus Epiſcopus Sconiæ procurauit Eccleſias Gothorum. Et quidã
Sueonum Satrapa Gniph ad Chriſtianitatem populum confortauit.

Cap.171 Illo tempore clariſſimus inter barbaros fuit Suein Rex Danorum: qui Reges Cap.
Nordmannorum Olaph & Magnum conſtrinxit magna virtute. Inter Suein & xvi.
Baſtardum perpetua contentio de Anglia fuit, licet noſter Pontifex muneribus 68.
Willelmi perſuaſus, inter Reges pacem formare voluerit; Chriſtianitas autem
ab illo Suein Rege in exteras nationes lõge lateq; diffuſa eſt. Et cum multis pol-
leret virtutibus, ſola ægrotauit luxuria. Nouiſſimis Archiepiſcopi temporibus,
cum ego Bremam veni, audita eiuſdem Regis ſapientia, mox ad eum venire diſ-
poſui, à quo etiam clementiſſime ſuſceptus, vt oẽs, magnam huius libelli mate-
riam ex eius ore collegi. Erat enim ſcientia literarum eruditus, & liberaliſſimus
in extraneos, & ipſe pdicatores ſuos Clericos in oẽm Suediam direxit, & Nord-
mãniam, atq; in Inſulas, quæ ſunt in illis partibus. Cuius veraci & dulciſſima nar-
ratione didici, ſuo tempore multos ex Barbaris nationibus ad Chriſtianã fidem
cõuerſos, aliquos etiam tam in Suedia quam in Norwegia martyrio coronatos:
ex quibus, ait, Hericus quidam peregrinus dum apud Sueones vlteriores prędi-
caret, martyrij palmam capitis abſciſione meruit. Alter quidam Alfardus nomi-
ne inter Nordmannos ſancta conuerſatione diu viuens ac latenter, abſcondi nõ
potuit. Ille igitur dum protexit inimicum, occiſus eſt ab amicis. Ad quorum re-
quietionis locum magna hodie ſanitatum miracula populis declarantur. Igitur
ea quæ diximus, vel adhuc dicturi ſumus de Barbaris, omnia illius viri relatu co-
gnouimus.

Cap.172 Interea noſter Archiepiſcopus zelo, vt aiunt, Agrippinenſis Epiſcopi à curia Cap.
perturbatus, Bremæ ſedit priuatus, ſolitarius & quietus. Atq; vtinam tanta men- xvii.
tis quiete frueretur, quãta corporis fatigatione, carebat. Felix inquam ſi dome-
ſticis Eccleſiæ bonis, auitiſque parentum contentus diuitiis, infelicem curiam
aut nunquam vidiſſet, aut raro viſitaſſet. Et de aliis quidem viris magnis legitur, 69.
quod gloriam mundi cõtemnentes, Aulam Regiam veluti ſecundariam idolo-
latriam refugerint, iudicantes nimirum ad hoc philoſophicum ſolitariæ vitæ o-
cium, à tẽpeſtate ſæculi & tumultu Palatij, quaſi ad portum & requiem beatitu-
dinis veniendum. Noſter vero Pontifex contraria currebat via, ſapientis viri offi-
cium æſtimans, vt pro ſalute Eccleſiæ ſuæ, non ſolum curiæ labores ſuſtineat, ve-
rum et-

rum etiam ſi ita neceſſitas erit, pericula & mortem ſubire non dubitet. Vnde ni
fallor primo tempore ſuo curiam Regis frequentauit, pro exaltãda Eccleſia ſua.
Circa finem vero perditis aut potius diſperſis, quæ habuit, pro liberando labora-
uit Epiſcopio. In qua re ſicut illud perſuaſit ambit⁹ gloriæ; ita iſtud neceſſitas im-
perauit Eccleſiæ, quæ inuidia Ducum huius patriæ ſemper impugnata, nunc de-
mum etiam ad nihilum redacta eſt. Quam calamitatem ſui temporis ipſe miſera-
biliter cotidie deplorauit; ſpeciales ad hoc Pſalmos habens conſtitutos, quibus
Cap.173. in hoſtes Eccleſiæ poſſet vlciſci. Quod autem erga ſuos Parochianos ſe tam cru- Ca:
delem exhibuit, quos potius diligere ac ſicut Paſtor oues ſuas procurare deberet, xvii
ipſe magnam expoſuit rationem, quam de illius ore nos audiuimus, aliaque di-
dicimus ex aliis.
Cap.174 Germanus autẽ Archiepiſcopi frater, ſcilicet Palatinus Comes, nomine De-
cius, à quodam ſuæ diœceſis presbytero interfectus eſt, eodẽ anno quo & Cæſar
defunctus eſt, vir bonus & iuſtus, qui nemini vnquam vel ipſe nocuit, vel fratrem
nocere permiſit. Apparuit enim in fine memorabilis viri, qui circumſtantes ob-
teſtatus eſt pro ſalute occiſoris, quod & fratri mandauit. Qui defuncti complens
vota, presbyterũ quidem abire permiſit illæſum, ex eo autem tempore odio ha-
Cap.175. buit oẽm familiam Eccleſiæ. Dicunt & alium fomitem odij, quod dum aliquan-
do Pontifex, neſcio quem, de familia ſuperbius agentem, comprehendi iuſſiſſet,
reliqui proinde ad inſaniam cõmoti, cubiculum Pontificis armati petunt, etiam
Cap.176 vim facturi, niſi redderetur cõprehenſus, & alia, quæ furor perſuaſit iratis. Tertia Cap.xix.
cauſa erat, q, vt Epiſcopus bonis ſuis parceret, annum integrum aut ſæpe bien-
nium à domo peregrinat⁹ eſt. Poſt multum vero temporis in Epiſcopatũ regreſ-
ſus, cæpit rationem ponere cum ſeruis & ancillis ſuis, inuenitque omnia bona &
reditus nõ minus diſſipata, quam ſi domi fuiſſet. Eſt enim hoc genus hominum,
vt bene deſcribit Saluſtius, mobile & infidum, neq; beneficio neque metu coer-
Cap.177 cetur. Præterea ingurgitationem potus, quod peculiare vitium eſt illis gentibus,
ita in eis Pontifex abominatus eſt, vt ſæpe de illis dicere fuerit ſolitus, quorũ ven-
ter Deus eſt. Nam contentiones & pugnas, oblocutiones & blaſphemias, & quę-
cunque ſcelera maiora commiſerint in ebrietate; in craſtinum illi pro ludo ha-
Cap.178. bent. Querebatur etiam vſque ad ſua tempora multos Paganorum erroribus im- Cap.xx.
plicitos, ita vt diem ſextæ feriæ carnis eſu macularent; vt vigilias, ſolennitateſq;
ſanctorum, ac venerabilem quadrageſimam gula fornicationibuſque pollue-
rent, vt periuria pro nihilo computent, vt effuſionẽ ſanguinis in laude habeant;
ſimiliter adulteria, inceſtuoſitates, aliæq; naturam excedentes immunditiæ vix
culpantur ab aliquo eorum. Plerique enim duas vel tres aut innumerabiles te-
nent ſimul vxores. Item morticina & ſanguinem, & ſuffocata, carneſq; iumento-
Cap.179 rum licite vtuntur. Poſtremum eſt quod Archiepiſcopus apprime doluit ſuper
inuidia, quam in aduenas habent, & quod adhuc Duci fideliores erant, quam ſi-
bi aut Eccleſiæ ſuæ. Hæc & alia populi delicta dum ſæpe Metropolitanus in Ec-
cleſia declamatorio ſermone fieri prohiberet, illi correptionem paternam deri-
ſioni habentes, nec ſacerdotibus nec Eccleſiis Dei vllam reuerentiam exhiben-
Cap.180 tes, flecti mouerique nequiuerunt. Quibus rerum cauſis impellentibus, ſtatuit Cap.
eis Archiepiſcopus, vt populo duræ ceruicis, neque parendum eſſe, neque cre- xxi.
dendum, ita dicens: In chamo & freno maxillas eorum conſtringe: Rurſumque,
Viſitabo in virga iniquitates eorum: & alia. Itaque inuenta occaſione ſi quis eo-
rum offendiſſet, eum in vincula coniici mox præcepit, aut ſpoliari omnibus bo-
nis, aſſerẽs cum riſu, afflictionem corporis animæ vtilem; damna bonorum, hoc
eſſe purgationem delictorum. Vnde factum eſt, vt Præpoſiti operum, quibus vi-
cem ſuam commiſit, in rapiendo & affligendo modum exceſſerint. Impletum-
que eſt vaticinium quod ait: Ego iratus ſum parum: ipſi vero adiuuerunt me in
Cap.181 malum, dicit Dominus. Tunc igitur Bremæ commoratus Pontifex cum nil reſi-
dui haberet, de rapinis pauperum vixit, & bonis ſanctarum congregationũ. Præ-
poſituram maiorem Epiſcopij ſeruus eius quidam Suidger adminiſtrauit. Is cum

diſperſis fratrum bonis, propter diaconi homicidium eſſet depoſitus, iterumque reſtitutus, nec haberet quod fratribus aut Dño ſeruientibus daret, conſcientiæ metu perculſus aufugit iram Pontificis. Sicque Præpoſitura in ditionem Epiſcopi redacta, per vicarios ſua quærentes, miſerabiliter ipſo tempore laniata eſt. Similiter per ſingulas fiebat congregationes. Pontifice ergo in Præpoſitos irato, il-
Cap.182. lis autem in vulgus zelantibus, diſſipata ſunt omnia bona Eccleſiæ. Huius cládis ſolum expers erat Xenodochium quod à Sancto Anſgario primitus inceptum, poſtea ſuccedentium patrum diligentia vſque ad nouiſſima Adalberti tempora ſaluum permanſit & integrum. Et tunc quidem vicedominus noſter, quaſi fidelis diſpenſator & prudés, ad cuſtodiendas pauperum eleemoſynas deputabatur. Non enim audeo dicere quantum peccatum ſit defraudare pauperum res, quod alij Canones ſacrilegium, alij homicidium vocant: hoc ſolum fas ſit pace omnium dici fratrum, quia toto ſeprennio, quo ſuperuixit Archiepiſcopus, ex illo famoſo & opulento Bremenſis Eccleſiæ hoſpitali, nulla prorſus data eſt eleemoſyna. Quod ex eo miſerabile & inhumanum videtur, quoniam & tempus incubuit famis, & multi pauperes vbique in plateis reperti ſunt mortui. Ita intento ad curiam Paſtore noſtro, ſanctiſſimi vicarij eius dominicum vaſtantes ouile, more luporum in Epiſcopio graſſati ſunt; ibi ſolummodo parcentes, vbi nihil inuenerũt quod poſſet auferri. Cap. xxii.

Cap.183. Cerneres eo tempore lamẽtabilem tragœdiam Bremæ in afflictione ciuium, militũmq; ac magnatum, item quod grauius erat clericorũ & ſanctimonialium. Et de nocentibus quidem iuſte actum videtur, vt corriperentur, de aliis vero non ſic. Primo igitur ſi quis diuitum putabatur innocens, ei aliqua iubebantur, vt nocens fieret, vix poſſibilia, [quæ dum ille prætenret, aut forte impoſſibilia] clamaret, ſtatim bonis omnib⁹ expoliatus eſt; ſi murmurare præſumpſit, in vincula cõiectus. Erat autẽ videre alios flagris torqueri, multos in neruum mitti, quoſdam pelli à domo, pleroſque in exilium deportari, ac velut in ciuili Romani Syllæ victoria contigit, quem aliquis potẽtum in priuato odio infenſum habuit, eum ſæpe ignorante Epiſcopo damnauit, quaſi ex eius præcepto. Tum vero ne aliquis ordo aut ſexus immunis haberetur in tãto ſcelere, vidimus ſolas mulierculas auto veſtibuſq; nudatas, & infamis prædæ auctores cum Presbyteris vel Epiſcopis exiſtere. Porro ex illis quibus ablata ſunt bona ſua, aut qui diutius à quæſtore grauati ſunt, compertum eſt nobis aliquos eorum nimio dolore permotos, in amentiam veniſſe; quoſdam vero, nuper diuites oſtiarim mendicaſſe. Cumq; rapinarum quæſtio in omnes caderet Epiſcopo ſubiectos, non tranſiuit etiam negotiatores, qui ex omni parte terrarum Bremam ſolitis frequentabant mercibus, eos omnes execranda vice Dominorum exactio coegit ſæpe abire nudos. Ita ciuitas ciuibus & forum mercibus vſque hodie defeciſſe videtur, præſertim cum, ſi quid noſtris intactũ ſuperfuit, hoc ſeui Ducis radicitus abſumpſerint. Et hæc omnia cum ſæpe antea etiam præſente Archiepiſcopo facta ſint, intolerabilius autẽ illo abſente ac poſt diem expulſionis ſuæ. Cap. xxiii.

Cap.184 Multo igitur labore, multiſque largitionibus in vanum cõſumptis Metropolitanus tandem poſt triennium expulſionis ſuæ, voti compos effectus, in priſtinũ gradum Curiæ reſtitutus eſt, moxque ſuccedentibus proſperis, ſummam rerum, quod eſt Vicedominatus, iam ſepties Conſul meruit. Nactus vero locum dignitatis in quo magnitudinem animi oſtendere poſſet, iam tunc caute ambulandũ erga Principes eſſe deliberauit, vt nõ eos ſicut pri⁹ offenderet. Quapropter Colonienſi Pontifici primũ reconciliari voluit, deinde cæteris, in quos ipſe, vel potius qui in illum peccaſſe videbantur. Deinde remotis Eccleſiæ ſuæ impedimẽtis, pro cuius exaltatione tam in ambitu Curiæ, quam in profuſione pecuniæ videbatur improbior, non fuit ocioſus. Quo tempore Pliſnam, Dusburg, Gronigin & Sinticum acquiſiuit. Wildushuſen Præpoſituram Bremæ vicinam prope in manibus habuit, & Roſaueldon Hammaburg proximam. Cæterum ſi diutius vitam haberet, cogitauit etiam Ferdenſem Epiſcopatũ noſtræ ſubiugare Metropoli. Cap. xxiv.

poli. Poſtremo in Hammaburgiam aperte laborauit Patriarchatum efficere, a-
Cap.185 liaque magna & incredibilia, de quibus ſupra nimis dictum eſt. Acceſſit hoc ad
gloriam Preſulis, quod in anno Conſulatus ſui famoſum illud colloquium Cæſa- Cap. xxv.
ris cum Rege Danorum ad contumeliam habitum eſt in Luneburg. Vbi ſub ob-
tentu fœderis contra Saxones arma laudata ſunt. Eodem anno reſtincta eſt illa
conſpiratio prima in Regem facta. In qua Dux Otto & Magnus, deuaſtata per
annum Saxonia, tãdem conſilio Archiepiſcopi in poteſtatẽ ſe Regis dederunt.
Rex Ducatum Ottonis Welpo dedit, & Archiepiſcopus noſter bona Eccleſiæ
recepit, quæ ante Magnus habuerat.

Cap.186 Itaque in ſumma rerum gloria poſitus, licet crebra corporis moleſtia pulſare- Cap. xxvi.
tur, negotiis tamen publicis deeſſe noluit. A Rheno ad Danubium, indeq; in Sa-
xoniam cum Rege portatus in lectica. Aiunt quidam regia ſponſione laudatum
eſſe, vt in proxima ſolennitate Paſchali conuenientibus apud traiectum Rheni
Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quæ de Laureſſa vel Corbeia & cæte-
ris deſiderauit anima eius. Alij autem aſſerunt Epiſcopũ callidis à Rege dilatio-
nibus protractum eſſe, quo ſcilicet Laureſſam dimittens, vbicunq; mallet in re-
gno bis tantum ſuæ reciperet Eccleſiæ donandum: verum ille pertinax inſtitit,
dum nil aliud velle reſpondit, tandẽ fruſtrato niſu decidens, vna & vitam & Lau-
reſſam cum cæteris Eccleſiæ bonis perdidit.

Cap.187 Signa vel prognoſtica vicinæ mortis eius plurima fuerunt, tam pauorabilia & Cap. xxvii.
inſolita, vt nos ipſumq; Pontificem terrefacere viderentur; tam ingentia & ma-
nifeſta, vt quiſquis meritorum ſuorum turbulentiam, valetudinis inconſtãriam
diligenter intueretur, proculdubio finem dixerit aduentaſſe. Siquidẽ mores vi-
ri, licet ſemper à communi mortalium habitudine diſſentirent, circa terminum
vero inhumani intolerabileſque & alieni à ſemetipſo videbantur, maxime poſt
diem expulſionis ſuæ, vel deuaſtationis Parochiæ quæ ſubſecuta eſt. Poſt illum,
inquam, diem pudore, ita, doloreque maiori quam ſapientem virum decuit, per-
motus, quia recuperandi bona Eccleſiæ non inuenit conſilium, ex nimia ſollici-
tudine multiformium anguſtiarum, non audeo dicere inſanus, ſed impos men-
tis effectus eſt. Porro quæ per eum deinde gerebantur, alicuius errantis vel deſi-
pientis poterant videri, quæ vt æſtimo, non ſani hominis, non ſanus iuret Ore-
ſtes. Sicut eſt illud quod præfati ſumus, quia noctem integram vigilando, diem-
que tranſegit dormiendo. Item illud quod à veritate quidem auditum auertens,
ad fabulas & ſomnia conuerſus eſt. Item illud, quod eleemoſynarum oblitus in
pauperes, omnia quæ habere potuit, diſperſit in diuites, præcipue in Adulato-
res. Item illud, quod diſperſis bonis Eccleſię, cum nihil haberet reſidui, de rapi-
nis miſerorum vixit, & legitimis ſanctarum cõgregationum. Item illud, quod de
Præpoſitura villicationem faciens, & Præpoſituram de hoſpitali, non impar illi
fuit, qui diruta ædificat, mutat quadrata rotundis. Item illud, quod facilius ſolito
prouocatus ad iracundiam, aliquos manu percuſſit vſque ad effuſionem ſangui-
nis. Multos etiam ignominioſis exaſperãs verbis, non minus ſe quam illos inho-
norauit. Talis ille circa finem, à ſe totus alteratus, & priſtina virtute peſſundatus,
quid vellet aut nollet, nec ſibi, nec vlli ſuorum poterat ſatis eſſe notũ. Cæterum
talis erat eloquentia eius vſq; in finẽ, vt ſi eum audires concionantem, tibi facile

Cap.188 perſuaderetur, omnia per illum plena ratione, magnaque auctoritate fieri. Hanc Cap. xxviii.
pernicioſam clariſſimi viri cõmutationem, ſive digreſſionem, & apertius dete-
riorationem, dum per ſingulas orbis prouincias fama volãs diſpergeret, inſignis
vir germanus eius, ſcilicet Palatinus Comes Fridericus, ad corripiendum fratrẽ,
ſicut memini, Liſmonam venit. Sed fruſtra cõmonens eum de hiis quæ honori e-
ius attingerent vel ſaluti, moleſtus abſceſſit, Nothobaldum ſuoſque pares accu- ro.
ſans, qui ſuis maleficiis illuſtrem virum circũmuenerint, ſuiſque dementem red-
diderint conſiliis. Hæc ille. Nos autem vidimus ipſum Pontificem ad tantam
illo tempore perueniſſe infamiam, vt Magicis inſeruiſſe artibus diceretur: a quo
crimine, Ieſum teſtor & angelos eius, omneſq; ſanctos, illum prorſus immunem
& libe-

& liberum eſſe, præſertim cum maleficos & Diuinos & eiuſmodi homines ſæpe
iudicaret eſſe morte multandos. Quoniam vero ſcriptum eſt: Cum ſancto ſanctus
eris, & cum peruerſo peruerteris, arbitror eum aut malignitate eorum quos ſibi
fideles credidit, aut informatione inimicorum, qui Eccleſiam eius impugnabat,
a ſtatu ſolitæ rectitudinis primo lapſum, deinde corruiſſe totum. Tandem ſæua Cap.
morum perturbatione infractus, cum ſimul fortunæ exterioribus quateretur ad- xxix.
uerſis, quaſi nauis obruta fluctibus, etiam corpore debilitari cæpit. Dumq; Me-
dicorum auxilio ſtuduit valetudinem recuperare; propter crebra medicaminũ
tentamenta, in grauiorem mox incidit infirmitatem, ita vt ſemianimis iacens, in
extremis iam fuerit deſperatus. Quo etiam tempore ad curiam tẽdens, graui ca-
ſu de equo lapſus eſt. Tunc ille cõpunctus, cum Ezechia fleuit amare, correctio-
nemq; ſuæ vitæ Deo promittens, ſolita Chriſti clemẽtia ſtatim conualuit, torum-
que ſuperuiuens triennium, multa compleuit, non tamen omnia, quæ promiſit.
[Ex eo nimirum tempore balneis, quæ fere quotidie ſueuit habere, ſale recoctis
abſtinuit, & reliquis multis quæ grauia eſſe populo perſenſit.]

Cap.189 In illis diebus ſuperuenit quædam mulier habens ſpiritum Pythonis, hæc vo- Cap.
ce publica dixit omnibus, celerem Archiepiſcopi tranſitum affore, intra bien- xxx.
nium, niſi forte conuerteretur. Hoc & Medici teſtati ſunt. Erant autem cum Põ-
tifice, alij Pſeudo prophetæ, longe alia promittentes, quibus melior fides habe-
batur. Illi ſiquidem vaticinabantur, Illum tam diu victurum, donec poneret oẽs
inimicos ſuos ſcabellum pedum ſuorum. Vidimus eo tempore apud Bremam Cap.
cruces ſudaſſe lacrymis. Vidimus Eccleſiam porcos violaſſe, caneſque, adeo vt xxxi.
vix poſſent ab ipſa altaris crepidine repelli. Vidimus lupos in ſuburbanis loci no-
ſtri gregatim vlulantes horribili iurgio certaſſe cum bubonibus. Cumq; ſomnia
vehementer Epiſcopus attenderet, hæc ab omnibus ſiniſtra, nunciabantur in E-
piſcopum reſpicere. Mortui nunquam tam familiariter locuti ſunt viuis. Omnia
enim mortem portendebant Epiſcopi. Nam & Hammaburg eodem anno quo
Metropolitanus deceſſit, incenſa & bis vaſtata eſt. Pagani victores, totam Nord-
albingiam deinceps habuerũt in ſua ditione: bellatoribuſq; occiſis, aut in capti-
uitatem ductis, prouincia in ſolitudinem redacta eſt, vt diceres, in fine boni Pa-

Cap.190 ſtoris etiam pacem terris ablatam. Quatuordecim ergo dies ante obitum ſuum Cap.
Goslariæ poſitus, ex conſuetudine ſua nec potionibus, nec phlebotomis conti- xxxii.
neri voluit. Quare grauiſſimo dyſenteriæ morbo correptus, & vſque ad oſſa atte-
nuatus, heu prorſus ſuæ adhuc immemor ſalutis, Reipublicæ negotia vſq; ad ex-
tremam tranſitus ſui tractauit horam. Aderat ibi Magdaburgenſis Archiepiſco-
pus Wezcel, & alij fratres, petentes vt intromitterentur. Quos tamẽ ipſe neſcio
quibus offenſus excludi præcepit à ianuis, dicens ſe præ immundicia infirmita-
tis indignum, vt ab aliquo videretur. Soli tamen regi concedebatur aditus ægrũ
viſitandi, quem dilexit eo modo vſque in finem. Illum ergo ſuæ fidei ammonens,
& diuturni ſeruitij, multis generibus commendauit ei Eccleſiam ſuam & bona
Eccleſiæ.

Cap.191. Interea feralis aderat dies, Ægyptiacis cognata tenebris, qua magnus Præſul Cap.
Adalbertus amaræ mortis vicino pulſabatur nuntio. Senſit & ipſe ſolutionẽ cor- xxxiii.
poris ſui tam vitium defectu, quam dictarum præſagio rerũ, inſtare. Sed cũ Me-
dici trepidarent indicare veritatem, ſoluſque promitteret vitam Nothebaldus,
inter ſpem vitæ metumque mortis, vir ſapiens incertus ſuique oblitus iacuit. Et 71.
heu ignorans quia dies Domini ſicut fur, ita in nocte veniet; & cum dixerint, pax
& ſecuritas, tunc repentinus ſuperueniet interitus, & alia, quibus in Euangelio
præcipitur, vt vigilemus. Neſcitis, inquit, diem neque horam. Qua in re memor
ſententiæ cuiuſdã ſancti, non ſine lacrymis huic loco poſſum aptare. Iam, inquit,
percutitur, iam ſine pœnitentia cogitur exire peccator, vt moriens obliuiſcatur
ſui, qui, dũ viueret, oblitus eſt Dei. Tali modo glorioſus Metropolitanus ille, cũ Cap.
adhuc de vita præſenti ſperaret, die medio ſextæ feriæ, ſuis ad epulas ſedentibus, xxxiv.
ipſe in agonia ſolus iacens, exhalauit ſpiritum. Eheu quam vellem meliora ſcri-

bere

bere de tanto viro, qui & me dilexit, & tam clarus in vita ſua fuit. Verum timeo,
quia ſcriptum eſt: Væ illis qui malum dicunt bonum, & bonum malum, & per-
eant qui nigrum in cādidum vertunt. Videtur mihi periculoſum eſſe, vt talis ho-
mo, qui dum viueret, propter adulationes perditus eſt, ei nos ſcribentes aut lo-
quentes poſt mortem adulari debeamus. Aſſerunt tamen aliqui, cum ita ſolus ia-
cuiſſet, paucos interfuiſſe arbitros, in quorum præſentia de omnibus geſtorum
ſuorum offendiculis, amaram in nouiſſimo geſſerit pænitentiam, flens & eiulans
ſe dies ſuos perdidiſſe. Tuncque demum cognouit, quam parua, immo quam
miſera eſt noſtri pulueris gloria. Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius
quaſi flos fœni.

Cap. 192. O fallax humanæ vitæ proſperitas! O fugienda honorum ambitio! Quid tibi
nunc ô venerabilis pater Adalberte proſunt illa quæ ſemper dilexiſti; mūdi glo- Cap. xxxvi.
ria, populorum frequentia, electio nobilitatis? Nempe ſolus iaces in alto Palatio
derelictus ab omnibus tuis. Vbi autem ſunt Medici, Adulatores & Hypocritæ?
qui te laudabant in deſideriis animæ tuæ, qui te de hac iurauerunt infirmitate
cōualiturum eſſe, qui te vſque ad decrepitam ætatem victurum calcularunt. O-
mnes, vt video, ſocij menſæ fuerunt, & receſſerunt in die tentationis. Soli remā-
ſerunt inopes & peregrini, viduæ & orphani, atque omnes oppreſſi, qui ſe tua
morte fatentur eſſe deſolatos. Cum quibus nos veraciter poſſumus affirmare, ti-
bi neminem deinceps fore comparem in clementia & largitate peregrinorum,
in defenſione ſanctarum Eccleſiarum, & reuerentia omnium Clericorum, ſiue
qui male potentium rapinas, aut ſuperborum ita perſequatur præſumptiones.
Poſtremo qui in diuinis humaniſque prudenter diſponendis paratior ad omne
cōſilium inueniatur. Si quid vero in motibus reprehenſibile videbatur, hoc ma-
gis accidit ex eorum nequitia, quibus tu plus iuſto credidiſti, ſiue quos inimicos
propter veritatem ſuſtinuiſti. Illi enim tuum laudabile ingenium ſuis deprauan-
tes inſidiis, ex bono malum effecerant: [ideoq; oportet nos clementiſſimum o-
rare Dominum, vt tibi indulgeat ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ, te-
que in ęterna beatitudine collocet, per merita omnium ſanctorum ſuorum, quo-
rum te patrocinio deuote ſemper commendaſti.]

Cap. 193. Obiit autem clariſſimus noſter Metropolitanus Adalbertus xvii. Kalend. A-
prilis. Indictione x. Hic eſt annus Domini noſtri Ieſu Chriſti Milleſimus lxxii. 72.
Cap. 194 Alexandri Papæ xi. Heinrici Regis quarti xvii. Præter libros, ſanctorumque re-
liquias, & veſtimenta ſacra, fere nihil inuentum eſt in Theſauris eiuſdem viri.
Quæ tamen omnia Rex accipiens, vna cum præceptis Eccleſiæ, tulit etiam ma-
num ſancti Iacobi Apoſtoli; [quam dono Vitalis Venetiarum Epiſcopi ab Ita-
Cap. 195 lia Archiepiſcopus rediens quondam ſecum deportauerat.] Igitur Archiepiſco-
pi corpus magno totius Regni ſtupore à Goſlaria Bremam deportatum eſt, de- Cap. xxxvii.
cimo demum die, quod eſt in Annunciatione Sanctæ Mariæ, condigna populo-
rum frequentatione, ſepultumq; eſt in medio chori, nouæ, quam ipſe conſtru-
xit, Baſilicæ. Cum tamen illum affirment ſæpe antea rogaſſe, vt ſepeliretur in vr-
be Metropoli Hammaburg, quam ſicut prædeceſſores ſui, omni ſemper amore
cenſuit eſſe colendam. Ibi namque dum adhuc viueret, plerunque totam æſta-
tem tranſigens, præcipuas ſolennitates cum magna gloria celebrauit. Ibi pro-
motiones Eccleſiaſticorum ordinum, legitimis temporibus graui prorſus reue-
rentia ſæpius impleuit. Ibi tempus & locum quo à noſtris Ducibus, ſeu à proxi-
mis Slauorum gentibus, ſiue à cæteris Arctoæ gentis legatis, adiri poſſet, ex mo-
re conſtituit. Tantum honorem deſtructæ vrbi, tantumque amorem habens
exhauſtæ Matri, vt in illa diceret impletum ſcripturæ vaticinium, quæ dicit: Læ-
tare ſterilis, quę non paris, quia multi filij deſertę, magis quam eius quę habet
virum.

Cap. 196 Ferunt enim eum ante obitus ſui diem, vix tertium decubuiſſe, quod à lecto
ſurgere nequierit. Nam tanta in viro animi fortitudo fuit, vt in grauiſſima cor- Cap. xxxviii.
poris infirmitate, nunquam ab aliquo vellet ſuſtentari, nunquam emitteret vo-

cem

cem doloris. Cumque iacens in extremis, horam vocationis ſuæ iam ſciret immi-
nere, crebris iterauit ſuſpiriis: Heu me, inquiens, infelicem & miſerum, qui tan-
tas largitiones in vanum conſumpſi! Potuiſſem vero fuiſſe beatus, ſi ea pauperi-
bus diſperſiſſem, quæ pro gloria ſæculi detraxiſſe me doleo. Nunc autem illum
adhibeo teſtem, cuius oculus intuetur abyſſi profunda, quod intētio cordis mei
tota fuit pro exaltatione Eccleſiæ meæ, quæ licet mea culpa exigente, vel odio
inimicorum præualente, extenuata nimis videatur; ſunt tamen amplius quam
duo milia manſi, quos ex hæreditate mea vel meo labore gratulor Eccleſiæ adie-
ctos. Quo ſapientis viri ſermone cognoſci poteſt, quia ſi peccauit in aliquibus vt
Cap.197 homo, ſæpe vt bonus homo pęnituit de erratis. Cuius rei exemplum habeo vnū, Cap.
quod in principio introitus ſui cum eſſet vir ſuperbiſſimus, arrogantia ſua mul- xxxviii.
tos ſibi mortales fecit contrarios. Vnde etiam pro nobilitatis ſuę gloria vnum
dixit verbum, quod vtinam non dixiſſet, omnes ſcilicet Epiſcopos, qui ante eum
pręſederūt, obſcuros fuiſſe ac ignobiles, ſolum ſe generis & diuitiarum titulis ex-
cellere: Porro dignū qui maiorem ſortiretur cathedram, vel ipſam ſedem Apo-
ſtolicam. Talia non ſemel iactantem, viſio magna perterruit, quam pro ſui ma-
gnitudine, cum & veraciter nobis comperta eſſet, hic adiungere non ſuper-
ſedi.

Vidit igitur nocte intempeſta, ſe in conuentum Eccleſiæ raptum, vbi miſſa-
tum ſolennia deberent celebrari, aſtantibus quatuordecim ſuis ex ordine præ-
deceſſoribus, ita vt proximus qui ante eum fuit Alebrandus, perageret ea quæ
ad miſſam fieri ſolent myſteria. Cumque lecto Euangelio ſacerdos Dei ad ſuſci-
pienda offerentium munera conuerſus perueniſſet ad Dominum Adalbertum,
qui ſtabat in vltimo chori loco, mox toruis in eum luminibus intuens, oblatio-
nem eius reppulit, dicens: Tu homo nobilis & clarus non potes habere partem
cum humilibus, & abſceſſit in hæc verba. Sane ex illa hora pænitens ſuper his
quæ incaute protulit verbis, omnes Prædeceſſores ſuos ingenti veneratione ha-
buit, ſeque multis gemitibus reſtabatur indignum ſanctorum cōſortio virorum.
Vnde etiam mox ſtatuit, per ſingulos antceeſſorum ſuorum anniuerſarios dies,
de corte Bromſtede cōuiuia dari fratribus pleniſſima atque pauperibus, ꝙ prius
Cap.198 à penu Epiſcopi exhiberi ſolebat. Nam & multa alia pœnitentiæ ſigna reliquit & Cap.
conuerſionis: ex quibus hoc memorabile eſt, quod à vaſtatione Eccleſiæ vel die xxxix.
expulſionis ſuæ, cum ſuperuiueret quinquennium, nunquam balneis vſus eſt,
nunquam hilaris viſus, raro proceſſit in publicum, vel ad conuiuium, niſi ad cu-
riam iſſet, aut diei feſti neceſſitas popoſciſſet. O quotiens vidimus cum planctu
faciem turbatam, ſi quādo vaſtationis Eccleſiæ recordatus eſt, ſiue cum ipſos va-
ſtatores conſpexiſſet!

Cap.199 In die itaque natalis Domini, cum Magnꝰ Dux præſens adeſſet, magnaq; re-
cū bentium multitudo, hilares conuiuæ pro ſua conſuetudine finitis epulis plau-
ſum cum voce leuauerunt. Quod tamen non parum diſplicuit Archiepiſcopo.
Itaque innuens fratribus noſtris, qui ſimul aderant, præcepit Cantori, vt impo-
neret Antiphonam, Hymnum cantate nobis: At vero laicis denuo perſtrepen-
tibus, inchoari fecit: Suſtinuimus pacem, & non venit Domine. Tertio vero cū
adhuc in poculis vlularent, iratus valde, leuari menſam præcepit, magna voce
pronuncians: Conuerte Domine captiuitatem noſtram, reſpondente choro; ſi-
cut torrens in auſtro. Ita ille nobis pone ſequentibus, in oratorium recluſus, fle-
uit amare. Non ceſſabo, ait, à fletu, donec iuſtus iudex fortis & patiens liberet Ec-
cleſiam meam; vel potius ſuam; quam Paſtore contempto videt miſerabiliter à
lupis diſcerpi. Impletum eſt enim deſiderium eorum, qui dixerunt: Hæreditate
poſſideamꝰ ſanctuarium Dei, & quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à ter-
ra, & diſperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Iſrael vltra. Exurge:
quare obdormis Domine, & ne repellas in finem. Quia ſuperbia eorum qui te o-
derunt, aſcēdit ſemper. Miſerere noſtri, quoniam multum repleti ſumus deſpe-
ctione. Quoniam quē tu percuſſiſti, perſequuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum
meo-

meorum addiderunt. Hæc & alia nos in illo compunctionis tempore lamenta
ſæpe contẽplati ſumus, adeo vt Monachus multotiens fieri deſiderauerit: Ali-
quando etiam optabat, vt in miniſterio legationis ſuæ, aut in Slauania, vel in
Suedia, ſiue in vltima Island obire mereretur. Sæpe vero talis erat voluntas ei⁹,
vt pro veritate decollari velle non dubitauerit in Chriſti confeſſione. Cęterum
nouit ille cognitor omnium ſecretorum Deus, ſi melior fuerit in cõſpectu ſuo,
quam coram hominibus apparuit. Homo namque videt in facie, Deus autem
in corde.

Cap.200 Ignoſce quæſo lector, ſi tã diuerſi hominis diuerſam Hiſtoriam diuerſo the- Cap.xl.
mate cõpaginans, cũ non potui breuiter aut dilucide, vt ars præcipit, oẽm ta-
men operã dedi, vt ſcriberẽ veraciter, ſecundum ꝙ ſcientia & opinio ſe habet
in hac parte. Quamuis multa reticẽs, ad ea feſtinarim, quæ generaliter poſteris
digna ſunt ad ſciendum, vel ſpecialiter ad retinendũ Hammaburgenſi Eccleſię
vtilia. Poſtremo ſi qua ſunt quæ auditori diſpliceant in male geſtis, & fortaſſe
peius deſcriptis, ſummopere te moneo, & poſtulo, vt dum ſcriptorẽ vituperas,
tu vitioſe dicta corrigas, dumq; illum, de quo ſcribitur accuſas, in ſapientis viri
caſu tu cautior fias, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.

Cap.201 In legatione autem Hãmaburgenſis Eccleſiæ, quæ ad gẽtes fieri ſolet, quam- Cap. xli.
uis magnus Pontifex Adalbertus vigilãter oẽs prædeceſſores ſuos laboraſſe co-
gnouerit; ipſe tñ magnificentius quam cæteri, potẽriam Archiepiſcopalẽ lon-
ge lateq; in exteras protẽdebat nationes. Quamobrem tractauit ſedulo per ſe-
ipſum ingredi legationẽ illam, ſi quam necdum conuerſis gẽtibus poſſet affer-
re ſalutem, aut iam cõuerſis addere perfectionem. Ad ꝙ laborioſum iter pera-
gẽdum, ſolita gloriari cæpit iactantia, Primum fuiſſe Anſgarium; deinde Rim-
bertũ, poſtea Vnni, ſe vero quartũ Euangeliſtam poſtulari. Quia cæteros præ-
deceſſores ſuos viderit per ſuffraganeos, nõ per ſe tanto oneri inſudaſſe. Itaque
iam certus eundi, viam ſuam diſpoſuit taliter finire, vt circuiens latitudinem ſe-
ptentrionis, hoc eſt, Daniam, Suediam, & Nordmãniam pertranſiens, inde ad
Orchadas, extremamq; orbis partem Island poſſet attingere. Illi enim ſuo tẽ-
pore & labore conuerſi ſunt ad Chriſtianam fidem. A cuius profectione itine-
ris, ꝙ iam publice moliebatur, ex hortatu prudentiſſimi Regis Danorum com-
mode reflexus eſt, qui dixit ei barbaras gentes facilius poſſe cõuerti per homi-
nes ſuæ linguæ, morumq; ſimilium, quam per ignotas, ritumq; nationis abhor-
rentes perſonas; nilque opus illi eſſe, niſi vt ſua largitate & affabilitate redderet
illos beneuolos & deuotos, fideleſque ad prædicandum gentibus verbum Dei,
paratos inuenire. In qua exhortatione Metropolitanus Orthodoxo conſen-
tiens Regi, ea largitate, quam in omnes habuit, multo indulgentius vti cæpit
in Epiſcopos gentium, & legatos otientalium nationum, Regumq;. Quos tan-
ta hilaritate ſingulos recepit, renuit, dimiſitque, vt eum, poſthabito Papa, quaſi
multorum patrem populorum vltro vniuerſi expeterent, ingentia viro munera
offerentes, eiuſq; benedictionem reportantes pro munere.

Cap.202 Archiepiſcopus itaq; in legatione ſua talis erat, qualem & tempora & mores Cap.
hominum mallent habere, ita affabilis, ita munificus, ita hoſpitalis, vt paruulã xlii.
Brema ex illi⁹ magnitudine inſtar Romæ diuulgata, ab omnibus terratũ parti-
bus peteretur, maxime à Septentrionalibus populis. Inter quos extremi vene-
rãt Islani, Gronlani, Gothorumq; & Orchadũ legari, petentes vt illuc prædica-
tores dirigeret: ꝙ & ſtatim fecit. Nã & in Daniam, Suediam & Nordwegiam,
& in Inſulas maris ordinauit multos Epiſcopos; de quibus & ipſe gaudens dice-
re ſolebat, Meſſis quidem multa, operarij autem pauci Rogate ergo Dominum
Cap.203 meſſis, vt mittat operatios in meſſem ſuam. Quorum ſpecioſa multitudine tã-
dem exhilaratus Põtifex, primus omnium ſtatuit in Dania Synodum celebra-
re, cum ſuffraganeis ſuis, quoniam & temporis oportunitatẽ habuit, & Regnũ
illud ſufficientibus abũdaret Epiſcopis, & quoniam multa corrigi neceſſe fue-
rat in nouella plantatione, ſicut hoc quod Epiſcopi benedictionem vendunt,

& quod populi decimas dare nolunt, & quod in gula & mulieribus enormiter omnes excedunt. Ad quæ omnia, Romani Pontificis fultus auctoritate, Regiſque Danorum promptiſſimum ſperans auxilium, magnificum prorſus vt ſemper ſolebat concilium fieri voluit omnium Aquilonalium Epiſcoporum. Soli diutius expectabatur Tranſmarini. Ea res hactenus Synodum remorata eſt: ad cuius rei fidem præſto ſunt Epiſtolæ, quas Papa in Daniam legauit Epiſcopis ad Synodũ rebellibus; & ipſius Archiepiſcopi literæ aliis directæ. Ex quibus duarum Exemplar hic ponere duxi neceſſarium.

Cap. 204. Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, omnibus Epiſcopis in regno Danorum conſtitutis, Apoſtolicæ ſedi & Vicario noſtro obedientibus, ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionem. A. Hammaburgenſis Archiepiſcopus venerabilis Vicarius, literis & legatis ſuis conqueſtus eſt, quod quidam Ekbertus Farrienſis Epiſcopus multis criminibus inuolutus, ad ſynodũ ſuam per triennium vocatus, venire cõtemſerit: quod quia conſilio quorundã veſtrorum dicitur eſſe factum, mandamus & Apoſtolica auctoritate præcipimus, vt ab huiuſmodi cõſilio recedatis omnino, eumq; ad audientiam prędicti fratris noſtri ire ammoneatis, quatenus poſt factam examinationem canonice iudicetur. Et alia quibus ibidẽ præcipitur, vt ei obediant & ſubiectionem exhibeant. Item alia. Cap. XLIII.

Cap. 205. Adalbertus ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis Legatus, nec non vniuerſarũ Septentrionalium nationum Archiepiſcopus, Hammaburgenſis quoq; Eccleſiæ prouiſor indignus; W. Roſchildenſi Epiſcopo ſalutem. Ad Synodum quam apud Sleſwig celebrandam eſſe conſtitui, vos veniſſe, aut nuncium veſtrum miſiſſe graro perciperem animo. Sed de hoc alias. Nunc autem fraternitatem veſtram latere nolo, quid moleſtiæ mihi Adalwardus Epiſcopus intulit, quem, vobis teſtibus, qui ordinationi eius interfuiſtis, Sictonẽſis Eccleſiæ conſecraui Põtificem, quem dum Barbara gens ſibi præeſſe nollet, Scarienſem Eccleſiam inuadere cœpit. Peto igitur vt nuncium meum, qui illuc iturus eſt, ad Dalbogienſem velitis Epiſcopum dirigere. Hæc habui de Synodo quæ dicerem, cum & alia multa ſint, quæ faſtidij cauſa omitto.

Cap. 206. Plures vero ſunt quos Metropolitanus ad gentes ordinauit; quorum ſedes & nomina ipſo narrante didicimus. In Dania itaque nouem conſtituit, Ratolfum ad Sleſwig, Oddonem ad Ripam, Chriſtianum ad Arhuſin, Heribertum ad Wibergon, Magnum & Albricum in Wendilam, Eilbertum in Farriam & Finnem, Willelmum in Seland, Eigmonem in Sconiam prouinciam. In Suediam vero conſecrauit ſex, Adalwardum & Acilinum, item Adalwardum & Tadicum, nec non Simonem atque Iohannem Monachum. In Nordwegiam duos tãtum ipſe conſecrauit, Tholf & Sewardum. Cæterũ aliunde ordinatos cum ſibi ſatisfacerent, & ſecum miſericordiret tenuit, & abeuntes hilariter dimiſit. Sicut Meinardum, Oſmundum, Bernardum & Aſgotum, aliosq; multos. Præterea Turolfum quendam poſuit ad Orchadas, [& alium quendam Adalbertum.] Iſleph ad Iſland inſulas. [Illuc etiam miſit Iohannem in Scotia ordinatum.] Sunt enim oẽs Epiſcopi quos ordinauit xx. quorum tres abortiui, & extra vineam ocioſi remãſerunt, ſua quærentes, non quæ Ieſu Chriſti. Quos vniuerſos glorioſus Archiepiſcopus decenti honore habens, ad prædicandum Barbaris verbum Dei, prece & præmio commonebat. Ita ſæpiſſime vidimus eum ſeptem aut quinque ſtipatum Epiſcopis, prout ipſum audiuimus dicentem, abſque multitudine eſſe non poſſe. Cum vero eos a ſe dimiſerat, ſolito mœſtior eſſe propter ſolitudinem videbatur, nunquam tamen carere maluit vel tribus, quorum frequentiſſimi erant Tancquardus Brandanburgenſis, vir ſapiens, & comes Epiſcopi etiam ante Epiſcopatum. Alter erat Iohannes quidam Scotorum Epiſcopus, vir ſimplex & timens Deum, qui poſtea in Slauoniam miſſus, ibidem cum Principe Gotheſcalco interfectus eſt. Tertius Bono nomen habuit, incertum vnde natus, aut vbi ordinatus, qui ſe tamen peregrinationis amore Hieroſolymam teraceſſiſſe iactabat, indeque Babyloniam deportatum à Sarracenis, tandemque ſolutum, multas per Cap. XLIV. 73. Cap. XLV.

tas per orbem tranſiſſe Prouincias. Hos tres, cum non eſſent eius ſuffraganei, eo quod ſedes proprias non haberent, maiori fouiſſe clementia dicitur. Eodemque
Cap. 207. benignitatis ſtudio vtebatur erga Romanæ ſedis Legatos. Quorum clientelam & contubernium in ſummo coluit amicitiarũ loco; pariter gloriatus ſe duos tantum habere Dominos, hoc eſt, Papam & Regem, quorum Dominio iure ſubiaceant oẽs ſeculi & Eccleſiæ poteſtates; illos nimirum ſibi eſſe timori ac honori. Apparuit hoc in fide viri, quam ita integram ſeruauit vtriſq;, vt auctoritati Apoſtolicæ nihil præponens, antiqui honoris Priuilegia ſedi Apoſtolicæ cõtenderet integra debere ſeruari, eiuſq; Legatos ſummo recipiendos amore cẽſeret. Maieſtatem vero Imperatoriam quãti faceret, Epiſcoparus eius teſtis eſt, ideo vel maxime deſtructus, quod à fidelitate Regis nec minis, nec blandimentis Principum reſcindi potuit. Formidoloſa enim eſt malis Regia poteſtas. Vnde etiam frequẽtes in Regno cõſpirationes fieri ſolebant. Quibus ipſe tamen nec verbo vnquam communicare voluit. Pro cuius fidei merito à Rege quidem Maior domus in Palatio conſtitutus, dono eius multa lucrabatur bona Bremenſi Eccleſiæ, de quib^9 ſupra plenius dictum eſt. A Papa vero hoc dignitatis meruit priuilegium, vt totum ius ſuum, in illum ſucceſſoreſq; eius ipſe transfunderet: adeo vt ipſe per totum Aquilonem, in quibus oportunum videbatur locis, inuitis etiam Regibus Epiſcoparus conſtitueret, ordinaretque Epiſcopos ex Capella ſua, quos vellet electos. Quorum ordinationes vel ſedes, quoniam huc vſq; diſtulimus, non incõgruum videtur, ſimul etiam de ſitu Daniæ vel reliquarũ, quæ trans Daniam ſunt, Regionum natura ſcribere. Cap. XLVI.

Cap. 208. PROVINCIA Danorum tota fere in inſulas diſpertita eſt, ſicut etiam legitur in geſtis ſancti Anſgarij. Hanc autem Daniam à noſtris Nordalbingis flumen Egdora dirimit, qui oritur in profundiſſimo ſaltu Paganorum Iſarnho, & extenditur ſecus mare Barbarum vſq; ad Sliam lacũ. Cæterum flumen Egdora deſcendit vſque in Oceanum Freſonicum, quem Romani ſcribunt Britannicum. Et 74.
prima quidem pars Daniæ, quæ Iutland dicitur, ab Egdora in Boream longitudine protenditur, habens iter tridui, ſi in Finnem Inſulam diuerteris. Si autem à Sliaſwig per directum viam metiris, quinq; aut ſeptem habes iter dierum. Hæc eſt ſtrata Ottonis Cæſaris vſque ad mare nouiſſimum Wendile, quod vſq; in hodiernum diem ex victoria Regis Ottinſund appellatur. Latitudo Iutland ſecus Egdoram diffuſior eſt, inde vero paulatim contrahitur ad formã linguæ, in eum angulum, qui Wendila dicitur vbi Iutland finem habet. Ibi breuiſſimus in Nordmanniam trãſitus eſt. Ager ibi ſterilis: præter loca flumini propinqua omnia fere deſerta videtur; terra ſalſuginis & vaſtæ ſolitudinis. Porro cum omnes tractus Germaniæ profundis horreant ſaltibus, ſola eſt Iutland cæteris horridior, quæ in terra fugitur propter inopiam fructuum, in mari vero propter infeſtationem piratarum. Vix inuenitur culta in aliquibus locis, vix humanæ habitationi oportuna. Sicubi vero brachia maris occurrunt, ibi ciuitates habet maximas. Hanc quondam Regionem Cæſar Otto tributo ſubiiciens, in tres diuiſit Epiſcoparus, vnũ conſtituens apud Sliaſwig, quæ & Heithebu dicitur, quam brachium quoddam freti Barbari alluit, quod Sliam vocant, vnde & ciuitas nomen trahit. Ex quo portu naues emitti ſolent in Slauaniam vel in Suediam, vel ad Semland, & vſque in Græciam. Alterum in Ripa, quæ ciuitas alio tangitur alueo, qui ab Oceano influit, & per quem vela torquentur in Freſiam, vel in noſtram Saxoniam, vel certe in Angliam. Tertium vero in Arhuſen, & hanc fretum quoddam à Finne dirimit breuiſſimum, quod ab Orientali pelago ingrediens, longis anfractibus inter Finne & Iutland protenditur In Boream, vſque ad eandem ciuitatem Arhuſen, à qua nauigatur in Finnem aut Seland, ſiue in Sconiam, vel vſque in
Cap. 209. Norwegiam. Poſtea vero deficiente hoc Epiſcopatu, quem tertium poſuimus, Iutland duos ſolummodo Epiſcopatus retinuit, Sliaſwicenſem videlicet ac Ripẽſem, donec nuper mortuo Wal Ripenſi Epiſcopo diœceſis illa in quatuor diſcreta eſt Epiſcopatus, auctoritatem ſuam præbente Archiepiſcopo. Qui mox 75.

cõſecrauit in Ripa Oddonem, in Arhuſem Chriſtianum, in Wiberg Heribertum, in Wendilam Magnum, cui cum poſt ordinationem rediret in Albia naufrago ſubrogauit Albericum. Hi quatuor Epiſcopi tunc Ripenſem dono Suein
Cap. 210. Regis ſortiti ſunt parochiam. Archiepiſcopus vero de ſuis Clericis ordinauit in Sliaſwig Ratolfum, in Seland Willelmum, in Finne Eilbertũ, quem tradunt conuerſum à piratis. Farriam Inſulam quæ in oſtio fluminis Albiæ longo receſſu latet, in Oceano primum reperiſſe, cõſtructoque ibi Monaſterio feciſſe habitabilem. Eſt enim feraciſſima, frugũ ditiſſima, volucrum & pecudum nutrix, collem habet vnicũ, arborem nullam, ſcopulis includitur aſperrimis, nullo aditu niſi vno, vbi & aqua dulcis, locus venerabilis omnibus nautis, præcipue vero piratis. Vnde nomen accepit, vt Heiligeland dicatur. Hanc in vita ſancti Willebrordi Foſetisland appellari didicimus, quæ ſita eſt in confinio Danorum & Freſonum. Sunt & aliæ Inſulæ contra Freſiam & Daniam, ſed nulla eárum tam memorabilis.

Cap. 211. Finni inſula eſt non modica poſt eam, quæ Wendila dicitur, in oſtio Barbari ſinus occurrens. Hæc adhæret regioni quæ Iutland dicitur, in quam breuiſſim⁹ à Iutland eſt tranſitus ex omni parte. ciuitas ibi magna Odanſe, Inſulæ in gyro paruulæ, omnes frugibus plenæ. Et notandum eſt, ſi per Iutland in Finnem tetenderis, directo in ſeptentrionem viam habes. At vero per Finnem tranſeunti ad Seland, oriens in faciem occurrit. Duo traiectus ſunt in Seland, vnus à Finne, alter ab Arhuſen, pari vterque diſtat ſpatio. Mare natura tempeſtuoſum, dupliciq; plenum periculo, vt etiam ſi ventum habeas proſperum, vix effugias manus piratarum.

Cap. 212. Seland inſula eſt in interiori ſinu maris Baltici ſita, quantitate maxima Hæc tam fortitudine virorum, quam opulentia frugum celeberrima, longitudinem habet bidui, cum latitudo fere ſit æqualis. Ciuitas eius maxima Roſchild, ſedes Regia Danorum. Hæc Inſula æquali ſpacio diſtãs à Finne vel Sconia, per noctẽ tranſitur, habetq; ab Occidente Iutland, ciuitatem Arhuſen, Alaburg & Wendilã, à borea vero, vbi & deſerta eſt, fretum Nordmãniæ, à meridie autem Finnem prædictam & ſinum Slauanicum. ab ortu quidem reſpicit promontorium
Cap. 213. Sconiæ, vbi eſt ciuitas Lundona. Aurum ibi plurimum, quod raptu congeritur piratico. Ipſi enim piratæ, quos illi Withingos appellant, noſtri Aſcomannos, Regi Danico tributum ſoluunt, vt liceat eis prædã exercere à Barbaris, qui circa hoc mare plurimi abundant. Vnde etiam contigit, vt licẽtia, quam in hoſtes acceperunt, ſæpe abutantur in ſuos, adeo fide nulla vtrique adinuicem ſunt, & ſine miſericordia quiſq; alterum, mox vt ceperit in ius famulitij vel ſocio vẽdit vel barbaro. Et multa quidem alia, tam in legibus quam moribus æquo bonoq; contraria, Dani habent: ex quibus nihil vtile mihi viſum eſt, vt dicerem, niſi q, mulieres ſi conſtupratæ fuerint, ſtatim venduntur. Viri autẽ ſi vel Regiæ Maieſtatis rei, in aliquo fuerint ſcelere deprehenſi, decollari malunt, quam verberari. Alia non eſt ibi ſpecies pœnæ præter ſecurem & ſeruitutem, & cum damnatus fuerit lætum eſſe gloria eſt. Nam lacrymas & plãctum, cæteraq; cõpunctionis genera, quæ nos ſalubria cenſemus, ita abominantur Dani, vt nec pro peccatis ſuis, nec pro charis defunctis vlli flere liceat.

Cap. 214 A Seland in Sconiam traiectus multi, breuiſſimus in Halſingeburg, qui & videri poteſt. Sconia itaque eſt pulcherrima viſu Daniæ prouincia, vnde & dicitur; armata viris, opulenta frugibus, diueſq; mercibus, & nunc plena Eccleſiis. Sconia bis tantum habet in ſpacio, vt Selandia, hoc eſt trecẽtas Eccleſias, cum Seland dicatur habere dimidium, Finnis tertiam partem. Sconia inſula eſt vltima fere pars Daniæ, vndique cincta mari, præter vnum terræ brachium, quod ab Oriente continens Suediam diſterminat à Dania, vbi ſunt profundi ſaltus, monteſque aſperrimi, per quos à Sconia in Gothiam neceſſario iter agitur, vt dubites vtrum ſit leuius marino diſcrimine terreſtre periculum vitare, an iſtud illi præponere.

In ea-

In eadem regione Sconię nemo adhuc Epiſcopus fuit incardinatus, niſi quod
Cap. 215 ab aliis partibus quidã venientes interdum illam procurabãt diœceſim. Deinde
Gerbrand Selandẽſis Epiſcopus, & poſt eum Auoco, ſimul vtramq; gubernabãt
Eccleſiam. Nuper vero mortuo Auocone, Rex Suein parochiam Sconienſem
in duos Epiſcopatus ſegregauit, vnum, id eſt, Lundẽſem, Heinrico tribuens; al-
terum, id eſt, Dalboienſem Egínoni. Verum iſtum ordinauit Archiepiſcopus.
Heinricus autem apud Orchadas fuit ante Epiſcopus, iſq; in Anglia Sacellarius
Regis Knut fuiſſe narratur. Cuius theſauros in Daniam perferens luxurioſe vitã
exegit. De quo narratur etiam quod peſtifera cõſuetudine delectatus inebriandi
ventris, tandem ſuffocatus crepuit. Hoc & de Auocone factum eſſe comperi-
mus, ſimiliterq; de aliis. Egino vero cum eſſet vir ſapiens & literatus, ac caſtitate
inſignis, tunc etiam totum ſtudium eius exarſit in cõuerſione Paganorum. Qua-
propter multos adhuc populos Idolorum cultui deditos, vir ille Chriſto lucra-
tus eſt, illos præſertim barbaros, qui Pleichani dicuntur, & qui in Hulmo inſula
degunt. Qui omnes ad eius prædicationem conuerſi in lacrymas, pœnitentiam
ſui erroris ita monſtrauerunt, vt confractis ſtatim Idolis, vltro certarent ad Ba-
ptiſmum properare. Mox etiam Theſauros & omnia quæ habebant ſternentes
ad pedes Epiſcopi, flagitabant, vt hæc dignaretur accipere. quod renuens Epi-
ſcopus, docuit eos ex eadẽ pecunia fabricare Eccleſias, egenos alere, & redimere
Cap. 216 captiuos, qui multi ſunt in illis partibus. Fertur idem vir magnanimus eo tempo-
re, quo in Suediam perſecutio magna Chriſtianitatis incanduit, Scaranenſem
Eccleſiam, cæteroſque fideles, eo quod paſtore carebãt, frequenter viſitaſſe, cõ-
ſolationem miniſtrans hiis, qui in Chriſtum crediderant, incredulis verbũ Dei
conſtanter annuncians. Ibi etiam opinatiſſimum Fricconis ſimulachrum in fru-
ſta concidit. Pro quibus virtutum inſignibus, à Rege Danorũm magno deinceps
vir Dei honore habitus, defuncto mox pingui Heinrico, vtramque Sconiæ pa-
rochiam, ſcilicet Lundenſem & Dalboenſem gubernandam recepit. Qui mox
Lundæ ſedem Epiſcopalem cõſtituens, apud Dalboiam Præpoſituram fratrum
regulariter viuentium eſſe præcepit. Itaq; duodecim annis in ſacerdotio nobili-
ter exactis clariſſimus vir Egino à Romana regreſſus vrbe, mox vt domum per-
uenit feliciter migrauit ad Chriſtum, eodem anno quo noſter Metropolitanus
& Finnenſis Epiſcopus deceſſerunt.

Cap. 217. Nunc autem quoniam locorum ſe præbuit occaſio, ad rẽ pertinere videtur, aliquid
de natura Baltici maris dicere. Cuius freti mentionem cum ſupra in geſtis Adal-
dagi Pontificis ex ſcriptis Einhardi fecerim, explanationis more vtens, ea quæ
ille per cõpendium dixit, pleniori calamo noſtris ſcienda proponam. Sinus qui-
dam, inquit, ab occidentali Oceano verſus orientem porrigitur. Sinus hic ab in-
colis appellatur Balticus, idemq; mare Barbarum, ſeu pelagus Scythicum voca-
tur à gentibus quas alluit barbaris. Occidẽtalis autem Oceanus ille videtur, quẽ
Romani Britannicum ſcribunt, cuius latitudo immenſa, terribilis & periculoſa,
ab occaſu complectitur Britanniam, quæ nunc Anglia dicitur: à meridie Freſos
tangit, cum ea parte Saxoniæ, quæ noſtræ diœceſi pertinet Hammaburgenſi: à
ſolis ortu habet Danos, oſtiumque Baltici maris, & Nordmannos, qui vltra Da-
niam conſiſtunt: ab Aquilone vero idem Oceanus inſulas præterlabitur Orcha-
das, deinde infinitis orbem terræ ſpaciis ambit, ſiniſtrorſum habens Hiberniam
Scotorũ patriam, quæ nunc Irland dicitur, dextrorſum vero ſcopulos Nordmã-
niæ, vlterius autem Inſulas Island & Gronland, ibi terminatur Oceanus, qui di-
Cap. 218 citur caligans. Quod autem dicit eundem ſinum longitudinis incompertæ, hoc
nuper apparuit in ſolertia fortiſſimorum virorum Ganund Wolf ſatrapę Dano-
rum, ſiue Haroldi Regis Nordmannorum, qui magno viæ labore, multoq; ſocio-
rum periculo, quantitatem huius maris perſcrutantes, ancipiti demum iactura
ventorum ac piratarum fracti, victique redierunt. Affirmant autem Dani longi-
tudinem huius Ponti ſæpe à pluribus expertam, ſecundo flatu per menſem ali-
quos à Dania perueniſſe in Oſtrogard Ruzziæ.

Cap. 219. Latitudinem vero illam ponit, quæ nuſquam cẽtum milia paſſuum excedat, cum in multis, ait, locis, contractior inueniatur, quod in oſtio eiuſdem ſinus videri poteſt, cuius ab Oceano introitus inter Alaburg vel Wendilam promontorium Daniæ ſcopuloſq; Nordmanniæ, tam ſtrictus inuenitur, vt facili ſaltu per noctem carbaſa traiiciantur. Item limitem egreſſus Danorum, idem Põtus late brachia tendit, quæ denuo cõtrahit e regione Gothorum, qui a latere Wilzos habẽt. Deinde quanto interius vadit, tanto latius hinc inde diffunditur.

Cap. 220. Hunc inquit ſinum multæ circumſidẽt nationes. Dani ſiquidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, ſeptentrionale littus tenent, & oẽs in eo inſulas; ad littus autem auſtrale Slaui Haiſti, aliæque diuerſæ incolunt nationes, inter quos præcipui ſunt Welatabi, qui & Wilzi dicuntur. Dani vero & Sueones cæterique trans Daniam populi, ab Hiſtoricis Francorum omnes Nordmãni vocantur, cum tamen Romani ſcriptores eiuſmodi vocent Hyperboreos, quos Marcianus Capella multis laudibus extulit. Cap. 221. Itaque primi ad oſtium prædicti ſinus, in auſtrali ripa verſus nos Dani, quos Iuthas appellãt, vſque ad Sliam lacum habitant. Vnde incipiunt fines Hammaburgenſis parochiæ, qui per maritimos Slauorum populos longo tractu porriguntur vſque ad Panim fluuium, ibi limes eſt noſtræ diœceſis. Inde Wilzi & Leuticij ſedes habẽt, vſque ad Odoram fluuium: trãs Odoram autem comperimus degere Pomeranos. Deinde latiſſima Polanorum terra diffunditur, cuius terminum dicunt in Ruzitiæ regnum cõnecti. Cap. 222. Hæc eſt vltima & maxima Winulorũ prouincia, quę & finem illius facit ſinus. At vero à parte Aquilonali reuertentibus ad oſtium Baltici freti, primi occurrunt Nordmãni; deinde Sconia prominet, regio Danorum, & ſupra eam tenſo limite Gothi habitant, vſque ad Bircam, poſtea longis terrarum ſpacus regnãt Sueones, vſque ad terram fœminarum. Supra illas Wilzi, Mirri, Lami, Scuti, & Turci habitare feruntur vſque ad Ruzziam. In qua denuo finem haber ille Sinus. Itaque latera illius ponti ab auſtro Slaui, ab Aquilone Suedi poſſederunt. Aſſerunt etiam periti locorum à Sueonia terreſtri via quoſdam vſq; in Gręciam permeaſſe. Sed barbaræ gentes, quæ in medio ſunt, hoc iter impediunt, propterea nauibus tentatur periculum.

Cap. 223. Multæ ſunt Inſulæ in hoc ſinu, quas Dani & Sueones omnes habent in ſua ditione aliquas etiam Slaui tenent. Earum prima eſt in capite illius freti Wendila, ſecunda Morſe, tertia Thuit, modico ab inuicem interuallo diuiſæ, quarta eſt Sampſe, quæ oppoſita eſt ciuitati Arhuſen, quinta Finnis, ſexta Selãd, ſeptima quæ illi adhæret, & quarum ſupra memoriam fecimus: Octauam dicũt illam, quæ Sconiæ ac Gothiæ proxima Holmus appellatur, celeberrimus Daniæ port⁹, & fida ſtatio nauium, quæ à Barbaris in Græciam dirigi ſolẽt. Cęterum Finni inſulæ aliæ ſeptem adiacent minores ab Euro, quas ſupra diximus, frugibus opulẽtas, hoc eſt Moiland, Imbra, Falſtre, Lalãt. Item aliæ oẽs ſibi vicinæ, cum Lalãd interius vadat ad cõfinia Slauorum. Hæ quindecim inſulæ Danorum regnum aſpiciunt, omneſque iam Chriſtianitatis titulo decoratæ ſunt. Sed & aliæ interius ſunt, quæ ſubiacent Sueonum Imperio: Quarum maxima eſt illa, quæ Curland dicitur, iter octo dierum habẽs, gens crudeliſſima, propter nimium idololatriæ cultum fugitur ab omnibus: aurum ibi plurimum, equi optimi, diuinis, auguribus, atq; nicromanticis omnes domus ſunt plenæ, qui etiam veſtitu Monachico induti ſunt. A toto orbe ibi reſpõſa petuntur, maxime ab Hiſpanis & Gręcis. Hãc inſulam in vita Sancti Anſgarij Chori nominatam credimus, quam tunc Sueones tributo ſubiecerunt. Vna ibi nunc facta eſt Eccleſia, cuiuſdam ſtudio negotiatoris, quem Rex Danorum multis ad hoc illexit muneribus. Ipſe enim Rex gaudens in Domino recitauit mihi hanc cantilenam.

Cap. 224. Præterea recitatum eſt nobis, alias plures Inſulas in eodem põto eſſe, quarum vna grandis Eſtland dicitur, non minor illa de qua prius dixi. Nam & ipſi Deum Chriſtianorum prorſus ignorãt, Dracones adorant cum volucribus, quibus etiam viuos litant homines, quos à mercatoribus emunt, diligenter omnino probatos,

batos,

batos,ne maculam in corpore habeant,pro qua refutari dicuntur à Draconibus. Et hæc quidem Inſula terræ fœminarum proxima narratur, cum illa ſuperior nõ longe ſit à Birka Suconum.

Cap. 125 Illarum autem Inſularũ quæ Slauis adiacent, inſigniores accepim⁹ tres. Qua-
Cap. 126 rum prima Fembre vocatur. Hæc oppoſita eſt Wagris. Altera eſt contra Wilzos poſita, quam Rani vel Runi poſſident, fortiſſima Slauorum gens, extra quorum ſententiam de publicis rebus nihil agi lex eſt, ita illi metuuntur propter familiaritatem Deorum,vel potius Dęmonũ,quos maiori cultu cæteris venerantur. Ambæ igitur hæ inſulæ piratis & cruentiſſimis latronibus plenæ ſunt, qui & nemini 76.
Cap. 127 parcunt ex tranſeuntibus. Tertia eſt illa, quæ Semland appellari ſolet, contigua Ruzzis & Polonis, hanc inhabitãt Sembi vel Pruzci, homines humaniſſimi, qui 77.
obuiam tendunt ad auxiliandum hiis, qui in mari periclitantur, vel qui à piratis infeſtantur. Aurum,argentumq; pro minimo ducunt,pellibus abundãt peregrinis, quorum odor noſtro orbi lætiferũ ſuperbiæ venenum propinauit. Et illi quidem vt ſtercora hæc ad noſtram forte habẽt damnationem, qui per fas nefaſquè ad veſtem anhelamus marturinam, quaſi ad ſummam beatitudinem. Itaque pro laneis indumentis, quæ nos dicimus Paldones, illi offerunt tam precioſos martures. Multa ergo poſſent ex illis populis dici laudabilia in moribus, ſi ſolã Chriſti fidem haberent, cuius prædicatores immaniter perſequuntur. Apud illos enim illuſtris Boemorum Epiſcopus Adalbertus martyrio eſt coronatus. Vſq; hodie profecto inter illos, cum omnia communia ſint noſtris, ſolus acceſſus prohibetur lucorum & fontium, quos autumãt Chriſtianorum pollui acceſſu. Carnes etiam iumentorum pro cibo ſumunt,quorum lacte vel cruore vtuntur in potu, ita vt inebriari dicãtur. Homines cærulei, facie rubea & criniti,prætereà inacceſſi paludibus, nullum inter ſe pati Dominum volunt.

Cap. 128 Sunt & plures aliæ in hoc Põto Inſulæ, ferocibus Barbaris oẽs plenæ,ideoque 78.
fugiuntur à nauigantibus. Item circa hæc littora Baltici maris ferunt eſſe Amazonas, quod nunc terra fœminarum dicitur. Quas aquæ guſtu aliqui dicunt cõcipere. Sunt etiam qui referant eas impregnari à prætereuntibus negotiatorib⁹, vel ab eis, quos inter ſe habent captiuos, ſiue ab aliis monſtris, quæ ibi non rara habentur. Et hoc etiam credibilius eſt. Cumque peruenerint ad partum, ſiquidem maſculini generis fuerit, Cynocephali; ſi quid fæminini, ſpecioſiſſimæ mulieres. Hæ ſimul viuentes, ſpernunt cõſortia virorum: quos etiam, ſi aduenerint à ſe viriliter repellunt. Cynocephali ſunt, qui caput in pectore habẽtes, in Ruzzia ſæpe videntur captiui, & cum verbis latrant in voce. Ibi ſunt etiam qui dicũtur Alani vel Albani,cum canicie naſcuntur: de quibus Solinus auctor meminit. Eorũ patriam canes defendunt. Si quãdo pugnandũ eſt, canibus aciem ſtruunt. 79.
Ibi ſunt homines pallidi, virides & macrobij, id eſt, longi, quos Buſos appellant. Poſtremo illi, qui dicuntur antropophagi, & humanis veſcuntur carnibus. Ibi ſunt alia monſtra plurima, quæ recitantur à nauigantibus, ſæpe inſpecta, quamuis hoc noſtris vix credibile videatur.Hęc habui quæ de ſinu illo Baltico vel Barbaro dicerem, cuius nullam mentionem audiui quempiam doctorum feciſſe,niſi ſolum, de quo ſupra diximus, Einhardum. Et fortaſſe mutatis nominibus arbitror illud fretum ab antiquis Romanis vocari Paludes Scythicas, vel Meoticas, ſiue deſerta Getarum, aut littus Scythicum, quod Martianus ait conſertum eſſe multiplici diuerſitate barbarorum. Illic, inquit, Getæ, Daci, Sarmatæ, Neutri, Alani, Geloni, Anthropophagi, Troglodytę. Quorum errori condolens noſter 80.
Metropolitanus, ſtatuit Birkam illis gentibus Metropolim, quæ in medio Suconię poſita contra ciuitatem Slauorum oppoſita reſpicit luminem, paribuſq; ſpaciis oẽs illius ponti amplectitur oras. In qua ciuitate primũ ex noſtris ordinauit 81.
Hiltinum abbatem, quem ipſe Iohannem appellauit. Itaque de Inſulis Danorũ dictum eſt ſatis. Nunc vero ad Suconum ſiue Nordmannorum populos,qui Danis proximi ſunt, conuertamus articulum.

Cap. 129 Tranſeuntibus inſulas Danorum, alter mundus aperitur in Sueoniam vel

Nordmanniam, quæ ſunt duo latiſſima Aquilonis Regna, & noſtro orbi adhuc
fere incognita. De quibus narrauit mihi ſanctiſſimus Danorũ Rex, quod Nord-
mannia vix queat tranſiri per menſem, cum Sueonia duobus menſibus non faci-
le percurratur. Quod, ipſe inquit, probaueram, quia nuper ſub Iacobo rege XII. 82.
annis in illis regionibus militaui, quæ altiſſimis ambæ motibus includuntur, ma-
gis autem Nordmannia, quæ ſuis alpibus circundat Sueoniam. De Sueonia vero 83.
non tacent antiqui auctores, Solinus ſcilicet & Oroſius, qui plurimam partem
Germaniæ Sueuos dicunt tenere, nec non montana eius vſq; ad Ripheos mõtes
extendi. Ibi etiam eſt Albis fluuius, de quo Lucanus meminiſſe videtur qui ori-
tur in prædictis alpibus, perque medios Gothorum populos currit in Oceanum,
inde & Gothelba dicitur. Sueonia ergo regio eſt fertiliſſima, ager frugib⁹ & mel- 84.
le opimus, extra quod pecorum fœtu omnibus antefertur, oportunitas fluminũ
ſyluarumque magna, vbiq; peregrinis mercibus omnis regio plena. Nullis itaq;
egere dicas Sueones opibus, excepta quam nos diligimus, ſiue potius adoramus,
ſuperbia. Omnia enim inſtrumenta vanæ gloriæ, hoc eſt, aurum, argentum, ſo- 85.
nipedes regios, pelles Caſtorum, & Marturum, quæ nos admiratione ſui demẽ-
tes faciunt, illi pro nihilo ducunt. In ſola mulierum copula modũ neſciunt. Quiſ-
que ſecundum facultatem virium ſuarum duas aut tres vel amplius ſimul habet;
diuites & Principes abſque numero. Nam & filios ex tali coniunctione genitos
habent legitimos. capitali vero mulctatur pœna, ſi quis alterius vxorem cogno-
uerit, aut vi oppreſſerit virginem, ſiue qui alterum bonis ſuis ſpoliauerit, aut in-
iuriam fecerit. Quamuis omnes Hyperborei hoſpitalitate ſint inſignes, præcipui
ſunt noſtri Sueones quibus eſt omni probro grauius hoſpitium negare trãſeun-
tibus, ita vt certamen habeant inter ſe, quis dignus ſit hoſpitem recipere. Cui o-
mnia exhibens humanitatis iura, quot illic commorari voluerit diebus, ad ami-
cos ſuos illum certatim per ſingulas dirigit manſiones. Hæc illi bona in moribus
habent. Prædicatores autem veritatis, ſi caſti, prudentes, & idonei ſint, ingenti
fouent amore, adeo vt concilio populorum cõmuni, quod ab ipſis Warph, à no-
bis Thinc vocatur, Epiſcopos intereſſe non renuant. Vbi de Chriſto ac Chriſtia-
na religione crebro audiunt nõ inuiti. Et profecto facile ſermone ad noſtram fi-
dem illi perſuaderentur, niſi quod mali doctores, dum ſua quærunt, non quæ Ie-
ſu Chriſti, ſcandalizant eos, qui ſaluari poſſent.

Cap. 230. Populi Sueonum multi ſunt, viribus & armis egregij, prætereà tam in equis 86.
quam in nauibus iuxta optimi bellatores. Vnde etiam ſua potentia cæteras aqui-
lonis gentes confringere videntur. Reges habent ex genere antiquos, quorũ ta-
men vis pendet in populi ſententia, quod in commune laudauerint oẽs, illũ con-
firmare oportet, niſi eius decretum potius videatur, quod aliquando ſequuntur
inuiti. Itaque domi pares eſſe gaudent. In prælium euntes omnem præbent obe-
dientiam Regi, vel ei qui doctior cæteris à Rege præfertur. Si quando vero præ-
liantes in anguſtia poſiti ſunt, ex multitudine Deorum quos colunt, vnum in au-
xilium inuocant: ei poſt victoriam deinceps ſunt deuoti, illumque cæteris ante-
ponunt, Deum autem Chriſtianorum iam cõmuni ſententia fortiorem clamãt
omnibus eſſe; alios Deos ſæpe fallere; illum porro ſemper aſtare certiſſimum ad-
iutorem in oportunitatibus.

Cap. 231. Ex ipſis populis Suediæ proximi ad nos habitant Gothi, qui Occidentales di- 87.
cuntur, alij ſunt Orientales. Verum Weſtergothia, confinis eſt prouinciæ Dano-
rum, quæ Sconia dicitur. A qua ferunt diebus ſeptem perueniri vſq; ad ciuitatẽ
Gothorum magnam Scatane. Deinde Oſtrogothia protẽditur iuxta mare quod
Balthicũ dicitur, vſque ad Birkam. Primus Gothorum Epiſcopus Thurgot fuit, 88.
ſecundus Godeſcalcus, vir ſapiens & bonus, niſi quod domi ſedens, ocium labo-
ri prætulit, tertium autem ordinauit noſter Metropolitan⁹ Adalwardum ſenio-
rem, vere laudabilem virum. Qui deinde ad Barbaros perueniens, ſicut docuit,
ita vixit. Nam ſancte viuendo ac bene docendo, magnam gentilium multitudi-
nem ad Chriſtianam conuertit fidem. Qui etiam virtutum claruit miraculis, ita 89.
vt poſcen-

vt poſcentibus in neceſſitate Barbaris, imbrem de cælo faceret deſcendere, & denuo ſerenitatem venire, & alia quæ hactenus quæruntur à doctoribus. Is autẽ vir memorabilis in Gothia permanẽs, nomen Domini Ieſu conſtanter omnibus prædicauit. Ibidemque poſt multos agones, quos pro Chriſto libenter ſuſtinuit, victricem terræ carnem tradidit, Spiritus cælum petiit laureatus. Poſt quem Archiepiſcopus ordinauit in illas partes quendam Acilinum, nihil Epiſcopali nomine dignum ferentem præter ingentem corporis ſtaturam. Et ille quidem carnis requiem diligens, fruſtra legationem Gothis mittentibus, vſque ad obitum ſuum in delitiis Coloniæ permanſit. Inter Nordmanniam & Sueoniam Warmelani & Finwedi degunt, & alij: qui nunc omnes ſunt Chriſtiani, reſpiciuntque ad Scaranenſem Eccleſiam. In confinio Sueonum vel Nordmannorum, contra boream, habitant Scritefinni, quos aiunt, curſu feras præire. Ciuitas eorum maxima Halſingaland, & Halſingaland Regio eſt. Ad quam primus eſt ab Archiepiſcopo deſignatus Stẽphi Epiſcopus, quem ipſe mutato nomine Simonem vocauit. Qui etiam multos earundem gentium ſua prædicatione lucratus eſt. Præterea ſunt alij numero carentes Sueonum populi, de quibus ad Chriſtianitatem conuerſos accepimus ſolos Gothos, Wermelanos & partem Scritefingorum, vel qui illis vicini ſunt. 90.

Cap. 232. Igitur vt breuem Sueoniæ vel Suediæ faciamus deſcriptionem: Hæc ab occidẽte Gothos habet, & ciuitatem Scaranen, à borea Wermilanos, cum Scritefinnis, quorum caput Halſingaland, ab auſtro lõgitudinem habet illius Baltici maris, de quo ante diximus: ibi eſt ciuitas magna Sictona. ab oriente autẽ Ripheos montes attingit, vbi deſerta ingentia, vbi niues altiſſimæ, vbi monſtruoſi hominum greges, vltra prohibent acceſſum. Ibi ſunt Amazones, ibi Cynocephali, ibi Cyclopes, qui vnum in fronte habent oculum. Ibi ſunt illi quos Solinus dicit Himantopodes, vno pede ſalientes, & illi qui humanis carnibus delectãtur pro cibo, ideoque ſicut fugiuntur, ita etiam iure tacentur. Narrauit igitur mihi Rex Danorum ſæpe recolendus, gentem quandam ex mõtanis in plana deſcendere ſolitam, & incertum eſſe vnde veniat, ſemel aliquando per annum vel poſt triennium, inquit, ſubiti accedunt. Quibus niſi totis reſiſtatur viribus, oẽm depopulãtur regionem, & denuo recedunt. Aliaque multa recitari ſolent, quæ breuitati ſtudens omiſi, ab hiis dicenda, qui hæc ſe vidiſſe teſtantur. Nunc de ſuperſtitione Sueonum pauca dicemus.

Cap. 233. Nobiliſſimum illa gens templum habet, quod Vbſola dicitur, non longe poſitum à Sictona ciuitate vel Birka. In hoc templo, quod totum ex auro paratum eſt, ſtatuas trium Deorum veneratur populus, ita vt potentiſſimus eorum Thor in medio ſolum habeat triclinium. hinc & inde locum poſſident, Wodan & Fricco. Quorum ſignificationes eiuſmodi ſunt: Thor, inquiunt, præſidet in aere, qui tonitrus, & fulmina, ventos, imbreſque, ſerena, & fruges gubernat. alter Wodan, id eſt, fortior, bella regit, hominumque miniſtrat virtutem cõtra inimicos. tertius eſt Fricco, pacem voluptatemque largiens mortalibus. Cui᷒ etiam ſimulachrum fingunt ingenti Priapo. Wodanem vero ſculpũt armatum, ſicut noſtri Martem ſculpere ſolent. Thor autem cum ſceptro Iouem exprimere videtur. Colunt & Deos ex hominibus factos, quos pro ingentibus factis immortalitate donãt, ſicut in vita ſancti Anſgarij legitur Hericus Rex feciſſe, omnibus ſcilicet Diis attributos ſacerdotes, qui ſacrificia populi offerant. Si peſtis & fames imminet, Thor Idolo immolant; ſi bellum, Wodani, ſi nuptiæ celebrandæ ſunt, Fricconi. Solet quoque poſt nouem annos, communis omnium Sueoniæ prouinciarum ſolẽnitas celebrari. Ad quam videlicet ſolẽnitatem, nulli præſtatur immunitas. Reges & populi omnes, & ſinguli ſua dona ad Vbſolam tranſmittunt, & quod omni pœna crudelius eſt, illi qui iam induerunt Chriſtianitatem, ab illis ſe ceremoniis redimunt. Sacrificium itaque tale eſt: Ex omni animante, quod maſculinum eſt, nouem capita offerũtur, quorũ ſanguine Deos tales placari mos eſt, corpora autem ſuſpenduntur in lucum, qui proximus eſt templo. Is enim

(Right margin, in order: 91. beside "Nobiliſſimum…"; 92. beside "co. Quorum…"; 93. beside "Colunt & Deos…"; 94. beside "coni. Solet quoque…". Left margin: Cap. 234. beside "donãt, ſicut…")

Lucus

Lucus tam ſacer eſt Gentilibus, vt ſingulæ arbores eius, ex morte vel cibo im-
molatotũ diuinæ credãtur. Ibi etiam canes qui pendenr cum hominibus, quo-
rum corpora mixtim ſuſpenſa narrauit mihi quidam Chriſtianorum ſe LXXII.
vidiſſe. Cæterum næniæ, quę in eiuſmodi ritibus libatoriis fieri ſolent, multipli-
ces ſunt, & inhoneſtæ, ideoq; melius reticendæ.

Cap. 235. In eadem prouincia nuper res contigit memorabilis, & pro dignitate geſto-
rum longe diuulgata, peruenit etiam ad noticiam pontificis. Quidam enim è
ſacerdotibus, qui ad Vbſolam Dæmonibus aſtare ſolebãt, nequicquam iuuan-
tibus Diis factus eſt cæcus. Cumq; vir ſapiens infortunium orbitatis ſuæ cultu-
ræ Idolorũ imputaret, quæ ſuperſtitioſe venerans potentiſſimũ Chriſtianorum
Deum offendiſſe videretur, ecce ipſa nocte apparuit ſibi virgo decora nimis, in-
terrogans, ſi in filium eius credere vellet, vt viſum reciperet, abiectis quæ ante
colebat ſimulachris. Tũc ille qui nihil ardui renueret ſubeundũ pro hoc dono,
ita ſe facere lætus ſpopondit. Ad hæc virgo, ſcito, inquit, certiſſime hunc locũ,
vbi nunc tantus innocentium cruor effunditur, in meo dedicandum proxime
honore. In qua re ne tibi aliqua dubietatis ſigna remaneant, in nomine Chriſti,
qui eſt filius meus, tu recipe lumẽ oculorum tuorum. Mox ille lumine recepto
credidit, pertranſienſq; totas in circuitu regiones, facili fide paganis perſuaſit,
vt crederent in eum, qui cæcum illuminauit.

Cap. 236 Quibus miraculorum cauſis impellentibus, ſtatim noſter Metropolitanus
obediens voci, qui dicit, Reſpicite & leuate oculos veſtros, quoniam regiones
iã albæ ſunt ad meſſem, ordinauit in illas partes Adalwardum iuniorẽ, de Bre-
menſi choro aſſumptũ, virum literis & morum probitate fulgẽtem. Cui etiam
per Legatos clariſſimi Regis Stenkil ſedẽ poſuit in Sictona ciuitate, quæ diſtat
ab Vbſola itinere diei vnius. Eſt vero iter eiuſmodi, vt à Sconia Danorum per
mare velificans, quinto die peruenias vſq; Sictonã vel Birkam, iuxta enim ſunt.
Si vero per terram eas à Sconia per Gothorũ populos, & ciuitatem Scatanen,
Telgas & Birkam, completo menſe peruenies Sictonam. Relatum eſt autẽ no-
bis à quibuſdam Adalwardi Epiſcopi ſtipatoribus, cum primum Sictonam ac-
ceſſiſſet ad vnam miſſarum celebrationem, ad manum ſibi oblatas LXX. marcas
argenti. Tantæ enim deuotionis ſunt omnes populi arcticæ plagæ. Tunc etiam
occaſione itineris diuertit Birkam, quæ nunc in ſolitudinem redacta eſt, ita vt
veſtigia ciuitatis vix appareant: quare nec tumulus ſancti Vnni Archiepiſcopi
Cap. 237 potuit inueniri. Adalwardus igitur magno prædicandi feruore Euangelij Sue- 95.
diam ingreſſus, oẽs qui in Sictona erant & in circuitu, breui temporis ſpatio ad
Chriſtianam fidẽ perduxit. Cõſpirauit etiam cũ ſanctiſſimo viro Eginone Sco-
nienſi Epiſcopo, vt pariter adirent illud templum Paganorum, quod Vbſola dici-
tur, ſi forte aliquem Chriſto laboris ſui fructũ ibi poſſent offerre; omnia tormẽ-
torũ genera libenter ſuſcepturi, vt illa deſtrueretur domus, quæ caput erat bar-
baricæ ſuperſtitionis. Illa enim diruta vel potius cremata, fore, vt tota gentis
cõuerſio ſequeretur. Quam cõfeſſorum Dei volũtatem piiſſimus Rex Stenkil
in populo murmurari ſentiens, callide ſubmouit eos à tali cæpto, aſſerẽs & illos
ſtatim morte damnãdos, & ſe à Regno depellendũ, qui malefactores in patriam
duxerit, & facile oẽs ad Paganiſmum relapſuros, qui nunc credunt, ſicut in Sla-
uania nuper factum poteſt videri. Talibus Regis allocutionibus conſentientes
Epiſcopi, omnes Gothorum ciuitates peragrabant, idola cõfringentes, & mul-
ta Paganorũ milia deinceps lucrantes ad Chriſtianitatem. Hæc de Sueonia &
ceremoniis eius dicta ſufficiant.

Cap. 238 Nordmannia ſicut vltima orbis prouincia eſt, ita conuenienter in vltimo libri 96.
loco ponetur à nobis. Hæc à modernis dicitur Norwegia. De cuius ſitu vel ma-
gnitudine, cum prius aliqua cõmuniter cum Sueonia dixerimus, nũc vero hoc
ſpecialiter dicendum eſt, quod lõgitudine ſua in extremam ſeptentrionis plagã
extenditur hæc regio, vnde & dicitur. Incipit autem ex prominentibus ſco-
pulis huius freti, quod Balticum appellari ſolet: deinde reflexo in Aquilonem
dorſo,

dorſo, poſtquam feruentis Oceani marginem ſuo circuit ambitu,tandem in Ripheis montibus limitem facit, vbi & laſſus deficit orbis. Nordmannia propter aſperitatem montium, ſiue propter frigus intemperatũ, ſteriliſſima eſt omnium Regionum, ſolis apta pecoribus, indeq; fortiſſimos educat milites,qui nulla frugum luxuria molliti, ſæpius impugnant alios, quam ipſi moleſtentur ab aliquo. Sine inuidia cum proximis habitant Sueonibus, quamuis à Danis æque pauperibus, non impune tentantur aliquando. Itaque rei familiaris inopia coacti,totũ mundum circueunt, & piraticis raptibus ampliſſimam terrarum facultatem reportant domum, penuriam ſuæ regionis tali modo ſuſtinentes. Poſt ſuſceptam vero Chriſtianitatem, melioribus imbuti ſcholis didicerunt iam pacem & veritatem diligere, paupertate ſua contenti eſſe, immo quæ hereditat collecta ſpargere, non vt prius conſperſa colligere. Cumque nefandis maleficiorum artibus, omnes ab initio ſeruirent, nunc cum Apoſtolo ſimpliciter confitentur, & hunc crucifixum. Sunt etiam continentiſſimi omnium mortalium, tam in cibis,quam in moribus, parcitatem, modeſtiamque ſummopere diligentes. Præterea ſacerdotum & Eccleſiarum tantam venerationem habent, vt vix Chriſtianus habeatur, qui non quotidie offerat ad Miſſam, quam audierit. Verũ Baptiſmus & Cõfirmatio, dedicationes altarium, & ſacrorum benedictio ordinum, apud illos & Danos care omnia redimuntur. Quod ex auaritia ſacerdotum prodiſſe arbitratur, quia Barbari adhuc decimas dare,aut neſciunt,aut nolunt, ideoque cõſtringuntur in cæteris, quæ debetẽt gratis offerri. Nam viſitatio infirmorum & ſepultura mortuorum, omnia ibi venalia. Apud illos igitur tanta morum inſignia, ſola, vt compertum habeo, ſacerdotum corrumpuntur auaritia.

Cap. 239 In multis Nordmanniæ vel Suediæ locis, paſtores pecudum ſunt etiam nobiliſſimi homines, ritu patriarcharum & labore manuum viuentes. Omnes vero 97.
ſunt Chriſtianiſſimi,qui in Nordwegia degunt, exceptis illis, qui trans arctoam plagam circa Oceanum remoti ſunt, quos adhuc ferunt magicis artibus,ſiue incantationibus intantum præualere, vt ſe ſcire fateantur, quid à ſingulis in toto terrarum orbe geratur, tunc etiam potenti murmure verborum grãdia cete maris in littora trahunt, aliaq; multa, quæ de maleficis in ſcripturis leguntur,illis ex vſu facilia ſunt. In aſperrimis etiam, quæ ibi ſunt, alpibus, audiui mulieres eſſe barbatas, viros autem ſiluicolas, raro ſe præbere videndos. Qui ferarum pellibus vtuntur pro veſtibus, & loquentes ad inuicem frendere magis quam verba proferre dicuntur,ita vt vix a proximis intelligi queant populis. In eiſdem montanis 98.
agreſtium tanta eſt copia ferarum,vt plurima pars Regionis ex ſolis viuat ſiluaticis. Ibi capiuntur Vri, Bubali, & Elaces, ſicut in Sueonia, cæterum Biſontes capiuntur in Slauania & Ruzzia, ſola vero Nordmannia vulpes habet nigras, & lepores, martures albos, eiuſdemq; coloris vrſos, qui ſub aqua, vt vri viuunt. Cumque diuerſa prorſus & inſueta noſtris multa ibi videantur, ab eiuſdem patriæ incolis hæc & alia plenius dicenda relinquo.

Cap. 240. Metropolis ciuitas Nordmannorum eſt Trondemnis, quæ nũc decorata Eccleſiis, magna populorum frequentatione celebratur. In qua iacet corpus beatiſſimi Olaph Regis & Martyris. Ad cuius tumbam vſq; in hodiernum diem maxima Dominus operatur ſanitatum miracula, ita vt à longinquis illuc confluant regionibus, qui ſe ſancti Martyris meritis ſperant poſſe iuuari. Eſt vero iter eiuſmodi, vt ab Alaburg, vel Wendila Danorum ingredientibus nauim, per diem mare tranſeatur ad Wig ciuitatem Nordmannorum, inde vela torquentur in leuam, circa litora Nordwegiæ, & quinto die peruenitur ad ipſam ciuitatem quæ Trondemnis dicitur. Poteſt autem iri & alia via quæ ducit à Sconia Danorũ terreſtri itinere vſq; ad Trondemnem: ſed hæc eſt tardior in montanis,& quoniam plena eſt periculo, declinatur à viatoribus.

Cap. 241 In Nordmanniam primus ab Anglia venit quidam Iohannes Epiſcopus, qui Regem cum populo conuerſum baptizauit: cui ſucceſſit Grinkeil Epiſcop⁹, qui tunc erat ad Vnwanum Archiepiſcopum Regis Olaph legatus. Tertio loco ad- 99.

uenit

uenit ille Sigafridus, qui & apud Suedos & Nordmannos inxta prædicauit. Iſq;
durauit vſque ad noſtram ætatem, cum aliis æque non obſcuris in illa gēte ſacer-
dotibus. Poſt quorum exceſſum noſter Metropolitanus petentibus Nordman-
norum populis, ordinauit Tholf Epiſcopum in ciuitate Trondemni; & Siguar-
dum in eaſdem partes. Aſgotum vero & Bernardum, licet moleſte ferret à Papa
cōſectatos, accepta ſatisfactione dimiſit à ſe donatos. Per quos vſque hodie ver-
bum Dei multas lucratur animas, ita vt in omnibus prouinciis Nordwegiæ,
beata mater Eccleſia lætis floreat incrementis. Inter Nordmannos tamen &
Suecones, propter nouellam plautationem Chriſtianitatis; adhuc nulli Epiſco-
patus certo limite ſunt deſignati, ſed vnuſquiſque Epiſcoporum à Rege vel po-
pulo aſſumptus, communiter ædificant Eccleſiam, & circueuntes regionem,
quantos poſſunt ad Chriſtianitatē trahunt, eoſq; gubernant ſine inuidia, quam-
diu viuunt.

Cap. 242. Poſt Nordmanniam, quæ eſt vltima Aquilonis prouincia, nihil habitationis
humanæ, niſi terribilem viſu & infinitum Oceanum, qui totū mundum ample-
ctitur inuenies. Is habet ex aduerſo Nordmanniæ inſulas multas non ignobiles,
quæ nunc fere omnes Nordmannorum ditioni ſubiacent, ideoq; à nobis nō ſunt
prætereundæ, quoniam Hāmaburgenſem parochiam & ipſæ reſpiciunt. Quarū
primæ ſunt Orchades inſulæ, quas Barbari vocant Organas: ritu Cycladum illę
ſunt diſperſæ per Oceanum. De quibus Romani auctores Martianus & Solinus,
ita ſcripſiſſe videtur. A tergo Britāniæ, vnde infinitus patet Oceanus, Orchades 100.
ſunt inſulæ, quarum xx. ſunt deſertæ, xvi. coluntur. Orchades inſulæ pęne xl.
iunctæ. Item vicinę ſunt Electrides, in quibus Electrum gignitur. Igitur Orcha- 101.
des inter Nordmāniam & Britanniam ac Hyberniam poſitæ, frementis Oceani
ludibundę mina deridente. Ad quas à ciuitate Nordmannorum Trondemne per
diem ferunt nauigari poſſe. Itē ab Orchadibus, aiunt, ſimile ſpatium ſiue in An-
gliam dirigas, ſiue in Schotiam flectere velis. Ad eaſdem inſulas Orchadas, quā-
uis prius ab Anglorum & Schotorum Epiſcopis regerentur, noſter primus iuſſu
Papæ, ordinauit Thorulfum Epiſcopum, in ciuitate Blaſcona, qui omnium cu-
ram ageret.

Cap. 243 Inſula Thyle, quæ per infinitum à cæteris ſecreta lōge ſita eſt in Oceano, vix,
vt inquiunt, nota habetur. De qua tam à Romanis ſcriptoribus, quam a Barbaris
multa referuntur digna prædicari. Vltima, inquiunt, omnium Thyle, in qua æſti-
uo ſolſtitio, ſole cancri ſignum tranſeunte, nox nulla, Brumali ſolſtitio proinde
nullus dies. Hoc quidā ſenis menſibus fieri arbitrantur. Item Beda ſcribit, in Bri-
tannia æſtate lucidas noctes haud dubie repromittere, vt ſi in ſolſtitio, continui
dies habeant, ſenis menſibus, noctesq; è diuerſo ad Brumam ſole remoto. Quod 102.
fieri in inſula Thyle Picteas Maſſilienſis ſcribit ſex dierū nauigatione in Septen-
trione à Britannia diſtante. Hæc itaque Thyle nunc Island appellatur, à glacie
quæ Oceanum aſtringit. De qua etiam hoc memorabile ferunt, quod eadem 103.
glacies ita nigra & arida videatur, propter antiquitatem, vt incenſa ardeat. Eſt
autem inſula permaxima, ita vt populos intra ſe multos contineat, qui ſolo pe-
corum fœtu viuunt, eorumq; vellere teguntur: nullę ibi fruges, minima lignorū
copia, propterea in ſubterraneis habitant ſpeluncis, tecto communi & victu &
ſtrato gaudentes cum pecoribus ſuis. Itaque in ſimplicitate ſanctam vitam per-
agentes, cum nihil amplius quærant quam natura concedit, læti dicere cum A-
poſtolo poſſunt, habentes victum & veſtitum, hiis contenti ſimus. Nam & mon-
tes ſuos habent pro oppidis, & fontes pro deliciis. Beata, inquā, gens, cuius pau-
pertati nemo inuidet; & in hoc beatiſſima, quod nunc omnes induerunt Chri-
ſtianitatem. Multa inſignia in moribus eorum, præcipue Charitas, ex qua proce- 104.
dit vt inter eos omnia ſint communia tam aduenis, quam indigenis. Epiſcopum
ſuum habent pro Rege, ad cuius nutū reſpicit omnis populus, quicquid ex Deo,
ex ſcripturis, ex conſuetudine aliarum gentium ille conſtituit, hoc pro lege ha-
bent. De quibus noſter Metropolitanus immenſas Deo gratias retulit, quod ſuo
tempo-

tempore conuertebantur, licet ante ſuſceptam fidem naturali quadam lege non adeo diſcordarent à noſtra Religione. Itaque petentibus illis ordinauit quendam ſanctiſſimum virum Isleph. Qui ab eadem Regione miſſus ad pontificem, aliquamdiu apud eum retentus eſt, cum ingenti prorſus honore, diſcens interea quibus nouiter conuerſos ad Chriſtum populus ſalubriter poſſet informare. Per quem tranſmiſit Archiepiſcopos ſuos apices populo Islanorum & Gronlādorum, venerabiliter eorum ſalutans Eccleſias: pollicens eis propediem ſe venturum vſq; ad illos, vt gaudio ſimiliter pleno fruantur. In quibus verbis egregia, quam habuit in legatione ſua voluntas Pontificis laudari debet, quoniam & Apoſtolum diſcimus ad prædicandum verbum Dei velle in Hiſpaniam proficiſci, quod implere non potuit. Hæc de Island, & de vltima Thyle veraciter comperi, fabuloſa præteriens.

Cap. 244. Sunt autem plures aliæ in Oceano Inſulæ, quarum non minima eſt Gronlād, profundius in Oceano ſita contra montes Suediæ, vel Riphea iuga. Ad quam inſulam a littore Nordmannorum ferunt vela pandi quinque aut ſeptem diebus quemadmodum ad Island. Homines ibi à ſalo cærulei, vnde & Regio illa nomen accepit, qui ſimilem Islanis vitam agunt, excepto quod crudeliores ſunt, raptuque piratico remigantibus infeſti. Ad eos etiam, ſermo eſt, nuper Chriſtianitatem peruolaſſe.

Cap. 245. Tertia eſt Halagland inſula vicinior Nordmannię, verum magnitudine cæte- 105.
ris non impar. Hæc in æſtate circa ſolſtitium per quatuordecim dies continuos ſolem videt ſuper terram, & in hieme ſimiliter per totidem dies ſole caret. Stupēda res & incognita Barbaris, qui neſciunt diſpatem longitudinem dierū contingere propter ſolis acceſſum & receſſum. Nam propter rotūditatem orbis terrarum neceſſe eſt, vt ſolis circuitus accedens alibi diem exhibeat, recedens, alibi noctem relinquat. Qui dum aſcenderit ad æſtiuale ſolſtitium, hiis qui in borea ſunt; dies prolongat, noctesq; abbreuiat, deſcendens autem ad hiemale ſolſtitium, ſimili ratione facit auſtralibus. hoc ignorantes Pagani, terram illam vocant ſanctam & beatam, quæ tale miraculum præſtat mortalibus. Itaque Rex Danorum cum multis aliis conteſtatus eſt hoc ibi contingere, ſicut in Suedia & Norwegia, & in cæteris, quæ ibi ſunt inſulis.

Cap. 246. Præterea vnam adhuc inſulā recitauit à multis repertam in illo Oceano, quæ dicitur Winland, eo quod ibi vites ſponte naſcantur; vinum optimum ferentes. Nam & fruges ibi non ſeminatas abundare non fabuloſa opinione, ſed certa Danorū comperimus relatione. Poſt quam inſulam terra nulla inuenitur habitabilis, in illo Oceano, ſed omnia quæ vltra ſunt glacie intolerabili ac caligine immēſa plena ſunt. Cuius rei Marcianus ita meminit: Vltra Thyle, inquiens, nauigare vnius diei mare concretum eſt. Tentauit hoc nuper experientiſſimus Nordmānorum Princeps Haroldus. Qui latitudinem ſeptentrionalis Oceani perſcrutatus nauibus, tandē caligantibus ante ora deficientis mūdi finibus, immane abyſſi baratrum retroactis veſtigiis vix ſaluus euaſit.

Cap. 247. Item retulit nobis beatæ memoriæ Pontifex Adalbertus, in diebus anteceſſoris ſui quoſdam nobiles de Freſia viros, cauſa peruagandi maris in Boream vela tetendiſſe, eo quod ab incolis eius populi dicitur ab oſtio Wirrahæ fluminis directo curſu in aquilonem nullam terram occurrere, præter illud mare quod Liberſe dicitur. Cuius rei nouitate perueſtiganda, coniurati ſodales à litore Freſonū læto celeumate ſunt progreſſi. Deinde relinquentes hinc Daniam, inde Britanniam, peruenerunt ad Orchadas. Quibus à læua dimiſſis, cum Nordmanniam in dextris haberent, longo tractu glacialem Island collegerunt. A quo loco maria ſulcantes, in vltimum ſeptentrionis axem, poſtquam retro ſe omnes, de quibus ſupradictum eſt, inſulas viderunt, omnipotenti Deo & ſancto confeſſori Willehado ſuam commendantes audaciam & viam, ſubito collapſi ſunt in illam tenebroſam rigentis Oceani caliginem, quæ vix oculis penetrari valeret.

Et ecce inſtabilis Oceani euripus, ad initia quædam fontis ſui arcana recurrens, infelices nautas iam deſperatos, immo de morte ſola cogitantes, vehementiſſimo impetu traxit ad chaos. Hanc dicunt eſſe voraginem abyſſi, illud profundum in quo fama eſt omnes maris recurſus, qui decreſcere videntur abſorberi, & denuo reuomi, quod fluctuatio dici ſolet. Tunc illis ſolam Dei miſericordiam implorantibus, vt animas eorum ſuſciperet, impetus ille recurrentis pelagi quaſdam ſociorum naues abripuit, cæteras autem reuomens excurſu longo ab alteris poſt terga repulit. Ita illi ab inſtanti periculo, quod oculis videbant, oportuno Dei auxilio liberati toto niſu remorum fluctus adiuuarunt. At iam pericu-

Cap. 248. lum caliginis euadentes, & prouinciam frigoris, ad quandam inſulam altiſſimis in circuitu ſcopulis ritu oppidi munitam, inſperate appulerunt. Quam viſendorum gratia locorum aggreſſi, repererunt homines in antris ſubterraneis meridiano tempore latitantes: Præ quorum foribus infinita iacebat copia vaſorum aureorum, & eiuſmodi metallorum, quæ rara mortalibus & precioſa putantur. Itaque ſumpta parte gazarum quam ſubleuare poterant, læti remiges feſtine remeant ad naues. Cum ſubito retro ſe venientes contemplati ſunt homines miræ altitudinis, quos noſtri Cyclopes appellant; quos antecedebãt canes magnitudinem ſolitam excedentes. Quorum incurſu vnus de ſociis eorum raptus eſt, & in momento coram eis laniatus, reliqui vero ſuſcepti ad naues euaſerunt, gigantibus (vt ferebant) pone in altum vociferando ſequentibus. Tali fortuna comitati Freſones Bremam perueniunt, vbi Alebrando pontifici ex ordine cuncta narrantes, pro Chriſto & Cõfeſſori eius Willehado reuerſionis & ſalutis ſuæ hoſtias immolarunt.

Cap. 249. Sunt & alia quæ non incongrue dicenda eſſent hoc loco de illo æſtu maris in die bis citato; quod miraculum præbet omnibus maximum; ita vt ipſi, qui arcana rerum perſcrutantur Phyſici, in dubitationem eius rei cadant, cuius originem ignorant. Cumque Macrobius & Beda videantur aliquid loqui, Lucanus autem ſe nihil ſcire fateatur, diuerſi auctores variis pugnant ſententiis: omnes autem incertis abeunt rationibus, nobiſque ſufficit cum Propheta clamare: Quam magnificata ſunt opera tua Domine, omnia in ſapientia feciſti, impleta eſt terra poſſeſſione tua. Et iterum, Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, & tu dominaris poteſtati maris, & iudicia tua abyſſus multa, ideoque iure dicuntur incomprehenſibilia.

Cap. 250. Hæc ſunt quæ de natura Septentrionalium Regionum comperimus ad honorem ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ proponenda, quam tanto munere diuinæ pietatis præditam videmus, vt innumerabilem populorum multitudinem, quorum hæc Metropolis facta eſt, labore ſuæ prædicationis, ex magna iam parte conuerſos habeat ad Chriſtianitatem, ibi ſolummodo ponens euangelizandi ſilentium, vbi mundus habet terminum. Quæ ſalutifera gentium legatio. primũ à Sancto Anſgario incæpta, proſperis ſemper vſque in hodiernum diem aucta eſt incrementis, vſque ad tranſitum magni Adalberti, per annos circiter ducentos quadraginta.

Cap. 251. Ecce illa ferociſſima Danorum, ſiue Nordmannorum, aut Sueonum natio, quæ, iuxta beati Gregorij verba, nihil aliud ſciuit niſi barbarũ frendere, iamdudum nouit in Dei laudibus alleluia reſonare. Ecce populꝰ ille piraticus, à quo totas olim Galliarũ & Germaniæ prouincias legimus depopulatas, ſuis nũc finibus contentus eſt, dicens cum Apoſtolo: Non habemus manentem hic ciuitatem, ſed futuram inquirimus, & credimus videre bona Domini in terra viuentium. Ecce patria illa horribilis ſemper inacceſſa propter cultum Idolorũ, & Scythicæ non mitior ara Dianæ, depoſito iam naturali furore, prædicatores veritatis vbique certatim admittit, deſtructiſque Dæmonũ aris, Eccleſiæ paſſim eriguntur, & nomen Chriſti communi ab omnibus effertur præconio. Nimirum hæc eſt mutatio dexteræ excelſi, & tam velociter currit ſermo Dei omnipotentis, vt à

solis

ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari laudabile ſit nomen Domini, & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris, cum patre & ſancto ſpiritu viuens & regnans per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SVSCIPE magne tui Præſul munuſcula ſerui,
Quæ tibi & Eccleſiæ fert pleno cordis amore.
Parua quidem ſunt hæc, & vix, me iudice, digna
Quæ poſſent oculis relegenda placere Catonis.
Nam cum Rhetoricis ſermones floribus ornes,
Cum tua lingua ſacræ ſit clauis Bibliothecæ,
Cum diuina patrum ſcrutere volumina cautis
Indiculis, quid verba putem tibi balba valere?
At cum multa Deo placuiſſent dona potentum,
Sæpe minuta duo viduæ laudata memento.
Et confido etiam, quia commendatio ſcripti,
Carior inde tibi maneat, dum nil ibi fictum,
Externumque vides, ſed quæuis pagina veram
Eccleſiæ laudem canit Hiſtoriamque Bremenſem.
Omne decus ſponſi eſt vbi fertur gloria ſponſæ.
Cumque per innumeros librorum currerim agros
Scire decet quod vbique legis hoc eſſe aliorum:
Iſte tuus liber eſt, totuſque reuoluitur in te,
Tempus ad vſque tuum perducens acta priorum.
Ergo faue votis, parce iuuenilibus annis.
Effice quæſo tuo ne ſpes foret irrita ſeruo,
Qui pro laude tua non erubet eſſe poeta.
Nempe tibi fateor venerabilis & bone Paſtor,
Si bene non potui, certe veracia ſcripſi,
Teſtibus his vtens, quibus hæc notiſſima res eſt.
Nec mihi ſcribendo laudem vel munera quæro,
Quippe placere tibi reor hoc ſatis eſſe labori.
Tum perpendo tuo non eſſe ignobile clauſtro,
Quod minimus fratrum perfecit maxima rerum,
In quibus Eccleſiæ lucent primordia noſtræ,
Arctoumque ſalus populorum ſcripta tenetur.
Tempus erit quo facta tuæ celeberrima laudis,
Aut nos, aut aliquis ex docta plebe tuorum
Pangemus maiore lyra, ſi vita ſuperſtes.
Quamuis nota ſatis pateant tua geſta per orbem,
Quæ & ſine ſcriptore vulgabit fama perennis.
Quem nam præterit felix electio, qua te,
Priſco more patrum, Paſtoris nomine dignum,
Electumque Deo prodebat Spiritus index,
Cuius tunc feſtum recolebat turba fidelis:
O quantis lacrymis populi te vidimus emptum,

Dum prius oppreſſi votis communibus omnes
Talem te cuperent, immo longe meliorem,
Quam ſpes vlla foret, vel noſtra fides meruiſſet,
Tu ſolus populi duram à ceruice catenam,
Faſciculoſque graues ab onuſta plebe repellens,
Afflictæ gentis mærorem in gaudia vertis.
Tu Clerum iniuſta raptorum fraude grauatum,
In ſua reſtituis, tu nos errore veterno
Eximis, atque ſuo reddis ſacra templa decori.
Tu pacem terris antiqua lite fugatam
Eccleſiis reuocas, iam tertia prælia ſurgunt;
Et diſcordantes tu iungis ad oſcula mentes.
Si quid adhuc ſupereſt, quod gaudia publica turbet,
Per te ſedari tribuat Deus, aduciatque
Vt Brema cum Hammaburg per te redimi mereantur,
Quæ diuturna ſui flent tempora carceris ambæ;
Hæc à Paganis oppreſſa, hæc clauſa tyrannis.
O Lyemare pater faueat tibi gratia Chriſti,
Noſque tuæ pecudes tibi corde & voce fauemus.

F I N I S.

INCER-

INCERTI AVTORIS

HISTORIA ARCHIEPISCOPORVM BREMENSIVM, A TEMPORE CAROLI MAGNI, VSQVE AD CAROLVM IV.

HISTORIA ARCHIEPISCOPORVM BREmenſium; & de omnium primo VVillehado.

MAGNIFICVS Carolus Romanorum Imperator, & totius orbis fere Dominator & Domitor, Saxonum gentem ad fidẽ Chriſtianam per multa bella perduxit, qui etiam per XXXIII. annos continuos cum eiſdem Saxonibus dimicauit: Et tãdem bello ſopito Prędicatores ad illam gentem nimium Idololatriæ deditam tranſmiſit. Primum omnium beatum Bonifacium Maguntinenſis ſedis Archiepiſcopum, deinde plures alios: Tãdem S. Willehadum, primum Bremenſis Eccleſiæ Epiſcopum, ad conuerſionem gentium deſtinauit, qui primus omnium Doctorum maritimas & Boreales Saxoniæ partes & Trãſalbianos populos per lauacrum regenerationis ad fidei Chriſtianæ puritatem perduxit, & multa millia Paganorum baptizauit. Ipſe enim de partibus Angliæ Regni veniens, & martyrium deſiderans, legitur multas anguſtias & perſecutiones propter euangelizandi conſtantiam ſuſtinuiſſe. Sed beatus Anſgarius, quartus eius ſucceſſor, fideli ſtilo in libro vitæ actuumque eius deſcripſit; vbi plenius inſtrui poterit, qui vitam beati Willehadi ſcire deſiderat. Igitur Dominus & venerabilis pater Willehadus, poſtquam ordinationem apoſtolicam receperat, rexit Eccleſiam Bremenſem duobus annis, mẽſibus tribus, & viginti ſex diebus: prædicauitq; tam Phriſonibus quã Saxonibus: poſt martyrium beati Bonifacij, per annos triginta quinq;. Obiit autem ſenex & plenus dierum in Phtiſia, in villa quæ Blokegen dicitur in Ruſtringia. Et corpus ei⁹ per Wiſuram ad ciuitatẽ Bremenſem deportatũ, in Eccleſia Sãcti Petri Apoſtoli, quam ipſe ædificauerat, ſepultũ eſt. Sed ſucceſſor eius Willericus corpus ſancti Willehadi de primo loco trãſtulit ad alium locum, & in quodam oratorio ad auſtrum, iuxta monaſterium quod ipſe fecerat, ſtudioſe recondidit. Et hoc factum eſt præ timore piratarum, qui ꝓpter virtutem miraculorum ſancti Confeſſoris corpus auferre nitebãtur. In quo loco per annos fere LXX. quieuit, vſque ad tempora beati Anſgarij quarti ſui ſucceſſoris, qui tunc auctoritate ſedis Apoſtolicæ, propter virtutem miraculorum quæ ibidem gratia diuina fiebant, eum tranſtulit, & in Catalogo ſanctorum deſcripſit. & diem depoſitionis & translationis eius celebrem eſſe conſtituit, cum collaudatione plebis & ſuorum clericorũ. Tranſitus eius celebratur feſtiuis gaudiis VI. Idus Nouembris 1. Ordinatio vero eius III. Idus Iulij.

DE VVILLERICO.

BEATO Willehado immediate ſucceſſit in Eccleſia Bremenſi Dominus Willericus, vnus ex diſcipulis beati Willehadi, Canonicus Bremẽſis, vir literat⁹, & in omni morum honeſtate præclarus, pro fide Chriſti miles ſtrenuiſſimus, cui Carolus Imperator regalia porrexit. Hic Eccleſiam fide nouellam quinquaginta annis rexit. Cuius temporibus Eccleſia Bremenſis regimine dicitur caruiſſe paſtorali per annos XII. propter nouellam gentis Saxonum cõuerſionem, qui male ſe patiebantur regi iuriſdictione Epiſcopali, maxime cum nullis fere annis à

bello vacarent: tandem Saxones ita profligati leguntur, vt ex hiis qui inhabitabant vtraſque ripas Albiæ fluminis, decem milia hominum cum mulieribus & paruulis in Franciam translati ſint. Et hic eſt annus diuturni Saxonū belli XXXIII. quem Hiſtorici Francorum dicunt memorabilem. Quo tempore diſpoſuit idem Imperator Carolus, vt in Hammenburg Eccleſia conſtrueretur, vt Slaui & Dani, & gentes circumpoſitæ ab ipſa Eccleſia, tanquam à metropoli, in fide Catholica fouerentur; ſed occupatio Regni ipſum Imperatorem impediuit ne bonum propoſitum quod conceperat, conſummaret. Legitur etiam ante tempora beati Anſgarij præfatus pater Willericus Tranſalbianis prædicaſſe & Eccleſiam in Melthorpe frequenter viſitaſſe, vſque ad tempus quo Hamburg metropolis facta eſt. Anno Willerici XXV. moritur clariſſimus Imperator Carolus, & Ludouicus filius eius electus eſt in Romanorum Imperatorem: qui voluntatem patris oblitus, prouinciam Tranſalbianam Bremenſi & Verdenſi Epiſcopo cōmendauit. Anno igitur Willerici XXXIII. Ludouicus Imperator nouā in Saxonia Corbeam exorſus eſt, religioſiſſimos Franciæ monachos ad id congregauit cœnobium: inter quos præcipuus fuit beatus Anſgarius pater noſter, ſcientia & meritorum prærogatiua præclarus. Interea Willericus Bremenſis Epiſcopus, ſtrenui paſtoris officium gerens, Eccleſias vbiq; per Epiſcopatum ſuum congruis erexit in locis, probataſq; perſonas in eis inſtituit, qui mundo corde & caſto animo omnipotenti Domino famularentur, atque animas ſibi commiſſas de fidei puritate, & ſancta conuerſatione fideliter inſtruerent. Congregauit etiam idem Dominus Willericus maximum clerum, & de populo magnam Eccleſiæ Bremenſi hæreditatem acquiſiuit. qui poſtquam rexerat Eccleſiam Bremenſem L. annis, ſenex & plen⁹ dierum obiit; ſepultuſq; eſt in Eccleſia beati Petri in Brema, à parte Altaris Aquilonari, IV. Nonas Maij.

DE LVDERICO.

LVDERICVS Epiſcopus ordine tertius, ſedit annis octo: hic dicitur fuiſſe ſuperbus. anno Luderici III. Ludouicus Imperator obiit. Idem Ludericus quodam tempore beatum Anſgarium, cuius doctrinæ inuidebat & virtutibus, de ciuitate Bremenſi expulit, ſicut de eo quidam ſcripſerunt, poſt idem Ludericus obiit. Et ſepultus eſt in Eccleſia beati Petri, VIII. Calendas Septembris. tunc Bremenſis Eccleſia multo vacauit tempore.

DE ANSGARIO.

TANDEM Ludouicus pius Cæſar inclytus, Hamburgenſis Eccleſiæ deſolationem miſeratus, virum venerabilem Dominum Anſgarium Hamburgenſem Archiepiſcopum ad Epiſcopatum Bremenſem de conſenſu Canonicorum Bremenſium promouit, & procuratores ad Romanam Curiam tranſmiſit idoneos, qui vnionem Bremenſis & Hamburgēſis Eccleſiæ procurarunt, ſicut Priuilegia ſuper hiis data plenius demonſtrant, quæ in Eccleſia Bremenſi fideliter conſeruantur. Anſgarius autem nunc Danos nunc Tranſalbianos viſitans, innumerabilem vtriuſque gentis multitudinem, Diuina præeunte gratia, traxit ad fidem Chriſti: Regē etiam Daciæ baptizauit, & Eccleſiam in Sleſewick conſtruxit primam. Deinde Ripenſem Eccleſiam fundauit. Et data licentia à Rege baptizato, vt quiſquis vellet in Regno ſuo Chriſtianus fieret, infinita gentium multitudo ſtatim per miniſterium ſancti Anſgarij credidit Domino Ieſu Chriſto: de quibus hoc memoriale in libris relictum eſt, quia plures qui in aqua baptiſmi loti ſunt, ab omni corporis infirmitate ſtatim liberati, Domino Chriſto gratias referebant. Poſt hæc Regem Sweciæ cū ſuo populo baptizauit. Beatus Anſgarius præfuit Eccleſiæ Bremenſi XVIII. annis. Nam antea in Hamburgenſi Cathedra ſederat XVI. qui fuerunt ſimul XXXIV. anni. Totum eius ſtudium fuit pro animarum ſalute. Ipſe etiam conſtruxit conuentualem Eccleſiam in Rameslo, deinde conuentum ſanctarum virginum in Barſen, poſt hoc Hoſpitalem Bremæ, vbi paupe-

pauperes recrearentur, & hoſpites quicunque reciperentur. Vbi etiam per ſe ipſum coridie veniens, infirmis non erubuit miniſtrare, quorum plurimos Dei verbo & tactu corporali dicitur ſanaſſe. Ipſe ſimiliter tranſtulit corpus ſancti Willehadi in matricem Eccleſiam S. Petri Apoſtoli, ab primo auſtrali Oratorio, quo deportatum fuit à Willerico. Et tunc facta ſunt illa miracula quæ per merita beati Willehadi populo oſtenſa ſunt. Ab anno Domini DCCC. LXI. qui eſt annus Archiepiſcopi ab ordinatione XXX. Sanctus Anſgarius vitam & miracula beati Willehadi fideliter ſcripſit. Qui plura de beato Anſgario ſcire deſiderat, ad priuilegia Domini Papæ & Imperatoris decurrat. Vitam de ſe ipſo ſcriptam perlegat diligenter: quam vitam veridico ſermone deſcripſit ſuus ſucceſſor S. Reimbertus more beati Iohannis Euangeliſtæ, quaſi de alio ſcribens innuit ſe fideliſſimum eius diſcipulorum perhibere veritati teſtimonium, quam cognouit in verbo Dei. Hunc librum direxit ad fratres cœnobij Corbeiæ, beatificans eos quod talem miſerunt, & nobis congratulans quod talem meruimus ſuſcipere Paſtorē. Sedit autem beatus Anſgarius omnes annos XXXIV. & obiit ſenex & plenus dierum. Cuius depoſitio ſumma veneratione colitur III. Nonas Februarij. Obiit autem Anno Domini DCCC. LXV. Indictione XIII. qui eſt Ludouici ſecundi Imperatoris, XXVI. ſepultuſq; eſt in Baſilica S. Petri Apoſtoli, ante altare ſanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ.

DE S. REIMBERTO.

SANCTVS Reimbertus poſt ſuam electionem ab Archiepiſcopo Maguntinenſi, conſecratus eſt in Archiepiſcopum, & ſic venit in Corbeiam, veſtemque ſuſcepit cum profeſſione monaſtica. Cui Adalgarius Abbas illius cœnobij ſocium conceſſit nomine Adalgarium, qui poſtea & ſocius prædicationis, & hæres meruit eſſe dignitatis. Pallium recepit à Nicolao Papa, ferulam paſtoralem à Cæſare Ludouico ſecundo. Hunc S. Anſgarius propter merita ſua adoptauerat in filium ſpiritualem Prophetico ſpiritu, quo idem pater plenus erat longe ante prædixit, illum ſuæ virtutis æmulum. Et in Cathedra Pontificali ſibi debere ſuccedere, gratiaque meritorum in cæleſti Regno conſortem fore. Tunc beatus Reimbertus legationis ſuæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbum Dei, primitus à Deceſſore ſuo ſuſceptum eſt, & poſtremo ſibi iure ſucceſſionis quaſi hæreditarium peruenit, viriliter eſt executus. Ipſe quoq; per ſe, quoties occupationes aliæ ſinerent, eidem legationi inſiſtens; ſemper autem conſtitutos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirēt, & ſolatium captiui Chriſtiani haberēt. Ad Eccleſias inter ipſos Paganos longe conſtitutas, quodque grauiſſimum erat, marinis diſcriminibus adeundas, quæ diſcrimina ipſe frequentius ſuſtinens, cum Apoſtolo ſæpe naufragium pertulit, ſæpe etiam alia pericula ſuſtinuit, ſpe futuræ beatitudinis omnia præſentis vitæ aſpera leniens, illudque Apoſtolicum continua meditatione reuoluens, non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Anno igitur Domini Reimberti XII. Ludouicus pius Cæſar Magnꝰ obiit. Poſt cuius mortem effera barbaries laxis regnabat habenis, & multiplicata ſunt mala ſuper terram. Tunc vrbes cum ciuibus, Epiſcopi cum toto grege interfecti, Eccleſiæ illuſtres cum fidelibus incenſæ ſunt. Et à Danis & Normannis Saxonia eſt deuaſtata; Colonia ſuccenſa, Aquiſgrani palatium, quod Carolus glorioſe conſtruxerat, ſtabulum equis ſuis fecerunt, & poſtea Princeps Vrdwich ipſum deſtruit, & per annos LXXX. deuaſtatum permanſit, vſque ad tempora Ottonis Imperatoris. Contigit etiam Paganos illo die iudicio Dei ad quēdam pagum Friſię deuolui, qui Norden appellatur. hunc ſubuertere aggreſſi ſunt. Erat illic eo tempore Venerabilis Archiepiſcopus Bremenſis Reimbertus, cuius adhortationibus & doctrinis confortati & inſtructi Chriſtiani, cōgreſſi ſunt hoſtibus: Et proſtrauerunt ex eiſdem hoſtibus 10378. pluribus etiam dum fugæ præſidium quærerent necatis. Vbi collis, in quo Sāctus orauit Reimbertus dum pugna fieret, perpetua

ceſpiris viriditate notatur: Et lapis in quo genua flectens brachia poſuit, iuxta Oslinge veſtigium oſtendit. Item ſanctus Reimbertus,antiquorum ſanctorum more, diuina fultus gratia, fertur quod miracula feciſſet; frequenterque, dum iret in Sueoniam, tempeſtatem maris ſedaſſe, & cæcum illuminaſſe per cõfirmationem, quam Epiſcopali more faciebat. Item cuiuſdam Regis filium à Dæmonio liberaſſe dicitur. Vbi multis aſtantibus Epiſcopis, ſpiritus immũdus clamabat ex ore vexati; Reimbertũ ſolũ inter eos digne cõmiſſum egiſſe officium, ipſummet ſibi eſſe cruciatui. Hũc filium Regis Ludouici dicunt fuiſſe Carolũ. Erat autem beatus Reimbertus cũ Moyſe mitiſſimus, & cum Apoſtolo omnium infirmitatibus cõpatiens: præcipuam curam habebat in eleemoſynis pauperum, & captiuorũ Chriſtianorum redemptionẽ deſiderans. Sunt etiam alia multa de iſto ſancto in vita ſua deſcripta. Hoſpitale pauperũ à beato Anſgario in Brema cõſtructum, ipſe notabiliter auxit, & nõ ſolum in Epiſcopatu, ſed vbicunq; erat, pauperibus eleemoſynam, cum omni diligentia miniſtrauit; nobile verbũ exhortationis ſuis poſteris relinquẽs; Non eſt, inquit, tardandum, vt cũctis pauperibus ſuccurramus; quia quis ſit Chriſtus, vel quãdo ad nos veniat, ignoramus. Gloriam verbi Dei omnibus inceſſanter miniſtrauit. Et breuiter tãquam Catholicus Põtifex omnibus virtutibus claruit: præcipue in defenſione cleri ſui; & plebis ſibi cõmiſſæ ſollicitam & indefeſſam curam exhibebat. Sunt autem multa, quæ de noſtro ſancto copioſe in libro ſuo exarata ſunt: in quibus id memorabile eſt, quod presbyteri animã defuncti, qui ſic in viſu ſibi appatẽs, ſupplicauit, XL. dies in pane & aqua ieiunans, à tormentis abſoluit. Ipſe etiam Conuentualem Eccleſiam in ſolitudine in Bucken fundauit, cum Præpoſitura & Canonicis ſecularibus, quos ibi regulariter viuere præcepit, ad honorem Dei & ſancti Materniani Confeſſoris. Tandem Dominus Ieſus Chriſtus, cui ſincero corde ſeruierat, volens ſuos fideles labores pia mercede remunerare, infirmitate deficere fecit, & morbo & ſenio confectus, quos per ſe non potuit, per Adalgarium ſocium ſuum in Domino confortauit. Obiit anno Domini DCCC. LXXXVIII. Indictione VI. Cuius depoſitio celebratur III. Idus Iunij. Beatus Pontifex Reimbertus ex occaſione curæ Paſtoralis de monaſtica perfectione nihil perdidit.

DE ADALGARIO.

ADALGARIVS Archiepiſcopus, qui ſucceſſit B. Reimberto, præfuit Eccleſiæ Bremenſi XX. annis. Vitam eius ex libris beati Reimberti collige. Regalia recepit ab Arnolpho rege, Pallium à Stephano Papa; ſedit q; difficili tempore barbaricæ vaſtationis. Nec tamen legationis ſuæ ad gentes, vt in Priuilegiis legitur, ſtudium omiſerat. Poſt hæc Archiepiſcopus ſenio & infirmitate cõfectus obiit Idibus Maij. Sepultus eſt iuxta ſepulchrum beati Reimberti.

DE HOIERO.

HOIERVS Archiepiſcopus ſedit annis VII. Pallium ſuſcepit à Papa Sergio, Regalia à Ludouico Rege. Hic erat monachus de monaſterio Corbeyenſi Eccleſiæ, in adiutorium Adalgario conceſſus. De ipſo in antiquis Eccleſiæ libris vnus verſus eſt ſcriptus:

Sanctus & electus fuit Hoger ſeptimus heres.

Veterum traditio narrat ipſum fuiſſe ſeueriſſimum in diſciplina Eccleſiaſtica. In diebus illis finita eſt proſapia Caroli Imperatoris, alienis tenentibus ſceptra Regni. Tunc etiam parochia Hamburgenſis à Sclauis, & Bremẽſis Vngrorum imperio demolita eſt. Et Confeſſor Dei Hoierus obiit; & ſepult⁹ eſt iuxta ſuum deceſſorem in Capella ſancti Michaelis, ad Orientem Eccleſiæ Maioris. Huius Archiepiſcopi corpus, cum poſt annos centum & viginti dirura vetuſtate Capella, præter Cruces pallij, & ceruical Archiepiſcopi, nihil potuit inueniri; vnde à multis creditur, propter eius ſanctitatem ad ſuperos translatum.

DE

DE REINVVARDO.

REINWARDVS ſedit vno anno, de cuius vita præter nomẽ nihil ad manum venit. Indiebus illis grande miraculum fertur à poſteris Bremæ contigiſſe, Vngaros ſcilicet incenſis Eccleſiis, Sacerdotes ante altaria trucidaſſe, cletũ vulgo peremptum, aut impune occiſos aut ductos in captiuitatẽ. Tunc etiam Cruces à Paganis truncatæ, ludibrio ſunt habitæ: ſed Deus cuius paſſio ibi deriſa eſt, incredulos abire non eſt paſſus inultos. Nam ſubita & mirabilis orta tempeſtas, à ſemicremis Eccleſiarũ tectis, ſcindulas eleuauit, quas in facies & ota paganotũ rotans, dum fugę præſidium quærunt, aut in fluuium Wiſeram pręcipitari compulit, aut in manus ciuium concludi. Nec mora, proſtratum gregem boni Paſtoris occubitus cito ſecutus eſt. Qui depoſitus III. Kalend. Octob. vna cum prædeceſſoribus ſuis, in Eccleſia ſancti Michaelis tumulatus eſt.

DE VNNONE.

VNNO Archiepiſcopus ſedit annis XVIII. Memoriæ traditum eſt à fratribus, quod Reinwardo defuncto, Leidradus tunc Præpoſitus Bremenſis electus eſt. Qui hoc Vnnone pro Capellano vtẽs ad Curiam regis venit, Rex autẽ Conradus diuino, vt creditur, ſpiritu afflatus, contempta Leidradi præpoſiti & Electi ſpecie, paruulo Vnnoni, quem retro ſtare conſpexerat, virgam paſtoralẽ obtulit. Cui etiam Iohannes decimus, vt priuilegium indicat, Pallium dedit. Erat vir, ſicut in electione ac trãſitu videri poteſt, ſanctiſſimus: pro qua ſanctitate Cõrado & Heinrico Regibus Romanorũ, familiaris & reuerendus permanſit. Vnde ita & verſu depingitur:

Principibus notus Vnno fuit ordine nonus.

DE LANCEA IMPERIALI.

ANNO Domini DCCCC. XX. Burgundionum Rex Rodolfus, qui nonnullis annis Italicis imperabat, lanceam quandam à Sampſone quodam Comite dono acceperat, quam Conſtantini Magni, Helenæ filij, fuiſſe dicebat, quæ excepta cæterarum ſpecie lancearum, nouo quodammodo opere, nouaque elaborata arte & figura, iuxta mediam ſpinam habuit vtrobique quaſi feneſtram, & in medio crucis ex clauis, manibus & pedibus Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti affixis. Hinricus itaque Romanorum Rex, genere Saxo, filius Ottonis Ducis, audiens Rodolfum tam cæleſte donum habere, vt erat domini timens, totius religionis amator, legatis directis temptauit ſi pręmiis aliquibus poſſet illud acquirere. Quod cum Rex Rodolfus modis omnibus ſe nunquam acturum diceret, Rex Hinricus, quia hunc muneribus mollire nequiuerat, minis terrere magno opere curabat. Omne quippe Regnum eius cæde ac incendiis ſe depopulaturum eſſe minabatur. Quia vero munus, quod petebatur, illud erat, quod cæleſtibus terrena coniunxerat, Rodolfi regis cor Deus emolliuit, iuſtoque Regi, iuſtaque petenti, protinus tradidit. Quanto autem amore Rex Hinricus prędictum cæleſte munus dilexerit, cum in multis rebus, tum in hoc maxime claruit, quod huius datorem non ſolum auri argentique muneribus, verum etiam Sueuorum prouinciæ parte non minima honorauit. Hac igitur occaſione, immo Dei voluntate, ſanctam Rex Hinricus adeptus eſt lanceam, per quam ipſe de hoſtibus ſæpius triumphauit, eamque filio ſuo Ottoni Magno decedens cum Regno reliquit. Ipſaque eſt, quæ ex tunc hodieque in Imperatorum tutela ſolet manere.

MIRACVLM.

TEMPORE Zachariæ Papæ Carolus Tyrannus, qui multa mala fecit Epiſcopis, obiit: De cuius ſepulchro ſerpens exiuit, & corpus non eſt inuentum. Præſens erat beatus Bonifacius, quem Papa Zacharias primum fecit

Archie-

Archiepiſcopum Maguntinenſem. Cum antea tam Maguntia, quam Colonia Eccleſiæ ſubiectæ fuerint Wormacienſi Eccleſiæ. quare autem Wormacienſis Eccleſia tali priuata fuerit dignitate, à memoria hominum eſt elapſum: dicitur tamen illud ob quoddam valde enorme crimen illius Eccleſiæ Archiepiſcopi contigiſſe.

IGITVR Archiepiſcopus nihil aſperum aut graue formidans pro amore Chriſti latitudinem ſui Archiepiſcopatus per ſe ipſum circuire elegit; quem ſecuti ſunt plurimi Canonici Bremenſes, ſecum & in carcerem & in mortem ire paratos dicentes pro nomine Chriſti. Poſtquam autem ad Danos perueniret, Haroldum Regem baptizauit cum Danorum multitudine, cui⁹ adiutorio omnes Danorum Inſulas circuibat, Verbum Domini gentibus annuncians; & fideles, quos ibi inuenit captiuos, in Domino confortauit. Deinde venit in Sueoniam, & inuenit ibi quos beatus Anſgarius baptizauerat, ad Paganiſmũ relapſos, qui à ſancto patre Vnnone ſunt ad fidem Chriſti iterum conuerſi. Tandem non ſine maximo labore peruenit ad Birkam oppidum Gottorum, in medio Sweoniæ poſitum; quo iam poſt obitum ſancti Anſgarij annis LXX. nemo doctorum auſus eſt pertingere, præter ſolum, vt legitur, beatum Reimberrum, quia perſecutio Paganorum multos retinuit. Perfecto autem ſuæ legationis miniſterio, cum rãdem redire diſponeret, Euangeliſta Dei apud Birkam ægritudine correptus, ibidem feſſi corporis tabernaculum depoſuit. Et ſperatur anima ei⁹ cum ſanctis animabus requieſcere in Domino. Tunc diſcipuli Põtificis exequias eius cum gaudio ſimul & fletu procurantes; cætera quidem membra ſepelierunt in eodem loco vel oppido Birca, ſolum caput reportantes Bremam; quod decenti honore condiderunt in maiori Eccleſia, coram altari. Obiit autem peracto boni certaminis curſu in Scythia, vt ſcribitur, circa medium Septẽbris. Iſte magnus Chriſti Confeſſor exemplum dedit ſuis ſucceſſoribus, vt nulla maris & terræ pericula deuitare debeant pro cæleſti gloria obtinenda.

DE ADALDAGO.

ADALDAGVS Archiepiſcopus Bremenſis, præfuit Eccleſiæ noſtræ LIV. annis. Iſte eſt qui nobis rempublicam reſtituit, genere illuſtris, ætate iuuenis, decorus ſpecie; morum probitate ſpecioſior. A choro ſumptus eſt Hildenſemẽſis Eccleſiæ, conſanguineus & diſcipulus beati Adalwardi Verdenſis Epiſcopi, cuius tunc vita probata, fama illæſa, & fides erat in Palatio cognitiſſima: Quem dicunt etiam doctrina & miraculis celebrem, & Slauorum populis eo tempore prædicaſſe, quo noſter pater Vnno venerabilis Archiepiſcopus ad Scythas legatus extitit. Eius Adalwardi opere & teſtimonio commendatus in Curia Imperatoris Adaldagus, Regalia accepit ab Imperatore Ottone: & Pallium à Leone VII. Sic iſte pater venerabilis Adaldagus primo ingreſſus eſt Epiſcopatum Bremenſem, longo prius tempore poteſtatibus ac iudiciaria manu compreſſum, præcepto Regis abſolui, & ad inſtar reliquarum vrbium immunitate, ſimulque libertate fecit donari. Tunc Archiepiſcopus noſter obtinuit à Papa, vt Eccleſiæ ſuæ confirmaret omnia, quæ à prædeceſſoribus ſuis Gregorio, Nicolao, Sergio & cæteris Apoſtolicis Bremẽſi Epiſcopatui conceſſa ſunt. Tunc Archiepiſcop⁹ noſter primo ordinauit Epiſcopos, in Daniam ad Sleſewig, ad Ripam, & ad Arhuſam. Nempe ſtudium eius totum fuit in conuerſione gentium, in exaltatione Eccleſiarum, in ſalute animarum: propter quod ab omnibus amabatur. Eo tempore Archiepiſcopus noſter cũ Imperatore in Italia per quinquennium moram faciens, magnum lucrum de peregrinatione ſua Eccleſiæ Bremenſi reportauit, ſicut hoc ex priuilegiis ſuper hoc obtentis perpendi poteſt manifeſte. Sed clerus & populus Bremenſis eundẽ Paſtorem cum nunciis & literis reuocauerũt, quia ſuſtinere nõ poterant eius abſentiam diuturnã. Cui venienti tam extranei, quam ciues cum clericis occurrerunt, itinere trium dierum, cum gaudio flentes, & clamantes; Benedictus qui venit in nomine Domini. Tunc duxit in Comitatu ſuo

Benedictum Papam, ab Ottone Imperatore indebite remotum, quem in oppido Hamburgenſi in magno honore tenuit vſq; ad obitum eius; qui dicitur fuiſſe vir literatus & ſanctæ conuerſationis. Tandem Romani ducti pœnitentia de illius ſancti viri expulſione, cū Imperatore eum reuocarunt, ſed nuncij eum mortuum inuenerunt, cum veniſſent Hamburgum. Tranſitus eius IV. Nonas Iulij deſcribitur. Hæ ſunt reliquiæ ſanctorum, quas Adaldagus de vrbe Roma ab Italia reportauit, Corpora Quiriaci & Cæſarij diaconorum; Item Victoris & Coronæ, Cancianorum, Fælicis & Fæliciani, Coſinæ & Damiani martyrum, quorum feſta agi conſtituit per Diœceſim ſuam, ipſas reliquias cum multa deuotione diſtribuit. Maxima tamen pars apud Eccleſiam Bremenſem remanſit. Eccleſiam in Heslingh in honorem beati Viti martyris conſtruxit, & ibidem congregationem caſtarum virginum collegit. Vbi nobiliſſima Chriſti virgo Wendilgart, & pater eius Haddo nomine, totum patrimonium obtulerunt Deo & ſancto Martyri Vito: Item in Oſtringia Friſiæ in loco Repesholt dicto, Conuentum Canonicorum ſecularium ſtatuit in honorem ſancti Mauritij martyris: & Hoſpitale in Brema multis reditibus auxit, adeo vt præter hoſpites, qui frequenter ibi ſuſcipiebantur, quotidie paſcerentur in hoſpitali eodem XXIV. pauperes. In ipſo tempore Magnus Otto Imperator inclytā vrbem Magdeburg ſuper ripas Albiæ fluminis condidit, quam Slauis Metropolim ſtatuens, Albertum ſummæ ſanctitatis virum, ibidem de licentia ſedis Apoſtolicę conſecrari fecit Archiepiſcopum. Nouiſſimis itaque Adaldagi temporibus Chriſtianitas in Dania turbata eſt, & facta conſpiratione Chriſtianitatem abnegantes. Adaldagus obiit III. Kalend. Maij, Indictione I. Anno ſacerdotij LIV. Sepultus eſt in Eccleſia Bremenſi, à capite Leuderici Epiſcopi.

DE LIBENTIO.

ANNO Domini DCCCC.XXXVIII. Libētius fit Epiſcopus, & ſedit annis XXV. pallium ſuſcepit à Papa Iohanne XV. Virgam paſtoralem ab Ottone III. Primus omnium conſecratus eſt à Suffraganeis. Erat itaque vir literatiſſimus, & omni morum probitate decoratus. Ab Italia quondam ſecutus Adaldagum, cuius etiam vitam æmulatus & magiſterium, ſolus ex diſpoſitione tanti patris dignus inuentus eſt, cui Bremenſis cura Parochiæ crederetur. Erat enim vir tantæ caſtitatis, vt raro ſe mulieribus videndum præberet; tantæ abſtinentiæ, vt pallida ieiuniis ora porrauerit; tantæque humilitatis & charitatis, vt in clauſtro, ſicut vnus fratrum, vixerit. Multæ nimirum virtutes eius; quippe contentus acquiſitis, raro curiam adiit pro acquirendis; domi ſedens quietus, parochiæ ſuæ curam egit diligentiſſimam, totumque ſtudium ad lucrum vertens animarum, diſtrictiſſima regula omnes congregationes ſuas cuſtodiuit. Archiepiſcopus etiam per ſe curam egit hoſpitalis, fratribus & infirmis quotidiano miniſtrans obſequio: ipſe quoque vice ſua Xenodochium nepoti ſuo commendauit Libentio. Dum adhuc pax eſſet in Slauia, Tranſalbianos populos frequenter viſitauit, & matrem Hamburg paterno fouit amore: Legationem ſuam ad gentes, vt prædeceſſores eius, ſtudioſa exequutus eſt, licet dierum obſtaret malitia. Quo tempore cum perſecutionem Chriſtianorum in Dania Rex Swein exercuiſſet, ſupplicibus Archiepiſcopus legatis, crebriſque muneribus laborabat, quatenus ferocis Regis animum manſuetum redderet Chriſtianis. Quibus ille reiectis, in ſua nimirum crudelitate ac perfidia ſæuire non ceſſauit. Temporibus iſtius Libentij Brema muro muniri cœpit. Eodem tempore Venerabilis Comes Henricus in Herſleuelde, (vel vrbanius Roſſenuelde dicitur) Præpoſituram fecit, annuente Archiepiſcopo, & Eccleſiam conſecrante. Hęc facta ſunt vltimo tēpore ſenioris Libērij, ſub Duce Bernardo filio Hermani, qui populum Slauorum grauiter afflixit. Quo tempore etiam cōtentio Bernarij, Verdenſis Epiſcopi, de Rameslon corā Papa Sergio eſt terminata. Rameslon ſita in Epiſcopatu Verdenſi, non longe à vico Bardorum, cuius ordinationem & ius gubernandi, cum Verdenſis Epiſcopus

ſcopus repoſceret, Apoſtolicæ ſedis Decreto ceſſit ab incepto. Tunc etiam Slaui à Chriſtianis Iudicibus plus iuſte cōpreſſi, excuſſo tandē iugo ſeruitutis, libertatem ſuam armis defendere ſunt coacti. Primo autē totam Nordalbingiam depopulati ſunt. Deinde reliquam peragrantes Slauoniam, omnes Eccleſias incē derunt, & ad ſolum vſque diruerunt. Sacerdotes autem reliquoſq; Eccleſiarum miniſtros, variis necantes ſupplicus, nullum trans Albiam Chriſtianitatis veſtigium reliquerūt. Apud Hamburg eo tempore multi ex clero & ciuibus in captiuitatem abducti ſunt, plures etiam interfecti propter odium Chriſtianitatis. Interea Libentius Archiepiſcopus de legatione ſua in gentes ſollicitus, plures ordinauit Epiſcopos, quorum nomina & ſedes incertæ ſunt, quia tempus perſecutionis incubuit. Poſt obitum vero Adaldagi, tota regio Iutlandia in duos Epiſcopatus bipartita eſt, tertio apud Arhuſen deficiente. Obiit autem Libentius anno Dñi Milleſimo tredecimo, Indictione 11. Et ſepult' eſt in medio chori ante gradus ſanctuarij, [pridie Nonas Ianuarij.]

DE VNVVANO.

VNWANVS ſedit annis XVI. ferulam ſuſcepit ab Hinrico Imperatore, pallium à Papa maiore Benedicto. Iſte Vnwanus primus omnium ad canonicā traxit congregationes regulam, quæ antea quidem mixta ex Monachis vel Canonicis cōuerſatione degebant. Iſte per ſimoniacam peſtē intronizatus dicitur, eo quod magnam habuerit hæreditatem, cuius partem ipſe inuitus Imperatori dimiſit, partem vero alterām Eccleſiæ ſuæ obtulit, quam pie gubernauit, tertiam parentibus dimiſit. Hic etiam omnes ritus Paganicos in hac regione funditus amouit. Ita vt ex lucis, quos paludicolæ ſtulta frequentabant reuerentia, faceret Eccleſias XII. renouari. Ex quibus etiam Baſilicam ſancti Viti extra opidum conſtrui, & Capellam S. Willehadi cōbuſtam iuſſit reparari. Ipſo tēpore fertur aggerem Bremenſem firmatum contra inſidias & impetū inimicorum, præcipue q Dux Bernardus Henrico Imperatori auſus eſt rebellare, turbauit oēs Eccleſias Saxoniæ. Ex illo enim tēpore, quo Dux in Saxonica cōſtitutus eſt regione, nunquam diſcordia inter Archiepiſcopum & Ducem ceſſauit, illo impugnante regē & Eccleſiam, iſto pro ſalute Eccleſiæ certāte. Hæc æmulatio partium dum prius occulta eſſet, ex eo tempore vires accepit, & creuit in immenſum. Bernardus enim Dux tam auitæ humilitatis, quam paternæ religionis oblitus; Primo quidem per auaritiam gentem Winulorum crudeliter opprimens, ad neceſſitatem Paganiſmi coëgit. Deinde per ſuperbiam beneficiorum immemor totam ſecū ad rebellandum Cæſari mouit Saxoniam. Nouiſſime ſurgens in Chriſtum, Eccleſias impugnauit, præcipue Bremenſem, quæ ditior eo tempore cæteris, & Hamburgenſem, quæ remotior videbatur à manu Imperatoris. Huius impetum viri, Vnwanus taliter ſua magnitudine refregit, vt præ pudore ſapientiæ ac libertatis Epiſcopi, cogeretur & ipſe Dux Eccleſiæ, cui ante aduerſatus eſt, deinceps hilaris & beneuolus exiſtere in omnibus. Ergo habito Vnwani conſilio, rebellis tandē flexus Princeps, Scaltinburg Cæſari Henrico ſupplex dedit manus. Moxque fauente Vnwano, Slauis tributo ſubactis, pacem reddidit Nordalbingis, & Eccleſiæ Hamburgenſi. Ad cuius reſtaurationem Vnwanus poſt Slauonicam cladem, ciuitatem & Eccleſiam fecit nouam, ſimul ex ſingulis congregationibus ſuis, quæ virorum eſſent, tres eligens fratres. Ita vt XII. fierent, qui in Hamburg Canonica degerent conuerſatione, populum ab idololatriȩ reuocantes errore. Ordinauit etiam in Slauia, mortuo Reimberto, Bennonem, virum prudētem, qui de fratribus Hamburgenſis Eccleſiæ electus, in populo Slauorum multum prædicando fructum attulit.

MIRACVLVM.

ANNO Domini M.XXI. in villa Colobizce in Saxonia, in Monaſterio ſancti Magni Martyris, completis maturinis, cæperunt chorizari XV. viri & III. mulieres in cœmiterio. Presbyter cum miſſam primam inchoaret, non ceſſauerunt

runt à cantilenis & chorea; donec ipſe, volens inſolentiam eorum compeſcere, acceſſit ad eos, rogans vt quieſcerent: Nolebant, & presbyter dictus Ecbert*, ſic eſt eis imprecatus. Vtinam potentia Dei & meritis ſancti Magni martyris ſic inquieti annum ducatis: qui verba eius ſubſannantes perſtiterunt cantando. Erat vna trium mulierum, filia presbyteri, nomine Merſindis, quam iubēte patre frater matris eius Iohannes, brachio apprehendens nitebatur eam à chorea extrahere, & brachium eius extraxit de corpore, nec inde gutta ſanguinis emanauit. Sed tñ in cantando & pedibus ſtrependo, cum aliis per annū in chorea permanſit. Sex menſibus euolutis, terræ vſq; ad genua ſunt immerſi. In toto anno illo nec biberunt nec comederunt, nec pluuia eos rigauit. fiebant tegumenta ſuper eos, quæ ſtatim aura deiecit. Veſtimenta eorum & calciamenta non ſunt attrita, vngues & capilli non creuerunt. Anno euoluto demerſi erant in terra vſq; ad latera. Tunc die natiuitatis Domini veniens ibidem Herbertus Colonienſis Archiepiſcopus, orationem fudit ſuper eos, & à ligatura, qua ſe inuicem manibus tenebant, ſoluit, & ante altare Sancti Magni ductos reconciliauit. Ante altare autem grauiſſimus eos ſopor inuaſit, & ibidem tribus diebus, & totidem noctibus continuis dormierunt. Vnus autem ex ipſis, Iohannes nomine, cum filia presbyteri, & cū duabus aliis fæminis, ante Archiepiſcopū ſolo proſtrati, ſtatim ſpiritum emiſerunt. Alij poſt exſuſcitationem ſe leuantes, ad propria ſunt reuerſi, cibum ſumentes. Sed in recordationē huius ſigni mirifici, vſq; in diem mortis non ſunt à tremore corporis liberati. Vnus eorum, qui Otbertus nomen habuit, hoc factum poſtea pluribus indicauit. Alij ſe emendauerunt, & profecerunt in tantum, vt ex diuina gratia poſt mortem miraculis coruſcarent.

Vnwanus Archiepiſcopus theſaurum Eccleſiæ diu ſolliciteq; collectum, & quaſi min⁹ neceſſarium ſi intra parietes clauderetur, ad commodum legationis ita curauit expēdere, vt ferociſſimos Aquilonis Reges hilaritate ſuorum munerum, ad omnia quæ voluit, benignos obedienteſq; haberet. Swein regi Danorū Knut filius eius ſucceſſit, qui deuicto Adelrad rege Anglorum, victor ab Anglia rediens, in ditione ſua per annos multos Regnū Daniæ & Angliæ poſſedit. Quo etiam tēpore multos in Daniam ab Anglia adduxit Epiſcopos. De quibus, Bernardum poſuit in Sconiam, Gerbrandum in Selandiam, Reinherum in Finne. Quod zelatus Vnwanus Gerbrandum redeuntem ab Anglia, quem ab Enoldo Anglorum Archiepiſcopo eſſe ordinatum cognouit. Ille vero, vt neceſſitas perſuaſit, ſatis faciens, fidelitatem Bremenſi Eccleſiæ cum ſubiectione debita ſpondens, familiariſſimus deinceps Vnwano effectus eſt. Per quem etiam legatos ſuos, ad Knut regem cum muneribus transmittens, congratulatus eſt ei de rebus bene geſtis in Anglia: ſed corripuit eum de præſumptione Epiſcoporum, quos transtulit ex Anglia. Quod Rex gratanter accipiens, ita poſtmodum coniunctus eſt Archiepiſcopo, vt ex eius ſentētia omnia deinceps facere maluerit. Eo tempore cum eſſet pax firma inter Slauos & Transalbianos, Vnwanus Archiepiſcopus Hamburg renouauit, clerumque diſperſum collegit, magnamque ibidem tam ciuium quam fratrum multitudinem adunauit. Itaq; cum Duce Bernardo frequenter inhabitans, ſæpe dimidium annum vixit in Hāburg, glorioſiſſimum Regem Knut inuitans ad colloquium, Slauorumque ſatrapas, Vtonem & Sedericum. Accepit etiam ibidem nuncios Olaph, regis Nordmannorum, cum muneribus petentes ſuppliciter, vt Epiſcopos eius benigne reciperet, ſuoſq; ad eum tranſmitteret, qui rudem Nordmannorum populum in Chriſtianitate confortarent. Tali modo Vnwanus, domi foriſq; clarus, legationem ſuam in gentibus impleuit. Anno Domini M.XXIX. Vnwanus obiit VI. Kalend. Februarij Indictione XII. Sepultus eſt iuxta ſuum prædeceſſorem à latere ſiniſtro.

DE LIBENTIO II.

LIBENTIVS ſecundus ſedit annis fere quatuor. Is cum eſſet nepos alterius Libentij, & tunc maior domus præpoſitus, fauore Giskæ Imperatricis ferulam

lam ſuſcepit à Cæſare Conrado, Pallium verò à Papa Ioanne xix. vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum. Cumque omnibus affabilis eſſet, ſingulari quodam amore clerum dilexit, inopumque neceſſitatibus erat valde compatiens. Ipſe igitur vicum trans flumen redimens ab incolis terræ, & fratribus xxx. ex eo per annum dari conuiuia ſtatuit. At vero Xenodochij talem omnino ſollicitudinem curauit habere, vt in parte hac ſola negligentias omnium prædeceſſorum ſanare videretur. Adeo redundauit Epiſcopatus & Præpoſituras & Xenodochium, vt vix egens quiſquã poſſet inueniri. Sed forte hoc incredibile videtur hiis, qui huius temporis egeſtatem vident, nec fortaſſe tunc quiſquam crederet ea futura, quæ nunc facta videntur. Libentius itaque bonus in Præpoſitura, multo melior in cathedra, legationem ſuam ad gentes ſeruenti animo ingreſſus eſt. Et primo omnium cõcilians ſibi Knut Regem Danorum, in Zelant Gerbrando ſubrogauit Auoconem, in Aldenburg ordinauit Meinherum. Turgoto autem ſucceſſorem poſuit de Rameslo Godeſcalcum Epiſcopum. Illis namque diebus beatiſſimus Turgot Epiſcopus pro labore prædicationis Bremæ cũ Archiepiſcopo diutius conſiſtens, aſperrimo lepræ percuſſus morbo, diem vocationis ſuæ cum magna expectauit patientia, tandemque bono conſummatus fine, in ſancti Petri eſt ſepultus Baſilica. aderant cum Archiepiſcopo prædicatores inclyti Odinkar iunior, Sifrid à Swedia, Rodolf à Nordmannia Epiſcopi, narrantes ei, quanta fecerit Dominus in ſalute gentium, quæ conuertebantur cotidie ad Dominum. Quos Libentius, vt par fuit, honorifice dimiſſos, ad prædicationẽ denuo miſit. Eo tempore, virtute Regis Knut & Bernardi Ducis, pax firma trãs Albiam erat, & Libentius crebro Hammaburg viſitabat. Interea Libentius piis operibus ſemper intentus, Eccleſiam ſuam Epiſcopaliter exornauit, & filios Eccleſię paſtoraliter educans, omnibus erat acceptus, etiam quod difficile eſt, principibus. Suo ergo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theotmarus, exhortante piiſſima Emma, quæ Eccleſiam valde dilexit, Bremenſi Eccleſiæ multa bona fecerunt, ſuumq; Theſaurum Deo & genitrici eius, ſanctoq; Willehado confeſſori, eadem Emma fere totum obtulit. Eodem anno Libentius ægreſcẽs, in feſtiuitate ſancti Bartholomæi, duas celebrauit miſſas, finitoq; pro more pſalterio, eadẽ die gaudens migrauit ad Dominũ. Cuius obitus contigit Indictione XIII. VIII. Kalend: Septemb. anno Domini M. XXXII.

DE HERMANNO.

HERMANNVS vix ſedit annis tribus, ferulam ſuſcepit à Cęſare Conrado, Pallium à Papa iuniore Benedicto. Ab Halberſtadenſi choro electus, eiuſdẽ Eccleſiæ Præpoſitus fuit. Vir miræ ſimplicitatis, ſed parum habens prudẽtiæ ſerpentis, ideoq; facile decipiebatur à clientibus. Raro parochiam viſitauit. Semel Hamburg acceſſit, & tunc cum exercitu veniens, Epiſcopatum quaſi non ſuum ſpoliauit, abienſque velut terram ſalſuginis dereliquit. Rapacitatis incentor, & auctor conſiliorum, quidam Maceo fuit, Archiepiſcopi vicedominus. Cæterum nobiles & inſignes viros habuit Capellanos Theodoricum, & Swidgerum. Iſte Swidgerus ex Babenbergenſi Epiſcopatu aſſumptus eſt in ſedem Apoſtolicam, reiectis ex ordine tribus Schiſmaticis, dictuſque eſt Clemens. Subdiaconus Archiepiſcopi erat Albertus, poſtea Bremenſis Archiepiſcopus, iam tunc minax vultu & habitu, verborumque altitudine audientibus ſuſpectus. Hermannus ergo paruipendens omnia, quæ in Epiſcopatu inuenit, primo quidem Muſicum Gwidonem Bremam adduxit, cuius induſtria melodiam, & clauſtralẽ diſciplinam correxit. Quod ſolum ex eius proſpere ceſſit operibus. Deinde antiquiſſimum ſancti Michaelis oratorium diruens, corpora trium prædeceſſorum eius, Adaldagi, Hogeri, & Reinwardi, ab eo loco ſuſtulit, ac recondidit in maiori baſilica ſub ipſo tribunali. Hermannus Archiepiſcopus magnum ingreſſurus op᷒, murum ciuitati Bremenſi circundare voluit, vixq; iactis fundamẽtis, cum opere vitam

vitam finiuit, IV. Kalend. Octob. corpuſque eius ſubterratum eſt in medio Chori, obiit autem anno Domini M. XXXV.

DE BEZELINO.

BEZELINVS cognomento Alabrandi, ſedit annis decem. Iſte aſſumptus eſt ex Eccleſia Colonienſi, vir omnium bonorum genere decoratus, Epiſcopali dignus officio, dilectus Deo & hominibus. Ipſique Conradus Imperator baculum obtulit, & Benedict⁹ Papa pallium tranſmiſit. Ordinatus eſt autem à ſuffraganeis & aliis VII. Saxoniæ Epiſcopis, in vrbe Hamburg cum ingenti gloria. Hic ergo cum omnibus eſſet talis, qualem ſinguli deſiderabant, ſingularem curam & amorem ſuper Clericos habuit, de quibus nec tolerare poterat, vt cuiquam malum diceretur verbum. Nam & Clauſtrum renouauit, & Canonicis menſam primus inſtituit: Prius enim cum Præbenda fere tenuis videretur, triginta cõuiuia, quæ Libentius Epiſcopus per annum dari ſtatuit, adiectis ex ſua parte quibuſdã decimis, ita ordinauit vt albus detur fratribus panis vltra ſolitam annonam cotidie, in dominicis vero diebus vnicuiq; duplex mellitæ copia. Nam & vinũ dari fratribus contra naturam Saxoniæ diſpoſuit, quod etiam in diebus ſuis fere peregit. Compoſita igitur menſa manum vertit ad Clauſtrum, quod dum prius ligneum eſſet, lapideum fecit: forma, vt mos eſt, quadrata, vario cellarum ordine diſtinctum, & viſu delectabile. Deinde murum ciuitatis à prædeceſſore ſuo Hermanno orſum, in gyro conſtruens aliquibus in locis eum vſque ad propugnacula erexit; aliiſque quinque aut ſeptem cubitorum altitudine ſemiperfectũ dimiſit. Cui etiam ab occaſu porta grandis inhæſit, ſuperque portam firmiſſima turris, Italico munita opere, & ſeptem ornata cameris ad diuerſam oppidi neceſſitatem. Eodem tempore Bezelinus dum prædicta Bremæ operis inſignia relinqueret, mox ad Eccleſiæ Hamburgenſis ædificationem toto cordis amore accingitur. Ibi enim poſt cladem Slauonicam, quam ſupra contigiſſe retulimus, Vnwanus Archiepiſcopus & cum eo Dux Bernardus Clauſtrum nobile de ruinis antiquis ciuitatis eleuantes Eccleſiam & diuerſoria omnia conſtruxerunt lignea. Bezelinus vero põtifex aduerſus crebras hoſtium incurſiones aliquod fortius præſidium pro inopia loci neceſſarium arbitratus, primus omnium Eccleſiam, quæ conſtructa erat in matris Dei honorem, lapide quadrato ædificauit. Aliam deinde ſibi domum fecit lapideam turrib⁹ & propugnaculis valde munitã, cuius æmulatione operis Dux prouocatus & ipſe domum in eodem loco parauit. Eo tẽpore Bezelinus pro legatione ſibi ad gentes credita, more prædeceſſorum ſuorum ſollicitus, coadiutores prædicationis ſuæ ordinauit Epiſcopos, Rodolphum ex capellanis ſuis in Zlezewig, Abelinum in Slauaniam, Wal à Bremenſi choro in Ripam. Trãs Albiam ſuo tempore ac per totum regnum pax firma erat. Princeps Sclauorum Anatrog, & Gneus, & Ratibor pacifice ad Hamburg venientes Duci ac Præſuli militabãt. Sed cum diuerſo animo in gen[illegible]inulorum Dux & Epiſcopus laborarent, Duce ſcilicet pro tributo, Pontifice vero pro Chriſtianitate augenda, iamdudum ſacerdotum ſtudio Chriſtiana ibi ẽ religio conualuiſſet, ſi conuerſionem gentis auaritia Principum nõ præpediret. Eo tempore Hermãnus nobiliſſimus Colonienſis Archiepiſcopus veterem de Brema querimoniam renouauit: Sed ipſe tam auctoritate Bezelini, quam triennali ſilentio repulſus, Archiepiſcopo ſatisfecit, & per integrum menſem eum ſecum Coloniæ habuit in cõuiuio. Illo etiam tempore Swein Nordmannorum Rex dum in Angliam iter ageret, maritima Hatheleriæ nauibus appulit; quem proxima quæque locorum more piratico vaſtantem, milites quidam Bezelini Archiepiſcopi capiunt, & in præſentiam eius protrahunt. Ille vero captiuum cum honore recipiens Bremam duxit, & iũcta ſecum amicitia, poſt dies aliquot Regem donatum permiſit abire: qui reuerſus in patriam, retulit ſuis de regio pontificis apparatu, & theſauro Eccleſiæ inæſtimabili, ſumma laude prædicans illum, forma corporis & liberalitate animi omnibus acceptum. Pro hac enim à

Duce Bernardo, ac eius germano Thithmaro valde honoratus eſt. Solis inuiſus erat malefactoribus, ſicut Vthoni Marchioni, cuius ſuperbiam ſua confudit magnanimitate. Ipſo tempore Aſchomanni & piratæ per oſtium Wiſetæ progreſſi, vſque ad Liſmoniam venerunt, inſperate omnia vaſtantes. Inde ad naues redeũtibus bellum ad Arnnon illatum eſt, ibique maxima pars eorum trucidata eſt. Eodem tempore filius Olaph martyris, Magnus nomine, regnauit in Dania ſimul & Norwegia, ad quem Bezelinus vſque ad Slezewig pro colloquio venit, habẽs in comitatu ſuo Ducem Bernardum de Saxonia, & Tithmarum Epiſcopũ Hildenſemenſem, & Rodolphum eiuſdem ciuitatis Epiſcopum. In quo colloquio ſoror Magni Regis, Ordolpho filio Ducis, deſponſatur. In diebus illis nobiliſſima ſenatrix Emma obiit, vxor quondam Luidgeri Comitis, & ſoror Menwercki Epiſcopi Padeburnenſis, ſed vidua iam per annos XL. quæ ingentem theſaurum, quem habuit, totum fere pauperibus & Eccleſiis diſperſit. Quæ dum adhuc viueret, Bremenſi Eccleſiæ cortem Stiplaga iuxta Rhenum dedit, Liſmona vero in partem ceſſit Imperatoris, pro qua Giſla Regina eo tempore Bremam accedẽs, fratribus multa bona fecit, & Eccleſiæ & omnibus indigenis, deinde Liſmonam cum Archiepiſcopo viſitauit. Anno Archiepiſcopi penultimo domus S. Petri cõflagrauit, eiuſque flamma incendij clauſtrum cum officinis, vrbem cum ædificiis totam conſumpſit, veteriſque habitaculi nullum remanſit veſtigium. Ibi ſacræ theſaurus Eccleſiæ, ibi libri & veſtes, ibi omnia ornamenta conſumpta ſunt. Ex illo tempore fratribus, qui ante Canonice vixerant, extra clauſtrum vagantibus, regula ſanctorum per multa prius ſecula ſtudioſe conſeruata, primo negligentius haberi cæpit: deinde funditus abiecta conſenuit. Et ſunt ab ordinatione ſancti Willehadi, cum Bremenſis Eccleſia fundata eſt, vſque ad finem Bezelini, quando eadem Eccleſia combuſta eſt, anni fere CC LXX. Cõbuſta autem eſt III. Idus Septemb. Eodem tempore Archiepiſcopus in Friſiam iter egit. Qui conflagratione Eccleſiæ audita, mox pedem retorſit, iactiſq; ſequenti æſtate fundamentis ad formam Colonienſis Eccleſiæ diſpoſuit ipſius magnitudinem perficere: & profecto, ſi longiorem vitam ſibi fata conceſſiſſent, omne opus Eccleſiæ paucis perfeciſſet annis. Tanta erat illius animoſitas, & in omni opere inſtãtia, præcipue vero in templi ædificatione. Porro ſola æſtas, qua incæperat hoc opus, fundamenta Eccleſiæ iacta, columnas & arcus earum, lateraq; in altum erecta vidit. Anno M. XLVI. tranſacta hyeme, cum iam Paſchalis immineret feſtiuitas, beatiſſimus Pontifex Bezelinus, qui & Alabrandus, pridie ante Dominicam cœnam, non inſcius vocationis ſuæ, ab Eccleſia Schirinbeke Bremam nudis pedibus acceſſit. Vbi multa oratione cum lachrymis effuſa, Deo & ſanctis eius commendauit Eccleſiam: Cumque iam febribus tãgeretur, nauigio ad Bucenſem delatus eſt Præpoſituram, ibique VII. ſuperuixit diebus. Cõtigit autem depoſitio eius circa diem XVII. Kal. Maij, Indictione XI. Corpus eius cum ingenti luctu Bremam deportatum, in medio nouæ, quam ipſe tunc orſus eſt, baſilicæ tumulatum eſt.

DE ALBERTO I. MAGNO.

ALBERTVS Archiepiſcopus Bremenſis ſedit annis [illegible]XX. virgam paſtoralem ſuſcepit ab Henrico Imperatore, pallium a ſupradicto Papa Benedicto; ordinatio eius facta eſt Aquiſgrani, Cæſare præſente cum Principibus, aſtantibus etiam XII. Epiſcopis manũ imponentibus. Iſte nobiliſſimus genere, Halberſtadenſis prius præpoſitus erat, ingenio acri, memoriæ celebris, eloquentiæ ſingularis, forma corporis ſpecioſus, caſtitatis amator, largitatis eiuſmodi, vt petere haberet indignũ, tarde autem, aut humiliter acciperet, prõpte vero hilariterq; ſæpe nõ petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia videbatur, quam ſolis exhibuit ſeruis Dei, pauperibus & peregrinis, adeo vt ſæpe antequam cubitũ iret XXX. & amplius mendicantibus ipſe genu flexo pedes lauaret. Principibus autem ſeculi & coæqualibus ſuis humiliari nullo modo voluit. Anno igitur ſuæ ordinatio-

nationis primo, videns baſilicæ nouiter inceptæ opus immenſum vires quærere maximas, nimis præcipiti vſus conſilio, ſtatim murum ciuitatis à prædeceſſoribus ſuis orſum & quaſi minus neceſſarium, deſtrui fecit, lapideſq; in templo juſſit poni. Tunc etiam turris ſpecioſa, quæ ſeptem cameris ornata fuerat, funditus diruta eſt: Clauſtrum quoque quod lapide polito conſtructum, pulchritudine ſua viſus contuentium refecit, abſq; mora diſſipari præcepit, quaſi aliud pulchri' cito facturus. Cogitauit enim, vt ipſe fratribus ſciſcitantibus de ea re aperuit, refectorium, dormitorium, cellarium & cæteras fratrum officinas, per omnia ex lapide facere, ſi locus aut ocium ſuppeditarent. Ad quæ omnia, cum ſibi cuncta ad manus fore gloriaretur, ſolam clericorum & lapidum penuriam querebatur. Interea feruet opus, ſurgit Eccleſiæ murus, cuius formam antea Alebrandus ad inſtar Colonienſis incepit. Ipſe enim ad exemplum Beneuentanæ domus cogitauit perducere. Anno Domini M.XLVI. Henricus Rex Italiam ingreſſus, à Romanis pacifice ſuſcipitur, Papas tres, qui pro Apoſtolica ſede certauerũt, Benedictum, Gratianum, & Sylueſtrum, ſynodaliter depoſuit, & Swidgerum Bauenbergenſis Eccleſiæ ſecundum Epiſcopum, Papam cõſtituit: à quo ipſe & vxor eius Agnes in ſancto Dominicæ natalis die Imperiali benedictione ſublimantur. Huic ſynodo interfuit Albertus Archiepiſcopus, ad cuius petitionẽ Swidgerus Papa, qui & Clemens vocabatur, renouauit Eccleſiæ Bremenſi & Hamburgẽſi omnia priuilegia, quæ dudum à Romana ſede conceſſa ſunt. Anno Dñi M.XLIX. qui eſt Alberti Bremenſis Archiepiſcopi VII. incepti operis in Brema moles eſt à frõte leuata, ac principale ſanctuarij altare in honorem ſanctæ Mariæ eſt dedicatum. Nam ſecundum, in occidentali abſide, in honorem ſancti Petri Apoſtoli diſpoſuit, ſub cuius inuocatione legitur antiqua baſilica fuiſſe extructa. Emergentibus itaque multis Archiepiſcopo anguſtiis, opus imperfectum vſq; ad XXIV. pontificij eius annum permanſit: & tunc demum templi parietes dealbabantur, occidentaliſque crypta ſancto Andreæ dedicata eſt. Et quoniam Pontifex vidit Eccleſiam, Epiſcopatumque ſuum, quem prædeceſſoris ſui Adaldagi prudentia liberauerat, iniqua Ducum potentia iterum vexari, ſummo niſu reddere conatus eſt eandem Eccleſiam priſtinæ libertati, ita vt nec Dux, nec Comes, nec aliqua iudicialis perſona aliquam iuriſdictionem nec poteſtatem in ſuo haberet Epiſcopatu. Quod niſi per odium fieri nequiuit, dum correpti pro nequitia Principes, ad iram magis accenderentur. Bernardus enim Dux, cum pro nobilitate ſua ac ſapientia ſuſpectum haberet Pontificem, ſæpe fertur illum dixiſſe, quaſi exploratorem in has regiones poſitum, qui infirma terræ alienigenis & Cæſari eſſet proditurus: ideoque dum ipſe aut aliquis filiorum eius aduixerit, Epiſcopum nunquam bonum in Epiſcopatu diem habiturum. Quod in Epiſcopi pectus verbum altius, quam quiſquam ratus erat, deſcendit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius moliri atque in animo habere cæpit ea, quæ duci & ſuis profutura non eſſent. Diſſimulatoque ad tempus animi dolore, cum alia via conſilium non inueniret, totus ad auxilium Palatij confugit, nec ſibi, nec ſuis, nec Eccleſię pepercit, Cæſarem & alios ſuos aulicos placãdo, dummodo id efficeret, quo Eccleſia poſſet liberari. Proinde tantos in curia labores tolerauit, tantiſque vbique terrarum expeditionibus cum ſuis ſponte deſudauit, vt infatigabilem eius conſtãtiam miratus Cæſar, ad omnia Reipublicæ conſilia eum habere primum maluerit. Expeditiones vero eius, quas in Vngariam, Slauaniam, Italiam & Flandriam cum Cæſare fecit, multæ erant: quæ ſingulæ magnis Epiſcopij ſumptibus, multiſq; familiarum oppreſſionibus, exigebantur.

Anno Domini M.L. Albertus Archiepiſcopus Imperatorem ab Italia reuertentem Bremam vocauit, occaſione data, quaſi Liſmonam viſere deberet, vel Regẽ Danorum ad colloquium inuitare: ſed reuera vt Ducũ fidem exploraret. Imperator autem Bremæ regio, vt decuit, apparatu exceptus, Curtem, quæ Balga dicitur, fratribus obtulit, Eccleſiæ vero Comitatum Freſiæ conceſſit. Inde Liſmonam veniens, per inſidias à Ditmaro Comite circumuentus, ſed Archie-

piſcopi ſtudio defenſus eſt. Quare idem Comes à Cæſare in ius vocatus, cum ſe duello expurgare mallet, à ſatellite ſuo eſt interfectus. Cuius mortem germanus eius Dux, filiique illius, zelantes in Archiepiſcopum, ex eo tempore ipſum & Eccleſiam, Eccleſiæque familiam lethali proſecuti ſunt odio. Cumque pax ficta interdum vtraſque conciliaſſe videretur partes, nihilominus tamen illi, qui Ducem ſequebantur, antiqui memores odij, quod patres eorum in Eccleſiam exercuerunt, ipſam inquietare & impugnare non ceſſabant, affligentes omnibus modis. Archiepiſcopus autem econtra bonis certans ſtudiis, & beneficiis redimens tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fecit. Deinde vero ſollicitudinem gerens parochiæ, aliquod magnum dignumque cogitauit vbique nobilitatis ſuæ monumentum relinquere. Igitur magnis animi & ſumtuum conatibus pugnans, vt Bremam cæteris coæquaret vrbibus, ſtatim ex bonis, quę ipſe acquiſiuit, duas fecit Præpoſituras, vnam ſancto Willehado, vbi corpus eius aut requieſcit, aut translatum eſt, alteram ſancto Stephano, cuius ſe famulum multotiens gloriabatur. Has duas conſtruxit à principio, verumtamen alias poſtea fecit, hoc eſt, in Bremis tertiam ſancto Paulo, de bonis quæ hoſpitali pertinebant Liaſtmonæ: quartam de prædio eiuſdem cortis: quintam voluit fieri apud Stathe: ſextam vero trans Albiam in Sullenberg: ſeptimam quoque incepit in Aſpice, qui locus in Mindenſi parochia eſt ſylueſtris & montoſus: Octaua eſt Abbatia Gozzicana iuxta Salam fluuium, quæ fundata eſt à parentibus Archiepiſcopi. Alia etiam plurima diuerſis locis inchoauit opera, quorum pleraque ipſo adhuc viuente defecerunt, & Reipublicæ negotiis intento, ſicut illa domus lapidea, quæ in Aſpice ipſo præſente ſubito caſu lapſa corruit. Cætera vero ex raptu vel negligentia præpoſitorum diſſipata probantur, in quos comperta fraude atrociter aliquando virus eſt Archiepiſcopus. Et res quidem domeſticæ à principio ab illo bene & laudabiliter prouiſæ ſunt. hoc autem foris pro legatione gentium egit. Statim vt ingreſſus eſt Epiſcopatum, ad reges Aquilonis pro amicitia legatos miſit. Epiſtolas quoque commonitorias per omnem ſparſit Daniam, ſiue Nordmanniam, ac Suediam, & vſq; in fines terræ, exhortans Epiſcopos & presbyteros in illis partibus degentes, vt Eccleſias Dñi noſtri Ieſu Chriſti fideliter cuſtodirent, atq; ad conuerſionem paganorum intrepidi accederēt. Eo tempore cum Rex iuuenis Suein tria pro libitu ſuo regna, Danorum videlicet, Nordmannorum, & Anglorum teneret, mox ſuccedentibus proſperis, regis cęleſtis eſt oblitus: quia conſanguineam ſuam à Suedia duxit vxorem. Quod dum Alberto Archiepiſcopo valde diſpliceret, furentem regem, miſſis ad eum legatis, de ſcelere tanto terribiliter increpauit; poſtremo ni reſipiſceret, excommunicationis gladio feriendum eſſe minatus eſt. Tunc ille in furorem conuerſus, omnem Hamburgenſem parochiam vaſtare & exſcindere minabatur. Ad quas minas imperterritus Archiepiſcopus, arguens & obſecrans, perſtitit immobiliter, donec tandem per literas Papæ Danorum tyrannus flexus, libellum repudij dedit conſobrinæ.

Anno Dñi M. LI. Synodus generalis habita eſt apud Maguntiam, præſidente Domino Leone Apoſtolico & Henrico Imperatore, cum Epiſcopis Bardone Moguntino, Euerhardo Treuirenſi, Hermanno Colonienſi, Alberto Bremēſi, Engelhardo Magdeburgenſi, cæteriſq; prouinciarum ſacerdotibus. In qua quidem Spirenſis Epiſcopus Subico, cui adulterij crimen intendebatur, examinatione ſacrificij purgat' eſt. Præterea multa ibidem ſancita ſunt ad vtilitatem Eccleſiæ, præ quibus ſimoniaca hæreſis & nefanda ſacerdotū coniugia Olographa ſynodi manu perpetuo damnata ſunt. Albertus Archiepiſcopus Bremenſis eo tempore, quo tam clari in Eccleſia homines fuerunt, ſapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit. Tantus itaque apud Papam, talis apud Cæſarem habebatur, vt de rebus publicis abſque eius conſilio nihil ageretur. Quapropter, nec in procinctu belli, vbi vix locum habet Clericus, Imperator illum ſibi deeſſe noluit, cuius inexpugnabile conſilium ſæpe ad euitandos expertus eſt inimicos.

Eodem

Eodem anno maius altare tribunalis Bremæ dedicatum eſt in honorem genitricis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eodem tempore Cæſar Henricus ingentibus regni diuitiis vtens, in Saxonia Goſlariam fundauit, quam de paruo, vt dicitur, molendino vel tugurio venatorio formans, in tam magnã, ſicut nunc videri poteſt, ciuitatem bono auſpicio & celeriter perduxit. In qua etiam ſibi conſtruens palatium, duas omnipotenti Deo congregationes inſtituit, vnam donans ex his regendam tenendamque Pontifici, eo quod illi indiuiduus comes vel cooperator in omnibus exiſteret. Tunc etiam ſibi data eſt ſpes acquirendi vel accipiendi Comitatus, & Abbatias, vel prędia, quæ magno deinceps Eccleſię periculo mercata eſt Bremẽſis Eccleſia; vtpote cœnobia Laureſſæ & Corbeiæ. Comitatus autem Bernardi & Egberti: prædia vero Suiticum, Pliſna, Groningmor, Diſpergũ & Liſmona. Quibus iam dubia fide poſſeſſis, arbitratur Archiepiſcopus, ſe aut per mare ambulaturum, aut per terram nauigaturum; poſtremo omnia, quæ in animo habuit, facile perfecturum; præſertim eo ſultus adminiculo, quod potentiſſimus Papa Leo pro corrigendis Eccleſię neceſſitatibus, venit in Germaniam, quem ſciret ſibi pro veteri amicitia nihil negaturum, quod iure cuiquam præſtari deberet.

Anno Domini M. LI. Iacobus, Sueonum Rex Chriſtianiſſimus, obiit, & ſucceſſit ei frater eius Emund Gamul peſſimus. Nam iſte à concubina Olaph natus erat, & cum baptizatus eſſet, non multum de Chriſtiana religione curauit. Habuitque ſecum quendam Epiſcopum, nomine Oſmund Acephalum, quem dudum Sigafridus, Nordmannorum Epiſcopus, Bremæ ſcholis docendum commendauit. Quo egreſſo, Bremenſe clauſtrum, regula, diſciplina fratrum, & cõcordia defecit, acephalis omnia turbantibus. Verum hiis poſtea beneficiorum oblitus Romam pro ordinatione acceſſit; indeque repulſus, per multa loca circumiuit erroneus, & ſic demũ meruit à quodam Poloniæ ordinari Archiepiſcopo. Qui veniens in Suediam; iactauit ſe à Papa conſecratum ad illas partes Archiepiſcopum. Sed cum Albertus Archiepiſcopus legatos ſuos ad regem dirigeret Emundum, inuenerunt ibi eundem gyrouagum Oſmund, crucem Archiepiſcopali more ante ſe ferentẽ. Audierunt etiam, ꝙ barbaros adhuc neophytos non ſana doctrina fidei Chriſtianæ corruperit. Quorum ille territus præſentia, ſolitis Regem populumq; dolis impulit, vt legati repellerentur, quaſi Apoſtolici domini non habentes ſigillum. Erant autem legati fratres Bremenſis Eccleſiæ; quorum potiſſimus fuit Adalwardus, Bremenſis clauſtri Decanus, verum tunc Sueonũ genti ordinatus Epiſcopus. Hos igitur à Sueonibus taliter expulſos, quidam Regis nepos, nomine Steinkeil, proſecutus ſuppliciter ſe commendauit orationibus eorum. Iſte namq; ſolus ſuper fratres miſericordia motus, obtulit eis munera, tranſmiſitq; eos per montana Suedorum ſaluos, vſque ad ſanctiſſimam Gude reginam, quæ à rege Danorũ pro conſanguinitate ſeparata, in prædiis ſuis trans Daniam commorabatur, hoſpitalitati eleemoſyniſque vacans, & cæteris ſanctitatis inſiſtens operibus. Quæ legatos cum ingẽti honore, quaſi à Deo miſſos, recipiens, magna per eos xenia Archiepiſcopo miſit. Interea Sueones, qui Epiſcopũ ſuum repulerant, diuina vltio ſubſecuta eſt. Et primo quidem filius Regis, nomine Amund, à patre miſſus vt dilataret imperium, cũ ad Amazonas perueniſſet, veneno, quod illæ fontibus immiſcuerunt, tam ipſe quam exercitus ei^9 perierunt. Deinde cum aliis cladibus, tãta etiam ſiccitas & frugũ ſterilitas Sueones afflixit, vt miſſis ad Archiepiſcopũ legatis, epiſcopum ſuum cũ ſatisfactione repoſcerent, fidem gentis pollicentes. Gauiſus ergo põtifex, petenti gregi Adalwardum præfecit paſtorem. Qui perueniens in Sueoniam, tanta omnium acceptus eſt alacritate, vt gentem Wirnilanorum & Scritifingorum integram Chriſto lucratus, etiam miracula virtutum in populo fecerit. Eodem tempore mortuus eſt Amund, Rex Sueonum: Poſt quem Steinkil, nepos eius, leuatur in regnum, qui fidelis erat Domino Ieſu Chriſto. Adalwardus Epiſcopus à rege Haraldo inuitatus venit in Nordmãniam, ibique corpus cuiuſdam viri, qui ante an-

nos LX. defunctus eſt, nec omnino putreſcere potuit, facta abſolutione reconciliationis, mox in puluerem redegit. Erat enim ille homo quondam à Libentio Archiepiſcopo propter piraticam excurſionem excõmunicatus, ſicut ipſi Adalwardo per viſionem reuelatum eſt.

Anno Dñi M. LVII. Heinricus quartus, Heinrici Imperatoris filius, LXXXVII. ab Auguſto, regnare cæpit, & regnauit annis XLII. Saxones congregato exercitu, gentem efferam Witiciorum hoſtiliter inuaſerunt, diuerſiſque malis eam affligentes, Romanæ ditioni ſubdiderunt, & acceptis obſidibus, ad propria redierunt. Ex illo tempore Bremenſem Eccleſiam omnes calamitates oppreſſerunt, Alberto Archiepiſcopo tantum curiæ negotiis intento. Ad gubernacula enim regni mulier cum puero magno imperij præfuit detrimento. Indignantes enim principes, aut muliebri poteſtate conſtringi, aut infantuli ditione regi, primo quidem communiter vindicarunt ſe in priſtinam libertatem, vt non ſeruirent, deinde, cõtentionem mouerunt inter ſe, quis eorũ videretur eſſe maior, poſtremo armis audacter ſumptis, Dominum & Regem ſuum deponere moliti ſunt. Tandem ſeditionibus ad pacem inclinatis, Albertus Bremenſis, & Anno Colonienſis Archiepiſcopi, Conſules declarati ſunt, & in eorum conſilio deinceps ſumma rerum pendebat.

Anno Domini M. LVIII. in Norwegia Rex Haraldus crudelitate ſua oẽs Tyrannorũ furores exceſſit illo tẽpore. Multæ enim per illũ Eccleſiæ dirutæ, multi Chriſtiani ab illo per ſupplicia ſunt necati. Oblationes quoque ac theſauros, qui ſumma fidelium deuotione ad tumulũ fratris ſunt collati, ipſe vnca manu corradens, militibus ſuis diſperſit. Pro quibus cauſis Albertus Archiepiſcopus legatos ſuos direxit ad eundem Regem, literis ſuis tyrannicas eius increpans præſumptiones, ſpecialiter vero admonens de oblationibus, quas non liceret cedere in vſus laicorum; & de Epiſcopis, quos vel in Anglia vel in Gallia contra fas, ſe contempto, fecit ordinari, cum per eum auctoritate ſedis Apoſtolicæ iure cõſecrari deberent. Ad hæc mandata tyrannus commotus in iram, legatos Pontificis ſpretos abire præcepit, dicens, ſe neſcire, quis ſit Archiepiſcopus, aut potens in Norwegia, niſi ſolus Haroldus. Et alia plura deinde fecit & dixit, quæ ſuperbię eius proximam intendebant ruinam. Nam & Papa Alexander, confeſtim miſſis ad eundem Regem literis, præcepit, vt tam ipſe, quam Epiſcopi ſui Vicario ſedis Apoſtolicæ dignam exhiberent ſubiectionis reuerentiam. Sequitur reſcriptum literarum Apoſtolicarum:

Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Haraldo, Nordmannorum Regi, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quia adhuc rudes in fide exiſtitis, & in Eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Eccleſiæ commiſſum eſt regimen, diuinis admonitionibus vos frequentius viſitare. Sed quia ob longarum difficultatẽ viarum per nos hoc agere minime valemus, ſciatis, nos Alberto Bremenſi Archiepiſcopo, vicario noſtro, hæc omnia firmiter commiſiſſe. Prædictus itaque venerabilis Archiepiſcopus, legatus noſter, ſuis nobis eſt conqueſtus Epiſtolis, quod Epiſcopi veſtræ prouinciæ aut non ſint conſecrati, aut data pecunia contra Romana priuilegia, quę ſuæ Eccleſię ſibique data ſunt, in Anglia vel in Gallia peſſime ſint ordinati. Vnde ex auctoritate Apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, vt ſicuti Apoſtolicæ ſedi reuerẽtiam ſubiectionis debetis exhibere, ita pręfato venerabili Archiepiſcopo, vicario noſtro, & vice noſtra fungẽti, vos veſtriq; Epiſcopi impendatis, &c,

Hi apud Nordmanniam geſtis magnopere ſtuduit Archiepiſcopus, vt regi Danorum conciliaretur, quẽ prius offenſum habuit in repudio conſobrinæ: Sciuit enim ſi talẽ ad ſe colligeret virũ, leuiorem ſibi ad cætera, quæ in animo geſſit, introitum fore. Venit igitur Sliaſwig, vbi facile not⁹, & ſuperbo Regi recõciliatus,

tus, muneribus atque conuiuiis certauit Archiepiſcopalem potētiam regalibus anteferre diuitiis. Denique ad confirmādum pactum fœderis, ſicut mos eſt inter barbaros, habito viciſſim per octo dies cōuiuio, & rebus Eccleſiaſticis ibi diſpoſitis, pontifex cum gaudio domum reuerſus, perſuaſit Cæſari, vt euocatus Rex Danorum in Saxoniam, vterque alteri perpetua cōfœderaretur amicitia. Cuius confœderationis beneficio multum lucri Bremenſis Eccleſia ſuſcepit, & legatio borealium nationum, cooperante Suein rege, proſperis ſemper aucta eſt incrementis. Trans Albiam quoque, & in Slauania, adhuc res Eccleſiæ magna gerebantur proſperitate. Godeſchalcus enim de quo ſupra dictū eſt, vir prudentia & fortitudine prædicādus, accepta in vxorem filia regis Danorum, Slauos ita perdomuit, vt eum quaſi Regem timentes tributum offerrent, & pacem cum ſubiectione peterent. Qua temporis occaſione Hamburg pacem habuit, & Sclauania ſacerdotibus Eccleſiiſque plena fuit. Godeſchalcus igitur vir religioſus & timēs Deum, Archiepiſcopo etiam familiaris, Hamburg ſoluendorum cauſa votorū ſolitus erat frequēter venire. Proculdubio in omni Slauania nemo vnquam ſurrexit potentior, & tam feruidus Chriſtianæ religionis cultor. Igitur omnes Slauorum populi, qui ad Hamburgēſem pertinent curam, toto tempore, quo Godeſchalcus ſupervixit, Chriſtianam fidem deuote coluerunt. Tunc etiam per ſingulas vrbes cœnobia fiebant ſanctorum virorum canonice viuentium, item Monachorum atque ſanctimonialium, ſicut teſtantur hæc, quæ in Lubice, Aldenburg, Racisburg, Leontio, & in aliis ciuitatibus ſingula videntur. In Magnopoli vero, quæ eſt ciuitas Obodritorum, tres Deo ſeruientium dicuntur fuiſſe cōgregationes. Gratulabatur ergo Archiepiſcopus de nouella plantatione Eccleſiarum, mitit que de ſuis Epiſcopis & presbyteris viros ad principem Godeſchalcum ſapientes, qui rudes in Chriſtianitate populos confortarent. Ordinauit autem in Aldēburg, defuncto Abelino, Eizonem Monachum. Iohannē Scotum conſtituit in Magnopoli. Ariſtonem quendam, ab Hieroſolymis venientē, in Racisburg deſtinauit. Sicq; Aldenburgenſis Eccleſia in tres diuiſa eſt Epiſcopatus, quod quidem Imperiali minime factum inſtitutione, ſed Alberti Archiepiſcopi adinuentione. Ipſe enim vir magnificus & præpotens in regno, cum Papam & Cæſarem propitios, atque voluntati ſuæ per omnia conſentaneos haberet, in omnibus borealibus regnis Daniæ, Suediæ & Nordwegiæ functus eſt auctoritate Archiepiſcopali, & legationis Apoſtolicæ miniſterio. Nec his contentus, patriarchatus honorem aſſequi voluit, atque infra terminos ſuæ parochiæ XII. ſtatuere Epiſcopatus diſpoſuit.

Anno Domini M.LXII. Bernardus dux Saxonum obiit, qui à tempore ſenioris Libentij iam per XL. annos Slauorum atq; Nordalbingorum res ſtrenue adminiſtrauit. Cuius hæreditatem Ordolphus & Herimannus filij eius, inter ſe partiti ſunt. Hi ergo memores antiqui odij, quod patres eorum, licet occulte, contra Bremenſem Eccleſiam exercuerunt, ſtatuerunt aperte iam vltionem repetendam in Epiſcopum, totamque Eccleſiæ familiam. Et quidem Dux Ordulfus viuente adhuc patre, hoſtili ſtipatus multitudine, Bremenſem in Freſia deuaſtauit Epiſcopatum, hominesque Eccleſiæ excæuit, alios etiam legatos ad ſe pro pace directos, publice verberari & decaluari iuſſit. Poſtremo omnibus modis Eccleſiam & ſuos impugnare, ſpoliare, cædere, & pro nihilo habere cœpit. Archiepiſcopus ergo querelam ad curiam deferens, nihil aliud meruit, quam deriderī. Nam & Rex puer à Duce & fratre eius primo deriſui habitus eſt. Quapropter Archiepiſcopus, vt fratres ab inuicem diuelleret, Herimannum Comitem adoptauit in militem, profectuſque eo in Vngaricam expeditionem cum Rege; quaſi princeps militiæ eius, relicto ſuper negocia Regni Annone, Colonienſi Archiepiſcopo. Reſtituto autem in Regnum Salomone, quem Vngari bello expulerant, Albertus cum Rege puero victor ab Vngaria regreſſus eſt. Tunc Comes Herimannus magnū ambiens beneficium, quod dare noluit Epiſcopus, ſtatim in furorem verſus eſt, venitq; contra Bremā cū exercitu copioſo, diripienſq; omnia,

omnia, quæ ibi erant, ſoli pepercit Eccleſiæ. Caſtella vero omnia, quæ pontifex diuerſis conſtruxerat locis, diruta ſunt. Archiepiſcopus eo tempore primatum Curiæ tenebat. Cuius audita querela, Comes ſecundum iudicium palatij exilio relegatus, poſt annũ clementia Regis abſolutus eſt. Deinde vero idem Comes, & frater eius Ordolfus, ad ſatisfactionem Eccleſiæ venientes, pro delicto ſuo L. manſos obtulerũt, & terra quieuit dies paucos. Tunc etiam Rex vaſtationi Bremenſis Eccleſiæ condolens, tranſmiſit ad ſolatium fere centum pallia, cum aliis vaſis argenteis, itemq; libris, candelabris & thuribulis auro paratis. Hæc autem ſunt munera, quæ Rex miſit ad reædificationem Eccleſiæ: tres calices aureos, in quibus erant libræ auri x. vnum vas Chriſmale argenteum, ſcutum argenteum, deauratum, Pſalterium aureis ſcriptum literis, thuribula & candelabra argentea, dorſalia IX. regalia, caſulas XXXV. cappas, Dalmaticas & ſubtiles XIV. & vnũ plenarium, cuius tabula IX. libras auri habuit, & alia multa. Tunc etiam Corbeia atque Lauresſa cœnobia, pro quibus diu multumq; Epiſcopus laborauerat, Eccleſię Bremenſis præceptis tradita ſunt. Tunc & Liſmona in ditionem venit Eccleſiæ, quæ cortis ſeptingentos manſos habet, & maritimas Hatheleriæ regiones poſſidet, pro qua ſoluenda Archiepiſcopus Agneti reginæ dedit IX. libras auri, quoniam hæc in partem ſuæ dotis ceſſit. Quinquaginta ergo Cortes dominicales habuit Archiepiſcopus, ex quibus Walde maxima vnius mẽſis perſoluit ſeruitium, cæterarum Wibergon minima XIV. dierum. Tanta erat opulentia huius Epiſcopi. Statuit autem oẽs Comitatus ſuæ parochiæ, qui in ſua diœceſi aliquã iuriſdictionem videbantur habere, in poteſtatem Eccleſiæ redigere, ad inſtar aliorũ Præſulum, & maxime Wirceburgenſis, qui in Epiſcopatu ſuo neminé dicitur conſortem habere. Ipſe enim cum teneat omnes Comitatus ſuæ parochię, Ducatum etiam prouinciæ gubernat. Quapropter ab initio quidem illum maximum Freſiæ Comitatum de Fiuelgoe à Rege adeptus eſt, quẽ prius habuit Dux Gotafridus, tunc vero Ecbertus. Penſionem annuam dicunt eſſe mille librarum argenti, quarum CC. Ecbertus ſoluit, fuitq; miles Eccleſiæ. Archiepiſcopus autẽ obtinuit eundem Comitatum per x. annos, vſque ad expulſionis ſuæ diem. Alter Comitatus erat Vdonis; qui per omnem parochiam Bremenſem ſparſim diffunditur, maxime contra Albiam, pro quo Archiepiſcopus Vdoni tantum obtulit de bonis Eccleſiæ, q; ſingulis annis mille libras argenti ſoluit. Cum vtiq; tãta quantitate precij maior poſſet fructus Eccleſiæ omni anno parari: niſi q; ſufficit, ideo pauperes eſſe, vt diuites ſeruos habeant. Tertius erat Comitat' in Freſia, Bremẽſi parochiæ vicinus, qui dicitur Emiſgoe; pro quo Archiepiſcopus Regi pactus eſt, ſe mille libras argenti daturum. Cuius pecuniæ ſummam cum facile non poſſet habere, iuſſit cruces, altaria, coronas, & cætera ornamenta Eccleſiæ deponi. Quibus denudatis, infelicem maturauit contractum perficere. Gloriabatur autem, pro argẽtea cito ſe auream facturam Eccleſiam, omniaq; ablata reſtituere in decuplũ, ſicut & prius in deſtructione clauſtri viſus eſt egiſſe. Tunc & ornamẽnta aurea, quæ obtulit domina Emma, confracta ſunt. Aurifaber autẽ illa conflans, ad ſonitum mallei audiuit quaſi vocem gementis pueri. Tali modo theſauri Bremenſis Eccleſiæ à veteribus ſummo labore, magnaque fidelium deuotione collecti, tũc pro nihilo ſunt peſſundati, Vix tñ ex pecunia eadem media pars debiti conflata eſt. Gẽmæ autem diſtractæ quibuſdam meretriculis donãtæ ſunt. Ab illo ergo die ruentibus in occaſum proſperis, omnia Bremenſi Eccleſiæ aduerſa fuerunt: Archiepiſcopus & ſui ab omnibus ſicuti hæretici exſibilabantur. At ille omnium voces paruipendens, ſimul etiam relicta rei domeſticæ cura, totus in curiam vehemens, & in gloriam præceps ferebatur.

Anno Domini M: LXVI. Albertus Archiepiſcopus conſulatum curiæ adept' eſt, æmuliſque remotis, ſolus primatum arcemque Capitolij poſſedit, non tamẽ ſine inuidia, quæ ſemper gloriam ſequitur. Tunc vero quædam aurea renouaturus ſecula in conſulatu ſuo, cogitauit diſperdere de ciuitate Dei omnes operãtes iniquitatem, præcipue illos, qui vel in Regem manus miſerunt, aut Eccleſias

depræ-

deprædaſſe videbantur. Cuius delicti conſcientia cum fere omnes Epiſcopi & Principes regni tangerentur, vnanimiter conſpirabant, vt ille ſolus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes Triburiæ congregari, cum Rex præſens adeſſet, Albertum Archiepiſcopum, quaſi ſeductorem & magum, à curia depulerunt. Audientes autem Duces Ordulſus & filius eius Magnus, Comeſq; Herimannus, Pontificem ab ordine Senatorum eſſe eiectum, gauiſi ſunt, atq; vt eum penitus à ſuo Epiſcopatu depellerent, cogitabant. Ipſe autem eo tempore cum nihil tutius haberet, Bremæ ſedit, inimicorum cuſtodia vndique vallatus. Cumque tota Ducis familia paſtorem & Eccleſiam perſequerentur, Magnus ante omnes ſæuiebat, glorians ſe reſeruatum eſſe, vt rebellem domaret Eccleſiam. Aiunt Ducem Bernardum, futurorum præſcium, hoc ipſum ſæpe cũ gemitu narraſſe, qui in extremis poſitus dixit, filios ſuos ad excidium Bremenſis Eccleſiæ fataliter deſtinatos. Vidit enim per ſomnum, ex penetralibus ſuis egreſſos in Eccleſiam vrſos, aproſq;, deinde ceruos, ad vltimum lepores. Vrſi, inquit, & apri erant parentes noſtri, fortitudine, ſicut dentibus armati: Cerui ſumus ego & frater meus, ſolis decori cornibus: Lepores autem ſunt filij noſtri, modicæ virtutis & timidi. De quibus metuo, ne impugnantes Eccleſiam, diuinam incurrant vltionem. Quapropter ſub obteſtatione diuini timoris, præmonuit eos, ne quid impium cogitarent aduerſus Eccleſiam & Paſtorem, neve læderent etiam hunc aut illum, quorum iniuria redundet in Chriſtum. Hæc ille ſurdis auribus præcepta reliquit. Magnus enim filius Ordulfi Bernardi, collecta latronum multitudine, non eo modo Eccleſiam impugnare conatus eſt, quemadmodum parentes eius, verum ipſum Eccleſiæ paſtorem perſecutus, vt contentionem diutinam finiſſe videretur, aut membris truncare, aut funditus interficere quærebat Epiſcopum. Nec tamen illi dolus ad cauendum defuit, auxilium vero in militibus nullum habuit prorſus. Ipſo ergo tempore Archiepiſcop⁹ à Magno Duce obſeſſus, clam metu fugit Goslariam, ibique ſecure apud Lochtunam in prædio ſuo per dimidium annum manſit, caſtra autem & ſeruitia eius ab hoſtibus direpta ſunt. Tandem fædus cum Magno pepigit, offerens ei beneficium de bonis Eccleſiæ mille manſos & amplius, vt qui hoſtis erat, miles fieret, eo nimirum tenore, vt Comitatus Fræſiæ, quorum alterum Bernardus, alterum Ecbertus inuito retinebat pontifice, Magnus abſque omni dolo iuri Eccleſiæ vendicaret, atq; defenderet. Ita prorſus diuiſo in tres partes Epiſcopatu Bremenſi, vnam partem Vdo, alteram partem Magnus poſſedit, tertia vero vix remanſit Epiſcopo, quam etiam ipſe poſtea Bernardo, aliiſq; Regis adulatorib⁹ diſtribuens, fere nihil ſibi retinuit. Nam & curtes Epiſcopij, & decimæ Eccleſiarũ omnes ceſſerunt in vſum Laicorum. Tantis ergo largitionibus nil erga Vdonem & Magnum lucratus eſt, quam ne expelleretur à ſuo Epiſcopatu: à cæteris vero nihil aliud ſeruitij meruit, niſi vt Dominus vocaretur. Eo tempore Godeſchalcus, de quo ſupra dictum eſt, à Sclauis eſt interfectus, quos ipſe ad Chriſtianitatem nitebatur conuertere. Et quidem vir omni æuo memorabilis magnam partem Slauorum conuerterat ad diuinam religionem. [Paſſus eſt autem in vrbe Leontia, quæ & Lenzin, VII. Idus Iunij cum presbytero Ippone, qui ſuper altare immolatus eſt, & aliis multis tam Laicis, quam Clericis, qui diuerſa pro Chriſto tulerunt ſupplicia.] Aſſuerus etiam Monachus, & cum eo alij apud Racisburg lapidati ſunt. Qui cum ad paſſionem veniſſet, rogauit paganos, vt prius ſocij, quos deficere metuebat, lapidarentur. Quibus coronatis, ipſe gaudens cum Stephano genua poſuit. Huius ſancti Aſſueri ſeruatur brachium integrum apud Stadium, in Eccleſia beatæ Virginis. * Slaui igitur potiti Victoria, totam Hamburgenſem parochiam ferro & igne demoliti ſunt: Sturmarij & Holſati fere omnes aut occiſi, aut in captiuitatem ducti. Caſtrum Hamburg funditus exciſum eſt, & in deriſionem Saluatoris noſtri etiam Cruces à paganis truncatæ ſunt. Ciuitas etiam Sliaſwig exciſa eſt funditus. Huius auctor cladis Pluſſo dicitur fuiſſe, qui ſororẽ huius Godeſchalci habuit, domumque reuerſus, & ipſe obtruncatus eſt. Itaq; omnes Slaui, facta

conſpi-

conſpiratione, ad paganiſmum denuo ſunt relapſi, eis occiſis, qui perſtiterunt in fide. Dux Ordulfus ſæpe contra Slauos dimicās, per XII. annos, quibus patri ſuperuixit, nullam obtinuit victoriam. Igitur expulſio Archiepiſcopi, & mors Godeſchalci, anno Henrici regis VIII. Archiepiſcopi XXII. præſenti anno Domini cōtigit. Ab hoc autē Anno vacauit ſedes Aldenburgēſis Lubeke, annis LXXXIV. Hæc eſt Slauorum tertia negatio; quos primo Carolus conuertit, ſecundo Otto tertius, tertio vero tunc Princeps Godſchalcus. Et hæc mala ſignauit ille horribilis Cometa, qui ipſo anno apparuit circa dies Paſchæ. Eodem quoq; anno clades maxima per Wilhelmum Nordmannicum in Anglia facta eſt.

Anno Domini M. LXVII. ſurrexerūt de populo Holſatorū amplius quam DC. familiæ, tranſmiſſoq; amne, abierunt via longiſſima, quærentes ſedes opportunas, vbi furorem perſecutionis declinarēt: veneruntq; in montes Harrhicos, & manſerunt ibi ipſi & filij & nepotes eorum vſq; in hodiernum diem. Eodem tēpore Albertus, Bremenſis Archiepiſcopus, zelo, vt aiunt, Colonienſis Epiſcopi a curia perturbatus, Bremæ ſedit priuatus, ſolitarius & quietus. Cum autē nihil reſidui haberet, de rapinis pauperum vixit, & de bonis ſanctarum congregationum. Toto autem ſeptennio, quo ſuperuixit Archiepiſcopus, ex illo famoſo & opulēto Bremēſis Eccleſiæ hoſpitali nulla prorſus data eſt eleemoſyna. Quod ex eo miſerabile & inhumanum videbatur, quoniam & tempus famis incubuit, & multi pauperes vbiq; in plateis reperti ſunt mortui.

Anno Domini M.LXVIII. Albertus Archiepiſcopus poſt triennium expulſionis ſuæ voti compos effectus, in priſtinum curiæ gradum reſtitutus eſt. Moxque ſuccedentibus proſperis, ſummam rerum, quod eſt Vicedominatus, iam ſepties Conſul meruit. Deliberans vero iam tunc caute ambulandum eſſe erga principes, vt non eos, ſicut antea, offenderet, Colonienſi primum pontifici reconciliari voluit, deinde cæteris, in quos ipſe, vel qui in ipſum peccaſſe videbātur. Deinde remotis Eccleſiæ ſuæ impedimentis, pro cuius exaltatione tam in ambitu curiæ, quam in profuſione pecuniæ videbatur improbior, non fuit ocioſus. Quo tēpore Pliſnam, Dusburg, Groningin & Sincicum acquiſiuit. Wildeſhuſen præpoſituram, Bremæ vicinam, prope in manibus habuit, & Roſenuelde Hamburg proximā. Diſpoſuit vero Archiepiſcopatui ſuo XII. ſubiicere Epiſcopatus, quos ex ſua diuideret parochia, propter eos ſuffraganeos, quos in Dania cæteriſque gentibus Bremenſis tenet Eccleſia, ita vt primus eſſet in Palmis, ſecūdus in Hilgenſtat, tertius in Racisburg, quartus in Aldenburg, quintus in Mikilinburg, ſextus in Stade, Septimus in Liſmonia, Octauus in Wildeshuſen, nonus in Bremis, decimus in Ferda, vndecimus in Ramſola, duodecimus in Freſia. Nā Ferdenſem Epiſcopatum ſe facile poſſe adipiſci, non ſemel gloriatus eſt. Poſtremo autem in Hamburg iam aperte laborauit Patriarchatum efficere. Henricus Rex adoleſcētiæ vſus libertate, Saxoniam ſolam ex omni Romano imperio cœpit incolere, Principes deſpicere, nobiles opprimere, inferiores ſuſtollere, venatui, luſibus, cęteriſq; huiuſmodi exercitiis plus quam iuſtitiis faciendis, vt accuſatus eſt, operam dare, filias illuſtrium, quibuslibet obſcure natis cōiugare, priuata præſidia, nimirum potentibus regni non ſatis fidens, inſtituere. His diſcordiæ ſeminatiis cōtigit Regi quam plurimos inſidiatores tā vitæ quam regni ſuccreſcere. Qui tamen cum maturitatis nec dum plene attigiſſet annos, erant qui non tam ipſum, quam Albertum Bremenſem Archiepiſcopum culpandum iudicarent, quod eius conſilio hæc omnia ageret.

Anno Domini M.LXIX. Agnes Imperatrix, mater regis Hinrici, obiit. Eodem anno famoſum illud colloquium Hinrici regis cum rege Danorum habitum eſt in Luneburg, vbi ſub obtentu fœderis, cōtra Saxones arma laudata ſunt. Eodem anno reſtincta eſt illa conſpiratio prima in Regem facta. In qua Dux Otto & Magnus, deuaſtata per annum Saxonia, tandem conſilio Archiepiſcopi in poteſtatem Regis ſe dederunt. Archiepiſcopus autem bona Eccleſiæ recepit, quæ ante Magnus habuerat.

Anno Domini M. LXX. Albertus Archiepiſcopus in ſumma rerum gloria poſitus, licet crebra corporis moleſtia pulſaretur, negociis tamen publicis deeſſe noluit, à Rheno ad Danubium, indeque in Saxoniam cum Rege portatus eſt in lectica. Dicunt quidam, regia ſponſione laudatum eſſe, vt in proxima ſolennitate paſchali, conuenientibus apud traiectum Rheni Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quæ de Laureſſa vel Corbeia & cæteris deſiderauit anima eius. Alij autem aſſerunt, callidis à Rege dilationibus protractum eſſe, quo ſcilicet Laureſſam dimittens, vbicunque mallet in regno, bis tantum ſuæ reciperet Eccleſiæ donandum. Verum ille pertinax incepti, dum nihil aliud velle reſpondit, tandem fruſtrato niſu decidens, vna & vitã & Lareſſam cum ceteris Eccleſiæ bonis perdidit. Siquidem mores viri licet ſemper à communi mortalium habitudine diſſentirent, circa terminum tamen inhumani, intolerabileſque, & alieni à ſemetipſo videbantur, maxime poſt diem expulſionis ſuæ, vel parochiæ deuaſtationis. Poſt illum inquam diem, ira, pudore, doloreque maiori, quam ſapientem virum decuit, permotus, quia recuperandi bona Eccleſiæ non inuenit conſilium, ex nimia ſollicitudine impos mentis effectus eſt. Porro quæ per eum deinde gerebantur, alicuius errantis vel deſipientis videbantur, ſicut eſt illud, quia noctem integram vigilando, diem tranſegit dormiendo: illudq; quod à veritate auditum auertens, ad fabulas & ſomnia conuerſus eſt: Item illud, quod eleemoſynarum oblitus in pauperes, omnia quæ habere potuit, diſperſit in diuites, præcipue in adulatores; & quod diſperſis bonis Eccleſiæ, cum nihil haberet reſidui, de rapinis miſerorum vixit, & legitimis ſanctarum congregationum, & quod de præpoſitura villicationem, & de hoſpitali præpoſituram fecit. Illud etiam quod facilius ſolito prouocatus ad iram, aliquos manu percuſſit vſque ad effuſionem ſanguinis. Multos etiam ignominioſis exaſperans verbis, nõ minus ſe quam illos inhonorauit. Talis ille ante finem, à ſe totus alteratus, & priſtina virtute peſſundatus, quid vellet, quid nollet, nec ſibi, nec vlli ſuorum ſatis poterat eſſe notum. Cæterum talis erat eloquentia eius vſque in finem, vt ſi eum audires concionantem, tibi facile perſuaderetur, omnia per illum plena ratione magnaque auctoritate fieri. Igitur inſignis vir, germanus eius, ſcilicet Palatinus Comes Fredericus, audita fama deteriorationis viri, ad corripiendum fratrem vſque Liſmoniam peruenit. Sed fruſtra commonens eum de his, quæ honori eius attingerent vel ſaluti, moleſtus abſceſſit: Nothebaldum, qui erat vir maleficus, adulator, & mendax apertiſſimus, ſuoſque pares accuſans, qui ſuis maleficiis illuſtrem virum circumuenerunt, ſuiſque dementem reddiderunt conſiliis. Pontifex autem eo tempore ad tantam peruenit infamiam, vt magicis inſeruiſſe artibus diceretur. In principio autem introitus ſui vnum dixit verbum, quod vtinam non dixiſſet: Omnes ſcilicet Epiſcopos, qui ante eum præſederunt, obſcuros fuiſſe ac ignobiles, ſolum ſe generis & diuitiarum titulis excellere; porro, dignum, qui maiorem ſortiretur cathedram, vel ipſam ſedem Apoſtolicam. Talia non ſemel iactantem viſio magna perterruit. Vidit igitur nocte intempeſta, ſe in conuentum Eccleſiæ raptum, vbi Miſſarum ſolennia deberent celebrari, aſtantibus XIV. ſuis ex ordine prædeceſſoribus; ita vt proximus, qui ante eum fuit, Alebrandus perageret Miſſarum ſolennia. Cumque lecto Euangelio, ſacerdos ad ſuſcipienda offerentium munera conuerſus, perueniſſet ad Albertum, qui ſtabat in vltimo chori loco, mox toruis in eum intuens luminibus oblationem eius repulit, dicens: Tu homo nobilis & clarus non potes habere partem cum humilibus. Et abſceſſit in hæc verba. Sane ex illa hora pænitens ſuper his, quæ incaute protulit, verbis, omnes prædeceſſores in ingenti veneratione habuit, ſeque multis gemitibus teſtabatur indignum ſanctorum conſortio virorum. Vnde etiam mox ſtatuit, per ſingulos anteceſſorũm ſuorum anniuerſarios de curte Bramſtede cõuiuia fratribus dare pleniſſima, atque pauperibus. Nam & alia pænitentiæ ſigna reliquit, ſicut eſt illud, quia poſt diem vaſtationis Eccleſiæ, ſiue expulſionis ſuæ, nunquam balneis vſus eſt, nunquam hilaris viſus, raro proceſſit in publicum, vel

ad conuiuium, niſi ad curiam iſſet, aut diei feſti neceſſitas popoſciſſet. Multotiens etiam amariſſime fleuit, ſi quando vaſtationis Eccleſiæ recordatus eſt, ſiue cum ipſos vaſtatores conſpexit. In die itaque natalis Domini, cum Dux Magnus præſens adeſſet, magnaque recumbentium multitudo, hilares conuiuæ, finitis epulis, plauſum cũ voce leuauerunt: quod tamen non parum diſplicuit Archiepiſcopo. Itaque innuens fratribus, qui tum aderant ſimul, præcepit cantori vt imponeret antiphonam: Hymnum cantate nobis. At vero laicis denuo perſtrepentibus, inchoari fecit, Suſtinuimus pacem, & non venit, Domine. Tertio vero cum adhuc in poculis vlularent, iratus valde, leuari menſam præcepit, magna voce pronuncians: Conuertẽ Domine captiuitatem noſtram; reſpondentibus fratribus, Sicut torrens in Auſtro. Ita fugiens in oratorium, ſequentibus fratribus, incluſus fleuit amare. Hæc & alia in eo compunctionis lamenta videbátur, adeo vt Monachus multotiens fieri deſiderarit, aut in miniſterio legationis ſuæ in Sclauania, vel in Swedia, ſiue Islandia mori optauerit, aut pro Chriſto decollari mereretur. Tandẽ ſæua morum perturbatione infract⁹, cum ſimul fortunæ exterioribus quateretur aduerſis, etiam corpore debilitari cœpit. Dumque medicorum auxilio ſtuduit valitudinem recuperare, in grauiorem mox incidit infirmitatem. Quo etiam tempore ad curiam tendens, graui caſu de equo lapſus eſt. Tunc ergo compunctus, fleuit amare, correctionemque vitæ ſuæ Deo promittens, ſtatim conualuit, totumque ſuperuiuens triennium, multa compleuit, non tamen omnia quæ promiſit. Ex eo nimirum balneis, quæ fere cotidie ſueuit habere, ſale recoctis abſtinuit, & reliquis multis, quæ populo grauia eſſe perſenſit. In iſtis diebus peruenit quædam mulier, habens ſpiritum Pythonicum. Hæc voce publica dixit omnibus celerem Archiepiſcopi tranſitum affore infra biennium, ni forte conuerteretur. Hoc & medici teſtati ſunt. Erant autem cum Põtifice Nothebaldus, & alij Pſeudoprophetæ, vaticinantes illum tam diu victurũ, donec poneret omnes inimicos ad ſcabellum pedum ſuorum: quibus melior fides adhibebatur. Viſæ ſunt eo tempore apud Bremam cruces ſudaſſe lachrymis, porci caneſque violaſſe Eccleſiam, adeo vt vix poſſent ab ipſa altaris crepidine repelli. Viſi ſunt & lupi in ſuburbanis locis gregatim vlulantes, horribili iurgio certaſſe cum bubonibus. Hæc ab omnibus ſiniſtra nunciabantur in Epiſcopum reſpicere. Quatuor autem dies ante obitum ſuum Goslariæ poſitus, ex conſuetudine ſua nec potionibus nec phlebotomiis contineri voluit. Quare grauiſſimo dyſenteriæ morbo correptus, & vſque ad oſſa attenuatus, ſuæ adhuc immemor ſalutis, Reipublicæ negocia vſque ad extremã tranſitus ſui horam tractauit. Aderat ibi Magdeburgenſis Epiſcopus Wezel, & alij fratres, petentes, vt intromitterentur: quos tamen ipſe excludi præcepit à ianuis, dicens ſe præ immundicia infirmitatis indignum, vt ab aliquo videretur. Soli tamen Regi concedebatur aditus ægrum viſitandi, quem dilexit etiam vſque in finem. Illum ergo ſuæ fidei admonẽs, & diuturni ſeruitij, multis generibus cõmendauit ei Eccleſiam ſuam. Adamatus quidam medicus ante triduum mandauit Archiepiſcopo, obitus ſui diem proximum adeſſe. Quod ille diſſimulans, Nothebaldum ſolum præ oculis habuit, quia ſpopondit ei mutationis ſuæ horam cito affuturam.

Anno Domini M. LXXII. Albertus Archiepiſcopus, cum adhuc de præſenti vita ſperaret, die medio ſextæ feriæ, ſuis ad epulas ſedẽtibus, in agone ſolus iacẽs exhalauit ſpiritum XVII. Kalend. Aprilis, Indictione X. anno Alexandri Papæ XI. Henrici regis quarti XVI. Præter libros ſanctorumque reliquias & veſtimenta ſacra, fere nihil inuentum eſt in theſauris eiuſdem viri. Quæ tamen omnia Rex accipiens, vna cum præceptis Eccleſiæ, tulit etiam manum ſancti Iacobi Apoſtoli, quam dono Vitalis, Venetiarum Epiſcopi, ab Italia Archiepiſcopus rediens quondam ſecum deportauerat. Igitur corpus Archiepiſcopi magno totius regni ſtupore à Goslaria Bremam deportatum eſt decimo demum die, quod eſt in annunciatione ſanctæ Mariæ, ſepultumque eſt in medio chori, nouæ, quam ipſe conſtruxit, baſilicę. Aſſerunt tamen quidam, quod cum ita ſolus iacuiſſet,

cuiſſet, de omnibus geſtorum ſuorū offendiculis amaram geſſerit pænitentiam,
flens & eiulans, ſe dies ſuos perdidiſſe. Eodem anno Hamburg bis incenſa & bis
vaſtata eſt. Pagani victores totam Nordalbingiam deinceps habuerūt in ſua di-
tione, bellatoribuſque occiſis, aut in captiuitatem ductis, prouincia in ſolitudi-
nem redacta eſt. Hanc Pontifex Albertus, ſicut prædeceſſores ſui, omni ſemper
amore cenſuit eſſe colendam: Ferturque ſæpe antea rogaſſe vt in ea ſepeliretur.
Ibi namque dum adhuc viueret, plerumque totam æſtatem tranſigens, præci-
puas ſolennitates cum magna gloria celebrauit ibi promotiones Eccleſiaſtico-
rum ordinum legitimis temporibus impleuit. Ibi tempus & locum, quo à Prin-
cipibus, ſeu à Slauorum gentibus, ſiue à cæteris arctoæ gentis legatis adiri poſſet,
conſtituit.

DE LEIMARO.

LEIMARVS, natione Bauarus, ſedit annis XXX. hic de miniſterialibus Hen-
rici regis IV. originem trahens, vir literatus & prudens, Epiſcopatum ſuſce-
pit ab ipſo Henrico, adhuc exulante Pontificum electione. Ordinatus eſt autem
à ſuffraganeis. pallium ei miſit Papa Alexander.

Anno Domini M. LXXXI. Henricus Rex Romam profectus eſt, habens in co-
mitatu ſuo Liemarum Bremenſium Archiepiſcopum, penes quem tunc ſumma
conſilij erat. & reſiſtente ſibi Papa Hildebrando cum Romanis, ante Caſtellum
Sancti Petri caſtra poſuit: vbi etiam crebris per biennium incurſibus Romano-
rum infeſtatus, parua manu multa viriliter peregit.

Anno Domini M. LXXXIX. Imperator nuptias Coloniæ celebrat, quandā Vt-
tonis Marchionis viduam ducens vxorem. Poſt hæc obſedit caſtrum Gliſce: ſed
Albertus Marchio eum inde fugauit, ibique occiſus eſt Burchardus, Laſſanenſis
Epiſcopus, qui lāceam regalem ferebat. Ibi etiam Liemarus, Bremenſis Archie-
piſcopus, captus eſt à Comite Ludero, qui poſtea regnauit, qui dedit pro redem-
ptione ſua Aduocatiam Bremæ, & CCC. marcas argenti, & ita reſtitutus eſt Epi-
ſcopatui ſuo. Hic baſilicam, quam Albertus prædeceſſor ſuus cæperat ædificare,
de incendio villæ parumper maculatam, funditus deſtruxit, & à fundamentis
hanc, quæ hactenus cernitur, conſtruxit. Illis tēporibus claruit Anſelmus, Can-
tuarienſis Archiepiſcopus. Eclipſis ſolis facta eſt IX. Kal. Octobris, hora tertia
diei, & Draco viſus eſt, & mortalitas magna ſubſecuta eſt.

Anno Domini M. XCVIII. XII. Kalend. Aprilis, [Indictione VI. epacta XV. cō-
cu... te IV.] ſumpſit initium Ciſtercienſe collegium.

Anno Dñi M. C. inſtituta eſt congregatio Monachorum in Herſenuelde.

Anno Dñi M. CI. Liemarus Archiepiſcopus obiit XVII. Kalend. Iunij.

DE HVMBERTO.

HVMBERTVS Archiepiſcopus Bremenſis, ſedit annis tribus, poſtea obiit,
anno Domini milleſimo centeſimo quarto, in Brema eſt ſepultus, vir ſim-
plex & rectus apud Deum & homines.

DE FREDERICO.

FREDERICVS Archiepiſcopus Bremenſis, ſedit annis octo. Iſte obiit anno
Domini M. CXXIII. III. Kal. Februarij. Luderus Dux Saxoniæ Caſtrum Vor-
dæ ædificauit ab annis Domini M. CXII. Eodem tempore Eilmarus iunior, Co-
mes de Aldenburg, filius Eilmari & Rikencen, filiæ Idæ de Elſtorpe, mouit quæ-
ſtionem de hæreditate eiuſdem Idæ contra Principes Stadenſes, Vdonem Mar-
chionem & filium eius Henricum, qui eandem hæreditatem, quoad vixerunt,
quiete poſſederūt. Sed Comes Fridericus eum à quæſtione ſummouit. Iſta nam-
que Ida, nobilis fæmina de Sueuia nata, in villa Elſthorpe manens, hæredita-
tem habuit, quæ adhuc hæreditas Idæ dicitur. Hæc fuerat filia fratris Imperato-
ris Henrici III. filia quoq. ſororis Leonis Papæ, qui & Bruno. Hæc nupſit Lip-

poldo, filio Dominæ Gliſmodis, & pepetit Odam ſanctimonialem de Rinclie-len, quam poſtea clauſtro abſoluit, recompéſans, villam Stedeſtorp prope Heſ-linge ꝑ filia, & tradidit tegi Ruziæ, cui peperit filium Warteslaw. Sed rege mot-tuo, Oda infinitam pecuniam in opottunis locis ſepeliri fecir, & in Saxoniam te-diit cum filio & parte pecuniæ, & ſepulrores occidi fecir, ne proderét, & cuidam nubens, pepetit filiam Harmam, mattem Comiris Burchardi de Lucken, quem poſtea Hermannus, Landgrauius de Wincenburg, in dolo occidit, cum eſſet va-ſallus ſuus. Warteslaw autem reuocatus in Ruziam, pro patre regnauit; & ante obitum ſuum recuperauit pecuniam, quam marer abſcondetat. Habuit etiam I-da filium Ecbertum Comitem, quem primus Vdo, Marchio Wiſtede, prope El-ſtorpe occidit, cum ramen eſſet cognatus ſuus. Ida veto otbata hæredibus, Ro-mam profecta eſt ad auunculum ſuum Papam Leonem, & ſalubrib⁹ monitis di-mittendi debitoribus ſuis debita ab ipſo inſtructa, rediit Elſtorpe, plenarie Vdo-ni dimittens iniuriam de nece filij: & vt quietius ſuis poſſet frui poſſeſſionibus, ipſum Vdonem ſuum hæredem fecir, adoprans eum in filium: qui etiam verſa vice de hęreditate ſua c c c. manſos Idę dedit poſſidédos quam diu viueret, [cu-riam videlicet Tuſchéſen, curiam Orſredheſſen, curiam Hulſinge, curiam Wa-ſten, curiam Bumen, curiam Rotholuingenhuſen, curiam Slimæ, cutiam Ripe: & prætterea pecuniam; pro cui⁹ parte, ſcilicet pto L. Marcis, obſignauit Froger-ſen & Ftankenburſteld Eccleſiæ Heslinge, quæ eodé titulo adhuc poſſidentur.] Ida vero duos habuit maritos abſque Lippoldo, ſcilicet Comitem Dedonem, & Comitem Eltherum Album, quorum vterq; in Thietmarſchia occiſus eſt, cum eſſet ibi Comes. Alter eorum de Ida genuit filiam Rikencen, quam duxit Eilma-rus, Comes de Aldenburg, genuitque ex ea filium Eilmarum, ſicut prædictum eſt. Item Ida peperit Akariman, martem Burchardi de Lucken. Item Idæ fuit fi-lius Burchardus, Treuerenſis maior Præpoſitus, qui poſtea in Archiepiſcopum eſt electus Hic ædificauit lapideam ſtructuram in Elſtorp. Ida ergo mortua, de-uoluta eſt hæreditas ad prædictum Vdonem, Marchionem primum, cui etiam competebat alia tatione. Nam cum nullus de eius ſanguine hærediratem illam ſibi mulro annorum ſpatio vendicaret, in ius regiæ poteſtaris ceſſit. Et prædictus [Vdo] tenuit Comitatum Stadenſem ab Eccleſia Breméſi in beneficio, qui Co-mitatus etat illam hæteditatem continens. Hanc igitur prædicti Principes, Vdo primus & ſecundus, & filius ſecundi Henricus, abſq; vlla conrradictione vſq; in pręſentem Dñi annum poſſederunt, quo videlicet anno Eylmarus iunior de Al-denborg eam impetens à Frederico, qui Cometiam Stadéſem à ſapedictis Prin-cipibus in adminiſttatione tenuit, tráſactione de rebus dominorum ſuorum ſa-cta, à quæſtione ſummotus eſt. Huius namq; Ftederici auia & mater de Anglia nauiganres, in Comitatu Stadenſi naufragium paſſæ ſunt, & ſecundum priſci iu-ris rigorem tam homines quam res regiæ ditioni ſunt mancipati. Suggeſſir etgo Dux Friderico, Bremenſi Archiepiſcopo, vt ipſe Comitem Fridericum Eccleſię ſuæ mancipium euincere ſatageret. In Bremenſi quippe Eccleſię Comitatu auia & mater ſua prætextu naufragij, ſeruituti ſunt addictæ.

DE ADALBERONE.

ADALBERO Archiepiſcopus Bremenſis ſedit annis XXIV. Henricus Mat-chio puer veneficio intetijr. Quo defuncto, Comitarum Stadenſem, quem ptius Fridericus habuit in adminiſtratione, obtinuit pet pecuniam ab Archiepi-ſcopo Alberone in beneficio.

Anno Dñi M. CXXXIII. ſurrexit eo tempore Sacerdos quidam Vicelinus no-mine, & venit ad Regem Slauorum Lubeke, rogauitq; dari ſibi facultatem præ-dicandi vetbum Dei infra terminos ditionis ſuæ. Dedit autem Dominus illi in-tellectum & cot docibile: Orationi etiam ſæpius vacans, omnium ſanctorum ſuffragia efflagitabat, ptæcipue veto Beati Nicolai, cui ſpecialius ſe mancipaue-rat. Vnde etiam cótigit, vt vice quadá eiuſdem natalicia celebraturus, in Orato-

rio

rio ſanctæ Brigidæ ſocios conuocarit; vbi veſpertino & matutino officio ſolenniter expleto, Angelicę voces à quibuſdam auditæ ſunt, pſallentes iuxta morem Cleri reſponſorium: Beatus Nicolaus iam triumpho potitus. Iſte Vicelinus ſub Friderico Archiepiſcopo vocatus Bremam, ibique ſcholas ſtrenue rexit. Poſtea cum quodam iuuene Thietmaro perrexit in Franciam, & ſtuduit ſub Magiſtris Rodolpho & Anſelmo. Tribus igitur annis in ſtudio tráſactis, reuerſi ſunt. Tietmarus in Bremis fit Canonicus, Vicelin⁹ Magdeburg ad Nordbertum veniens, fit ſacerdos. Deinde venit Bremam ad Archiepiſcopum Alberonē, à quo legationem accepit ad gentes Slauanicas, cum Rodolpho Hildenſemenſi & Ludolpho Verdenſi Canonicis. Hi Hinricum Regem repertum in Lubecke conuenerunt, rogantes dari ſibi facultatem prædicandi verbum Dei. Qui nihil titubans, viros digniſſimos coram gente ſua magnis honoribus extulit, deditq; eis Eccleſiam Lubeke, vbi tuta ſecum ſtatione poſſent conſiſtere, & agere quæ Dei ſunt. Redeunt in Saxoniam ordinaturi de rebus ſuis, & præparaturi ſe ad iter Slauicū. Eo tempore Archiepiſcopus Adalbero pertranſiit Albiam, venitq; Meltorp, & Vicelinus cum eo. Venerunt ad eum ciues de Faldera, rogantes dari ſibi ſacerdotem. Archiepiſcopus acceptum per manus Vicelinum, commiſit eum cuidam Marchrado præpotenti viro: ſicq; abiit cum ipſis. Dedit autem ei Dominus gratiam in conſpectu gentis illius, ſtatimque vt prædicare cæpit, multa populi caterua ad pænitentiam confugit.

Anno Domini M. CXXXV. Fridericus, Comes Stadenſis, obiit Idibus Aprilis.

Anno Domini M. CXXXVI. Lotharius Imperator Hertzeuelde veniens, pecuniam, quam Fredericus Comes Stadenſis, eidem monaſterio contulerat, ſcilicet DC. marcas argenti, de altari ſanctæ Mariæ abſtulit, ordinatiſq; rebus dedit Ducatum Saxonię Henrico genero ſuo, Duci Bauariæ.

Anno Domini M. CXLII. ſuſcitauit Deus ſpiritum trium fratrum, Dudonis, Adekonis, & Richerti, vt nouellam plantationem in ſuburbio Stadenſi erigerent, capellam ibi ligneam conſtruentes, quam Albero Archiepiſcopus Bremēſis, anno Pontificatus ſui XIX. VI. Nonas Iulij dedicauit, & Conradus, Abbas Hertzeueldenſis, virum venerabilem Aldalwardum, cum Eluero, Godeſchalco & aliis fratribus ibidem tranſmiſit. Dedicata eſt autem Eccleſia lignea in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, & perpetuæ virginis, Petri & Pauli Apoſtolorum, Iohannis Apoſtoli & Euangeliſtæ, Viti, Coſmæ & Damiani martyrum. Statuitque Albero Epiſcopus, vt iidem tres fratres cum vxoribus, & filiis & filiabus, & reliqua progenie, & familia ipſorum, ibidem in perpetuum reciperēt ſacramenta Eccleſiæ, & ſepulturam. Conceſſit etiam, omnes colonos Eccleſiæ ab omni cenſu, expeditione, villæ vel vrbis munimine, & petitione precaria, liberos & immunes.

Anno Domini M. CXLIV. Rodolphus iunior, Comes, in Thietmarſia occiſus eſt in Cometia ſua, & frater ſuus Hartuicus, maior præpoſitus Bremenſis, dedit omnem hæreditatem ſuam Bremenſi Eccleſiæ, vt concederetur ſibi Comitatus Bremenſis. Et ſic Bremenſis Eccleſia, quæ Principes Stadenſes in quieta poſſeſſione longo tempore tenuerant, in ſuum dominium recepit, hæreditatem videlicet Principum, & Idæ & Frederici; & facta eſt legitima hæres parentum prępoſiti Hartwici, per ſolennem & legalem donationem. Inueſtitus eſt ergo Hartwicus Præpoſitus, & Fridericus Palatinus, ſororius ſuus, ſuſcepit pallium à Rege Conrado; & ſtatutum eſt, vt eſſet coadiutor ſuus, & iudicaret pro eo in placitis Principalibus. Dux autem Henricus adhuc puer per tutores ſuos conqueſtus eſt Regi, & omnibus Principibus, quod Archiepiſcopus Albero matri ſuæ promiſiſſet, quod ſi moreretur Rodolfus, filio ſuo Duci conferret Comitatū. Vnde poſt multas querelas ſecundum mandatū Regis conuenerunt Rameſlo ad cauſæ definitionem. Archiepiſcopus præfuit in Iudicio vna ex parte, puer Dux ex alia. Præpoſitus & Palatinus conſtiterunt ad negotij ventilationē Auditores aderant Thietmarus Verdenſis Epiſcopus, Albertus Marchio, Comes Hermannus de

Winceberg, & frater ſuus, Heinricus de Aſle, & magna multitudo militum. Ibi in litis conteſtatione homines Ducis arma rapuerunt, & ſeditione facta Archiepiſcopũ captiuauerunt, & aliquamdiu Lunenburg in captiuitate detinuerunt, vt aliquid extorquerent ab eo. Tandem videntes, quod moueri pœnis vel minis non poſſet, liberũ abire permiſerunt. Præpoſitus Hartwicus ab Hermãno de Luchore captus, cum ſperarẽt homines Ducis, ꝙ ipſis eſſet præſentãdus: & cum iam intentarent ei mortẽ, adductus eſt ad Marchionẽ Albertum, & ſic liberatus. Tempore Imperatoris Henrici II. Henricus Caluus, qui manſit in Hertzeuelde caſtro bonus & manſuetus, vxorẽ habuit Hildegardam, quib' filius ſolus fuit ſuperſtes Henricus, Canonicus in Hildẽſem. Hiccũ à ſuis a Clericatu tractus eſſet, vt apoſtaſiam eleemoſynis redimeret, deſtructo caſtro Herſeuelde, tẽpore Libentij ſenioris, Archiepiſcopi Bremenſis, & Bernardi Ducis Saxoniæ, fecit ibidem Cõuentum Clericorũ. Hic quaſi damnatus eſſet legum cenſura, ter ſe redemit prædiis, ornamentis & aliis poſſeſſionibus, & omnia cõtulit eidem Eccleſiæ; fecitq; ibidem Præpoſiturã, annuente Libentio Archiepiſcopo, & Eccleſiam conſecrante. Hic appellatus eſt Bonus Henricus, & genuit duos filios, Sifridũ Comitem, qui Stadium ædificauit. Hic à piratis capto caſtro, cũ fratre compræhenſus eſt. Frater cum in tranſtris cõpedibus vinct' ſederet, in nauem piſcatoris ſaliit, & abductus ſaluatus eſt. Piratæ ſiquidem dederant pacem volentibus redimere captiuos, & ita patuerat aditus piſcatori. Barbari ergo de fuga Principis offenſi, fratri videlicet Sifrido, vtramq; manũ amputauerunt, & oẽs captiuos diuerſis pœnis peremerunt. Elapſus autẽ, finitimos colligens, piratas vicit, & quos viuos comprehendit, ſuſpendit prope Stadie, in loco, qui ab eodem euentu dicitur Wargaburg. Mutilatus autem liberatus eſt, & vxorem duxit de Bauaria, & genuit Sifridum filium, fratre mortuo ſine hærede. Iunior Sifridus vxorem accepit Adalam, & dedit Herſeueldo bona Trebenece prope Berneburg. Hic genuit Comitem Luderum, qui accepit vxorem Alheidim, amitam Rodolfi, quem Saxones elegerunt in Regem contra Henricum, genuitq; ex ea Vdonem primum, qui factus eſt Marchio. Huius Vdonis tempore Comitatus Stadenſis donatus eſt Bremenſi Eccleſiæ, & ſuſceptus ab iſto in pheudo.

Albero, Bremẽſis Archiepiſcopus Adalwardum primum Abbatem ſanctæ Mariæ in Stadio conſecrauit, cum Abbate Roſenueldenſe pridie Nonas Iulij.

Anno Dñi M. CXLVIII. Albero Archiepiſcopus obiit.

DE HARTVVICO.

HARTWICVS, maior præpoſitus Bremenſis, Rodolphi Marchionis filius, eligitur in Archiepiſcopum, & ſedit annos XX.

Anno Domini M. CXLIX. Hartwicus Archiepiſcopus, quia pax erat in Slauia, propoſuit reædificare ſedes Epiſcopales, quas barbaricus furor olim deſtruxerat, ſcilicet Aldenburgenſem, id eſt Lubike, Raciſburgenſem, Mikilinburgenſem, id eſt Swerin. E quibus Aldenburgenſem Magnus Otto primus inſtituerat, ſubiiciens ei Polabos, Obotritos à terminis Holſatorũ vſq; ad flumẽ Panem & ciuitatẽ Demin. Impoſuitq; in Aldẽburg primũ Pontificem Marconẽ. Poſt hunc ſecundus erat Egwardus, tertius Wago, quartus Ezike, quintus Folchardus, ſextus Rembertus, ſeptimus Benno, Octauus Meinerus, nonus Abelinus, decimus Ezo. Huius tẽporibus ſurrexit in Hãburgenſi Eccleſia magnus Adelbertus, qui de peregrinis Epiſcopis, quos in menſa ſua habebat, Iohãnem ſtatuit Mikilinburg, Ariſtonẽ Raciſburg. atq; in hunc modũ Aldenburgẽſis ſedes in tres diuiſa eſt Epiſcopat'. Poſtquã igitur permittente Deo ꝓpter peccata hominũ Chriſtianitas adnullata eſt in Slauia, vacauerunt hæ ſedes annos LXXXIV. vſq; ad tempora Hartwici Archiepiſcopi. Qui ꝓpter generis nobilitatẽ duplici principatu clarus, magno ſtudio eniſus eſt, pro recuperandis Suffraganeis Epiſcopis vniuerſæ Daciæ, Norwegiæ, Swediæ, quos Hamburgenſi Eccleſiæ quon-

quondam pertinuiſſe, cõmemorat antiquitas. Sed cum obſequiis & vatiis largi-
tionibus apud Papam & Cæſatem nihil profeciſſet, ne omnino careret ſuffraga-
neis, aggreſſus eſt iam pridem oblitos Epiſcopatus Slauiæ ſuſcitare. Accitũ au-
tem venerabilem ſacerdotem Vicelinum, Adelburgenſi ſedi conſecrauit Epi-
ſcopum, cum iam eſſet ætate prouectus, & manſiſſet in terra Holtſatorum an-
nis xxx. In Mekilinburg ordinauit Suchardum.

Anno Domini M.CLII. regnauit Fredericus LXXXVI. ab Auguſto, filius Fride-
rici Ducis, potens ſapientia & fortitudine. Rex Wirceburg cõuentum habuit,
ibiq; Hinricum Ducem & Albertum Marchionem diſcordãtes pacificauit, &
principes expeditionem in Langobardiam iurare fecit. Circa idem tẽpus Dux
Saxoniæ Henricus Vicelino Aldenburgenſi Epiſcopo grauiter inſtitit, vt feru-
lam paſtoralem ab eo reciperet: quod Bremenſes omnino diſſuaſerũt. Fecit ta-
men, ne Epiſcopatus periclitaretur. Vicelinus ſedit annis quinque. Vicelino E-
piſcopo ſucceſſit Geroldus, natus de Sueuia, Capellanus Ducis.

Anno Dñi M.CLV. proficiſcente rege Frederico verſus Romã, Dux poſt ſe
vocauit Geroldum Aldenburgenſem electum, vt ſecũ Romam iret: Siquidem
Hartwicus Archiepiſcopus ipſum noluit conſecrare, quia quaſi per Ducem &
Ducisſam electus erat. Nã Archiepiſcopus & Dux minus ſibi fauentes erant ad
inuicem, quia Dux bona Epiſcopalia ad libitum occupans, quaſi pro capellano
Archiepiſcopũ reputabat. Veniente itaq; rege Frederico prope Romam, miſe-
runt Romani legatos ſuos ad Regem in caſtra, qui dicerent paratum eſſe Sena-
tũ & vniuerſos ciues vrbis ad eum excipiendũ cum triumphalibus põpis, ſiqui-
dem Imperatorio more ſeſe exhibuiſſet. Quo percontante modũ, quo ſeſe ex-
hibere deberet, illi aiebãt: Regem propter imperiale faſtigium Romã venien-
tem, decere venire more ſuo, hoc eſt in curru aureo, purpuratũ, agentem præ
curru ſuo Tyrãnos bello ſubactos, & diuitias gentium. prætèrea oportere eum
honorare vrbem, quæ caput eſt orbis, & mater imperij, & dare Senatui, quæ e-
dictis præfixa ſunt, videlicet xx. millia librarũ argenti, vt per hoc ſuſcitentur a-
nimi Senatus ad beneuolẽtiam, & exhibeant ei honorem triumphalem, & quẽ
electio Principum regni creauit Regem, auctoritas Senatus perficiat Cæſarem.
Tunc Rex ſubridens: Grata, inquit, ꝑmiſſio, ſed cara emptio. Magna requiritis,
ô viri Romani, de exinanita camera noſtra. Puto autem, quia occaſionem quæ-
ritis aduerſum nos, imponendo nõ imponenda. Conſultius vero agetis, ſi his o-
miſſis, amicitiæ potius, quam armorum ceperitis experimentũ. At illi pertina-
cius inſtabant, iura ciuitatis nullatenus irritanda, alioquin vrbis introitum ob-
ſerandum. Rex autem reuerenter vocauit Dñm Adrianum Papam in caſtra, ꝑ-
pter participationem conſilij. Siquidem Romani Papam in multis offenderãt.
Veniente ergo eo in caſtra, Rex feſtinus ei occurrit, & deſcendenti de equo te-
nuit ſtrepam, duxitq; per manum in tentorium: factoq; ſilentio, locutꝰ eſt Do-
minus Bauenbergẽſis Epiſcopus verbũ ex ore Regis & Principum, dicens: Ho-
norabilem ſanctitatis tuæ præſentiam, Apoſtolice Põtifex, ſicut dudum ſitien-
ter deſiderauimus, ita nũc lætanter ſuſcipimus: gratias agentes omnium bono-
rum largitori Deo qui nos deduxit, & adduxit in hũc locum, & ſacratiſſima vi-
ſitatione tua dignos fecit. Notũ igitur tibi eſſe volumus, reuerende Pater, quia
omnis Eccleſia, de finibus orbis propter honorem regni collecta, adduxerint
Principem ſuum ad tuam beatitudinem prouehendum ad culmen imperij: Si-
quidẽ eſt nobilis, prudens, victorioſus, Deum timens, pacificus, catholicæ cul-
tor fidei, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ venerator. Ecce te venientem ſuſcepit in-
trepidus ſanctiſſimis tuis veſtigiis humiliter inclinatus. Ergo venerande Pater,
tu circa ipſum peragas, vt quę ei deſunt de plenitudine Imperialis culminis, per
tuæ benedictionis munificentiam ſuppleantur. Frater, ait Papa, verba ſunt, quæ
loqueris. Princeps tuus debitam beato Petro hac vice non exhibuit reueren-
tiam: nam ſiniſtram nobis ſtrepam tenuit, cum dexteram debuerit tenuiſ-
ſe. Rex ſe excuſat, aſſerens, ſe in tenendis ſtrepis minimum ſtuduiſſe, & hunc

defectum non ex indeuotione, ſed ex inſcientia prouenisse. Tu, inquit, ſancte Pater prim' es, quẽ tali ſumus obſequio venerati. At Papa, Rex veſter perignorantiam minima negligit, quomodo maxima expediet? Rex aliquantulũ motus ait; Vellẽ inſtrui, mos iſte vtrum ex beneuolẽtia ſit, an ex debito? Si ex beneuolentia, cauſari non potero ſuper eo, q̃ feci non de iure, ſed de arbitrio. Si ex debito, quid refert inter ſtrepam dextram & ſiniſtram, dummodo ſeruetur humilitas, & Princeps ad pedes ſummi Pontificis incuruetur? Inter hæc & talia ſine oſculo receſſerunt. Rex iterũ hortatu Principũ Papam reuocat, & reuerenter ſuſcipiens redeuntẽ, ſtrepam dextram Papæ tenuit, & ſederũt. Omnibus ſuper hoc exhilaratis, iterũ Papa: Princeps, ait, veſter requirat beato Petro Apuliam, quam Wilhelmus Siculus per vim poſſidet. & ſic ad nos redeat coronandus. Ad hæc Princeps: Sancte pater, ſuper vires noſtras eſt, q̃ poſtulas, attriti ſumus laboribus & expenſis, qualiter nunc Apuliam requiremus? Opus conſecrationis impleas, vt ſic ad patriam redeamus, reſpiremus paululum de labore, poſtmodum ad agenda, quæ debemus, redibimus expediti. Papa conſenſit, conſilium ſit de introitu vrbis, & cauendis inſidiis Romanorum. Dux autẽ Henricus acceſſit ad Papam, ſupplicans conſecrari ſuum electum Geroldum. Renuit Papa, ſollicitatus per literas Archiepiſcopi Hartwici. Mane facto, præcedente Papa cum Cardinalibus, Rex venit cum omni exercitu ſuo, & Papa ſuſcepit eum ad gradus, intranteſq; domum Petri, aggreſſi ſunt opus cõſecrationis. Miles armatus vallabat templum contra inſolentiam Romanorum. Poſt conſecrationem Imperator vrbe egreditur, & militia reficitur. Inter prandẽdum Romani irrũpunt in caſtra Ducis, proxima muris. Sed Duce cum ſuis fortiter reſiſtente, victoriam obtinuit glorioſe. Papa ergo cum muneribus ei mandauit: Cras conſecrabo electum tuum, & factum eſt ita.

Anno Domini M. CLX. Fredericus Imperator cum Mediolanẽſibus pugnauit, vexillum beati Ambroſij auferens, plurimis occiſis cum victoria remeauit. Henricus Dux Epiſcopos in Slauia ordinatos inueſtiuit, Geroldum in Aldenburg, Bernonem in Magnopolin, qui translatus eſt in Suerinenſem vrbem.

Anno Domini M. CLXII. Mediolanum Imperatori traditur. Floruit tunc tẽporis Petrus Longobardus, qui fecit librum Sententiarum.

Anno Domini M. CLXIII. Imperator tam Rolandum quam Octauianum vocat ad iudicium, curiam indicens Biſunziæ. Venit Imperator, venit Rex Daciæ Waldemarus, in cuius Comitatu Dux Dorius erat, quẽ ipſe poſtea ſubmerſit, quia regnum affectauit. Ibi Waldemarus duo regna, Daciæ & Sueciæ ab Imperatore ſuſcepit. Venit Hartwicus, Bremenſis Archiepiſcopus, conquerens ibidem, quod tria regna Daciæ, Sueciæ, Norwegiæ ſe de ſua ſede abſtraxerint violenter, cum iure deberent ſuam Synodũ obſeruare. [Henricus Dux caſtrum Wetle cepit.] Deinde vocatis Epiſcopis, Geroldo Aldenburgenſe, Euermodo Raciſburgenſe, Bernone Magnopolitano, locutus eſt eis, vt ab ipſo reciperent ſuas dignitates, & fecerunt. Poſtulante autem Geroldo Epiſcopo, Dux ſedem tranſtulit de Aldenburg in Lubeke, ſtatuens ibi XII. præbendas, & præpoſitum Athelonem, cuius eſt tertia decima. Ibi Rugiani venerunt ad gratiam Ducis. Geroldus Epiſcopus Lubicenſis obiit, cui ſucceſſit Conradus, Abbas de Reddageshuſen.

Anno Domini M. CLXIV. Hartwico Archiepiſcopo Conradum Epiſcopum, in Stadio conſecratum, adhuc ſecũ in Horburg detinente, XIV. Kal. Martij orta eſt tempeſtas maxima & maris abundantia, & inuoluit aqua omnes fines maritimos Freſiæ, Hadeleriæ, & omnem terram paluſtrem Albiæ & Wirræ, & ſubmerſa ſunt multa millia hominum & iumentorum. Submerſus eſt etiam Richbertus, Aduocatus Stadenſis. Reinoldus Colonienſis electus corpora trium Magorum, vt dicitur, de Mediolano Coloniam adduxit.

Anno Domini M. CLXVI. Chriſtianus, Comes de Aldenburg, Duci Heinrico ſe opponens, caſtrum Wege euertit, Bremam intrauit, Bremenſes eum recipiunt,

plunt, volentes iugum Ducis excutere. Dux collecto exercitu, Bremam adiit. Sed Chriſtianus vada occupans fluminis Getæ, Duci tranſitum prohibuit virtuoſe. Ibi vterq; ſedit exercitus quatuor diebus. Quinta die Chriſtianus quatuor inſtaurauit acies pugnaturus. [Dux terga vertēs, abiit. Poſtea cum magno exercitu reuertitur.] & Chriſtianus ſe recepit in Aldenburg, nihil timens. Poſtea Aldēburgenſes bello ſe fodiunt inteſtino, ita vt ſacerdote Miſſam celebrāte Freſones calicem effunderent, & deferrent. Vnde eadē vrbs in manus Henrici Ducis data eſt, eamque obtinuit vſque dum ab Imperatore humiliaretur.

Hartwicus Archiepiſcopus dedicauit monaſterium beatæ Virginis prope Stadium VI. Kal. Octob.

DE SIFRIDO, ET OTBERTO ELECTO, & Baldevvino intruſo.

ANNO Domini M. CLXVIII. Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis obiit, VIII. Nonas Octobris: & duo ſunt electi, Sifridus Alberti Marchionis filius, & Otbertus Decanus, & factus eſt maximus tumultus in Brema, Gnucelino de Zuetin ex parte Ducis inſaniente, ita vt Sifridus electus in Aldenburg cum Præpoſito ſe transferret. Alij fugerunt Horburg. Imperatore curiam habente in Bauenberg, duo electi Bremenſes deſtituti ſunt, & de voluntate Ducis Baldewinus, Haluerſtadenſis Præpoſitus, eſt intruſus. Sifridus fit Epiſcopus in Brandenburg. Baldewinus licet ſenex bona Eccleſiæ Duci conceſſit & ſuis. Pallium à Paſchali accepit, in ſchiſmate conſecratus, vel potius execratus.

Anno Domini M. CLXXI. Thomas, Cantuatienſis Archiepiſcopus, à militibus Henrici, Regis Angliæ, occiditur in templo.

Chriſtianus Moguntinus Archiepiſcopus, Imperialis aulæ Cancellarius & ſedis Apoſtolicæ legatus, cum Brabantinis per Lombardiam & Thuſciam omnia depopulās, Bononienſes inuaſit, & in equo reſidens, indutus thorace, & deſuper tunica hyacinthina, habens in capite galeam deauratā, & in manibus clauam trinodem, ipſe in eodem prælio dicitur ſtrauiſſe nouem homines propria manu. Vidit Henricus Scholaſticus Bremenſis, qui tum XXXV. annorū Notarius fuerat eiuſdem Chriſtiani, eundem Archiepiſcpum XXXVIII. melioribus terræ dentes cum pertica manu propria excuſſiſſe. Fugiunt Bononienſes, Archiepiſcopus ciuitatē obſidet, exercitus Bononienſibus inſultat. Papa Paſchalis ſtrenuitatē viri amplectens, ſic ei ſcribere ſolebat: *Paſchalis Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Chriſtianiſſimo Chriſtiano, ſedis Apoſtolicæ legato, Imperialis aulæ Cancellario, & Romanæ Eccleſiæ filio fideliſſimo, ſalutem,* &c. Die ſequēti poſt victoriam, Archiepiſcopus, indutus Pontificalibus, magnam fecit ſolennitatem ob victoriæ memoriam; & ipſe aſſiſtens aræ, quæ eſt extra muros Bononiæ, vbi quidam Epiſcopus Aquileiæ ædificauit præclarū palatium de marmore, & tēplum honorabile marmoreum, celebrauit ſolenniter diuina. Aſtabant ad ſolennia CCC. milites, oēs Monachi apoſtatæ, & fere tot Moniales eiuſdem ſectæ, & præclare cantabant: Gaudeamus omnes in Domino, diem feſtū celebremus in honore Thebæorum martyrum. Epiſtola: Sancti per fidem. Gratia: Glorioſus Deus. Verſus: Dextera tua Domine. Alleluia: Vox exultationis. Sequētia, Agone. Euangelium: Cum audieritis prælia, &c. Poſt; Ite miſſa eſt, Archiepiſcopus & ſui acceptis obſidibus, & infinita pecunia, cum multa præda iuit Anconam, obſidens illam fere per biennium.

Chriſtianus Archiepiſcopus licet Teutonicus, ſcilicet Turingus, diſert⁹ extitit & facūdus, vir largus & illuſtris, vtēs lingua Latina, Romana, Gallica, Græca, Apulica, Lombardica, Brabantica, & lingua materna. Nulla ciuitas, nulla vrbs ei reſiſtere audebat. Henricus prædictus Scholaſticus retulit, ſe veraciter audiuiſſe, ꝙ aſini ſui exercitus maiores haberent expenſas, quam omnis familia Impe-

Imperatoris, quæ tamen opulentiſſima videbatur. Clerici & fœminæ exercitus eius duo caſtra munitiſſima ceperunt. Iſte Chriſtianus Anconam tunc obſeſſam fame ſic affecerat, vt calceorum & ſcutorum coria deuorarent. Subiugauit etiam Ferrariam & Rauennam. Terra circa Bremam arſit grauiter, in æſtate feruida fere per menſem, & per ſe ceſſauit. Equus locutus eſt ſeſſori ſuo dicenti, Bibe diabole; Inuitum me poteris ad aquam minare, ſed inuitum non poteris adaquare.

Anno Domini M. CLXXVII. circa idem tempus Imperator Mediolanenſibus offenſus, Principes in auxilium vocauit, & præcipue Henricum Ducem. Qui cũ ei difficilis eſſet, ad pedes eius procidit, quem Dux leuare contempſit. Sed Imperatrix eum leuauit, dicens: Surge mi Domine, memor eſto caſus huius, & memor ſit Deus. Obiit Alwardus, Abbas Stadenſis, & de voluntate Ducis quidam ſimpliciſſim' homo, Hertſeuelde enutritus, Godeſchalcus prior, præfuit Eccleſię tribus annis. Sed fortuna Ducis à tempore, quo Imperatorem leuare cõtempſit, labefactari cœpit.

DE MAG. BARTHOLDO.

ANNO Domini M. CLXXVIII. obiit Baldewinus, Archiepiſcopus Bremẽſis, cum ipſa die eſſet depoſitionis ſuæ literas accepturus, & Magiſter Berthold' eligitur, ſolo Ottone Præpoſito appellante, Euermodus Epiſcopus Raceburg obiit, cui ſucceſſit Sifridus, Præpoſitus Iericontinus.

Anno Domini M. CLXXIX. celeberrimum concilium congregatum eſt Lateranis ab Alexandro Papa XX. Pontificatus ſui anno: ceſſitque à ſchiſmate Iohannes Calixtus, & factus eſt Epiſcopus Beneuentanus. Archiepiſcopi pallia accepta à ſchiſmaticis abiecerunt. Chriſtianus Moguntinus, & Philippus Colonienſis per manum Hyacinthi Cardinalis receperunt noua pallia, refutantes omnem hæreſin, & ſchiſma, præcipue Octauiani, Widonis & Iohannis, ſic dicente quolibet; Ego N. anathematizo & refuto omnem hæreſin, extollentem ſe aduerſus ſanctam Romanam Eccleſiam Catholicam, præcipue vero ſchiſma Octauiani, Widonis & Iohannis, & ordinationes eorum irritas iudico, & eis contradico, & modo & in antea me obediturũ iuro, & promitto fidelitatẽ ſanctæ Romanę Eccleſię, & Dño meo Alexandro, & ſucceſſoribus eius, iuſte intrantibus, ipſique ſeruiam abſque omni malo ingenio contra omnem hominem, ſecundum ordinem meum. Conſilia eius, quæ mihi ſcripto certo mandauerit, vel ipſe cõmiſerit, nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis aut membrorum. Legatum Eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam, & iuuabo expenſis. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia. His verbis dabantur Pallia: In nomine patris, & filij & Spiritus ſancti, & in honore Dei genitricis Marię, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & ſanctę Eccleſię Romanæ, & Dñi Alexandri Papæ, tradimus tibi Pallium, ſumptum de beatiſſimo corpore Petri Apoſtoli, vt eo vtaris in confectione ſacramentorum, & corporis & ſanguinis Domini, & conſecratione Eccleſiarum & Chriſmatis, & ordinatione Clericorum, & celebratione ſynodorum, ſecundum Eccleſię tuæ conſuetudinem, Amen. In eodem concilio Bertholdus, Bremenſis electus, petiuit conſecrationem, certiſſimus ordinari. Sed pridie ſederat in concilio inter Epiſcopos inflatus, cum tamẽ non eſſet presbyter. Vnde magnã contraxit inuidiam. Et Magiſter Gerardus ſic ꝓ eo allegabat: Domine pater, Ecce Bremenſis Eccleſia cõcordi & vnanimi voto offert tibi ſponſum ſuum Magiſtrum Bertoldum, virum vndique dignum & moribus approbatum, ſcientia decoratum, liberalibus artibus inſtructum, vtriuſque teſtamenti pagina eruditum, decretorum legumque induſtria peritum virum, vt apparet, perſonatum canonice, & ſine omni contradictione electum; petitq; hodie à te accipere gradum ſacerdotij, & cras Epiſcopalem benedictionem. Papa breuiter: Credimus tibi bene, Magiſter, ſed dictum eſt, manum nemini cito impoſueris. Loquemur cum fratribus noſtris, audiemus etiam diligẽtius

tius modú electionis. Examinantur Bremēſes per duos Cardinales, Reinerum Papienſem & Iohannem Neopolitanū,& inuenti ſunt diſcordare. Papa in conſiſtorio ſuo ſententiatus eſt: Fratres, vidi veſtrum electum, placet perſona, placet ſententia, placet eloquentia, placent etiam quārum nouimus, mores, verō modus electionis diſplicet præſertim quia eſt infra ſacros ordines, non dico ſubdiaconatum, ſed acolythatum, electus, quo gradu, ſecundum rigorem iuris, licet contrahere matrimonium, ꝙ canonicis obuiat inſtitutis. Audiuimus etiā ſuper hæc appellationē factam, quam coactus eſt reſignare appellator. Inſuper denuo ſe fecit eligi, & ſecunda electio caſſauit primam. Præterea electus veſter ante ſacros ordines ſuſcepit regalia de manu Imperatoris. Hæc non admittunt diſpenſationem de facili, & alia quæ prætérimus. Inde eſt, quod electionem veſtram infirmamus, & irritam iudicamus. Data ſententia, voléti loqui depoſito, non eſt data audientia, ſed hoſtiarij clamabant: leuate, leuate, leuate.

Eodem anno Sifridus, Brandenburgenſis Epiſcopus, in ſedem Bremenſem eligitur, filius Alberti Marchionis, & ſedit fere annis quinq;: Nā antea in Brandenburg annis XV. ſedit. Media quadrageſima Imperator in Gheyslehuſen Electionem Sifridi Bremenſis confirmauit.

In ſupradicto cōſilio Laterani erant à Papa conſecrati Epiſcopi duo Anglici, & duo Scoti: vnus ſolo equo venerat, alter pedes cū ſolo pedite. Erat ibi etiam Hybernicus, qui Henrico, Scholaſtico Bremenſi, retulit, ſe non habere alios reditus, pręter tres vaccas lactantes, quas in defectu lactis parochiani ſui per alias innouabant.

Anno Domini M.CLXXXIII. quidam Bremenſium, ſcilicet Thidericus decanus, Hartwicus cuſtos, poſtea Archiepiſcopus & Segebado ſancti Pauli Abbas, Hermannus Præpoſitus de Burken, & Eylo præpoſitus ſancti Wilhadi, & alij, quos Sifridus ſublimauerat honoribus, conſpirauerunt contra eum, mittentes ad curiam Romanam Heinricum Canonicum, dictum Dobelſtein, eo ꝙ aleator eſſet. Hic vbi erat incognitus, ſciuit in ſe fingere nequiſſimam ſanctitatem. Sed Hinricus, Scholaſticus Bremēſis, ei in curia reſtitit, & ſufficienter Archiepiſcopum excuſauit, videlicet quod varium non ferret, nec cum ſuis veſtibus alicui erogatis, mantellum cleri aut militis induiſſet, & quod in deauratis phaleris non incederet, niſi equo ſuo dato, equum ſerui aut militis aſcendiſſet. Et idē Heinricus multas alias friuolas obiectiones eliſit. Imperatore curiam habente Erfordiæ, in Palatio, ſub quo erat cloaca fractis trabibus ſubmerſi ſunt in cloaca octo Principes & multi nobiles, & plus quam centū milites, nullo Epiſcopo vel Clerico quidquam paſſo. Imperator vix euaſit. Quidam Comes, Heinricus de Schwartenburg potens, ibi profundius corruit. Qui ſemper ſic iurauit; Si hoc fecero, vel dixero, ſubmergar in latrina. Anno M. CLXXXIV. obiit Sifridus Archiepiſcopus Bremenſis.

DE HARTVVICO II.

ANNO Domini M.CLXXXIV. Sifrido Archiepiſcopo ſucceſſit Hartwicus ſecundus. Cui Imperator contulit regalia, Lucius Papa conſecrationem.

Anno Domini M.CLXXXVIII. Abbas Ioachim ſic de Antechriſto ꝓphetauit; Cum fuerint completi M CCLX. anni, naſcetur Ante-Chriſtꝰ, & hic pro ſanctiſſimo habebitur. Eodem anno Bardewich à Duce deſtruitur.

Anno Dñi M. CLXXXX. Bremenſes & Naualis exercitꝰ per mare ſe mouerūt. Woldemarus Sleſwicenſis Epiſcopus Regnum Daciæ ſibi voluit vſurpare, quē Rex capiens vinculauit. Bremenſes anonici à Burgenſibus multa incommoda pertulerunt, propter Hartwicum Epiſcopum tunc receptum.

Anno Dñi M. CLXXXXVII. Hartwicus Archiepiſcopꝰ de terra promiſſionis Venetiam nauigans, in Bremā perrexit, deferens ibi reliquias ſanctæ Annæ, & gladium Petri, quo Malcho auriculam amputauit. Canutus, Rex Danorum, mittens fratrem ſuum Woldemarm Ducem, Hamburg & Stadium propoſuit expu-

expugnare. Sed Archiepiſcopus Hartwicus & Comes Adolphus ei apud Eyderam obſtiterũt, Rodolphus Bremenſis Decanus à quodã vili fabro in Freſia in villa Dithuſen cultro eſt perfoſſus; & eadem nocte, ſcilicet Vrbani, mortuus eſt. Bertoldus, Liuonienſis Epiſcopus, à paganis occiditur. Cui Albertus Bremenſis Canonicus ſubrogatur. Iſte Albertus ciuitatem Righe ædificauit.

Anno Domini M.CCIV. Stedingi cæperunt Comiti Mauricio & aliis Dominis ſuis rebellare. Hartwicus Archiepiſcopus in Stadio recipitur. Hermannus Monaſterienſis Epiſcopus obiit. Cui Otto Bremenſis Eccleſiæ Præpoſitus ſubrogatur.

Anno Domini M.CCVII. Hartwicus Bremenſis Archiepiſcopus, congregato exercitu, Stedingos inuaſit, ſed pecunia accepta rediit, & poſt breue tempus obiit.

DE VVOLDEMARO EPISCOPO Sleſvvicenſis Eccleſiæ.

ANNO Domini M.CCVIII. Woldemarus, Sleſwicenſis Epiſcopus, à Bremenſibus eligitur, & quidam Canonicorũ & miniſterialium pro eo ad Romanã curiam diriguntur. Sed quia illicentiatus à Papa receſſit, Papa eum vtroq; Epiſcopatu priuauit. Venit tamẽ, & quibuſdam ſibi fauentibus, ſedem Bremẽſem occupauit. Woldemarus ciuitatem Stadẽſem, cuius turres & domos tempeſtas modicum ante deiecerat, expugnauit, & rebus omnibus in inuentione Stephani die Dominica ſpoliauit.

DE GERARDO.

ANNO Domini M. CCXI. Papa Gerardum Oſnaburgenſem Epiſcopum in Bremẽſem Archiepiſcopum confirmauit. Sed Dux Bernardus Waldemarũ quaſi ex voluntate Imperatoris Bremam reduxit, & ciuitas propter eum ſuppoſita eſt interdicto. Stedingi inualeſcunt, caſtrum Munzouue & Schuſen deſtruunt, caſtrũ Hagena obſident. Comes Hinricus de Hoya plurimos Stedingorũ cepit & occidit, cũ cohortatu Woldemari terrã rapinis & incendiis deuaſtarẽt. Gerhardus Epiſcop⁹ Scluter ædificat. Stedingi Stotele deſtruunt. Imperator cũ fratre & Marchione de Brãdenborg & Woldemaro obſedit Hãborg, & in pace recepit. Rex Danorũ cum multis nauibus Albiam intrat, Stadium inuaſurus, ſed prohibet Palatinus. Poſtea idẽ Rex Danorum Albiam glacie rigẽtem tranſiens, Stadium expugnare voluit: ſed antequã gelu ſolueretur rediens, totas vires ſuas in Hãburg conuertit. Fecit itaq; caſtrum ſecus Albiam infra vrbem, & Comes Albertus aliud ſupra vrbẽ. Vnde Hamburgenſes affecti tędio ſe dederunt. Stedingi in grauamen Bremẽſium, Gerardo Epiſcopo & miniſterialibus ſociantur: contra quorũ inſultus Bremenſes Ducem Henricum inuitãt. Statim Gerardus Epiſcopus & Comes Albertus caſtrum ſuper Schwenge ædificant, ſed Dux Heinricus mox illud euertit. Bremẽſes poſtea cum Stedingis, Woldemaro eiecto, Gerardum Epiſcopum introducũt. Vnde Imperator cum fratre Bremenſem prouinciam diruit & incendit. [Caſtrum Vorda à Bremenſis Eccleſiæ miniſterialibus occupatur.] Apud Frãckeneuorde Gerardus Bremenſis Archiepiſcopus, pro pace inter ſe & Ducem facienda citatus, moritur: & præfuit Bremenſi Eccleſiæ VIII. annis.

DE GERARDO.

GERARDVS, Palburnenſis præpoſitus, Bernardi de Lippia primo Comitis, poſt Abbatis, demum Epiſcopi, filius, in Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum eligitur. Caſtrum Otterenberge à Bremenſi Archiepiſcopo obſidetur, & capitur. Hermannus, Abbas ſancti Pauli in Brema, in Epiſcopatum ſubſtituitur Leaſenſem. Horborg deſtruitur.

Anno Domini M.CCXXV. fuit validiſſima fames. Comes Adolphus auxilio Gerar-

Geradi Archiepiſcopi, Heinrici Comitis Zuuerin, & Heinrici de Werle, inuitatus etiam à potentioribus Holſatiæ, Albiam pertranſiit, terrã occupat Tranſalbinã. Comes Albertus à Comite Hinrico de Zuuerin in prælio capitur, & cum Rege Danorum auunculo ſuo cuſtodiæ mancipatur.

Anno Domini M. CCXXVII. Hinricus Dux, & Palatin⁹ Rheni, ſine filio obiit, & Bremenſis Archiepiſcopus Comitatum Stadenſem obtinuit. Rex Danorum à Bremenſe Archiepiſcopo, Duce Saxoniæ Alberto, & comitibus Hinrico de Zuuerin,& Adolfo de Schowenborg,Slauiæq; Dominis, in Bornhoucde prælio deuincitur die Mariæ Magdalenæ. Hinricus, Raceburgenſis Epiſcopus, obiit. cui Lambertus, Bremenſis Canonicus,[& Hammaburgenſis] ſucceſſit. Hic vnã Miſſam die aſſumptionis Beatæ Marię celebrauit,& vnum cœmiterium dedicauit, & eodem anno .... Godeſchalcus, eiuſdem Eccleſiæ Præpoſitus, ſucceſſit. Wulbrando, Paderburnenſe Epiſcopo, in ſedem Traiectenſem translato, Bernardus, Embricẽſis Præpoſitus, Paderburnæ in Epiſcopum eligitur, & Bremæ à fratre ſuo, Bremenſe Archiepiſcopo, ordinatur. Hic erat filius nobilis Bernardi, Domini de Lippia, qui à ſuæ iuuentutis tempore, in omnibus dominij vel militię ſuæ actibus ſtrenue ſe geſſit, ita vt circa maturam ætatem, quamuis eſſet debilis & contractus, in ſporta ad prelium deferretur, & inimicos potita victoria ſuperaret. Hic laudabilem vitam quo ad ſeculum, laudabilius in Deo complens, apud Wandehart Ciſterienſi Ordini ſe reddidit,& primum ibidem factus Abbas, non modicum poſt in Liuoniam profecturus, Selonienſibus populis Epiſcopus conſecratur, ita vt in vinea Dei egregie predicando fideliter laboraret. Mira res. Otto, Traiectenſis Epiſcopus, Bernardum patrem ſuum in Epiſcopum conſecrauit. Idemq; Gerardus alium fratrem ſuum in Epiſcopum Padeburnenſem, ſicut iam prenominauimus, Bremę ordinauit. ab eodem Archiepiſcopo Bremẽſi Hamburg recipitur. Anno Domini M. CCXXIX. Albertus, Liuonienſis Epiſcopus, obiit. Et Bremenſis Eccleſia iure ſuo potita, Magiſtrum Albertum, Bremẽſem Scholaſticum, in Epiſcopum elegit, qui poſtea factus eſt Primas in Hybernia. Sed Rigenſes Canonici alium ſcilicet Nicolaum elegerunt, diuq; fuit alterinſecus coram iudicibus, impetratis à ſede Apoſtolica, litigatum. Tandem Papa Bremenſibus ſilentium impoſuit pro ſua, vt dicitur, voluntate.

Anno Domini M. CCXXX. Bremenſis Archiepiſcopus Stedingorum inſolentiam repreſſurus, die natali Domini valido bello eos aggreditur, ibiq; frater eius Hermannus, Dñs de Lippia, vir vtiq; ſapiens & illuſtris, ſolus occiditur. Vnde ſubita confuſione facta, ille totus bellicus apparatus diſſoluitur.

Bremenſis Archiepiſcopus caſtrum Slutere, contra Stedingos ædificat, ſed ipſi illud protinus euerterunt.

Anno Domini M. CCXXXIII. Crux cõtra Stedingos vbique auctoritate Apoſtolica predicatur, & à multis accipitur. Orientalis Stedingia à peregrinis, occiſis Stedingorum plurimis, denaſtatur, Borchardus, Comes de Aldenburg, à Stedingis pene cum CC. proſternitur peregrinis, relinquens poſt ſe hæredem Henricum Bogenarium. Dominus de Brunſwich, Bremenſi Eccleſiæ contrarius, Cometiam Stadenſem interea populatur. Fames validiſſima in Liuonia, ita vt homines ſe inuicem comederent, etiam fures à patibulis abſtracti magna auiditate deuorabantur.

DE HINRICO DVCE BRABANTIÆ *contra Stedingos.*

ANNO Domini M. CCXXXIV. Hinricus, Dux Brabantiæ, & Florentius, Comes Hollandię, Bremę exiſtentes, contra Stedingos viriliter ſe accinxerunt, tanquam contra inimicos manifeſtos Eccleſię. Nam, ſicut probatum eſt ſuper eos, & per Mindenſem, Lubicenſem, Raciſburgenſem, Epiſcopos, Papę auribus intimatum, ipſi doctrina matris Eccleſiæ penitus vilipenſa, ipſius libertatem conculcauerunt, nulli parcentes ſexui vel ætati. Quęſierunt reſponſa dæmonũ,

ſimulachra fecerunt cerea, conſulentes etiam in ſuis ſpurcitils erroneas Pythoniſſas, & quod deterius eſt, viaticum ſalutis æternæ horribilius, quam deceat exprimi, pertractantes. Clericos etiam & religioſos impie lacerantes cruciabant omni genere tormentorum. Nec propria eis ſufficit perditio; ſed omnes, quos poterant, & maxime ruſticos, in foueam ſuæ perfidiæ ſecum trahere nitebantur. Sicut Lucifer lucis æternę lumine deſtitutus, caduca ſuperbia procurante cęlo cōtineri nequiens, eo quod perpetuæ cęcitatis tenebras incurriſſet, cum ſit perditus & miniſter perditionis effectus, ne ademptas ſibi delicias ſempiternas poſſit conditionis humanæ dignitas adipiſci (quia ſolent miſeri proſperitate felicium cruciari) illam in profundum perfidiæ ab altitudine fidei deiicere nititur, vt ſecū in lacum ſuæ miſeriæ deducatur, exiſtimans, per hoc ſuæ damnationis cumulum minorari, cum ſoleat afflictis quoddam afferre ſolatium, grata miſeris ſocietas miſerorum. Ita miſeri & miſerabiles Stedingi, ponentes ſibi omnino Deum contrarium, ſuis perſuaſionibus & malis exemplis grauiter infecerunt populum Chriſtianum, ita vt infinita ruſticorum multitudo, tam in remotis, quam in vicinis prouinciis conſtituta, verbotenus eos defenderet, & ſi ſe oportunitas obtuliſſet, prompto animo proteruiæ eorum auxilium attuliſſet. Sed Deus miſericordiarum dominus, ſuis fidelibus inſpirauit, vt ad prædicationem crucis ſe viriliter accingerent, ad exterminium tam reprobæ nationis, illa gaudentes indulgentia, illoque priuilegio, quæ accedentibus in terrę ſanctę ſubſidium conceduntur. Itaque Bremenſis Archiepiſcopus, Dux memoratus & Comes, peregrinorumque non modica multitudo, VI. Kalend. Iulij die ſabbati proceſſerunt vnanimiter contra ipſos, tanquam diuinæ potentiæ & patientię abuſores, parati occumbere, vel ipſos cum eorum nefandis operibus, ad honorem & gloriam Ieſu Chriſti & Eccleſię, penitus abolere. Illi e conuerſo tanquam ferinis vberibus enutriti, ad hoc crudelius ſęuiebant, & in ſuo Aſmodet ponentes fiduciam, non diffidebant ſe poſſe reſiſtere potenti brachio Domini Zebaoth, & tātę multitudini ſignatorum. Et mira & miſeranda pertinacia obſtinati, non ceſſabant adhuc claues Eccleſię ſceleſtis labiis turpiter blaſphemare. Bolcke de Bardenflete, Tammo de Huntorpe, Thedmarus de Aggere, & alij peſſimi maleſuaderunt, vt vitam & patriam defenderent, ipſos fortiter hortabantur, dicentes, ꝙ ipſos aut oporteret ſuccumbere, aut ſicut canes rabidos inſanire. Tranſierunt autem medio tempore peregrini Othmundam fluuium, pontem de nauibus facientes, & cum tranſierant, ſapienter ſuas acies ordinabant. Stedingi vt amentes effecti, ac quadam inſania ventilati, non timuerunt ſignatorum multitudinem, nec ſpiritualem nec materialem gladij poteſtatem, ſed ordinata quidem acie, inordinata autem mente, tanquam furibundi canes proceſſerunt obuiam peregrinis. Dux Brabantiæ & Comes Hollandiæ primo congreſſu peſtilentes illos ſuper agrum Oldeneſche, vbi conuenerant, viriliter inuaſerunt: ſed ipſi ſummo conamine ſe defenderunt. Statim Comes de Cliuo cum ſuis à latere irruens ſuper illos, ipſorum aciem diſſipauit. Clerus qui eminus aſtans, rei exitum exſpectabat, Media vita, & alia miſerationis carmina, cum mętore canebat, & pro crucis victoria ſupplicabat. Nec mora, illi inſipientes & maligni euanuerunt in cogitationibus ſuis, quia ab exercitu Domini opprimuntur, haſtis perfoſſi, gladiis percuſſi, equorum pedibus conculcati. Et ita manus Domini inualuit ſuper eos, vt in breui ſpacio eorum VI. millia interierint. Plurimi ex eis fugæ præſidium poſtulantes, in proxima fouea & in Wiſera ſe ſubmerſerunt. Si qui euaſerunt, ſub cæli ventis quatuor ſunt diſperſi. Sic pertinacia eorū facta eſt coram ipſis in laqueum, & in retributionem, & in ſcandalum. Comes Hinricus de Oldenborg ibidem cecidit, & cum eo peregrini aliqui circiter nouem. Sed Comes Hollandiæ domum veniens, in tornamento apud Nouimagium eſt occiſus. Rex Daciæ pro oppreſſione Lubicenſium ſuper fluuium Trauenæ ædificat duo caſtra.

Anno Domini M. C C X X X V. Dux Otto de Brunſwich circa feſtum Martini Bre-

Bremam obſedit, & factis exactionibus & incendiis, rediit. Caſtrum Otterenberge Duci traditur à quibuſdam, qui illud ceperant quadam nocte.

Anno Dñi M. CCXXXVI. Bremenſis Arciepiſcopus & Dux de Brunſwich reconciliati ſunt, & promiſſa eſt pax perpetua inter Eccleſiam & Ducem, & Duci quædã feuda ſunt porrecta. Otterẽberge & Horborch deſtruuntur: Monaſterium in Hertzuelde IV. Kal. Maij totaliter incendio deflagrauit. Beata Elizabeth in Marpurg translata eſt Kal. Maij, præſente Imperatore & multis principibus. Tãta ibi erat multitudo hominum quantam ſe nemo vnquam meminit pariter aſpexiſſe. Oblatio auri & argenti ſine fine. Eodem anno in die Pentecoſtes ſoror regis Boemiæ, Domina Agnes, hortatu Minorum fratrum ſe reddit ordini pauperum Dominarum de regula ſancti Franciſci in Praga, ſpreto propter Chriſtum Imperatore Frederico, qui eam in coniugem ante poſtularat. Poſtea Imperator duxit ſororem Regis Angliæ.

QVI ELIGANT IMPERATOREM.

ANNO Domini M. CCXL. Gregorius Papa inſolentias Imperatoris cõtra Eccleſiam metuens, Principes ſuper electione alterius ſollicitauit. ſed nihil ꝓfecit, quia quidam Principũ ei reſcripſerũt: Non eſſe ſui iuris, Imperatorẽ ſubſtituere, ſed tm̃ electum à Principib⁹ coronare. Electio enim ad iſtos dinoſcitur pertinere. Ex prętaxatione Principum & conſenſu eligunt Imperatorem, Treuirenſis, Moguntinus & Colonienſis Epiſcopi. Treuirenſis enim licet de Alemannia non ſit, ratione antiquitatis eligit: quia cum eadem ciuitas à filio Nini, quem Semiramis, nouerca eius ſtuprum ab eo deſiderans, à Babylone fugauit, ſit conſtructa, Abraham Patriarcha trium annorum exiſtente, etiam eſt à tempore Petri Apoſtoli in fide Catholica ſolidata. Palatinus Rheni eligit, quia dapifer eſt; Dux Saxoniæ, quia Marſcalcus; & Margrauius de Brandenburg, quia Camerarius. Rex Boemiæ, quia Pincerna eſt, non eligit, quia Teutonicus non eſt. Bernardus, Paderburnenſis Epiſcop⁹, obiit, cui Simon, frater Domini Bernardi de Lippia, ſucceſſit; & frater eiuſdem Simonis, ſcilicet Otto, maior Præpoſitus Bremenſis, Monaſterienſi Epiſcopo ſubrogatur.

Anno Domini M. CCXLIX. Rex Franciæ cũ pluribus ſui regni militibus terrã ſanctam adiens, circa octauam Pentecoſten obtinuit Damiatam, quem Fridericus Imperator multis dicitur obſequiis adiuuiſſe.

Anno Domini M. CCL. feria III. poſt octauam Paſchæ, ſcilicet Non. Aprilis, Rex Franciæ conflictũ habuit cũ Soldano ſuper Nilum, vbi occiſa ſunt in parte Regis centum & ſexaginta millia Chriſtianorũ: Rex autem captus eſt, & reddidit Damiatam, & ſeipſum redemit centum millibus marcarum. Pręterea venerant Regi recenter XIII. vaſa plena Biſantiis, & tantæ magnitudinis, quod ſex boues vix trahere poterant vnum vas per duo milliaria vna die. Hæc pecunia tota tranſiit ad Soldanũ. His auditis rumoribus, prophetiam Abbatis Ioachimi quidã reduxerunt ad memoriam, qui dixit: Superabitur Frãcus, capietur ſummus Pontifex, præualebit imperans Alemannus. Sed frater Alexander in expoſitione Apocalypſeos eandem prophetiam tangens, ſubiicit ſic: Sed Eccleſia orat, vt quod dictum eſt in vltionem, tranſeat in ſalutẽ. Dux Albertus [Horeborch] reædificat, patris violans iuramentum.

Anno Domini M. CCLV. milites de Bederekeſa, pluribus in auxilium euocatis, Worthſatos Freſones inuaſerunt audacter, & quidẽ prima vice terrã intrantes, domos plurimas exuſſerunt. Secunda autem vice, ſcilicet IV. Idus Septẽbris, iterum eis terram intrãtibus, & quaſi de victoria ſecuris, occurrerunt Freſones, & ferenudi in armatos impetum facientes, in fugam eos verterunt inopinabilẽ, cæſis ibidem plurimis, inter quos erant nobiles aliqui, milites multi, prædones famoſi. Imperator Fredericus mortuus eſt, ab Archiepiſcopo Palarmitano abſolutus, & in Sicilia tumulatus. Fredericus Dominus in Haſelthorp de laicatu ad Clericatum aſcendit, & inter cætera virtutum opera, villam Wor-

thmenſem cũ omnibus ſuis attinentiis contulit Eccleſiæ beatæ Virginis in Stadio, eiuſdem loci Theodorico Abbate eum exhortante.

Anno Domini M. CCL. circa diem Laurentij, de Erico, rege Daciæ, rumores infortunati ſuccreuerunt, quibuſdã dicentibus, Regem captum, quibuſdã mortuum. Tandem veritas innotuit, quod cum ſecure luderet in alea, in domo quadam ſuper aquam poſita, venit ſuper eum inopinate Dux Abel, frater eius, qui amicabiliter eum ibidem inuitauerat, & captum hoſtiliter proiecit in nauiculam, ad locum illum ex induſtria deportatam. Delatus eſt in medium aquæ, quæ dicitur Sli: & Lago quidam de Danorum potioribus, Duci dilectus, cum altera naue celeriter adueniens, eum decollari fecit, & corpus, multo ferro onuſtum, in profundum illius aquæ ſubmerſit. Rex tamen cum mortem ineuitabilem vidit, ſacerdotem petiit, & obtinuit, & facta confeſſione, vt dicunt, intime decollatori flagitium indulſit, & iam decollandus dixit: Frater meus, ſicut ante Deum heu merui, turpem mihi ingerit mortem; ſed ipſe ſi ſe non emendauerit, ſentiet turpiorem. iſtud contigit in nocte Laurentij. Non multum poſt corpus inuentum eſt à Prædicatoribus ipſo ferro onuſtum, & capite adhuc ad collum pendente. Sepelierunt eum Prædicatores in Eccleſia ſua Sleſwic. Poſtea frater eius Dux Abel fecit eum extumulari, & ibidem in noua monialium Eccleſia ſepeliri. In die omnium ſanctorum Abel coronatur in Regem, vxor eius Mechildis in Reginam, filio eorum Waldemaro adhuc puerulo (quem redeuntem de Rothomago Colonienſis Archiepiſcopus ceperat) adhuc in captiuitate detento. Poſtea die Apoſtolorum Petri & Pauli Rex Danorum Abel, Strantfreſones ob inſolentiam eorum volens compeſcere, inopinata morte ab eis eſt occiſus. Chriſtophorus frater eius, ei in regno ſucceſſit. Lago quem prædiximus, cum regali corona & multa pecunia, ab Abel collecta, fugit in Holſatiam: nõ multo poſt tempore & ipſe occiſus eſt.

DE GERARDO.

GERARDVS Archiepiſcopus Bremenſis, præ nimia ſenectute debilitatus, ita vt in vehiculo per nouem annos de loco ad locum duceretur, cum conſenſu & voluntate Canonicorũ & Miniſterialium Bremenſis Eccleſię Simonem Padelburnenſem Epiſcopum, filium fratris ſui tutorem conſtituit, qui præfuit Eccleſiæ Bremenſi VII. annis. Caſtrum Langwedel ædificauit contra malitiam Ducum. Hic Simon bellicoſiſſimus hominum fuit. Guerras & diſcordias dilexit. In bello nũquam victoriam obtinuit, ſed amiſit. Fuit etiam tutor Colonienſis Eccleſiæ tempore Engelberti Archiepiſcopi. Tandem Gerardus Archiepiſcopus, cum ſediſſet in Eccleſia Bremenſi XXXIX. annis, plenus dierum in Caſtro Vorden obiit. Reductus eſt ad ciuitatem Bremenſem, & in Eccleſia honorifice ſepultus.

DE HILDEBOLDO.

MORTVO Gerardo Archiepiſcopo, Canonici Bremenſis Eccleſiæ & alij electores cum ipſis conuenerunt de electione futuri Pontificis tractaturi: & cum concordare non poſſent, maior & ſanior pars Dominum Hildeboldum filium Comitis de Wunſtorpe Archidiaconum Ruſtringiæ in Epiſcopum elegit. Altera vero pars, videlicet Scholaſticus, Cuſtos & Cantor, & quidam alij, Gerardum de Lippia præpoſitum Bremenſis Eccleſiæ in Epiſcopum elegit: dicentes ſe habere plenum ius in electione, ſicut ante habuerunt in electione Epiſcopi Gerardi. Simon igitur tutor quondam Domini Gerardi detinuit Caſtrum Languedel, quod Epiſcopus Hildeboldus cum amicis ſuis obſidens, quadringẽtis marcis redemit. Similiter Caſtrum Vorde pro eadem ſumma pecuniæ a quibuſdam militibus obſeſſum comparauit. Demum Simon Epiſcopus & tutor, conſilio vſus, Stedingiam intrauit & cum ipſis conſpirationem fecit, multaque mala intulit hominibus Bremenſis Eccleſiæ. Tandem collecto exercitu verſus

Wil-

Wildeshuſen eſt profectus. quod intelligentes Comites de Oldenborch, & Comes Hinricus Boghenarius, contra ipſos ſimiliter proceſſerunt armata manu: in loco qui dicitur Munderlo pugnauerunt, & plurimos ex ipſis occiderunt, propter quod Simon Epiſcopus cōfuſus de terra furtiue receſſit, indutus cappa monachali. Deinde Epiſcopus Hildeboldus iter arripuit ad Curiam Romanam, pro confirmatione ſua obtinenda; contra quem miſſus fuit Godefridus, beati Willehadi Decanus, & quidam Canonici cum eo, vt confirmationem, propter contemptum ipſorum, impedirent. Et cum eſſent in Romana Curia conſtituti, Hildeboldus & quidam Canonici ſui, Godfridum Decanū fraude circumuenerūt, promittentes munera & dignitates, vt ipſis literas ſuas præſentarent, quod & fecit, eiſdem literas ſuas aſſignando; promiſerunt etiam eiſdem, vt quidquid iuris haberet Capitulū beati Willehadi in Electione Epiſcopi, deberet de cætero poſſidere pacifice & quiete; quod eiſdem fuit minime obſeruatum. Igitur Hildeboldus, obtenta confirmatione ſua, ad propria eſt reuerſus: ingrediens ciuitatē Bremenſem, cum lætitia eſt receptus. Tandem procedente tempore diſcordia inter Epiſcopum & Burgenſes eſt exorta, ita vt Epiſcopus cum conſilio quorundam Miniſterialium ædificauit Versflete, pro qua ædificatione eſt magna guerra facta, ita vt plurima loca incendiis & rapinis deuaſtarentur. Maxima etiam ſtrages Friſonum facta eſt. Et iſta diſcordia multo tempore perdurauit. Tandem fauēte Deo Epiſcopus vſus conſilio diſcretorum, cum Burgenſibus & Friſonibus concordiam fecit. Et magna pecunia data fuit Friſonibus pro homicidiis ipſorum, ita vt qui fratrem vel cognatum ſuum amiſerat, vix ſertonem vel dimidium reciperet pro eodem. Iſte Hildeboldus glorioſe Eccleſiam Bremenſem rexit, & eam poteſtate & diuitiis ampliauit. Nam oppidum Wildeshuſen cum quadam calliditate obtinuit, promiſſa pecunia à quibuſdam ciuibus, quam tamen poſtea ab eiſdem extorſit, cum præfatum oppidum obtinuiſſet. Item, idem Epiſcopus recipiens pecuniam à Duce Daciæ, obſedit ciuitatem Sleſewik, non tamen ſine damno, quia quidam de ſuis ibidem fuerunt occiſi, & alii vulnerati. Et dicitur quod iſte fuerit primus Epiſcopus, qui ſalarium recepit pro exercitu adducendo. Item fuit homo elatæ mentis, quia cum Albertus & Iohannes fratres Duces de Brunſwik cum maximo exercitu tranſmiſiſſent pontem Verdenſem, intendentes malum inferre Eccleſiæ Bremenſi, Dominus Hildeboldus ipſos non timens, miſit milites & ciues Bremenſes, qui cum eiſdem Ducibus placitauerunt, & terram exeuntes cum pace ad propria ſunt reuerſi. Rexit autē Eccleſiam Bremenſem xv. annis menſibus tribus, & in ciuitate Bremenſi obiit: ſepultus eſt quoque in Eccleſia Bremenſi, relinquens Eccleſiæ pacem & diuitias copioſas.

DE GISELBERTO.

HILDEBOLDO Archiepiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, Canonici Bremenſis Eccleſiæ ad electionē procedentes, Giſelbertum, dictum de Brunchorſt, filium materteræ Hildeboldi, in Epiſcopum cōcorditer elegerunt. Infra breue tempus diſpoſitis negotiis ſuis, ad Dominum Papam eſt profectus, quia Papa Gregorius decimus apud Lugdunum prælatorum conſilium conuocauerat, tractaturus de ſubſidio terræ ſanctæ. Statuenſque decimam perſolui per VI. annos continuos ab Eccleſia vniuerſali. Ab iſto Gregorio Giſelbertus recepit ordinem ſacerdotalem, & confirmatus fuit ab eodem, cum lætitia reuerſus eſt, & à Bremēſibus honorifice eſt receptus. Secularis iudicii poteſtatem à Rege Rodolpho poſtmodum obtinuit. Iſte Giſelbertus Kedingos, qui ſe Hildeboldo ante mortem ſuam oppoſuerant, conuocatis militibus & famulis in Stadio ad torneamentum cum quadam ſubtilitate Kedingos detinuit. Terram ipſorum cum eiſdem militibus intrans ipſos potenter ſubiugauit, quoſdam capiendo, & alios occidendo: fortuna fauens Giſelberto eidem arriſit, quia in omnibus ſuis factis fere vſque ad vltimum tempus vitæ ſuæ proſperatus fuit. Ciues Bremenſes multum dilexit, & ſeditiones inter ipſos exortas propriis expenſis & laboribus ad

concordiam reuocauit, in tãtum enim eos promouit, vt à militibus ruſticorum Epiſcopus vocaretur, quod poſtea totum in contrarium eſt conuerſum. Cum ergo Dominus Giſelbertus in die cœnæ Domini Chriſma conſecraſſet, & diuinum officium peregiſſet, reſidens in palatio quidam miniſterialium, qui vulnerauit aurifabrum in ciuitate Bremenſi, ad palatium Epiſcopi peruenit cauſa refugij: quod intelligentes ciues Bremenſes, in iram ſunt commoti, circumuallantes cum armis palatium Domini Epiſcopi. Ipſe vero Dominus Epiſcopus ſeceſſit de palatio. Præfatus vero miniſterialis cũ familia Epiſcopi cepiſſent palatium defendere, ſed ciues cruentes ſuppoſuerunt ignem in medio palatij, coniacentes & confringentes feneſtras, & ianuas, & omnia interiora, & vtenſilia palatij. Tandem cum ſe non potuerunt defendere, dederunt ſe in manus conſulum, qui duxerunt eos in cameram, in foro ciuitatis, vt eos de manibus coinquinatorum eriperent. furioſi autem huius tumultus incentor fuit Reyneke Brushauer, qui poſtea fuit de meritis ad caudas equorum ligatus, & per ciuitatem diſtractus, & extra ciuitatem in loco ſupplicij rota fractus. Veruntamen Dominus Archiepiſcopus paratus fuit pro ſuo miniſteriali ſatisfacere, & exhibuit ſe paratum ad omnia, quæ dicti ciues eligere voluiſſent. Eodem die cum ira & turbatione exiens ciuitatem cum ſuis, de cetero miniſterialibus adhæſit, amorem & fauorem, quẽ Burgenſibus exhibuerat, in milites conuertendo. Satisfecerunt tamen poſtea eidem Archiepiſcopo Bremenſes, quia tam viri quam mulieres occurrentes nudis pedibus prouoluti cum vexillis & crucibus honorifice receperunt. Fuit enim Dominus Giſelbertus homo mitis, clemens, & pius, iniuriarum immemor præteritarum, ſuis iniuriatoribus reconciliatus breuiter & in bono. Ex hoc autem tempore ciuitati Bremenſi mala plurima euenerunt, quia quidam Burgẽſes potentiores & potiores de ciuitate, per violentiam ſunt expulſi, qui poſtea auxilio miniſterialium ad ciuitatem Bremenſem armati venientes, damna plurima intulerunt incendiis & rapinis. Ciues autem ſumtis viribus huiuſmodi rapinas & incendia viriliter vindicabant, & dictos expulſos publicatis bonis eorum exilio perpetuo condemnabant. Friſones etiam Wurtſati & Ruſtringi violenter naues Burgenſium inuadentes, bona ipſis abſtulerunt, quoſdam vulnerãtes, quoſdam occidentes: eis mala plurima & irrecuperabilia intulerunt. Nam inter ſe diſcordiam & bella grauiſſima pluſquam per annos XII. habuerunt. Tandem pax facta eſt, cum damno ciuitatis & diſpẽdio nimis graui. Eo tempore mortuus eſt Chriſtianus Comes de Oldenborgh apud S. Stephanum in ciuitate, & deductus ad monaſterium Hude, & ibidem eſt ſepultus. Iſte Chriſtianus fuit cognatus Domini Archiepiſcopi Giſelberti, & in tempore iuuentutis ſuæ fuerat Scholaſticus Eccleſię Bremenſis, propter quod pacem & concordiam cum Eccleſia & ciuitate Bremenſi habuit, vbicunq; potuit diſcordias euitabat. Iſte iocundus & affabilis vinum dilexit, hoſpes fuit ſplendidus expenſarum; ſocietatemq; clericorum plurimum affectabat: Omni die horas Canonicas beatæ virginis & ſancti Spirit⁹ cum ſeptem pſalmis, tanquam presbyter decantabat. Iutta Comitiſſa vxor ſua anno elapſo poſt mortem ſuam in Raſtendenſi Eccleſia eſt ſepulta. Item Comes Otto frater prædicti Chriſtiani bellicoſus fuit homo, gaudens incendiis & rapinis, & quanquam plures habebat terrarum Dominos inimicos, minime timuit & curauit. Tempore pacis parcus fuit in expenſis, ſed tempore diſcordiæ militibus & famulis expenſas & ſtipendia largiter erogabat. Iſto tempore tanta chariſtia frumẽti fuit Bremæ, quod plauſtrum ſiliginis pro XII. marcis argenti emebatur, nullus tamen pauperum mortuus fuit de chariſtia memorata. Item, Giſelbertus Archiepiſcopus audax fuit contra inimicos, & ſatis humilis & tractabilis ad loquendum. Conſanguineis ſuis in multis faciebat bene, qui etiam indigebãt. In tantum erat intentus ſecularibus, quod ſpiritualia non curauit: Diuinum officium non multum curans: Raro ordines celebrauit. Triginta annis rexit Eccleſiam honorifice, & defendit potenter: Et eandem caſtris, ædificiis, & diuitiis ampliauit. Nam & caſtrum Thedinghuſen, ædificauit: Item nouam ciuitatem apud Buxte-

Buxtehude firmam & munitam: Item, Caſtrum Ottetenbetge: Item, caſtrum Rempempee, quod poſtmodum pro quibuſdā bonis Domini Hinrici de Barmſtede vltra Albiam conſtitutis permutauit. Item turrim ædificauit in caſtro Vorden. Item, pulchrum grande palatium in ciuitate Bremenſi; Item, domum lapideam in Stadio: Item, caſtrum Languedel renouauit, domum ibidem ligneam pulcherrimam conſtruendo. Alia etiam bona fecit, quæ longum eſſet enarrare. Item, clauſtrum monialium in Mechelen rranſtulit ad locum, qui dicitur Wolde, & id fideliter promouendo, de ſuis propriis redicibus tribuendo ipſius clauſtri reditus ampliauit. Item ædificauit altare in Eccleſia Bremenſi, apud ſepulchrum prędeceſſorū ſuorum: Sacerdoti ibidem ſeruienti deputans reditus ſufficientes. Et de teditibus ipſius altaris memoriam ſuam & parētum ſuorum ſtatuit Canonicis & Vicariis miniſtrari. Item benignus erat, & petitiones ſe petentium libenter exaudiebat. Item Comes Otto ſenior de Oldēbotgh, qui in caſtro Berna morabatur, ac poteſtate & diuitiis abundauit, fuit auunculus Hildeboldi & Giſelberti Epiſcoporum. Item, Henricus Comes de Hoia obiit, qui bellicoſus fuit, & ſeueri animi, & multas diſcordias contra Hildeboldum & cōtra Borchatdum Comitem de Welpia filium auunculi ſui habuit. Iſte Henricus xxv. plutes habuit legitimos, quorum nullus in ætate ad annum quinquageſimum ſupetuixit. Cum autem Giſelbertus in vltimo anno ætatis ſuæ morbo calculi & aliis infirmitatibus grauarerut; & præ nimia debilitate in curru duceretur, Kedingi & homines ſeptem parochiarum vltra Albiam ſitarum ſe Giſelberto oppoſuerunt; nec poterant aliquo modo per ipſum, neque per alios ad cōcordiam & obedientiam reuocari. Ipſe magnum exercitum congregauit, auxilio Ducis Saxoniæ, & Ducis de Lunenborch, & Comitum Holſatiæ, & miniſterialium Bremenſis Eccleſiæ. Hi procedentes armati contra prædictos homines, ipſos in bello deuicerunt, plurimos ex ipſis occidendo, alios capiendo: terram deuaſtantes rapinis & incendiis. Proptet hanc ſtragem hominum factam, & damna eis illata, Giſelbertus multum doluit, & magnam pænitentiam egit, ſicut illi qui morte ſua pręſentes aderant, proteſtantur. Sedit autem Giſelbertus XXXIII. annis, menſibus tribus, & tribus diebus: & mortuus eſt in caſtro Vorden: Deductuſq; eſt ad ciuitatem Bremenſem; & in medio Eccleſiæ ſepultus eſt, anno Domini M. CCCVI.

DE HEINRICO DE GOLTORN.

ANNO Domini M. CCCVI. mortuo Giſelberto Archiepiſcopo, Canonici Bremenſes ad electionem Pontificis proceſſerunt; & cum pet plutes dies diuerſos habuiſſent tractatus ſuper electione Pontificis, & illi nobiles qui deſiderabant præſulatum, non poterant per concotdem electionē obtinere. Sed Heinricum Goltorn Decanum Eccleſiæ Bremenſis, in Epiſcopum concorditer elegerunt. Iſte Heinricus originem duxit de genere miniſterialium honeſtorum; mente fuit quietus, facetus moribus, & expenſarum honeſtus diſtributor: habens in ſua curia diuerſi generis auiculas & columbas. Qui cum ptæ nimia debilitate corporis & ſenectute non poſſet Romanam curiam viſitare, miſit Cantorem Bremenſis Eccleſiæ & alios Canonicos & viros literatos ad Curiam pro ſua confirmatione obtinenda. Illis exiſtentibus in curia Romana, prædictus electus Heinricus verſus Stadium eſt profectus, & in reuerſione febre eſt cotreptus, in Caſtro Vorden obiit. Deductuſq; ad ciuitatem Bremenſem, & cum honore ſepulrus eſt in Eccleſia Bremenſi, apud Hildeboldum Archiepiſcopum, cuius fuerat Capellanus. Sedit autem idem Heinricus per menſes quatuot in Epiſcopatu. Cantot autem mortuus fuit in via teuettendi: Socij autem ſui ad propria ſunt teuerſi.

DE BERNARDO DE VVELPE,
& Florentino de Bronckhorſt.

ANNO Domini M. CCCVII. mortuo Heinrico electo Bremenſi, Canonici de electione futuri pontificis tractauerunt; & cum pluribus diebus laboraſſent, non poterant in vnam perſonam aliquatenus concordare. Tandem quidam ex ipſis Bernhardum filium Comitis de Welpa Præpoſitum Bremenſis & Magdeburgenſis Eccleſiarum in Epiſcopum elegerunt: Alij vero Florẽtinum dictum de Brunckhorſt Scholaſticum Bremenſem elegerunt. Seniores vero diſcretiores ſuperſederunt, nolentes in diſcordia eligere, attendentes quod de diſcordi electione prçlatorũ mala plurima ſolent Eccleſiis prouenire. Bremenſes vero ciues Præpoſito adhæſerunt; Miniſteriales autem Scholaſtico. Iſti duo Præpoſitus & Scholaſticus, collecta pecunia quam habere potert, ad Curiam Romanã ſunt profecti. Romana autẽ Curia erat in Regno Franciæ, in ciuitate Pictauienſi, vbi præſidebat Papa Clemẽs quintus, quondam Archiepiſcopus Burdegalenſis. Igitur dum præfati Præpoſitus & Scholaſticus pro Epiſcopatu in Curia litigant diebus multis, Scholaſticus diem clauſit extremum ibidem. Sed & Otto nobilis de Depholte, Canonicus Bremenſis, qui & ipſe erat Epiſcopatum expectans, ibidem obiit. Præpoſitus vero ſenex & plenus dierum, videns cognatum ſuum Ottonem, & aduerſarium ſuum obiiſſe, tædio litis & exulatus affectus, & cedens laboribus & expenſis, ad propria rediit, & poſtea in Bremen correptus febribus, perſoluit debitum omnis carnis. Papa igitur quia prouiſio de Archiepiſcopatu Bremenſi ad ipſum fuerat deuoluta, prouidit Eccleſiæ, mittens Iohannem Dacum, dictum Furſat, quondam Archiepiſcopum Budenſem, hominem litteratum, ſenem, ſed omnino diſcordem, tamen cum nullo cõcordem; qui Eccleſiam Bremenſem & totam prouinciam duxit in tribulationes diuerſas, & deuaſtationes irrecuperabiles, & pericula nimis multa, ſicut patebit lucidius dum ipſius vitam fuerimus proſecuti.

DE IOHANNE ARCHIEPISCOPO.

SI quis Archipræſulis Iohannis Bremenſis
Scire vult originem, qui quondam Budenſis,
Fuit Archipontifex, & poſt hoc Rigenſis,
Priuſque Præpoſitus erat Roſchildenſis;
Credat viro ſimplici rithmata ſcribenti,
Et à narratoribus veris audienti,
Conuerſationibus plus experienti,
Quædam ſuis oculis etiam videnti.
Erat Dacus nobilis ſanguine Regalis
*Ex matre; ſed genitor miles * ciueralis,*
Clericus egregius, inuentus vix talis
Artium & iurium profeſſor æqualis.
Hic cum Lundis primitus Archipreſulauit,
Nicolaus quartus hunc Romæ confirmauit.
Plures probos Clericos beneficiauit,
Quos Rex dignos cenſuit ipſe reprobauit.
Cum Rex Clericum iugiter indignans turbaret,
Atque Regem ſanctus homo iuſte increparet,
Delictaque procerum ſtricte obiurgaret,

Conti-

Contigit vt Rex ipſum vinculis nodaret,
Qui conſtanti animo nihil titubauit,
Sed nec in periculo tali vacillauit,
Regemque & complices excommunicauit;
Quem Rex quantum potuit amplius arctauit,
Sicque per biennium carcere tenetur.
Scriptum Apoſtolicum ipſum non tuetur,
Celeſtinus Pontifex ſummus non timetur,
Rex inflatus animo Deum non veretur,
Per amicos igitur funes tranſmittuntur,
Et limæ per quas dura vincula roduntur,
Cuſtodeſque precio vinoque vincuntur,
Sic euadit pontifex, hoſtes confunduntur.
Rex Ericus omnia ſua deprædauit,
Per fratrem Chriſtophorum prædia vaſtauit,
Fautorum Pontificis quoſdam inhonorauit,
Et diris exiliis quoſdam condemnauit.
Archipræſul petiit curiam Romanam,
Quem recepit pontifex tanquam ouem ſanam,
Qui pro bono publico ſuam dedit lanam,
Et nudus euectus eſt non propter rem vanam.
Papa Bonifacius Octauus miratur
Hominis conſtantiam, atque ſic affatur:
Nunquam vidi ſimilem, prece non mutatur,
Hoſtibus terribilem, minis non fugatur.
Rex Martinum Dacum mox contra ipſum miſit,
Clericum egregium, cui & commiſit,
Expenſis non parcas, nec cura tibi ſit,
Dummodo depoſitus noſcatur vbi ſit.
Martinus Pariſius hic Canonicauit,
Qui ſignificandi tunc modos compilauit.
Hunc Rex prece, munere, ſibi ſociauit,
Et ſic contra Præſulem Romam deſtinauit.
Hinc obiectionibus inuicem prolatis,
Et reſponſis plurimis paſſim ventilatis,
Præſulis ſententiis à Papa firmatis,
Laborat vlterius pro damnis illatis.
Interdictum ponitur in Regno Danorum,
Quod durauit ſpacio plus quam ſex annorum,
Interimque curiæ gratiam ac fauorem
Regi reddit, forſitan gratia Danorum.
Papa petit vt Præſul reſignet Præſulatum,
Cum habere nequeat tutum ſibi ſtatum,
Promittit quod faciat maiorem prælatum,

Vbicunque viderit fore ſibi gratum.
Quadraginta namque Rex milibus marcarum
Damnatur, vt Præſuli reddat, vice quarum
Compeſcentur omnia, & iniuriarum
Sopiantur ſtemmata, ſic finis cauſarum.
Tunc Præſul Pariſius ſeſe transferebat,
Vbi pingues redditus cum nummis emebat,
Et quieti deditus priuate viuebat:
Yſernus Epiſcopus Lundis præſidebat.
Papa Bonifacius de vita migrauit,
Benedictus vndenus papatum intrauit,
Iohannem Epiſcopum coram ſe vocauit,
Rigenſem Eccleſiam ſibi donauit,
Quam dum nimis celebrem audet reſignare
*Indignatus Pontifex iuſſit * ſtare,*
Sic Iohannem Præſulem fecit exſpectare;
Sed poſt annum mortuus nil valebat dare.
Clemens quintus eidem ſucceſſit Papatu
Qui Iohannem nouerat facie, relatu,
Bremenſique iudicat dignum Præſulatu,
Bremenſis Eccleſiæ curia vacabat
Per mortem Florentij, qui hanc aſpirabat,
Bernardique Præpoſiti, qui ſponte ceſſabat;
Hos diſcors electio crimibus ligabat:
Præſul ad Prouinciam humili aduentu
Hudam venit, primitus manens cum conuentu,
Clerus, plebs, & proceres ipſum Beneuentu
Ad Bremenſem cathedram ducunt cum concentu.
Qui mox municipia cathedræ petiuit,
Et præſedit pheudis ſicut bene ſciuit,
Hominum homagia iurando quæſiuit,
Plurimaque præſidia ſtatim acquiſiuit,
Præſuli obediunt populus & clerus,
Nam veniſſe viſus eſt vt iudex ſeuerus
Iniquos deprimere, & vt paſtor verus
Piis benefacere, malis eſſe ferus.
Cumque prope VViſeram pluribus ſopitis,
Tranſiſſet ad Albiam hoſtibus inuitis,
Veniſſet ad Stadium ipſis perauditis,
Petiuit ſubſidium verbis delinitis.
Hamburgenſis Præpoſitus primus contra dixit,
Ne darent præſidium: hic quam diu vixit
Durus manſit æmulus præſul eum fixit;
Hominis ſapientiã miratur quis hic ſit.

Ludo-

Ludovvicus igitur temptat appellare,
Cum tota diœceſis prompta ſit donare.
Hoc eſt Hamburgenſium ſemper rebellare,
Qui ſedi Bremenſi ſe voluerit æquare,
Vorden petit protinus à tyranno Hinrico
De Borgh qui hoc tenuit, & hoc ex iniquo.
Cui ſui conſulunt vt fido amico,
Qui cedat vir, inimicis, ſeuero, antiquo,
Hic Hinricus ipſius hoſtis clericorum
Polluit Eccleſias etiam monaſteriorum
Conculcauit fœminas, ſed nec ſeniorum
Facies erubuit neque prælatorum.
Clauſtra deprædatus eſt, clericum captiuauit,
Terras populatus eſt, milites vexauit.
Captiuos quos tenuit horride tractauit,
Aquis, igne, frigore ferroque necauit.
Infeſtus in nobiles, nullum verebatur,
Crudelis in pauperes, multum timebatur;
Largus ad ſatellites, quos & hortabatur,
Ne timerent proceres, & in his lætabatur.
Hunc Hinricum ipſum præſul exterrebat,
Mandans vt quieſceret: & hoc faciebat
Aliquanto tempore, ſed poſt hunc dolebat,
Quod Vorden dimiſerat, pluſque ſæuiebat,
Promiſſa quæ ſpoponderat ſtatim violauit,
Et vt canis rabidus, morſus duplicauit,
Quem præſul pro crimine mox excommunicauit:
Sed ipſe ſententias minime curauit.
Fit confœderatio cum Luneburgenſe
Duce Friderico, præſuleque Verdenſe:
Danninſe caſtrum obſident ſtatim primo menſe,
Et Tyrannum impetunt minis, armis, enſe,
Danninſe caſtrum paſſim dure impugnatur,
Machinis petrariis donec diſſipatur.
Horneborch caſtellulis tribus circumdatur,
Captuſque ſoliuagus Hinricus portatur,
Mittitur in carcerem Vordis in profundo,
Suique ſatellites ſparguntur in mundo,
Diuino iudicio; quia fœdo fundo
Radicati fuerant, canni vt arundo.
Fit quies à præliis, paxque nunciatur.
Cuncti gaudent populi, terra ſeminatur.
Præſul benedicitur, Te Deum cantatur;
Iuſtuſque reficitur, impius turbatur.

Poſt

Poſt hoc quidam nuncius venit cum mandatis
Romani Pontificis ſibi non ingratis,
Vt cauſam decideret bellis mitigatis,
Quam Rigenſis habuit cum cruce ſignatis.
Præſul ſe diſpoſuit protinus ad eundum,
Dolent omnes ſubditi, dicunt non iocundum,
Quod linquat Eccleſiam, ſubeat profundum,
Sed Papa per literas mandat redeundum,
De quo gaudent plurimi, ſperant profuturum,
Et quod in concilio ſe opponat murum
Pro ſuis Eccleſiis contra fraudes furum,
Qui temptant ſuffodere ſtatum eius purum.
Vadit ad conſilium Vigenenſe forum,
Committit Eccleſiam viris honeſtorum
Morum, quorum gratia nihil indecorum.
Borchardum Ruſtringiæ tunc archileuitam
Ac Iohannem paruulum virum iuris ſcitam
Præfecit vicarios, mandans vt ſopitam
Seruarent Eccleſiam per quietam vitam.
Quod fecerunt ſtrenue cunctis complacendo,
Et ſtatum Eccleſiæ prouide regendo,
Raptores & impios prudenter arcendo,
Pios ac pacificos dulciter fouendo.
Sic per annos aliquot proſpere florebat
Terra per vicarios, plebs pace gaudebat,
Viſitat prouinciam prout imminebat,
Ipſorum ſententiam clerus extimebat.
Præſul de conſilio reuerſus eſt Vordis,
Fortuna contraria triſtem motum cordis
Infert, nam Otto Scoko comitator ſordis
Fit deſertor fidei, mentiſque vecordis,
Caſtrum tradit Horneborch Hinrici amicis,
Viris ſubuerſoribus crucis inimicis.
Qui Verdenſe oppidum deuaſtatis vicis
Incendunt & ſpoliant, nec parcunt mendicis:
Qualiter ſe milites noſtri habuere
Ad caſtrum ſuperius primi confugere,
Hoſtibus cum poterant nihil nocuere,
De ipſis hic æſtimo melius tacere.
Præſul Bremam introit propter tutum ſtatum,
Et Martinum Langvvedel ponit aduocatum;
Poſt de Hoya Comitem vexant citatum,
Tedinghuſen caſtrum repetit ablatum,
Vbbonem presbyterum Bremis captiuauit,

In

In quo ciues, conſules, clerumque turbauit,
LangVVedel ſe tranſtulit vbi habitauit,
Et contra Capitulum plurima temptauit:
Dedalem Canonicum cenſet remouendum,
Borchardum Ruſtringiæ non reſtituendum,
Qui diſpenſatorium duxit oſtendendum,
Præſul ſibi prætulit virum contemnendum.
Quoſdam de Bremenſibus per proſcriptionem
Damnat, propter clerici clam occiſionem,
Qui præbebat congruam ſatisfactionem,
Sed quærebat Pontifex diram vltionem.
Iohannis de Delmenhorſt nummorum crumenam
Soluatur proconſule, ſed pro his auenam
Auſert, contra quod præſul tulit banni pœnam.
Ex quo Comes concipit mentem motu plenam.
Subiectam prouinciam plurimum turbauit,
Nam ipſorum electos ſemper reprobauit,
Quos & pro pecuniis excommunicauit.
Viſitans quam petiit, qui & appellauit.
Cum turbaſſet nobiles, clerum & prælatos,
Conſules, Canonicos, viros literatos,
Conqueſti ſunt inſimul omnes ſe vexatos,
Se demonſtrant protinus acriter ingratos.
Quantæ tunc formatæ ſunt appellationes,
Vix poſſent conſcribere ſex tabelliones.
Quæruntur & ſuppetunt adinuentiones,
Quibus pelli valeant ſuæ ſanctiones.
Ordinant in LangVVedel centum armatorum,
Pro quibus expoſuit munimen caſtrorum,
Nihil ſibi profuit conatus eorum,
Nam poſt menſem defecit copia ciborum.
Ponit amicabiles hinc compoſitores,
Nec quod illi ordinant ſuos mutat mores,
Tunc multiplicati ſunt præſulis dolores,
Omnes eſſe clamitat viles proditores.
Feſtinat Thitmarciam litigando laſſus,
Et omnem miſeriam fuit ibi paſſus.
Veneris efficitur labor eius caſſus.
Contra ipſum murmurat altus & baſſus.
Vorden vadit protinus vbi captiuatur,
Et à muliercula fuſte verberatur,
VVildeshuſen petiit, nec ſicut proſperatur,
A Clactone de Oyta capitur & ligatur.
Cum ſic in VVildeshuſen nemini placeret,

De iuratis proprijs nullus adhæreret,
Suaſque ſententias nemo qui timeret.
Redeundo Friſiam turbatur & meret.
Iohannem Scholaſticum eligunt tutorem
Bremenſis diœceſis genitum priorem.
Nobilis de Luneborg qui ſe defenſorem
Gerit, caſtra poßidet, nec curat maiorem.
Johannes ſcholaſticus dimittit Hinricum,
Hominem ſacrilegum, in cunctis iniquum,
Elegit in ſocium & fecit amicum.
In quo turbat Præſulem eius inimicum;
Marcellum presbyterum Vordis carcerauit,
Pro quod præſulis chartas lectitauit
Aduocatus Vordis hunc carcere necauit.
Nec Papa, nec Præſul hoc digne vindicauit.
Præſul petit Curiam, quærit litigare,
Atque ſuos æmulos citando vocare:
Quorum quidam veniunt, quidam domi ſtare
Cenſent, & per Syndicos cauſam probare:
Iohannes viceſimus ſecundus valentem
Iudicat Præſulem nequaquam dementem,
Ipſumque reſtituit, ſed inſipientem
Statuit Vicarium nil proficientem.
Proponuntur iurgia, lites conteſtantur,
Verba volant, plurima acta replicantur,
Non fertur ſententia, tempora mutantur:
Sed tandem litigia promiſſo ſedantur.
Promittunt præſidia ſibi dare quita
Quæ ipſe expoſuit pro ſeruanda vita:
Admittunt vicarios vt ſic ſint ſopita
Cuncta quæ commiſerant, ſed non ſeruant ita.
A Papa de Curia quitti dimittuntur,
Redeunt ad propria, promiſſa ſcinduntur:
Tutor poſt hæc moritur, caſtra redimuntur
Per quoſdam vicarios qui tunc ſtatuuntur.
Nicolaum Ketelhot præſulem Verdenſem
Poſuit Vicarium, qui produxit enſem,
Caſtra demolitus eſt non multum poſt menſem,
Rode atque Culena dans pacem forenſem.
Quem præſul intelligens de pace laudari
Iudicat deſidem dignum reprobari,
Indignoſque cenſuit pace iocundari;
Hoſtes pacis aſſerens pace abdicari:
Sed quia Vicarios crebro variauit,

Et

Et quos modo ſtatuit craſtino mutauit;
Statutorum animus multum vacillauit,
Propter quod Epiſcopus nihil proſperauit.
Ex hac cauſa perdita nihil bonitatis
Accidit Eccleſiæ, ſed conſumpta gratis
Sunt marcarum milia plurima quam credatis,
De quibus nunc æſtimo dictum eſſe ſatis.
O fortuna miſera quare ſic amaris,
Quæ ad ictum oculi crebro variaris,
Vt luna inſtabilis curris, immutaris,
Et vt aura tenuis ventis agitaris.
Tuque diuiti panem denegaſti:
Sed neque artifici gratiam præſtitiſti:
Virum fortem, nobilem in bello turbaſti:
Doctum, ſanctum, myſticum, tu infatuaſti.
Vir ille ditiſſimus ſæpe iactitauit,
Quod centena millia marcas congregauit,
Eius vtenſilia argentum ornauit,
Fortuna contraria cunctis ſpoliauit.
Erat peritiſſimus artium & iuris,
In quibus profecerat, ſtudiis & curis,
Fortuna contraria falſatis figuris,
Submittit in varia vacando ſciſſuris.
Præſidens iudicio nullum metuebat,
Apparens in publico pulchre incedebat,
Manens in palatio ſociis gaudebat:
Fortuna contraria cuncta reſcindebat.
Ipſius religio multum mirabatur,
Pergens in itinere crucem ſequebatur,
Veſtitu Pontificis rite vtebatur,
Fortuna contraria cuncta deprædatur.
Pontifex hic moritur in Auinione,
Et theſaurus rapitur ſub hac ratione,
Quod ſublatus dicitur in inteſtatione:
Heu quot damna patimur hac diſſenſione!
Quo huic Eccleſiæ tanta ſunt oblata
Neſcio cur accidit ob cuius peccata.
Sic ceſſatur & pereunt cum fortuna fata,
Sic amata tranſeunt ſimiliter & ingrata.
Si tu præſul inclyte legem Ieſu Chriſti,
Legem tuam deſtruens, bene cuſtodiſti,
Ad Chriſtum certiſſime poſt mortem veniſti;
Alioquin moriens cuncta perdidiſti.

DE BVRCHARDO GRELLEN.

ANno Dñi M. cccxxxvii. tempore Domini Iohãnis Papæ xxii. pontificatus ſui Anno xi. pridie Michaelis Archangeli prouiſum fuit Dño Borchardo Grellen, Archidiacono Ruſtringiæ, de Archiepiſcopatu Bremenſi, tali modo.

CVm Bremenſis Cathedra curæ vacaret,
Per mortem Pontificis Iohannis, & ſtaret
Confuſum negocium, nemo qui ſperaret
Succeſſum tam proſperum, ſicut nunc apparet;
Burchardum Ruſtringiæ nunc Archileuitam
Omnes petunt protinus propter dignam vitam,
Perſona, ſcientia, pulchre redimitam,
Moribus, induſtria, gratia politam:
Virum venerabilem, magnæ probitatis,
Valde conſimilem, multæ largitatis,
Humanum, affabilem, quem cum fortunatis,
Deus fecit habilem ſociet beatis.
Hic ortus de ciuibus plurimum honeſtis,
Probis & diuitibus, largis & modeſtis,
Ornatuſque fratribus, quos tulit cæleſtis
Rex ad ſe, ne longius hic eſſent cum mæſtis.
Fratrem ſibi præſtitit virum honeſtatis,
Vocke Grelle nomine gratioſum ſatis,
Qui placere ſtuduit bonis & ingratis,
Hic fuit ſolatio præ cunctis cognatis.
Cum primum Pariſius iuuenis floreret,
Gratus eſſet ſociis, ingratis placeret:
Artes ſtatim didicit, & vt has doceret,
Magiſter effectus eſt, nemo qui doleret.
Dum legens in cathedra primum doctoraret,
Præbenda tranſmiſſa eſt Bremenſis apparet.
Ergo quod honoribus futuris hilaret,
Iam præſens auſpicium ſicut modo claret,
Paſſim aſſecutus eſt titulos bonorum
Per gradus Canonicos atque Ruſtringerum,
Archidiaconatum, & quod plus decoret,
Summum Vicariatum regimen multorum.
Igitur, vt dictum eſt, cum ſedes vacaret,
Nemo qui confidet quiſque deſperaret,
Sed nec ipſe penitus ad hanc aſpiraret,
Actum eſt diuinitus vt ſors vigilaret,
Bremenſe Capitulum, Clerus & Prælati,
Abbates, præpoſiti, viri literati,
Conſules & iudices, nobiles magnati;

Magi.

Magiſtri Pariſius cuncti nominati,
Prompte ſcribunt literas Papæ ſupplicantes
Johanni Viceſimo ſecundo, rogantes
Vt virum hunc preferat, conteſtificantes,
Quod vix ſit vtilior omnes acclamantes.
Horum teſtimonia Papam commouerunt,
Quæritur an ſit nobilis pro quo ſcripſerunt,
An ſit natus diuitum qui præferri quærunt,
An ſit tantus clericus quod promouerunt.
Reſpondit humiliter ſe non eminere
Sanguine, diuitiis, nec tamen egere:
Sed dè mediocribus genitum ſyncere,
Qui ſponte nobilibus multum ſeruiere.
Sed nec magiſterio diuinæ ſcripturæ,
Nec legum ac Canonum fungi præfecturæ,
Vt tamen proficeret eſſet ſibi curæ,
Scripturaſque diſceret ſpe vitæ futuræ.
Sed quia diœceſis per diſſenſionem
Eſſet facta tenuis ad tributionem,
Non poſſit efficere longam manſionem,
Papa probat tacitus viri rationem.
Dixit Papa inſuper quod non inhæreret
Si ſua condicio ſibi diſpliceret,
Dummodo Eccleſiæ cito prouideret,
Nam de plus idoneo plurimum gauderet.
His reſponſionibus Papa plus eſt motus,
Contulit cum fratribus, hic homo deuotus
Sufficit Eccleſiæ, ſic ergo promotus
Vt ſit Præſul inclytus ſeruus Dei totus;
Sic in binis menſibus fuit expeditus,
Vt ſeruiret curiæ parum requiſitus,
Ordinatur presbyter adeo perſcitus.
Conſecratur Pontifex ſacris inſignitus.
Hinc adepto pallio ſine pactione,
Poſt ſex menſes rediit cum deuotione:
A cunctis recipitur abſque ſciſſione,
Sed cum æmulantium murmuratione.
Nihil tamen æmuli publice temptabant,
Sed dolent quod primitus non euigilabant,
Et pro ſorte ſimili elaborabant:
Diſcreti & prouidi laudes Deo dabant.
Expenſis ſolennibus cunctis miniſtratis,
Donis & munuſculis Præſuli oblatis,
Præſidebat feudis quibus perpetratis,

 Caſtra

Caſtra petit cathedræ intendit ablatis
Vorden atque Hagene mox recuperauit,
Promiſſa pecunia verbis placauit,
Pro caſtellis aliis quæ & commendauit,
Probis militaribus, ſicque lis ceſſauit.
Cum optata ſinguli pace fruerentur,
Commouentur æmuli, timent & verentur
Præſulis potentiam, ſed male mouentur,
Pacis aduerſarij nunquam iocundentur.
Hoſtes ſibi concitant terram Kedingorum,
Qui trans Oſtam habitant cœtum malignorum,
Vt rebelles ſedeant, & exemplo horum
Albenſes recalcitrant, qui ſpectant ad forum:
Præſulis induſtria malignos confudit,
Armis & potentia ipſos circumcludit,
Incendit & ſpoliat, vulnerat, & cudit,
Sic cum viris perfidis ſerioſe ludit;
Contra ipſos congregat multos armatos
Saxones, Tetmaricos, VVeſtfalos, Holtſatos,
Fortiter exterminat viros abdicatos,
Binis caſtris obſidet ſtrictius artatos,
Oſtenhagen comparat ſuum per argentum,
Kikindeelbe conſtruit forte munimentum,
Vt viris rebellibus ſint in detrimentum,
Ac obedientibus tutum fulcimentum.
Poſtquam ſic præualuit cuncta ſunt pacata,
Pax terræ conualuit omnibus optata,
Sic hoſtis obmutuit, nec mouetur ſpata,
Boni gaudent, dulci pace reformata.
Sic regit Rempublicam quod ſatis timetur,
Sicque fouet Eccleſiam vt iuſte ametur,
Deuitat ſententias vt promiſſis fletur,
Placet, & ſic quilibet amicus ſeruetur.
Si Deus omnipotens ipſum adiuuare
Vellet contra Friſones, qui nunc rebellare
Cæperunt Eccleſiæ, nemo compenſare
Poſſet fortem Præſulis, vel digne laudare.
Oremus altiſſimum pacis largitorem,
Vt iuuet hunc præſulem pacis amatorem,
Vt compeſcat citius Friſonum furorem,
Et viuat diutius ad Chriſti honorem:
Iſtud eſt principium Præſulis Bremenſis,
Finem qui conſpexerit in armis extenſis
Verum vero conferat verbis inoffenſis,

Ne men-

Ne mendax appareat, aut ſictor forenſis.
Friſonum rebellio diu perdurauit,
Sed ignis & gladius hos humiliauit,
Sanguis multus fuſus eſt, aqua ſubintrauit,
Terra deſolata eſt, pauper exulauit.
Sed cum gvverra Friſonum extitit ſopita,
In acetum vertitur fortuna mellita,
Præſul mitis deficit, fit amara vita,
Nam ſors huius ſeculi ſuos tractat ita.
Suburbana Langvvedel cum aduocacia
Spoliatur, vritur per Verdenſes, quia
Non eſt qui reſiſtat hiis in peccati via:
Quis in culpa fuit videat Maria.
Tedingchuſen traditur Comiti Hinrico
Pro nummis, vt dicitur, quod tamen non dico;
Sed ſi caſtrum tradidit ſibi vt amico
Patet ſi reſtituet & ſine obliquo.
VVildeshuſen, Hagene Liborius miles
Et Svvagerus Præſulis tenet vt feruiles:
Si Præſul expoſuit illos quaſi viles;
Bonum eſt quod liberent hos viri viriles.
Focco Grelli moritur anima Borchardi
Qui aſtabat præſuli more leopardi:
Hic narratur mortuus in fato Odardi.
Poſtquam frater moritur, ſicut eſt prædictum,
Præſul anno altero dolens ſe relictum,
Sicque Bremis obiit, quod nec morte victum
Credimus in anima, ſed Chriſto addictum.
Mox vt eius anima à carne migrauit,
Caſtrum in Kedingia quod ædificauit,
Turba malignantium protinus vaſtauit,
Quorum adhuc vitium nemo vindicauit,
Sed caſtrum quod fecerat contra Hadeleros.
Viros diabolicos in fide non veros,
Conſeruatur hodie per viros ſynceros,
Dictos de Bederikeſa hoſtibus ſeueros.
Sed quale condiderit præſul teſtamentum,
Scriberem ſi caperem inde documentum:
Mirum eſt ſi habuit aurum & argentum,
Quod ſic more pulueris volauit in ventum.
O fortuna mobilis cur ſic ſpoliaſti,
Robuſtos quos primitus tantum exaltaſti,
Viros quos fauoribus vulgi ſublimaſti,
Mox tantis honoribus & vita priuaſti!

Sic tractaſti Iulium Cæſarem, Auguſtum,
Alexandrum, Darium, Herculem robuſtum,
Hectorem, Pompeium & Iouem venuſtum.
Si duobus milibus annis quis gauderet,
Auguſti potentiam in pace teneret,
Et theſauros plurimos Crœſi poſſideret,
Si morte perderet vacuus maneret.
Si vis in delitiis eſſe cum beatis,
Fuge mundi proſpera, luge pro peccatis,
Amicos de Mammona fac iniquitatis,
Sic habebis gaudia ſummæ claritatis.

DE OTTONE.

MORTVVS eſt Borchardus Bremẽſis Archiepiſcopus anno Dñi M.CCCXLIV. in prima vigilia aſſumptionis S. Mariæ.

Et poſt menſem Ottonem Comitem de Oldenborgh, Decanum Eccleſiæ Bremenſis, concorditer elegerunt in Archiepiſcopum, qui conformatione ſua à ſede Apoſtolica videlicet Papa Clemente VI. obtenta Eccleſiam ſuam pacifice gubernauit, & quia ſenio grauatus perſonaliter diœceſim ſuam viſitare poſtpoſuit: Sed per Officiales ſuos tam ſpirituales quam ſeculares gubernare diſpoſuit. Vnde quidam miniſteriales & eorũ ſeruitores huiuſmodi aduocatos Officiales minime formidantes, vim & iniurias nonnullis, & ſpecialiter impotentibus, qui ſe ab ipſorum iniuriis defendere nõ poterant, intulerunt. Contigit autem vt quidam curſor & nuncius de Oldenborch ad dictum Dñm Archiepiſcopum cum literis veniens, ipſum nomine ſuorum nobilium cognatorum & aliorum nomine honorifice, vt decuit, ſalutaret, & alia ſua commiſſa negocia propalaret, vnde inter cætera ab ipſo de ſtatu ſuæ diœceſis interrogatus reſpondit dicens, Reuerende pater nõ multum bene, quia vix aliquo tempore pauper & impotens abſque moleſtia & rapina valeat diœceſim pertranſire. Quo audito, furore repletus, vocauit Aduocatum ſuum, nomine Beuerbeke, verbis iracundis inclamando, dicens, Tu mihi ſemper dicis de pacifico & bono ſtatu diœceſis meæ: audi iſtum pauperem conquerentem. Reſpondit, Chare domine, iſte & ſui ſimiles dicunt quicquid poterunt, vt dona & munera habere valeant & reportent. Dicens ad illum nuncium, Veni ad coquinam, vt manduces. quem nuncium idem Aduocatus poſuit in turrim & cippum, & per aliquod tempus ibidem in tribulatione & anguſtia fecit permanere: qui tandem per ipſum deductus docuit eum, & per iuramentum ſuum præſtitum adſtrinxit, qualiter Domino ſuo de ſtatu ſuæ diœceſis deberet reſpondere. Vnde introiuit ad Dominum, ac ſi iterum de Oldenborch veniret, ſalutatione & aliis doctis negociis propoſitis & expeditis idẽ; Dñs Archiepiſcopus de ſtatu ſuæ Diœceſis interrogauit. Qui reſpondit: Domine Bremenſis, in vita hominum non ita bene ſicut modo ſtat. Ita ſenium ſuum per ſuos officiales & miniſtros fuit deceptum & illuſum.

DE GOTFRIDO COMITE de Arensberg.

ANNO Domini M.CCCXLIX. Domino Ottone Archiepiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, Electores Archiepiſcopi Bremenſis nobilem Mauricium, Comitem in Oldenborch, Decanum Eccleſiæ Bremenſis, patruum dicti Ottonis Archiepiſcopi prænarrati, concorditer in Archiepiſcopum elegerunt: qui mittens legatos ſuos ad ſedem Apoſtolicam, quæ ſedes in Auinione erat, pro cõfirmatione obtinẽda. Interim autem nobilis Gotfridus Comes de Arensbergen, Epiſcopus Oſnaburgenſis, per ſuos apud ſedẽ Apoſtolicam laborauit; & Eccle-

ſiam Bremenſem ab eadem ſede, videlicet Innocentio VI. in Auinione obtinuit & impetrauit: qui cum literis Apoſtolicis ad ciuitatem Bremenſem veniens, per Capitulum & ciuitatem, vt verus Dominus admiſſus fuerat & receptus. Dominus Mauricius munitiones & caſtra diœceſis in poſſeſſione habens firmiter tenuit & poſſedit. Dominus Gotfridus duntaxat Caſtrum Tedinghuſen in poſſeſſionem acquiſiuit. Vnde oritur magnum bellum & diſcordia inter Dominos Archiepiſcopum & Mauricium; ita quod Bremenſes & Stadenſes adhæſerunt Domino Gotfrido Archiepiſcopo, tanquam vero Domino. Dominus Mauricius vero in adiutorium ſuum habuit vaſallos diœceſis, tunc valde potentes, & nobiles ſuos cognatos & amicos; Bremenſes & Stadenſes receperunt ad ſe nonnullos ſtipendiarios & armigeros, & non modicum damnum vtrimque vnus alteri intulerunt. Dominus Mauritius coquinam ſuam in Huda contra Bremenſes poſuit; in Vorde contra Stadenſes, vbi ſtrenuum militem Dominum Hinricum de Iſſendorpe habuit exercitus ſui prouiſorem. Vnde Bremenſes ædificauerunt pontem trans Leſmonam; & Caſtrum pro huiuſmodi pontis defenſione, non modicis laboribus & expenſis: etiam poſuerunt magnam nauim, vulgariter dictam Kogge, cum armatis viris, pro cuſtodia pontis, ne ab aduerſariis ſuis deſtrueretur: qui Bremenſes cum ſuis, & adiutorio Domini Gotfridi Archiepiſcopi, trans Leſmonam venientes, magnum damnum ibidem habitantibus in ſpoliis & incendiis intulerunt. Deinde Dominus Mauricius, congregatis ſuis fautoribus & amicis, vltra nongentos armigeros, cum magno exercitu venit ante ciuitatem. Bremenſes transfoderunt munitiones factas ante ciuitatem prope Eccleſiam Sancti Reimberti, aut hoſpitale leproſorum: vnde cum poteſtate ſua & ſtipendariis Bremenſes exeuntes, ipſis ante foſſam reſiſtere ne intrarent prætendentes. Qui tamen manu forti intrauerunt, & aliquos de Bremenſibus captiuarunt, aliquos occiderunt: vbi occiſus fuit Carnapp. de Luneberge miles, qui fuit dux exercitus Bremenſis; & reliqui fugerunt, & ſi ſubſidium & defenſionem inter ſepes non habuiſſent, quaſi omnes capti & interfecti fuiſſent. Qui Dominus Mauritius ex tūc cum ſuo exercitu venit ante valuam orientalem, & deſtruxit ibi ſolennia ædificia ibidem conſtructa in modum paruæ ciuitatis, inter ciuitatem & monaſterium ſancti Pauli. & ibidem creauit & inſigniuit milites Comitem Conradum de Oldenbotch ſuum patruum, Engelbertum de Marchia, Ottonem de Line, Henricum de Ydſendorpe, Martinum de Huda. Deinde etiam plutibus in via deſtructis, venit ad pontem Leſmonam, quem deſtruxit; nauim cum armigeris ibi poſitis debellauit; caſtrum in Borch expugnauit & deſtruxit. Præterea denuo veniens ante ciuitatem Bremenſem, eam expugnare intendens, dum veniret ciuitatem quaſi deſolatam & apertam inuenit; ſui intrātes per aliquod ſpacium neminem inuenerunt, ſed domos clauſas viderunt: & fuit in peſtilentia magna, videlicet Anno Domini M. CCCL. quę tunc ita grauis fuit & horribilis, quod quandoque vna die ducenta funera ſepiehebantur ibidem. Vnde ſui dixerunt, ſi modo ciuitatem Bremēſem habere volueritis, eam abſque magno labore, & ſine graui periculo expugnare poteritis & habere. Qui miſericordia motus, diuino timore perterritus beneficia habita, & in poſterum habenda animo reuoluens, dixit, Non velit hoc Deus, vt addam afflictionem afflictis: Deus affligit illos, ſicut nos omnes affligere poteſt; nec faciam hoc malum vt virgines & honeſtę mulieres opprimātur & dehoneſtentur: recordor me plurima gaudia & ſolatia in ea habuiſſe, & mihi præſtitiſſe, ſicut in futuro, diuina fauente gratia habere potero. Si modo ſumus inimici, poterimus amicari & concordes fieri & amici. Deinde poſt aliqua curriculorum tempora communitas Bremenſis ad ſe reuerſa, videns & conſiderans immenſa damna, labores paſſos & expenſas, adierunt Conſulatum, petentes & hortantes meliori via, qua poterunt, concordiam & pacem cum Dño Mauricio ordinarent. Qui vero Conſulatus, cum Capitulo & aliis ſuis coadiutoribus, modo & forma pacis ex cogitatis & deductis, ita fuit ordinatum, deductum et concluſum, quod Dominus Gotfri-

dus

dus, deberet in honore & gradu Archiepiſcopatus permanere: Sed Dominus Mauritius deberet Diœceſim regere,& exinde Domino Gotfrido Archiepiſcopo honeſte & decenter in cunctis ſibi & honori ſui gradus debitis & neceſſariis prouidere. Poſt hoc aliquibus annis euolutis,Dominus Gotfridus Archiepiſcopus de Domino Mauricio conqueſtus fuerat, quod ipſum ita decenter non tractaret, nec prouideret, vt ſtatui ſuo congrueret & deceret. Quapropter ſe tranſtulit ad Gerardum Comitem in Hoya, & Caſtrum Tedinghuſen ſibi præſentauit. Deinde quinq; annis elapſis oritur bellum & diſcordia inter Comitem Gerardum & Bremenſes, propter quoſdam litones, quos de Ciuitate Bremenſi poſtulauit. Vnde Bremenſes Dominum Mauritium & Capitulum propter alienationem Caſtri in Tedinghuſen in adiutorium habuerũt. Qui Eccleſiam in Lullenhuſen & turrim incaſtellarũt & fortificauerunt contra Tedinghuſen, & multa & enormia damna Comiti intulerunt, ita quod valde modicum incõbuſtum & non ſpoliatum in tota manſit Comitia, & plures vaſalli Comitis ab ipſo receſſerunt, & diœceſi Bremenſi ſe adunarũt: qui omnes in caſtellanos in Tedinghuſen recepti fuerant, & ſpecialia loca & habitationes ipſis in Caſtro ibidem deputata, & hereditario iure perpetuo poſſidenda erant aſſignata. Deinde in craſtina Geruaſij & Prothaſij Bremẽſes reiſam facientes in Comitia Gerard⁹ Comes inſequutus fuerat eos,& cõuenerunt apud Alram iuxta Verden inierunt conflictũ magnum diu durãtem. demum Comes Bremenſ. deuincit & captiuauit de Bremen C. & L. ciues ditiores ciuitatis Bremenſis cum quibuſdam armigeris erant captiuati & plures fuerant occiſi, cæteri fugierunt. Adhuc non inierunt concordiam, ſed durius litigabãt, & poſtea plus quam prius. Anno elapſo nauigio Thedynckhuſen expugnarunt, & obtinuerunt anno Domini M. CCCLVIII. Eodem anno fuit inundatio magna in die ſancti Viti, præmiſſa & diſſenſione duorum Godfridi Archiepiſcopi & Mauritij decani ortum habuerunt. Vnde dictus Dominus Godfridus Archiepiſcopus videns quod potentię Domini Mauritij reſiſtere non valeret, cogitauit ſibi opponere fortiorem. Vnde de conſilio ſæpedicti Domini Gerardi comitis concordauit cũ Magno duce Brunſwickcenſi, & Domino Alberto filio ſuo canonico Magdeburgenſi Eccleſiam Bremenſem, Anno Domini M. CCCLIX. reſignauit, cui Innocentius Papa VI. in curia Auiniocenſi prouidit, & eum confirmauit.

Anno Domini M. CCCLXIII. poſt octauas Epiphanię Dominus Albertus Archiepiſcopus, Ducis Magni de Brunſwick filius, cum magno exercitu cõtra potentiam & Warandiam Domini Mauritij Decani in parte Vtheshorne diœceſis Bremẽſis intrauit, & ſic ante caſtrum Vorde, in quo tunc fuit Dominus Mauritius cum patruo ſuo Chonrado Comite in Aldenborch,& aliis ſuis coadiutoribus ſe poſuit, & expugnare propoſuit, vbi magnus conflictus tam ab intra,quam ab extra fuit; vbi ab exercitu Archiepiſcopi fuit interfectus, nobilis à Warbargen & alij. Illo tempore in nocte Marcelli Papæ fuit ventus validiſſimus, proijciens turres & ædificia fortiſſima. Ibidem concordati fuerant Dominus Adalbertus & Mauritius.

Anno Domini M. CCCLXV. in die Praxidis virginis ſæpedictus Mauritius vna cum Gerardo & Chriſtiano in Aldenborch & Conrado de Bruckhuſen domicello & comite & ſeptingẽtis armigeris electis ceciderunt in Ruſtringia prope Blexeim & omnes interfecti fuerunt nullo euadente. Non enim potuerunt, quia Wiſera fuit ex vna parte & inimici parte ex altera.

Anno Domini M. CCCLVI. feria ſexta Pentecoſtes Dominus Albertus Archiepiſcopus ex inductione & traditione quorundam ciuium proſcriptorum & expulſorum,& nonnullorũ inhabitantium de nocte intrauit ciuitatem Bremenſem ſibi apertam & obtinuit per aliquod tempus, & incaſtellauit portam orientalem & ciuibus & circumhabitantibus magnum damnum intulerunt qui extra fugierunt cum induſtria qua potuerunt, fideles qui intra fuerunt in ciuitate pro redemptione, vt ſecretius poterant, laborarunt, & diuinum auxilium pro maximo

ximo adiutorio aſſumpſerunt, vouentes Domino noſtro Ieſu Chriſto, matri eius benedictæ virgini Mariæ, qnod ſabbato ante Petri & Pauli vellent perpetuum feſtum in ciuitate in omnibus Eccleſiis inſtituere omni anno ſolenniter peragendum, ſi Deus victoriam & libertatem ciuitati & Bremenſibus in ipſis dignaretur concedere & tribuere. Quare eodem ſabbato vna cum nobili Cōrado Comite in Aldenborch animoſe & viriliter armata manu ciuitatem intrantes victoriam obtinentes portam incaſtellatam expugnātes, hoſtes fugantes, ciuitatemq; diuino adiutorio opitulante priſtinæ libertati reſtituendo traditores quoſdam occiderunt, quoſdam rotis afflixerunt.

Anno Domini M. CCC LXXVI. in die beatæ Agathæ oritur lamentabile crimen & diſcordia inter dominum Albertum & Capitulum Bremēſe. Decanus de Tzeſterſzulete obiiciebat ſibi quod eſſet hermaphrodita ex quo magnam incurrit infamiam, ita quod huiuſmodi infamiæ periculum ad delendum & famam recuperandam intrauit balnea in ciuitate Bremenſi & Hamburgenſi ſe videri & palpari fecit ad oſtendendum huius criminis & obiecti ſe eſſe innoxium. Hic guloſus fuit & bona Eccleſiæ mirabiliter dilapidauit & caſtra impignorauit ad tantam inopiam deuenit, quod in Romana curia pro debitis & [illegible] demnatis Capitulū deſolutionibus Odoardus clericus allegari fecit. Illo [illegible]pore fuit ſchiſma in Eccleſia Dei, & in cæpit anno Domini M. CCC... & [illegible]rauit vſque ad annum Dñi *.. & exordium habuit curia Romana A[illegible] c in Francia C. & LI. annos. demum in Papam electus Gregorius XI. vir mult[illegible] iuſtus, pius, & deuotus, concepit in mente, quod Eccleſia Romana à papatu longo tempore fuerat deſolata. Vnde feruenti dilectione accenſus, volens viſitare beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina, curiam ſuam Romam tranſtulit, & ibidem in Domino defunctus eſt. Cum autem Cardinales ad electionem noui Papæ conueniſſent, Romani magnum tumultum in eos excitantes, valida voce clamauerunt, Romanum volumus, ad minus Italianum. Quare, vt qnidam dixerunt, quod compulſi elegerunt Abbatem Marcilenſem Vrbanum ſextum, qui multum rigidum ſe oſtendit, vt quidam Cardinales ab ipſo in Franciam receſſerunt, & alium Papam, Petrum de Luna, qui Cardinalis fuit, quem Clementē appellauerunt, in ſecundum Papam proclamauerunt. In Romana autem ſede huiuſmodi ſchiſmatis tempore fuerunt in Papatu, Vrbanus ſextus, Bonifacius nonus, Innocentius ſeptimus, Gregorius duodecimus, Alexander quintus, Iohannes XXIV. cuius tempore, videlicet anno eius * congregatum fuit concilium Conſtantienſe, in quo concilio fuit Papa Iohannes prædictus cum Cardinalibus ſuis. Et Cardinales quidam antipapæ, & prælati, quaſi totius mundi Imperator Sigiſmundus, cum principibus ſecularibus, qui Imperator diligentiſſime pro vnione laborauit. Qui antipapa nomine Benedictus, fuit tunc in regno Arragonum; ad quos patres Imperator prædictus, pro vnione facienda, & exiſtente in dicendo perſonaliter venit cum ſolemni exercitu, vt ſuam imperialem decuit maieſtatem, non modicis laboribus & expenſis. Qui Papa Iohannes in mentē verſus retrò gradum mutato habitu clam receſſit; ſed in via apprehēſus ad concilium reductus, & in firma cuſtodia poſtea reſeruatus. Cū vero cōcilium vltra tot annos duraſſet, & concilium ꝑinde cuncta ordinaſſet, Papa Iohanne propter certas cauſas depoſito, & Antipapa ꝓphano & ſchiſmatico declarato, ſtrenuum virum, iuſtū & pium Oddonem de Columna, qui Martinus quintus appellatus in ſummum Pontificē concorditer exaltarūt. ¶ ANNO Dñi M. CCCLXX.... præmiſſa tēpore Alberti Archiepiſcopi initium, ſed ſuo tēpore finem minime habuerūt, vt in ſequentibus apparebit. Hic Archiepiſcopus Albertus anno Dñi CIↃ CCC. XCV. menſis Aprilis die XIV. in Caſtro Vorde diem ſuum clauſit extremum, & ſepultus eſt in Eccleſia Bremenſi, in medio Eccleſiæ.

EXPLICIT.

DE ECCLESIA BREMENSI VETVS SCRIPTVM.

GLORIOSA dicta ſunt de ſancta Bremenſi Eccleſia, quæ inclyta, ſolempnis & egregia cæteris Aquilonarium nationum, ac totius Almaniæ inferioris Eccleſiis præfulget ab antiquo. Sed vt radios ſuæ ſanctitatis & gloriæ, ad vicinas Eccleſias trāſmittere valeat clariores, quædam de eius prærogatiua, ſanctitate, & beatitudine ſub compēdioſo ſunt recitanda eloquio. Ipſa namque metropolitana Eccleſia eſt, ter ſancta quaterq; beata. Sācta origine, ſancta nomine, ſancta loco: beata miraculis, beata diuinis officiis, beata reliquiis, & beata indulgētiis. Ipſa enim primo eſt ſancta origine, ex eo quod Beatus Willehadus, primus Epiſcopus dictæ Eccleſiæ, vir miræ abſtinētiæ, qui cotidie Miſſam cum lachrymis celebrauit ac ieiuniis, vigiliis, orationibus, & bonis operib⁹, deuotus ſemper inſiſtebat. Et quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, quaſi Luna plena in diebus ſuis lucet, & quaſi Sol refulgēs, ſic vir iſte refulſit in populo Dei. Cuius vita inclyta cūctas iſtas illuſtrauit regiones. Nā eius eſca nō erat aliud niſi poma, & fructus autumnales, & potus fuit aqua. In ipſa Eccleſia ſedem inſtituit primam cathedralem. Ac Sāctus Karolus Magnus, Imperator, comperta ſanctitate ipſius beati Willehadi, eandē Eccleſiam regia munificentia largifluis fundauit bonorum temporalium poſſeſſionibus: ac eidem Eccleſiæ etiam dedit ſuæ regiæ maieſtatis eximia inſignia, quæ in eadem Eccleſia honorifice conſeruantur; videlicet, Crucē argenteam deauratam, lapidibus pretioſis redimitam, coram qua deuote adorauit Crucifixum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, in quo eſt ſalus, vita & reſurrectio noſtra, ac etiam ipſius ſancti Karoli trabeam ſeu tunicam Imperialem, in qua Euangelium in eadem Eccleſia, in ſummis feſtis, ob ipſius reuerentiam ſolemniter legitur, ac flaſculam eius argenteam deauratam, imaginibus diuerſis bene redimitam, ac chirothecas & calceamenta ipſius quibus vtebatur in ſua regia maieſtate, & etiam Pſalterium Diuæ ipſius coniugis literis aureis bene & ſubtiliter conſcriptum. Sanctitas etiam originis dictæ Eccleſiæ apparet ex eo, quia dicto Beato Willehado ſucceſſit ſanctus Anſgarius, primus iſtius Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſedis Romanæ legatus in vltima terræ, vir magnæ ſanctitatis, cuius anima rapta in cælum vidit manifeſtiſſimas & veriſſimas notabiles viſiones, de ſtatu totius cæleſtis Curiæ, & de pœnis purgatorij, & etiam alias vtiles viſiones, ex quibus fuit cœlitus inſpiratus ſpernere huius vitæ contagia, & anhelare ad regna cæleſtia, qui Eccleſiam collegiatam Rameslon, & Monaſterium in Berſen, & magnum hoſpitale in Brema conſtruxit pro pauperibus recreandis, pro vt ex vita ſua multum pulchre deducitur. Cui quidem beato Anſgario immediate ſucceſſit Beatus Reimbertus, ſecundus Archiepiſcopus dictæ Eccleſiæ, quem Beatus Anſgarius commendauit, ſic inquiens: Dignior eſt Reimbertus dignitate Archiepiſcopali, quam ego Archidiaconatus officio, qui Regem Daciæ baptizauit, & Eccleſiam Ripenſem fundauit, & quia plures infirmos, quos ibidem ſacro baptiſmatis fonte purificauit, etiam ab omni corporis ægritudine ſanauit. Ipſe etiam Regem Sueciæ baptizauit, & totum eius regnum in fide Chriſti ſolidauit, & ipſe inter cætera ſanctitatis miracula legitur tempeſtatem maris ſedaſſe, & hominem à Dæmonio liberaſſe, ſcilicet Karolum filium Lodewici Imperatoris, necnon cæcum illuminaſſe per ſignum Crucis, quod Epiſcopali more faciebat. Etiam anno pontificatus Domini Reimberti duodecimo Ludewicus Pius Cæſar obiit. Poſt cuius mortem multiplicata ſunt mala ſuper terram, ita quod à Danis & Normannis vrbes cum ciuibus, Epiſcopi cum cleris, interfecti ſunt. Et Eccleſiæ cunctæ incendio perierunt, Saxonia Colonia, Aquiſgrani ciuitates ab eiſdem deſtructæ ſunt. Palatium

tium

tium quod Karolus Imperator in Aquiſgrani glorioſe conſtruxerat, ſtabulum equis ſuis fecerunt.

DE BENEDICTO V. PONtifice Romano.

IOHANNE XII. mortuo Benedictus V. Cardinalis creatur Pontifex à Clero, ac populo, idque illorum arte effectum eſt, qui de factione Iohannis mortui odio habebant Leonem, quod in Iohannis profugi locum eſſet ſuffectus. Electo Benedicto, Legati ad Imperatorem mittūtur, qui tum Spoleti erat. Imperatorē rogant, vt electionem Benedicti confirmaret. Otto iratus Romanis, Legatos à ſe repulit, addens ſe potius imperium perditurum, quam paſſurum vt Leo Pontificia ſede deiiceretur. Romani contemptis minis Imperatoris, electionem Benedicti ratam haberi volunt. Otto contractis copiis rediit Romam, vrbem obſidione cingit, & quicquid extra mœnia eſt, igne & ferro depopulatur, redigitque Romanos ad tantam inediam, vt præ inopia modius furfuris aureis triginta venierit, coactiq; ſint edere aſininas & equinas carnes. Deinde Ottone foris, & fame intus ciuitatem oppugnante, feſſi malis IX. Kalend. Iulij portas vrbis Ottoni aperiunt, & electum pontificem Benedictum Imperatori dedunt, Leonem ante electum recipiunt, & ſolenni more in Pontificiam ſedem reponunt. Tum Otto, vt diſſidium Eccleſiæ tolleret, Leoni auctor fuit, vt conuentum aduocaret, ac coram Benedictum adeſſe iuberet. Epiſcopis in Lateranum congregatis Benedictus Pontificalibus veſtimentis indutus acceſſit. Quo viſo Benedictus Cardinalis archidiaconus ira commotus ita eſt percontatus: Quo tu tandē iure, quaque lege Benedicte auſus es pontificia ornamēta induere, Leone hoc ipſo ſuperſtite, quem tu nobiſcum, accuſato atque damnato Iohanne, ad dignitatem pōtificiam euexiſti? num inficiari potes, te apud Imperatorem iuraſſe, nunquam ſine illi⁹, aut filij ipſius auctoritate pontificem electurum? Cui Benedictus reſpōdit: Si quid deliqui, peto à vobis, vt miſericordia capiamini mei. Tum Otto: Æquum eſt, inquit, patres, homini, ſi noxam ſuam confiteatur, veſtram miſericordiam impertire. Quo audito Benedictus confeſtim ſe ad Leonis atque Otthonis pedes abiecit, ſeq; peccaſſe aſſeruit: atque vltro indumentum pontificale depoſuit, ferulamque, quam manu tenebat, Leoni porrexit, Leo ferula fracta, & populo oſtenſa, planetam detraxit, eumque ad pedes ſedere iuſſum, pontificatus, & presbyteratus honore priuauit, ac diaconū relictum in Germaniam ire in exilium imperauit. Romanorū prępotens Imperator Auguſtus valentiorem ſibi in Chriſto Dominum Apoſtolicum nomine Benedictum, quem nullus abſq; Deo iudicare potuit, iniuſte, vt ſpero, inquit Ditmarus, accuſatum deponi conſenſit, &, quod vtinam non feciſſet, exilio ad Hamburg relegari præcepit: quoſdam factioſos capite truncat, obſides & iuramentum ab aliis accepit, quod nihil eorum immutaturi eſſent, quæ ipſe Romæ conſtituerat. Rebus omnibus prudenter cōpoſitis teferr pedem ad Germanos. Benedictum v. pōtificali dignitate pet Leonem priuatum, abducit ſecum. In Germaniam cum eſſet ventum, Hammenburgenſis Archiepiſcopus Adaldago Imperatoris Cancellarius miſſionem petiit ab Ottone: Otto dimiſit eum, tradiditque ei Benedictum, vt ſecum abduceret ad ſui Epiſcopatus ditionem, ſeruaretque eum perpetuo. Adaldago Imperatori paret, abduxitq; Benedictum Hamburgam, vbi Benedictus quaſi in Inſulam ad exulandum deportatus, mærore animi confectus, obiit, ſepultuſque in Eccleſia cathedrali. Raco autem de Bremen Imperatoris Ottonis tertij capellanus, iuſſu dilecti ſenioris ſui, oſſa ſupradicti Papæ Benedicti, ſicut ipſe prælocutus eſt, de Hamburg Romam reduxit. Namque pater venerabilis, Dn̄s inquam Apoſtolicus, dum in exilio eſſet, in Chriſti ſeruitio ſtudioſus, & adhuc aquilonaris hęc pars optata pace gauderet, Hic, inquit, fragile corpus meum debet reſolui, & poſt hæc omnis iſta regio gentili gladio deſolanda, feriſque inhabitanda relinquetur, & ante translationem meam non videbit indigena pacem firmam:

quandocunque vero domi reſideo, Apoſtolica interceſſione paganos quieſcere ſpero. Tumulatus in choro Hamburgenſis Eccleſiæ cernitur: extructoque poſtea, vt cerni poſſet, eminenti ſarcophago, cuius inſcriptio annorum facit errorem. Nam obitus eius contigit anno DCCCCLVI. vel circa: ſed inſcriptio hinc longe diſcedit. Certum eſt tamen, in pace ſine martyrio quieuiſſe. Hoc Romanorum hiſtoriæ teſtantur, hoc loquuntur annales noſtri, hoc ipſum tumuli reſtatur inſcriptio, inciſa lapidi in choro cathedralis Eccleſiæ Hammenburgenſis.

EPITAPHIVM BENEDICTI PP. V.

BENEDICTVS PAPA, QVI SEDE APOSTOLICA PER VIOLENTIAM AMOTVS, ET POST CVM REVOCARETVR OBIIT HAMBVRGI, ANNO DOMINI D.CCC. QVADRAGESIMO PRIMO. QVARTO NONAS IVLII. ET SEPVLTVS EST HIC.

VERSVS ANTIQVI DE EPISCOPO VICELINO.

GESTA Patris primi bona Pontificis Vicelini
Iſto tantillo comprehendit muſa libello
Saxoniæ vicus Quernhamele ſit benedictus
Qui genuit talem, dedit experientia qualem
VViſara lactentem nouit bene, Brema docentem
Albia tranſvexit iuuenem, qui nos bene rexit,
Defuncti vero cineres adlambit hyrundo.
ANNO milleno centeno bis duodeno
Completo, verbum quo ſubluxit caro factum,
Dum verno ſole poſt brumam progrediente,
Cancri feruentis calor eſſet ſolſtitialis,
Doctorem mirum Deus aduexit Vicelinum
Iſtas in partes, ſathanas vbi triuerat artes,
Inſtituens furtis homines vtique rapinis,
Et ſcelerum morbis, quibus impius interit orbis.
Hammaburgenſem tunc rexit Adelbero ſedem,
Qui deſperatos medicum direxit ad ægros,
Illuſtremque virum ſupradictum Vicelinum,
Ad Nordalbingos tranſmiſit fraude malignos,
De Bremenſe ſchola raptum ſub ſpe tamen illa,
Vt diſciplinam melius qui rexerat illam,
Vir prudens, caſtus, humilis, patienſque, modeſtus,
In verbis certus, pius, & ſermone diſertus,
In cura populi qui commiſſus foret illi,
Ex hoc argueret prauos, ſtultoſque doceret.
Formam præberet morum, miteſque foueret.

Qui

Qui vir perfectus, diſcretus, cordeque rectus,
Lumbos ſuccinxit vt præſul Athelbero iuſsit,
In domino fiſus, Albim tranſire paratus.
Tranſiit vt flumen, ſecum tulit vtile lumen,
Inſtans doctrinæ, ſibi quæ fuit ars medicinæ:
Infundens oleum curans impendere vinum,
Hos quos curauit ad ſpem vitæ reparauit.
VVipenthorp venit, ibi ſedem ponere cœpit,
Clerum collegit, fratres ſub iura redegit.
Religio creuit, quam diſciplina ſubegit,
Eccleſiaque locum mutauit nomen & ipſum,
Quam modicam reperit in maiorem reparauit.
Nomen adoptauit de iure, Nouumque vocauit,
Idque monaſterium bene conuenientibus aptum
Chriſto deuouit fieri, cui viuere nouit.
Auguſtinus erat hos qui per ſcripta regebat;
Nam normam vitæ clero determinat ipſe.
Illum qui miſit vt præſul Athelbero vidit,
Eccleſiam ſane per eum bene fructificare,
Perque virum talem diuinam creſcere laudem.
Hac lætus venit, altareque ſanctificauit.
Inceptæque domus titulo ſatis exhilaratus,
Et dotes auxit & honores accumulauit,
Villam cum decimis, bannum cum parochianis,
Paſtori primo condonauit Vicelino,
Commiſſa cura populi cum præpoſitura
Et bis ſeptenas in parochia bene cultas
Adiecit villas, decimas quoque contulit illas,
Inque locis quicquid accreſcere poſtea poſsit
Incultis in eas ſimul & collata poteſtas.
Eccleſiam Bishorſt illi ſubiecit & Iebhorſt.
Bisborſt cum bannis, bannos cum parochianis.
Cum VVicfletenſi decima bannum dedit illi,
Et decimas Geſtre, retinet quas littus vtrumque.
Ichhorſt cum bannis, bannos cum parochianis.
Bredenberg decimam claudit, Stura Luteſou vnam,
Et Sladen & VVilſtrã claudit cũ VValburgou vnam.
Præſulis has decimas donauit larga voluntas.
Et Bisborſtenſis decimatio tota paludis
Additur, & quæque fratrum labor occupat æquè.
Eruit & quæque ſuus agricultor vbique.
Hoc quoque promiſit vt ſi quis paſtor obibit,
Ne lis contingat, electio libera fiat,
Et ſit cunctarum rerum reſpectus ad ipſum,

 Sub-

Subiectuſque locus ſit ſucceſſoribus eius,
Hammaburgenſi qui præſideant bene ſedi.
Talia collata pia præſul Athelbero dona
Chartas conſcriptas, & res in ſcripta redactas
Bullis firmauit, bannóque ſuo ſtabiliuit.
Inde videns domini præſul ſtudium Vicelini
Ad conuertendas animas & ſaluificandas,
Illi vicinas placuit committere terras,
Lucrari gentes Chriſto, ſimulachra colentes,
Ut vice pontificis ſoluentis ſiue ligantis
Verba Dei ſereret, credentes multiplicaret.
Tunc Heinricus erat qui Slauis imperitabat,
Vicinæ genti ſibi iure ſuo famulanti,
Hunc prudens adiit doctor ſuaderéque cœpit,
Ut propter ſummi pateretur præmia regni
Idola deponi, Chriſtoque Deo famulari,
Eccleſiaſque ſtrui, per regnum delubra tolli.
At rex Heinricus fidei non fictus amicus
Audit gratanter quæ ſuaſerat ille decenter,
Iureque regali, de cauſa ſpirituali,
Ut decuit toti præfecit eum regioni,
Idola deſtruere, fidei portas aperire,
In fidei verbis deponere colla ſuperbis,
Eccleſias ſtruere, peruerſos quoſque docere.
His homo firmatus, omni virtute probatus,
Eccleſiam Bucuę veteri fundauit in vrbe;
Miſit eo fratres miſſas reuerenter agentes
Officiumque ſuum; Ludolfum, Brun, Herimannum,
Principe viuente pacem fratres habuere.
Defuncto rege mala protinus inualuere.
Ergo concuſſus animo doctor reuerendus,
Regem Romanum perrexit adire Luiderum.
Geſtas expoſuit res, & votum patefecit,
Pro Chriſto plures ſe velle ſubire labores,
Vt tantum Chriſtus cunctis fieret manifeſtus.
Qui eum bene ſuſcepit Cæſar pius, atque remiſit
Conditione bona, non imminuens ei dona,
Quantis Slauorum rex inueſtiuerat illum.
Adiecit tamen his maieſtas imperialis
Indigenis terræ concedens vel ſua quæque
Prædia vendendi, vel quæque volent tribuendi
Eccleſiæ cuique quam conſtrueret pater iſte.
Inſuper Holtſatis loca per nemoroſa locatis
Hæc eſt libertas, hæc eſt conceſſa poteſtas,

Hoc

Hoc etiam donis Cæſar ſuperaddidit iſtis,
Ne grauet vlla ſuos exactio dura colonos;
Chartis inſcripſit hæc & bulla ſtabiliuit.
Addidit ad grandem Chriſti genitricis honorem
Pro prece conſortis thalami manus imperialis
In Sigebergenſi villa loca congrua patri:
Vt ſub caſtello conuerſos collocet illo,
Prædia villarum donans illis aliquarum.
Nomina villarum ſunt hæc ſubter poſitarum:
Eſt Sigebergenſis illorum villa forenſis,
Vicus Rikeri, cum Zuisla vicus Hageri,
Cum VVitenburna bina vicus Moikigga,
Et quas incultas ſibi poſſunt addere villas,
Quas pariter funis amplectitur imperialis.
Caſtri namque iugum quo tendant ſolis ad ortum
Terminus Holtorum fines præfigit earum
Solis ad occaſum, fuit hoc regi bene ſuaſum,
Commoda terrena dare præ cæleſtibus illa.
Scriptis firmauit hæc & bulla ſolidauit.
Cæſar vt hæc fecit vires pater inde recepit
In Sigebergenſes intendere cœpit honores,
Fundauitque domum, domino conſciuit in vnum
Qui pro ſpe regni parerent relligioni,
Fecit conuentum, bene cœpit habere prouentum,
Omnibus indixit omni quo tempore vixit,
Cæſaris vt memores & reginæ ſimul omnes,
Et Sigebergenſes, pariterque Monaſterienſes,
Orent his veniam flectentes iudicis iram,
Pro multis donis, quæ cauſa relligionis
Eccleſiis illis tribuere, Deique puſillis.
Sic ſemen iactum ſuccreuit centuplicatum,
Ad Trauennam iactum cœpit contingere penum,
A modico fluuio, qui vulgo vocatur Hyrundo,
Ad mare nimboſum, quod vergit ſolis ad ortum,
Ramos extendit, in cor maris inde tetendit,
Eccleſiis poſitis accreuit turba fidelis,
Aldenburg, Sarou, Plunen, Burnhauede, Boſou,
Cum Hamereſthorpe, Suslen, VVendſina, Tadesla.
Sed poſt hæc annis viginti quinque peractis,
Per quos ingenuus vir & illuſtris Vicelinus
Multos ſudores tulerat varioſque labores,
Et Chriſti cultum plantarat ſanguine fratrum,
Hammaburg Hartvvicus præſedit nobilis ortus,
Qui diueſtitam dum ſedem Metropolitam

Cerneret, ac gentes ſibi ſubtractas boreales,
Danos cum Suedis, Nordmannos cum Scrideuindis
Hammaburgenſem reparari niſus honorem,
Eſt perſcrutatus hoc munere quis foret aptus.
Strenuus in rebus tunc inuentus Vicelinus
Eſt ſublimatus in honorem pontificatus,
Aldenburgenſis locus eſt per eum renouatus,
Et præſul dictus eſt Antiquipolitanus.
Eſt Euermodus Racesburg ſede leuatus,
Tertius eſt dictus Emhard Magnopolitanus,
Hi tres pontifices auxerunt Hamburg honores.
Iſtos Hartvvicus promouit nobilis ortus,
Clarus vt exinde foret Archiepiſcopus ipſe,
Et ſucceſſores reperirent ſedis honores.
Ergo prædictus vir Apoſtolicus Vicelinus
Sic exaltatus in honorem pontificatus,
Extulit in culmen condonatum ſibi lumen,
Lumen in Eccleſiis, & clero relligionis,
Lumen honeſtatis populo fuit & pietatis.
Primos ſudoris fructus propriique laboris
Et Sigebergenſem clerumque Monaſterienſem,
Affectu patris refouebat amoreque matris,
Et lac maternum præbens panemque paternum,
Sumptus carnales dans his & ſpirituales,
Moribus & vita fuit omnibus vnica forma,
Hinc videns portas fidei clementer apertas
Slauorum populo quem fouerat ipſe tenello
In fidei norma, fit & illis amodo forma,
Quomodo mente bona contemnant idola vana,
Chriſtum vero Deum credant qui regnat in æuum.
Promouit clerum pro curis Eccleſiarum,
Paſtores poſuit in eis quas ipſe dicauit,
Deque monaſterio proprio ſibi collocat iſto
Natu maiores in clauſtrum Sigeberg omnes.
Illic præpoſitus Ludolf, Thietmarque decanus
De Brema raptus, Rachel complexibus aptus.
Presbyter & Flandrus ibi Volcar clauiger aptus,
Et reliqui fratres ibi, cum pueris ſeniores,
Ceſſit & in Keuena Liudmundo præpoſitura.
Presbyter aptus ei Meinbrandus fit comes illi.
Hinc quoque ſubtracti ſunt fratres per loca ſparſi
Aldenburgenſis Brun, Holmold erat Boſovvenſis
Et Eilaph Suslenſis, Herioldus, Burnhauedenſis,
Et Biſlhorſtenſis Herman, Ecbrecht Porokenſis:

Tales

Tales quippe viros elegerat ille ſacerdos,
Miſerat in multam quem præſul Athelbero meſſem:
Qui ſecum ſererent, & meſſem multiplicarent.
Sed pene diſiecta domus hæc, ſic eſt reparata:
Eppo Friſenſis prior, & vir ſpiritualis
Vt domino voluit immobilis ipſe remanſit.
Reimbertus manſit etiam quem Flandria miſit.
Tunc iuuenum numerus ſenſim ſuccreuit adauctus
Qui diſciplinis inſtructi relligionis,
Seruanteſque locum cæperunt ſiſtere greſſum.
Poſt hæc feruente ſtudio pietatis vbique,
Præpoſitum noſtrum ſeu pontificem VVagerorum
Et labor abſumpſit multus, ſeniumque grauauit,
Corpore defecit; grauiter langueſcere cæpit.
O quam iudicia nobis diuina tremenda!
Lectulus excepit quem morbus pondere preßit;
Lingua priuauit, languentia membra reſoluit,
Detinuitque duos iunctis ſex menſibus annos,
Hunc ægrum fratres tenuere monaſterienſes,
Suntque velut patri ſibi dilecto famulati.
Vt conſummatus eſt & velut igne probatus,
Ille vir egregius eſt tandem carne ſolutus,
Spiritus exceptus cæleſti ſede receptus,
In medio menſis qui dicitur eſſe Decembris:
Idibus eiuſdem præſul defungitur idem,
Anno milleno centeno ter duodeno,
Addas his annos bis dinumerando nouenos,
A patre tranſmiſſus ex quo Deus eſt homo factus:
Hammaburg ſedit tunc Archiepiſcopus Hartvvich;
Cæſar & Auguſtus Romanus erat Fritherichus.
Dux erat Heinricus, comes Holſatenſis Adolfus,
Filius Ammonis Marcradus erat regionis
Præfectus, patriæ prudens vexillifer ipſe.
Annus erat quintus ipſius pontificatus,
Qui præſul dictus eſt Antiquipolitanus,
Eccleſiæ primus paſtor noſtræ Vicelinus,
Cuius & aduentus fuit hic triceſimus annus.
Corpus in Eccleſia poſitum coram crucis ara
Fratres Eccleſiæ digno venerantur honore;
Et plures hodie venientes officioſe
Vota vouent domino, reddunt ſua vota ſepulto.
Eppo præpoſitus hunc eſt virtute ſecutus,
Cum populi cura remanens in præpoſitura.
Iſte domum domini fabrica perfecit in omni.

Vixit ſex annis in cultu relligionis,
Sextum poſt annum curæ linquens Herimannum.
Qui bis ſeptenis poſt illum præfuit annis,
Et ſua dum vixit ſatis apte tempora rexit.
Huius temporibus Hartvvicus præſul honorus,
Templum ſacrauit, & dotes amplificauit,
Cunctaque firmauit quæ præſul Athelbero ſcripſit.
Tunc quoque præpoſitus defecit morte Luidolfus,
Et Sigebergenſes conſenſu conuenientes
Sumunt prælatum ſibi Bremenſem Thidericum.
Præpoſito vero defuncto poſt Hermanno,
Diraque mors omnes vt conſumſit ſeniores
Suppoſitis humeris onus abſumſere laboris:
Quos bona paſtoris ſchola prima monaſterienſis
Fouerat infantes & nouerat inſipientes,
Artibus & ſtudiis ſimul informarat honeſtis,
Quas Auguſtini lex cum monitis Vicelini
Inſtituit pariter, & viuere conuenienter,
Vt memores patrum leges teneant ſeniorum,
Participes morum ſint hæredeſque laborum,
Vt donum regni mereantur iure perenni,
Aldenburgenſi tranſmittitur à duce ſedi
Geroldus Sueuus, qui ſedem pontificatus
Aldenburgenſem primus fecit Liubicenſem.
Conradus ſedem germanus frater eundem
Poſt illum tenuit, Heinrico vero reliquit
Flandria quem miſit: hos dux in ſede locauit.
Poſt hos præpoſitum Sigebergenſem Thiedericum
Collocat in ſedem Cæſar Fritheric Liubicenſem.
Vita deceſſit vbi præſul nobilis Hartvvich
Baldvvinum ſedi Cæſar miſit dominari,
Qui poſt ſubtractus auita morteque raptus,
Sifrido ſedem dimiſit pontificalem,
Qui de Brandenburg translatus ſedit in Hamburg.
Tunc de Bruneſvvich dux famoſiſſimus Heinrich
Culmine priuatus eſt & ditione ducatus.
Suſcepit regimen Anahaldenſis Comes idem,
Bernhardus, cui germanus & ille Sifridus
Hammenburgenſis fuit, Ottoque Saltvvidelenſis.
Sed poſt hæc ternis vbi ſedi præfuit annis
Sifridus moritur, Hartvvicus ſede leuatur.
Hic mirare Deum, qui viuens nunc & in æuum,
Diſponit totum iuſtum moderamine mundum,
Exaltans humilem, propulſat ſede potentem,

Omni-

Omnibus in morum dans culmine ſpem meliorum.
Vtlede progenito datur infula pontificalis,
Cuius condicio fuit ordo monaſterialis.
Iſte manus mittens ad fortia quæque deinceps,
Eſt ſatis inuentus induſtrius atque paratus
In cauſis rerum ſane diſcernere verum.
Hic res Eccleſiæ ſtatuens non dilapidare,
Iuſſum papale ſeruauit & Imperiale;
Nam non exhauſit ſibi credita, ſed magis auxit.
Hic quoque Birſenſes dictas dudum moniales
Eiecit quaſdam, maculauerant quia famam
Vitæ communis & celibis atque ſalubris:
Quaſdam collegit & eas ſub iura redegit.
Fecit clauſtrales velut decuit moniales,
Harum cum cura ſuſcepta præpoſitura.
Dominus Thietmarus tulit impoſitum ſibi pondus
Clauſtri Birſenſis, prior ante Monaſterienſis.
Qui diſciplinam reputans animæ medicinam,
Portas extruxit, valuas appendere cœpit,
Vectes oppoſuit, & clauibus oſtia clauſit,
Crudelis patulas ne mors ingreſſa feneſtras
Obruat incautas æterno lumine priuans,
Tollat corruptas perimens & crimine captas.
Cuius cernentes illæ ſtudium moniales,
Sub vigili cura ſuſceperunt ſua iura,
Iura tenenda bonis habitu ſub relligionis,
Et diſciplinæ ceruices ſuppoſuere,
Anno milleno centeno bis quadrageno
Adiectis annis à Chriſti tempore quinis,
Hæc eſt diuinæ ſacra commutatio dextræ,
Quæ bona ſunt ſolidans, mala pellẽs, tempora mutans.
Eſt ad cor magnus Vicelinus & hic reuocandus,
Pro ſtudio cuius Deus eſt reuerenter amandus.
Nam, velut elucet, ſibi credita vinea floret,
Floret adhuc, ramos quia profert multiplicandos,
Hammaburgenſes hoc norunt & Statherenſes.
Non ignorat eum tenuit quem Brema magiſtrum,
Aldenburgenſes hoc dicunt & Plunienſes,
Hoc Sygebergenſes oſtendunt & Lubicenſes,
Racesburgenſes affirmant & Diminenſes,
Contradicentes non ſunt his Magnopolenſes,
Non ſunt Milenſes cum Sleſvvic iſta negantes.

EPITAPHIVM ARCHIEPISCOPI GOTFRIDI INCISVM LAPIDI IN CHORO VEteris Monaſterij S. Georgij, Stadij.

ANNO Domini M.CCC.LXIII. in die Beatæ Barbaræ obiit venerabilis Pater, Dominus Godefridus nobilis de Arnesberghe, ſanctæ Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, hic ſepultus. Orate pro eo, qui per XII. annos iniuſtas iniurias à ſuis fuit paſſus: ſed tribulantes eum grauiter à Deo puniti fuerunt.

FINIS.

PRI-

PRIVILEGIA ARCHIECCLESIÆ HAMMABVRGENSIS.

HLVDOVICI IMP. PRIVILEGIVM, Eccleſiæ Hammaburgenſi conceſſum.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri IESV Chriſti. Hludovvicus diuina fauente & propitiante clementia Imperator Auguſtus.

SI ſpecialibus cuiuſque fidelium noſtrorum neceſſitatibus proſpectius ſubueniendum eſſe, Imperialis auctoritas mõſtrat, quanto magis ad debitã generalitatis prouidentiam æquum dignumq; pertinet, vt Eccleſiæ Catholicæ atq; Apoſtolicæ, quam Chriſtus pretioſo ſanguine redemit, eamque nobis tuendam regendamque commiſit, piam ac ſollicitam in cunctis oportet gerere curam, & vt in eius proſpectu, vel exaltatione congruam exhibeamus diligentiam, nouis ad eius neceſſitatem vel vtilitatem atque dignitatem pertinentibus rebus, noua imo neceſſaria & vtilia prouideamus conſtituta. Idcirco ſanctæ Dei Eccleſiæ filiis præſentibus & futuris certum eſſe volumus, qualiter diuina ordinante gratia noſtris in diebus, Aquilonaribus in partibus, in gẽtibus videlicet Danorum, Suecorum, Notweon, terræ Gronlandon, Hallingalandon, Iſlandon, Setedeundon, & omnium Septentrionalium & Orientalium Nationum magnum cæleſtis gratia prædicationis ſiue adquiſitionis patefecit oſtium. Ita vt multitudo hinc inde ad fidem Chriſti conuerſa, myſteria cæleſtia, Eccleſiaſticaque ſubſidia deſiderabiliter expeteret. Vnde Domino Deo noſtro laudes immenſas perſoluentes extollimus, qui noſtris temporibus & ſtudiis ſanctam eccleſiam, ſponſam videlicet ſuam in locis ignotis ſinit dilatari atque proficere. Quamobrem vna cum ſacerdotibus cæteriſq; Imperij noſtri fidelibus hanc Deo dignam cernentes cauſam valde neceſſariam, atque futuræ Eccleſiæ dignitati proficuam, dignum duximus, vt locum aptum noſtris in finibus euidentius eligeremus, vbi ſedem Archiepiſcopalem, per hoc noſtræ auctoritatis præceptum ſtatueremus, vnde omnes illæ barbaræ nationes æternæ vitæ pabulum facilius vberiuſque capere valerent, & ſitientes ſalutis gratiam præ manibus vel oculis haberent, inſuper & magnorum progenitorum noſtrorum ſacra lucrandi ſtudia noſtris in diebus nunquam deficerent. Progenitor etenim noſter glorioſæ memoriæ KARVLVS omnem Saxoniam Eccleſiaſticæ religioni ſubdidit, iugumque Chriſti aduſque terminos Danorum atque Slauorum corda ferocia ferro perdomans docuit, vbi inter has vtraſque gentes Danorum ſiue Winedorum vltimam Saxoniæ partem ſitam & diuerſis periculis, temporalibus videlicet & ſpiritualibus, interiacentem perſpiciens, Pontificalem ibidem ſedem fieri decreuit trans Albiam. Vnde poſtquam terram Transalbianorũ laxata captiuitate, quam ob multam perfidiam in ipſis Chriſtianitatis initiis paſſam per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille à barbaris inuaderetur Ekeberto Comiti reſtituere præcepetar, non iam vicinis Epiſcopis committere voluit. Sed ne quiſquam eorum hanc ſibi deinceps parochiam vindicaret, ex remotis Galliæ partibus quendam Epiſcopum Amalarium nomine direxit, qui primitiuam Eccleſiam ibidem conſecraret. Sed & eidem Eccleſiæ ſacras reliquias ac plura Eccleſiaſtica munera pia largitate ſpecialiter deſtinare curauit. Poſtmodum vero captiuis optatam ad pa-

ad patriam vndique confluentibus, eandem parochiam cuidam presbytero Heride nomine ſpecialiter commendauit, quem vniuerſæ Transalbianorum Eccleſiæ, ne ad ritum relaberetur gentilium, vel quia lucrandis adhuc gentibus locus ille videbatur aptiſſimus, diſpoſuerat conſecrari Archiepiſcopum, vt ipſi occaſione vel auctoritate ſumma in ipſis terminis gentium, ſedulitate prædicandi ſancta multiplicaretur Eccleſia dum vicinorum ipſius nouitatis Epiſcoporum multa latitudinis cura non ſufficiebat diſcurrere per omnia. Delegauit etiam eidem presbytero quandam cellam Rodenach vocatam, quatenus eidem loco periculis circumdato fieret ſupplementum. Sed quia conſecrationem iam dicti viri, velox ex hac luce tranſitus pij genitoris noſtri fieri prohibuit, Ego autem, quem diuina clementia in ſedem regni eius aſciuerat, cum in multis Regni negotiis inſiſterem, hoc quoque prædictum patris mei ſtudium, velut Regni in finibus minus caute adtenderem, prædictam parochiam vicinis Epiſcopis interim commendaui. Nunc autem tam propter ſupra ſcripta Eccleſiaſtica lucra in gentibus demonſtrata, quam & propter votum pij genitoris noſtri, ne quid eius imperfectum remaneat, ſtatuimus vna cum conſenſu Eccleſiaſtico præfata vltima in regione Saxonica trans Albiam, in loco nuncupato Hammaburg, cum vniuerſa Tranſalbianorum Eccleſia, proprij vigoris conſtituere ſedem Archiepiſcopalem, cui & ptimum præeſſe, atque ſolenniter conſecrari per manus Drogonis Metēſis, & ſummæ ſanctæ Palatinæ dignitatis præſulis Anſgarium fecimus Archiepiſcopum, adſtantibus Archiepiſcopis Ebbone Remenſi, Hetti Treuerenſi, & Otgaro Moguntienſi, cum plurimis aliis generali in conuentu totius Imperij noſtri præſulibus congregatis: aſſiſtentibus quoque ſpecialiter & conſentientibus atque conſecrantibus Helingando ſiue Willerico Epiſcopis, à quibus iam dictæ parochiæ partes, à nobis & à patre noſtro ſibi olim commendatas recepimus. Qui videlicet Anſgario tam noſtro, quam ſanctæ Romanę Eccleſię auctoritate hanc Deo dignam in præfatis gentibus commiſimus legationem ac proprij vigoris aſcribere decreuimus dignitatem. Et quia caſus præteritorum cautos nos facit in futurum, ne quiſquam Epiſcoporum aliquam ſibi trās Albiam, vel alicubi in prædicta parochia vindicet poteſtatem, certo limite circumſcriptum eſſe volumus, videlicet ab Albia flumine deorſum vſque ad mare Oceanum, & ſurſum per omnem Slauorum prouinciam vſque ad mare quod Orientale vocāt, & per omnes prædictas nationes Septentrionis. Omnes quoque paludes, infra ſiue iuxta Albiam poſitas, cultas & incultas, infra terminos eiuſdem parochiæ ponimus; vt Transalbiani ſe & ſua ab incurſu paganorum, qui ſæpe timendus eſt, ſecurius in hiis locis occultare queant. Et vt hæc noua conſtructio periculoſis in his locis cæpta, ſubſiſtere valeat, quandam cellam Turholt vocatam tam huic nouę conſtructioni, quam Archiepiſcopi ſucceſſorumq; ſuorum in gentibus legationi perenniter ſeruituram ad noſtram noſtręque ſobolis perpetuam mercedem diuinæ offerimus Maieſtati. Res itaque præfatæ ſedis, & iam dicti monaſterij ſub pleniſſima defenſione, & immunitatis tuitione volumus vt conſiſtant, vt liceat venerabili Archiepiſcopo prędicto ſuiſque ſucceſſoribus ac omni clero ſub eorundem regimine conſtituto, quiete in Dei ſeruitio gerere, & pro nobis proleque noſtra atque ſtatu totius Imperij diuinam miſericordiam exorare. Et vt hæc autoritas ſui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, manu propria ſubter eam firmauimus, & ſigilli noſtri impreſſione ſignare iuſſimus.

Signum Hlode *vvici piiſſimi Imperatoris.*

Hirminmaris Notarius ad vicem Theodonis recognoui.

Data

Data Idus Maij, Anno XXI. Imperij Domini Hlodevvici piiſſimi Auguſti, Indictione XII.

Actum Aquiſgrani in Palatio Regio, in Dei nomine feliciter, Amen. Anno Domini Ieſu Chriſti, D.CCCXXXIV.

DE CONFIRMATIONE ANSGHARII ARchiepiſcopi per Papam Gregorium IV.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnium fidelium dinoſcentiæ certum eſſe volumus, qualiter beatæ memoriæ præcellentiſſimus Rex KARVLVS tempore prædeceſſorum noſtrorum diuino afflatus ſpiritu, gentem Saxonum ſacro cultui ſubdidit, iugumque Chriſti, quod ſuaue ac leue eſt, ad vſque terminos Danorum ſiue Slauorum corda feroeia ferro perdomans docuit, vltimamque regni ipſius partem trans Albiam inter mortifera paganorum pericula conſtitutam, videlicet ne ad ritum relaberetur gẽtilium, vel etiam quia lucrandis adhuc gentibus aptiſſima videbatur, proprio Epiſcopali vigore fundare decreuerat. Sed quia mors effectum prohibuerat, ſuccedente eius præcellentiſſimo filio Hludewico Imperatore Aug. pium ſtudium ſacri genitoris ſui efficaciter impleuit. Quæ ratio nobis per venerabiles Ratolfum ſiue Vernoldum Epiſcopos, nec nõ Geroldum comitem vel miſſum venerabilem relata eſt, confirmanda. Nos igitur omnem ibi Deo dignam ſtatutam prouidentiam cognoſcentes, inſtructi etiam præſentia fratris filiiq; noſtri Anſcharij, primi Nordalbingorum Archiepiſcopi per manus Drogonis Metenſis Epiſcopi conſecrati, ſanctum ſtudium magnorum Imperatorum, tam præſenti auctoritate, quam etiam pallij datione, more prædeceſſorum noſtrorum robotare decreuimus, quatenus tanta auctoritate fundatus prædictus filius noſter, eiuſque ſucceſſores lucrandis plebibus inſiſtentes aduerſus tentamenta Diaboli, validiores exiſtant, ipſumque filium noſtrum iam dictum Anſcharium & ſucceſſores eius legatos in omnibus circumquaque gentibus Danorum, Sueonum, Nortwehorum, Fariæ, Gronlandan, Halſingolandan, Islandan, Scrideuindum, Slauorum, nec non omnium Septentrionalium & Orientalium nationum quocunque modo nominatarum delegamus. Et poſito capite & pectote ſuper corpus & confeſſionem ſancti Petri Apoſtoli, ſibi ſuiſque ſucceſſoribus vicem noſtram perpetuo retinendam, publicamque euangelizandi tribuimus auctoritatem ipſamque ſedem Nordalbingorum, Hammaborch dictam, in honore ſancti Saluatotis, eiuſque intemeratæ genitricis Mariæ conſecratam, Archiepiſcopalem eſſe decernimus. Conſecrationem vero ſuccedentium ſacerdotum donec conſecrantium numerus ex gentibus augeatur, ſacræ palatinæ prouidentiæ interim committimus. Strenui vero prædicatoris perſona, tantoque officio apta in ſucceſſione ſemper eligatur, omnia veto à venerabili Principe ad hoc Deo dignum officium deputata noſtra etiam auctoritate pia eius vota firmamus, omnemque teſiſtentem vel contradicentem, atque piis noſtris hiis ſtudiis quolibet modo inſidiantem, anathematis mucrone petcutimus, atque perpetua vltione reum diabolica ſorte damnamus, vt culmen Apoſtolicum more prædeceſſorum noſtrorum cauſam Dei pio affectu zelantes ab aduerſis hinc inde partibus tutius mu-

niamus. Et quia te chariſſime fili Anſchari Diuina clementia noua in ſede primum diſpoſuit eſſe Archiepiſcopum, noſque pallium ad miſſarum ſolemnia celebranda tribuimus, quod tibi in diebus tuis, vti & Eccleſiæ tuæ perpetuo ſtatu manentibus priuilegiis vti largimur. Sancta Trinitas vitam tuam conſeruare dignetur incolumem, atq; poſt ſeculi amaritudinem ad perpetuam perducat beatitudinem, Amen.

LEO PAPA ANSCHARIO EPISCOPO.

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, beatiſſimo Anſchario ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ Archiepiſcopo, æternæ vitæ beatitudinem.

QVONIAM Apoſtolicæ dignitatis eſt, non ſolum Eccleſias fundare, ſed & ab aliis Eccleſiarum ſpiritualibus architectis fundatas ſublimare, dignum duximus frater chariſſime, pro petitionis tuæ voto aures debitæ benignitatis tuæ inclinare. Concedimus igitur ſicut à prædeceſſore noſtro beato Gregorio conceſſum eſt, ſcilicet vt gentes Wimodiorum, Nordalbingorum, Danorum, Norwenorum, Sueuorum vel quaſcunque ſeptentrionalium nationum iugo fidei prædicatione tua ſubdideris, ad ſedem Hammaburgenſem ſpirituali dominatione poſſideas & omnibus ſucceſſoribus tuis ad eandem ſedem perpetuo poſſidẽdas relinquas. Decernimus quoque tibi & omnibus ſucceſſoribus tuis ad ſedem Hãmaburgenſem, vſum pallij in feſtis & temporibus, à prædeceſſore noſtro tibi denominatis, ſcilicet in Paſchate, in Pẽtecoſte, in Natale Domini, in Aſſumptione, in natiuitate, in purificatione ſanctæ Mariæ, in Natalitiis Apoſtolorũ & dominicis diebus, & omnibus feſtis, in diœceſi tua celebribus. Ornari quoque caput tuum mytra, portari ante te crucem. Age ergo frater beatiſſime opus bonum quod incœpiſti, nec deſiſtas donec perficias. Funda in locis opportunis Eccleſias, conſecra presbyteros, & per diſterminatos terminos ordina Epiſcopos, quorũ omnium tu Archiepiſcopus exiſtas: omneſq; ſupradictarum nationum amplius profuturi Epiſcopi, cum ſubiectis ſibi plebibus tibi & omnib⁹ ſucceſſoribus tuis ad ſedem Hammaburgenſem perpetua ſubiectione & obedientia ſubiecti permaneant. Præterea tibi & ſanctæ Hãmaburgenſi Eccleſiæ, & omnib⁹ ſucceſſoribus tuis auctoritate Apoſtolica firmamus, quæcunq; Eccleſiæ tuæ iam à Chriſticolis tradita ſunt, vel amplius delegata fuerint in parochiis, in prędiis, in omnib⁹ rebus mobilibus vel inmobilibus, in mancipiis vtriuſq; ſexus vt ea Eccleſia prędicta inuiolabili poteſtate perpetuo poſſideat. Si quis autem contra huius noſtrę auctoritatis priuilegium ire tentauerit, & quoquomodo in parte vel in toto frangere niſus fuerit, etiamſi ſit Apoſtolicæ dignitatis perſona, æterna excommunicatione cum Iuda traditore Domini pereat, niſi reſipiſcat, & Eccleſiæ Hamburgenſi ſatisfaciat. Data per manum Stephani Cancellarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ menſe Martio, Indictione XII.

NICOLAVS PP. DE CONFIRMATIONE Rameſloa.

NICOLAVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, præſentis ſcilicet temporis & futuri. Quiſquis Dominũ & Redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtũ de ſinu patris ad terrã pro demonſtranda cordibus hominum vera & certa fide deſcendiſſe non dubitat, profecto non ignorat, omnes qui eiuſdem fidei per gratiam ipſius participes facti ſunt, & præcipue nos, qui per primum tantæ virtutis miniſtrum locum præcipuum retinemus, hominibus debere lucrandis inſiſtere, & per vniuerſas gentes verbi ſemina ſerere, & ſolatia ſerentibus miniſtrare. Nunc autẽ quia Hludewicus ſublimiſſim⁹ Rex per Salomonem venerabilem Epiſcopũ ciuitatis Conſtantię noſtro ſtuduit Apoſtolatui intimare, quod piæ memoriæ Hludowicus Imp genitor ſuus quẽdam monachum nomine Anſcharium de monaſterio Corbeia tuliſſet, & collocaſſet eum iuxta Albiam fluuium in confinibus Sclauorum & Danorum, atque Saxo-

Saxonum, in caſtello Hammaburg, annuente ac ſolennia ſedis Apoſtolicæ priuilegia præbente prædeceſſore noſtro beatæ memoriæ Papa Gregorio, cuius etiam auctoritate in ſupradicto Nordalbingorum populo ſedes conſtituta eſt Archiepiſcopalis, in caſtello ſuperius memorato Hammaburg; & in eadem quoq; ſede accepto à ſede Apoſtolica pallio, Archiepiſcop⁹ primus eſt ordinatus Anſcharius. Cui à præfato Pontifice delegata eſt cura ſeminandi verbum Dei, & animas lucrandi Deo. Cuius delegationis, & auctoritatis, & pallij acceptionis pagina nobis eſt à præfato filio noſtro Hludowico rege per iam dictum Salomonem Epiſcopum deſtinata, iuxta morem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ bullata. Per cuius tenorem paginæ hæc ita fuiſſe comperimus, ſicut pietas nobis iam fati regis per fidelem virum Salomonem ſcilicet Epiſcopum intimauit. Verum quia KARVLVS Rex frater ſæpedicti regis Hludowici abſtulit à prænominato loco, qui dicitur Hammaburg monaſterium, quod appellatur Turholt, vtpote quod poſt partitionem inter fratres ſuos in regno ſuo coniacere videbatur, ſitum in Occidentali Francia; quod illic genitor ſuus ad ſupplementum & victum Epiſcopo & Clericis eius dederat, cœpere, ſicut fertur, omnes miniſtri altaris recedere. Deficientibus quippe neceſſariis ſumptibus ab ipſis receſſerunt gentibus, & eadem ad gentes legatio per huiuſmodi factum defecit. Ipſa quoque metropolis Hammaburg, Dei permittente occulto iudicio, per barbarorũ ſæuitatem prorſus deuaſtata eſt. [Cõtigit namque ex improuiſo piratas aduenientes ciuitatem nauigio circumdediſſe, filius vero noſter Archiepiſcopus Anſcharius ibi poſitus, cum hiis qui aderant in vrbe ipſa vel in ſuburbio manentibus primo quidem audito aduentu eorum locum ipſum continere voluit, donec maius eis veniret auxilium, ſed impellentibus paganis & ciuitate iam obſeſſa cum eis reſiſti non poſſe conſpexit, quomodo pignora ſanctarum reliquiarum aſportarentur præparauit, ſicque ipſe clericis ſuis huc illucque fuga diſperſis etiam ſine cappa ſua vix euaſit. Denique hoſtes arrepta ciuitate ac ſuccenſis omnibus & direptis egreſſi. Hiis ita peractis, cum filius noſter iam dictus Anſcharius multis eſſet preſſuris & calamitatibus oppreſſus, & fratres congregationis eius vna cum ſanctis pignoribus per varia loca circumeundo huc illucque vagarentur, & nuſquam ſedem haberent quietam, matrona quædam nomine Ikia, diuino amore tacta ex ſua hereditate poſſeſſiunculam ei tradidit in ſylua Ramesloa nominata in pago Berdangoa, in Epiſcopatu Waldgarij Verdenſis Eccleſiæ Epiſcopi, vbi & cellam conſtruxit, & reliquias ſanctorum vna cum fratribus qui ſupererant collocauit. Quãobrem Clementiſſimus Rex iam ſæpe dictus Hlodowicus quærere cœpit quomodo ei ſolatium ſubſiſtendi faceret, quo legationis ſuæ mandatum perficere poſſet. Et quia in eadem prouincia cellam nullam huic legationi habebat congruam, ſuggerere ſtuduit prædicto Waldgario Verdenſis Eccleſiæ Epiſcopo, vt eius permiſſione ei liceret in ſupradicto loco Ramesloa monaſterium ex ſuis impenſis conſtruere, vbi fratres, qui tanta clade ſuperfuerant, ſuſtentarentur, & ipſe locum ſuſpirandi, & ſi qua vnquam facultas ſuppeteret, propter vicinitatem eiuſdem loci Hammaburgenſem Eccleſiam reſtaurandi, haberet ſub ſuo ſucceſſorumque eius regimine & poteſtate manſurum. Cui quidem rei ipſe admodum contrarius extitit. Qua de cauſa poſtmodum in Wormatia ciuitate poſitus duobus regibus Hludowico & Hlotario præſentibus Archiepiſcopis Ebone Remenſi, Hetti Treuerenſi, & Otgario Mogontiacenſi, cum plurimis aliis generali interuentu vtriuſque regni præſulibus congregatis hæc eadem res poſita eſt. Quod cum ab omnibus bene ita ordinatum probaretur, vt prædictus Pontifex Walgarius hoc ipſum ſua auctoritate concederet & firmaret, cuncti rogauerunt. Qui primo quidem fortiter huis reniti cœpit, iuſtum nõ eſſe multipliciter aſſerens, vt honorem ſuę ſedis in aliquo minueret, poſtremo tamen & ipſis regibus & cunctis Epiſcopis ibi aggregatis pro hoc ipſo eum rogantibus & omnino cauſa neceſſitatis id licitum fore dicentibus reſpondit, ſi Apoſtolica auctoritate firmaretur, ex ſe quoque ratum eſſe.] Vnde perſæpe nominatum

tum venerabilem miſſum, Salomonem videlicet Conſtantiæ ciuitatis Epiſcopum hoc telatum eſt confirmandum, ac poſtulatum eſt noſtra auctoritate roborandum. Nos igitur id ſubtili perpendentes examine, animaduertimus propter inſtantem neceſſitatem, & animarum lucra in gentibus demonſtrata vtile fore. Omnia enim quæ proficua Eccleſiæ probantur exiſtere, & diuinis non reſultant præceptionibus, licita & facienda eſſe non dubitamus: maxime in tam nouellæ Chriſtianitatis plantatione, in qua varij ſolent euentus contingere. Quamobrem omnipotentis Dei & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & hoc noſtro decernimus decreto, ſecundum reuerendiſſimi regis Hludowici votum, & prænominati Epiſcopi Waldgarij, aliorumque Epiſcoporum conſenſum, vt prædictum monaſterium Rameſloa nominatum, ſub poteſtate & regimine Anſcharij Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, eiuſque ſucceſſorum perpetualiter conſiſtat. Nullus ergo Fardenſis vel quilibet Epiſcopus vllam ſibi deinceps in eodem monaſterio vindicet poteſtatem. Quinimo & ipſi & omnibus ſuademus, & veræ religionis cultoribus, vt ſacra hac legatione fungentibus adiutorio & ſolatio ſint, quatn* pro gratia huius beneficij plenam mercedem recipere mereantur, ab eo qui dixit, *Ite docete omnes gentes.* Et: *Quicunque receperit vos, me recipit.* Itaque omnia à dilecto filio noſtro rege Hludowico ad hoc Deo dignum officium deputata, noſtra etiam pia eius vota auctoritate firmamus. Et quia caſus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, omnem quoque aduerſantem vel contradicentem, atq; piis hiis noſtris ſtudiis quolibet modo inſidiantem anathematis mucrone percutimus, atque perpetuę vltionis reum diabolica ſorte damnamus, vt culmen Apoſtolicum more prædeceſſorum noſttorum, cauſamque Dei pio affectu zelantes, ab aduerſis hinc inde partibus tutius muniamus. Obſeruator vero & cuſtos huius noſtræ ſalutiferę præceptionis benedictionis gratiam à beato Petro Apoſtolorum Principe, & cæleſtis retributionis æternæ gaudia à iuſto iudice Domino Deo noſtro conſequi meretur. Scriptum per manum Leonis notarij, regionarij, & ſcriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Maio, Indictione XII. Datum Kalend. Iunijs per manus Tiberij primicerij, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ. Imperante Domino * piiſſimo Papa. Anno pontificatus eius V. Indictione XII.

HEINRICVS DE COMMVTATIONE VNOnis Epiſcopi & VVallarici.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Heinricus diuina fauente clementia Rex. Nouerint omnes fideles noſtri, tam præſentes quam etiam & futuri, qualiter nos rogatu Vnnonis Hāburgenſ. Eccleſiæ venerabilis Archiepiſcopi, quādam commutationem inter ſe, & quendam nobilem virum nomine Willarium, fieri permiſimus. Tradidit etiam præfatus Willar. cum manu Raſmadæ cōiugis ſuæ, & Thoadulphi filij eius, ad prædictum epiſcopatum in manum ipſius Eccleſiæ Epiſcopi Vnnonis, & Vlfridi ſui etiam aduocati, quidquid proprietatis in locis Holtgibuthi, Holthem, Fokareſha, Niantorp, Omanthorp, Walle, Magulun, Rikinburgi & Damiſla nuncupatis habere viſus eſt, cum curtilibus, ædificiis, mancipiis, terris cultis & incultis, & omnibus quę dici aut nominari poſſunt appendiciis, contra eam recompenſationem, quam ab eodem epiſcopatu ſibi traditam accepit, & noſtrę auctoritatis ſcripto cōfirmatam adquiſiuit. Eandem vero commutationem eiuſdem Epiſcopi petitione hac ſcripto confirmari iuſſimus, & vt hoc noſtrę confirmationis pręceptum à fidelibus noſtris verius credatur, & diligentius obſeruetur manu noſtra ſubtus illud firmauimus, & anuli noſtri impreſſione ſigillari pręcepimus. Data IX. Kalend. Iunij, Anno Dominicæ incarnationis D.CCCCXXXV. Indictione VIII. Anno autem Heinrici Regis XVII. Actum Diusburg in DEI nomine, Amen.

OTTO

OTTO. DE LIBERTATE LOci Priuilegium.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuina fauente clemētia Rex. Qui mundiali poteſtate præditi, quibuſcunque neceſſarius regentium ſuffragari feſtinant, diuinam ſibi nihil refragari certiſſime ſciant. Ideoque non dedignamur affectum ad nos confugientium perducere ad effectum, quia ob hoc temporalis regni modificationem nobis pariter ſperamus, & amplificationem, æternaliſque prouenturam perpetuo perennitatem. Vnde nouerit omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum ſagacitas, quod Adaldagus ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ venerabilis Archiepiſcopus, adiens excellentiam ſerenitatis noſtræ, expetiuit à noſtra pietate talem libertatem & tuitionem monaſteriis, in eius Epiſcopio conſiſtentibus, qualem cætera per noſtrum regnum monaſteria noſcuntur habere. Cuius iuſta & rationabilis videtur petitio, ad honorem ſanctæ Dei genetricis Mariæ, cui locus ille Hammaburch eſt conſecratus, eidem loco ſupradicto concedimus omnes conceſſiones, quas conceſſerant anteriores Francorum Reges, cæteriſque monaſteriis ad hanc diœceſim pertinentibus, idem Ramaslaum, Bremum Birſinum, & Bukkenum, videlicet vt nullus iudex publicus, vel quęlibet iudiciaria poteſtas aliquam ſibi vindicet poteſtatem in ſupradictorum hominibus monaſteriorum, litis videlicet & colonis, vel eos aliquis capitis banno ob capitis furtum, vel quocunque banno conſtringat, aut aliquam iuſtitiam facere cogat, niſi Aduocatus Archiepiſcopi, quam diu eos corrigere valuerit. Quod ſi quiſpiam illorum incorrigibilis extiterit, tunc ab aduocato eidem præſentetur iudiciariæ poteſtati, cæteri vero in ſubditione Archiepiſcopi permaneant. Si vero aliquis ex libertis voluerit Iammūdling vel litus fieri, aut etiam colonus ad monaſteria ſupradicta, cum conſenſu cohæredum ſuorum, non prohibeatur à qualibet poteſtate, ſed habeat licentiam noſtra auctoritate, habeat quoque poteſtatem prædictus Adaldag, ſucceſſoreſque eius Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi ſuper liberos & Iamundilingos monaſteriorum ſupradictorum, in expeditionem ſiue ad placitum regis. Donamus quoque clericis Hammaburgenſis Eccleſiæ poteſtatem inter ſe ſiue aliunde eligendi Epiſcopum, cum neceſſitas popoſcerit. Et vt hæc auctoritatis noſtræ conceſſio à fidelibus noſtris verius credatur, & per ſuccedentia tempora diligentius obſeruetur, manu propria ſubtus eam firmauimus, & annulo noſtro ſigillari iuſſimus. Data 11. Kalend. Iulij, Anno Domini D.CCCC.XXXVII. Indictione X. anno regni Ottonis piiſſimi Regis I. Actum in Werlaha in DEI nomine.

OTTONIS REGIS DE CONFIRMATIONE *Bonorum Bremæ Hammaburg, Buckam, Birſinen, Ramasle, pertinentium.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto Rex, diuina opitulante clementia. Dinoſcat omnium fidelium noſtrorū ſagacitas, qualiter nos pro mercede viræ permanentis, & per interuentum charæ coniugis noſtræ Edgidæ, ad quod Thiethárij fidelis noſtri, in proprium damus ad locum nominatum Hammaburg quicquid in locis ſic nominatis, Bremun, Bitſina, Ramaslo, Buckni, proprietatis, hucuſque habere viſi ſumus, in terris cultis & incultis, agris, pratis, paſcuis, campis, molendinis, piſcationibus, aquis, aquarum decurſibus, viis & inuiis, quæſitis & inquirendis, omnibuſque ad præfata loca iure legitimeque pertinentibus, firmiter in proprietatem donauimus, ad vtilitatem Hammaburgenſis Eccleſiæ Epiſcoporum. Inde etiam munificæ largitatis noſtræ, ſcriptum fieri iuſſimus, per quod volumus firmiterque iubemus, quatenus Archiepiſcopi Hammaburgenſis Eccleſiæ habeant poteſtatem quicquid illis placuerit fa-

ciendum. Et vt hoc à fidelium noſtrorum induſtria verius credatur, ac per ſuccedentium temporum curricula diligentius obſeruetur, manu noſtra ſubtus illud confirmari curauimus, & annuli noſtri impreſſione conſignari iuſſimus. Data VI. Idus Aug. Indictione X. Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVII. Anno autem Ottone regnante rege II. Actum in Walahuſon, Amen.

PRIVILEGIVM OTTONIS IMP. DE Eccleſiis, Hamburgenſi Eccleſiæ ſuffragantibus.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente Clementia Imp. Aug. Quum Imperatoriæ dignitatis officium eſſe conſtet, vt erga diuini cultum officij peruigili cura inſiſtant, & quidquid augmentum ſanctæ Chriſtianæ religioni adhibere potuerint, indeſinenter in hoc ſtudeant. Idcirco nos interuentu dilecti Archiepiſcopi noſtri Adaldagi proſperitate & incolumitate imperij noſtri, quidquid proprietatis in marca vel regno Danorũ ad Eccleſias in honorem Dei conſtructas, videlicet Slieſwigenſem, Ripenſem, Aruſenſem, vel adhuc pertinere videtur, vel futurum adquiratur. ab omni cenſu vel ſeruitio noſtri iuris abſoluimus, vt & Epiſcopis præſcriptarum Eccleſiarum, abſque vlla Comitis vel alicuius fiſci noſtri exactoris infeſtatione ſeruiant & ſuccumbãt, volumus & firmiter iubemus. Seruos vero & colonos in eiſdem proprietatibus habitantes, nulli niſi eiſdem Epiſcopis ſeruituros ab omni etiam noſtri iuris ſeruitio abſoluimus, & ſub nulli⁹ banno vel diſciplina illos niſi ſub illarum Eccleſiarum aduocatis eſſe volumus. Et vt hoc auctoritatis noſtræ præceptum firmum & inconuulſum permaneat, hanc cartam conſcribi, anulique noſtri impreſſione ſigillari iuſſimus, quam & manu propria ſubtus firmauimus. Data VI. Kalend. Iulij. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXV. Indictione VIII. Anno Domini Ottonis Imperij IV. Regni autem XXX. Actum Magadeburch in DEI nomine. Amen.

OTTO IMP. ADALDAGO, DE libertate loci.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto Dei clementia Imperator Auguſt. Si religioſorum obtemperaremus votis noſtræ liberalitatis loca diuino cultui mancipata largitate donaremus, ad æternæ recompenſationis præmium indubitanter id nobis credimus profuturũ. Quaré omnibus conſtet nos pro Dei amore venerabilis Adaldagi Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi flagitatibus annuentes, conſtruendi mercatum in loco Bremun nuncupato illi conceſſiſſe licentiam, bannum & theloneum nec non monetam, totumque quod inde regius Regi publice fiſcus obtinere poterit prælibatæ conferimus ſedi; quin etiam negotiatores eiuſdem incolas loci noſtræ tuitionis patrocinia condonauimus, præcipientes hoc imperatoriæ autoritatis præcepto, quo in omnibus tali patrocinentur tutelę, & potiantur iure, quali cæterarum regalium inſtitores vrbium. Nemoque [illegible]ibi aliquam ſibi vindicet poteſtatem, niſi præfati Pontificatus Archiepiſcopus, & quem ipſe ad hoc delegauerit manu noſtra ſignato, & anuli noſtri impreſſione roborato. Acta IV. Idus Auguſti. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXVI. Indictione VIII. Anno Domini Ottonis Magni Imperatoris regni XXXI. Imperij vero IV. Actum Mersburg in Dei nomine feliciter.

OTTO REX ADALDAGO DE LIBERtate loci Priuilegium.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis Otto diuina fauente clementia Rex. Omnium fidelium noſtrorum nouerit induſtria, qualiter Adaldagus, ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus noſtram regiam deprecatus eſt dignita-

gnitatem per fidelem ſuum miſſum, nomine Wigbertum, quatenus præcepta à noſtris anteceſſoribus ſuæ ſanctæ Eccleſiæ antea collata, noſtra tuitione confirmarentur. Cuius petitionem, quia iuſtam eſſe cognouimus, pij genitoris noſtri Ottonis ſcilicet Imperatoris conſilium, quid inde nobis faciendum eſſet, inueſtigauimus; ipſe vero non ſolum conſilium dabat, verum etiam, vt ita ageremus præcipiebat, maxime quia quoſdam ſi hæc in quoquam frãgere poſſent tentantes audiuit. Quapropter concedimus prædicto monaſterio, cum omnibus aliis monaſteriis ſibi ſubditis, videlicet Bremun, Bukkun, Birciuum & Haramusla, cum cunctis illorum adiacẽtiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, ſyluis, aquis, aquarumue decurſibus, mancipiis, aliiſq; quæ vti poſſunt, omnes conceſſiones, quas priores Imperatores conceſſerant, vt ſemper ſub tuitione perpetualiter ſint, & quicquid modo habeant, vel deinceps aliquo modo adquirere poſſint, vt eis eorumque Epiſcopo libere ſeruiant, omni iudiciaria poteſtate remota. Concedimus inſuper vt nullus Dux neq; Marchio, vel Comes aut alia quædam iudiciaria poteſtas vllam ſibi in prædictis omnibus vſurpent poteſtatem, niſi prædictæ ſedis Archiepiſcopus, & aduocati quos ipſe elegerit. Ipſi vero aduocati noſtro banno conſtringant omnes viros prædictarum Eccleſiarum ad omnem iuſtitiam faciendam. Et vt hæc noſtra conceſſio firma & inconuulſa permaneat, hanc iuſſimus cartam conſcribi; & anuli noſtri impreſſione ſubtus firmari; quam & manu propria ſubtus firmauimus. Data VI. Kal. Nouembr. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXVII. Indictione X. Anno ſereniſſimi Regis Ottonis VII. Actum Veronæ in DEI nomine. Amen.

OTTO IMP. ADALDAGO DE ELECTIONE Epiſcopi & libertate Monaſteriorum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clemẽtia Imperator Aug. Qui mundiali poteſtate præditi quibuſcunque neceſſariis regentium ſuffragari feſtinant, diuinam ſibi nihil refragari Clementiam certiſſime ſciant. Ideoque non dedignamur affectum ad nos confugientium perducere ad effectum clementer. Quia ob hoc temporalis regni modificationem nobis pariter ſperamus, & amplificationem æternaliſque prouenturam perpetuo perennitatem. Vnde nouerit omnium fidelium noſtrorum, tam præſentium quam futurorum ſagacitas, quod Adaldagus ſanctæ Haminaburgenſis Eccleſiæ venerabilis Archiepiſcopus, adiens excellentiam noſtræ ſerenitatis, expetiuit à noſtra pietate talem libertatem & tuitionem monaſteriorum in eius Epiſcopio conſiſtentibus, qualem cætera Archiepiſcoporum per noſtrum regnum monaſteria noſcuntur habere. Eius namque quia iuſta & rationabilis eſſe petitio videbatur, ob remedium & memoriam animæ piiſſimi genitoris noſtri Domini Ottonis ſereniſs. Imp. Aug. atque intuitu dilectiſſimæ genitricis noſtræ Dominæ Adelheidis, ad honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, cui locus ille Hammaburch eſt conſecratus, eidem loco ſupradicto concedimus omnes conceſſiones, quas conceſſerant anteriores Francorum reges & Imperatores, cæteriſque monaſteriis ad hanc diœceſin pertinentibus, id eſt, Ramaslahun, Bremun, Birchiſinum, Bukkun, videlicet, ita ſcilicet, vt ſemper noſtra ſub tuitione ſint perpetualiter, & quidquid modo habeãt, vel deinceps aliquo modo adquirere poſſint, vt eis eorumq; Epiſcopo libere ſeruiant, omni iudiciaria poteſtate remota. Concedimus inſuper vt nullus Dux, neque Marchio, vel Comes, aut alia quælibet iudiciaria poteſtas aliquam ſibi vindicet poteſtatem in ſupradictorum hominibus monaſteriorum, liris videlicet & colonis, atque iamundilingis, vel eos aliquis capitis banno ob capitis furtum, vel capitis, vel alio quolibet banno conſtringat, aut aliquam iuſtitiam facere cogat, niſi aduocati Archiepiſcopi ſupra nominati, quos ipſe velit & conſtituat aduocatos. Ipſi vero aduocati prædictos homines bãno noſtro ob capitis furtũ recte faciendi cõ-

ſtringant. Donamus quoque clericis Hammaburgenſis Eccleſiæ poteſtatem inter ſe ſiue aliunde eligendi Epiſcopum, cum neceſſitas popoſcerit. Et vt noſtræ auctoritatis hoc præceptū firmum & ſtabile permaneat, cartam hanc conſcribi, & anuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus; quam & manu propria ſubtus firmauimus. Data v. Kal. Octobr. Dominicæ incarnationis D.CCCCLXXIV. Indictione I. Anno regni Domini Ottonis XI. Imperij autem VI. Actum Magadaburch, in Domino feliciter, Amen.

OTTO IMP. ADALDAGO DE CONſtructione Ripesholt.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clemētia Imp. Aug. Specialibus fidelium noſtrorum neceſſitatibus pie ſubueniendum eſſe Imperatoria auctoritas monſtrat; quanto magis hiis, quæ ad diuinum cultum pertinent oportet nos gerere curam. Quapropter omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ filiis noſtriſq; fidelibus compertum eſſe volumus, quia Adaldagus Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus per ſuum miſſum innotuit ſerenitati noſtræ, quod duæ ſorores, vna Reyngerd vocata, altera Wendila in Freſia, in pago Aſtringa, in comitatu Bernhardi ducis tradidiſſent omnem hæreditatem ſuam ad Eccleſiam Bremenſem, cum ſuis aduocatis: ea ſcilicet conditione vt eam diebus vitę ſuæ poſſidere debuiſſent. Quo facto, vna earum Reyngard diuino iuſſu obiit. Qua defuncta, alia quæ ſuperuixit Wendila, diuino amore compuncta totum quod habuit præfatæ Bremenſi Eccleſiæ dimiſit, duas videlicet curtes Hrepeſholt & More, cum omnibus ſuis pertinentiis, aliiſque omnibus rebus, in diuerſis locis iacentibus, petens ab eodem Archiepiſcopo vt in eadem hereditate monaſterium conſtrueretur, & congregatio Clericorum. Hoc libēter faciens ceſſit eidem monaſterio Hrepesholt nominato quandam partem decimarum; eo ſcilicet modo, vt Clerici quos illic diuinus amor aggregaſſet, regulam & ordinem clericorum in Bremenſi Eccleſia Deo ſeruientium perpetua ſua in conuerſatione ſeruarent. Super qua re prædictus Venerabilis Archiepiſcopus per ſuum miſſum Wigbertum nomine poſtulauit celſitudinem noſtram, hæc pia ſtudia, noſtra etiam auctoritate roborare. Cuius videlicet petitioni, quia nobis pia ac rationabilis viſa eſt, aſſenſum præbentes decernimus atque iubemus, vt prædictus locus, vocabulo Hripesholt habitatio clericorum perpetuo fiat, pertinens ad Eccleſiam Bremenſem, ſub cura ac diſpoſitione eiuſdem loci Archiepiſcopi, cum omnibus quæ eidem Eccleſiæ, vel à prædicto Archiepiſcopo de rebus Epiſcopij collata, vel ab aliis fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ nunc collata, aut deinceps conferenda ſunt. Inſuper & omnes res præfatæ Eccleſiæ ab omni cenſu noſtri iuris abſoluimus. Concedimus vt res prędictæ Eccleſię ipſi liberè ſeruiant, omni iudiciaria poteſtate remota. Et vt hæc noſtra auctoritas firma atque inconuulſa permaneat, iuſſimus hanc cartam conſcribi, & anuli noſtri impreſſione ſignari, quam & manu propria ſubtus firmauimus. Data v. Idus Iunij, Anno Dominicæ incarnationis D.CCCCLXXXIII. Anno vero regni II. Ottonis XXV. Imperij autem XV. Actum Veronæ feliciter, Amen.

OTTONIS REG. DE LIBERTAte Ripesholte.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clementia Rex. Si ſpecialibus fidelium noſtrorum neceſsitatibus pie ſubueniendum eſſe regia auctoritas monſtrat; quanto magis hiis, quæ ad diuinum cultum pertinent oportet nos gerere curam. Quapropter omnibus ſanctę Dei Eccleſię filiis, noſtriſque fidelibus compertum eſſe volumus, quia Adaldagus Bremenſis Eccleſię venerabilis Archiepiſcopus innotuit ſerenitati noſtrę, quod duæ ſorores, vna Reyngart vocata, altera Wendila in Freſia, in pago Aſtringa, in comitatu

tatu Bernhardi Ducis, tradidiſſent omnem hereditatē ſuam ad Eccleſiam Bremenſem, cum ſuis patronis & aduocatis, ea ſcilicet conditione, vt eam diebus vitæ ſuæ poſſidere debuiſſent. Quo facto vna earum Reyngart diuino iuſſu obiit. qua defuncta alia, quæ ſuperuixit Wendila, diuino amore compuncta, totum quod habuit, præfatę Eccleſiæ dimiſit, duas videlicet curtes Repesholt & in More, cum omnibus ſuis pertinentiis, ædificiis, terris cultis & incultis, mancipiis vtriuſque ſexus, areis, campis, pratis, paſcuis, ſyluis, venationibus, piſcationibus, aucupiis, aquis, aquarumue decurſibus, molendinis mobilibus & immobilibus, viis & inuiis, exitibus & reditibus, cunctiſque aliis appendiciis, quæ adhuc dici aliquo modo aut nominari poſſunt. Petens ab eodem Archiepiſcopo, vt in eadem hereditate monaſterium conſtrueretur, & congregatio clericorum. Hoc libenter faciens conceſſit eidem monaſterio Ripesholt nominato, quandam partem decimarum, eo ſcilicet modo vt clerici, quos illuc diuinus amor congregaſſet, regulam & ordinem clericorum in Bremenſi Eccleſia ſeruientium, Deo perpetuo ſua in cōuerſatione ſeruarent. Super qua re prædictus venerabilis Archiepiſcopus adiit celſitudinem noſtram poſtulans hęc pia ſtudia noſtra etiam auctoritate roborari. Cuius videlicet petitioni, quia nobis pia ac rationabilis viſa eſt, maxime ob hoc, quod piæ memoriæ genitorem noſtrum Ottonem ſcilicet Imp. hæc eadem ſuo præcepto firmaſſe cognouimus, aſſenſum præbentes, prædictum monaſterium in noſtram tutelam ſuſcipimus atq; mundiburdium; pręcipientes hoc regali decreto, vt præfatus locus vocabulo Repesholt habitatio clericorum perpetuo fiat, pertinens ad Eccleſiam Bremēſem, ſub cura ac diſpoſitione eiuſdem loci Archiepiſcopi, cum omnibus quæ eidem Eccleſiæ de rebus Epiſcopij collata, vel ab aliis Dei fidelibus nunc collata, aut deinceps conferenda ſunt. Inſuper & omnes res præfatę Eccleſiæ ab omni cenſu iuris noſtri abſoluimus; & vt eidem Eccleſiæ libere ſeruiant, omni iudiciaria poteſtate remota firmiter hac regali pręceptione iubemus. Donamus etiam ad hæc pręfato Archiepiſcopo, interuentu Bernharti Ducis quædam noſtri iuris mancipia, litam videlicet Thietſuiden dictam, cum filiis eius & filiabus omnique progenie, quę ex hiis per ſucceſſura tempora fuerit procreata. Omnem etiam eorum poſſeſſionem, ſeu adquiſitionem ei in proprium tradimus, eo ſcilicet tenore, vt ipſe dehinc poteſtatem habeat, ſiue retinendi, dandi, vendendi, cōmutandi, ſeu quodcunque ſibi libitum fuerit inde faciendi. Si quis autem hęc noſtra decreta ſubdolis machinationibus, falſiſue diſputationibus aliquo modo irritauerit, regię noſtrę maieſtati ſe rebellare certiſſime nouerit. Et vt hęc noſtra auctoritas firma & inconuulſa permaneat, hanc cartam conſcribi, manuque propria confirmatam anuli noſtri impreſſione iuſſimus aſſignari. Data XIII. Kalend. April. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LXXXVIII. Indictione I. Anno autem III. Ottonis regnantis V. Actum Wigeldeshuſen feliciter in D[illegible] nomine, Amen.

OTTO IMP. ADALDAGO DE LIBERtate Monaſteriorum in regno Danorum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis Otto Dei Clementia Rex. Omnium fidelium noſtrorum, tam præſentium quam fururorum piæ deuotioni pateat, quomodo nos ob petitionem & interuentum dilecti noſtri Adaldagi, Bremenſis Eccleſię videlicet venerabilis Archiepiſcopi, ac pro ſtatu & incolumitate regni noſtri, quidquid proprietatis in regno Danorum, ad Eccleſias in honorem Dei conſtructas, videlicet Slieſwicenſem, Ripenſem, Aruſenſem, Ottoneſwigenſem, vel adhuc pertinere videtur, vel in futurum adquiratur, ab omni cenſu vel ſeruitio noſtri iuris abſoluimus; & vt Epiſcopis pręſcriptarum Eccleſiarum abſque vlla comitis, vel alicuius fiſci noſtri exactoris infeſtatione ſeruiant & ſuccūbant, volumus & firmiter iubemus. Inſuper concedimus prædictarum Eccleſiarum Epiſcopis, vt poteſtatem habeant emendi agros, poſſeſſiones, & prædia

in

in omnibus regni noſtri partibus, vbicunque velint aut poſſint. Seruos vero & colonos in eorum proprietatibus habitantes, nulli niſi iiſdem Epiſcopis ſeruituros, ab omni etiam noſtri iuris ſeruitio abſoluimus, & ſub nullius banno vel diſciplina illos, niſi ſub illarum Eccleſiarum aduocatis eſſe volumus. Adhoc etiam omnes fideles noſtri dinoſcant, quod nos Folgberti .... Eccleſiæ Epiſcopi .... ſiue qualicunque paratu euntibus in noſtri regni finibus theloneum prorſus perdonauimus. Et vt hoc noſtræ auctoritatis pręceptum firmũ atque inconuulſum permaneat, hanc cartam conſcribi, anulique impreſſione ſignari iuſſimus; quam & manu propria ...... firmauimus. Data XV. Kal. Aprilis, Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LXXXVIII. Indictione I. Anno autem III. Ottonis regnantis V. Actum Wildeshuſen in DEI nomine feliciter, Amen.

OTTO III. IMP. DE CVria Stipenlo.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto ſuperna fauente Clementia, Romanorum Imper. Aug. Omnium fidelium noſtrorum, tam præſentium quam futurorum nouerit vniuerſitas, quod nos, interuentu ac petitione B. noſtri amabilis ducis, & dilectiſſimi capellani noſtri Magniwardi, Liutgero Comiti dedimus curtem, quæ vocatur Stipenlo, in comitatu ipſius Liutgeri comitis, & in pago Weſtfalon ſitam, quam cum omnibus vtilitatibus, areis, ædificiis, vtriuſque ſexus mancipiis, terris cultis & incultis, agris, pratis, campis, paſcuis, ſyluis, venationibus, aquis, aquarum decurſibus, piſcationibus, molendinis, viis, inuiis, exitibus ſiue reditibus, tam quæſitis quam inquirendis, ſibi in proprium tradidimus, eo tenore, vt idem Liutgerus Comes de eodem prædio liberam habeat faciendi quod velit poteſtatem, ſiue illud tradere, commutare, vendere ſeu magis ſibi obtinere voluerit. Et vt hæc traditio firmior permaneat, hanc paginam manu propria roborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data V. Kal. Maij. Anno Dominicæ incarnationis Milleſimo primo, Indictione XIV. Anno tertij Ottonis regni XIV. Imperij V. Actum Rauennæ feliciter, Amen.

OTTO III. DE TRADITIONE Monaſterij Rameſloh.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Otto ſeruus aliorum. omnium fidelium Chriſti & noſtri imperij ſolers ſciat intentio, quod nos interuentu Maginwardi ſanctæ Aquiſgranenſis Eccleſiæ Cardinalis, noſtrique Capellani amabilis, maxime autem propter Dei omnipotentis amorem ipſius iuſtitiam intuentes per hoc noſtrum imperiale priuilegium largimur, & confirmamus ſanctæ Brimiacenſi Eccleſiæ, ad honorem ſancti confeſſoris Chriſti Willoldi conſtructæ, monaſterium Rameſloh dictum, ſicut ſui rectores habuerunt, cum omnibus illò rite aſpicientibus & integritate ſua. Eo tenore vt Archiepiſcopus Liebitzo omneſque ſui ſucceſſores eodem monaſterio fruantur, & pro vẽ voluerint, diſponant: tamen timorem Dei præ oculis habentes. Et vt huius noſtræ auctoritatis confirmatio firmior permaneat, hanc paginam manu propria roborantes ſigillare præcepimus. Data VIII. Kalend. Auguſti, Anno Dominicæ incarnationis Milleſimo primo. Indictione XIV. Anno III. Ottonis regni XIV. Imperij VI. Actum Paterno feliciter, Amen.

HEIN-

HEINRICVS SECVNDVS LIEBIZONI DE libertate Monaſteriorum & electione Epiſcopi, de mercatu & moneta Bremenſi, & de pace mercatorum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Rex. Si pias petitiones ſacerdotum prona deuotione ad effectum duxerimus, id procul dubio ad ſtatum præſentis vitæ & æternæ beatitudinis præmia capeſcenda nobis profuturum credimus. Quapropter omnium fidelium noſtrorum pręſentium & futurorũ nouerit induſtria, qualiter vir venerabilis Liebizo, ſanctæ Hammaburgẽſis Eccleſiæ Archiepiſcopus noſtris obtutibus præſentari fecit præceptum beatæ memoriæ ſenioris & anteceſſoris noſtri Ottonis tertij Imperatoris Auguſti, in quibus continebatur, quomodo ipſe pro diuino amore monaſteriis in eius Epiſcopio cõſiſtentibus imperiali authoritate libertatem & tuitionem conceſſiſſet, rogauitq; celſitudinem noſtram, vt nos denuo noſtra præceptione eadem monaſteria & omnia illuc aſpicientia confirmaremus. Nos vero eius iuſtæ & rationabili petitioni aſſenſum præbentes interueniente dilecta coniuge noſtra & regnorum conſorte Conigunda, ad honorem ſanctæ Dei genetricis Mariæ, cui locus ille Hammaburgh eſt conſecratus, eidem loco ſupradicto concedimus omnes conceſſiones quas cõceſſerat piæ memoriæ præfatus ſenior noſter imperator, cæteriſque monaſteriis ad hanc diœceſim pertinentibus, id eſt, Bremum, Buckum, Ramaslaum, Birchiſinum, Haſælinge, Ripisholt, ea videlicet conditione, vt ſemper ſub tuitione noſtra ſint perpetualiter, & quicquid modo habent, vel deinceps aliquomodo adquirere poſſint, eis eorumq; Epiſcopo libere ſeruiat, omni iudiciaria poteſtate remota. Concedimus inſuper præfato Archiepiſcopo eiuſque ſucceſſoribus licentiam cõſtruendi mercatum in loco Bremum nuncupato, bannũ & theloneum nec non monetam publici ponderis & puri argenti, totumq; quod inde regius Reipublicæ fiſcus obtinere ſeu aliquomodo ad noſtrum regium ius pertinere poterit, prælibatæ Bremenſi conferimus ſedi. Quinetiam negotiatores, eiuſdem incolas loci noſtræ tuitionis patrocinio condonauimus pręcipientes hoc regiæ auctoritatis præcepto, quo in omnibus tali patrocinentur tutela & potiantur iure, quali cæterarum regalium inſtitores vrbium per noſtrum regnum potiri noſcuntur. Nemoque inibi aliquam ſibi vindicet poteſtatem, niſi præfatæ ſedis Archiepiſcopus, & aduocatus, quem ipſe ad hoc delegauerit. Ad hæc concedimus, vt nullus Dux, neque Marchio, vel Comes aut alia quælibet iudiciaria poteſtas, in ſupradictorum hominibus monaſteriorũ Hammaburg videlicet Bremun, Buckum, Ramaslaum, Birchuſinũ, Haſalinge, Repesholt, aliquam poteſtatem ſibi vſurpet, litis ſcilicet & colonis atque iamundilingis, vel eos aliquis capitis banno, ob capitis furtum, vel alio quolibet banno conſtringat, aut aliquam iuſtitiam cogat facere, niſi Aduocati Archiepiſcopi prænominati quos idem ipſe velit & conſtituat aduocatos, Ipſi vero aduocati prædictos homines banno noſtro conſtringant ad omnem iuſtitiam faciendam. Donamus quoque Hammaburgẽſis Eccleſiæ prædictorumq; monaſteriorum illò pertinentium clericis poteſtatem eligendi inter ſe ſiue aliunde ſi neceſſitas expoſcat Epiſcopum, æquo tamen Regis conſenſu. Et vt hoc regiæ noſtræ auctoritatis præceptum à Dei noſtriſque fidelibus verius credatur, ac per ſucceſſura tempora inconuulſum diligentius obſeruetur, hanc chartam conſcribi, manuq; noſtra roboratam ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus. Data VIII. Kal. Iunij, Anno Dominicæ incarnationis M. III. Indictione I. Anno vero Domini Heinrici Regis I. Actum Gebehildehuſen.

HEIN-

HEINRICI IMPERATORIS DE *libertate locorum Breme, Hammaburg, Buckaun, Birſne, Ramaslo, Ripesholt.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Si petitiones ſacerdotum pias prona deuotione ad effectum duxerimus, id proculdubio ad ſtatum præſentis vitæ & æternæ beatitudinis præmia capeſſenda, nobis profuturum credimus. Quapropter omnium fidelium noſtrorum præſentium & futurorum nouerit induſtria, qualiter vir venerabilis Vnato Hammaburgenſis Eccleſiæ Archipræſul, quem nos eidem præfecimus noſtris obtutibus præſentari fecit, præcepta beatę memorię ſenioris & anteceſſoris noſtri Ottonis tertij Imperatoris Auguſti, in quibus continebatur, quomodo ipſe pro Dei amore monaſteriis in eius Epiſcopio conſiſtentibus imperiali authoritate libertatem & tuitionem conceſſiſſet, rogauitque Celſitudinem noſtram, vt nos denuo noſtra præceptione eadem monaſteria, & omnia illuc pertinentia confirmaremus. Nos vero eius iuſtæ & rationabili petitioni aſſenſum præbentes, dilectæ contectalis noſtræ Chunigundæ videlicet Imperatricis auguſtæ interuentione, ad honorem ſanctę Dei genitricis Mariæ, cui locus ille Hammaburg eſt conſecratus, eidem loco Hammaburgenſi concedimus, cæteriſque monaſteriis ad hanc diœceſim pertinentibus, id eſt Bremun, Buckun, Rameslaum, Birchuſinum, Heslinga, Ripesholt, quicquid ſenior & anteceſſor noſter, ſuique anteceſſores Reges videlicet & Imperatores eiſdem monaſteriis donando aut roborando conceſſerant, ea videlicet conditione vt ſemper ſub tuitione noſtra ſint perpetualiter, cum omnibus pertinentiis ſuis; quæſitis vel inquirendis. Concedimus inſuper præfato Archiepiſcopo eiuſque ſucceſſoribus licentiam conſtituendi mercatum in loco Bremun nuncupato, in quo nunc Archiepiſcopatus exiſtit, cum banno & theloneo atque moneta publici ponderis & puri argenti, totamque quod inde ad fiſcum noſtrum pertinere dinoſcitur prelibatæ Bremenſi conferimus ſedi. Quinetiam negotiatores eiuſdem incolas loci noſtrę tuitionis patrocinio condonamus, pręcipientes hoc imperialis auctoritatis pręcepto, quo in omnibus tali tutela & iure potiantur, quali maiorum videlicet ciuitatum inſtitores per noſtrum regnum potiri noſcuntur, nemoque inibi aliquam ſibi vindicet poteſtatem, niſi prefatæ ſedis Archiepiſcopus & aduocatus, quem ipſe elegerit. Ad hæc imperiali edicto iubemus, vt nullus Dux neque Marchio; vel Comes, aut alia quælibet iudiciaria poteſtas, in ſupradictorum monaſteriorum hominibus Hammaburg Bremun, Buckum, Ramaslaum; Birchuſinum Haeslinga, Repesholt, vel in ceteris pertinentiis eorundem, aliquam poteſtatem ſibi vſurpet, ſeu in litis, colonis, atque iamundilingis, vel eos aliquis capitis Banno conſtringat, aut aliquam iuſtitiam cogat facere, niſi aduocati Archiepiſcopi prænominati, quos ipſe velit & conſtituat aduocatos. Ipſi vero aduocati homines præfatos banno noſtro conſtringant, ad omnem iuſtitiam faciendam. Et vt hæc noſtra donatio à Dei noſtrique fidelibus vera eſſe credatur, ac per ſucceſſura tempora inconuulſa diligentius obſeruetur, hanc chartam conſcribi, manuque noſtra roboratam ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus. Data XII. Kalend. Decembris, Indictione XII. Anno Dominicæ incarnationis M.XIV. Anno autem Domini Heinrici ſecundi regnanti XIII. Imperij vero I. Atiſtedi actum feliciter, Amen.

CHVN-

CHVNRADVS II. BECELLINO, de mercatu Bremenſi, & mercatoribus ab Epiſcopo iudicandis.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Chunradus diuina fauente clemẽtia Romanorum Imperator Auguſtus, omnibus diuini noſtrique nominis amatoribus, tam futuris, quam præſentibus, perſpicuum eſſe cupimus, qualiter nos ob minime denegandã petitionem dilectiſſimæ coniugis noſtrę Gyslæ Imperatricis Auguſtæ, nec non ob amabilem interuentum chariſſimæ prolis noſtræ Heinrici Regis, Bicelino ſanctæ Bremenſis Eccleſiæ venerabili nobiſque amabili Archiepiſcopo mercatum in eodem loco cum theloneo, numiſmatibus, necnon omnibus vtilitatibus, ad mercatum pertinentibus habere conceſſimus: ea videlicet lege, vt bis in anno omnes qui illuc cauſa mercandi veniant, vna vice VII. dies ante Pentecoſten, ſecunda vice ſimiliter VII. dies ante feſtiuitatem ſancti Willehadi ibidem corporaliter requieſcentis, annualem mercatum illic habeant. Bannum autem noſtrum ſuper omnes hos illuc venientes, vt illuc eundo & redeundo habeant pacem, facimus Eundemque bannum noſtrũ prædicto Archiepiſcopo ob ſuum fidele ſeruitium ea ratione concedimus, vt ſi in hoc ſtatuto tempore ex illuc venientibus aliqua temeritas euenerit, inde iuſtitiam faciendi neque dux, neque comes, neque aliquis hominum præter ipſum & ſuos ſucceſſores licentiam habeant. Et vt hæc noſtra conceſſio ſtabilis & inconuulſa omni permaneat æuo, hanc paginam inde conſcribi, eamque ſigilli noſtri impreſſione præcepimus inſigniri. Data XVII. Kal. Octobr. Anno Dominicæ incarnationis M.XXXV. Indictione III. Anno autem Domini Chunradi II. regni XI. Imperij vero IX. Actum Magedeburch.

DATVM BECELLINO ARCHIEpiſcopo à Chunrado Rege de mercatis, monetis & theloneis.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Chonradus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Sollicitudo Imperialis potentiæ, quæ nos poſt exceſſum diuæ memoriæ Regum & Imperatorum diuinæ diſpoſitionis cuncta regentis non ignara reſpexit, monet & inſtigat, Eccleſiis Dei in regno noſtro circumquaque conſtructis tanto vigilantius prudentiæ noſtræ curam impendere, quanto conſtat in noſtri ordinis promotione cæleſtis gratiæ beneficia nos indulgentius percepiſſe. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium confidimus, ſi venerabilia loca oportuno tempore ad meliorem fuerint ſtatum Deo iuuante noſtraque potentia cooperante perducta. Quapropter nouerint omnes noſtri Chriſtique fideles, qualiter nos pro remedio animę noſtræ, & ob interuentum dilectæ contectalis noſtræ Gislæ, Imperatricis Auguſtæ, nec non chariſſimæ prolis noſtræ Heinrici regis Burgundionum, Becelino viro venerabili Hammaburgenſi Archipræſuli, ſuis ſucceſſoribus licentiam dedimus conſtruendi mercatum in loco Heslingoa nuncupato, in pago Eilangoa; eo ſcilicet tenore, vt aduocatus eiuſdem Eccleſiæ hiis diebus quibus annualis mercatus inibi celebrari & confluentia populi maxime ſolet fieri, videlicet in feſtiuitate ſancti Viti martyris poteſtatem habeant banno noſtro conſtringendi omnes, qui illuc conuenerint ad omnem iuſtitiam faciendam. Theloneum autem & quidquid ad noſtrum imperiale ius pertinet, ob amorem prædicti martyris, cui idem locus eſt conſecratus, eidem Eccleſiæ & ſanctimonialibus ibidem degentibus libere vtendum, & pro noſtra perpetua memoria imperiali largitione concedimus. Addidimus etiam pro voto & peti-

tione eiuſdem venerabilis viri, quoniam fidelem eum in omni negotio noſtro comperimus, vt poteſtatem habeat, ſi quando rei neceſſitas expoſcat, vel vtilitas in loco Stadum nominato, in prædio Eccleſiaſtico, mercatum ex integro conſtruendi, bannum & theloneum, nec non etiam monetam, & quicquid inde regius Reipublicæ fiſcus obtinere poterit, prælibatæ Hammaburgenſi conferimus ſedi. Homines vero qui in prædicto prædio quoquomodo ſibi habitacula faciunt, ſub banno & conſtrictione aduocati Epiſcopalis, nec alicuius alterius manere decernimus. Et vt hæc beneuolentiæ noſtræ traditio ſtabilis & inconuulſa omni permaneat tempore, hanc chartam conſcribi, manuque propria roboratam ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data IV. Idus Decembr. Indictione VII. Anno dominicæ incarnationis M.XXXVIII. Anno autem Domini Chunradi ſecundi regni XV. Datum Nereſtein. Feliciter, Amen.

CONFIRMATIO IMP. HEINRICI, Becelino Epiſcopo, de Mercatu Heslingoa.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente Clementia Rex. Sollicitudo regalis potentiæ quæ nos poſt exceſſum diuæ memoriæ Regum & Imperatorum diuinæ diſpoſitionis cuncta regentis non ignara reſpexit, monet & inſtigat, Eccleſiis Dei in regno noſtro circumquaque conſtructis, tanto vigilantius prudentiæ noſtræ curam impendere, quanto conſtat, in noſtri ordinis promotione cæleſtis gratiæ beneficia nos indulgentius percepiſſe. Ex hoc enim potiſſimum lucri prĕmium apud cōditorem omnium dominum promereri confidimus, ſi venerabilia loca oportuno tempore ad meliorem fuerint ſtatum Deo adiuuante à nobis perducta. Quapropter nouerint omnes Chriſti noſtrique fideles, qualiter nos pro remedio animæ patris noſtri piæ memoriæ Imperatoris Chuonradi, Becilino viro venerabili Hammaburgenſi Archipræſuli ſuiſque ſucceſſoribus licentiam à prædeceſſoribus noſtris datam confirmamus, conſtruendi mercatum in loco Heslingoa nuncupato, in pago Eilongoa, eo ſcilicet tenore, vt aduocatus eiuſdem Eccleſiæ hiis diebus quibus annualis mercatus inibi celebrari, & confluentia populi maxime ſolet fieri, videlicet in feſtiuitate ſancti Viti martyris, poteſtatem habeat banno noſtro conſtringendi omnes qui illuc conueniunt ad omnem iuſtitiam faciendam. Theloneum autem & quidquid ad noſtrum regale ius pertineat, ob amorem prædicti martyris cui idem locus eſt conſecratus, eidem Eccleſiæ & ſanctimonialibus ibidem degentibus libere vtendum pro noſtra perpetua memoria ſtabiliendo corroboramus & confirmamus. Sub hac etiam confirmatione pro voto & petitione eiuſdem venerabilis viri, quoniam eum fidelem in omni negotio noſtro comperimus, vt poteſtatem habeat, ſi quando rei neceſſitas expoſcat vel vtilitas, in loco Stadum nominato, in prædio eccleſiaſtico mercatum conſtruendi ex integro, bannum & theloneum, nec non etiam monetam & quidquid inde regius Reipublicę fiſcus obtinere poterit, prĕlibatæ Eccleſiæ Hammaburgenſi ſtabilimus. Homines vero qui in prædicto prĕdio quoquo-modo habitacula faciunt ſub banno & conſtrictione aduocati Epiſcopalis, nec alicuius alterius manere decernimus. Et vt hæc noſtræ beneuolentiæ confirmatio ſtabilis & inconuulſa omni permaneat æuo, hanc cartam conſcribi, manuque propria roboratam ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data III. Idus Maij. Indictione VIII. Anno Dominicæ incarnationis M.XL. Anno autem Domini Heinrici Regis tertij ordinant. XIII. regni primo.

PRIVI-

PRIVILEGIVM DE FVNDATIONE *Gozecenſis Monaſterij.*

NOTVM ſit omnibus tam futuris, quam præſentibus Chriſti fidelibus, quod ego Albertus, Sanctæ Bremenſis Eccleſiæ metropolitanę Archiepiſcopus, fratreſque mei Dedo & Fridericus Palatini præſides, hoc cœnobium Gozeka, quod in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in honorem ſanctiſſimę Mariæ virginis genitricis Dei, & beati Michaëlis Archangeli, pro remedio animarum noſtrarum & patrum noſtrotum vel parentum ex patrimonio noſtro conſtruximus, cum omnibus pertinentiis ſuis ſanctæ Eccleſię Bremenſi tradidimus, hoc videlicet ſtatuentes, & officij noſtri auctoritate confirmantes, vt ordo monaſticus, quem ſecundum beati Benedicti regulam hic inſtituimus, futuris perpetuis temporibus inuiolabiliter conſeruetur. Præterea fratres hic ſeruieutes, ſecundum Dei timorem & regulam beati Benedicti liberam habeant electionem, ſed electus Bremenſi Archiepiſcopo prę̨ſentetur. Decreuimus inſuper, vt quiſquis in hac ſtirpe noſtra laicus cęteris ætate prouectior fuerit, hic noſtra conſtitutione huic loco aduocatus conſtituatur. Si vero euenerit, quod abſit, vt talis de ſtirpe noſtra deficiat quemcunque Abbas cum conſilio frarrum ad defenſionem & vtilitatem loci experierit, hunc Archiepiſcopus Bremenſis aduocatum conſtituat. Qui aduocatus non quæ ſua ſunt, quęrat, nec populum ſuę tuitioni commiſſum violenter aut iniuſte opprimat, ſed omnia cum conſilio Abbatis agat, atque diſponat, nec extra eius voluntatem aliquid in populo prę̨ſumat. Ordinamus etiam atque ſtaruimus, vt in monumentum & confirmationem huius dedirionis, ad ſupplementum monachorum, hîc Chriſto Regi militantium, quadraginta librę argenti Friſicæ monetę leuioris & totidem lanei panni ex ærario Bremenſis Archiepiſcopi annuatim perſoluantur. Vr autem hæc rata & inconuulſa permaneant per ſuccedentem generationem in teſtimonium poſteris, literis iuſſimus commendari, & ſigilli noſtri impreſſione firmari. Teſtes huius rei ſunt iſti: Burchardus Halberſtadenſis Epiſcopus, Eppo Cicenſis Epiſcopus, Wintherus Mersburgenſis Epiſcopus; Harolfus, Adelbertus, Suidegerus, Adolfus Canonici Bremenſes. Dedo Marchio, & fratres eius Gero, Timo, Comites de Bren. De liberis hominibus Rudolfus de Goſtilice, Fridericus de Leſuick, Helinpertus de Wideſendorpe, Sigeboto de Stuuen. Miniſteriales Bremenſes, Sibecko & frater eius Gerungus & Godeſcalcus, Mecelinus. Dat. III. Kal. Octob. Anno incarnationis Domini M.LIII. Indictione III. Epiſcopatus Domini Alberti Archiepiſcopi, Anno VIII. Actum Gozeka in Chriſti nomine feliciter, Amen.

HEINRICVS ADALBERTO DE COMITA- *tu in Pagis Huneſga & Fiuilga.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Heinricus diuina fauente Clementia Rex. Si loca diuinis cultibus mancipata, more anteceſſorum noſtrorum Regum & Imperatorum ditare & ſublimare curamus, æternam retributionem nobis inde futuram liquido credimus. Quocirca omnium Chriſti noſtrorumque fidelium tam futurorum quam præſentium nouerit induſtria, qualiter nos pro remedio beatę memoriæ patris noſtri Heinrici tertij, Regis ſecundi Romanorum Imperatoris Auguſti, & ob interuentam dilectæ matris noſtræ Agnetis Imperatricis Auguſtæ, nec non ob petitionem & deuotum ac fidele ſeruitium Adalberti venerabilis Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi quæ eſt conſtructa in honorem ſancti Saluatoris & ſanctiſſimæ eius genitricis Mariæ virginis, quendam noſtri iuris Comitatum, ſcilicet in pagis Huneſga, & Fiuilga cum eodem iure omnique vtilitate quam anteceſſores noſtri habuerunt, vel vllo modo in futurum inde poterit prouenire, ad vſum eius dictæ Eccleſiæ in proprium tradi-

tradidimus, & condonauimus. Inſuper etiam eidem Archiepiſcopo licentiam & poteſtatem conceſſimus, in eodem comitatu duos mercatus conſtituendi, vnum videlicet in Wincheum, & alterum in Getleuiſwert, cum moneris & theloneis tam in aqua, quam in terra, & in omni diſtrictione quæ ad forum & regiam pertinet poteſtatem; ita quidē vt nullus Iudex aut exactor, vel vlla alia perſona, præter libitum prędicti Archiepiſcopi regiam noſtram traditionem inuadere, aut irritam facere pręſumat. Hanc autem traditionem tali ratione firmauimus, vt præfatus Archiepiſcopus & ſucceſſores illius de pręnominatis rebus liberam deinceps poteſtatē habeant tenendi, vel quidquid illis ad vſum Eccleſiæ pręnominatæ placuerit inde faciendi. Et vt hęc noſtra regalis traditio ſtabilis & inconuulſa omni permaneat æuo, hanc chartam inde conſcriptam, manu propria, vt infra videtur roborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data VII. Kal. Maij. Anno Dominicæ incarnationis M. LVII. Indictione X. Anno autem Domini Heinrici IV. Regis ordinant. III. regni primo. Actum Wetede in Dei nomine feliciter, Amen.

DIPLOMA FVNDATIONIS *Cœnobij Raſtandenſis.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Ego Adelbertus ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis Legatus, nec non vniuerſarum Orientalium ac Seprentrionalium nationum Archiepiſcopus, Hammaburgenſis quoq; Eccleſię prouiſor indignus, vniuerſis natis videlicet & naſcituris in Chriſto fidelibus fidelem orationem & ſempiternam ſalutem in Chriſto. Sicut Eccleſiaſticę religioni derogantes zelo iuſtitiæ accenſi debemus arguere, ita pijs fidelium affectibus etiam in omnibus conſenſum prębere verum eſt & neceſſarium, ad honeſtiſſima queq; apperenda diuinitus illos allicere, rum ſi quę petierunt cumulo dilectionis augere. Vnde pręſentium & futurorum ſciat vniuerſitas, qualiter nos Hunonis glorioſi Comitis, ſuę coniugis æque venerabilis Guillæ petitionem adimplentes, Baſilicam in pago Ammiri, in loco Raſtede appellato, ſub inuocatione ſanctiſſimi confeſſoris & Epiſcopi Odalrici conſtructam, à noſtra auctoritate ſtabilem & in perpetuum legalem eſſe decreuimus, determinantes ad eam villas, quarum hæc ſunt nomina; Netene, Hana, Bekenhuſen, Lemede, Bredehorne, Loyge, Oſtenhorſt, Hannichus, Mirihuſen, Raſtede, ea conditione, vt ſaluo honore & debito iure matris Eccleſiæ in Wiuelſtede, ad præfatam Raſtedenſem Eccleſiam hæ villæ pertineant, & abſque omni contradictione ſubiaceant: ita tamen, ſi aduocatus ipſi⁹ Eccleſiæ nobis noſtriſq; ſucceſſoribus, ſcilicet Archiepiſcopis ſuis obedientiam exhibuerit, nec præuancatione Doctorem iuſtitiæ conturbauerit. Et vt hæc per omnia ſuccedentium tempora firma & inconuulſa permaneant, chartam hanc ſcribi, & ſigillo noſtro corroborari præcepimus. Data anno incarnationis Dominicæ M. LIX. Indictione XII. III. Idus Septemb. Ordinationis vero eiuſdem reuerendiſſimi Archiepiſcopi Adalberti XVI.

HEINRICVS ADALBERTO, DE TRADItione Lieſmunde & Paludibus.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente Clementia Rex. Cum regiæ dignitatis ſit, ius cuilibet ſeruare ſuum, præcipue tamen Eccleſiaſtica iura nobis obſeruanda videntur, quia, ſi peccandum, tolerabilius in hominem, quam in Deum, ſi non peccandū, reuerentius tamen Deo quam hominibus obſequendum. Nos quidem patrum præcedentium veſtigia imitari optātes, augere bona eccleſiaſtica, aucta retinere, noſtroq; in quantū poſſum⁹ patricinio tueri debem⁹, quatenus noſtra tenera ætas ad virile robur anhelans, promoueri ſe ſperans, & dandi in Deo gloriam aſſequatur, & data inter homines

mines confirmandi gratiam non amittat. Vniuerſis igitur ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtriſque fidelibus, tam futuris, quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter dominus Adalbertus ſanctæ Hammaburgenſis Archiepiſcopus patronus & fidelis noſter clementiæ noſtræ ſerenitatem adiit ſupplicando, quatenus noſtræ proprietatis quoddam prædium, curtem ſcilicet quæ vocatur Lieſtmuone, in comitatu Marchionis Vdonis, & in pago Wimodi nuncupato ſitam, cum omnibus pertinentiis ſuis, progenitoris noſtri charæ memoriæ Heinrici Romanorum Imperatoris Auguſti, noſtræque animæ remedio, in ius ſuæ transfunderemus Eccleſiæ, & hoc idem omniaque alia eiuſdem Eccleſiæ bona, modis vndecunque legalibus aggregata, iure ſibi perpetuo poſſidenda, omni contradictione poſtpoſita, per noſtri præcepti paginam confirmaremus. Honeſtæ igitur petitioni noſtro cōſilio fidelium, videlicet dilecti magiſtri noſtri Annonis, Archiepiſcopi Colonienſis, Sigefridi Archiepiſcopi Moguntini, Burchardi Halberſtadenſis Epiſcopi, Ottonis Marchionis conſentire decernentes; remunerantes quoque prædicti Archiepiſcopi iuge ſeruitium, quod patri noſtro & nobis inceſſabili deuotione exhibuit, eandem prænominatam curtem cum vniuerſis appendiciis, hoc eſt, vtriuſque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, terris cultis, & incultis, aquis aquarumque decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, venationibus, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, monetis, theloneis, noſtrique banni diſtrictum, ſuper omnes ipſam terram inhabitantes, foreſtum etiam cum banno regali per totum pagum Wimodi, cum inſulis, Bremenſi ſcilicet & Lechter dictis, necnon cum paludibus Linebroch, Aſcbroch, Aldenebroch, Weigeribroch, Huchtingebroch, Brinſcimibroch, Weigenbroch limite diſcurrente vſque in Eiterna fluuium, pro animæ noſtræ corporis ſalute, ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ quæ eſt in honore domini & ſaluatoris noſtri, eiuſque intemeratæ genitricis perpetuæque virginis Mariæ, & beati Iacobi Apoſtoli conſecrata, perpetuo iure poſſidendam, omnium præſentium vel ſuccedentium contradictione remota, in proprium tradidimus atque donauimus. Confirmamus autem munificentia regia eidem Eccleſiæ libertatem, & bona omnia quæ à Carolo Magno prædeceſſoris noſtri Romanorum ſiquidem Imperatores, vel Franciæ reges vſque ad tempora noſtra prænominatæ Eccleſiæ conceſſerunt, & nos habendum ei omni tempore atque iure perpetuo poſſidendum, per noſtri præcepti paginam concedimus, omni noſtra & noſtrorum ſucceſſorum, cunctorumque mortalium maiorum vel minorū inquietatione remota, parochias ſcilicet, decimas, terras cultas & incultas, comitatus, mercatus, monetas, thelonea, cum omni vtilitate quæ deſcribi, vel quoquomodo inde prouenire poterit. Et vt hæc noſtra regalis traditio ſtabilis & inconuulſa per ſuccedentium momenta temporum permaneat, hanc chartam inde conſcriptam, manu propria vt infra videtur corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data eſt v. Kal. Iulij, Anno dominicæ incarnationis M. LXII. Indictione I. Anno autem ordinationis domini Heinrici IV. regis VIII. regni vero VI. Actum Altſtedij in DEI nomine feliciter, Amen.

HEINRICVS ADALBERTO DE COMITATU IN PAGO EMISGOA, VVESTFALA & ANGERI.

IN nomine ſanctę & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Rex. Cum regiæ dignitatis ſit, ius cuilibet ſeruare ſuum, pręcipue tamen eccleſiaſtica iura nobis obſeruanda videntur, quia ſi peccandum, tolerabilius in hominem quam in Deum, ſi non peccandū, reuerentius tamen Deo, quam hominibus obſequendum. Nos quidem patrum præcedentium veſtigia imitari optantes, augere bona Eccleſiaſtica, aucta retinere, noſtroque in quan-

tum poſſumus patricinio tueri, debemus, quatenus noſtra tenera ætas ad virile robur anhelans, promoueri ſpetans, & dandi in Deo gloriam aſſequatur, & data inter homines confirmandi gratiam non amittat. Vniuerſis igitur ſanctæ Dei Eccleſię noſtriſque fidelibus, tam futuris quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter dominus Adalbertus ſanctę Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, patronus & fidelis noſter, clementiæ noſtræ ſerenitatem adiit, ſupplicando, quatenus eidē Eccleſiæ, quæ eſt in honore ſancti Saluatoris eiuſque intemeratæ genitricis perpetuæque virginis Mariæ, & beati Iacobi Apoſtoli conſecrata, comitatum Bernhardi Comitis daremus in proprium. Vnde ad promerenda patriæ cæleſtis gaudia, & ad prolonganda ſub diuina ſemper defenſione noſtræ vitæ curricula, & ad explendam noſtrorum petitionem fidelium, videlicet dilecti magiſtri noſtri Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, Sigifridi Archiepiſcopi Moguntini, Burchardi Haluerſtadenſis, Guthariј Babenbergenſis, Adalberonis Wurziburgenſ. Epiſcoporum, Ottonis Ducis, Bertoldi Ducis, Ottonis Marchionis, Frietherici Comitis Palatini, Eckkiberti Comitis conſentire decernentes; remunerantes quoque prædicti Archiepiſcopi iuge ſeruitium quod patri noſtro, & nobis inceſſibili deuotione exhibuit, eundem Comitis prænominati comitatum in pagis Emiſgoa, Weſtfala, & Angeri ſitum, cum vniuerſis appendicijs eiuſdem Comitis beneficia reſpicientibus, hoc eſt, vtriuſque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, terris cultis, & incultis, aquis, aquarum decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, exitibus & reditibus, viis, & inuiis, quæſitis & inquirendis, mercatis, monetis, theloneis, foreſtum etiam cum noſtro banno regali per omnem comitatum, hiis tantum venationibus exceptis, quas nos aut prædeceſſores noſtri, Romanorum ſcilicet Imperatores, vel Francorum Reges, Eccleſiis vel Principibus per regij auctoritatem pręcepti largiendo contulimus, ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſię pro noſtræ vt diximus noſtrique progenitoris animę remedio, perpetuo iure poſſidendum, omni præſentium vel ſuccedentium contradictione remota, in proprium tradidimus, atque donauimus. Confirmamus igitur munificentia regia eidem Eccleſiæ libertatem per omnia retinendam, & bona omnia quæ à Carolo Magno prædeceſſores noſtri, Romanorum ſiquidem Imperatores, vel Francorum Reges vſque ad tempora noſtra prænominatæ Eccleſiæ conceſſerunt, & nos habendum ei omni tempore, atque iure perpetuo poſſidendum, per noſtri præcepti paginam concedimus, omni noſtra & noſtrorum ſucceſſorum, cunctorumque mortalium minorum vel maiorum inquietatione remota. Parochias ſcilicet, decimas, terras cultas, & incultas, comitatus, mercatos, monetas, thelonea, foreſta, cum omni vtilitate, quæ deſcribi vel quoquomodo inde prouenire poterit. Et vt hæc noſtra regalis traditio ſtabilis & inconuulſa per ſuccedentium momenta temporum permaneat, hanc chartam inde conſcriptam, manu propria, vt infra videtur, corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data IX. Kalend. Nouembris, Anno dominicæ incarnationis M. LXII. Indictione II. Anno autem ordinationis domini Heinrici quarti Regis VIII. regni vero VI. Actum Ratisbone in DEI nomine feliciter, Amen.

HEINRICI IMPERATORIS ADALBERto de Comitatu Stadenſi.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Rex. Cum regiæ dignitatis ſit ius cuique ſeruare ſuum, pręcipue tamen eccleſiaſtica iura nobis obſeruanda videntur, quia ſi peccandum, tolerabilius in hominem quam in Deum, ſi vero non peccandum, reuerentius tamen Deo quam hominibus obſequendum. Nos quidem patrum præcedentium veſtigia

gia imitari optantes, augere bona eccleſiaſtica, aucta retinere, noſtroque in quantum poſſumus patricinio tueri debemus, quatenus noſtra tenera ætas ad virile robur anhelantes promoueri ſi promouerit ſperans & dandi in Deo gloriam conſequatur, & data inter homines confirmandi gratiam non amittat. Vniuerſis igitur ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtriſque fidelibus tam futuris quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter dominus Adalbertus, ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus patronus & fidelis noſter, clementiæ noſtræ ſerenitatem adiit ſupplicando, quatenus eidem Eccleſiæ quæ eſt in honore Dei ſaluatoris, eiuſque intemeratæ genitricis perpetuæque virginis Marię, & beati Iacobi Apoſtoli conſecrata, comitatum Vdonis Marchionis, quem pater ſuus habebat antequam acciperet, daremus in proprium. vnde ad promerenda cæleſtis patriæ gaudia, & ad prolonganda ſub diuina ſemper defenſione noſtræ tẽporalis vitæ curricula, & explendam noſtrorum petitionem fidelium, videlicet dilecti magiſtri noſtri Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, Sigifridi Archiepiſcopi Moguntini, Burchardi Haluerſtadenſis, Guntharij Bauenburgenſ. Adalberonis Wiziburgenſis Epiſcoporum, Ottonis Baiuariorum Ducis, Bertoldi Ducis, Ottonis Marchionis, Fritherici Comitis Palatini, Ekkiberti Comitis decernentes conſentire; remunerantes quoque prędicti Archiepiſcopi iuge ſeruitium, quod patri noſtro & nobis inceſſabili deuotione exhibuit, eundem prænominati Vdonis Marchionis comitatum in Angeri ſitum, cum vniuerſis appendiciis eiuſdem Marchionis beneficia reſpicientibus, hoc eſt, vtriuſque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, terris cultis, & incultis, aquis & aquarum decurſibus, molis & molendinis, piſcationibus, exitibus & reditibus, viis & inuiis, quæſitis & inquirendis, mercatis, monetis, theloneis, foreſtu etiam cum noſtro banno regali per omnem comitatum iis tantum venationibus exceptis, quas nos aut prædeceſſores noſtri Romanorum ſcilicet Imperatores vel Francorum Reges, Eccleſiis vel principibus per regij auctoritatem præcepti largiendo contulimus, ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ pro noſtræ, vt diximus, noſtrique genitoris animæ remedio, perpetuo iure poſſidendum, omnium præſentium vel ſuccedentium contradictione remota, in proprium tradidimus atque donauimus. Confirmamus autem eidem Eccleſiæ munificentia regia libertatem per omnia retinendam, & bona omnia quæ à Carolo Magno prædeceſſores noſtri, Romanorum ſiquidem Imperatores vel Francorum Reges vſque ad tempora noſtra pręnominatæ Eccleſię conceſſerunt & nos habendum & omni tempore atque iure perpetuo poſſidendum per noſtri præcepti paginam concedimus, omni noſtra & noſtrorum ſucceſſorum cunctorũque mortalium maiorum vel minorum inquietatione remota. Parochias ſcilicet, decimas, terras cultas, & incultas, comitatus, mercatos, monetas, thelonea, foreſta, cum omni vtilitate quæ deſcribi vel quoquomodo inde prouenire poterunt. Et vt hæc noſtra regalis traditio ſtabilis & inconuulſa per ſuccedentium momenta temporum permaneat, hoc inde conſcriptum manu propria, vt infra videtur corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data eſt IX. Kalend. Nouemb. Anno Dominicæ incarnationis M. LXII. Indictione II. Anno autem domini Heinrici ordinationis quarti Regis VIII. regni vero VI. Actum Ratiſponiæ feliciter, Amen.

HEINRICI IMP. IV. DE PRÆDIO in Villa VVinethe.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente Clementia Rex. Notum eſſe volumus omnibus Chriſti noſtriſque fidelibus, tam futuris quam præſentibus, qualiter nos ob interuentum ac petitionem fidelium noſtrorum Sigfridi Magontini Archiepiſcopi, Annonis Colonienſis Archiepi-

chiepiſcopi, ſimulque pro deuoto ac fideli ſeruitio dilecti noſtri Adalberti Hāmaburgenſis Archiepiſcopi, quendam ſeruientem noſtrum, Nannonēm nuncupatum, vna cum filio ſuo Hildiberno vocato, atque filia ſua Lucia, nec non prædiis, quæcunque habere viſus eſt, in loco Winethe dicto, in pago Lacne, in comitatu Heinrici Comitis, ac vniuerſis bonis ſuis, eiſdē ſcilicet prædiis pertinentibus, id eſt, vtriuſque ſexus mancipiis, terris cultis & incultis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, campis, ſyluis, venationibus, aquis, aquarum decurſibus, riuis, piſcationibus, molis, molendinis, viis & inuiis, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, & cum omni vtilitate, quæ vllo modo inde prouenire poteſt, ad ſanctam Hammaburgenſem Eccleſiam, in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ conſtructam dedimus atque tradidimus; ea videlicet ratione, vt prædictus Archiepiſcop⁹ Adalbertus ſuique ſucceſſores de prænominatis mācipiis, eorumque poſſeſſionibus, liberam dehinc poteſtatem habeant, ita ſicuti de cæteris Eccleſię ſuę proprietatibus eiuſdem loci Archiepiſcopi hucuſque habuerunt, ac deinceps habituri ſunt. Ipſi quoque prænominati ſeruientes, Nanno ſcilicet, eiuſque heredes tali deinceps lege ac iure vtantur, quali ceteri eorum conſerui prædia ſua liberali poteſtate tenendi, infra Eccleſiaſtica dandi, vendendi, commutandi, precariandi, hæredibus ſuis relinquendi. Et vt hæc noſtra regiæ traditionis auctoritas ſtabilis & inconuulſa omni permaneat æuo, hanc cartam inde conſcriptam manu propria corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſim⁹ inſigniri. Data XVI. Kal. Febr. Anno dominicæ incarnationis M.LXIV. Indictione II. Anno autem ordinationis Domini Heinrici IV. regis IX. regni vero VII. Actum Triburiæ in Dei nomine feliciter, Amen.

ADALBERTVS DE DVOBVS MANSIS in Aldinbughin & de tribus in Stafhorſt.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Adalbertus almæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis legatus, vicarius Papæ, nec non omnium Septentrionalium nationum Archiepiſcopus, ſanctæ quoque Hammaburgenſis Eccleſię prouiſor indignus. Notum eſſe volumus omnibus pręſentibus, quam futuris Chriſti fidelibus, qualiter Domina Gysla noſtra videlicet Birxemenſis Canonica, de prędio ſuo duos manſos, ſitos in loco qui dicitur Aldinbughin, tres vero in loco, qui dicitur Staphorſt, cum omnibus appendiciis, id eſt, vtriuſque ſexus mancipiis, areis, agris, ædificiis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, ſyluis, venationibus, quæſitis & inquirendis, & cum omni vtilitate, quæ vllo modo inde prouenire poſſunt, Hammaburgenſi Eccleſię in proprium donauit atque contradidit. Eo ſcilicet tenore, vt in precariam duplicem ab Eccleſia commutationem reciperet. Vnde nos tam religioſis affectibus dignū præbentes aſſenſum, prędictæ ſcilicet Dominæ Gyslę, ad commutationem ſui, quod Eccleſię tradidit, patrimonij, de bonis Eccleſiæ decimas villarum, Rithram & Beuinhuſen donauimus, & ad tenendum in diebus vitæ ſuę conceſſimus. Si vero aliquis ſucceſſorum noſtrorum commutationem hanc, quam nos inſtituimus infringit, pręfata ſcilicet Domina Gysla, ſua retineat. Igitur vt hæc traditio ſtabilis & inconuulſa omni æuo permaneat, bannum noſtrū impoſuimus, & hanc cartam inde conſcribi, & impreſſione ſigilli noſtri roborari iuſſimus:

Ego Adalvvardus Sictonenſis Epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Ego Thiedo Brandenburgenſis Epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Ego Hiltinus Abbas Gorziacenſis interfui & ſubſcripſi.
Ego Thancmarus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Gero præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Meginvvardus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.

Ego

Ego Gotebaldus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Cynnamus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Bertholdus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Arnoldus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Thieto præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Berim præpoſitus interfui & ſubſcripſi.
Ego Liudgerus decanus interfui & ſubſcripſi.
Ego Adalbertus decanus interfui & ſubſcripſi.
Ego Adam magiſter ſcholarum ſcripſi & ſubſcripſi.
Ego Hemmi presbyter ſubſcripſi.
Ego Meinhardus presbyter ſubſcripſi.
Ego Leo presbyter ſubſcripſi.
Ego Adaldagus presbyter ſubſcripſi.
Ego Ansfridus presbyter ſubſcripſi.
Ego Bertolfus diaconus ſubſcripſi.
Ego VValdo diaconus ſubſcripſi.
Ego Eilo diaconus ſubſcripſi.
Ego Liudger diaconus ſubſcripſi.
Ego Habbico diaconus ſubſcripſi.
Ego Alderadus diaconus ſubſcripſi.
Ego Thedico diaconus ſubſcripſi.

Anno ab incarnatione Domini M. LXVIII. Indictione VI. Anno vero Domini Adalberti Archiepiſcopi XXVII. Data per manum Meginwardi Archicappellarij III. Idus Iunij. Actum Bremæ, feliciter.

HEINRICVS IV. LIEMARO DE TRADItione Abbatiæ Eltenæ.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus Heinrici filius Imperatoris ſecundi, diuina fauente Clementia Rex. Exemplum iuſtitiæ & honeſtatis à patribus noſtris diuæ memoriæ Auguſtis accipientes, tum ex proprio ſenſu per nos ipſos quæ ſint iuſta ac Deo placita intelligentes, regiam noſtram Maieſtatem decere perſpeximus, vt fideles noſtros fidem ac iuſtitiam ad nos ſeruantes, dignis retributionibus muneremur. Quamobrem Liemarum ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ venerabilem Archiepiſcopum nominis noſtri præcipuum amatorem, atque optime de nobis merentem, dignum duximus, vt pro ſua in nos fide egregia ac perpetua deuotione magno .... munere donaremus. Cum enim gens Saxonum ob ſuperbiam temeraria à nobis rebellione recederet, & bellum aduerſum nos toto de .... eo amplius ſumeret, ille fidem ſemel nobis iuratam pure & quam ſancte conſeruans, ſuos ac ſua, certe diuitias magnas, reliquit, ſeparatus ab illis atque ad nos veniens, lateri noſtro fidus & irremotus comes toto illo tempore adfuit: niſi forte noſtræ iuſſiones ac publicæ actiones aliquo ablegaſſent, aut propriæ ipſius vtilitates & rationes ad horam hoc expoſtulaſſent, vt abeſſet, non illum tenuitas rei familiaris, non laborum fatigationes, non vitæ diſcrimina aliqua dimouere. Eodem bello Saxonico duabus pugnis grauiſſimis maximo periculo nobis adfuit, ſed & apud ſedem Apoſtolicam, contra Hiltebrandum perturbatorem orbis .... magnis difficultatibus & anxietatibus legatione noſtra functus eſt, tribus vicibus ad expugnandum vrbem Romam, & capiendam nobiſcum venerat. Huic ob fidem

fidem in nos tantam & voluntarem quam optimam, ſpontanea conſideratione benefacere volentes, Abbatiam Altene in honore ſancti Viti martyris conſtructam, iuxta Rhenum fluuium, in pago Hamaland, Gerardi comitatu ſitam, ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ in venerationem ſaluatoris eius genitricis perpetuæ virginis Mariæ, nec non etiam ſupradicti ſancti Viti, pretioſiſſimi martyris conſecratæ perpetuo iure poſſidendam tradidimus, eidemque Liemaro præfatæ Eccleſię prouiſori & paſtori digniſſimo, ac ſuis deinde ſucceſſoribus in omne æuum perfruendam conceſſimus, quò tali liberratis noſtræ exemplo facilius ceteros ad ſimilem deuotionem, & noſtrum ſeruitium adtraheremus. Nos ramen à multis retro diebus Hammaburgenſem Eccleſiam præ omnibus feredilligentes, temporibus Adalberti einſdem ſedis venerabilis Archiepiſcopi, viri eruditiſſimi atq; egregie fidelis, curtem illi noſtram Lieſmundi dictam, complura alia prędia comitatus & donaria multa atque ornamenta contulimus, quo ipſius Domini noſtri ſaluatoris petitionem, qua in re ſumma ſalus & vita eſt, atque eiuſdem genitricis intemeratæ virginis opirulationem habere poſſemus. Dedimus aurem eo more, quo Reges & Imperatores ſolent, cum omnibus appendiciis, miniſterialibus, mancipiis vtriuſque ſexus, nundinis, theloneis, monetis, mercaris, areis ędificiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, viis, & inuiis, exitibus & reditibus, foreſtis, venationibus, aquis, aquarum decurſibus, molis, molendinis, piſcarionibus, quæſitis & inquirendis, Eccleſiis, Capellis, decimis, & cum omni iure, quod ad hęc tempora habuit, & vtilitate quę in futurum inde iuſte prouenire poterit. Et vt hęc noſtrę traditionis auctoritas omni tempore rata & ſtabilis, & incōuulſa permaneat, hanc cartam facti noſtri ſignificatricem ac teſtem ſuper ea reconſcribi & ſigilli noſtri ſignari impreſſione iuſſimus. Data x. Kal. Iulij. Anno Dominicæ incarnationis M. LXXXIII. Indictione VI. Anno autem ordinationis Domini Heinrici IV. Regis XXIX. regni XXVII. Actum Romę poſt vrbem captam, feliciter, Amen.

FRETENA DATA LIEMARO Archiepiſcopo.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Notum eſſe volumus & pręſentibus & omnium ſeculorum populis, qualiter fidelis noſter Liemarus Sanctę Hammaburgenſis Eccleſiæ venerabilis Archiepiſcopus, petitionem faciens noſtræ Celſitudinis Serenitatem adiit. Habebat is ex noſtra munificentia, qua vtebatur, Abbatiam quandam, quam ei in rebellione Saxonum fidem nobis ſeruanti, ac ſuis omnibus relictis arma noſtra ſequenti, in ſuſtentationem indulſimus, Abbatia Fredena nuncupata, ad honorem ſanctiſſimæ ac pretioſiſſimæ martyris Felicitaris, matris VII. filiorum, ſub Principe Chriſto conſtructa, ac canonicis monialibus commiſſa, in pago Weſtfala dicto, in comitatu Gerhardi Comitis ſita eſt. Quam cum præfatus venerabilis Archiepiſcopus Liemarus Eccleſiæ ſuæ in honorem ſancti Saluatoris, eiuſque genitricis perpetuæ virginis Mariæ, aliorumque ſanctorum Iacobi Apoſtoli, & Viti Martyris conſtructæ, concedi & perpetuo iure contradi ſummiſſis precibus poſtularet. Cui etiam Romæ ante biennium, capta vrbe Leoniana, abbatiam aliam Elrdeno dictam, in pago Hamalant iuxta Rhenum ſub honore ſancti Viri ſitam, ac temporibus fidelis noſtri ſanctæ memoriæ Adalberti Archiepiſcopi prędia multa noſtris ex reditibus cōtulimus, nunc in hac petitione fideliſſimos noſtros Wecelonem Moguntinum, Egilbertum Treuirenſem Archiepiſcopos, Conradū Traiectenſem, Robertum Babenburgenſem, Meynhardum Wirceburgēſem Epiſcopos, Fridericum Ducem Sueuorum adiutores ſibi adhibuit. Nos ergo adiutorum dignitatem, fidem, deuotionem conſiderantes, ſimul etiam ipſius Archiepiſcopi Liemari iuge ſeruitium, & perpetuos pro nobis labores tertactan-

ſtantes, voluntati eorum pro pietate noſtra ac liberalitate deeſſe noluimus. Igitur decernentes eorum petitionibus acquieſcere, eandem Abbatiam Fredena nominatam, ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ Imperatoria manu conceſſimus, ac in proprium tradidimus, vt eam iure perpetuo teneat, poſſideat, ordinet, & vtatur; ſperantes hoc factum in ſalutem animæ & vitæ ſubſidium nobis futurum. Dedimus autem ſicut mos eſt dare Regibus & Imperatoribus, cum miniſterialibus, cum mancipiis vtriuſque ſexus, cum clericis, Eccleſiis, Eccleſiarum dotibus, decimis, terris cultis & incultis, quæſitis & inquirendis, ſyluis, foreſtis, venationibus, pratis, aquis, aquarumue decurſibus, piſcationibus, viis & inuiis, molis, molendinis, paſcuis, mercatis, theloneis, monetis ad hæc cum omni vtilitate, quæ exire eiſdem ex bonis iuſte poterit. Sic autem illam tradentes, hanc cartam in teſtimonium poſteritati conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus, ne qua deinceps poteſtas hanc noſtram traditionem temerare & conuellere in perpetuum audeat. Data eſt autem v. Kalend. Ianuarij, Anno ab incarnatione Domini M. LXXXV. Indictione VIII. Domini autem Heinrici Anno regni XXXII. Imperij II. Actum Wormatiæ feliciter, Amen.

HEINRICI IMP. DE RESTITVTIONE III. Comitiarum Emeſcha, Angera, VVeſtfalia, quas Adalbertus amiſerat.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus. Notum eſſe volumus vniuerſitati Chriſti noſtriq; fidelium, qualiter Dominus Adalbertus, venerabilis Archiepiſcopus ſerenitatem noſtram adiit, petens & poſtulans, quod Eccleſię Hammaburgenſi, cui ipſe paſtor & rector præerat, donare vellemus Comitatum, quem in Emeſcowa & Weſtfale ſitum, Bernhardus Comes vir nobilis, & nobis genere propinquus, regendum vtendumque ſuſceperat. Habuit ſecum adiutores in petendo complures: ex Principibus Sigefridum Mogontinum, Annonem Colonienſem, Archiepiſcopos, aliquos etiam ex Ducibus & Marchionibus, numerauit ſuos pro nobis domi foriſque labores, oſtendit perpetuam eius in nos voluntatem. Et quia ipſius Bernardi Comitis ad hanc rem quærendus erat aſſenſus, ipſum vir ſapiens pretio & precibus adduxit, vt præſens laudator & aſſenſor exiſteret. Tunc nos ipſi Archiepiſcopo Adalberto ob merita ſua beneuolenter ad hoc petitionibus fidelium noſtrorum adquieſcentes, maxime etiam cum remunerationem nobis ſperam' à Domino ſaluatore, & ſanctiſſima eius genitrice Maria, & ſancto Vito martyre glorioſo, à quibus locus ille euidenter incolitur, Comitatum eundem, ipſo Bernardo Comite laudante & adſenſum præbente Eccleſiæ Hammaburgenſi donauimus & tradidimus. Addidimus etiam ei, ſicut mos eſt, noſtræ auctoritatis ſcriptum, ſigillum ei imprimentes, quod hoc in lōgum fieret poſteritati teſtimonium. Verum deinde procedente tempore, cum nouæ in regno perturbationes ſurgerent, dolis & inuidia quorundam factum eſt, vt Eccleſia ſupra memorata eodem comitatu ad aliquod tempus priuaretur. Veniens autem ſucceſſor eiuſdem Domini Adalberti, venerabilis Archiepiſcopus Liemarus, qui non minus in noſtro ſeruitio laborauit, rem nobis in memoriam reduxit, preces adiungens, iudicium poſtulauit; atque id ſæpe faciendo tandem effecit, vt in Purificatione inter ipſa ſolemnia miſſarum eundem Comitatum Deo Saluatori & ſanctę Mariæ offerentes recognoſceremus, ac in perpetuum redderemus. Factum eſt in Italia Veronæ in monaſterio S. Zenonis, videntibus & cognoſcentibus Erpone Monaſterienſi Epiſcopo, atque aliis Epiſcopis & Principibus compluribus, auxiliante etiam Domino Papa Clemente, quanquam tum præſens corpore non adeſſet. Itaque hoc facto iuſſimus huius recognitionis & redditionis cartam fieri, & ſignari vt eſſet in omne tem-

tempus firmum, & ratum, atque omnibus notum. Humbertus Cancellarius vice Archiepiſcopi Moguntini Routhardi atque Archicancellarij recognouit. Anno Dominicæ incarnationis M. LXXXVI. Indictione IV. Heinrico anno XLIII. regnante Imperante vero XIII. Data eſt Pataulj, præſente & laudante, ac confirmante Domino Papa Clemente. Recognoſcebant ex Principibus, Epiſcopus Monaſterienſis Erpo. Epiſcopus Veronenſis Wolſtrigel; Vincentinus Epiſcopus Ecelo; Taruiſianus Epiſcopus Eumpoldus; Epiſcopus Veltrenſis Aribo; Epiſcopus Fauentinus Routpret. Marchiones, Azo, Burchardus. Comites, Megenfridus, Wido, Houc, & alij complures.

LIEMARVS ARCHIEPISCOPVS de VII. manſis, quos dedit Gerhardus de Stumpenhuſen.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Liemarus Dei gratia Bremenſis Archiepiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus præſentibus & futuris ſalutem dicit. Notum eſſe volumus caritati veſtræ, qualiter Gerhardus filius Gerberti de Stumpenhuſen, poſt mortẽ patris, feruore iuuentutis multas rapinas, multas captiones in homines Eccleſiæ noſtræ, ſine exemplo commiſerat. Quod cum faceret diutiſſime, eſſetque iam intolerabilis omnibus, nos & dux Magn⁹, quem non minus in ſuis hominibus offenderat, vſi ſumus in eum nos mucrone anathematis; ille perſecutionis infeſtatione facta. ergo hac voce ille à nobis animæ, à Duce periculum pertimeſcens vitæ, timore coactus eſt, vt declinationem faceret Duci, nobis autem ſatisfactionem damnorum. Cum ergo optio illi daretur, quidnam in compoſitione & emendatione nobis offerret, ſummã aliquam denariorum, an partem prædiorum; poſt multam deliberationem videns ſibi copiam argenti nullam eſſe, nec ſpem in amicorum præſidijs aliquam, dedit ex paterna hereditate manſos aliquot, cum mancipiis VIII. Quod cum apud Bremam die ſtatuto faceret, & daret ſuper reliquias ſanctorum in prædio Aſanthorp dicto, manſos VII. cum mancipiis VIII. factum eſt vt in ea villa pars manſorum deeſſet vel dimidia. Deinde cum in villa quæ dicitur Acheim, nos & Dux Magnus, & reliqui milites Eccleſiæ noſtræ quibuſdam de cauſis colloquium haberemus; aderant autem Dux magnus, vt dixi, Vdo Marchio Vdonis Marchionis filius, tunc adoleſcens, Comes Fridericus, tunc aduocatus Eccleſiæ noſtræ, Comes Ekkibertus, Comes Egilmarus, Lambertus Comes de Weſtfala, Adolfus frater ipſius Gerhardi, Thiedericus Sueuus, Fr. noſter Marcellinus & filius fratris noſtri Adalbero, quidam Vdo de Weſtfala, nobilis adoleſcens Folcbertus. Hij omnes milites Eccleſiæ noſtræ. De militibus Ducis comes H. de Hammaburg, Comes Reynoldus, Hermannus de Imma. De militibus Marchionis, Gerbertus frater ipſius, G. Doulricus de Statha, & alij quam plures, tum ex liberis hominibus atque ex familia Eccleſiæ plus quam trecenti. Ibi Gerbertus præſens laudantibus fratribus eius Gerberto & Adolfo videntibus & audientibus his quos nominaueram, atque omnibus, qui in conuentu illo aderant, nam publice actum eſt, ſuper reliquias noſtras cum chirotheca, ſicut mos eſt liberis Saxonibus tradidit in Aſanthorp curtim ipſam & manſos IV. & dimidium, cum areis, ædificiis, terris cultis & incultis, quæſitis & inquirendis, pratis, paſcuis, piſcationibus, aquis, aquarumque decurſibus, ſyluis, foreſtis, venationibus, paſtionibus porcorum, inciſionibus arborum, molendinis, atque omnibus vtilitatibus quæ inde iure prouenire poſſunt, Mancipia dedit VIII. filiam presbyteri Lamberti, & alia VII. Vt autem impleret numerum manſorum ſeptenarium, quem promiſerat, dedit in villa, quæ dicitur Vſhuſan, manſos II. & dimidium, cum area vna. Aderat Comes F. aduocatus Eccleſiæ, qui chirothecam traditionis ſacris reliquiis impoſitam, vt mos eſt, abſtulit, & ab

ab ipſo Gerhardo per digitorum extenſionem promiſſionem confirmationis accepit. Poſt idem G. decimo die ex condicto noſtro in ſylua apud Asbeke, vbi nos calcem ad ædificandam Eccleſiam noſtram parabamus, matrem ſuam veriſſimam eius heredem nobis pręſentauit: quæ ex lege Saxonum donationem eius ore laudauit, & digito confirmauit. In huius rei teſtimonium, vt res geſta poſteritati fiat cognita, chartam hanc conſcribi iuſſimus, & bulla plumbea, vt nobis mos eſt, ſignari. Actum eſt anno ab incarnatione Domini M. L X X X V I I I. Anno ipſius Liemari Archiepiſcopi Epiſcopatus & ordinationis XVII. Indictione XIV. regnante & imperante IV. rege & Imperatore H.

VValdo ſenex & vetulus archicancellarius recognouit.

LIEMARVS DE TRADITIONE Asbeke & Alerbeke.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Liemarus Dei gratia Bremenſis Archiepiſcopus, omnibus Chriſti Eccleſięque fidelibus tam futuris, quam pręſentibus ſalutem dicit. Noſſe volo charitatem veſtram, qualiter quidam G. Nobilis homo, filius Gerberti de Stumpenhuſen, qui vt in ſuperiori chirographo continetur, quędam prędia, Eccleſiæ noſtræ pro emendatione quarundam culparum contradidit. Poſtea non coactus ſed ſponte ſua prædium quoddam Alarbeke dictum in pactione quadam eidem Eccleſię noſtræ in proprietatem dedit. Hoc autem habuit in pacto nobis laudantibus vt fieret homo noſter per manus, & acciperet de camera noſtra VIII. libras denariorum Goslarienſium, & hoc ante Penteeoſten illis diebus, quibus mercatum apud Bremam habetur. Hanc etiam oblationem & voluntariam pactionem nos tunc laudauimus, accepimus eum in hominem, beneficium dedimus, omnia ſecundum voluntatem eius perfecimus. Hoc ſcire volumus ſucceſſores noſtros hanc pactionem ſeruari debere ſibi ſoli dum vixerit, non filiis eius, non heredibus. Tradidit autem illud idem prædium in Bremenſi crypra veteri ſuper alrare, numero manſorum x. cum mancipiis, & ſicut mos eſt, cum areis, ædificiis, terris cultis & incultis, quęſitis & inquirendis, cum molis, molendinis, aquis, aquarumue decurſibus, pratis, paſcuis, ſyluis, lignorum & arborum inciſionibus, & omni tali vtilitate, & eo iure quo ipſe illud idem poſſiderat & parentes eius. Aderant pręſentes & hæc videntes multi ex militibus Eccleſiæ, comes Ekkibertus, Atholfus ipſius frater G. Folcbertus, frater noſter Macellinus, Adſtabant de ſeruientibus Eccleſiæ multo plures, Th. villicus, Suieko, Ecbertus, Ramword, Thietwid; Odico, Burchard, Tiedheri, Athelbero, Conſtantinus, Reinwardus. Facta ſunt omnia legaliter. Sed his ita geſtis, acceſſerunt amici noſtri, & ſubmonuerunt nos, ipſum G. in poteſtate Ducis fuiſſe eodem tempore, propter impietates & rapinas ac vaſtationes, quas fecerat in ducatu, nihil autem poſſe facere legitime, nec dare, nec accipere, niſi exiret de poteſtate Ducis. Tunc nos Ducem Magnum in natiuitate Domini inuitantes pro eo interpellauimus, exorauimus, exire de poteſtate eius fecimus, vt liber eſſet ex toto. Deinde cum poſt tres ſeptimanas nos cum quibuſdam militibus Eccleſiæ & ſeruientibus quam pluribus, ad villam Asbeke proficiſceremur ad calcem ad Eccleſiam noſtram fabricandam pararemus, ipſe nobis cum matre ſua, quæ tum viuens erat, eius heres veriſſima, in villa Haſela, in domo Goteſcalci ſeruientis noſtri, occurrit, traditiones omnes ex nouo fecit, & eorum prædiorum quæ prius pro emendatione dederat, & eius prædij, quod in hoc chirographo, pro pactione beneficij dediſſe eum apud Alarbeke commemorauimus, ipſe cum chirotheca, ſicut mos eſt, tradens hæc omnia prædiola, ſuper crucem & reliquias noſtras ex nouo dedit. Ekkibertus comes ex promiſſo F. Comitis, qui tunc erat aduocatus, chirothecam abſtulit, G. confirmationem digito, vt mos

P eſt

eſt Saxonibus, fecit, matre eius confirmante, ſicut iuſtum erat; frater ipſius G. Atholfus præſens laudauit, quanquam ad eum laudare nō pertineret. Ita omnia acta ſunt legaliter ſecundum omnem modum. Præſentes ibi fuerunt Comes Ekkibertus. Th. aduocatus Anshelmus, Folcbertus, Atholfus, Seruientes autem Ekkebertus, Mathelin⁹, Burchardus, Thiedericus, Athelbero, Reingoz, Reinward, Conſtantin, Thiederic, Gerfrith, Rathard, & alij multi. Et vt hæc eius traditio & pactio firma ſit & incōuulſa in perpetuum, placuit nobis & ſibi ſcriptū ſuper hoc fieri, & bulla noſtra ſignari in perpetuum teſtimonium earum rerum.

FRIDERICI EPISCOPI DE HOLLANdis Priuilegium.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus Dei gratia Hammaburgenſis Eccleſiæ antiſtes, vniuerſis fidelibus in Chriſto, præſentibus & futuris perpetuam benedictionem. Pactionem quandam, quam quidam cis Rhenum commanentes, qui dicuntur Hollandi, nobiſcum pepigerunt, omnibus notam volumus haberi. Præfati igitur viri Maieſtatem noſtram cōuenerunt obnixe rogantes, quatenus terram in Epiſcopatu noſtro ſitam, hactenus incultam paludoſamq;, noſtris indigenis ſuperfluam, eis ad excolendū concederemus. Nos itaq; noſtrorum vſi cōſilio fidelium, perpendentes rem nobis noſtriſq; ſucceſſoribus profuturam, non abnuendæ petitioni eorum aſſenſum tribuimus. Huius autem petitionis talis fiebat pactio, vt de præfatæ terræ ſingulis manſis, ſingulos denarios, ſingulis annis nobis darent. Manſi vero menſione ne diſcordia in poſterum in populo haberetur, quæ manſio in longitudine ſeptingentas & viginti, in latitudine vero XXX. habet regales virgas, cum riuulis terram interfluentibus, quos eis ſimili modo concedimus, hic inſcribi neceſſarium duximus. Cōdixerunt denique ſecundum decretum noſtrum decimam ſe daturos, ita videlicet, vt de frugibus terræ XI. manipulum, de agnis X. de porcis ſimiliter, de capris ſimiliter, de anſeribus ſimiliter, nec non decimam menſuram mellis, & de lino ſimili modo darent. Pullum equinum vſq; ad feſtiuitatem ſancti Martini ſolo denario, vitulū obulo redimerent. Ad ſynodalem iuſtitiam & inſtitutionem Traiectenſis Eccleſiæ nobis ſe per omnia obtemperaturos promiſerunt. Iudicia & placita ſecularis legis, ne ab extraneis prȩiudicium paterentur, ipſi vt omnes rerum diſſenſiones inter ſe definirentur. De ſingulis centum manſis II. marcas ſingulis annis ſe perſoluere aſſeruerunt. Maiorum placita ſiue iudicia rerum ſi ipſi inter ſe definire nequirent, ad Epiſcopi audientiam referrent, eumq; ſecum ad cauſam definiendam ducentes, inibi quam diu moraretur, de ſuo ipſimet procurarent: eo tenore, vt de placitati quæſtu duas partes haberent, tertiam vero Epiſcopo præberēt. Eccleſias in præfata terra vbi eis cōgruum videretur, cōſtitui conceſſimus. Quibus Eccleſiis decimam decimarum noſtrarum parochiarū Eccleſiarum earundem diſtincte in vſus ſacerdotis inibi Deo ſeruituri præbuimus. Parochiani vero nihilominus ſingularum Eccleſiarum ſuis Eccleſiis manſum vnum in dotem ad prædictos vſus ſacerdotis ſe daturos confirmant. Nomina virorum qui nos ad hanc pactionem faciendam confirmandamque conuenerant hæc ſunt. Heinricus ſacerdos, cui præfatas Eccleſias in vita ſua conceſſimus; ceterique laici Helikinus, Arnoldus, Hiko, Fardolt, Referic; quibus iam ſæpedictam terram, ſecūdum ſeculi leges, & præfatam conuentionem concedimus, & ipſorum heredib⁹ poſt ipſos. Huius conuentionis adſtipulatio fiebat anno Dominicæ incarnationis M. CVI. Indictione VI. regnante Dn̄o Henrico IV. Rom. Imp. Aug. Ad cuius paginæ decretū confirmandum cū adſtipulatione noſtra, noſtri impreſſione ſigilli hic annecti nobis complacuit. Si quis iſta contradixerit, anathema ſit.

Huius paginæ confirmationi ego VVernherus præpoſitus interfui & ſubſcripſi.

Ego

Ego Marquardus præpoſitus.
Ego Haſoko præpoſitus.
Ego Hugo præpoſitus.
Ego Adalbero.
Ego Tutho interfui & ſubſcripſi.
Ego Gerungus aduocatus interfui & recognoui.
Ego Hericus interfui.
Ego Thidericus.
Ego VVillo interfui.
Ego Erpo interfui & recognoui.
Ego Adelbertus.
Ego Gervvardus.
Ego Ermbertus.
Ego Reinvvardus.
Ego Ezelinus.

DE ECCLESIIS BRAMSTEDE, *Sanſtede & Ediſdorpe.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, F. Dei gratia ſanctæ Hammenburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, omnibus Chriſtianis ſalutem dicit. Notum eſſe volumus tam præſentibus, quam futuris, tam natis, quam naſcendis, qualiter duæ Capellę ad Eccleſiam Bramſtede terminatæ, iuſſu & nutu venerabilis Adalberti noſtri prædeceſſoris ſint cōſtructæ: hac tñ ratione, ne matri Eccleſiæ aliquod creſceret detrimentum. Dux enim Saxoniæ Bernardus ſæpius difficultatem itineris & paludoſa loca conquæſtus, Thiedolfeſtorp capellam impetrauit conſtrui. Dum magis & magis tumultus querimoniæ augeretur, quod Eccleſia certis temporibus, raris vel nullis è plebanis peteretur. Ille prædictus Archiepiſcopus Adalbertus Sanſtedi oratorium, conſenſu presbyteri de Bramſtede, fecit dedicari. Hæc filia matri iniuſta potentia fuit adempta. Nos quoniam matrem dedicauimus, ipſi omnia appendicia ſua bāni noſtri edicto alligauimus, has ad prædictā Eccleſiam Bramſtedi, ſine omni contradictione villas pertinere notificamus: Burſati, Drepciſati, Vtlide, Haſcwrte, Wrtflete, Rechtebe, Wirlebe, Vffenwrthe, Santſtedi, Butli, Rechtēflicte, Brechuſen, Nigelande, Aligwerſen, Crenneſſe, Aldendorp, Thiedelinſtorpe, Eidenwrth, Butli, Nienlant, Wimerſthorp, Flietſete, Lunenti, Stotle, Scathenebutli, Lindeneſſa, Witteneſtede, Holena, Bochla, La, Lubberſtedi, Achenſtedi, Hornendorp, Feneno, Alpenſtede, Hagan, Waldesbutli, Hlidenſtedi, Sethorp. Hoc factū vt maneat ſtabile, ſigilli noſtri atteſtatione firmauimus. Anno ab incarnatione Dñi M. CX. primo anno ordinationis eiuſdem venerabilis Archiepiſcopi F. Bremæ actum indictione II, feliciter, Amen.

INNOCENTIVS PP. EPISCOPIS SVEDIÆ *de obedientia quam facient ſuo Metropolitano.*

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus, vniuerſis Epiſcopis Suediæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Æquum eſt, vt qui aliis præeſſe deſiderat ſuis prælatis revereri humiliter nō erubeſcat. Ceterum venerabilis frater noſter A. Hammaburgenſis Archiepiſcopus ad ſedem Apoſtolicam veniens, grauiter quæſtus eſt, quod cū vobis, ſicut in antiquis

priuilegiis Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani Romanorum Pontificum continetur, metropolitico iure præſideat, debitam ei obedientiam ſubtrahatis. Quod profectò à vobis tanto eſt ſtudioſius corrigendum, quãto ſubiecto populo etiam in hoc bonę conuerſationis exemplo debitores eſtis, impendere. Per præſentia itaq; ſcripta fraternitati veſtræ mandamus, quatenus pręfato fratri noſtro A. Hãmaburgenſi Archiepiſcopo, tanquam metropolitano veſtro, obedientiam & reuerẽtiam deferatis, & nullam ei ſuper hoc moleſtiam de cetero irrogetis. Dat. apud montem Auentinum VI. Kal. Iunij.

INNOCENTIVS PP. ADALBERONI *Epiſcopo contra Aſcerum.*

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Adalberoni Hammaburgẽſi Archiepiſcopo, eiuſque ſucceſſoribus canonice promouendis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad hoc in B. Petri cathedra diſponente Domino conſtituti eſſe conſpicimus, quatinus ſingulis Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis, ſuam conſeruemus iuſtitiam, & qualiter tam temporaliter, quam ſpiritualiter earum ſtatus integer perſeueret, ſalubriter prouidere curemus. Dignum etenim & rationabile eſt, vt ſicut ſacroſancta Dei Eccleſia vnitatis ac fidei perpetua mater exiſtit, ita nimirum eius priuilegia cuſtodiantur illæſa, & nullis moleſtiis, nullis oppreſſionibus prauorum hominum fatigetur. Sępe vtique venerabilis Adalbero Hammaburgenſis Archiepiſcopus in præſentia prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Calixti & Honorij, ac noſtra, queſtus eſt, Aſcerum Lundenſem, & alios Epiſcopos Daciæ tibi debitam, ſicut metropolitano ſuo, quemadmodum in antiquis priuilegiis Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, Adriani, Romanorum Pontificum continetur, obedientiam denegare: frequenter autem & à prædictis prędeceſſoribus noſtris, Calixto & Honorio, & à nobis eis mandatum eſt, vt aut ad tuam & Hammaburgenſis Eccleſię redirent obedientiam: aut ſi quam ſuper hoc iuſtam ſe habere confiderent rationem, ad ſedem Apoſtolicam venirent oſtendere parati. Ipſi vero Apoſtolicis contemnentes obedire mandatis, nec venerunt, nec reſponſales miſerunt. Quia igitur nemo lucrum debet de ſua contumacia obtinere, ex deliberato fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium conſilio, tam Lundenſem, quam alios Epiſcopos Daciæ tibi reſtituimus. Ad formam itaque priuilegiorum Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Epiſcopatus Daciæ, Swediæ, Norwegiæ, Farriæ, Gronlandiæ, Halſingalandię, Islandię, Scridiuindię, & Slauorum, chariſſimi filij noſtri Lotharij Regis precibus inclinati tibi & per te Hammaburgenſi Eccleſię, ſuę videlicet metropoli, pręſentis ſcripti pagina confirmamus. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularisue perſona hanc noſtrę conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentauerit, ſecundo tertioue commonita, ſi non ſatisfactione commoda emendauerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat. & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem hęc ſtatuta noſtra ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem pręmia æternę pacis inueniant, Amen. Datum Romæ apud montem Auentinum per manum Almerici ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi, Cardinalis & Cancellarij VI. Kalend. Iunij. Indictione XI. Incarnationis Dominicæ Anno M.CXXXIII. Pontificatus vero Domini Innocentij Pp. II. Anno III.

LOTHARII IMP. DE LIBERTA- te poſſeſſionum Eccleſiæ, & eorum qui coloni ſunt.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, diuina fauente clementia, Lotharius tertius Romanorum imperator Auguſtus. Cum omnibus debitores ſimus, ſpecialius tamen pauperes Chriſti reſpicere debemus, & eorum bonam intentionem in omnibus promouere, & manu tenere. Nouerit itaque tam futurorum quam præſentium induſtria, qualiter ſanctæ conuerſionis frater Vicelinus ex legatione Athelberonis venerabilis Archiepiſcopi Hãmaburgenſis, per totam Slauiam, quæ in ipſius ſita eſt parochia, curam & vicem ſuſceperit prædicãdi verbum domini. Qui cupiens in vice legationis ſuæ permanentibus, ſicut nouellæ plãtationis agricola fructum adferre, Eccleſiam in eadem Slauia, quæ Nouum monaſterium vocatur, inchoauit, & fratres in ea ſecundum ſancti Auguſtini regulam ſatis deuote circa religionem inſtituit, ſperans commendatione diuini officij, & regulari conuerſatione, rudes illius gentis mentes ad agnitionem veritatis molliri & inflecti. Cui ſicut Eccleſiaſticæ plantationis operario, in temporalibus prouidere cupientes, rogatu dilectæ noſtræ Rikenze & principum hoc conceſſimus, vt illius terræ habitatores liberam habeant poteſtatem offerendi ſiue vendendi bona ſua præfatæ Eccleſiæ, & altius quam prædictus frater Vicelinus, Domino annuente in eadem terra fundare ſtuduit. Idem concedim⁹ ipſi de Holtzatis, in quorum confinio prænominata Eccleſia fundata eſt. Vt autẽ prefatæ Eccleſiæ fratres, tam oblatis quam exemptis quiete vti poſſint: omnia quæ ipſis quoquomodo collata fuerint, ab omni exactione abſoluimus, præcipiendo iubentes, vt nullus Archiepiſcopus, Epiſcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, nulla denique magna priuatáue perſona, in his conceſſis eos inquietare, deueſtire, moleſtare præſumat. Si quis vero contra hoc quod nunc concedimus conatus fuerit, centum libras auri, medietatem cameræ noſtræ, & medietatem prędictis componat fratribus. Quod vt verius concedatur, & ab omnibus diligentius cuſtodiatur, præſentis decreti paginam ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus. Huius rei teſtes ſunt, Athelbero Hammenburgenſis Archiepiſcopus, Thietmarus Verdenſis Epiſcopus, Athelbertus Marchio, Adolfus comes, & Conradus comes, Eilmarus comes, & alij comites, Sifridus, Rotholfus, Gerbertus, Fríthericus, Chriſtinus, Liudolfus, Bernhardus.

ADALBERO ARCHIEPISCOPVS DE libertate Eccleſiæ.

ATHELBERO Dei gratia Hammenburgenſis Archiepiſcopus, dilectis filiis eccleſiæ ſibi in domino commiſſæ tam futuris, quam præſentibus, gratia vobis & pax à domino multiplicetur. Quia noſtri iuris eſt, non tantum filios Domini, vel bene incedentes ſemper ad vlteriora verbo & exemplo prouocare, vel nutantes conſolidare, vel omnes qui aliquo modo deſolati & contribulati ſunt diuinis fomentis refocillare: ſed in Eccleſiæ ſanctæ decus eos qui extra ſunt pro poſſe noſtro incorporare, dilectioni veſtræ notum eſſe volum⁹, quod nos cognito bono zelo eius, dilecto filio & fratri noſtro fideli ſcilicet diſpenſatori Chriſti Vicelino, cum quibuſdam fratribus ei in domino cohęrẽtibus, legationem verbi Dei in Slauia, quæ noſtræ diœceſi vſque ad flumen Penum pertinet, vice noſtra prędicandi commiſimus. Verum quoniam præ feritate gentis barbaricæ illius in prędicta terra ſtabilem manſionem habere non poterant, ad repenſationem & ſuſtentationem eis conceſſimus Eccleſiam quandam in fine Holtſatiæ, quæ apud veteres Wipẽthorp, apud modernos vero Nouum monaſterium nũcupatur, cum decimis, & reditibus prius eo pertinentibus, & quandam villam Drageresthorp; cum omni vtilitate eius, ſiue in agris, ſiue in pratis, ſiue in ſiluis,

 quæ

quæ nos in dedicatione altaris baſilicę nouę ibidem ab ipſis inchoatę, vſui ſupradictorum fratrum mancipauimus. Plenam inſuper libertatem præfato Nouomonaſterio contulimus, ita ſcilicet, vt pręter nos & ſucceſſores noſtros, & pręlatos eorum quos ſanior pars congregationis elegerit, neque prępoſitus, neque Archipresbyter, neque Archidiaconus, nulla denique vel magna vel parua perſona, aliquid Eccleſiaſticę poteſtatis ibi habeat. Præterea eoſdem fratres ab omni itinerali labore & fatigatione omnino abſoluimus, non cogente neceſſitate infra terminos Hammenburgenſis Epiſcopij, eorum opera & conſilio ad Eccleſiaſtica diſponenda indigeamus. Vt autem apud ſucceſſores noſtros & poſteros eorum hęc inconuulſa & rata permaneant, hanc deuotionis noſtrę collationem ſeruis Dei & amicis noſtris hac præſenti carta ſigilli noſtri impreſſione inſignita ſtabilimus. Si quis vero contra hæc eniti præſumſerit, excommunicationis ſententiæ ſubiaceat. Data Hammenburg VII. Kalend. Auguſt. Anno ab incarnatione Domini M. CXXXVI. Indictione XIII. Anno Archiepiſcopatus Domini Athelbetonis XIV.

ADALBERONIS ARCHIEPISCOpi Priuilegium de decimis Eccleſiæ Nouimonaſterij.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti, Adalbero Dei gratia Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus omnibus Chriſti fidelibus ſalutē in perpetuum. Pōtificalis officij culmen a nobis frequēter exigit famulis Dei, pręſentis etiam vitæ ſumtus, ex noſtra ſollicitudine quantū facultas admittit prouidere, ne pro illis laborioſe forſitan acquirendis foris occupati, cogantur intus in laudem Dei debita minus exercere. Quapropter ſanctæ conuerſationis fratri cariſſimo Wicelino & fratribus eius, qui ſeruiunt in nouo monaſterio, in villa Wippēthorp nuncupata, in pago Holſatia, eiuſdem villæ decimā cum aliarum quarundam villarum ſubter-poſitarum decimis, veluti in villa Strauctan, Horegon, Brachtenuelde, Twenthorp, Tadeſthorp, Godlant, Wilberſon, Botenebutle, Husberge, Cūmeruelde, Padewrthe, Withorpe, Padenſtide, Bullingſtide, ſed & alias decimas iuxta fluuium Lieſtere in vtroque litore, à villa Elmeshorne vſq; ad lacū Wieflet, diuinam promereri cupientes retributionem omnino dando concedimus, & vt in vſus prædicti monaſterij fratrum perpetuo redigantur, & redactæ permaneant diligenti deliberatione ſtatuimus. Addimus autē & his decimas iuxta Wilſtram fluuium, ſcilicet à lacu qui dicitur Scladen, vſque ad fluuium qui vocatur Waltburgow, nec non & illas, quę ſunt in auſtrali plaga fluminis Sturæ, videlicet à flumio Luteſou, vſque ad montem Bredenberg, ſuadentes illis ex fraternæ caritatis plenitudine, vt quæ Deo donante & conſeruante, quamque videbunt ad neceſſarios vſus ſibi non deficere, ſtudeant & aliis in ea, quam gratis acceperunt caritate, gratiam hoſpitalitatis liberaliter impendere. Præterea de omnibus quæ in ſyluis ſiue paludibus per ſe vel colonos ſuos, vſque quam idem fratres elaborauerunt, tam in frugibus, quam in animalibus ipſi decimationes accipiant, & ſecundum quod ſibi viſum fuerit, ad laudem Dei & vtilitatem fratrum, ſagaciter inde diſponant. Vt autem hæc donatio omni æuo rata ac firma permaneat, hanc cartam conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari præcepimus; rogantes & obſecrantes in nomine Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu, vt nullus eam in toto vel in parte deteriorare præſumat. Si quis vero huic pio facto contraire ſeu derogare tentauerit, ſiue Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, ſeu Dux vel Marchio, Comes vel Vicecomes, ſiue aduocatus, ſeu quæcunque alia Eccleſiaſtica ſecularisue perſona, ſi ſecundo tertioue commonita non ceſſauerit, anathema ſit, Amen. Huius rei teſtes ſunt Siuardus Oldenſis Epiſcopus, Occo Sleſwicenſis Epiſcopus, Bertholdus Abbas de ſancto Paulo, Adalbertus præpoſitus de domo ſanctæ Mariæ & ſancti Petri, Bonita-

nifacius præpoſitus de domo ſanctæ Mariæ & ſancti Petri, Bonifacius præpoſitus, Hartmannus præpoſitus, Thetmarus decanus. Capellani Liutfridus, Odbertus, Anshelmus. Anno Dominicæ incarnationis M.CXLI. Regnante Chonrado Rege III. Anno vero ordinationis eiuſdem venerabilis Archiepiſcopi Adalberonis XVIII. Indictione IV. Acta ſunt hæc Bremæ v. Idus Iulij, feliciter Amen.

ADALBERO EPISCOPVS DE CONFIRmatione præpoſituræ noui Monaſterij.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Sanctæ caritatis euidens indicium eſt, non ſolum propriis, verum etiam alienis iuxta poſſibilitatē inſudare profectibus; vt qui pluribus ſtudeant in nomine domini proficere, pro pluribus mereantur benefactis æternæ retributionis præmia recipere. Quapropter venerabilis frater Viceline, ſuſceptæ à nobis obedientiæ gratias Deo obſeruator ſolertiſſime, ad laudē Dei & honorē tuum & Eccleſiæ in pago Holtſatiæ, in villa quondam Wipenthorp dicta, tibi cōmiſſæ, ampliare cupientes, nomē prælationis tibi & poſt te ſucceſſoribus tuis, eiuſdem Eccleſiæ cōgregationi canonicę pręficiendis, perpetuo conferimus & cōfirmamus, quatenus inantea nomine & dignitate præpoſitus de Nouo monaſterio dicaris, atq; inter reliquos noſtri honoris fidos & idoneos cōſultores, ſcilicet Hammenburgenſis ſeu Bremenſis Eccleſiæ priores habearis. Sed & parochianos ad eandem Eccleſiam prænominatam antiquitus & nunc pertinentes, tuæ ſollicitudini committimus, noſtraque auctoritate ſancimus atque decernimus, quatenus à te baptizētur, verbis ſalutis erudiantur, ſynodali lege informentur, mortui ſepeliantur Præterea & quia te in partem noſtri laboris ex paternæ benignitatis plenitudine ſtabilem & deuotum cooperatorem aſſumpſimus, Eccleſiam Bishorſt in ripa fluminis Albiæ ſitam cum banno ſimul & cum omnibus appendiciis eius acquiſitis vel acquirendis tibi cōcedimus, vt nullam in hac vel illa vlterius Eccleſia prępoſitus Hammenburgenſis, vel alia quęlibet perſona poteſtatem habeat, niſi tu & qui tibi in eodem ſupra dicto nouo monaſterio præpoſiti per liberam fratrum electionem ſucceſſerint, & à me, vel à meis ſucceſſoribus Hammenburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopis inueſtituram acceperint. Et vt hoc noſtræ benignitatis liberale decretum, omni æuo ratum maneat & inconuulſum, præſentem paginam cōſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus, & eorum nomina qui huius rei fautores & teſtes fuerūt, adnotari decreuimus. Siwardus Epiſcopus Obſalenſis, Bertoldus Abbas de S. Paulo, Conradus abbas de Roſſenuelde, Athelbertus præpoſitus Bremenſis Eccleſiæ maioris, Athelbertus præpoſitus de S. Willehado in monte, Hartmannus præpoſitus de Rameslo, Bonifacius præpoſitus de Ripesholte, Luidmundus prępoſitus de Heslinga. Thietmarus decanus cum reliquis fratribus omnibus. Capellani. Odbertus, Hartwicus, Peregrinus. Si quis huic paginæ in toto vel in parte contraire præſumpſerit, ſi ſecundo tertiove cōmonitus ceſſare noluerit, anathema ſit. Amen. Obſeruator autem benedictionem conſequatur. Amen. Acta ſunt Bremæ feliciter. Amen. Anno incarnationis Dominicæ, M.CXLII. Anno vero eiuſdem domini Athelberonis venerabilis Archiepiſcopi XIX. Indictione v.

DE DIVISIONE PALVDIS AVſtralis in Santou & ſuis conterminis.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij, & Spiritus ſancti, Adalbero Dei gratia Hāmaburgenſis Archiepiſcop⁹, omnibus Chriſti fidelib⁹ ſalutē in ppetuum. Quiſquis ſapit, rē ſuam ſic affectat agere, eoq; cōfirmationis tenore concludere, vt nō oporteat ſe calumniam ſeu moleſtiam ſuſtinere. Qua-

propter & teſtes idonei conuenienter cauſis agendis intereſſe cenſentur, & de geſtis priuilegia diligenter conſcribuntur, per quæ tam futuris, quam præſentibus, quæ ſunt acta, perpetuo legenda firmiterque tenenda traduntur. Notum igitur ſit omnium turbæ fidelium, tam nunc, quam in perpetuum, qualiter & nos, & Domina Duciſſa Gertrudis, & filius ſuus H. puer, Dux Saxonum, vna cum fideli noſtro Alberto Marchione, illuſtri Principe, paludem auſtralem, ſcilicet villis iſtis, Santou, Strabelinghehuſen, Ochtmunde, Hasbergen conterminam, æqua inter nos portione diuiſimus, & ab omni tam nobilium, quam miniſterialium, ſeu ruricolarum appellatione liberam factam, habitatoribus excolendam dedimus: melius & vtilius æſtimantes colonos inibi locati, & ex eorum labore fructum nobis prouenire, quam incultam, & pęne inutilem, eam permanere. Erat autem nobis hæc cum colonis illis conuentio, vt quotquot ibi manſi habeantur, totidem nobis à poſſeſſoribus eorum quolibet anno denarij perſoluantur, quo prædium non ſuum, ſed Eccleſiæ & noſtrum eſſe profiteantur, & decimam frugum, & porcellorum, & anſerum, ouium & caprarum, atque apum examinum, ſecundum vſum terrę noſtræ dare non negligant. Sed & poledrum denario, & vitulum dimidio redimant. Concedimus etiam, vt ad honorem Dei, Eccleſiam conſtruant, conſtructæque prædium, quo ſacerdos ibidem miſſas celebrando, baptizando, mortuos ſepeliendo, miniſtraturus ſe paſcat, conferat, & in ſynodalibus quę eis præuiderimus rectorem habeant. In placitis vero ſecularibus eum, quem ſibi præficimus audiant & defunctis patribus, tam filiæ quam filij eorum allodia pari diuiſione ſuſcipiant. Tribus etiam annuatim diebus ad placita ſui aduocati ex condicto veniant, & bannum pro quolibet ſuo commiſſo, tantum quatuor ſolidis redimant. Si quis ad nos liber intrauerit, & ſe ſicut eſt, liberum profeſſus fuerit, libertate ſua ſi velit vtatur. Sin autem, niſi prius relictis bonis, nequaquam alius quam Eccleſiæ proprius fieri permittatur. Si vero alius ſe ſeruum fecerit, prædio ſuo careat, & ad vſum Archiepiſcopi illud abſq; contradictione proueniat. Similiter qui venerit, & ſe ſeruum eſſe non negauerit, heres eius in ſuſcipiendo matrimonio illi ſuccedere poterit: qui ſi defuerit, Dominus eius ad ſuſcipiendam hereditatem ſuam omnino excluſus ſit, ſed Archiepiſcopus illam accipit. Porro qui cum ſit ſeruus ſe liberum eſſe iactauerit, & in hoc mendax probatus fuerit, ad dominum ſuum cum ſupellectili propria, ſi repetitur, reuertatur; & terra quam habuit, ad Archiepiſcopum ſine repenſatione pretij redigatur. Si quis ancillam alterius niſi Eccleſiæ duxerit, hereditas illius filiis ac filiabus ſuis non prouenit. Similiter & fæmina, quamuis libera, ſi alicuius viro proprio, niſi Eccleſiæ nupſerit, quia ſe quoque ſeruituti obnoxiam fecit, viro ſuo adhæreat, & prædium Eccleſiæ relinquatur. Præterea ſi aliquem prædia ſua, vt ſæpe neceſſitatis cauſa fit, vendere velle contigerit, primum Archiepiſcopo ſe, ſicut ſi alius comparare velit, exhibeat: quod ſi noluerit Archiepiſcopus, alij cuilibet emere licebit, attamen & quod is qui vendidit annuatim ſoluit, & hunc ſoluere poſtmodum oportebit. Ne quis autem poſterorum noſtrorum hanc conſtitutionem noſtram in toto vel in parte frangere vel deſtruere præſumat, paginam hanc conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri, & teſtium nomina ſubſcribi iuſſimus. Hæc ſunt nomina teſtium. Adalbertus præpoſit⁹, Bonifacius præpoſitus, Lutfridus præpoſitus, Capellani; Obertus, Hartwicus, Peregrinus, Gertrudis Duciſſa, & H. filius ſuus Dux. Nobiles, Egilmarus Comes, Gerbertus Comes, Thetmarus de Wimodia, Adolfus, Heinricus, Thidericus, & Liuthardus, Euerhardus, Gerlacus, Bernardus, Liudolfus. Miniſteriales; Linderus aduocat⁹. Th. & Th. Hachebertus, Gerungus, Willo, Egelbertus, Albero, Hildewardus, Arnoldus, Vdo, Werno, Dudo, Chriſtian⁹, Gerwardus. Anno Incarnationis Dñi M.CXLIII. Indictione V. Anno Domini Chunradi Regis VI. Anno vero Domini Adalberonis venerabilis Hãmaburgenſis Archiepiſcopi XX. Actum Bremæ III. Non. Septembr. Amen.

ADEL-

ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI de collatione prædij villæ Elmeshorn.

IN nomine Domini omnipotentis Patris & Filij, & Spiritus ſancti. Adalbero Dei gratia Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus omnibus Chriſti fidelibus, tam futuris quam præſentibus ſalutem in perpetuum. Notum vobis facimus qualiter diuina maieſtate ſuggerente religioſa domina Richardis, nobilis illa Comitiſſa famoſiſſimi Principis Rotholfi Comitis vidua, vna cum cariſſimis filiis ſuis Hartwico præpoſito Bremenſis Eccleſiæ, & fratre ipſius Rotholfo Comite, ſanctæ Dei genetrici & perpetuæ virgini Mariæ, & venerabili fratri noſtro Vicelino præpoſito ac fratribus ipſius in Nouo-monaſterio, ſcilicet in villa antiquitus Wipenthorp dicta, Deo famulantibus, eorumque ſucceſſoribus prædium ſuum, q. habuit in pago Holſatia, in villa Elmeshorn iuxta Gieſteram fluuium ſita, cum omnibus attinentiis, hoc eſt, ſyluis, pratis, paſcuis, viis & inuiis, aquis, aquarumue decurſibus, exitibus & reditibus, cum paludibus à prædicta villa Elmeshorn tendentibus, vſque ad locum, vbi lacus Wicflet fluit in Gieſteram, cum duobus mancipiis, Siberno, Odelino, perpetuo iure poſſidendum tradidit, ea videlicet conditione, vt ſui ſuorumque parentum apud eoſdem fratres iugis & inextricabilis ad Deum memoria conſiſtat. Et ne quiſquam heres eorundem, vel alia quælibet eccleſiaſtica ſecularisue perſona ipſis vel viuis vel mortuis hoc factum in toto vel in parte violare pręſumeret, auſcultantibus & aſpicientibus tam nobis ipſis, quam multis aliis, gratuitam & apertam eiuſdem prædij in ſupradictorum fratrum vſus reſignationem fecerunt, & hoc noſtræ auctoritatis & banno, & priuilegio ſtabiliri poſtularunt. Sed quia ſpe retributionis æternæ hæc viſi ſunt emoliri, decreuimus & nos piæ petitioni eorum propenſius adſentiri. Præterea & hoc præſenti paginæ neceſſarium duximus adnotari, quod mater Domini Henrici Marchionis, nobilis & religioſa Domina Ermingardis, ſuper memorato Nouo-monaſterio ſuum quoq; in villa eadem Elmeshoren prędium, nihilo minus ob recordationem ſui & ſuorum in perpetuum dedit, quod & noſtra auctoritate confirmari rogauit. Vt ergo vtrorumque bono affectui pium præbere videremur aſſenſum, præſentem paginam cōſcribi & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus, perpetuam eis annunciantes pacem qui eam inuiolatā ſeruauerint: imo à cōmunione omnium fidelium excludentes, qui aliquo modo ipſam infirmare ſeu deteriorare tentauerint. Huius rei teſtes ſunt: Hartwicus præpoſitus, Vicelin' præpoſitus, Hartmannus præpoſitus, Liudmundus præpoſitus, Vicelinus præpoſitus, Liudfridus præpoſitus, Erpo prępoſitus. Capellani; Odbertus, Anshelmus. Nobiles; Folradus, Thidericus, Widekindus. Miniſteriales; Adico, Ricbertus, Manegoldus, Werno, Edo, Liuderus, Euerwinus, Wolcmarus, Liudolfus, Sigero, Herimannus, Hardericus, Thietmarus, Godefridus, Euerhardus. Acta ſunt hæc Staden. Anno ab incarnatione Domini M.CXLIV. Anno vero eiuſdem venerabilis Adalberonis XX. Indictione VI. VIII. Kal. Auguſt. Amen.

CHVNRADVS REX HARTVVICO Epiſcopo, de Ditmarſia.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Rex II. Principalis excellentię prouidentiam decet, vt ea quæ à rectoribus Eccleſiarum, de ſacris earum poſſeſſionibus, vel ordinationibus, aut commutationibus ſub noſtrè conſpectu, ſiue ex iudicio, ſiue ex partium conſenſu fuerint, tenaciori ſcriptorum memoriæ contradantur, ne poſtera ætas rerum geſtarum ignara, aliquo errore ſeu diſſenſione fatigetur. Quocirca notum eſſe volumus, tam futuræ, quam præſenti huiuſmodi induſtriæ, quod vir venerabilis Fridericus ſanctæ Magdeburgenſis Eccleſię Archiepiſcopus

pus pacta quædam & conuentiones, in noſtra & Principum noſtrorum præſentia contraxit cum Hartwico præclaro Eccleſiæ ſuæ Canonico, eiuſque matri Richardæ Marchioniſſæ, quas vtrinque auctoritate noſtra regia roborari, & Principum noſtrorum, qui aderant teſtimonio ſtipulari petierunt. Siquidem prædictus ſublimis Clericus vna cum præfata matre ſua contulit eidem Archiepiſcopo & Magdeburgenſi Eccleſiæ poſſeſſiones ſuas, quas de patrimonio ſuo hereditaria ſucceſſione acceperat, quarum nomina hæc ſunt. Ierichowa cum ſuis pertinentiis, Lintin cum ſuis appenditiis, Wranekenſtein cum ſuis attinētiis, Errebasleue cum ſuis pertinentiis. Has itaque denominatas poſſeſſiones & non alias, retento tamen miniſterialium, qui ad eas pertinent omnibus diebus vitæ ſuæ, tam per obſides, quam per ſecuritatem ſacramenti obſequio tali conditionis tenore, prædictus nobilis Clericus Hartwicus cum matre ſua vna cōtulit Magdeburgenſi Eccleſiæ, vt quia inclytus carnalis frater ipſius Rodulfus comes à ſuis hominibus in Comitatu Diethmaringenſium impie interemptus fuerat, & ei tota paternæ domus poſſeſſio hereditario iure competebat. A cuius ingreſſu & vſu eum prædicti ſicarij ſui germani interfectores prohibebant, deberet eum prænominatus Archiepiſcopus per bonam fidem vſque ad efficaciam obtinendi adiuuare, non ſolum de prædicto Comitatu Diethmaringenſium, ſed etiam de Comitatu Nortlandiæ, & de poſſeſſionibus quæ fuerunt Comitis Friderici & Dominæ Idæ, & de omnibus quæ in ſua poteſtate habebat, & de omnibus aliis, de quibus eidem ſublimi clerico iuſta actio ex legum ratione competebat. Inſuper duas curtes Wiſelam & Goganheim cum omnibus appēdiciis præfatus Archiepiſcopus ſæpe dicto clerico & matri ſuæ dedit; hac interiecta rationis conſtantia, vt non ex iure beneficij eaſdem curias teneant, ſed reditibus earum ad vſus ſuos quoaduſque vixerint, filius poſt matrem, ſeu mater poſt filium abſque omni impedimento ex iure priuilegij poſſideant. Interim autem quicunque bona in præfatis curiis à beneficiali iure in libertatem ceſſerint, in vſus ſuos redigant, & quieta poſſeſſione obtineant. Præter hęc etiam idem Archiepiſcopus contulit prænominato nobili clerico de menſa ſua reditus XL. librarum, iuxta prædictam conditionis legem, vt non beneficiali iure teneat, ſed ad vſus ſuos accipiat. Adhæc quoque beneficium centum marcarum, quod primum de manu cuiuſquam Principis, vel cuiuſquam nobilis vacauerit, idem Archiepiſcopus ad vſus eiuſdem Clerici dimittere firma ſtabilitate promiſit, ita videlicet, vt filium ſororis ſuæ Adelbertum earundem centū marcarum ſibi legitimum hæredem relinquat. Super hæc omnia idem Archiepiſcopus data fide, inuiolabili conditionis lege promiſit, canonici ſui tam pro eo, quam pro Eccleſia ſua adhibita fide indubitanter ſpoponderunt miniſteriales ſui iureiurando firmauerunt, quod hæc omnia quæ prędicta eſſe noſcuntur, bona fide & abſque omni malo ingenio idem Archiepiſcopus debent obſeruare, & pro retinendis ad vſum & dominium eiuſdem nobilis clerici prænotatis poſſeſſionibus, tanquam pro ſuis & Eccleſię ſuę rebus inuiolate. Statutum etiam eſt, vt ſi prætaxatus Archiepiſcopus eundem præcelſum clericum adiuuarē non poſſet vel nollet, tota ad ipſum & ad heredes ſuos collatæ poſſeſſionis integritas reuerteretur. Conditionem vero in omni contractu valere, ſacra imperialis ſcripta indubitati iuris eſſe teſtantur. Et vt hęc ab omnibus ſit diſpoſita & conſtituta eſſe noſcantur, præſentis ſcripti paginam fieri, & noſtrę imaginis ſigno roborari mandauimus, & nomina quarumdam excellentium perſonarum quę huic contractui interfuerunt, ſubternotari fecimus. Rudulfus Haluerſtadenſis Epiſcopus, Anſelmus Hauelbergenſis Epiſcopus, Wikerus Brandeburgenſis Epiſcopus, Buggo Wormacienſis Epiſcopus, Wibaldus Stabulenſis abbas, Heinricus Dux Saxoniæ, Heinricus Palatinus Comes de Rheno, Adalbertus Marchio, Heinricus Comes de Winceborch, Fredericus Palatinus Comes, Adolfus comes de Schowenborch, Erneſtus comes de Hohenburch, Hluduicus comes de Lara, Sibodo de Scartuelde, Hludewicus de Wipera,

Hoge-

Hogerus de Manaſuelr, Eſyco de Burmenſteden, Walterus de Arneſtede, Otto de Hilgesleue. F. de Salizvvitelen, & frater eius Wolradus, H. de Botvvidel, & fratres ei⁹ Helmoldus & Wolradus. Anno Dominicæ incarnationis M.CXLV. Indictione VIII. regnante Chunrado Romano rege II. Anno vero regni eius VIII. Actum Magdeburch in Chriſto feliciter, Amen.

ADALBERO ARCHIEPISCOPVS BREmenſis, de decima Paludis Biſhorſt.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen. Ego Athelbero Hamburgēſis ſeu Bremenſis Eccleſiæ Deo propiciante vocatus Archiepiſcopus, fratribus in Nouo monaſterio q; eſt in pago Holſatiæ, in villa videlicet Wipenthorp dicta, ſub regulari diſciplina vicitantibus, ſuſtentationum oportunitatem prouidere cupiens, paludē quæ eſt verſus Biſhorſt, & iam non raro incolitur ab habitatore, diſtinctè deſcribi iuſſi, & decimationes tam frugum quam animalium, quæ inde proueniunt, eorundem vſibus fratrum deputaui, & non ſolum plurimorum teſtium, verum & præſentis paginæ ſanctione firmaui, ne quis in poſterum hęc audeat infringere, quod hic poteſt propter Deum à nobis bene & deliberate factum, intelligere. In orientali ergo plaga palus ſupradicta terminum habet marcham Holtſatorum, in auſtrali marcham Romersflet: in boreali autem lacum Wicflet, in occidentali vero foſſam tendentem vſque ad marcham Romesflet. Quæcunque itaque decumationes his prænotatis terminis cōcludunrur, à ſupra memoratis eiuſdem noui monaſterij fratribus auctoritate dñi noſtri Ieſu Chriſti, & noſtra perpetua irrefragabili poſſeſſione ſuſcipiantur, & in vſus Deo famulantium diſpenſentur. Si quis autem hoc factum noſtrum infregerit, anathema ſit. Huius rei teſtes ſunt Hartwicus Bremēſis Eccleſiæ præpoſitus, Stadenſium dominus, Hartwicus Hammenburgenſis præpoſitus, Vicelinus præpoſitus, Hartmannus præpoſitus, Liudmundus præpoſitus, Liudfridus præpoſitus, Bonifacius præpoſitus, Erpo præpoſitus, Odbertus Capellanus. Nobiles, Adolfus Comes, Adolfus & Thiedericus frater eius. Miniſteriales, Liuderus, Thiedericus, Gerungus, Hadebertus, Albero, Vdo, Willo, Arnoldus, Frithericus, Henricus. Acta ſunt hæc Bremæ Anno incarnationis Domini M. CXLVI.

HENRICI DVCIS BAVARIÆ ET *Saxoniæ adprobatio donationum paludum iuxta VVilſteram & Sturiam.*

IN nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Henricus Dux Bauwariæ & Saxoniæ. Ad hoc in culmen poteſtatis nos per gratiam Dei collocatos iuſte recognouimus, vt quo auxilij noſtri manum protendere, & quibus conſilij curam impendere neceſſarie propter Deum debeamus, facilius & manifeſtius ꝓſpicere valeamus. Sed cum omnibus debitores ſimus, præcipue tamen puſillos Chriſti qui mundo, ſuiſque ambitionibus renunciantes, ſub vmbra alarum diuinæ protectionis ſe contulerunt, nos manu tenere, eiſque in neceſſariis rebus ſubſeruire debere digne perpendimus. Notum ergo eſſe volumus, tam futuris quam præſentibus, quod & nos pia vota parentum noſtrorum in memoriam reuocare vtile duximus, & eorum bonum propoſitum in his quibus honorem Dei promouere ſtuduerunt confirmare proponimus. Siquidem à venerabili Athelberone Hammaburgenſi Archiepiſcopo per ſtudium & laborem reuerēdi patris Vicelini in prouincia Holtſatiæ in villa ab antiquis Wipenthorp dicta, Nouum-monaſterium inchoatum, & ſeruientes Deo inibi coadunatos, & videmus & ſcimus, patrem vero meum Ducē Heinricum, & auum meum Imperatorem Lotharium, locum ipſum oblationibus promouiſſe, donis honoraſſe, &

ſe, & res eidem Eccleſiæ collatas priuilegiis ſuis confirmaſſe, veraci relatione didicimus. Pro eo denique quia vineam Dei ibi plantatam bene fructificantẽ, in odore eius multos poſt Deum currentes rudes illius gentis homines ab impietatibus ſuis priſtinis correctos vicinas gentes Slauorum ab incredibilitate iam conuerſas ad fidem gratanter aſpicimus, locum ipſum digno honore amplectendum arbitramur, & eos, qui ſe ibidem Deo ſeruituros deuouerunt, etiam ex noſtra beneuolentia fouendos, & munificentia cõſolandos iudicamus. Quapropter paludem quæ eſt iuxta Wilſteram inter Sladen & Waleburgou,& alteram, quæ eſt iuxta Sturiam inter Luteſou, & Aldenou, à Comite Adolfo & omnibus Holſatis eidem Eccleſię collatas adprobamus,& in vſus fratrum eiuſdem prædicti Noui monaſterij cedendas in perpetuum auctoritate noſtra decernimus. Et vt hæc collatio rata & inconuulſa omni æuo permaneat, cartam hanc conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari fecimus, & nomina eorum qui affuerunt aſſignari mandauimus. Teſtes & fautores & cooperatores huius rei ſunt Athelbero Hammenburgenſis Archiepiſcopus, Hartwicus Bremẽſis Eccleſiæ maior præpoſitus, Vicelinus prędicti Noui monaſterij præpoſitus, Athelbertus Marchio, Comes Adolfus, Comes Heinricus de Bodvvide, Comes Chriſtianus de Aldenburg, cum aliis multis principibus, nobilibus & miniſterialibus, è numero Holtſatorum hi ſunt: Marcradus ſignifer prouinciæ, cum filiis ſuis, Vergotus filius Daſonis de Ennigge cum fratribus ſuis, Wluardus de Renkigge, Wicbertus de Wekkigge, Imico cum filio ſuo Reimaro, & fratribus ſuis, Ethelerus de Vrige, Godeſcalcus de Gereſthorp, Haſſo filius Henrici aduocati de Ottenebotle, Thiedbernus de Ho, Heinricus aduocatus de Barmizſtide, Marcradus de Buſele, cum filiis ſuis, Eluericus & Hiddo de Eidera, hi iudices terræ, Otherus ſignifer Sturmariorum. Quatuor etiam qui denominati ſunt Legati eſſe prouinciæ, Marcradus de Stenuelde, Toto de Kerleggehuſe, Rothmarus de Hanſtide, Aluardus de Eiderſtide, & reliqui plures. Acta ſunt hæc Heikenbutle, coram frequentia totius exercitus qui nobiſcum erat, quãdo reuerſi ſumus accepta victoria de hoſtibus regni Thiedmarskienſibus; qui Rotholſum Marchionem, Principem & Comitem ſuum, iam pridem interfecerant. & confirmata eſt hæc collatio fauore & acclamatione totius exercitus qui ibidem in Caſtris erat aggregatus. Anno incarnati verbi M. CXLIX. Indictione XII. Data Idibus Septembr.

HARTVVICI ARCHIEPISCOPI DE PALVde Sita infra Oldene & Berne & Horſebe.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ego Hartwicus Deo donante Bremenſis ſeu Hammaburgenſis Archiepiſcopus, paludem quandam partim præpoſito & fratribus maioris Eccleſiæ Bremenſis, partim vero mihi ac miniſterialibus admodum paucis pertinentem, duobus viris Iohanni videlicet & Simoni vendendam & excolendam fratrum omnium atque eorum, qui participes erant, miniſterialium deliberato aſſenſu tradidi, & iuſtitiam quam affectabant, ſcilicet qualem Hollandenſis populus circa Stadium habere conſueuit, conceſſi. Quo vero termino eadem palus omni ex parte includatur, diligenti diſtinctione deſcribi tam illis, quam nobis neceſſarium duximus, ne vel illi plus ſuo iuri quam ſit iuſtum adiicere præſumant, vel de nobis, ſi forte quod pactum eſt mutare vellemus, iniuria ſuſtineatur. Habet enim in plaga Orientali fluuium Hurſebe dictum, in Occidentali alium Berna vocatum, in Septentrionali vero Aldena fluit, in Auſtrali autem palus quæ Hurſibberemor nuncupatur, præmemoratam paludem claudit. Ceterum quia ligna ad comburendum præpoſito à populo inibi manente & ad præpoſituram pertinente ex inſtitutione priſtina ſunt adminiſtrata, & eadem propter agriculturam à colonis eradicanda, ex paternæ prouiſione beneuolentiæ ſtatuimus, quate-

quatenus omnes eorun. em noualium decimæ in vſus partim prępoſiti, partim fratrum, ſicut in priuilegio inde conſcripto continetur, ex noſtra largitione perpetuo poſſidenda tranſeant, & defectum lignorum per vtilitatem ſui fructuoſe ſuppleant. De decima vero frugum hoc ex gratia concedimus, vt vndecimum acetuum, quem Hollandenſes lingua ſua Viminen vocant, perſoluant. De animalibus autem, veluti polledris denarium, de vitulis obu m, de reliquis quoque iuſtam decimationem adminiſtrent, & quolibet anno denarios ſingulos pro ſingulis manſis reddant. Placita quoque tribus anni vicibus celebrent, & qui incuſati in hiis non ſatisfecerint, ad alia poſtmodum vocati ſua lege reſpondeant. Diſtrictum autem Ioanni emptori, quem ſupra recitaui iure beneficiali conceſſi, ea videlicet ratione, vt ſuo eodem iure liceat relinquere ſucceſſori. Vt autem rei huius diſpoſitio omni æuo ſtabilis & inconuulſa permaneat, præſentem cartam conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari, & teſtium nomina annotari iuſſimus. Huius igitur rei teſtes ſunt; Prępoſitus Liudfridus, præpoſitus Eipo, Bonifacius prępoſitus. Canonici, Godeſcalcus, Thedtwardus, Liutwardus, Eluericus, Redetus, Othalricus, Albeto, Thetinat s, Ercambertus, Sibertus Eilhardus, Nobiles; Albertus Marchio, Beinardus, Adolfus, Hermannus, Hodo, Thideticus, Hogetus, Miniſteriales, Liuderus aduocatus, Albeto, Chriſtianus, Frideticus, Sibertus, Getungus, Vdo, Dudo, Willo, Hadebertus, Atnoldus. Acta ſunt hæc anno Incarnationis Domini M.CXLIX. Anno quoque regis Chunradi IX. Anno vero eiuſdem venerabilis Archiepiſcopi I. Actum Bremæ.

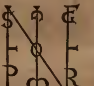
FRIDERICI IMP. CONFIRMAtio Priuilegiorum Bremenſi ſiue Hamburgenſi Eccleſiæ conceſſorum.

IN Dei nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Auguſtus. In examine cuncta Dei conſpicientes æquali, meritum ſors credimus dantis & corroborantis. Credimus etiam ad Imperialem Maieſtatem noſtram pertinere totius Imperij curas, præcipueque omnium Sanctarum Dei Eccleſiarum commoda conſiderare, & omnia eis aduerſantia ſub omni feſtinantia abolere, ne vel graui incommoditate vileſcant, vel qualibet nacta occaſione à priſtino cultu & religione recedant. quatenus dum hoc pro amore, pariterque timore Dei fideliter peragimus, illorum qui bona ſua pio affectu Deo contulerunt, meritis & gloria communicemus. Nouerint igitur omnium Chriſti Imperiique noſtri fidelium tam p ſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, qualiter dilectus noſter Hartwicus Hammaburgenſis Archiepiſcopus obtulit Maieſtati noſtræ priuilegium Diui & Auguſtiſſimi Imp. Hludouici, primi fundatoris & conſtructoris Hammaburgenſis Eccleſiæ, ſupplicans nobis, vt bona, poſſeſſiones, iura, immunitates, terminos, ſicut præfatus glorioſiſſimus Imperat ſtituit, nos æternæ ſtabilitatis vigore, prędictæ Eccleſię confirmaremus. N itaque pia facta prędeceſſoris noſtri clarius intuentes, & diuinæ dexterę op manum Chriſti ſui completum debita affectione cordis amplectentes, q quid in Hammaburgenſi Eccleſia ſtatuit, ſtatuimus, quod donauit donamus, & noſtra Imperiali auctoritate confirmamus. In memoriam reuocant , omnibus tam futuræ, quam præſentis vitæ fidelibus, quo cella Rodenach vocata, à ſanctiſſimo Imperatore Carolo Magno pręnominatæ Eccleſiæ ſit donata, & cella Tutholt in comitatu Flandriæ ſita, donatione Hludouici Imperatoris ad perennem Hammaburgenſis Eccleſiæ iuriſdictionem debeat pertinere. Recolimus quoque rem magna veneratione digniſſimam, quod in eodem loco trans Albiam Hammaburch nun-

Q cupa-

cupato, idem glorioſiſſimus Imperator Hludewicus proprij vigoris Archiepiſcopalem, & ſuper omnes Eccleſias Danorum, Sueonum, Norvvegiorum, Farriæ, Gronlandonum, Hallingolandonum, Islandonum, Scredeuindonum & omnium Septentrionalium partium metropolitanam ſedem conſtituit, & in futurum omnibus caſibus ſæpedictę Eccleſiæ obuiare poſſet, ne quiſquam Epiſcoporum aliquam ſibi trans Albiam vel alicubi in prædicta parochia vindicare debeat poteſtatem, certo limite eam circumſcripſit. Terminos itaque quos Imperator Hludouicus poſuit, & eos quos Otto Imperator poſtmodum ex conſilio Principum pręfatæ Eccleſiæ deſignauit, iuxta temporum æquam conſiderationem immutatos conſeruamus, & noſtra Imperiali auctoritate confirmamus; quod ſint videlicet termini eiuſdem Eccleſiæ ab Albia flumine deorſum vſque ad mare Oceanum, & ſurſum per Slauorum prouinciam vſque ad fluuium Pene, & per eius decurſum vſque ad mare Orientale, & per omnes prædictas Septentrionis nationes. Omnes quoque paludes infra ſiue iuxta Albiam poſitas, cultas & incultas, infra terminos eiuſdem parochiæ ſicut ab Imperatore Hludouico poſitæ ſunt, & nos ponimus, vt trans Albiam ſe & ſua ab incurſu paganorum ſecurius in his locis occultari queant. Et vt hæc confirmationis auctoritas ſui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, præſentem inde paginam conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus, adhibitis idoneis reſtibus, quorum hæc ſunt nomina. Arnoldus Maguntinenſis Archiepiſcopus, Euerhardus Bambergenſis Epiſcopus, Geberhardus Wirzebergenſis Epiſcopus, Albertus Aquenſis præpoſitus, Gerhardus Magdeburgenſis Præpoſitus, Fridericus Dux Sueonum, Chonradus Palatinus Comes de Rheno. Hludouicus Prouincialis Comes Thuringiæ, Marquardus de Gumbach.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris inuictiſſimi.

Ego Reinaldus Cancellarius vice Maguntinenſis Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui.

Data Franckenvvort XVII. Kalend. Aprilis. Indictione VI. Anno ab ſubcarnatione Domini Milleſimo Centeſimo Quinquageſimo octauo. Regnante Domino FRIDERICO Romanorum Imperatore Auguſto, Anno Regni eius VI. Imperij vero III.

FRIDERICVS IMP. HARTVVICO PRIMO, *de Liſmonia & Paludibus iuxta Bremis.*

IN nomine ſanctæ indiuiduæ Trinitatis Fridericus fauente Clementia diuina Romanorum Imp. Aug. Imperialem celſitudinem decet prędeceſſorum ſuorum pia facta non ſolum inuiolabiliter conſeruare, ſed etiam cenſuræ ſuæ auctoritate alacriter confirmare. Nouerit igitur omnium Chriſti inpetiique noſtri fidelium tam pręſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, qualiter nos antecesſorum noſtrorum veſtigiis inhęrentes, & pietatem intimę caritatis brachiis amplectentes, priuilegium perdilectiſſimi proaui noſtri Heinrici IV. Imperatoris noſtrę maieſtati oblatum debita cum reuerentia ſuſcepimus, & quaſi diuinę auctoritatis oraculum confirmare dignum duximus. Eius itaque glorioſiſſima facta proſequentes, & honeſtæ petitioni dilectiſſimi noſtri Hartvvici, venerabilis Hammaburgenſis ſiue Bremenſis Archiepiſcopi vota admitten-

mittentes, eandem Eccleſiam in noſtram imperialem tuitionem ſuſcepimus, & omnia quæ Carolus & Hludewicus ſiue Ottones, necnon diuus proauus noſter Henricus IV. cuncti præceſſores noſtri retro Principes præfatæ Eccleſiæ contulerunt, nos quoque gratuita pietate damus & confirmamus: Specialiter autem & nominatim curtem quæ vocatur Lieſtimunde, in Comitatu quondam Marchionis Vdonis, & in pago Wimodi, cum omnibus pertinentiis ſuis, hoc eſt vtriuſque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, aquis, aquarum decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, venationibus, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, monetis, theloneis, noſtrique banni diſtrictum, ſuper omnes ipſam terram inhabitantes. Contradimus quoque & confirmamus iam dictæ Hammaburgenſi ſiue Bremenſi Eccleſiæ foreſtum cum banno regali per totum pagum Wimodi, cũ inſulis Breme ſcilicet & Lechter; nec non paludes Linebruch, Aſpruch Aldenbruch, Huchtingebruch, Bruſçinubruch, Wigeribruch, limite diſcurrente vſque ad Ettirna fluuium. Confirmamus etiam munificentia regia eidem Eccleſiæ libertatem, parochias ſcilicet, decimas, terras cultas & incultas, Comitatus, mercat⁹, monetas, thelonea, cum omni vtilitate quæ deſcribi, vel quoquo modo inde prouenire poterit: bona ſiquidem omnia quæ à Carolo Magno prædeceſſores noſtri Romanorum Imperatores, vel Francorum reges vſque ad tempora noſtra prænominatę Eccleſiæ conceſſerunt, nos habendum omni tempore atque iure perpetuo poſſidendum per noſtri præcepti paginam ei concedimus, omni noſtra & ſucceſſorum noſtrorum cunctorumq; mortalium inquietatione remota. Et vt hæc noſtra Imperialis traditio ſtabilis & inconuulſa permaneat, præſentem inde paginam cõſcribi & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus, adhibitis teſtibus, quorum nomina hæc ſunt. Arnoldus Moguntinenſis Archiepiſcopus, Euerhard⁹ Bambergẽſis Epiſcopus, Gebehardus Werzeburgenſis Epiſcopus, Albertus Aquenſis præpoſitus, Gerhardus Magdeburgenſis præpoſitus. Fridericus Dux Sueuorum, Conradus Palatinus Comes de Reno. Hludewicus prouincialis Comes. Ego Reinoldus Cãcellarius vice Arnoldi Mogont. Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui. Data Fanckenuort XVII. Kal. April. Indictione VI. Anno Dominicæ incarnationis M.C.LVIII. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Auguſto; Anno regni eius VI. Imperij vero III.

FRIDERICI IMP. HARTVVICO ARCHIEPIſcopo de paludibus iuxta VViſeram.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Aug. Si liberalitatis noſtræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficij, & neceſſitates Eccleſiaſticas noſtro releuamus iuuamine, id nobis & ad temporalem vitam tranſigendam, & ad æternam feliciter obtinendã, profuturum liquido credimus. Omnium igitur Chriſti imperiique noſtri fidelium nouerit induſtria, tam præſentium quam futurorum, qualiter nos vtilitati Hammenburgenſis ſiue Bremenſis Eccleſiæ omni diligentia prouidere cupientes, paludes iuxta Bremam ſitas, videlicet Wegerebroch, Brinkerebroch, Huchtingerbroch, quæ prius abſque cultura erant, inhabitari & coli conceſſimus, infra hos terminos, à Wexe videlicet & Drexe inter Ochmundam & Wiſeram, vſque ad locum vbi cõfluunt, & trans Ochmundam inter Brinken & Hasberge. Omnes itaque qui has paludes ex commiſſione dilectiſſimi noſtri Hartwici Hãmenburgenſis ſiue Bremenſis Archiepiſcopi inhabitauerunt, in tuitionem noſtram imperialem ſuſcipimus, & omnia iura, quę idem Archiepiſcopus eis conſtituerit, rata habebimus, & omni tẽpore illis decernimus cõſeruanda. Quia vero idem Archiepiſcopus bouone venditorem eiuſdem paludis, & habitatorũ ipſius iudicem, noſtro & cognati noſtri

Heinrici ducis conſenſu cōſtituit, volumus & imperiali edicto iubemus, vt quicunq; à bonone ſiue à vicario ei⁹ poſſeſſionem in prædicta palude mercatus fuerit, nemo mortalium ipſum aut heredes ipſius vnquam iniuriari præſumat. Vt autem deſignatæ paludis habitaribus omnia iura ſua illibata permaneant, præſentē inde paginam conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus, adhibitis teſtibus, quorum nomina hæc ſunt. Arnoldus Moguntinenſis Archiepiſcopus. Euerhardus Bambergenſis Epiſcopus. Geuchardus Werzeburgenſis Epiſcop⁹. Albertus Aquenſis præpoſitus, Gerhardus Magdeburgenſis præpoſitus, Fridericus Dux Sueuorum, Chunradus Palatinus Comes de Rheno, Hludewicus prouincialis Cômes. Marquardus de Grumbach. Ego Reynaldus Cancellarius vice Arnoldi Moguntinenſis Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui. Data Frankeneuort. XVII. Kalend. April. Indictione VI. Anno Dominicæ incarnationis M.CLVIII. Regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Aug. Anno regni eius VI. imperij vero III

FRIDERICVS JMP. HARTVVICO ARchiepiſcopo, de libertate Epiſcopi.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. In examine cuncta Dei conſpicientis, æquale meritum fore credimus, dantis & corroborantis. Credimus etiam ad Imperialem maieſtatem noſtram pertinere totius imperij curas, præcipue omnium ſanctarum Dei Eccleſiarum commoda conſiderare, & omnia eis aduerſantia ſub omni feſtinantia abolere, ne vel graui incommoditate vileſcant, vel qualibet nacta occaſione à priſtino cultu & religione recedant, quatinus dū hoc pro amore pariterque timore Dei fideliter peragimus, illorum qui bona ſua pio affectu Deo contulerunt, meritis & gloria cōmunicemus. Nouerit igitur omnis Chriſti imperijq; noſtri fidelium, tam præſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, qualiter dilectus noſter Hartwicus Hammenburgenſis Archiepiſcopus obtulit maieſtati noſtræ priuilegium diui Auguſtiſſimi Imperatoris Hludouici primi fundatoris, & conſtructoris Hammaburgenſis Eccleſiæ, ſupplicans nobis, vt bona, poſſeſſiones, iura, immunitates, terminos, ſicut præfatus glorioſiſſimus Imperator inſtituit, nos æternæ ſtabilitatis vigore prędictæ Eccleſiæ confirmarēmus. Nos itaque pia facta prędeceſſoris noſtri clarius intuentes, & diuinę dexteræ opus per manum Chriſti ſui completum, debita affectione cordis amplectentes, quidquid in Hammaburgenſi Eccleſia ſtatuit, ſtatuimus, quod donauit donamus, & noſtra imperiali auctoritate confirmamus, in memoriam reuocantes omnibus tam futuræ, quam pręſentis vitæ fidelibus, quod cella Rodenach vocata à ſanctiſſimo Imperatore Karolo Magno pręnominatæ Eccleſię ſit donata, & cella Turholt in comitatu Flandriæ ſita, donatione Hludewici Imp. ad perennem Hammaburgenſis Eccleſię iuriſdictionem debeat pertinere. Recolimus quoq; rem magna veneratione digniſſimam, quod in eodem loco trans Albiam Hammaburch nūcupato, idem glorioſiſſimus Imperator Hludewicus ꝓprij vigoris Archiepiſcopalē, & ſuper omnes Eccleſias Danorū, Sueonum, Norvvciorū, Farrię, Grunlandonum, Haſlingolandonum, Iſlandonum, Scredeuindonum, & omnium ſeptentrionalium partium metropolitanam ſedē conſtituit. & vt in futurum omnibus caſibus ſępedictæ Eccleſiæ obuiare poſſet, ne quiſquā Epiſcoporum aliquam ſibi trans Albiam, vel alicubi in prædicta parochia vindicare debeat poteſtatem, certo limite eam circumſcripſit. Terminos itaque quos Imperator Hludouicus poſuit, & eos quos Otto Imp. poſtmodū ex cōſilio Principū pręfatæ Eccleſiæ deſignauit, iuxta tēporum æquam conſiderationē immutatos cōſeruamus, & noſtra imperiali auctoritate confirmamus; ꝙ ſint videlicet termini eiuſdē Eccleſiæ ab Albia flumine deorſum, vſq; ad mare Oceanū, & ſurſum per Slauorū prouinciam, vſq; ad fluuium Pene, & per eius decurſum vſque ad ma-

ad mare Orientale, & per omnes prædictas Septentrionis nationes, omnes quo-
que paludes infra ſiue iuxta Albiam poſitas, cultas & incultas, infra terminos e-
iuſdem parochiæ, ſicut ab Imperatore Hludewico poſitæ ſunt, & nos ponimus,
vt trans Albiam ſe & ſua ab incurſu paganorum ſecurius in hiis locis occulta-
re queant. Et vt hæc noſtræ confirmationis auctoritas ſui vigoris perpetuam
obtineat firmitatem, præſentem inde paginam conſcribi, & ſigilli noſtri im-
preſſione inſigniri iuſſimus, adhibitis idoneis teſtibus, quorum hæc ſunt no-
mina. Arnoldus Mogontinenſis Archiepiſcopus, Euerhardus Bambergen-
ſis Epiſcopus, Gebehardus Werceburgenſis Epiſcopus, Albertus Aquenſis pre-
poſitus, Gerhardus Magdeburgenſis præpoſitus, Fridericus Dux Sueuorum.
Con. Palatinus Comes de Rheno, Hludewicus prouincialis Comes Turingiæ,
Marquardus de Grumbach. Ego Reynaldus vice Moguntini Archiepiſcopi
& Archicancellarij recognoui. Data Frankenuort XVII. Kalend. April. Indi-
ctione VI. Anno ab incarnatione Domini M.CLVIII. Regnante Domino Fri-
derico Romanorum Imperatore Auguſto Anno regni eius VI. imperij vero III.

FRIDERICVS IMP. DE LIBERTATE omnium Eccleſiarum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clemen-
tia Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus. Qui mundiali poteſtate præ-
diti, quibuſcunque neceſſariis regentium ſuffragari feſtinant, diuinam ſibi nihil
refragari clementiam certiſſime ſciant. Ideoque non dedignamur affectum ad
nos confugientium perducere ad effectum clementer; quia ob hoc temporalis
regni modificationem nobis pariter ſperamus & amplificationem æternaliſque
prouenturam perpetuo perennitatem. Vnde nouerit omnium fidelium noſtro-
rum, tam præſentium quam futurorum ſagacitas, quod Adaldagus ſanctæ Hã-
maburgenſis Eccleſiæ venerabilis Archiepiſcopus adiit excellentiam ſerenita-
tis Imperatoris Ottonis ſemper Auguſti, ab eius pietate expetiuit talem liberta-
tem & tuitionem monaſteriis eius Epiſcopio conſiſtentibus, qualem cætera Ar-
chiepiſcoporum per noſtrum regnum monaſteria noſcuntur habere. Quia vero
iuſta & rationabilis eius petitio videbatur, ob remedium & memoriam animæ
piiſſimi genitoris ſui Ottonis Imperatoris Auguſti, eidem Eccleſiæ ſupradictæ
conceſſit conceſſiones, quas cõceſſerant anteriores Francorum reges & Impe-
ratores, cæteris monaſteriis ad hanc diœceſin pertinentibus, id eſt, Rame[illegible]la,
Brema, Byrſen, Buckin, & aliis. Cyuena, Rarſtarch, Ripesholt, Wippena[illegible],
ita ſcilicet, vt ſemper ſub imperiali tuitione ſint, & quidquid modo habent, vel
in futurum acquirere debent, & eis eorumque Epiſcopo libere ſeruiat, omni iu-
diciaria poteſtate remota. Conſtat etiam eundem venerabilem Archiepiſco-
pum Adaldagum, flagitatibus ſuis obtinuiſſe à rege Ottone licentiam cõſtruen-
di mercatum in loco Bremum nuncupato, bannum quoque & theloneum, mo-
netam, totumque quod inde regius reipublicæ fiſcus obtinere poterit Eccleſiæ
ſuæ rege donante contulit & retinuit. Quinetiam negotiatores eiuſdem incolas
loci, regiæ tuitionis patrocinio ita condonauit & commendauit, vt ex regię au-
ctoritatis edicto in omnibus tali patrocinentur tutela, & potiantur iure quali cę-
terarum regalium inſtitores vrbium; nemoque inibi aliquam ſibi vindicet pote-
ſtatem, niſi præfati pontificatus Archiepiſcopus, & quem ipſe ad hoc delegaue-
rit, non Dux, non Marchio, non Comes, nulla ſecularis poteſtas, in ſupradicto-
rum hominibus monaſteriorum, cuiuſcunque conditionis vel officij ſint, ali-
quam legem vel bannum, vel iuſtitiam exerceat, niſi aduocati ipſius Archiepi-
ſcopi, quos ipſe velit & conſtituat. Data eſt quoque clericis eiuſdem Eccleſiæ li-
bera poteſtas inter ſe ſiue aliunde eligendi Epiſcopum, cum neceſſitas popoſce-
rit. Quæcunque igitur in præſenti chirographo ſeu à Rege Ottone, ſeu ab Im-
peratore Auguſto conceſſa ſunt & confirmata, & nos imperiali auctoritate no-

ſtra eidem Eccleſiæ eadem concedimus & confirmamus, vt rata permaneant, & ſub noſtri ſigilli impreſſione ſemper inconcuſſa conſiſtant. Vt etiam his omnibus in poſterum maior fides adhibeatur, perſonas ad teſtificādum idoneas ſubſcribi iuſſimus; quarum nomina hæc ſunt. Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, Gotfridus Traiectenſis Epiſcopus; F. Monaſterienſis Epiſcopus; Philippus Merburgenſis Epiſcopus; Albertus Aquenſis præpoſitus, Gerhardus Magdeburgenſis præpoſitus, Thibaldus Sanctenſis præpoſitus, Arnoldus præpoſitus de Colonia apud Sanctum Andræam. Bruno præpoſitus in Colonia apud S. Georgium; Otto Bremenſis ſummus præpoſitus, Hartwigus Hammaburgenſis prępoſitus, Vdo Ramaslenſis prępoſitus. H. notarius. H. dux Saxoniæ, Chonradus comes Palatinus de Rheno, Hludouicus comes de Cleue; H. comes de Cuke; Adolfus comes de Monte; Symon comes de Tekeneborch, Otto comes de Rauensbetge & frater eius H; Marquardus de Crombach. Ego Reynoldus Cancellarius vice Arnoldi Moguntini Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui. Data in Verda Sancti Swiberti x. Kal. Maij, Indictione vi. Anno Dominicæ incarnationis M. C LVIII. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Auguſto. Anno regni eius vi. Imperij vero III.

FRIDERICI IMP. HARTVVICO *Archiepiſcopo Primo.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente Clementia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus. Cum regiæ dignitatis ſit, ius cuilibet ſeruare ſuum, præcipue tamen Eccleſiaſtica iura nobis obſeruanda videntur: quia ſi peccandum, tolerabilius in hominem, quam in Deum; ſi non peccandum, reuerentius tamen Deo, quam hominibus obſequendum. Nos quidem patrum præcedentium veſtigia imitari optantes, augere bona Eccleſiaſtica, aucta retinere, noſtroque in quantum poſſimus patrocinio tueri debemus. Vniuerſis igitur Chriſti noſtrique fidelibus, tam futuris quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter venerabilis Adalbertus ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus ſerenitatem clementiæ Heinrici IV. regis adiit ſupplicando, quatinus foreſtum in Ertnebroch, atque in ceteris circumiacentibus ſyluis, quod diuæ memoriæ annis eius Chuntadus, Romanorum Imperator Auguſtus, prædictæ ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſię perpetuo proprietatis iure poſſidendum contulerat, idipſum amplificando cōfirmaret. Qui precibus eius inclinatus prędicto foreſto adiunxit, quidquid inter Warmenow, Wiſeram, Aldenam, & Huntam fluuios venationis fieri poteſt & pręfatæ Eccleſię ſub regiæ tuitionis banno in proprium condonans tradidit atque confirmauit, præſentium cunctorum vel ſuccedentium contradictione remota. Addidit etiam eidem Eccleſiæ ſuæ proprietatis foreſtum in pago Ameri ſitum, in Comitatu Vdonis perpetuæ poſſeſſionis iure retinendum. Inſuper etiam omnibus ſanctæ Hammaburgenſis Eccleſiæ ſeruis & ancillis, ipſo Archiepiſcopo ſupplicante conceſſit, vt extra poſſeſſionem Eccleſiaſticam, quidquid terrarum vel mancipiorum acquiſierint, liberam habeant poteſtatem, infra ipſius Eccleſiæ familiam hereditandi, commutandi, poſſidendi, vendendi, tradendi, vel quidquid eis infra Eccleſiaſticam poſſeſſiōnē placuerit inde faciendi. Cōfirmamus & nos munificentia imperiali eidem Eccleſiæ libertatem, & bona omnia quæ à Karolo Magno prædeceſſores noſtri Romanorum Imperatores, vel Francorum reges vſque ad tempora noſtra prænominatæ Eccleſiæ conceſſerunt, & nos ei habenda omni tempore atque perpetuo iure poſſidenda, per noſtri præcepti paginam concedimus, omni noſtra noſtrorumque ſucceſſorum cunctorumque mortalium, maiorum & minorum inquietatione remota: Parochias ſcilicet, decimas, terras cultas & incultas, aquas & aquarum decurſus, comitatus, mercatus, monetas, thelonea, foreſta, cum omni vtilitate quæ deſcribi, aut

vllo modo inde poterit prouenire. Et vt hæc imperialis noſtræ conceſſionis ac confirmationis auctoritas ſtabilis & inconuulſa omni æuo permaneat, hanc cartam inde conſcribi corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri addita ſubſcriptione teſtium Principum, tam clericorum, quam laicorum, quorum nomina hæc ſunt:

F. Colonienſis Archiepiſcopus; Got. Traiectenſis Epiſcopus; F. Monaſterienſis Epiſcopus; Philippus Meriburgenſis Epiſcopus. Al. Aquenſis præpoſitus. Thibaldus Sanctenſis præpoſitus. Arnoldus præpoſitus in Colonia apud S. Andræam. Bruno præpoſitus in Colonia, apud S. Georgium. Otto Bremenſis Eccleſiæ ſummus præpoſitus; Hartwicus Hammaburgenſis præpoſitus; Vdo præpoſitus Rameslenſis. H. notarius. H. Dux Saxoniæ. Chun. Comes Palatinus de Rheno. Hludewicus Comes de Are. Th. Comes de Cleue. Her. Comes de Cuke. Adolfus Comes de Monte. Symon Comes de Thekeneborch. Otto Comes de Rauensberch & frater eius H. Marquardus de Grõbach. Ego Reynaldus Cancellarius vice Arnoldi Moguntinenſis Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui. Data in Verda Sancti Swiberti x. Kal. Maij. Indictione vi. Anno Dominicę incarnationis M. C LVIII. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Auguſto, Anno regni eius VI. Imperij vero III.

CONCESSVM HARTVVICO *Archiepiſcopo.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Quoniam diuina clementia Romani titulo Imperij & corona ſublimare nos & inſignire dignata eſt, ideo ſtudioſius honori & promotioni Eccleſiarum Dei inuigilare debemus, & efficacius inſiſtere. Inde eſt quod venerabilem Harwigum nobis per omnia dilectiſſimum ſanctæque Hammenburgenſis Eccleſię paſtorem & Archiepiſcopum inter ſpeciales noſtros præ ceteris principibus familiarius colligẽtes, ad perſonæ ipſius promotionem, honorem & omnimodam gloriam ſtudium adhibebimus, ſanctamque Hammaburgenſem Eccleſiam ipſius prouidentiæ commiſſam, fouere, manutenere, omnibus modis exaltare operam dabimus. Primum igitur dilectos noſtros Dominum Bremenſem & Baioariæ ac Saxoniæ Ducem, tantæ dilectionis vinculo vnire dignum cenſemus; vt ſi alteruter in alterum exceſſerit, per ſe vlciſſi non præſumat, ſed dictante ſententia ad examen noſtræ iuſtitiæ, prout decet, recurrere feſtinet. Aliam quoque cauſam quę inter dilectum noſtrum Bremenſem & Verdenſem, honorabiles perſonas agitatur, iuxta tenorem priuilegiorum vtriuſque adhibito Principum & aliorum ſapientum conſilio componere ſatagemus. In hac quoque parte fideliſſimo noſtro Bremenſi non poſſumus deeſſe, nec volumus; quia pro recupetanda ipſius heteditate, quam Magdeburgenſis ſuæ poteſtati aſcribit, prout melius & honeſtius poterimus, laborare curabimus. Præterea vt præfatus Bremenſis, noſtræ erga eum dilectionis emolumentum experiatur, ab expeditionibus & à debitis ſeruitiis, & à ceteris laboribus eum iuxta velle ſuum ſupportabimus. Cum etiam vniuerſalem Eccleſiam Romanam viſitare poterimus, debitum honorem Hammaburgenſi Eccleſiæ, pro iure noſtro, per omnia requiremus. Adiicimus inſuper quod Waltero de Arneſtede omnia cum beneuolentia dimittemus, quæ ab eodem Archiepiſcopo eum habuiſſe in beneficio cognoſcimus. Dabimus quoque dilecto noſtro Bremenſi Archiepiſcopo vini carratas xx. quolibet anno, de Bobarden x. & de Maguntino x. Pro eius etiam dilectione Bouonem in gratia Ducis pleniter reſtituemus, & quamdiu viuet ipſum ad omnia ſibi pertinentia ſub noſtra imperiali tutela conſeruabimus. Ego Reynoldus cancellarius, vice Domini Arnoldi Moguntini Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui. Datum Auguſtæ

anno Dominicæ incarnationis M. C LIX. Indictione VI. regnante Domino Friderico Romanorum Imp. Aug. Anno regni eius VII. Imperij vero IV. Amen.

VICTOR PP. DE ABBATIIS Roſeueldenſi & Rateſtadenſi.

VICTOR Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili fratri Hartwico Bremenſi Archiepiſcopo eiuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum. Quotiens illud à nobis petitur, quod religioni & iuſtitiæ conuenire monſtratur, animo nos decet libenti concedere & petentium deſideriis celerem præbere conſenſum. Ea propter chariſſime in Chriſto frater, tuis rationibus diligenter auditis & Eccleſiæ tuæ priuilegiis ſolerter inſpectis, honorem ſeu dignitatem, quam tui prędeceſſores ſuper tribus Epiſcopatibus Sclauorum videlicet Altenburc, Micheleburc Racesburc, habuiſſe noſcuntur, perſonæ & Eccleſiæ tuę duximus confirmanda. Igitur ſecundum formam priuilegiorum beatorum beatorũ patrum & anteceſſorũ noſtrorum Gregorij, Sergij, Nicolai, Benedicti, Adriani, Victoris, Stephani, & Innocentij, tibi tuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus, & ſanctæ Hammaburgenſi ſeu Bremenſi Eccleſiæ prędictos patribus per memorata priuilegia conceſſa ſunt, præſenti pagina confirmamus. Abbatiam quoque de Herſeuelde tibi tuiſque ſucceſſoribus concedimus & donamus, cenſu pro eadem Eccleſia IV. Byzantiis ſedi Apoſtolicæ, per te & per tuos ſucceſſores, per annos ſingulos perſoluendis. Pręterea Abbatiam de Radeſtat, quam Eccleſię tuæ tempore, felicis memorię Adriani prędeceſſoris noſtri....... nouimus eſſe ſubtractam, tibi & Eccleſię tuę reſtituimus, & præſenti priuilegio confirmamus. Statuentes vt nulla Eccleſiaſtica ſecularisue perſona hoc noſtrũ priuilegium infringere vel violare præſumat. Sed hæc & omnia quæcunque largitione Regum, conceſſione Pontificum ſeu aliis iuſtis modis Bremenſis Eccleſia conſecuta eſt, & quæ in poſterum, fauente Domino, poterit adipiſci, habeat, teneat, & poſſideat, perpetuo profutura. Si quis autem huic noſtræ inſtitutioni temere contraire tentauerit, niſi prçſumptionem ſuam ſecundo tertioue commonitus, congrua ſatisfactione correxerit, reum ſe exiſtere diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo ſanguine & corpore Domini noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem Bremenſis Eccleſię iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & in futurum æternæ pacis præmia ſorciantur. Amen. Datum Papiæ, per manum Gothefridi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ notarij. Anno Dominicæ incarnationis M. C LX. Indictione VII.

CLEMENS PP. DE IV. EPIſcopatibus.

CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Hartwico Bremenſi Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex iniuncto nobis à Deo Apoſtolatus officio, fratres & coepiſcopos noſtros, tam vicinos, quam longe poſitos ſincerę caritatis affectu debemus diligere, & Eccleſiis in quibus auctore Domino militare noſcuntur, ſuam dignitatem & iuſtitiam integram conſeruare. Eapropter venerabilis in Chriſto frater, tuis iuſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, Eccleſiam ipſam, cui auctore Domino pręſides, cum omnibus pertinentiis ſuis, Lubecenſem quoque Zwerinenſem, Raceſburgenſem & Ixſcolanenſem Epiſcopatus, cum vniuerſis bonis, tam ſpiritualibus, quam temporalibus, ſicut iuſte & ſine controuerſia poſſides, tibi & eccleſiæ tuæ auctoritate Apoſtolica cõfirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes vt nulli omnino hominum liceat hanc noſtrę paginam confir-

confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc adtentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam VII. Kal. Octob. Pontificatus noſtri anno primo.

HARTVVICI ARCHIEPISCOPI de confirmatione omnium quæ collata ſunt Eccleſiæ.

HARTWICVS Dei gratia Hammaburgēſis Archiepiſcopus vniuerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis natis & naſcituris in Domino S. Ordo rationis & Eccleſiaſticæ prælaturæ depoſcit officium, vt ſicut mala quæ videmus in ſubditis indicare debemus & auferre de medio, ſic bene ordinata benigne reſpicere, grataner adprobare curamus, & omni promouere ſtudio. Siquidem occaſione nouæ baſilicæ conſecrandę peruenimus ad clauſtrum in diœceſi noſtra in Holſatia, quod Nouum monaſterium appellatum eſt, vbi ſanctę conuerſationis hominibus inuentis, tanto maius acceſſit nobis gaudium, quanto propenſius de ſalute fratrum conſtat eſſe gaudendum. Inde eſt quod ipſum locum & inhabitantes plena charitate duximus amplectendos, poſſeſſa confirmare, poſſidenda tribuere, & quicquid ad ſalutem & commodum operari videtur, exhibere parati. Ad formam itaque priuilegij Domini & anteceſſoris noſtri beatę memoriæ Adalberonis Archiepiſcopi quæcunque bona vel ipſius acceſſione vel ex propriis eorum laboribus, & aliorum fidelium collatione, in poſſeſſione prædictæ congregationis inuenimus auctoritate Dei & B. Petri, & Romanæ ſedis, & noſtra confirmamus, ſtatuentes vt ad nullum niſi ad Hammaburgēſem Archiepiſcopum præſignati clauſtri præpoſitus & fratres reſpectum habeant, vt & aliquid à nobis conſolationis acciperent, & noſtri memoriam in ſuis habeant orationibus, quædam quæ ſubſcripta ſunt, de noſtra beneuolentia præbendis eorum adiicimus, tam ipſis, quam ſucceſſoribus eorum vſu perpetuo retinenda; ſcilicet Eccleſiam Bishorſt cum prædiis adtinentibus & banno ſuo, & filiis Volcmari. Item paludem Wicflete cum decima & banno. Item duos manſos Eimeshorne. Item Eccleſiam Ichhorſt cum decima & banno. Et decimam tum villarum Botele, Racolingge Harge. Item, decimam in auſtrali parte Wilſtere, Imneſſe, item Stocflete & Dammeflete, è regione Eccleſiæ, & in agrum adiacentem duodecim iugera continentem, & decimam eiuſdem agri, quam præfatam decimam & agrum præfatus Hartwicus nobis reſignauit, & nos ea pręfatis fratribus contulimus. Quæcunque etiam noualia à tempore huius actionis in parochia prædicta Noui monaſterij culta fuerint, ex noſtra charitate conceſſimus iiſdem fratribus & ſucceſſoribus eorum, hæc & alia quæ præſcripta ſunt, iure perpetuo retinenda. Quæcunque ergo Eccleſiaſtica vel ſecularis perſona huic noſtræ rationabili conſtitutioni contraire præſumens, aliqua in parte immutare tentauerit, anathema ſit. Teſtes aderant Præpoſitus Hammenburgenſis Hartwicus, Præpoſitus Bremenſis Otto. Odbertus Decanus, Donatus, Abbas de Rathe. Adalwardus Abbas de Stadeo, Liudmundus præpoſitus Keuena. Liudolfus præpoſitus de Sigeberge. Miniſteriales, Marcwardus, Gero, Sigero, Otherricus, aliique quam plures. Anno incarnationis Domini M. CLXIV. Actum Bremæ feliciter.

FVNDATIO EPISCOPIÆ Zverinenſis.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus Dei gratia Baioariæ atque Saxoniæ Dux. Summa æterna prouidentia, poteſtatem & adminiſtrationem in temporalibus idcirco nobis cōtulit, vt bonum operemur ad omnes, maxi-

maxime autem ad domeſticos fidei. Si itaque in promouendis vel ordinandis rebus Eccleſię vel Eccleſiaſticarum perſonarum commoditatibus deuoti & ſtudioſi æmulatores fuerimus, emolumentum laboris noſtri ab eo expectam', qui dat mercedem bonam ſuſtinentibus ſe. Quapropter notum facimus vniuerſis tam præſentibus quam futuri temporis Chriſti fidelibus, quomodo nos pro remedio animæ noſtræ,& parentum noſtrorum ad propagandam Chriſtianam religionem in terra Slauorum trans-albina,in loco horroris & vaſtę ſolitudinis, tres Epiſcopatus conſtruximus, allodiis, reditibus menſæ noſtræ dotauimus, inſuper ea, quam gladio & arcu noſtro quæſiuimus, hereditate ampliauimus. Prærogatiuam quoque totius Eccleſiaſticæ libertatis, iuxta formam ſanctorum canonum, & leges Imperatorum, tam Eccleſiis quam Eccleſiaſticis perſonis, Deo ibidem ſeruientibus noſtræ auctoritatis edicto firmauimus, & banno Apoſtolorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, corroborari fecimus.

Ex quibus Epiſcopatum Suerinenſem, quem poſtremo omnium conſecrari & dedicari in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſanctæ Dei genetricis Mariæ, & ſancti Iohannis Euangeliſtæ fecimus, trecentis manſis, & duabus villis, ac duabus curiis allodij noſtri dotauimus. Villa ſcilicet Boriſt in Sadelbant, villa Virkin, Chotendorp, cum duabus curiis, huius in eadem dote adiunximus terram quæ vocatur Burſuue, & caſtrum Werle dictum, cum terra attinenti etiam Werle dicta, ex vtraque parte aquæ Warnouue, & caſtrum Batth cum terra attinenti, videlicet Tribedne vocata, & terram Pitline vocatam, & duas terras prope Demmin, videlicet Weſtroſe & Loſis dictas, & decem villas Ilouue, Moysle, Darſis, Gugoluoſei, Paſtrouue, Notzta, Pamij, Montino, Quatzutin, Loſouu, Gnesdig, & villam ſancti Godehardi, quæ prius Godrach dicebatur, cum omni vtilitate, & attinentiis ſuis, & molendinum ex auſtrali parte eiuſdem villæ; Duas villas in Barda, villam Meiritz, & aliam in Warnow. Item prope Zuerin duas villas Rampe & Liſcouue, quæ mutato nomine Altauilla vocatur, & inſulam Schuerin adiacentem, & aliam inſulam prope Dobin, quæ Liphe dicitur. Ipſam ciuitatem Suerin à domo piſcatoris Suek, ſuper auſtrale ſtagnum poſitam, vſque ad antiquum cæmiterium, & inde protendit in directum vſque ad minorem ſcalam, cuius medietatem ad areas fratrum deputamus. Maiorem vero ſcalam vſque ad prædictam inſulam & molendinum in Aquilonari parte ciuitatis ſitum. Hæc itaque omnia auctoritatis noſtræ munificentia ſępe dictæ Eccleſię in vſus Epiſcopi libera donatione, cum omni iure & vtilitate donauimus, interpoſita nimirum aſtipulatione eorum, quorum beneficia ante fuerint,& banno Epiſcoporum qui aderant, roborari fecimus. Hęc autem ad vſum canonicorum cedant. Duæ prædictæ villæ prope Schuerin, Rampe & Alta-villa, in Brezin triginta manſi, in Yloua quatuor villæ. De decem ſupradictis cum omni vtilitate & attinētiis ſuis, nauale thelonium in Suerin, vbi tamen excipiuntur homines Epiſcopi. Parochiam in Schuerin cum omni iure. medietatem decimæ in Slatzne, tertiam partem decimæ in Muchelberg & in Ylouue. In Warnouu & in Muritz tertiam partem decimæ. Quę vero decimę Slauorum tenues ſunt, de tot prouinciis canonicis ad ſtipendia ſua deputatę ſint. Nam cum Deo donante decimę poſtmodum more Chriſtianorum conualuerint, in Epiſcopi diſpoſitione tunc pręſidentis ſit, vt Canonicorum numero, qui tunc erit, ſtipendia ſufficiant, & de reliquo aliæ congregationes ſubſtituantur. De duabus vero villis, & duabus curiis ſupra nominatis, quas Dominus dux de allodio hereditatis ſuæ dotauit, reditus in tres partes diuidantur, ita quod in anniuerſario Ducis vna pars redituum Canonicis, altera pars pauperibus ad ſeruitium conferatur, tertia vero in dedicationem Eccleſiæ, ad ſeruitium tribuatur. Hæc ſiquidem omnia cum omni integritate & vtilitate nunc & poſtmodum profutura ſine aliqua exceptione, Eccleſiæ contulimus. Ne ergo in poſterum deleantur miſerationes, quas fecimus

in do-

in domo Dei, ſed in perpetuum valeant, cartam hanc conſcribi & ſigilli noſtri impreſſione ſiguari iuſſimus. Teſtes autem hi aderant. Euermodus Epiſcopus Ratzeburgenſis. Berno Epiſcopus Suerinenſis, Ancellinus præpoſitus, Godefridus Capellanus, Dauid, Baldewinus, Chonradus, Reinoldus, Magiſter Bartholdus, Helmwicus, Hartwicus, Liborius Comes, Heinricus de Rauensberge, Otto Comes de Benthem. Calemarus de Demmin, Pribitzlaus de Kitzin, Guncelinus Comes de Suueri n, Betnhardus Comes de Retzeburg, Contadus Comes de Regenſtein, Hermannus Comes de Luchouue, Conradus Comes de Rhodin, Reinbertus de Richlinge, Meinricus de Molburch. Miniſteriales Henricus Burgtauius de Hetſane, Iordanus dapifer, Otto de Erthinebroch, & alij quam plures. Acta ſunt hæc VIII. Idus Septembr. in dedicatione eiuſdem Eccleſiæ. Anno dominicę incarnationis M.CLXX. Indictione IV. Data per manus Heinrici præpoſiti Bremenſis Eccleſiæ ſancti Stephani.

BALDVINI ARCHIEPISCOPI *collatio decimarum iuxta Dammeſlete.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Ego Baldevvinus gratia Dei Bremēſis Archiepiſcopus omnibus Chriſti fidelibus perpetuam Salutem. Quoniam tempora prætereunt more fluentis aquæ, & per temporum ſucceſſionem receditur in rerum ſeu actionū obliuionem, prouida diſcuſſione ſtatutum eſt, vt in omnibus honeſtarum diſpoſitionum contractibus, qui poſterorum deſeruire habent vtilitatibus, tam viua quam ſcripta teſtimoniorum adhibeantur munimenta. Nos igitur ex officio regiminis diuinitus nobis collati eccleſiarum noſtrarum vtilitatibus intendentes, ſtatum earum pro poſſibilitate noſtra in melius conducere, conſeruare & roborare ſatagimus. Notum ergo eſſe volumus tam poſteris quam pręſentibus, quod quidam homo noſter Hildevvardus omnem decimam quæ lacui, quæ Dammeflet dicitur, in parte occidentali adiacet, tam in frugibus quam in animalibus, ſed & nummum cenſus pro remedio animæ ſuæ nobis reſignauit, vt eandem cum eodem nummo cenſus fratribus in Nouo-mouaſterio Deo militantibus conferremus. Huic itaque deuotioni benigne annuentes, & præfatæ Eccleſiæ decimam prænominatam item, & numum ceuſus conferentes, vt hæc donatio permaneat inconuulſa, paginam ſigilli noſtri impreſſione muuitam ſuper hac actione cōſcribi fecimus. Huius autē rei teſtes ſunt: Sibertus decanus, Erkenbertus, Hecelo, Franko, Alebrandus, Erpo, Iohannes, Gregorius. Laici, Guncelinus comes & eius filius Heinricus. Miniſteriales, Sigero, Othelricus, Ethelerus, Hetimannus, Manegoldus, Godefridus, Hildevvardus, & alij quam plures. Anno incarnationis domini M.CLXXIV. Indictione VI. Actum Bremæ Kal. Iulij.

ALEXANDER PP. DE CONFIRmatione *Svverinenſis Eccleſiæ.*

ALEXANDER Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili fratri Betno, Magnopolitano Epiſcopo, eiuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuum. Benedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui Eccleſiam ſuam noua ſemper prole fœcundat, & Eccleſiæ ſuæ terminos fidelium prædicatorum verbo dilatans, in ſagenam fidei barbaras etiam nationes ſua trahere miſeratione non ceſſat, ita vt iuxta verbum Propbetæ in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant & ſtrutiones, ſeminantibus bonis prædicatoribus te gratia ſancti ſpiritus irrigāte oriatur * viro calami & iunci. Ex eius vtique munere ſui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, quod venerabilis in Chriſto Berno ad prædicandum paganis & ſeminandum verbum fidei Epiſcopus inſtitutus, expoſuiſti te ipſum labo-

laboribus & periculis, & attendens quod Chriſtus pro nobis mortuus eſt, vt & qui viuit iam non ſibi viuat, ſed ei qui pro nobis mortuus eſt & reſurrexit, in anxietatibus multis ſparſiſti ſemen diuini verbi, & erogaſti talentum tibi creditum ad vſuram, & gentes plurimas quæ ignorabant Dominum, veritatis lumine illuſtraſti, & reduxiſti ad cultum Dei, qui ante captiui laqueis diaboli tenebantur. Nunc igitur quoniam veniens ad nos cum multo labore, à ſede Apoſtolica poſtulaſti vt Epiſcopalem ſedem in loco qui dicitur Zuerin, auctoritate ſacroſanctę Romanæ, cui Deo auctore deſeruimus, Eccleſiæ confirmemus. Nos poſtulationi tuæ grato concurrentes aſſenſu pontificalem cathedram in eodē loco perpetuo manere ſtatuimus, & ei ſubſcripta loca diœceſiana lege futuris deinceps temporibus decreuim' ſubiacere; videlicet clauſtrum & Eccleſias ædificatas vel ædificandas per prouinciam Ducis H. quæ prouincia à Zwerin ex vna parte vſque Vepro pergit, à Vepro vero tendit per Murz & Tolonze, perueniens vſque Grofwin & Penem fluuium. Item ex altera parte Zuerin per maritima Ruiani inſulam, ipſum Ruiam inſulam dimidiam includens peruenit vſque ad oſtium Pene, prædicti fluminis. Ex dono prædicti Ducis partem inſulæ Zuerin ſecundum diſtinctionem ipſius Ducis, molendinum vnum, & aliam inſulam in Sadelbande villam vnam, ex altera parte Albiæ villas II. Circa lacum Sturizche, alias duas villas. De terra Bribeslai, inſulam quæ dicitur Sanctæ Mariæ, & villam Cliuc, cum aliis X. villis in Ylo. Caſtrum Butislo cum terra artinenti, & IV. villas in deſerto Nohum, alias V. villas circa Watin, vſque Glambike, & vltra Niuele, Wolchxa, pleno conſenſu prędicti Principis Pribeslai, cum omni iuſtitia & vtilitate, villam ſancti Godeardi, quæ prius Goderach dicebatur ex dono Caſemari Principis Chriſtianiſſimi, terram quæ dicitur Pitina & villam vnam nobilem in Barth. II. villas prope Demin, & I. in Circipene. Præterea quaſcunque poſſeſſiones, quæcunque bona eadem Eccleſia in præſentiarum iuſte & cánonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblátione fidelium, ſeu aliis iuſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Decernimus érgo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temere perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere aut aliquibus vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſeruentur, eorum pro quorum gubernatione ac ſuſtentatione conceſſa ſunt vſibus omnimodis profutura, ſalua in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſecularisue perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam venire tentauerit, ſecundo tertioue commonita, ſi non ſatisfactione congrua id emendauerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diuinæ vltioni ſubiaccat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem pręmia æternę pacis inueniant. Amen.

Datum Romæ apud S. Petrum per manum Alberti Sanctæ Romanę Eccleſiæ presbyteri Cardinalis & Cancellarij. Indictione XI. Incarnationis Dominicæ Anno M.CLXXVII. Pontificatus vero Domini Alexandri Papę III. Anno XVIV.

FRI-

FRIDERICVS JMP. SIGFRIDO *Archiepiſcopo de Stadio.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Fridericus diuina fauente clemẽtia Romanorum Imperator Auguſtus. Digna animi conſideratione attendentes, quam piam quamque ſollicitam circa facta Eccleſiarum anteceſſorum noſtrorum diuæ recordationis Imperatorum & regum deuotio ſe exhibuerit, quantumque diuinum per eos obſequium diſponente Domino ſuſceperit incrementũ, nos qui Dei ordinatione eadem maieſtate, & per eius clementiam non minori temporum felicitate pollemus, ipſorum veſtigia imitantes, de imperiali quoq; munificentia venerabiles Dei Eccleſias, pro rerum & temporum oportunitate duximus adiuuandas: vt ſicut de factis priorum celebris habetur memoria, ita & noſtri in benedictione nonnunquam recordari debeat poſteritas ſucceſſura. Hoc profecto intuitu vniuerſis Imperij fidelibus præſentibus & futuris notum fieri volumus, quod nos attendẽtes honeſtatem, prudentiam & diſcretionem dilecti Principis noſtri Sigfridi, Bremenſis Archiepiſcopi, ad preces ipſius & fratrum ſuorum, accedente etiam conſilio & multa petitione aliorum Principum & Magnatum, in ſolemni curia noſtra Erbsfordia exiſtentium, caſtrum Stadij, & Burgum, cum miniſterialibus & vniuerſis pertinentijs & omni iure ſuo, Eccleſiæ Bremenſi, cum libera donatione contulimus, quatenus ipſa inde Eccleſia honoris & vtilitatis incrementum percipiat, nobiſq; penes ipſam de impenſæ beneficentiæ gratia memoriale perpetuum reſeruetur. Factam itaq; donationem, quo plenius ac certius ætas ſuperuentura cognoſceret, præſentis priuilegij auctoritate, cum ſigilli noſtri impreſſione roborandam duximus, & confirmandam. Statuimus igitur, & imperiali firmiter auctoritate decernimus, vt nulla omnino perſona humilis vel alta, ſecularis vel Eccleſiaſtica, prædicto Archiepiſcopo & ſucceſſoribus eius, in ſupradicta donatione iniuriam aut aliquam audeat moleſtiam inferre. Quod qui auſu temerario attentauerit, Maieſtatis noſtræ offenſam, cum perſonæ & rerum ſuarũ periculo, vſq; ad condignam emendationem ſe nouerit incurſurũ. Huius rei teſtes ſunt; Philippus Colonienſis Archiepiſcopus, Wichmanus Magdeburgenſis Archiepiſcopus, Otto Babenbergenſis Epiſcopus; Th. Haluerſtadenſis Epiſcopus; Vdo Cicenſis Epiſcopus, Adelhogus Hildenſemenſis Epiſcopus, Eberhardus Merceburgenſis Epiſcopus, Martinus Miſſenenſis Epiſcopus, Arnoldus Oſnaburgenſis Epiſcopus, Sigfridus Abbas Herſueldenſis, Otto Marchio Miſnenſis, Otto Marchio de Brandenburch. Th. Marchio de Landesberch. Comes Dedo de Grozce, Bernardus Dux Saxoniæ, Comes Sigfrid⁹ de Orlamũde. Chon. Burchgrauius de Nurenberch, Comes Adolfus de Scowenburch. Comes Boz de Waltingerodhe & Comes Hogerus frater ſuus, Comes Albertus de Veltheim. Comes Widekinus de Stumphene, Comes Hludewicus Siueſdorff ambo fratres de Halremund, Burchardus Burcgrauius Magdeburgenſis & frater ſuus. Chon. de Bockesberch; Crafto frater eius. Albertus de Hildenburch. Albertus de Grombach. Wernerus de Ponlanr. Cono de Nuncenberg. Hugo de Warda. Themo de Coldiz. Item de ciuitate Bremenſi Otto maior præpoſitus. Iacobus, Th. Hartwicus, Rodolfus, præpoſitus Burchard⁹. Miniſteriales quoque, Gerungus, Hs. filius eius Ericus. Egelbertus, F. Thielwardus, Adelhardus, Arnoldus, Albertus. H. F. Conſtantinus, Th. & alij quã plures. Ego Got. imperialis aulæ cancellarius, in vice Chriſtiani Maguntini Archiepiſcopi, Germaniæ Archicancellarij, recognoui.

Actum Anno dominicæ incarnationis M. CLXXX. Indictione XIV. Regnante domino Friderico Romanorum Imperatore glorioſiſſimo & ſemper Auguſto. Anno regni eius XXIX. Imperij vero XXVII. Datum apud Herbsfordiam in ſolenni curia XVI. Kal. Decembr. feliciter, Amen.

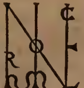
CÆLESTINVS PP. DE CONFIRMATIONE *Epiſcopatus Zverinenſis Eccleſiæ.*

CÆLESTINVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Canonicis Zuerinenſis Eccleſiæ, tam præſentibus, quam futuris canonice ſubſtituendis in perpetuum. Apoſtolici moderaminis clementiæ conuenit Eccleſiaſticos viros diligere, & eorum loca pia protectione munire. Dignum namq; & honeſtati conueniens eſſe dinoſcitur, vt qui ad Eccleſiarum regimen aſſumti ſumus, eas & à prauorum hominum nequitia tueamur, & Apoſtolicæ ſedis patrocinio foueamus. Ea propter dilecti in Dño filij veſtris iuſtis poſtulationibus clementer annuimus & felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes præfatam Zuerinenſem Eccleſiam in honore beatæ Dei genitricis Mariç & beati Iohannis Euangeliſtæ dedicarā, & à nobili viro H. Duce dotatam, in qua diuino eſtis obſequio mancipati, ſub beati Petri & noſtra ꝓtectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. Statuentes vt quaſcunq; poſſeſſiones, quæcunq; bona eadē Eccleſia in præſentiarum iuſte & canonice poſſidet, aut in futurū conceſſione Pontificū, oblatione fidelium, ſeu aliis iuſtis modis pręſtāte Domino poterit adipiſci, firma vobis veſtriſq; ſucceſſoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimēda vocabulis. In Brezne xxx. manſos. in Ylowe IV. villas. Curiuiz, Mentina, Quazenrin, Inſtiz. In Suerin villam vnā, Lizcowe, quæ mutato nomine Alta villa vocatur. In Silaſne, Rampe In Sadelbādingen, Boriſt; vltra Albiam, Virichim, & II. curias apud Todendorp. Naulız iuxta Lugouue. Nauale theloneum in Plote. Parochiam in Zuerin cum omni iure. Medietatem decimæ in Sclazne, tertiam partē decimæ in Mikelenburch, tertiam partē decimæ in Ylowe, tertiam partē decimæ in Zareze, tertiam partē decimæ in Warnowe, tertiam partē decimæ in Muriz, totā decimam in villis veſtris per Zuerinenſem Epiſcopatū. Ad decanatum eiuſdē Eccleſiæ II. marcas denariorū ex reditibus Epiſcopalibus, I. in Mikelenburch, aliam in Ylowe, & II. magnas menſuras annonæ quæ Wichskepel appellātur, de molēdino in aquilonari parte Zuerinenſis ciuitatis poſito, annuatim I. triticei bracij, alterā ſiliginis. Ad præpoſiturā bannum totius Zuerinenſis prouinciç, per oēs Eccleſias, & in ipſa ciuitate Zuerinēſi, excepta principali ſynodo eiuſdē ciuitatis. Ad luminaria eiuſdem Eccleſiæ nouellæ theloneum in Plone, & tertiam partē de reditibꝰ in Nauliz Præterea liberā electionē in eligendo decanos, præpoſitos & Canonicos, & liberā diſpoſitionem in colligendis ſtipendiis, ſicut hactenus habuiſtis, auctoritate vobis Apoſtolica cōfirmamus, & ad exequias, & ad triceſimū, & ad anniuerſarium, ad ſoluenda debita, ad ſeruientes remunerādos, cuiuslibet defuncti canonici, in Eccleſia ſtipendium ꝙ viuus habuit, poſt eius obitū, ſicut Eccleſiæ veſtræ cōſuetudinis eſt, per annū vacare decernimus. Honorem quoq; & dignitatem Pontificalis ſedis quā Zuerinenſis Eccleſia hactenꝰ habuiſſe dinoſcitur, per præſentis ſcripti paginā, eidem loco auctoritate Apoſtolica cōfirmamus. Vniuerſam quoq; dotem ad vſum Epiſcopi aſſignatā, perpetua ſtabilitate ſæpedictæ Eccleſiæ nohilominus cōfirmamus, totam videlicet terrā Butiſowe, cū omni vtilitate & pertinentiis ſuis. VI. villas in Ylowe, Moyſz, Ledarſiz, Guguluoſci, Iaztroue, Pancouiz, Gneſdiz, Liuzchou, & Goderac. In Kizin, Wotencha, prope Dimin, cū aliis IV. villis. Villam in Muriz, & aliam in Warnowe. Inſulam Zuerin adiacentē, vſq; ad riuulū, & aliam inſulā prope Dobin, quæ Libiz dicitur. Decernimus ergo vt nulli omnino hominū liceat præfatā Eccleſiam temere perturbare, aut eiꝰ poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibꝰ fatigare, ſed omnia integra cōſeruentur eorū pro quorū gubernatione ac ſuſtentatione cōceſſa ſunt, vſibus ac cōmodis profutura: ſalua ſedis Apoſtolicæ auctoritate, & diœceſiani Epiſcopi canonica iuſtitia. Si qua igitur in futurū Eccleſiaſtica ſecularisue perſona hanc noſtræ cōſtitutionis paginam ſciens, contra eam teme-

temere venire renrauerit, ſecũdo tertioue cõmonira, niſi reatũ ſuum congrua ſatisfactione correxerir, poreſtaris honoriſq; ſui dignirate carear, reamq; ſe diuino iudicio exiſtere, & de ꝑpetrata iniquitate cognoſcar, & à ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat; arq; in exrremo examine diuinæ vlrioni ſubiacear. Cũctis aurem, eidẽ loco ſua iura ſeruãtibus, ſir pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quarinus & hic fructũ bonę actionis pereipianr, & apud diſtrictũ iudicem præmia æternæ pacis inueniant, Amẽ. Datum Romæ apud S. Petrum per manum Ægidij, S. Nicolai in carcere Tulliano diaconi Cardinalis VIII. Kal. Nouẽbr. Indictione X. Incarnationis dominicæ Anno M. CXCI. Ponrificatus vero Domini Cæleſtini Papæ III. primo.

IN nomine ſanctæ & indiniduæ Trinitatis, PHILIPPVS ſecundus diuina ſauenre clementia Rom. Rex, & ſemper Auguſt. Innatam nobis regalis pieratis liberaliratem renere volentes Eccleſiis omnibus, & Eccleſiarũ perſonis iura ſua cõſeruare, & eas ab iniquorũ incurſibus ſummopere decreuimꝰ defenſare, præſerrim eas, quarum fidei & deuotionis ſinceriras circa Regalis magnificentiæ noſtræ ſublimarionẽ, pura nobis cõſtar & immaculara. Quapropter notum facimus vniuerſis Imperij fidelibus, ram præſentibus, quam futuris, ꝙ nos adtendentes deuotionem dilectorũ ac fidelium noſtrorũ Harrwici II. Bremenſis Archiepiſcopi, Cleri ac torius familiæ Bremenſis Eccleſiæ, caſtrũ Sradij, cũ comitaru & vniuerſis perrinentiis ſuis, patrimonium quoq; Rodolphi Marchionis, necnon hereditatẽ nobilis fœminæ Idæ, patrimonium Comitis Friderici de Sradio, ꝙ quõdam Dux Henricus per violenriam occupauerat. Sed ſereniſſimꝰ parer noſter Friderieus, diuę memorię Romanorũ ſemper Auguſtus, poſtmodũ in ſolenni curia apud Erſordiam celebrara, per ſentenriam Principum & totius curiæ ſuæ eidem Duci abiudicatũ, Eccleſiæ Bremenſi reſtituir, donauir, & confirmauit. Nos igirur fidelirer ac iuſte parernam imitari cupientes æquitatem, prædictũ caſtrum Sradij, cum Comiraru & omnibus pertinenriis ſuis, ſimilirer & ſupradicta parrimonia Rodolfi Marchionis, Hẽrici Marchionis, Comitis Friderici de Sradio, arq; hereditarẽ nobilis marronæ Idæ, cum omni iure & inregrirate, omniq; vtilirate & honore Eccleſiæ Bremenſi perperuo iure poſſidendã cõfirmamus, ſtaruenres & regali auctorirare noſtra diſtricte præcipientes, vr nulla vnquam perſona humilis & alta, Eceleſiaſtica vel ſecularis, hãc noſtræ confirmarionis diualem paginam infringere audear, vel ei aliquid improbitaris auſu contraire. Quod ſi quis adremprauerir facere, in vindictam temeritatis ſuæ, auri examinati libras centum cõponar, dimidium fiſco noſtro, & reſiduum Bremenſi Eccleſiæ. Ad cuins rei indicium & perpetuum robur præſens exinde priuilegium conſcriprum ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus cõmuniri. Teſtes huius rei ſunr Gardolfus Halberſtadenſis Epiſcopus. Gerhardus Oſenburgenſis Epiſcopus. Bernhardus Dux Saxoniæ. Didericus Marchio Miſnenſis. Comes Hermannus de Rauensberg. Comes Fridericus de Zolern, Comes Adolſus de Schouwenborg, Comes Burchardus de Mãſelr. Comires de Hartisbure, Comes Adolfus de Daſſel, Bernhardus de Hurſtimar, Henricus dapifer de Walpurg, & alij quam plures.

Signum Domini Philippi Secundi Romanorum Regis inuictiſſimi.

Ego Chonradus Hildeſimenſis Epiſcopus VVirtzburgenſis electus, Imperialis aula Cancellarius recognoui.

Acta ſunt hæc anno ab incarnatione Domini CIↃ CXCIX. Indictione III. regnãte Domino Philippo Romanorum Rege glorioſo, anno regni eius II. Data apud Hildesheim XIV. Kal. Februarij.

QVALITER NOBILES DE DEFholte ſua hereditate dotauerunt Monaſterium Sanctimonialium in Midelum.

IOHANNES Canonicus Bremenſis, Wilhelmus Canonicus Mindenſis, Cono Canonicus Halberſtadenſis, Cono, Rodolfus, Godeſcalcus de Dhefholte vniuerſis præſens ſcriptum inſpecturis notum eſſe cupimus, quod cum voto vnanimi diutius apud nos deliberaremus quomodo non ſolum noſtrarum, verum etiam progenitorum, necnon & ſucceſſorum noſtrorum memoriam inſtitueremus animarum, tandem tn hoc nobis de communi coheredum noſtrorum aſſenſu placuit concordare, vt ad perpetuam noſtri & noſtrorum memoriam in proprietate noſtra in Hatheleria, videlicet Midelhem monaſterium ſanctimonialium cõſtrui procuraremus. Vt autem propoſitum noſtrum ſuum conſequatur effectum, Capellam Midelhem cum omnibus ſuis attinentiis, tam hiis quæ ad nos hereditariæ ſucceſſionis iure pertinent, quam hiis quæ per emptionem ſeu donationem, vel alio modo prædictæ Capellæ acceſſerunt, Bremenſi Eccleſiæ ſub hac condirione duximus conferendam, vt ſi forte in loco præmemoraro monaſterium ſanctimonialium proceſſum quod abſit habere nequierit, Capella cum ſuis attinentiis ſit pro non data habenda, & ad nos ſeu heredes noſtros ꝓprietas ex integro reuertatur. Quod ſi locus prædictus optatum ſuſceperit incrementum, præmiſſa donatione rata manente, aduocatiam quam inibi habere dinoſcimur, eidem monaſterio hoc pacto libere relinquimus, vt nec auctoritate Epiſcopi diœceſiani, nec Prępoſiti eiuſdem loci, qui ꝓ tempore fuerit, nec cuiuſquam alterius in feudo dati, vel alio modo quocunque valeat alienari. Adiicimus inſuper vt prępoſitus & conuentus loci prememorati ab omni exactionis onere tam diœceſiani, quam cuiuſquam alteri⁹ maneant abſoluti, libera electione Prępoſiti & aliarum perſonarum eidem conuentui, nulla obſtante contradictione relicta. Huius facti teſtes ſunt Vffo, Giſelbertus ſacerdotes. Suetherus, Godeſcalcus de Holthorp. H. Ruſt. Godefridus Roggo. H. de Aſchen. Conradus, Iohannes de Sanden, Iohannes, Wolbertus, Ludingerus, milites, Iacobus, Euerhardus de Berreuere. Vt igitur hęc inconuulſa permaneant præſentem paginam fecimus conſcribi, & ſigillis noſtris roborari. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis M. CCXIX. Indictione quinta.

DE DESTRICTIONE STEdingorum.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus, Paderburnẽſi, Hildeſemenſi, Verdẽſi, Monaſterienſi & Oſnaburgẽſi Epiſcopis ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionẽ. Clamante ad nos dudũ Bremenſi Eccleſia cõtra perfidiam hęreticorum qui Stedingi vocati, fideles populos regionis illi⁹ ferali more lacerãt & extinguunt, nos venerabilibus fratrib⁹ noſtris, Raceburgenſi, Mindenſi, & Lubecenſi Epiſcopis, quibus prędicationis officium eſt in diœceſibus veſtris ab Apoſtolica ſede commiſſum mandauimus, ꝙ per eaſdem diœceſes peccatorũ veniam fidelibus pollicẽdo, ipſos cõtra pręfatos hæreticos cõcitarent, vt per eorũ auxilium illi, auctore Deo ad gratiam conuerſionis accelerent, vel in cõfuſionis foueam deducãtur. Vt ergo dicti Epiſcopi plenius & efficacius valeant, ꝙ mandauimus adimplere, fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatinus cum agatur fidei negotium, ꝙ cunctis debet eſſe fide-

fidelibus & prælatis præcipue ſpeciale in eodem negotio dictis Epiſcopis efficaciter adſiſtatis, impendentes eis vtile conſilium, & auxilium oportunum. Datum Anagniæ xiv. Kal. Febr. Pontificatus noſtri anno vi.

DE ABSOLVTIONE EXCOMmunicationis Stedingorum.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili fratri Archiepiſcopo & dilectis filiis Capitulo Bremenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ex parte vniuerſitatis Stedingorum in Bremenſi diœceſi exiſtentium, fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt cū ſuper eo, quod vobis inobedientes & rebelles diutius extiterunt, veſtris cupiant parere mandatis, faceremus excommunicationis ſententiam, quapropter hoc tenentur aſtricti, miſericorditer relaxari. Cum igitur pulſantibus ad Eccleſiæ ianuam non ſit minime gratia deneganda, præſentium vobis auctoritate mandamus, quatinus ab eis ſufficienti cautione recepta, quod vobis de præteritis cōgruam ſatisfactionem impendant, & Eccleſiæ ac veſtris in poſterum pareant, præciſe mandatis, iniuncto ſibi quod de iure fuerit iniungendum, ſententiam ipſam iuxta formam Eccleſiæ relaxatis. Datum Peruſij, xii. Kalend. Septembr. Pontificatus noſtri Anno ix.

GREGORIVS DE RECONCILIAtione Eccleſiarum in terra Stedingorum.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Capitulo Bremenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Deuotius veſtris precibus inclinati præſentium vobis auctoritate concedimus, vt cum in cemiteriis Eccleſiarum terræ Stedingorum multa vt aſſeritis hæreticorum & excommunicatorum corpora ſint ſepulta, quæ non poſſunt à fidelium corporibus ſeparari, faciatis de nouo præfatas reconciliari Eccleſias, & dicta cemiteria benedici. Datum Peruſij iv. Kalend. Decembris. Pontificatus noſtri anno viii.

CONFIRMATIO FRIDERICI Imp. ſuper Donatione H. Palatini comitis Rheni Eccleſiæ Bremenſi facta.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Fridericus II. diuina fauente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hieruſalem & Siciliæ Rex. Imperialis excellentiæ dignitas laudis ſuæ titulos tunc omnibus ampliat & extollit, cum ſuorum vota Principū liberali fauore proſequitur & benigno. Hinc eſt igitur, quod præſentis ſcripti ſerie notum fieri volumus vniuerſis Imperij fidelibus, tam præſentibus quam futuris, quod dilectus Princeps noſter G. venerabilis Bremenſis Archiepiſcopus noſtræ Celſitudini ſupplicauit, quatinus donationem, quam olim Heinricus Palatinus Comes Rheni contulit Eccleſiæ Bremenſi, ac ſuis priuilegiis confirmauit, tam in prædiis, quam in miniſterialibus de patrimonio ſuo, ſitis in Epiſcopatu Bremenſi vel alibi, confirmare ſibi de munificentiæ noſtræ gratia dignaremur. Nos autem prædicti Archiepiſcopi dilecti Principis noſtri ſupplicationibus fauorabiliter annuentes: attendentes quoque fidem & deuotionem ſinceram eiuſdem Archiepiſcopi, nec non grata & accepta ſeruitia, quæ nobis & imperio ſemper exhibuit & exhibet inceſſanter, prædictam donationem, factam memoratæ Bremenſi Eccleſiæ, per iam dictum H. Comitem Palatinum, tam in prædiis, quam in miniſterialibus patrimonij ſui, ſiue in eodē Epiſcopatu Bremenſi, vel vbicunque ſint, de innata liberalitati noſtræ Clementia, ſibi perpetuo cōfirmamus. Statuimus inſuper & præſentis priuilegij auctoritate mandamus, quatenus nulla

perſona, ſublimis vel humilis, Eccleſiaſtica vel mundana, præfatum Archiepiſcopum, dilectum Principem noſtrum, contra præſentis confirmationis noſtræ paginam moleſtare præſumat. Quod qui præſumſerit, pœnam x x. librarum auri puri ſe compoſiturum agnoſcat. quarum medietatem curiæ noſtræ perſoluat, & reliquum parti iniuriam patienti. Vt autem hæc confirmatio rata permaneat, & robur obtineat perpetuæ firmitatis, præſens priuilegium fieri fecimus, & bulla aurea typario noſtræ Maieſtatis impreſſa, iuſſimus inſigniri. Huius itaque rei teſtes ſunt B. Patriarcha Aquilegienſis. A Magdebergenſis & Rauennas Archiepiſcopi. E. Babinbergenſis Epiſcopus. N. Reginus Epiſcopus. G. Bryemenſis Dux Karinthiæ. Comes H. de Hortenberch. L. Landgrauius de Luckimberch. Comes W. de Halrenach, Comes B. de Lorero. Comes Alduin'. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M.CCXXXII. Menſe Martio v. Indictionis. Imperante Domino noſtro Friderico Dei gratia inuictiſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, Hieruſalem & Siciliæ Rege. Anno Romani Imperij eius XII. Regni Hieruſalem VII. Regni vero ſcilicet XXXIV. feliciter. Amen.

Datum Rauennæ anno, menſe, & indictione præſcriptis.

GERHARDI ARCHIEPISCOPI *conceſſio decimarum ad Nouum-monaſterium.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Gerhardus Dei gratia ſanctæ Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus Secundus, omnibus Chriſti fidelibus S. Ne rerum geſtarum memoria per ſucceſſiua temporum langueſcat ſpatia, non improuide humana ſollertia ſcripturarum ſibi conſueuit adhibere remedia. Hinc eſt itaq; quod ad notitiam tam futurorum quam præſentium volumus peruenire, quod nos decimas noualium parochiæ Noui-monaſterij & capellarũ inibi conſtructarum, ſcilicet Brugge, Vlintbeke, quas dominus gener noſter Adolfus comes Holtſatiæ de manu noſtra renuit, ipſo comite iam denuo nobis reſignante, & id fieri poſtulante, præfatæ Eccleſiæ Noui-monaſterij libere contulimus & abſolute. Sunt autem hæc nomina villarum in quibus decimæ continentur; Muthebroge, Smalenſtede, Sprenge, Vorde, Mulueſſen, Drachſe, Mylekenthorpe, Beiekenthorpe, Vlinrbeke, Boienhuſen, Schonehorſt, Luderſtorpe, Byllikisle, Bocwalde, Brogge, Ludeſtesharge, Wuluardesharge, Budeſtenthorpe, Bochorſt, Rouelſtorpe, Scyphorh, Holenbeke, Willenrothe. Si quæ etiam nouæ villæ intra dictarum villarum terminos conſtruentur, ſiue de loco ad locum transferentur, non minus tamen ad eandem eccleſiam pertinebunt. Vt igitur hoc noſtrum factum ratum & inconnulſum permaneat, præſentem paginam ſigilli noſtri appenſione, & teſtium ſubſcriptione fecimus roborari. contradictores auctoritate Dei omnipotentis anathematis rigore ferientes. Teſtes autem hij ſunt: Albertus Abbas S. Mariæ, Gerardus præpoſitus S. Gregorij in Staden, Bernhardus theſaurarius Eccleſiæ Bremenſis. Milites vero, Heinricus de Barmierſtede. Gerlaus decimus de Gropelinge, Godefridus aduocatus, Vnwanus de Blicherſtorpe. Acta ſunt hæc anno dominicæ incarnationis M.CCXXVIII. Indictione XII. Dat. Staden per manus Hieronymi noſtri ſcriptoris, Idibus Octobr. Pontificatus noſtri Anno XIX.

DE

DE DVPLICI IVRAMENTO QVOD ſecit Epiſcopus Lubecenſis Epiſcopo Bremenſi.

ALBERTVS Lubicenſis Epiſcopus Liuoniæ, Eſtoniæ & Pruciæ, Apoſtolicę ſedis legatus præſentibus proteſtamur, quod nos venerabili Domino G. ſecundo, ſanctæ Bremenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, tanquam ſuffraganeus Bremenſis Eccleſiæ tactis ſacroſanctis Euangeliis duo præſtitimus iuramenta, vnũ indempnitatis, quod tale eſt:

EGO ALBERTVS LVBICENSIS ECCLESIÆ EPISCOPVS AB HAC HORA INANTEA POSSESSIONES ET IVRA EPISCOPATVS LVBICENSIS NON ALIENABO, SED EA QVÆ ALIENATA SVNT, BONA FIDE PRO POSSE MEO RECOLLIGAM. SIC ME DEVS ADIVVET, ET ISTA IV. SANCTA EVANGELIA, ET IV. EVANGELISTÆ, ET ISTA PATROCINIA SANCTORVM.

Aliud fidelitatis ſub iſta forma.

EGO ALBERTVS LVBICENSIS EPISCOPVS LIVONIÆ ET ESTONIÆ ET PRVCIÆ, APOSTOLICAE SEDIS LEGATVS, AB HAC HORA INANTEA FIDELIS ET OBEDIENS IN OMNIBVS ERO TIBI. G. SANCTÆ BREMENSIS ECCLESIAE ARCHIEPISCOPO, TVISQ. SVCCESSORIBVS IN BREMENSI SEDE CONSTITVTIS: MANDATVM TVVM QVODCVNQ. MIHI ORE SIVE PER CERTAM EPISTOLAM TVAM MANIFESTAVERIS SINE MALO INGENIO ADIMPLEBO, AD OMNEM TERMINVM ET LOCVM QVEM MIHI INDICAVERIS NISI CORPORIS MEI INFIRMITATE VEL ALIA ALIQVA GRAVI NECESSITATE DETENTVS VENIRE NON POSSVM. HÆC OMNIA PER FIDEM RECTAM SINE OMNI MALO INGENIO OBSERVABO TVIS ET TVORVM SVCCESSORVM TEMPORIBVS, QVAM DIV VIXERO, SECVNDVM SCIRE MEVM ET POSSE. SIC ME DEVS ADIVVET, ET ISTA SANCTA IV. EVANGELIA. ET IV. EVANGELISTÆ. ET ISTA PATROCINIA SANCTORVM.

Quibus iuramentis præſtitis, tam dictus Dominus noſter Archiepiſcopus Bremenſis ſub religi one iuramenti præſtiti nobis mandauit, & nos etiam volũtarie repromiſimus, quod nunquam procurab.mus vel efficiemus per noſmetipſos, vel per literas vel nuncios, quod abſoluamur autoritate alicuius ſuperioris, ab obedientia Bremenſis Eccleſiæ, quamdiu in Lubicenſi Eccleſia præſidemus. Item Domino Archiepiſcopo & Eccleſiæ Bremẽſi ſemper aſſiſtemus bona fide in iure ſuo, ſpecialiter autem contra Hammaburgenſes vniuerſos & ſingulos, ſi eos ad obedientiam & reuerentiam ſiue concordiam Bremenſis Eccleſiæ nõ poſſumus reuocare, & hoc per eos ſteterit manifeſte. Item nunquam ponemus ſedem Archiepiſcopalem in noſtræ legationi commiſſis, in præiudicium Bremenſis Eccleſiæ, ſine conſenſu eiuſdem Archiepiſcopi ſupradicti. Item, bona fide laborabimus noſtris laboribus & expenſis cum nunciis Archiepiſcopi & Eccleſiæ Bremenſis, ad obtinendam primatiam in prouincia nobis commiſſa. Acta ſunt in Orientali choro Bremenſi, Anno gratiæ M. CCXLVII. In Kal. Decembr.

DE TENORE IVRAMENTI EPISCOPI *Svverinenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo Bremenſi.*

EGo Willehelmus Zwerinenſis Epiſcopus ab hac hora inantea fidelis ero ſanctæ Bremenſi Eccleſiæ, & Domino noſtro Archiepiſcopo G. eiuſq; ſucceſſoribus. Non ero in conſilio nec in facto vt vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione, conſilium quod mihi per ſe aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit ad eorum damnum nulli pandam, Archiepiſcopatum Bremenſis Eccleſiæ, & regulas ſanctorum patrum & ſtatuta conciliorum adiutor ero, ad defendendum & retinendum ſaluo ordine meo contra omnes homines. vocatus ad ſynodum veniam, niſi impeditus fuero canonica præpeditione, Legatum ipſius & Eccleſiæ Bremenſis, quem certum legatum eſſe cognouero, in eundo & redeundo bene & honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo, & omnē fidelitatis formam, ad quam de iure teneor, fideliter obſeruabo, ſic me adiuuet Deus & ſancta Euangelia, & patrocinia ſanctorum, quorum hic reliquiæ continentur. Ne igitur id alicui veniat in dubium, ſigilli noſtri impreſſione fecimus communiri. Actum in Eccleſia Zwerinenſi XVII. Kalend. Iulij Anno Domini M. CCXLVII.

DE ADVOCATIA IN BRAMSTEDE.

NOTVM ſit vniuerſis Chriſti fidelibus, tam præſentibus quam futuris, ad quos præſens pagina peruenerit, quod ego Gerbert⁹ de Stotle, aduocatiam de curia Bramſtede, quam de manu Domini mei Gerardi, venerabilis Archiepiſcopi, & ab Eccleſia Bremenſi iure feodali in beneficio tenui, eidem Domino meo vendidi & reſignaui cum omnibus vtilitatibus & attingētiis ad eandem aduocatiam, pro centum & quinquaginta marcis Bremenſis argenti, & ſimiliter vxor mea Salome, ſi redierit ad me, ſicut ego feci, aduocatiam reſignabit eandem. Vt autem plenior notitia habeatur eorum quæ vendidi, & quæ ad dictam pertinent aduocatiam, præſenti ſcripto ea feci annotari; videlicet tota villa Bramſtede, cum quibuſdam areis, & quidquid pertinet ad eandem villam, decem ſcilicet manſi, & dimidius manſus, Witteſtede nouem manſi, Acſtede dimidius manſus cum homine Wolderico, & quidquid ibi eſt. Olenſtede dimidius manſus, Borſeten vnus manſus & dimidius, Eilerdingelo vnus manſus, Wortulete nouē terræ, Rechtibbe vnus manſus & dimidius, Vtlede decem quadrantes. Broke vnus quadrans, Scattenburle villa dimidia, quatuor quadrantes & amplius, Sweghe tota villa, domus Syrici in Meda. Item Iohannem Strom cum matre & ſororibus ſuis, & quidquid inueniri poteſt, quod pertineat ad eandem aduocatiam, ſicut præmiſſum eſt, libere reſignaui. In huius facti firmitatem & robur perpetuo valiturū præſentes literas ſigillis prædicti Domini Archiepiſcopi & Capituli Bremenſis & meo feci roborari; & nomina teſtium, qui præfatę venditioni & reſignationi interfuerunt hæc ſunt. Magiſter Otto Decanus, Heinricus archidiaconus Hatheleriæ, Bernardus theſaurarius, Theodoricus de Louenbotch canonici Bremenſes. Miniſteriales Eccleſiæ Bremenſis, Borchardus de Swanewede, Martinus, Luderus, Heinricus de Hudha, Heinricus & Thidericus de Oumunde, Albero & Fredericus & Amelungus de Stelle, Sifridus de Brema, Chriſtianus & Heinricus de Werſebe, Iohannes de Duuenwort, Heinricus de Vtlede, Ioannes, Luderus, Gerardus, Heinricus Iohannes & Wirandus de Merſzelo, Ioannes de Stelle, Symon & Henricus de Heine, & alij quam plures clerici & laici. Actum iuxta caſtrum Haghen, prope quercum vulgariter Staleke nuncupatam, in die beatæ Luciæ virginis & martyris. Anno Domini M. CCXLVIII.

QVOD

QVOD NOBILES DE BARMSTEDE FActi ſunt Miniſteriales Eccleſiæ Bremenſis.

NOs Heinricus & Otto milites fratres dicti de Barmſtede renunciantes nobilitati & libertati noſtræ ſpontanea voluntate, facti ſumus miniſteriales Eccleſiæ Bremenſi, beatæ virgini Mariæ, Sancto Petro Apoſtolo in Brema, & venerabili domino noſtro G. ſecundo Archiepiſcopo Bremenſi & Eccleſię ſuę Bremenſi, facientes corporaliter iuramentum ſicut Bremenſis Eccleſiæ miniſteriales facere conſueuerunt, iurantes nos ipſi ac Eccleſiæ antedictæ, ſicut miniſteriales fideliter perpetuo ſeruituros. Vxores noſtræ, liberi noſtri iam nati, & adhuc naſcituri idem facient, quando prædictus dominus noſter Archiepiſcopus, vel ſuus nuncius ipſos duxerit requirendos. In cuius rei teſtimonium præſentem ſcedulam conſcribi fecimus & ſigillis noſtris communiri in perpetuum roboris munimentum. Actum Bremæ VII. Idus Iunij Anno Domini M.CCLVII. Pontificatus Dñi noſtri Archiepiſcopi G. Secundi Ano XXXVIII.

BVLLA AVREA SIVE CONSTITVTIO Imp. Caroli IV. ſuper libertate Eccleſiaſtica.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis feliciter, Amen. Carolus diuina fauente clementia Romanorum Imp. ſemper Auguſtus, & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam. Etſi imperialis Clementia quorumlibet deuotorum fidelium, quos ſacrum Romanum ambit imperium, ex officij debito teneatur neceſſitatibus, & iniuſtis operationibus conſulere, & de oportunis remediis prouidere; ad illos tamen permaxime dirigitur noſtræ mentis affectio, quos indebite pati cognoſcimus, quorumcunque oppreſſionibus, ſtatus Eccleſiaſticæ libertatis, quem ſemper noſtris temporibus augeri volumus, nonnihilum minuitur, & minus debito pergrauatur. Sane ad imperialis maieſtatis audientiam, pro parte honorabilium prælatorum Canonicorum, & prælatorum clericorum inferioris Saxoniæ, Magdeburgenſis, Bremenſis, & vicinorum locorum ac prouinciarũ, inſinuatione quęruloſa ſpecialiter eſt deductum, quod ſeculares quidam in poteſtatibus & officiis publicis conſtituti, videlicet Duces, Comites, Barones, & alij domini temporales, necnon Conſules ciuitatum, oppidorum, villarum & locorum Rectores, dictarum Magdeburgenſis & Bremenſis prouinciarum, timore poſtpoſito ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum & locorum religioſorum libertates & priuilegia condiderunt, eiſdemque publice & de facto inſiſtere præſumſerunt, contra legitimas ciuiles & canonicas ſanctiones; vt puta, quod nulla bona temporalia in poteſtate Eccleſiaſtica trãſferantur: Nec non clerici in ſacris conſtituti ad agendum ſeu teſtificandum in ciuilibus & maxime in piis cauſis aliquatenus admittantur: Quodque excommunicati laici & publice denunciati in ciuili foro minime repellantur. Item prædicti Domini temporales, conſules & rectores per ſecularem poteſtatem res & bona clericorum occupant & arreſtant. Oblationes fidelium diminuunt & reſtringunt. Exactiones & tallias indebitas de bonis & reditibus Eccleſiarum exigunt & extorquent. Poſſeſſiones Eccleſiarum & perſonarum earundem deuaſtant incendiis & rapinis. Contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros ciuitatis villarum & locorum recuſant inſcribere ac ſigillare. Donata & legata ad fabricas & Eccleſiarum ſtructuras contra voluntatem prælatorum & aliorum, quorum intereſt, vſurpare præſumunt contra iuſtitiam, in fraudem & odium clericorum. De bonis etiam & in rebus clericorum, quas nõ cauſa negotiationis, ſed pro vſibus propriis per terras ducunt ſeu duci faciunt, theloneum exigere & recipere non verentur. Et confugientes ad Eccleſias & cemiteria inde extrahere, contra ſanctiones imperiales præſumunt.

ſumunt. Quę omnia & quęlibet obinde ſecuta, cũ per ſacras ciuiles & canonicas ſanctiones expreſſe reprobata ſint, & in fraudem Eccleſiaſticæ libertatis de facto præſumpta, de Principum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumq; noſtrorũ conſilio, ex certa ſcientia & imperiali auctoritate caſſamus, irritamus, annullamus, caſſaq; & irrita, & nullius eſſe momenti penitus dicimus & expreſſe pronũtiamus. Præcipientes ſub indignatione imperialis banni vniuerſis & ſingulis dictarum Magdeburgenſis, & Bremenſis prouinciarum & locorum vicinorũ Dominis temporalibus, Conſulibus, Poteſtatibus, & in officiis publicis conſtitutis, quatinus mox viſis aut intellectis præſentibus, dicta ipſorũ ſtatuta & ordinationes, ſicut in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis edita ſunt, omnino reuocent, & de luce tollant: quodq; ſecundum ea non iudicent amplius, nec ſententias dictent, aut eiſdem in iudicio vel extra iudicium quomodolibet per ſe & cõtra Eccleſiaſticam libertatem potiantur.

Item, pronunciamus & declaramus imperiali auctoritate, quod quicunq; laicus cuiuſcunque ſtatus vel conditionis extiterit, auſu ſacrilego & propriæ temeritatis audacia, ſacerdotẽ vel clericum ſecularem vel religioſum diffidauerit, proſcripſerit, captiuauerit, ſpoliauerit, occiderit, mutilauerit, aut in carcere detinuerit, ac huiuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptauerit, vel fauorem in hiis præſtiterit, præter pænas à ſacris imperialibus & canonicis ſanctionibus eis inflictas, ſunt ipſo facto infames, & omni honore priuati, nec ad placita vel conſilia nobilium aliquatenus admittendi. Volumus etiam, hortamur & requirimus Epiſcopos & prælatos Canonicos, vt hanc noſtram legem & conſtitutionem in Synodis & Eccleſiis publicari procurent, ne in præmiſſis excedentes per ſimulatam ignorãtiam ſuas malitias valeant excuſare. Nulli ergo omnino hominum liceat noſtræ caſſationis, irritationis, annullationis, nec nõ pronunciationis & declarationis paginam quouis auſu temerario infringere, aut eis quomodolibet contraire, ſub pœna quinquaginta marcarum puri auri, quas ab eo qui contrafecerit totiens, quotiens contra factum fuerit, irremiſſibiliter exigi volumus. & earum medietatem noſtri Imperialis ærarij ſiue fiſci, reſiduam vero partem iniuriam paſſorum vſibus applicari.

Signum sereniſſimi Principis & Domini, Domini Caroli IV. Romani Imperatoris inuictiſſimi & glorioſiſſimi Bohemiæ Regis.

Teſtes huius rei ſunt venerabilis Arneſtus Pragenſis Archiepiſcopus. Iohannes Olmmucenſis, Iohannes Luchonniſleni, ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius & Theodoricus Mindenſis Eccleſiarum Epiſcopi. Illuſtres Rodolphus Saxoniæ, Balbo Opulienſis, Primiſlaus Theſinenſis. Duces & Principes ſpectabiles, Burchardus Burggrauius Magdeburgẽſis, magiſter noſtræ curiæ, Henricus de Monfort. Comites & nobiles, Sblinco de Haſenburg, Ieſco de Wilharceitz, & alij quã plures noſtri Principes nobiles & fideles, præſentium ſub bulla aurea typario noſtro impreſſa teſtimonio literarum. Datum Pragæ anno Domini M. CCCLIX. Indictione XII. III. Idus Octobris, regnorum noſtrorum anno XIV. Imperij vero V.

Ego Iohannes Dei gratia Olommucenſis Epiſcopus, ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius vice Reuerendi in Chriſto patris Domini Hludouici Argentini Archiepiſcopi ſacri imperij per Germaniam archicancellarij recognoui.

FINIS.

INCERTI AVCTORIS CHRONICA SCLAVICA.

CAPITVLVM PRIMVM.

DE ſte Beato Gregorio Magno: qui obiit circa annũ Domini 606. in prologo Dialogorũ didicimus: quod plures ad amorem patriæ cœleſtis attendunt exempla quam prædicata, ſiue prędicamenta ſubtilis ſcripturæ. Quia auditis arduis ſanctorum Patrum factis homo ſenſatus tantorum patrum præcedentium labore, acuitur ad vitæ futuræ amorem. & ſi ſe iam aliquid eſſe exiſtimat: dum de aliis multo meliora cognouerit, ſuam propriam elationem & prçſumptionem damnat, atque ſupplantat: vidẽs, ſe non fore formicam inter tantos camelos. Igitur vt iam clerici habeant, vnde de retroactis diſcant: iam ſupereſt pertinere quędam facta memorabiliora Lubicenſis, Hamburgenſis, Suerinenſis, Sleſvvicenſis Eccleſiarum: atque Sundenſis, Roſtochienſis, Wiſmargenſis, ſimul & Luneburgenſis ciuitatum: In quibus manuducti habeant, vnde lectis ſacris ſcripturis alterentur atque recreentur. Quia ſecundum eundem Gregorium in prologo ſuper Ezechielem; Sępe inter quotidianas delicias, viliores cibi ſuauiter ſapiunt.

¶ Vnde ſciendum quod Sclauia, ſiue Sclauonia duplex eſt, ſcilicet maior, quę eſt circa Dalmaciam: & minor, quæ in finibus eſt Saxonię, verſus mare Balticum: vbi prçfatæ ciuitates ſunt ſituatæ, fere maris in oris. Hæc Sclauia à confratribus, Bohemis & Brutenis, diuerſis amnibus ſecluditur: & à Gothis & Danis, mari ſeiungitur. Hæc gens robuſtiſſima, & animoſa: licet ſit frontoſa atque thoroſa, piſcatura & agricultura delectatur. Eſtque magis pia Sclauis ſuperioribus, maxime, quia cum Germanis conſortia & admixtionem habet.

¶ Mare ergo præfatum, quod Barbarum ſiue Scyticum alio nomine dicitur: ſed Balticum à balteo, quia lõgum & ſtrictum per miliaria LXX. nominatum, ad litus Auſtrale habet Sclauorum nationes. Primo ad Orientẽ Ruthos, ſiue Ruthenos, de Ru[illegible]n: Polonos atque Pruthenos, ab Auſtro Bohemos, qui dicuntur Morraui, ſiue Carinthi, atque Vngaros: qui & in Sclauia, ſiue Sclauonia iacent, ad Auſtrum, vt quibuſdam placet. Omnes iſtę nationes, præter ſolos Prutenos: anno Domini D. CCCXX. Chriſtianitatis titulo decorantur.

CAPITVLVM II.

RVtia à Danis Oſtragard, i. in Oriente poſita, affluens omnibus bonis, vocatur. Dicitur etiam Chunigard: eo quod ſedes Hunorũ primo ibi fuerit. Huius metropolis, Chue, i. à coge, neſcitur à quibus doctoribus ſit conuerſa: Græcorum magis quam latinorum obſeruanciam imitatur. Nam Rutzenum mare breue, i. brachium in Græciam mittit. Apud Prutzos, martyrio coronatus eſt illuſtris Bohemię Epiſcopus Adelbertus. Carinthi confines ſunt Bauaris: homines valde timorati, ac ſacerdotum veneratores. Bohemia regem habet: plena eſt Eccleſiis ac religione diuina: Epiſcopatus duos habet: Pragenſem & Oliuacẽſem. ¶ Polonia enim, magna Sclauorum prouincia, protẽditur ad Rutziam. octo quondam Epiſcopatus habuit. Nunc ducibus gubernatur, Anno ſcil. Domini 820. regem quondam habuit. Ipſa ſicut & Bohemia ſub tributo eſt Imperatoriæ Maieſtatis. De Polonia venitur ad ampliſſimam Sclauorum prouinciam Winitorum, ſiue Winiculorum qui antiquitus Wãdali dicti ſunt. Horum pr̃imi Pomerani: quorũ ſedes protenditur vſque ad Oderam. quę Odera in ſaltu Morauo-

rauorum, quæ eſt ab oriente Bohemię oritur: vbi & Albea ſortitur principium, non longe ab inuicem, fluens per Bohemiam. Sclauos dirimit à Saxonibus, nouiſſime parochiam, i. diœceſim Hammenburg diuidit à Bremenſi, influens Oceanum Britannicum. Odera, dio Oder, vergens in Boream tranſit per medios Winilorum populos, diuidens Pomeranos à Wilzis. In cuius oſtio ad mare Balticum quondam fuit nobiliſſima Lunneta, i. Lunden, maxima totius Europæ vrbs, vbi ſtatio Barbarotũ & Græcorum fuit. Saxones etiam ibi permiſſi ſunt venire, cauſa commerciorum, dummodo tamen nihil vellent publicare ibidem de titulo Chriſtianitatis. Hanc ciuitatem quidam Rex Danus claſſe ſtipatus euertit, hæc etiam nunquam fidem habuit Chriſti.

Capitvlvm III.

INTER Oderam & Albiam degunt Heruli vel Eueldi, qui ſunt iuxta Habolam fluuium: & Boxani, Leubuzi, Wilini & Stoderani, cum multis alijs. Poſt Pomeranos ad Occidẽtem ſunt Winuli idolatræ. Deinde venitur ad Circipanos & Kicinos, vbi ciuitas eſt Dẽmyn. Vltra illos ſunt Lingones & Warnani. Hos ſequuntur Obottiti Ciuitas illorum Mekelenburg. Inde verſus nos Polabi, ciuitas illorum Racisburg. Inde tranſita Trauena, vel potius Trabena, venitur in noſtram Wagirenſem prouinciam, cuius fuit quõdam ciuitas maritima nobilis valde Oldenburg. De Wagris inter Orientem & Boream eſt inſula Baltici maris Fembre, id eſt, Vemerem: à quo ad Orientem longe eſt inſula Rugianorum, ſiue Ranorum, multo maior, contra Wilzos. gens fortiſſima Sclauorum, qui nunc Regem habent: Et anno incarnationis domini 1179. Lubicanę vrbis incolæ, vicerunt eundem Regem. Hæ omnes gentes idolatræ. Has Karolus Magnus ad fidem conuertit Chriſtianam, Saxones atque Thuringos, quia annis 33. continuis Pipinus genitor Caroli & Carolus, bellauerunt cõtra Saxones. Tunc tandem Widikindus eorum princeps, depoſita tyrannide, baptizatus eſt, cum omnibus magnatibus ſuis.

Capitvlvm IV.

AT diuiſa eſt Saxonia in octo Epiſcopatus, & Friſia agreſtis iugum Dei ſuſcepit, ac in Hammenburg conſtructa eſt Eccleſia, cui Heridagum virum ſanctum Carolus pręfecit Epiſcopum, volens eam eſſe metropolim omnium Sclauorum ac Danorum. Mortuo igitur in Chriſto Carolo, anno domini 814. de quo habes in Speculo hiſtoriali libro 27. cap. 27. & 26. Lodowicus filius eius ei ſucceſſit in regnum, libro 27. cap. 26. Speculi hiſtorialis, paternis per omnia votis concordans, qui ſucceſſu temporum ſanctum Anſcarium, Archipræſulem fecit Hammenburgen. & Metropolitanum vniuerſis Borealibus populis, & gratia Dei reſperſa miro creuit modo Eccleſia. Lodowico igitur defuncto, qui obiit anno domini 841. libro 27. cap. 37. Speculi hiſtorialis: quatuor filij eius propter principatum contendebant, & orta ſunt bella inteſtina. Sed Sergius Papa, qui cepit anno ſcilicet domini 847. ipſe concordiam fecit, diuidens regnum in quatuor. De iſto vide latius in Speculo hiſtoriali, libro 27. cap. 37. Hac tempeſtate ipſi Dani, Friſones fecerunt tributarios, claſſe ciuitatem, Coloniam obſederũt, parochiam, i. diœceſim Hammenburg funditus exciderunt, & ſanctus Archipræſul Anſcarius miro cum ſuis diſperſus eſt modo.

Capitvlvm V.

LVDOWICVS tamen poſtea Rex Germaniæ, filius videlicet Lodowici cui Germania ceſſit inter fratres, à Sergio Papa, glorioſus in omnibus, paſtore Eccleſiæ Bremenſis defuncto, volens Hammenburgenſem reſarcire Eccleſiam, adiecit ſibi Bremẽſem, vt eſſet vna. Quo facto, ſanctus Anſcari⁹ cepit oues Chriſti conuocare, & Cæſaris legatione functus, Danorum Regem, adhuc gentilem, fauo-

fauoroſum ſibi fecit, apud quem obtinuit ſtatuendi Eccleſiam in Sleſzwick & in tipa: Et quod nemo deberet impedire aliquem volentem baptizari, vndę & Dani & Sueones, ſudoroſo l. bore Anſcari, cum ſuis ceperunt fidem. Nam & ipſe cũ literis Regis Danorum, perſonaliter adiuit claſſe Bitcam, principalẽ Suediæ ciuitatem, non ſine magno timote, & datis poſt multa ibidem pontificibus, reuerſus eſt ad ptopria. Tamen inter omnes Boreales, W'inuli, ſiue W'initi, infideles manſerunt, in vltima parte Saxoniæ. Trans Albeam eſt Nordalbingia: quæ habet Thedmarcos, Holtzatos & Stormarios, deinde incipiunt termini W'initorum, qui dicuntur Wagiri, & Obotriti: Kicini, Circipani, vſque ad vrbem Demmyn: vbi limes Hãburgenſis parochiæ. Iſti omnes perfidi manſerunt ob nimiam eotum duritiem. Rani etiam ſiue Rugiani, tempore Ludovvici Secundi, qui cepit anno Domini 876. conuerſi à quibuſdam monachis de Corbeya, otatorium conſtruxerunt in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſancti Viti, qui eſt patronus Corbeye. Sed ſuccedẽte tempore, ſacerdotibus pulſis, à fide defecerunt, & ſanctum Vitum non ſolum ſibi ſanctum habebant, ſed pto ſummo Deo coluerunt, cui etiam templum & ſimulactum cui nomen Siantevith, quod dicebatur glorioſiſſim' omnium deorum, gentium aliarum Sclauicarum, ſummo cultu dedicauerunt, de omnibus quoque prouinciis Sclauorum illic reſponſa petuntur, & ſacrificia offeruntur. Vide infra cap. XXXII. Nemo etiam metcatorum, quicquam ibi vendere, vel emere poterat, niſi prius præcioſa mercibus de ſuis libauerat. Et hæc ſuperſtitio apud eos vſque in hunç annum & diem, ſcil. quo ſcribitut, 1168. perſeuerat.

Capitvlvm VI.

His temporibus longo tempore Normanni multa enormia fecerunt, contra Imperatorem: & poſt mortẽ eius maiora in Moguncia, in Traiecto, & in Aquiſgrano, per LXX. annos, vſque ad tempora Arnulphi Imperatoris, qui cepit anno Domini 891. & imperauit annis XII. Hæc acta ſunt tempore beati Adalgarij, Archiepiſcopi, qui fuit ſucceſſor beati Kemberti, & tertius à beato Anſcario. Poſt Adalgarium ſucceſſit Hogerus: Poſt hunc Reynvvardus in cathedram, ſed in imperio Arnulphus habuit ſucceſſorem, Lodovicum puerum: qui cepit anno Domini 903. & illo poſtmodum depoſito, Conradus Francorum Dux imperauit, qui cepit anno Domini 912. Et in iſto Lodovico, Caroli finitur proſapia. Tẽpote Contadi Vngari vaſtant Lotharingiam, Saxoniam. Daciam præliis. His tẽpotibus ſucceſſit in cathedra Reynvvardo, Vnni, vir ſanctiſſimus: qui in Birea oppido Gothorum obiit, anno Domini 936. quo cauſa prędicationis verbi Dei venit: vbi in 70. annis poſt Sanctum Anſcarium, nemo auſus fuit prædicando venire. Huic ſucceſſit venerabilis vir Adelgaldus.

Capitvlvm VII.

EODEM Anno, ſcil. anno Domini 938. obiit Henricus Imperator, Conradi filius, qui cepit imperare anno Domini 920. & imperauit annis 18. Cui ſucceſſit filius eius Magnus Otto, anno Domini 938. & annis XXXVI. imperauit. Cui Rex Danorum negauit tributum cõſuetum imperio, qui & Marchionem, legatum ab Imperatote, nominę Hedi[illegible]a, circa Sleſvvik obttuncauit, cum ſuis. Fratres vero Ottonis, multum iniuriæ ſibi irrogarunt, & de omnibus ſe defendens regna retrocedẽtia Imperij recuperauit. quæ Carolus Magnus habuit, ferè quaſi omnem terram Danorum gladio & igne vaſtauit, & præſertim circa Sleſwik vſq; ad mare nouiſſimum quod Normannos dirimit à Danis, ideo vſque in præſentem diem à victoria Imperatoris Ottẽſund dicitur. Qui reuerſus Regem Danorum Haroldũ circa Sleſwik contra ſe bellaturum inuenit, quibus diu bellantibus tex Haroldus, vel Alradus vincitur, ideo homagium Imperatori faciens, regnũ ab eo accepit, & Chriſtianum cum tota Dacia ſe fieri promiſit, nec mora cum vxore ſua, ſcil. Ghunnyld baptiſatus eſt: & filio paruulo quem Imperator de fonte

S baptiſmi

baptiſmi leuauit, & Ottonem nominauit, & ſic in Dacia facti ſunt tres Epiſcopi ſuffraganei Hammenburgen. Eccleſiæ Metropolitanæ, cui tunc præſedit Adeldagus, vir beatiſſimus.

Capitvlvm VIII.

DEinde Otto cum exercitu ſuo omnem Sclauoniæ gentilitatem ad fidem Chriſti & ad tributum Imperij conſtrinxit. His temporibus ſedes Apoſtolica multum turbata, vocauit Ottonem. Hermanno igitur nobili viro Saxonia cōmiſſa, ne Dani vel aliæ gentes ſua in abſentia male agerēt, Italiam venit, & Iohānem concilio Epiſcoporū, quamuis abſentem, deponi fecit à papatu, quia criminaliter accuſatū, & in locum eius protūc Leonem ordinauit, à quo ipſe mox coronatus, Imperator à populo Romano conſalutatus eſt, anno regni eius 28. poſt coronatum Romæ Carolum 173. In Italia igitur quinque annis cum filio ſuo cōmoratus eſt, debellatis filiis Berengarij priſtinæ libertati Romam reſtituit. Et repatrians, Magdeburg vrbem ſuper Albis fluminis ripam condidit, quam Sclauis metropolim ſtatuens, Adelbertum ſummæ ſanctitatis virum, Epiſcopū conſecrari ibidem fecit, anno Imperatoris xxxv. poſt ordinationem Sancti Anſcarij 137. Adelbertus igitur duodecim annis ſedit, cuius fines diœceſis vſq; ad fluuium Penem, & habuit quinque Suffraganeos, ſcil. Merceburg, Cicen, ſuper Salam fluuium conditæ, Miſna ſuper Albiam, Brandenburg & Hauelsberch, Sextum ei addidit Aldenburg, quod tamen Adeldagus Epiſcopus Hāmenburgen. negauit, eo quod in ſuo ſinu antiquorum Imperatorum priuilegio eſſet.

Capitvlvm IX.

ALdenburg Sclauica lingua Stargarde, i. antiqua ciuitas dicitur, & eſt termin⁹ Sclauiæ in terra Wagirorum in occidinis Baltici maris partibus, in cuius finibus clare videtur Fembre inſula. Hęc ciuitas & prouincia fortiſſimis viris decorata eſt, cuius Reguli quondam omnium Obotritorum, ſiue Cicinorum, & longe remotiorum populorum dominium habebant. Hęc ciuitas Aldenburg fidelis facta tempore Ottonis, vt ſupra cap. viii. in principio cum ceteris Sclauis primum ab Ottone pontificem accepit nomine Marconem, ſubdens ei oēm Obotritorum prouinciam, vſq; ad Penem fluuium, i. die Peyne, & vrbē Demmyn. His temporibus Sleſvvik Romano ſubiacebat imperio cum tota terra Wagrica, in qua erat Aldēburg. Hic Marco prędictus oēm populum iſtum ſacro fonte lauit, vſq; ad Demmyn & Penem. Quo defuncto Sleſvvik ꝓprio Antiſtite decorata eſt, & in Aldenburg ſucceſſit venerabilis vir Egvvardus ordinatus à ſancto Adeldago Archiepiſcopo Hāmenburgenſi. Hic multos conuertit Sclauorū, multæ ędificatæ ſunt Eccleſiæ, ſacerdotes & monachi multiplicati. Patronus Eccleſiæ Aldenburgen. fuit, ſc. Iohannes Baptiſta, Mekelenburgen. vero Petrus, vbi & monaſterium Virginum. Pontifices Aldenbergen. magnā habebant gratiam cum regulis Sclauorum, qui potentes effecti pontifices, ab Ottone Imperatore in temporalibus.

Capitvlvm X.

ANno igitur regni Ottonis xxxviii. & Imperij xxxvi. hoc eſt anno Domini 974. domitoris omnium Septentrionis nationum, idem ipſe feliciter migrauit ad Dominum, ſepultus in Magdeburg. Cui filius ſuus medianus Otto ſuccedens, qui cepit anno Domini 974. & per decem annos ſtrenue Imperium gubernauit. In Speculo, libro xxv. c. lxxxix. latius habes illam materiam, quam Helmoldus hic pertranſit. Hic Lothario & Carolo regibus Francorum ſubactis, poſt multa bella cum Græcis & Sarracenis, apud Romam deceſſit, ſcil. anno Domini 984. Cui tertius Otto, adhuc puer, ſucceſſit per annos xvii. Eccleſiaque miro creuit modo, ſub his tribus Ottonibus. ¶ Eodem tempore moritur Hermannus Dux Saxonum, de quo ſupra cap. viii. Cui filius ſuus Bennon

ſucceſ-

ſucceſſit, non ita bonus. His etiam temporibus obiit Egvvardus, vel Bernardus, præſul Aldeburgen. Cui ſucceſſit Wago, qui ſuam ſororem pulcherrimam, à regulo Obotritorum poſtulatam, in matrimonio tradidit, vt eſſet fauoroſior Eccleſię Dei nouellæ, quam tamen poſtea repudiauit; & Epiſcopum dolo circumuenit. Ideo multum ceperunt titubare Eccleſiaſtica, & diuina, quia Sclaui obniti ceperunt Imperatori, ac etiam fidei.

CAPITVLVM XI.

MORTVO igitur Wagone, Ezico Epiſcopus conſecratur, Aldenburgen. IV. ab Adeldago ſanctiſſimo Archiepiſcopo Hammenburgenſi, vt dicit Magiſter Adam: qui diſertiſſimo ſtylo geſta Hammēburgen. Eccleſiæ Pontificū conſcripſit. His temporibus multa ſunt bella exorta, longo tempore, inter Danos & Barbaros. Igitur anno incarnationis Chriſti 1001. hoc eſt in fine regni Tertij Ottonis, cum iam Bolislaus, Polonorum Rex Chriſtianiſſimus; Ottoni Tertio cōſoederat⁹, oēm Sclauiam, quæ eſt vltra Oderam, diu tributis ſubiecíſſet: & Rutzię ac Prutzię reliquias in Poloniam trāſtuliſſet, Otto Tertius in Roma deceſſit, ſcil. anno Dñi 1003. ¶ Cui ſucceſſit Henricus, iuſtitia & ſanctitate inſignis, qui Bauenbergen. fundauit Epiſcopatum, qui imperauit annis XXII. cuius regni anno X. mortuus eſt Dux Saxonię Benno, vir ſanctus, & Eccleſiarum defenſor. Cuius ſucceſſor, filius eius Bernardus, qui Henrico Imperatore rebellauit: cū tōtā Saxonia, multoſq; ſua rapina, ad neceſſitatem paganiſmi coegit. Cum principibus etiam Winulorum, Miſtowi & Miſſidrag, multā diſplicentiam fecit, ideo poſt cū eſſet Bernardus bellaturus contra Cæſarē, Sclaui totam Nordalbingiam, i. terrā Stormariæ, ferro & igne depopulati ſunt, Sacerdotes occiderunt propter fidem & captiuos duxerunt, & præſertim apud Hammenburg. Presbyteros etiam LX. aliis populis more pecudum obtruncatis in Aldenburg, ad maius ludibrium ſeruabant, quorum maior loci præpoſitus, Oddar nomen habuit. His LX. in fine multorum tormentorum, cute capitis in modum crucis inçiſa, ferrū cerebro eorum immiſerunt; & ligatis poſt terga manibus, per multas Sclauorum ciuitates traxerunt eos: vſq; dum deficerent. Et tanti his temporibus in Sclauia facti ſunt pro Chriſti nomine martyres, ꝙ vix poſſent libro comprehendi, quia oēs Sclaui habitantes inter Albeam & Oderam: qui tēpore trium Ottonum prædictorum Chriſto crediderant per annos 70. iam quaſi oēs defecerunt, ſc. tēpore Bernardi Ducis Saxoniæ filij Bennonis, qui populum Sclauorum grauiter afflixit, cum Theodorico Marchione Sclauorum. His tēporibus fuit Archiepiſcopus Hammenburgen. Libencius, qui Adeldago, Hāmenburgen. Epiſcopo ſucceſſit, poſt Libencium Vimuarius venit, clariſſimo genere oriundus.

CAPITVLVM XII.

MORTVO autē Ezecone Epiſcopo IV. Aldenburgenſi, ſucceſſit ei Folquardus, qui de Slauia tēpore perſecutionis pulſus in Norwegiam abiit, & multos credulos Chriſto fecit, ideo cum gaudio, poſt Bremā venit cui Reymbertus ſucceſſit. Tēpore igitur Vimuarij Epiſcopi Hāmenburgen. Bernard⁹ Dux Saxoniæ, ſuaſu Pontificis flexus Hērico Cæſari ſupplex dedit manus, & Slauis ſub tributo poſitis, pax Eccleſiæ facta eſt, & Vimuarius XII. Canonicis Eccleſiæ Hammenburgen. tm̄ factis, qui populū ab idolatria conuertere it, nouā Eccleſiam ibi cōſtruxit, quia prędiues & largus fuit, & clero adprime beniuolus. Et Reymberto mortuo, Epiſcopo Aldēburgen. ordinauit Bennonē ibidem, virū prudentem, qui vnus fuit de duodecim prædictis, qui prædicando multum fructum fecit, ſed poſſeſſiones quas Magn⁹ Otto dedit eidē Eccleſiæ, quęſtus corā Bernardo Duce Saxonię, de manibus principū Slauorum eripere nō potuit, vt eſt Dertzou, Morize, Kucin, ſed curtes illas obtinuit Buzu, i. Buzow, & Nezetina, & ceteras in terra Wagirorū, & de qualibet domo, paupere, & diuite II. denarios, i. nummos per oēm terram Obotritorū. Poſt Hēricus Imperator in Werben circa Albiam,

curiam celebrauit, & ibidē Epiſcopus Benno ſibi querimoniam de eadē re fecit. Et poſt multa principes Obotriti, Kicini, Polabi, Wagiri & ceteri promiſerunt Imperatori Epiſcopo daturos ſe oēm decimam & cenſum, aſſignatam Eccleſiæ per Ottonem, ſed nihil ſeruabant. Ideo Epiſcopus penuria cōſtrictus, ad ſanctiſſimum virum Berenwarium Hildenſemen. præſulem confugit qui & ei vitæ ſtipendia ſupputauit de ſua Eccleſia, & locum aſſignauit, à quo ſæpe exiens, Aldenburgen. Eccleſiam viſitauit, & populo ſibi commiſſo prædicauit. Eodem tēpore idem Berenwarius in loco ſibi hereditario in Hildenſem fundauit Eccleſiam in honorem ſancti Michaelis, & turmam monachorū ibi congregauit pro Dei ſeruicio, cuius latus ſiniſtrum Benno cum dedicaret, tantus fuit ibi populus, quod ab eo compreſſus & attritus, poſt paucos dies moreretur, & in aquilonali abſidia eiuſdem Eccleſiæ, honeſtam obtinuit ſepulturam. Huic vero ſucceſſit Meyner⁹ VIII. Epiſcopus Aldenburgen. qui ſuſcepit benedictionem à Libencio II. Poſt quem Abelinus IX. ab Alebrādo Archiepiſcopo ordinatus. Poſt quem X. in numero nomine Ezo.

CAPITVLVM XIII.

HIs diebus Conradus II. Imperator regnat poſt Henricū, & cepit anno dn̄i 1027. & imperauit annis 17. Qui Winithos multis bellis attriuit, ideo firma pax fuit in Sclauia, ſed religionis incrementum paucum, præpediente auaricia Ducis Saxonum. His diebus Kanutus, rex fuit in Dacia, ad quē fugit Godeſcalcus filius principis Slauorum, poſtquam multa ſtrage percuſſit terram Nordalbingorum, ſcil. in Holtſatia Stormargia & Ditmarcia, & rex Daciæ matrimonio dedit ſibi filiam. Qui reuertens ad patriam poſt mortem Kanuti, miro modo ſe conuertit ad cultum Dei, ita vt fines Eccleſiæ Aldenburgen. etiam in Chriſtum crederent, ſcil. Kicini & Circipani. Eſt autem Panis fluuius, in cuius oſtio ſita eſt ciuitas Demmyn, cœnobia multa & Eccleſiæ fiebant, protegēte Eccleſiam Dei Godeſcalco, viro virtuoſo.

CAPITVLVM XIV.

IGITVR defuncto Abelino IX. Epiſcopo Aldenburgen. de quo ſupra c. præcedenti, in fine Eccleſia diuiſa eſt in III. Epiſcopatus, tēpore Cōradi filij Henrici, qui Conradus cepit anno dn̄i 1027. vt ſupra, & eodem tempore Papa Leo ſedit, quorum fauorem habuit Adelbertus Hāmenburgen. Archiepiſcop⁹ qui hāc diuiſionem cauſauit, ipſis tñ nō bene informatis, ſed omnia ſibi & ſuæ diſpoſitioni reliquerūt in Borealibus partibus & regnis, vnde Ezonem ſurrogauit Aldēburg Abelino: decimum Epiſcopū Ariſtonem venientē ab Hieroſolymis, Racisburg. Iohānem in Mekelēburg, qui venit de Scotia, & pax firma erat, quia Cęſar Henricus Vngaros, Bohemos, Sclauos manu potenti coercuerat. Quo tranſlato ad ſuperos, ſucceſſit in ſceptrum filius eius Henricus, puer octo annorum, & ob puericiam eius multiplicata ſunt mala in terra anno Domini 1040. & poſt modicum temporis mortuus eſt Bernardus Dux Saxoniæ XL. annis iam adminiſtrans regimen Saxonum & Sclauorum cuius duo eius filij, hereditatem partiti ſunt ſe. Ordulphus & Hermannus: quorum Ordulphus Ducatum ſuſcepit. Et vix iam quinq; annis decurſis, Sclaui rebellabant, & Godſchalcus, vir omni æuo memorabilis, occiſus eſt à Barbaris in vrbe Leoncio, q̄ alio nomine Lentzyn dicitur. Anſuerus monachus cum ſuis lapidat⁹ eſt in Racisburg, Idus Iulij. Iohannes Epiſcopus in Mekelenburg captus ſeruatur, & fuſtibus cæſus, duct⁹ per ciuitatem, poſtea truncatis manibus & pedibus, corpus eius in platea proiectum eſt, & caput eius Barbari conto perfigentes, abſciſſum: Deo ſuo Redegaſt in ſignum victorię immolarunt, IV. Idus Nouembr. circa Panym, hoc eſt, vltra Demmyn, Vxor Godeſchalci, filia regis Kanuti, nuda dimiſſa eſt, cum aliis mulieribus apud Mekelenburg. Eccleſiæ, ſcilicet Hamburg, & Idibo, id eſt, Sleſvvik, funditus exciſæ ſunt, Stormarij & Holtſati fere occiſi ſunt, & in captiuitatem ducti.

In deriſionem Crucifixi, cruces truncatæ ſunt. Huius cladis autor dicitur fuiſſe Pluſſo qui ſororem habuit Godeſchalci, domum quoque reuerſus, obtruncatus eſt & ipſe. Itaque omnes Sclaui, facta conſpiratione vniuerſali, ad paganiſmū denuo relapſi ſunt: eis occiſis, qui in fide perſtiterunt. Ordulphus prædictus XII. annis poſt patrem ſuum ſuperuiuens: ſępe contra eos dimicans, nullam obtinuit victoriam. Hæc turbatio facta anno Domini 1066. Eccleſia Aldenburgenſis annis vacauit LXXX. filiis quoq; Godeſchalci turpiter occiſis. Vnus tamen ſcilicet Henricus, ad Daciam fugit, eo quod mater eius eſſet Kanuti regis Dacię filia. Critonem non heredem terræ, heredem fecerunt, ſcil. per totam terram Nordalbingorum, quæ Holſatos, Stormarios: & Thedmarcos includit, multæque familiæ Holſatorum præ feruore perſecutionis, mōtes Harticos, id eſt, den Hard, adiuerunt, quarum poſteritas manet ibi vſque in hodiernum diem. Vide hic in Speculo, quomodo Gregorius Papa Henricum IV. Imperio priuauit, & Duci Sueuorum Rodulpho dedit. Ob id poſtea Henricus Papam de Roma fugauit, & Wibertum, Rauennaticæ ſedis Epiſcopum, Papam fecit: & Clemens dictus eſt, ideo ſchiſma in Eccleſia per XXV. annos ferbuit. Defuncto igitur Gregorio, ſucceſſit Deſiderius: Poſt quem Vrbanus, anno domini 1089. deinde Paſcalis. Qui omnes Imperatorem Henricum cum ſuo Antipapa Wiberto, excōmunicationis ſententia damnauerunt, continentes ſe apud Reges Franciæ, Siciliæ & Hiſpaniæ. Tempore igitur Paſcalis, ſopita ſunt ſchiſmata, & Clemens qui Wibertus dictus fuit, mortuus eſt. His temporibus multi aſcenderunt terram ſanctam, & obtinuerunt Hieruſalem à Barbaris, inſtigante eos quodam monacho qui Petrus dictus fuit, natione Hiſpanus. Poſtea ablata ſunt per vim imperialia, per principes, à Henrico IV. & data ſunt filio eius Henrico Quinto, anno Domini 1107. & filius expulit eum de regno: Fuitque pax inter regnum, & ſacerdotium, non multo tamen tempore.

CAPITVLVM XV.

POST HOC Henricus filius Godeſcalci reuerſus de Dacia, percuſſit Oldenburg, & omnem terram maritimam Sclauorum, ablata infinita præda, primo, ſecundo, & tertio, & factus eſt timor maximus Sclauis. Poſtea Critoni inuitato I:anus quidam ſecuri caput abſtulit ei vno ictu, iam ſenio confecto, & Henric .. ſibi vxorem Critonis Sclauam matrimonio coniunxit, & hereditatem paternam recuperauit. Et lętati ſunt vniuerſi Nordalbingi, cepitque fides reſuſcitari. Nam in vniuerſa Sclauia, nec ſacerdos erat, nec Eccleſia, niſi in vrbe tantum quę nunc vetus Lubeca dicitur, eo quod Henricus Imperator ibi ſępius cum ſua moraretur familia. Poſtmodum Rani, de quibus ſupra capite quinto, nauigio aſcendentes per Trabenam, nauibus obſederunt vrbem Lubicam, in qua erat Henricus Godeſcalci filius, volentes vſurpare totam terram Wagirorum & Nordalbingorum, dominationis libidine prouocati, nam gentes quas armis ſubegerāt, fano ſuo cenſuales faciebant. Exiuit igitur Henricus de vrbe pro auxilio, nocte cum duobus ſeruis, ſuæ militiæ magiſtro commendans vrbem, vſque in quartū diem, reuerſuſque cum Holſatis, aſcendens de ore Trabenæ, innumerum populum Ranorum trucidauit gladio, & aquis, ſepelieruntque corpora in loco qui dicitur Raniberg vſque in hunc diem, ſtatueruntque diem Kalendarum Augusti omni anno celebrandum, in perpetuam huius rei memoriam. Et Rani facti ſunt Henrico ſub tributo, ſicut Wagiti, Polabi, Obotriti, Circipani, Kicini, Curici, Pomerani, vſque ad terram Polonorum, Rexque vocatus eſt in omni Sclauorum & Nordalbingorum prouincia, ſubegitque populos Britanorum & Stoderanorum, ſcil. qui habitant Hauelbetch & Brandenburg, & etiam Linos, ſiue Linoges ibi in confinio, habuitque filium fortem Miſtue nomine, valde bellicoſum, qui iuuit eum. Poſtea Rani occiderunt Henrici filium, nomine Waldemar: Venit igitur cum ingenti populo vſq; Wolgoſt, id eſt Wolgaſt, quam Iulius Cæ-

ſar ædificauit, & vocauit eam Iuliam Auguſtam. Igitur Rani perterriti tanto populo, ſoluerunt filium Henrici, & pacem emerunt pro IV. milibus marcarum & 400. marcis de ærario publico per pondera. Porro apud Ranos non habebatur moneta, ſed commutabant pro panno lineo, quotquot volebant; aurum & argentum, quod rapinis & captionibus hominum, vel vndecunque acquiſierunt, cultibus vxorum impendebant, aut in ærarium Dei ſui conferebant.

CAPITVLVM XVI.

CIRCA hos dies erat bellum potens Henrico Iuniori Cæſari, contra Ducem Luderum, ſiue Lotharium, & Saxones. Depulſo namq; patre Henrici, Hēricus obtinuit monarchiam imperij, & intrauit Romam tempore Paſcalis Papę, qui cepit anno Domini 1100. pro conſecratione, ſed quia noluit iurare Domino Apoſtolico, factum eſt bellum magnum Romæ in monaſterio ſancti Petri, & cecidit clerus multus, vna cū Romanis, in Eccleſia, & Dominus Papa, & multi Cardinales ducti ſunt captiui in cathenis & funibus, vt canes, & multis interiectis verbis laxatis cathenis ac funibus captiuorum, conſecrauit Henricum Imperatorem. Poſtea autem concilium 120. patrum irritam fecit hanc cōſecrationem. Igitur infinitus popul' corruit in exercitu Regis & Saxonum circa Welpesholt. His etiam diebus claruit vir inſignis, Otto nomine Bauenbergenſis Epiſcopus, qui cooperante Duce Polonorum Boliſlao Pomeranos ſua prædicatione ad fidem conuertit, cum principe eorum, videlicet Werziſlao. Henricus vero Cæſar obiit anno Domini 1126. apud Traiectum, cui ſucceſſit Saxonum Dux Luderus, qui & Lotharius, procurante Innocente Papa. His diebus non erat Eccleſia, neque ſacerdos in omni gente Luticiorum, Obotritorum, & Wagirorum, niſi tantum in vrbe Lubic. Eo igitur tempore ſurrexit ſacerdos & Magiſter Pariſienſis, nomine Vicelinus, oriundus de Myndenſi parochia, in villa Querrenhamele, in ripa Wezere, qui accepta autoritate prædicandi Euangelium Chriſti à Hērico Rege in Lubic. in ſua ditione, multos Dei gratia conuertit, & ab Archiepiſcopo Hammenburgenſi Adelberone, qui tunc forte apud Bremam conſtitit, habuitque Vicelinus Magiſter magnus, ſecum duos presbyteros, ſcil. Rodolphū presbyterum Hildenſemenſem, & Ludolphum Verdenſem Canonicū, & Henricus dedit Vicelino Eccleſiam Lubicen. & habitauit in Faldera, quę nūc dicitur Nigemunſter infra c. 30. quia hanc ſibi aſſignauit Adelbero prædictus, & iuncti ſunt ſibi propter vitæ ſuæ ſanctitatem, ſcil. ſacerdotes Ludolphus Eppo, Ludmundus, Volchardus.

CAPITVLVM XVII.

SI quidem mortuo Henrico filij eius, ſc. Zuentepolk ſenior & Kanutus Iunior bella inteſtina propter regnum patris habebant, & ſenior iuniorem in caſtro Plunenſi, id eſt, to Ploene obſedit, vbi tamen euaſit, fratribus per exercitum reconciliatis. Et non multo poſt in Luttilinburg Kanutus interfectus eſt, & Zuentepolk ſolus dominio potitur, qui & prædictis dominis licentiam prædicādi dedit. Habitaueruntque Ludolphus, & Volchardus in Eccleſia ſita in colle, quæ eſt è regione vrbis trans flumen. Non longe poſt Rani vrbem Lubic, cum oppido demoliti ſunt nauibus properantes, ſacerdotes tamen euaſerunt, in nemoribus ſe occultantes. Zuentepolk poſtea non longe occiſus eſt dolo cuiuſdam Holtſati diuitis, cui nomen Daſon, & remanſit ſibi filius nomine Swineke, qui poſtea interfectus eſt apud Ertheneburg, id eſt, Ertelenborch. & ſic defecit ſtirps Henrici in principatu Slauorum, qui poſtea translatus eſt ad Kanutum, filium Erici, Regis Danorum, qui à Lothario Cæſare, accepta corona regia, Obotritorum, vt, ſcil. eſſet Rex, reuerſuſque poſuit caſtellum in terra Wagirorum in monte Sigeberch, qui olim Alberch dictus fuit, qui & Kanutus ſæpe Falderenſi hoſpicio vſus eſt, vbi habitauit Vicelinus. Eccleſiam quoque in Lubic, quam ædificauit

uit Henricus, dedicari fecit. Kanutus vero non longe poſt in Sleſwick doſo occiſus eſt per Magnum, filium patrui ſui Nicolai. Ideo Lothari⁹ Cæſar in vindictam tantæ fraudis venit in multitudine graui in Sleſwick, & Magnus territus eſt, immenſoque auro ſoluit Cæſari nobilem Kanutum.

Capitvlvm XVIII.

MOrtvo Kanuto cognomento Lavvart bipartitus eſt principatus. Nam Præbezlaus Wagirenſium atq; Polabotum, Niclotus vero Obotritorum prouinciam accepit. Hi duo erant duæ beſtiæ truculentæ Chriſtianis, Idolorumque cultura reinualuit, ita vt boues, oues atque homines dæmonibus immolarentur. Chriſtiani etiam crucifigebantur, euiſcerabantur, & præter lucos & penates, quibus agri & oppida redundabant, dij primi & præcipui erant iſti, ſcil. Deus Prone in Oldenburg, Sywe dea Polaborum, Radigaſt Deus Obotritorum: Vicelinus igitur his territus, adiuit Cæſarem Lotharium, virum Chriſtianum valde, cum vxore ſua in Bardevvik reſidentem, & ſuo concilio Cæſar caſtellum conſtrui mandauit, in terra Wagirorum, in monte altiſſimo per vniuerſum populum circumiacentē Sigeberch. Nam & Kanutus eundem locum olim occupauerat, vt dictum eſt ſupra capit. proximo, ſed tunc dicebatur Alberch, nunc autem ei impoſitū eſt nomen Zigeberch, ædificauitq; Eccleſiam infra montem, quam tradidit Vicelino cum fratribus gubernandam, ſimiliter & Lubiecn. ei tradidit Eccleſiam, pręcipiens Præbeslao vt ſub obtentu ſuæ gratiæ circa Vicelinum plenam gereret diligentiam, fecitque Vicelinum pontificem magnum, qui perſonas idoneas vtrique Eccleſiæ præfecit, & ſeminarium fidei iterum profecit.

Capitvlvm XIX.

HIs peractis Lotarius dedit ducatum Saxoniæ, Henrico, genero ſuo, Duci Bauariæ: quem etiam ſecum aſſumens, parauit ſecundam profectionem in Italiam, Rogerum quoque Siculum Apulia pepulit. Et cum iam redire pararet, immatura morte præuentus eſt: anno Domini 1138. & heu omnis virtus Saxonum turbata eſt, & in Slauia res eccleſiaſticæ iterum labefactæ ſunt, corpus tamen Lotarij in Luttore perlatum atque ſepultum eſt. Et Conradus ei ſucceſſit in imperio, cœpit anno Domini 1138. vt ſupra. Guerra quoque ingens facta eſt inter Henricum Lotharij generum, & Adelbertum Marchionem, filios duarum ſororum, propter ducatū Saxoniæ: Conradus tamen Cæſar annuit Adelberto: ideo Adelbertus præripuit caſtrum Luneburg & Bardewik & Bremam & Nordalbingorum partes, quæ ſunt omnia occidentalis Saxonia. Ideo comes Adolphus pulſus eſt de Zigeberch. Hoc comperto Præbezlaus, de quo ſupra c. 15. exiens de Lubek, Zigeberch & omnia circumiacentia demolitus, nouo ibidem oratorio igne conſumpto, Volberto ſimplici fratre & virtuoſo, gladio occiſo, ceteris fugientibus fratribus, ad portum Faldetenſem, multoſq; Chriſtianos fecit torqueri Præbezlaus in Lubek, ſacerdotibus ibi poſitis per Vicelinum aſpicientibus, non ſine magna vecordia, degebant tamen iidem ſacerdotes in caſtro Præbezlai ſub eius tuitione. Non multo poſt venit quidam de ſemine Critonis Race, cum claſſica manu, & Præbezlaum non inueniens, Race caſtrum, & omnia circumiacentia demoliti ſunt. Duæ enim cognationes ſcil. Critonis & Henrici contendebant propter principatum. Præbezlaus ſi ab eis inuentus fuiſſet, mortuus fuiſſet. Agitabantur tam in Dania quam in Saxonia bellorum tempeſtates, ſuper omnia tamen Slauicus furor Holſatorum fines ita inuaſit, vt iam pene Falderenſis pagus in ſolitudinem redactus fuiſſet. Sed Vicelinus cum fratribus miris claruit virtutibus. nam infirmi curati, obſeſſi liberati ſunt innumerabiles. ac miro modo in iſtis tribulationibus fouit de ſuis, pauperes Chriſti, hortabaturque populum ad letanias & orationes, quia dies

S 4 mali

mali inſtarent. Nam & tot bella venerunt, vt Plunenes terra & Luttilingen. ac Aldenburgenſis ſimulque caſtra Zegeberch & Hammenburg ſuccenſa ſunt ac deſolata.

Capitvlvm XX.

POst hoc Adolphus comes, prius reædificato caſtro Zegeberch, vocauit ad terram Holſatorum deſolatam, de Flandria, Hollandia, Weſtfalia, Friſia, Traiecto rurales. Poſt hoc in loco qui dicitur Bucow inter Trabenam & Wokinze in vallo vrbis deſolatæ quã ędificauerat Crito Dei tyrannus, ædificauit ciuitatem nomine Lubeke, eò quod non longe abeſſet à veteri portu & ciuitate, quam Henricus princeps olim conſtituerat, & cum Nicloto principe Obotritorum amicitias fecit, Eccleſiis prædia reſtituit, quæ Lotarius ante dederat, & monaſterium infra montem Zegeberch ſitum tranſtulit ad locum Slauice dictum Cuzalina, teutonice Hoierſtorp, & Eccleſia ſub mõte, facta eſt parochialis. Circa hæc tempora Bernardus Clareuallenſis Abbas claruit, Eugenio exiſtente Papa ſcil. anno Domini 1148. lib. xxviii. Speculi. c. lxxxiii. & Conrado tertio Imperatore exiſtente in Frankenfort, quem ibidem adiit Bernardus, aderat etiam ibidem Adolphus prædictus Comes Holtſacię. Ad inſtigationem igitur Bernardi ibidem factum eſt paſſagium ad terram ſanctam, vt clarius habetur in Speculo, lib..... cap.1.... Niclotus hoc tempore in feſto Iohannis & Pauli, nauigio properans ad Trabenam, occidit de viris ebrioſis vrbis Lubicanæ vltra 300 & qui in caſtro erant ibidem; biduo atrociſſimam pertulerunt obſidionem. Rodolphus ſacerdos & monachus dum fugeret ad caſtrum, præuentus à Barbaris mille vulnetibus confoſſus eſt, duæque equitum turmæ Wagirenſium terram peruagantes, de eiſdem quotquot in ſuburbio Zigeberch repererunt, demoliti ſunt, Vthin ciuitas & Susle pagus ſe tamen ab hoſtibus defenderunt. nam Freſi tunc habitabant in Susle, & ſacerdos quidam fortiſſimus nomine Gerlaus, omnes incolas Suslenſes perterritos confortauit, & per Deum factorem cæli eos coniurauit, vt pugnarent, qui in bello excuſſo vno oculo & per ventrem perfoſſus, nihil tamen remiſſius egit, ſimilis filiis Sarniæ & Machabeis. Poſtmodum Slaui iidem reuerſi de Holſacia in terram ſuam, oppugnati ſunt in Demmyn & Dobyn per Comitem Holſacię & Danos, & fidem & baptiſma acceperunt, quam tamen poſtea abiecerunt.

Capitvlvm XXI.

COmes noſter Adolphus fecit iterum amicitias cum Nicloto, fundamentaliter tamen ſibi non credidit. Non longe vero poſtea Ericus Rex Daciæ occiditur, & tres perſonæ regales certant de regno, ſcil. Swein Erici filius, Waldemar, Kanuti filius, & Kanutus filius Magni. Comes vero noſter homagium fecit Kanuto, ideo venit Sweyn in graui potentia, & terram Wagirorum vaſtauit, Aldenburg ſuccendit, & omnem terram maritimam, & ſuburbium Zegeberg vorax flamma ignis abſumſit. Poſtea Comes noſter Adolphus, pugnaturus contra Sweyn, qui fuit in Sleſwik, principem militiæ Sweyn, nomine Ethlerum, natum de Dethmercia, diuiciis Danorum ſubleuatum, autorem diſcordiatum occidit, cum multis aliis, nobilibuſque quam pluribus ſecum ductis captiuis, Rex vero peruenit vſque Sleſwik. Comes autem noſter pacificus longo tempore fuit, clero adprime beniuolus, gentem ſuam Holſaticam ceruicoſam & agreſtem iugo pacis domauit, à rapinis prohibuit. Poſt hæc Swein filius Erici reconciliatus eſt Regi Danorum, & Kanutus Magni filius. proiectus de terra, exulauit inter Saxones apud Hartwicum Arcbipręſulem, clatiſſimo genere natum ex parte Ducis principatus.

CAPITVLVM XXII.

HIc Hartwicus Archiepiſcopus Hammenburgenſis, magno ſtudio nactus voluit ſedes Slauicas, iam per LXXXIV. annos vacantes ſuorum ſuffraganeorum reſuſcitare: de quibus ſupra capit. XIV. ſimul & Daciæ Norvvegiæ & Svvediæ, quæ omnes Hammenburgenſi antiquitus ſubiectæ erant. Sed obſequiis & variis largitionibus apud Papam & Cæſarem nihil profecit. Ne tamen omnino Suffraganeis careret, Vicelinum virum ſanctum, Epiſcopum conſecrauit Aldenburgenſem, prouectæ ætatis, & iam conuerſarum in terra Holſatorum XXX: annis, & in Mekelenburg Dominum ordinauit Emehardum, & cõſecrati ſunt ambo in Roſſeuelde, & miſit eos quaſi agnos inter lupos. Hæc tamen conſecratio facta eſt inconſultis dominis, ſcil. Duce Saxoniæ & Adolpho Comite prædicto. ideo Vicelino negauerunt à ſuis dari decimam, poſtea tamen Dux eum ad gratiam cepit, nam nouit eum virum ſanctũ, ſed voluit Dux quod inueſtituram Epiſcopalem ab ipſo recipere deberet. Epiſcopus igitur recedens pacifice ab eo ad deliberãdum ſuper hoc graui propoſito, cum Epiſcopos inueſtire ſolius Imperatoriæ maieſtatis ſit. Venit igitur Bardewik, & ibi incidit in paralyſin, deinde moratus eſt in Faldera longo tempore in eodem morbo, deinde ad conſulendum Archiepiſcopum & clerum venit Bremam, qui omnes dixerunt non debere hoc facere. Ipſe tamen libenter feciſſet, ſed quia maiores ſui diſſuadebant, abſtinuit: ideo decimas non recipiebat, prohibente Duce, & quamuis temporalia nõ meſſuit, ſpiritalia tamen eis ratione ſui officij ſeminauit. Dedicauit itaque oratorium in Cuſalina, id eſt, Hoyereſtorp, & in Bornehouede, id eſt, Svventineueld, venitque ad nouam ciuitatem quæ Lubic dicitur, confortatis incolis, ædificauit ibi altare Domino. Inde venit in Aldenburg quorum Deus dicebatur Prone, & princeps terræ Nuchel, de ſemine Critonis, idolatra & pirata maximus, nomen flaminis, qui præerat ſuperſtitioni dictus eſt Myke. Propoſito eis verbo ſalutis, pauci acquierunt fidei. Data igitur cæſoribus lignorum pecunia, fabrica prope vallum vrbis antiquæ erecta eſt, quo omnis terra die dominica propter mercatum conuenerat.

CAPITVLVM XXIII.

POst hoc in Luneborch accepit à Duce inueſtituram, id eſt, Epiſcopatum per virgam de manu Ducis, vt fides haberet propugnationẽ à Duce & Comite. Deditque ſibi Dux villam Buzu, id eſt, Buſovv, ſiue Buzona cum ſuis pertinentiis. Et Comes noſter qui & ibi erat, dedit illi medietatem decimarum. Et terra Nordalbingorum Sclauorumque commiſſa eſt Comiti noſtro: & Dux profectus eſt in Saxoniam cum militia, vt reciperet Ducatum Bauariæ: quem vitricus ſuus Henricus, frater Conradi regis occuparat: Duce abſente facta eſt amicitia magna inter Comitem noſtrum & Niclotum, quia Comes iuuit eum cum exercitu magno, contra Kicinos, & Circipanos, qui ei rebellare ceperũt. Forum vero Lubicenſe creſcebat in dies ſingulos, auctis nauibus inſtitorum, Dominus vero Vicilinus habitauit in inſula Buzu, id eſt, Buſow, ſubfago exercere faciens agros, poſt hoc extructæ ſunt ibidem caſæ: ædificauitque ibidem Eccleſiam in honorem ſancti Petri Apoſtoli, vtenſilia ad aratra cepit de Cuzalina, & Faldera, initia igitur epiſcopatus tenera, quia Comes, alias optimus, ſoli Epiſcopo mediocriter bonus. Dux Bauariam recuperare nõ potuit, ſed quaſi ibi occiſus fuiſſet multos per principes: ſed mortuo Imperatore Cõrado III. Fridericus primus inter Imperatores, Frederici Ducis Sueuiæ filius potitus eſt imperio, cepit anno Domini 1171. & recuperata eſt Bauaria. Magiſter tamen in Speculo dicit eum cepiſſe regnare, anno Domini 1173.

Ca-

Capit. XXIV.

VIcelinvs vir ſanctus in Faldera poſt modica tempora paralyſi diſſolutus officium linguæ perdidit, totum denique latus dextrum exaruit, iam defuncto ſanctiſſimo viro Thetinaro, nec caſtro Plunenſi reædificato, duobus annis & dimidio vir ſanctus Vicelinus verſatus eſt in loco ęgritudinis, nec ſedere, nec iacere contentus, eratque fratribus cura ſimul, ac incurabilis mœſticia de eo, frequentius ad Eccleſiam baiulabatur. His diebus voluit Dux, vt Comes daret ſibi medietatem ciuitatis Lubicanæ, quia propter forum Lubicenſe minueretur ſibi numerus ciuium Bardevvikcenſium. Item vt daret ſibi ſulciam, ſiue ſalinam mediam in Odeslo, quia ſulcia Luneburgenſis deteriorattetur propter ſulciam in Odeslo: ſed Comes non conſenſit, ideo mandauit Dux in Luneburg reſidens quod tantum in Lubek vendi debeant quę ad cibum pertinēt, & in Bardevvik omnes merciciæ. Item Sulciam in Odeslo fecit obturari, quod Comes noſter æquanimiter non tolerauit. His etiam diebus dilatante Domino fines Eccleſiæ: Euermodus, præpoſitus de Magdeburg ordinatus eſt in Epiſcopum Racisburgenſem, Comeſque Polaborum Henricus dedit ſibi inſulam prope caſtrum, verſus orientem quaſi, ad inhabitandum. Hoc viſo Comes noſter etiam benefecit Eccleſiæ Aldenburgen. nam 300. manſos dedit Eccleſiæ in dotem, ad preces Ludolphi præpoſiti de Cuzalina, Vicelinus vero poſthoc obiit, pridie idus Decembris, anno Dominī 1174. ſedit in Epiſcopatu annis v. menſibus ix. & ſepelitur in Faldera, præſente Racisburgen. Epiſcopo, & officium conſummante, & Dux tunc fuit in Italia cum Rege Frederico r. procorona imperiali, datæque ſunt piiſſimę elemoſinæ pro anima Vicelini ſingulis diebus, qui multis miraculis poſt mortem claruit. Poſt Vicelinum, diſponēte Duxiſſa in Luneburg, nam Dux tunc fuit in Italia, quidam nomine Geroldus, Rector Scholarium in Brunſvvik, & ibidem Canonicus, natus de Svveuia, id eſt, Svviis, & Cappellanus Ducis: non habens ſecundum in Saxonia in ſcripturis, & caſtiſſimus corpore, electus eſt per Ducem & clerum in Epiſcopum Aldenburgenſem, tempore Adriani Papæ, qui cepit anno Domini 1174. qui & Fredericum coronauit, lib. 30. Spec. cap. 1. & 11. hanc tamen electionem Geroldi, Archiepiſcopus ratam habere noluit, ſed literis ſuis eum apud Adrianum Papam impedire cepit. Ipſe vero Geroldus adiuit Ducem, in Roma exiſtentem cum Frederico, & quia Dux viriliter pugnauit contra Romanos, Fredericum exactionare volentes; etiam Adriano multa mala fecerant, ideo Adrianus Geroldum Epiſcopum ibidem conſecrauit, altera die qua conſecrauit Fredericū Imperatorem. Qui deſcendens, venit ad inſulam Buzou, alloquens filios ſuos, & miſeriam inuenit. Nam & Faldetenſis domus poſt mortem Vicelini, cōmodi ſimul & quieti conſulens, ad Hammenburgen. Eccleſiam ſeſe tranſtulerat, poſtea viſitans Archiepiſcopū, citca Albiam amicati ſunt, & rurſum veniens Bremam, aduentauit Ducem, cum quo & Brunſvvik natalem Domini celebrauit. Deinde in loco cathedrali feſtum Epiphaniæ acturus, cum Germano ſuo Abbate de Ridda, Geshuſen, venit Aldenburg ad vrbem penitus deſertā, ſine mœnibus & habitatore, ſed tantum ſanctuarium paruum habens, quod Vicelinus ibi erexerat, vt ſupra cap. 22. officio peracto, valde liberaliter Præbeslaus regulus nos collegit, altera nocte quidem potens dictus Teſſemar, vbi in nemore vidimus arbores ſacras, Deo Aldenburgen. Prone cōſecratas, quas tamen incendimus, non ſine magno metu gentilium Sclauicorum.

Capit. XXV.

PRoxima die dominica ad forum venimus Lubicen. vbi Epiſcopi ſermo fuit ad populum, vt conuerterentur, & Præbeslaus reſpondit: Pater, tui ſumus, tāta ſunt vectigalia Ducis ſimiliter & Comitis, ꝙ Eccleſias ædificare non poſſu-

...iumus: nec patet ... refugij. Cui Epiſcopus, Dux & Comes: vobis erunt fauorabiles, ſuſcipite tantum fidem, & baptiſma: Reſpondit Præbeslaus, dentur nobis iura Saxonum in prædiis, & dabimus decimas, & erimus Chriſtiani. Geroldus igitur adiuit Ducem in Erthneburg, & vocatis regulis Slauorum, ſcil. Nicloto regulo Obotrirorum, & Præbeslao, propoſuit de fide ſuſcipienda, ſed nihil determinatum eſt, quia camera Ducis vacua fuit, paſſus damnum in Italia. Sed poſtea multis diebus manſit Epiſcopus apud eum in Brunſvvick, & fletu Epiſcopi & prece mollitus, eo quod in Wagira non haberet panem ad edendũ, accerſiuit Comitem Adolphum, qui dedit Epiſcopo Gamale & Vthin, cum omnibus appenditiis eorum, & Buzu prædio adiecit duas villas, ſcil. Guteſueld, & Wobize. In Aldenberg quoque dedit ei prædium commodoſum adiacens foro. Et ædificauit Epiſcopus ciuitatem Vtbin, & nuſquam clerũ habuit præterquam in Cuzilina, ideſt, Hoyerſtorp, quam annuente Duce fecit tranſmigrare in Zigeberch ad locum primæ fundationis, vt in ſolemnitatibus Epiſcopus haberet ſupplementum ibidem à clero, ſed Falderenſem Eccleſiam ab Archiepiſcopo non potuit recuperare, ſed Brunonem presbyterum de Faldera cum licentia Epponis ſui præpoſiti miſit Aldenburg qui gratia Dei multos ſermone acquiſiuit, lucos deſtruens, & ritus ſacrilegos. Caſtrum & ciuitas vbi olim ſedes cathedralis erat, deſerta erant. Anno igitur 90. poſt excidium prioris Eccleſiæ, pontifex Geroldus, in honorem ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſibi aſtante Comite Adolpho, cum vxore piiſſima Mechtilde, ibidem dedicauit eccleſiam, & Bruno maximo feruore de cętero venienti populo prædicauit, & mortuos eorum ſepeliuit, & ſacramenta miniſtrauit. Et vetauit Comes, ne Sclaui de cætero iurarent in arboribus, fontibus, & lapidibus, ſed offerrent criminibus pulſatos, ſacerdoti, ferro ac vomeribus examinandos, poſt hoc in Suſle, quæ erat ſpelunca latronum miſſus eſt de domo Falderen. Deylawyn ſacerdos, prædicans ibi in ſiti, frigore & miſeria, poſtea in Luttilinborg, ſiue Luckenborg & Rathecow ædificatæ ſunt Eccleſiæ, ope vicaria, per Comitem & Epiſcopum. Circa idem tempus ædificauit Comes caſtrum Plonenſe, & fecit ibi ciuitatem & forum. Multiplicatæ ſunt etiam Eccleſiæ in terra Polaborum per Henricum Comitem in Racisburg, & Euermodum Epiſcopum ibidem, à prædis tamen Sclaui prohiberi non poterant Danorum, nam Sweyn Rex Danorum abuſus eſt populo ſuo ad idem. Ideo malo fine concluſit.

Capitvlvm XXVI.

His diebus Henricus Dux prędictus recuperauit Ducatum Bauariæ, de quo ſupra cap. 23. agente hoc Frederico Imperatore in Ratisbona & dictus eſt de cętero, Henricus Leo, Dux Bauariæ & Saxoniæ. His etiam diebus occidit Waldemarus Sweyn, Regem Daciæ, circa Wiburg, qui Svveyn exulauit, 11. annis in Saxonia, quem reduxit Henricus Leo eum magno exercitu, pecunia cõductus, & factus eſt Waldemarus Rex Daciæ, vir pacificus, & facta eſt pax & amicicia inter Comitem Adolphum & eum, & ceſſauit prædicatio. In diebus illis illis, ſcil. anno Domini ..... ſupra cap. 24. poſt principium, Lubck conſumpta eſt incendio, & inſtitores accedentes Ducem Leonem dixerunt: Non vis, vt ſit forum in Lubec, & iam depauperari, non valemus ædificia reſtaurare. Dux igitur accerſitum Comitem rogauit Adolphum, vt daret ſibi Lubec & portum, qui noluit. Tunc Dux habito concilio cum inſtitoribus, ædificauit ciuitatem nouam ſuper flumine Wakantze, non longe à Lubec, in terra Raciſburg, vocans eam Louwenſtad à nomine ſuo, ſed non valuit portu nec munimine, ideo finaliter Adolphus Comes victus precibus Ducis Leonis dedit illi inſulam Lubec & caſtrum, ideo ſtatim iubẽte Duce inſtitores derelinquentes nouam ciuitatem cum gaudio ædificauerunt Eccleſias, & mœnia in Lubec. Et Dux exclamari fecit in Aquilone, ſcil. Dania, Svvedia, Norvvegia, Rucia vt

omnes

omnes venirent in pace ad forum Lubicenſe, & ſtatuit monetam & telonium & iura ciuitatis honeſtiſſima, & proſperatum eſt opus ciuitatis, & accolæ eius multiplicati ſunt.

Capitvlvm XXVII.

His fermediebus Fredericus Imperator omnes principes Saxoniæ accerſiuit ad obſidionem Mediolani. Igitur Dux Henricus Leo amicabatur ante exitum ſuum cum Rege Danorum Woldemaro & Nicloto principe Obotritorum, & cum ceteris, & aſtrinxit Sclauorum principes præcepto & iuramento, vt Danis & Saxonibus ſeruarent fidem vſque dum rediret, quod & fecerunt, & iuſſit ab eis auferri omnes piraticas naues, & perduci Lubek: exceptis quas Sclaui callide ſibi retinebant, quia meliores ſibi clam retinebant. Et Rex Daciæ Woldemarus pactus eſt dare Duci vltra mille marcas, vt ſibi hanc pacē faceret cum Sclauis. Et Comite Adolpho ſibi aſſumpto, ſuis cōmittens patriam, Dux profectus eſt in Longobardiam, cum mille vt aiunt loricis, & venerunt ad exercitum Imperatoris, obſidentē præſidium nomine Krenun, pertinens Mediolanenſibus, munitum valde, quod vix primo anno expugnarunt. Quo facto, Cæſar conuertit ad Mediolanum exercitum ſuum, & ciuitatem vicit, vi. anno obſidionis, & adæquauit eam ſolo, Dux vero Heinricus rediit in Saxoniam. Et Comes Adolphus cum cognato ſuo Reynoldo Colonien. Elcō, legatione publica functus adiuit ad Regem Angliæ, & contriſtati ſunt propter Comitis abſentiam, tam clerus, quam populus noſter. Sub his diebus, Wagirorum maiores & Mekelenburg, fregerunt Danis fidem, Epiſcopus vero Geroldus mitigauit Regem Danorum quantum potuit, vſque ad aduentum Ducis & Comitis. Quibus reuerſis, Rex Dacię Woldemarus conqueſtus eſt eis in Erthneburg de pace ſibi violata, & Sclaui proſcripti ſunt ibi, dicenſque Dux, quod omnes ſui eſſent ad expeditionem parati, tempore menſis, quod audiens Niclotus, propoſuit primum irrumpere Lubek, incipiendo à domo cuiuſdam ſacerdotis, venerabilis in Lubek, Adelo nomine, qui habitabat ad auſtrum ſuper Wokinze, & innotuerunt inſidiæ miſſæ ſacerdoti, & leuauit pontem cum cathena, & excluſæ ſunt inſidiæ: & Dux poſuit ibidem cuſtodiam militum.

Capitvlvm XXVIII.

Post hoc vaſtauit Henricus Dux omnem terram Sclauorum igne & gladio, & Niclotus præcauens obſidionis periculum, incendit omnia caſtra ſua, ſcil. Ilo, Mekelenburg, Swerin, Dobin, & manſit in vno caſtro prope Wernou flumen, circa terram Kicine, quod nūc dicitur Keſſyn, circa Roſtok ad Orientem. Et quodā tempore exiuit Niclotus cum ſuis filiis, Præbezlao & Wertizlao, & aliis multis, ad exercitum Ducis morantem circa Mekelenburg, volens de latibulis frumentantes occidere, & frumentare volentes, ſexcēti venerunt loricati, ſub veſtibus, quod inconſiderans Niclotus inuaſit eos, & circumuentus, ibidem occiſus eſt, & perlatum eſt caput eius ad exercitum, alij omnes fugerunt, & filij eius ſuccenderunt Werle, occultantes ſe in nemoribus, familia vero ſe tranſtulit ad naues. Dux autem demolitus eſt omnem terram, & reædificauit ac muniuit Swerin. Poſtea filij Nicloti inuenerunt gratiam in cōſpectu Ducis, & dedit eis Werle cum terra circumiacente, ſcil. Kicinorum & Circipanorum, terram vero Obotritorum diuiſit militibus poſſidendam, præponens ſingulis caſtris fide dignos. Et defuncto Emehardo, Epiſcopo Magnopolenſi, i. Mekelenburg, ſubſtituit Dominum Bernonem, dans Eccleſiæ tricentos manſos in dotem, ſicut ante fecerat Eccleſiæ Aldenburgen. & Raciſburgen. & de quolibet aratro, quod ſcil. ducebatur duobus bobus, & duobus equis, darentur Epiſcopis tres modij ſiliginis & xii. nummi publicæ monetæ. Et obtinuit ſibi apud Cæſarem autoritatem Epiſcopatus ſuſcitare, dare & confirmare in omni

omni terra Sclauorum, & vt ab eo reciperent dignitates ſuas, & ſibi hominia, id eſt, homagia facerent.

Capitulum XXIX.

IN diebus illis orientalē Sclauiam tenebat Adelbertus Marchio, qui cognomēto dicitur Vrſus, habens terram Brizanorum & Stoderanorum, vſque ad ſaltū Boemicum, ad quam ſenſim deficientibus Sclauis, vocauit de Rheno accolas, de Hollandia, Zelandia, Flandria, & Epiſcopatus Hauelbergen. & Brandenborgen. aucti ſunt vehementer. Anno igitur Chriſti 1174. ad preces Geroldi trāſtulit Henricus Epiſcopatum de Aldenburg ad Lubic, quia Aldenburg depauperabatur peccatis exigētibus, & Lubec locus cōmodoſior pro Epiſcopatu, de die in diem ditabatur, & muniebatur, fundato oratorio & 13. præbendis tertiamdecimam pro præpoſito fundauit, cui nomē Athelo, vel Athelon, & Dux & Comes Adolphus dotarunt Eccleſiam decimis redditib⁹, villis & thelonio, & molēdinis & priuilegiis fulgidis. ¶ His diebus Adriano Papa mortuo, ſchiſma ortum eſt inter Alexandrum, qui & Rolandus, & Victorem qui & Octauianus, Victori Cæſare adhęrente, porro cum Eccleſia Hieroſolymitana Antiochiam, omnis Francia, Hiſpania, Anglia, Dacia, & omnia regna, vide etiam lib. 30. Spec. c. 12. & 111. enucliacius. His diebus fuit pax in omni terra Sclauica, Guntzelino regente Obotritorum terram, amico Ducis Henrico, Comite Polaborum, qui vocauit etiam accolas multos de Weſtfalia, & poſt eum Bernardus filius ei⁹. Poſtea filij Nicloti non contenti terra ſibi à Duce reddita, & data, vt ſup. c. præcedenti, anhelabant ad terram Obotritorū, quam iure belli perdiderant, ideo Dux præauiſat⁹ per Guntzelinum, Præfectum in Svveryn, venit iterum contra eos tēpore hyemali ad Werle, in qua fuit Wertzela⁹ multis cū nobilibus, & obſedit cum Comite Adolpho, at Præbezlaus ſenior natu latuit in nemoribus, percuſſurus frumētantes, & vna dierum percuſſit de Holſatis ceruicoſis, contra voluntatem Ducis frumentare volētes, quia vrbani ſe dabant victos ferme 100. viros. Dux vero capta vrbe duxit Wertzlaum Regulum in Brunſvvik, aſtringens eum manicis ferreis, vt cognoſceret quid Leo fortiſſimus eſſet; & ad nullius paueret occurſum prouerbiorum xxx. ceteroſque diſpartiuit per cuſtodias quouſque redderent nouiſſimum quadrātem, præpoſuitque terræ Vetrianum Nicloti fratrem nomine Lubemarum, Præbeslaus autem conabatur educere fratrem de vinculis, ſed non potuit.

Capitulum XXX.

EODEM anno poſt viii. Paſchatos infirmatur Gheroldus, Epiſcopus Lubicenſis, vſque ad Kalēdas Iulij, qui rogauit dominū nē moreretur, antequam Eccleſia Lubicenſis dedicaretur, & exauditus eſt, poſtea de licentia & conſenſu Ducis & Archiepiſcopi, qui tunc ſimul erāt Stadis ſiue Staten, præparauit ſingula neceſſaria dedicationi. ¶ Veniens igitur Archiepiſcopus, in itinere dedicauit Eccleſiam Falderenſem, quæ alias dicebatur Wippendorp, quam fundauit Vicelinus, & vocata eſt ab Archiepiſcopo nouum monaſterium Nighemunſter. Et inde venit Archiepiſcopus Zegheberch, deinde Lubek, & glorioſe receptus eſt à Duce & Epiſcopo. Facta igitur cōſecratione Archiepiſcopus petitus, vt daret prædictū nouum monaſterium Eccleſiæ Lubicēſi, noluit cōſentire. Et reuerſi ſunt Epiſcop⁹ in locum ſuum, Dux vero in Saxoniam, deinde in Bauariam, Comes vero ad Zygheberch. Geroldus vero ſollicite viſitauit parochiam ſuam, dās ſuis monita ſalutis, & Plonenſe forum quod ſingulis diebus agebatur à Sclauis & Saxonibus ſtricte prohibuit. Et poſtquam in Luttilnborg, i. Lutkenborg diuina perfecit, morbum ſenſit, & perlatus Buzu, ſiue Buzow, multis diebus lecto decubuit, nunquam tñ miſſarū ſolenniis, vſq; ad diem obit⁹ ſui defuit, viſitatus ab Odone Decano Lubicen. & præpoſito Zegebergen. Ludolpho cum fratribus vtriuſque congregationis, ſperans in mortem, gratulanter Deo reddidit ſpiritum,

anno dñi 1162. perlatumq; corpus ei⁹ Lubek, ſepultum in medio Baſilicæ quam fundauit, ſed nunc in nouo choro, ſub paruo blauio lapide intra cancellos, eius oſſa quieſcunt. Sedit annis IV. neſcio an ſimul in Oldenburg & Lubek IV. annis ſedit, an ſolū in Lubek. Poſt quem III. Kalēd. Febr. ſtatuit Dux Leo reuerſus, Cōradus fratrem & germanū Geroldi, q tamen nō fuit bene menti Archiepiſcopo Hartwico, & toti capitulo Lubicen, ſed præualuit Ducis autoritas, & eſt cōſecratus in Staden. ciuitate per Hardvvicū. Pollebat literatura, facundia, affabilitate, largitate, ac multis virtutibus: ſed heu mobilis animo fuit, & incertus in promiſſis, extraneos diligens, ſuoſq; faſtidiens, clerum vt ſeruos habuit, bona cleri, ſua dicebat, commonitus deſuper à Duce, nihil remiſſius egit, ſed alienatus Duci, confœderatus Archiepiſcopo.

CAPITVLVM XXXI.

CIRCA principium ſuæ conſecrationis tanta inundatio facta eſt q quaſi omnis terra Friſiæ, Hathelen, Albiæ & Wirræ ſummerſa fuiſſet, nam multa millia hominū aquis perierunt. In Mekelenburg etiam Werzelaus fili⁹ Nicloti minor, detētus in vinculis Henrici Leonis: per fratrē ſuum Præbeslaum occidit oēm maſculū in ore gladij, vxoribus & pueris ductis in captiuitatē, deinde venit in Ilo, ſed ibi nihil profecit. Quinto igitur die interfectionis venit pōtifex Berno de Suerin in Mekelenburg, & tumulauit ibidē LXX. interfectorū corpora, & Slaui fere interfeciſſent eum, niſi quidam Richardus veniſſet de Soltvvedel cū militia à caſu, & iuuiſſet eum, exiuit enim vt iuuaret Guntzelinū, obſeſſum in Ilo, & caſu venit Mekelēburg. Poſt nō multo tēpore Præbeslaus cauteloſe, & minatorie adeptus eſt caſtrū in Malachou & Tuſſyn. His auditis venit Henricus Leo cū Marchione orientali Adelberto cognato ſuo, & cū fortiſſimus Saxoniæ, cū Rege Danorum Woldemaro, qui venit nauigio, & cū Adolpho Comite noſtro, & circa Malachou fecit Wertzelaum ſuſpēdio interſici. Deinde venerunt vſq; Demmyn quaſi ad II. miliaria, nā ibi cōſederat vniuerſus exercit⁹ Slauorum quorum principes Kazemar & Bugislaff, & illis pugnantibus, primā aciem perdiderunt Slaui, ſed heu in II. ceciderunt Adolph⁹, Comes noſter, & Reynaldus, Comes Ditmarciæ, ſed poſtea ceciderunt de Slauis numerari II. & 700. & perſecutus eſt eos Dux vſq; ad terrā Pomeraniæ regionis, ad locū qui dicitur Stolpe, prius tñ incēderunt caſtrum Dēmyn, & adæquauit vallū caſtri ſolo, & non audebant Sclaui ei amplius reſiſtere. Comes Adolph⁹ perlatus eſt ad ſepulcra paterna in Myndē. Comeciam vero tenuit Mechildis relicta eius, cū filio tenello, & immutata eſt facies terræ noſtræ, & quies Eccleſiarū, & poſuit Dux tenello tutorē Henricū comitē Turingia natū, auunculum pueri, totū armis deditū, qui Præbczlaum recepit ad gratiam, reddēs ei hereditatem paternā, præter Sueryn, & fecit Præbezla⁹ Duci fidelitatē. Poſtea cecidit Cōradus Epiſc. Lubicen. in indignationem ducis ꝓpter conſpirationem quam habuit cum Hartwico Archiepiſcopo. Poſtea ad inſtigationem Archiepiſcopi manſit II. annis cum Duce Henrico in Magdeburg, poſthoc exulauit à parochia, ſed interuentu Imperatoris Frederici redire meruit, & mutatus eſt aliqualiter in alium virum & Archiepiſcopus mortuus eſt.

CAPITVLVM XXXII.

IN dieb⁹ illis Rex Woldemar, cū iuuamine Kazemar & Bugislaff, principū Pomeranorū & Præbezlai principis Obotritorū, in manu valida obtinuit terram Rugianorum, & deſtruxit phanū eorum, & ſimulacrum cōfregit, & locuples ærarium diripuit, & ædificauit Eccleſias, & ſtatuit ſacerdotes Dei, adiuuantibus eum Epiſcopis, ſc. Abſolon de Rotſchilde & Bernone Magnopolen. & ſic conuerſi ſunt Rugiani ad fidem, anno domini 1168. quamuis tam diu in errore perſeuerabāt plus omnibus Sclauis, erant tamē hoſpitales, parentes honorantes, nullum ſinebant eſſe egenū inter ſe, ſed oēs fouebant eum, tanquam curā heredis agentes. Seruierunt Regi Danorū poſt cōuerſionem ſub tributo, ſed poſt hoc requiſi-

quiſiuit Dux Leo medietatem tributi à Rege, & renuit dare, ideo vaſtauit Dux Daniam, poſt hoc Rex amicabatur cum Duce, tradens ſibi omnia ad voluntatem, & facta eſt pax vniuerſalis per vniuerſas terras iſtas. Et Præbeslaus depoſita rebellione ædificauit vrbes, Mekelenborg, Ilou, Roſtok, & multiplicata eſt religio. Et mandauit Guntzelinus Præfectus caſtri Sweryn, vt omnes Sclaui vagantes per arua, & omnes tales, propter latrocinia necarentur, & cohibita ſunt furta & latrocinia.

SEQVITVR CONTINVATIO EX GEſtis Pontificum Lubicenſium.

Capit. XXXIII.

ISTE Conradus præmemoratus II. Epiſcopus, cap.30. & 31. Epiſcopus II. Lubicen. audito quod Geroldus ſuus anteceſſor, vir piiſſimus dediſſet fratribus, id eſt, canonicis Lubicen. Eccleſiæ, Eccleſiam forenſem, id eſt, beatæ Virginis in Lubec cum omnibus ſuis emolumentis & offertorio. Ipſe dedit eiſdem Eccleſiam ſancti Petri cum omnibus prouentibus. Hic poſtea exiſtens in via peregrinationis ad terram ſanctam cum Duce Henrico Leone, obiit in ciuitate Surs, quæ alias dicitur Tyrus, Anno domini 1168. ſedit annis ſex.

¶ III. Epiſcopus. Cui ſucceſſit Henricus Abbas ad ſanctū Ægidium in Brunſvvik, ordinis ſancti Benedicti à Capitulo electus, & à Hauelsbergen. Raceburgen. & Swerinen. Epiſcopis in præſencia Ducis Henrici Leonis anno Domini 1168. cōſecratus. Per hunc legitur Eccleſia Lubicen. maior fore dedicata, ſcil. anno dñi 1170. & ſtat Eccleſia iſta ad huc, anno ſcil. dñi 1477. patet igitur q̄ annis xvi. poſt introductionē Gheroldi I. Epiſcopi Lubicen. Eccleſia maior, quæ nunc ſtat, eſt cōſecrata, in honorē ſanctorum Iohānis Baptiſtę & Nicolai. Stabat igitur anno domini 1477. annis CCCVII. Hic vir magnæ ſciencię & ſanctitatis, de Brabātia natus, facundiſſim᷒, ante Rector ſcholarium in Brunſwig. Hic cum Duce Henrico Leone, & Conrado epiſcopo, anteceſſore ſuo in peregrinatione ad terrā ſanctam cōſtitutus, in menſa Regis Græcorū cum Gręcis diſputās, euidentiſſimis oſtēdit rationibus ac autoritatibus Spiritū ſanctum à Patre & Filio ꝓcedere: Anaſtaſij, Cyrilli, & aliorum fretus ſcriptis, & magnificat᷒ eſt coram cunctis. Huius tempore Dux Henricus Leo ędificare cepit Eccleſiam Lubicen. quę modo eſt, in honorem ſanctorum Iohannis Baptiſtæ & Nicolai, & cum dicto Hērico primum lapidem poſuit, vt ſupra. Idem Hēricus fundauit monaſterium ſancti Iohannis Euangeliſtæ, ponens ibi de ordine Benidicti fratres, conferens eis villas, & decimationes, ſed modo tranſlati ſunt in Ciſmariam prope Gropeniſſe. Per medium huius Henrici Epiſcopi, Imperator Fredericus primus, qui cepit anno dñi 1173. & imperauit annis xxxvii. cum concluſiſſet ciuitatem Lubicen. obſidione fortiſſima ab impugnatione ceſſauit, donec ciues cōſulentes Ducem Leonem, eius conſenſu Cæſari homagium præſtiterunt.

Capit. XXXIV.

HVIC, crebris vexato febribus, Imperator præmemoratus proprium Phyſicum ad ciuitatem miſit. Sed in eadē infirmitate mortuus eſt, & in prædicti monaſterij S. Iohannis choro tumulatus eſt. Sedit annis xv.

¶ IV. Epiſcopus. Cui ſucceſſit Conradus ſecundus, Epiſcopus quartus Lubicēſis, datus per Fredericum primum ad petitionem Capituli, anno domini 1183. Iſte fuit cōfirmatus per Epiſcopū Bremēſium ſed nunquā conſecrat᷒. Nam Adolphus Comes ſibi aduerſatus fuit ſuper aduocatia Vthinen. ideo cū argento, ſuppellectili & equis optimis, ad Archiepiſcopū Bremenſem Ciffridum conuolauit, curam Eccleſię ei reſignans, & clero Lubicen. ſe minime reuerſurum reſcripſit.

¶ Anno dñi 1183. Imperator prædictus in Erfordia conſiſtens, volens concordate Epiſcop. Moguntinum & Lātgrauium, in quodā deambulatorio, i. eine Laub,

 quod

quod confractum, cecidit in turbidas aquas, & ſubmerſi ſunt circa centum Comites, Domini & milites, & Imperator vix ſe retinuit in vna feneſtra.

¶ v. Epiſcopus. Anno domini 1184. Theodericus præpoſitus in Zegeberch, vir pius iuſtus, & manſuetus, Epiſcopus Lubicenſis v. ſucceſſit Córado. Nam Archiepiſcop' Bremenſis Hartwicus, citauit totũ capitulum Lubicẽſe in Hãburg, & ibi pari voto Archiepiſcopi & Capituli põtificatus eſt, ꝙ ſibi abſenti nunciatũ, lacrymatus cõſentire noluit, exhortatus tñ per Archiepiſcopum & Comite, inuite quaſi acquieuit, inueſtiturã recipiens de manu Imperatoris Frederici, de Italia redeuntis. His tẽpotis Dñs de Mekelenburg, deficiẽtibus Sclauis, in inſulã Pole teutonicos incolas collegit, & ne decimã Epiſcopo darent, eos defenſare voluit. In fine tamen Epiſcop', domino de Mekelenburg, mediam decimã dedit ob pacem, & ſibi mediam dari voluit ab eiſdem expedite. Hic ſedit anni xviii.

¶ Anno domini 1187. Papa Vrbanus iii. poſt Lucium ſedit. Poſt quem Gregorius Octauus cepit, anno ſcil. domini 1188. Nam Papa Vrban' iii. audito quod Hieruſalem eſſet capta à Saracenis, in die Vlrici, ex mœrore poſtea obiit.

CAPITVLVM XXXV.

ANNO domini 1186. ædificatũ eſt per Comitem Adolphum ꝓpe Lubek, monaſterium Reyneuelde, per quinq; annos, fratrum ordinis Ciſtercienſium.

¶ Anno domini 1187. Henricus Marchio Brandenburgẽſis, filius Ottonis, fundauit Eccleſiam ſancti Nicolai in Stendal.

¶ Anno eodem, terra ſancta & Hieruſalem à Soldano capitur, lib. 30. Speculi c. xliii. & xliv Et tunc proximo anno cepit ordo Fratrum de Hoſpitali domus Teutonicæ. Vide infra.

¶ Anno domini 1188. obſedit Dux Leò Bardewik, ſuam ciuitatem, & obtinuit eandem in die Simonis & Iudę Apoſtolorũ, & creſcere cepit & augmentari Luneburg ex lapidibus murorum Bardewik.

¶ Eodem anno incepit ordo Fratrum de Hoſpitali, vt ſupra, obiitque Gregorius Papa, poſt quem Clemens iii. poſt quem Cæleſtinus, qui cepit anno domini 1191.

¶ Anno domini 1197. obiit Henricus Leo de Brunſwick, & reliquit tres filios, ſcil. Ottonem, qui poſtea factus Imperator, 1209. & Henricum, Comitem Paleſtinum, & Wilhelmum, Ducem Brunſvvicenſem.

¶ vi. Epiſcopus. Bertoldus per Capitulum Lubicenſe poſt Theodoricum eſt pontificatus, vi. Epiſcopus Lubicen. anno Domini 1211. Hic ob certas incõmoditates, vna cũ Capitulo reſignauit Burgenſibus, Lubicẽſibus habitationem quã habebat in Oldenlubeke. Hic etiam inſtituit camerarium perpetuum ꝓ canonicis ſuis, & ſibi de redditibus perpetuis, de cenſibus menſæ Epiſcopalis ꝓuidit. Ædificauit etiam primum molendinum in Vrhin. Sedit annis xxiv.

¶ Anno domini 1197. obiit Rex Danorum Kanutus veneno.

¶ Anno domini 1199. obſedit Imperator Philippus Brunſvvik, nec vicit eam.

¶ Eodem anno Dux Waldemarus voluit totam terram Nordalbingorum addere coronæ Danorũ, ideo anno 1209. vicit Hãborch, Zegeberch & Raciborch, & cepit Comitem Adolphum, & factus eſt Rex Danorum poſt mortem Kanuti fratris ſui. Et ſubiecit ſibi Lubicen. Kalend. Septembris, datis tamen eis litteris, quod vterentur priuilegiis prioribus, & hoc anno domini 1209.

CAPITVLVM XXXVI.

NON longe poſt liberatur Comes Adolphus, ob id præſentata eſt Regi domus in Louenborch. Et circa idem tempus ædificata eſt in Liuonia ciuitas Regis. Anno domini 1204. cepit idem Rex Erteneborch trans Albeam, deſtruxitque idem, & poſtea filiam Regis Bohemiæ Margaretam duxit vxorem. Anno Domini 1211. obtinuit Rex Danorum Wolmarus Pruſſiam, & multas terras a

ſas à Duce de Stettyn,& tezdificauit Demmyn: Anno Domini 1218. Rex Wolmarus igne conſumpſit multas terras, circa ſtadis in hyeme valida, & Hâborch etiam obtinuit, vna cum Comite Alberto, & proximo anno ædificauit idem Comes iuſſu Regis Trauemunde,collocans ibi turrim firmiſſimam latericeam. Hoc etiam tempore Lubic murata eſt in circuitu & valde firmata, & tamê fuit cariſtia duob⁹ annis. Anno domini 1218. obiit Otto Impetator,poſtquam Fredericus ſecundus imperauit, vt in Speculo lib.

Hoc anno fecit Wolmarus Rex Daciæ coronari filium ſuum Woldemarũ in Sleſwik in Regem Daciæ, & fuit tertius dictus hoc nomine.

¶ Reualia. Anno domini 1223. ędificauit prædict⁹ Rex in Eſtlande Reualiam, & ſubiecit omnes illas terras ſuæ coronæ. Anno domini 1223. Comes Henricus de Sweryn captos in Dacia reges, Waldemarũ & filium eius duxit in Sweryn Iohannis ante portam: & poſtea in bello obtinuit Comitem Adolphum de Louenborch, & addidit eum regibus vinctis, poſtea reges redempti ſunt pro L. milibus marcarum, & iurauerunt,ſe ampliusnon venturos in terram Holſatiæ, & reliquerunt obſides potentes. Anno domini 1227. rotatur Comes Fredericus de Iſenborch, vel alias de Altena, quia occidit epiſcopum Colonienſem. Hoc etiam anno moritur ſanctus Franciſcus. Hoc etiam anno libertati ſunt dati Lubicen..poſtquam xxiv. annis & plus fuerant ſub ditione Danorum, vt ſupra, cap. proximo in fine: miſſis ſolemnibus nunciis ad Imperatorem, perpetueque manendo ſub imperio, renouatis omnibus priuilegiis per Fredericum II. per auream Bullam,ſicut prædictus dotauit eos Henricus Leo de Brunſwik, & auus eius Cæſar Fredericus I. & abſoluti ſunt per Imperatorem ab homagio facto regibus Danicis prius, vide clarius, in cronica Korners. Et de magna victoria,quam obtinuerunt in Meriea circa Bornehouede in die Magdalenæ cõtra Wolmarum Danorum Regem, & ideo caſtro in Lubic Regis deſtructo, ordinauerunt ibidem monaſterium prædicatorum in honorem Magdalenę.

Capitulum XXXVII.

¶ VII. Epiſcopus.

IOHANNES de Lubec dictus, Eccleſiæ Lubicenſis Decanus, electus eſt in Epiſcopum anno domini 1237. Qui mox poſt ſuam conſecrationem dedicauit Eccleſiam monaſterij in Reyneuelde prope Lubec, ad II. miliaria ſituati. Iſte aſſignauit redditus perpetuos pro pane, vino, & cereuiſia in cœna Domini fruendos, ſedit annis XII. XXII.

¶ Eliſabeth. Anno domini 1239. Sancta Elizabeth vidua moritur in Domino. Multa alia his temporibus facta, vide in Cronica Korners. Anno domini 1237. Papa Gregorius IX. prædicari mandauit crucem contra Stedingos hæreticos qui Euchariſtiam, religioſos & clericos turpiſſime tractabant. ¶ Anno ſequenti Wiſmaria vrbs terræ Obotritorum fundatur per Ghunzelyn comitem de Swerin, deſtructo oppido Mikelẽburg, anno 47. tranſlati ſunt monachi ordinis ſancti Benedicti de Lubic ad Ciſmariam, quam ipſi ædificabant, quia nõ poterant eum ciuitate concordare, vide ſupra c. XXXIII. in fine. Eodem anno obiit Epiſc. Iohannes dictus de Lubic.

Capitulum XXXVIII.

¶ VIII. Epiſcopus.

ALBERTVS Epiſc. Liuonienſ. ſiue Rigenſ. in Lubic reſidens, datus eſt in tutorem, ſiue miniſtrum Eccleſiæ Lubicenſi anno domini 1247. Qui ſedit per ſex annos integros, quibus vacauit Eccleſia Lubicenſis poſt deceſſum dicti Iohannis de Lubic, quia Canonici de electione non poterant concordare.

¶ Anno eius 20. diſcordia grauis orta eſt inter eum, & Iohannem & Gherardum Comites Holſatiæ ſuper decimis in terra Oldenburg, ſed tandem cõcordarunt,

darunt, & Principes fatebātur publice, q̃ tantū in Lutkenbrode & Grotēbrode villis medietas decimarū eos rangeret. Et ſtatuerunt q̃ de palude Dolghien, vſque ad mare de ſingulis manſis cultis & incultis 4. modiorum decimæ puræ ſiliginis dari deberent Epiſcopo. Inſuper dederunt Eccleſiæ II. manſos in villa Suſſow, cū omni iure & libertate, ibique Epiſc. fecit erigi granarium, ad quod præcipiebant Comites diſtricte, omnes in terra Oldenburg morantes, vt ſuas decimas propriis expenſis perducerent. ❡ Iſte idem Albertus emit medietatem molendini in Svvartow pro c. marcis. Nam alia medietas iam fuit Eccleſiæ. Regiſtro primo quota. 21. Sed nunc totum eſt ciuitatis Lubicanæ per viam emptionis, & multa alia bona fecit.

❡ IX. Epiſcopus. Tandem frater Iohannes de Deyſt ordinis Minorum Epiſc. Sambienſis, de Brabancia oriundus, translatus eſt ad petitionem magni principis domini Wilhelmi, Regis Romanorum, cuius fuit Capellanus & Conſiliarius de Eccleſia Sambienſi ad Lubicenſem per Papam Innocentium 4. anno domini 1274. Magnus Theologus fuit & prædicator crucis generalis, prudens & ſolennis dominus. Hic ceſſit à diœceſi per integrum annum, quia redditus menſæ Eccleſiæ diſſipati erant per Comites Holſatiæ Gherard. & Iohan. Et reuerſus plures Eccleſias intus & extra cōſecrauit, vt ſic ſuſtentaretur. Tandem vexationes bonorum Eccleſiæ, redemit à Comitibus 800. marcas & militibus. Multa quoque bona Eccleſiæ comparauit. Nouam dignitatem, ſcilicet cantoriam inſtaurauit, ſtatuens vt cantor cunctis feſtiuitatibus cum ſocio ſuo in proceſſione baculo argenteo fulcitus incedat, aſſignans ei certos redditus. Item, libertauit oppidum Vthin cum iure Lubicen. Plures etiam milites & militares ſuæ diœceſis pro ſuis exceſſibus fecit nudatos in proceſſione reconciliari. Multa etiam priuilegia vtilia pro Eccleſia impetrauit. Tandem rediens ad Regem Romanorum, obiit circa partes Rheni in Eſſendia, ſepultus in Miſia. Sedit annis ſex.

Pontifices autem qui ſequuntur in ordine ſuo, habebuntur infra in locis ſuis.

❡ Ordo in Pruſſia.

ANNO Domini 1185. cepit ordo Fratrum de Hoſpitali domus Teutonicæ, qui nunc regnat in Pruſſia & Liuonia; & dominantur ſummis, qui inſtituti ſunt ſeruire infirmis. Cepit autem tali modo. Quidam ciues vrbium Lubic & Bremæ, exiſtentes in exercitu Chriſtianorum, cum Adolpho Comite Holſatorum in ſubſidium terræ ſanctę, videntes plures Teutonicos peregrinos infirmos iacere, in locis diuerſis campi, in maximis miſeriis, abſq; cuiuſcunque cura, quando ſcil. exercitus Chriſtianorum erat in expeditione Accon, cum primo Frederico Imperatore, miſericordia moti, acceperunt latum velum de quadam magna naui, & inde facientes tentorium, collegerūt ſub illo infirmos tales, & curam eorum egerunt. Ipſis quoque cum comite Adolpho redeuntibus, commiſerunt illud Capellano Frederici Ducis Sueuiæ, filij Imperatoris tunc nouiter ſubmerſi, ſci. Frederici primi, & Camerario eiuſdem Capellani, qui ædificauerunt ibi domicilia & capellam in honorem beatæ Mariæ virginis, domus Teutonicęque illud nominauerunt hoſpitale beatę Virginis, quibus plures alij ſe iunxerunt, captaque vrbe Accon, ædificauerunt intra muros eiuſdē quoddam templum, & Fredericus Dux Sueuiæ præmemoratus obtinuit confirmationem illius religionis à Papa Cæleſtino III. per promotionem Imperatoris Henrici vt. fratris ſui, vnde nominata eſt religio illa, fratres de hoſpitali domus Teutonicæ.

❡ Lubek. Anno Domini 1190. Dux Henricus Leo cum exercitu magno veniens Lubek, ciuitatē recuperauit de manu Imperatoris quam vſurpauit Fredericus primus, vt ſupra cap. XXXIII. in fine. qui fecit eam imperialem & quod

eſſet caput omnium ciuitatum maritimarum & quod conſulates eorum aurum deferre poſſent, & quod omnes de conſulatu eſſent in concilio Imperatoris in perpetuum, & partem thelonij; à Duce Henrico deputatam, in vſum Canonicorum ibidem ratificauit, & hoc per omnia punctà prædicta, ſub bulla aurea: anno domini 1182. Sed poſtquam Leo ciuitatem recuperauit, vt dictum eſt, amiſit eam iterum, anno videlicet domini 1192. quia obtenta eſt per Dominum Adolphum Comitem Holtſatiæ cui pro laboribus ſuis Imperator, omnes redditus ei à ciuitate debitos, liberaliter conceſſit.

¶ Anno domini 1197. Berno Epiſcopus Mekelenburgenſis mutauit titulum, & dictus eſt primus Epiſcopus Swerinen. & ſedes translata eſt de Mekelenburg in Svverin, propter tyrannidem Sclauorum.

¶ Lubek. Anno domini 1209. Ciuitas Lubicana cibus ignis facta eſt ex integro, abſque quinque domibus, à quibus hodierna die vicus ille, quinque domus dicitur.

¶ Anno domini 1209. capta eſt ciuitas Lubicana, per Waldemarum Ducem Sleſvvicen. fratrem Regis Danorum, & ſic Danis ſubiecta, eiſdē ſub tributo ſeruiuit fere viginti tribus annis.

¶ Straleſſund. Anno domini 1210. Straleſſund condita eſt per Waldemarum Regem Danorum, ſecundum quoſdam, ſecundum alios vero à Germaro Rugianorum principe, ſecundum alios à quodam Duce Pomeranorum.

¶ Prædicarores. Anno domini 1216. confirmatur ordo prædicatorum per Papam Honorium III. ad inſtantiam ſancti Dominici.

¶ Hamburg. Anno domini 1218. Waldemarus Rex Danorum cepit ciuitatem Hamburg & dedit eam Alberto Comiti Holſatorum in hereditarem perpetuæ, ſumens ab eo 700. marcas argenti.

¶ Minores. Anno domini 1221. ordo fratrum Minorum confirmatur ab Honorio III.

¶ Reualia. Anno domini 1223. Reualia ædificata eſt, vide ſupra c. xxxvi.

¶ Lubek. Anno domini 1271. media pars vrbis Lubicanæ incinerata eſt in die Barnabæ, ideo conſtituit conſulatus, vt de cætero domus non de argilla, ſed lateribus ædificarentur, & ſic Lubek primo facta eſt latericia.

¶ Anno domini 1273. ciues Lubicen. expugnarunt, ceperunt, ac ſpoliauerunt ciuitatem Sundenſem, innumeros occidētes: Ditiores vero captos, ad Lubicanam deduxerunt vrbem.

¶ Dartzovve. Anno domini 1262. ciues Lubicen. freti auxilio Domini Iohannis de Mekelenborg deſtruxerunt funditus caſtrum Dartzovve, & militem dominum caſtri ſuſpenderunt, quia raptor erat & fautor prędonum.

¶ Comes. Anno eodem ciues Lubicen. Holſatiæ captum tenuerunt in prætorio ciuitatis Iohannem comitem Holſatiæ, quia quendam militē Borchardum Voet, in ciuitate Lubicenſi circa puteum in platea lata, ꝑpe cœmiterium B. Virginis interfecit, qui per manuterium quoddam de feneſtra prætorij ſe ſubmiſit ad terram, vbi à ſuis ad hoc ordinatis ad equum locatus abductus fuit, non ſine diſſimulatione conſulatus.

¶ Albertus Magnus. Anno dñi 1267. floruit Albertus Magnus, ſacrę Theologiæ Doctor, natione Theutonicus, degens in conuentu Colonien. ordinis prædicatorum, cuius ordinis frater fuit, licet ad tempus erat Epiſcopus Ratiſponen. & corpus eius humatum eſt in medio chori Fratrum prædicatorum Coloniæ.

¶ Fredericus. Anno domini 12. Imperator Frideric⁹ dominium de Brunſvvig & Luneburg in principatum & ducatum redegit. Nam antea domini Brunſvvicen. ſe ſolum Dominos ſcripſerunt, ſed tunc in antea nomen Ducis meruerunt.

¶ Wiſmaria. Anno domini 1266. Wiſmaria ciuitas quaſi ex integro incinerata eſt, paucis ædibus demptis, in craſtino aſcenſionis domini.

¶ Corpus Christi. Anno domini 1267. inſtitutum eſt feſtum glorioſum corpo-

ris Chriſti, per Vrbanum Papam IV. ad petitioẽ Thomæ de Aquino Doctoris ordinis Prædicatorum, qui tunc floruit.
¶ Iohannes Theutonici. Anno domini 1271. Iohannes Theutonici gloſſator decreti præpoſitus ſancti Stephani in Halberſtad contra Clemẽtem Papam appellauit propter decimam exactam, propter quod ipſum Papa excõmunicauit, & præpoſitura ſpoliauit.
¶ Ariſtotelis libri. Anno domini 1273. Wilhelmus de Brabantia, ordinis Prædicatorum: tranſtulit omnes libros Ariſtotelis de Græco in Latinum, verbũ è verbo, qua tranſlatione ſcholares adhuc hodierna die vtuntur in ſcholis, ad inſtantiam ſancti Thomæ de Aquino Doctoris.
¶ Magdeborch. Anno domini 1279. Magdeburgen. ciues in conflictu magno ſiue bello captiuarunt Ottonem Marchionem Miſnenſem, comite de Arnſteen interfecto.
¶ Canonici expulſi. Anno domini 1280. expulſi ſunt per communitatem Lubicen. Epiſc. Borchardus & Canonici Lubicen. pro eo quia interdictum poſuit in ciuitate propter ſpolium commiſſum per fratres minores, qui funus cuiuſdã viduæ Rigborch dictæ, de Eccleſia parochiali per miſſam animarum violenter tulerunt, & cauſa ſedata ſuit per ſententiam latam per dominũ Iacobum de Columnis Cardinalem ex commiſſione Papæ.
¶ Hamborch. Anno domini 1281. Hamborch ciuitas Holſatiæ vltra mediam partem longe incinerata eſt, & plures homines vtriuſq; ſexus in igne perierunt.
¶ Pruſſia. Anno domini. 1286. Cruciferi de domo Teutonica, à Marchionibus Brandenborgen. & Miſnen. terram Pruſſiæ fertilem & populoſam pro magna ſumma pecuniæ emerunt, quia ſuis metus erat continua. Qui Marchiones dictã terram cum exercitu magno eam intrantes contra Regem Poloniæ, Rege iam in Polonia interfecto, per ipſos ſibi ſubiecerunt, à cuius tamẽ terræ impetitione Poloni nunquam nec in præſenti requieſcunt.
¶ Sextus decretalis. Anno domini 1299. Bonifacius VIII. Papa librum ſextum decretalium publicari fecit.
¶ Lubeke. Anno domini 1299. orta eſt diſcordia grauis inter Borchardum Epiſcopum & Capitulum ex vna, & cõſulatum ciuitatis Lubicen. parte ex altera, propter prata, mãſos, aquas & nemora loci, vbi antiqua ciuitas Lubicana iacuerat. Communitas autem canonicos expulerunt, & curias eorum fregerunt, & eas ſpoliauerunt.
¶ Lubeke. Anno domini 1308. Epiſcopus Lubicen. & Canonici ſui concordati ſunt cum conſulatu vrbis prædictæ, & cum fratribus ordinum Prædicatorum & Minorum.
¶ Templarij. Anno domini 1309. capti fuerunt Templarij vbiq; in regno Frãciæ & Angliæ, & ordo ille totaliter deſtructus eſt.
¶ Vthin. Anno domini 1310. fundatur Eccleſia Vthinen. & in collegiatam Eccleſiam erigitur cum Canonicis & præbendis.
¶ Quarta. Anno domini 1311. Canonici Lubicen. obtinuerunt ſententiam arbitralem in cauſa quartæ latam contra Prædicatores & Minores in curia Romana.
¶ Ortus roſarum. Anno domini 1311. Rex Danorum Ericus in campo ſpacioſo & plano Ortus roſarum dicto prope Roſtok maximam & multum ſolemnem tenuit curiam cum multis principibus & dominis terrarum ſpiritualib9 & ſecularibus, in tanta copia vt præter equites vulgarium populorum & pedites vtriuſque ſexus pene innumerabilium, galeatorum ſexmillia &. Dc. fuiſſe referuntur, vbi maxima fuit ſolennitas in torneamentis, haſtiludiis, choreis, & cõtuberniis, ita quod lingua humana vix explicari ſufficit.
¶ Infantuli CCC. & LXIV. Anno domini 1313. Comitiſſa Hollandiæ Margareta peperit ſimul eodem tempore, CCC. & LXIV. infantulos omnes viuos, perfectas & integras hominum effigies, & plena membra habentes, tam exiguos, ſicut

ſicut polipos, & omnes viui per aquæ aſperſionem baptiſati ſunt. Et dicitur hoc accidiſſe, quia vxori cuiuſdam militis crimen adulterij impoſuit, cum duos enixa erat patuulos, dicens, ſe reputare tam poſſibile mulierem poſſe ex vno patre 11. pueros ſimul concipere, ſicut ſe poſſe ſimul concipere tot fœtus, quot dies ſunt vnius anni, & ideo tot poſtea concepit & enixa eſt.

¶ Anno eodem ſedatæ ſunt inimicitiæ inter regem Daciæ & ciuitates Sclauicas. Eodem anno poſt Paſcha canoniſatus eſt Cæleſtinus Auinione, qui reſignauit papatui ante Bonifacium. ¶ Eodem tempore apparuit Cometa verſus Occidentem ab Auinione per quindenam. Non longe poſt imperator Henricus aſſumptionis Mariæ per cōfeſſorem ſuum, ordine Prædicatorem, communicans in hoſtia intoxicatur, nomine Bernardum, & Bartholomæi moritur, & in Piſa ſepelitur cum maximo popnli planctu, quidam tamen dicebant Papam non doluiſſe mortem eius, quamuis facto ſermone per Papam eum commendauit.

¶ Lubeke. Anno domini 1314. canonici Lubicen. ad curias ſuas reuerſi ſunt, concordati cum ciuitate. Eodem anno Papa Clemens quintus moritur.

¶ Liuonia. Anno domini 1317. cariſtia magna fuit in Liuonia, & multi præ fame mortui ſunt. Eodem anno Comes Adolphus occiditur in lecto ſuo in Zegeberch, de mane circa Comitiſſam, quæ fuit filia fratris Ducis Magnopolenſis.

¶ Rex Daciæ. Anno domini 1315. Ignauus Rex Daciæ Birger, ambos fratres ſuos Duces Erik & Wolmer, in Lincoping in Swecia, inuitatos amicabiliter ad Iuel in feſto natiuitatis Chriſti incipauit, & ante feſtum Epiphaniæ Duces prædictos fame occidit, ſed non impune.

¶ Thomas de Aquino. Anno domini 1323. 17. Kalend. Auguſti ſanctus Thomas de Aquino, de ordine Prędicatorum canoniſatur, 70. anno poſt mortem ſuam, à Iohanne Papa xxii. in Auinione, anno papatus eius ſeptimo. Et Albertus Magnus, magiſter ſancti Thomæ de Aquino fuit.

¶ Ribbenitze. Anno domini 1319. fundatum eſt monaſterium Sciuonialium in Ribbenitze.

¶ Clementinas. Anno domini 1320. Iohannes Papa xxii. publicauit Clemētinas.

¶ Ditmarcia. Anno domini 1322. Gerhardus & Iohannes Comites Holſatorum cum manu forti & magno exercitu intrauerunt Ditmarciam, & ambo illi principes cum multis Baronibus & Nobilibus ibi interfecti ſunt, ita quod vltra 2000. perierunt.

¶ Roſtok. Anno eodem Rex Daciæ Chriſtophorus conceſſit ciuitatem Roſtokcen. Henrico Domino de Miklenborch iure hæreditario perpetuo poſſidendam.

¶ Nouella ſuper decreta. Anno domini 1323. Dominus Iohannes Andreæ Bononiæ in ſuis ſcholis publicauit Nouellā ſuper decretales, & ſuperuixit poſthoc xv. annis, & defunctus eſt.

¶ Magdeburg. Anno domini 1327. ciues Magdeburgen. Epiſcopum ſuum Dominum Borchardum, virum nobilem, caſtum, ſobrium & prudentem, & per omnia virum ſanctum, in propria ciuitate contra mandatum de pace & amicitia perpetua crudeliter mulcum eum claua quadam ſceleratiſſime intermerunt, propter defenſionem iurium Eccleſiæ ſuæ, cuius Epithaphij ſuperſcriptio talis eſt. Hic iacet omnis homo, quidquid virtutis in illis particulariter fuit, hoc ſimul huius erat.

¶ Peſtilentia. Anno domini 1348. & per aliquot annos peſtilētia magna, quæ vulgariter mors magna appellabatur, vniuerſum mundum depopulata eſt, ita quod anno domini 1370. venit in Teutoniam & omnes eius prouincias, Bauariam, Sueuiam, Franconiam, &c. Ita quod vbique luctus erant, & lacrymæ, & relinquebantur domus deſertæ habitatoribus, ſolis catulis domus ſeruantibus, & po-

& pecora manſerunt in paſcuis, nullo aſtante paſtore: Fugiebant filij cadauera parentum inſepultorum, & quis funeri obſequium præbebat, ipſum funus ſine obſequio manebat. In Lubeke in peſte obierunt 9000. hominum. Tanta enim copia hominum ibi erat, vt ciuitatem ampliare proponebant, & à veſperis primis ſancti Laurentij vſque ad 11. veſperas obierunt in Lubeke mille & 700. homines.

¶ Carolus. Anno eodem mortuo domino Lodevvico Imperatore, in diſcordia electi ſunt Wenzlaus, qui poſt electionem vocatus eſt Carolus IV. & Ghuntetus Comes de Svvartzeburg. qui cum obſediſſet ciuitatem Frankforden. 6. menſibus, intoxicatus interiit. Et ſic concorditer eligebatur Carolus IV. Certificatus tamen fuit dictus Comes de certis cenſibus, quos receperunt adhuc ſui heredes; & regnum Carolo in vita reſignauit, & ipſum Regem ſalutauit.

¶ Magnopolen. Anno domini 1349. Dominus Carolus IV in Praga Albertū & Iohannem, Dominos Magnopolen. in Duces cum magna ſolennitate ſublimauit, & ſic titulum nouum eis creauit, de dominis Duces faciendo.

¶ Compania. Anno domini 1370. ſurrexit illa grandis compania ex Teutonicis collecta Cruciferorum ſiue Flagellatorum, quia ſeipſos flagellauerunt, &c.

¶ Henneberg. Anno domini 1340 Bartoldus Comes de Hennenberg impetrauit ab Imperatore Lodovvico Lubicen. auctoritatem faciendi auream monetam ſub bulla aurea Imperatoriæ maieſtatis.

¶ Lubeke. Anno domini 1360. Conſiſtorium vrbis Lubicen. in toto combuſtum eſt per negligentiam illorum qui pulueres pro bombardis parabant.

¶ Wittenborg. Anno domini 1361. Dominus Iohannes Wittēborg preconſul Lubicen. per 11. annos in carceribus tentus decollatus eſt, quia cum ipſe capitaneus eſſet exercitus Lubicen. ad Daciam, ciuitates Cogones ſex maiores perdiderunt, quos Rex Woldemarus eis abſtulit, quod factum ſibi impingebatur.

¶ Albertus Rex. Anno domini 1362. Albertus filius Alberti Ducis Magnopolen. coronatus eſt in Regem Svveciæ, magno Rege Svveciæ depoſito propter pacta non ſeruata Iohanni comiti Holtſatorum ſub amiſſione regni.

¶ Anno domini 1367. Scholaris quidam in ciuitate Lubicen. in hoſpitio quodam receptus, in platea molendinaria, dormiuit per integrum ſeptennium, ita fortiter quod ſuſcitari non potuit, ſed poſtea euigilans, ſuperuixit multis annis.

¶ Hildenſem. Anno domini 1367. Epiſcopus Hildenſemen. Gerhardus captiuauit in bello (à Virgine glorioſa victoriam obtinēs, cuius imaginem in collo geſſit) Ottonem, de Brunſvvik Ducem Theodericum Archiepiſcopum Magdeburgen. & Albertum Epiſcopum Halberſtaden. qui cum eſſet doctor Pariſien. magnam fecit Ioycam ad populum, ad quem fertur Epiſcopus Hildenſemen. (cum ipſe eſſet Rethoricus, dum eum in cippo haberet) dixiſſe; Iam rethorica vicit logicam garrulam.

¶ Lubicen. Anno eodem Lubicen. magnam guerram habentes cum nobilibus de terra Holſatorum dictis, de Bokvvolde, eos de terra deieciſſent & exterminaſſent, niſi tandem compoſitio amicabilis interueniſſet, demoliri tamen ſunt plures ipſorum munitiones Widdole, Henningkſtorppe, Snikrede, Svvinekule, Stonekamp, & Roikerſtorppe.

¶ Schanea. Anno domini 1369. Ciuitates de Hanſa potenter fugarunt Waldemarum regem de regno ſuo, & Daciam fortiter impugnauerunt. Capto autem caſtro Koppenhauen cum pluribus aliis, nobiles regni dederunt ciuitatibus terram Schaniæ cum omni iure & obuentionibus per XVI. annos, quibus effluxis, redire deberet libere regnum ad regem, in recompenſationem damni mercatoribus illati.

¶ Brutzcow. Anno eodē Nicolaus Brutzcovv ob certas literas contra ipſum ſcri-

ſcriptas, in Eccleſia beatæ Mariæ virginis Lubicen. in choro, interfecit dominum Bernhardum Oldenborch conſulem, & alios duos vulnerauit. Qui apprehenſus, rotatus eſt, & in quatuor partes diuiſus, & ſuper rotas quatuor poſitus, ſecundum quatuor ciuitatis portas.

¶ Luneburgen. Anno domini 1371. ciues Luneburgen. in vigilia purificationis Mariæ, ceperunt caſtrum illud fortiſſimum, quod erat in monte ſtatim ante Luneburg, intrantes quaſi oraturi & veſperas audituri, & ſub mantellis armã ferentes: Et caſtro capto, incontinenti illud fregerunt & deſtruxerũt: Monachis vero dederunt locum in ciuitate, & ibidem eis monaſterium nouum ædificauerunt, vbi adhuc hodie ſitum eſt.

¶ Luneburg. Anno eodem Dominus Iohãnes de Homberg Baro & Siſtidus de Salderen nobilis, cum ſeptingentis armatis, cum ſcalis ad hoc aptis, in nocte vndecim millium Virginum, per murum intrauit Luneburg. vbi omnes erant capti & interfecti, & plures poſtea decollati. Dominus enim de Homberg captus fuit, Siſtidus autem de Salderen interfectus eſt, & quam plures alij nobilitares.

¶ Magnopolen. Anno eodem Albertus, Dux Magnopolen. bellum durum habuit cum Duce de Wolegoſt, id eſt, Wolgaſt, & cum Duce Stetinenſi prope villam Damgarde, & Dux Albertus cepit duos prædictos cum multis nobilib⁹: Et eodem tempore ab alia parte terræ Magnopolen. obtinuit magnum bellum contra Magnum ducem Brunſwicen. ita quod Dux Magnus vix euaſit, omnibus ſuis victis & captis, aut interfectis, & capti ſunt ibidem inter ceteros, duo Comites de Deffhold.

¶ Bremen. Anno domini 1376. Albertus Archiepiſcop⁹ Bremen. frater Ducis Magni de Brunſwik accuſatur per Iohannem de Ceſterſuel, decanum ſuum tanquam hermophrodita, habens vtriuſque ſexus genitalia, & quod mulieribus vtatur ad libitum. Ob hanc cauſam examinatus primo in Hamborch: præſentibus multis prælatis & nobilibus. Sed quia aduerſarij dixerunt examinationẽ non factam, via & ordine iuris ſeruatis. Ideo examinatus ſecũdo in vrbe Suden. & Oſilien. Epiſcopis, & inuentus eſt innocens.

¶ Karolus. Anno eodem Imperator Karolus 4. ſequenti die xi. millium virginum intrauit cum conthorali ſua Imperatrice ciuitatem Lubicen. cum magna comitatiua principum, cũ Archiepiſcopo Colonien. Duce Magnopolen. Duce Luneborgen. Marchione Brandenborgen. Wilhelmo Marchione Miſnen. Iodoco Marchione Morauiæ, Comitibus Hollatiæ, ac pluribus aliis Baronibus, militibus & militaribus, & cum maxima ſolennitate receptus eſt, & manſit ibi per x. dies, & hoſpitium cepit in domo angulari plateæ beati Iohannis quæ eſt Domicellorum de Dartzow dictorum, & deducti ſunt ibi dies illi in lætitia magna & ſolemnitate mirabili.

¶ Erford. Anno domini 1377. Carolus Imperator cum Wilhelmo Marchione Miſniæ & aliis comitibus multis & nobilibus obſedit vrbem Erforden. habens in ſuo exercitu xl. millia armatorum, ſed ciuitati nihil nocuerunt, licet villas & vineta circumquaque deſtruxerũt, Adolpho de Naſſouwe poſtulato Moguntino, in vrbe exeunte contra Lodowicũ fratrem Marchionis Wilhelmi, cui Papa Gregorius de Archiepiſcopatu prouiderat.

¶ Ventus. Anno eodem in nocte Brictij tam vehemens fuit ventus vt tectum cum tignis & tegulis cum magna pecia plumbi de turri ſancti Iacobi transferret ad cœmiterium ſancti Spiritus in vrbe Lubicen.

¶ Schiſma. Anno domini 1380. Vrbanus 6. Papa arctans & reſtringens lenitates Cardinalium eos contra ſe incitauit, in tantũ quod ab eo receſſerunt, & in Magina ſe tranſtulerunt, vbi alium in Antipapam elegerunt, quendam Robertum Gebenen. tit. Sanctorum Apoſtolorum Cardinalem, quem Clementem vii. nominauerunt, & ſic incepit illud periculoſum ſchiſma. quod durauit vſq; ad annum 1417. incluſiue.

¶ Wenz-

¶ Wenzlaus. Anno eodem obiit Carolus IV. Imperator, & incepit regnare Wenzlaus filius eius, qui regnauit annis XXI.

¶ Venetia. Anno eodem Lodowicus Rex Vngariæ vallauit vrbem Venetiarum, & ciues cum auxilio Ducis Auſtriæ & ciuium Ianuenſium in tantum angariauit, vt omni menſe ſtipendiariis ſuis darent C. millia Ducatorum & quod mutarent ſigillum ſuum, ne amplius ſcriberent ſe Dominos maris, & quod ſibi traderent Theruiſium & Marchiam, & vltra ſoluerent omnes expenſas ſuas & ſuorum ibidem factas, & libenter ſe ſubdidiſſent ſubiectioni ſuæ ad tempus vitæ ſuæ.

¶ Lubcke. Anno domini 1353. cum adoleſcens quidam in Lubek ad ſuſpendium duceretur, imago ſanctæ crucis coram qua orabat, ipſo ab oratione ſurgente, erexit caput quod brachio habebat apodiatum, & poſt tergum ſuſpendendi reſpexit, in loco vbi adhuc hodie capella parua in honore ſanctæ crucis ædificata eſt.

¶ Magdeborch. Anno eodem Lodovvicus Archiepiſcopus Magdeburgen. frater Wilhelmi Marchionis Miſnen. cum in oppido Kaluen cum pulcris dominabus per totam diem vſque ad medium noctis choriſaſſet, gradus cōſiſtorij cadere ceperunt, & ſic ipſe cum vna volens fugere, cadens de gradibus cum illa. fractis ceruicibus mortuus eſt.

¶ Willnaco. Anno domini 1484. primo incepit concurſus de omnibus fere Chriſtianitatis partibus in Wilſnaco villa terræ Prignitz, propter hoſtiam quādam ſanguinolentam poſt incinerationem dictæ villæ & Eccleſiæ eius ibidem repertam.

¶ Lubcke. Anno domini 1357. quidam mechanici peſſimi traditores in nocte ſancti Lamberti tradere proponebant certis Holſatis Lubicen ciuitatē, & cum eorum auxilio totum conſulatum interficere, & domus omnium mercatorum & domicellorum ſpoliare. Sed traditione illa periculoſiſſima, per reuelationem vnius probi viri cum ipſa manifeſte fuit prodita & in noticiam cōſulatus deducta, plures de ipſis traditoribus captiuati ſunt, aliqui rotati, aliqui decollati, & multi de ciuitate bāniti. Et traditorum capitanei fuerunt quidam Henricus Paternoſtermeker, eiuſdem officij, Arnoldus Fynnige Barifex. in cuius domo practicata fuit, Iohannes Caleueld, & Hermānus de Mynda piſtores, qui Iohānes ante rotationem, ſtans in foro Lubicen. totam ſeriem prodicionis coram cuncto populo edixit, cunctis ſtupentibus.

¶ Lubek. Anno domini 1386. Quidam Detleuus Godendorp Holſatus, inſidias poſuit ſtipendiariis, & interfecit Heinonem Scarpenberch, aduocatum ſtipendiatorum, & aduocatum in Molne, & alios plures, ſepultos in Eccleſia ſancti Iacobi. Sed anno II. ſequenti idem Detleuus per ſtipendiarios Lubicen. interficitur, & minutatim articulatur, in cœmiterio vno villæ ſuæ. ¶ Eodem anno Lippoldus Dux Auſtriæ cum 18. principibus interfect⁹ eſt à Swicetis, habentibus 30. millia armatorum.

¶ Anno eodem XII. cæci loricati, in foro Lubicen. ad hoc aſſeribus aptato, cū clauis volentes interficere porcum, ſe mutuo mirabiliter verberando inuaſerunt, iocoſum hominibus faciendo ſpectaculum. Sed tandem ad informarionem vnius de illis, clauis poſitis ad vnum angulum, manibus porcum apprehēderunt, & ſic tandem interfecerunt.

¶ Sleſwik. Anno eodem Margareta relicta Haquini regis Norwegiæ & filia Waldemari regis Danorum, conceſſit comitibus Holſatiæ & ſuis ſucceſſoribus ducatum Sleſvvicen. iure hereditario, dum tamen infeudationem à regno reciperent modo debito, & euocati ſibi ſeruirent, & eandem conceſſionem anno domini 1388. in magno conuentu principum in Nuburg regni Danorum innotauit & confirmauit.

¶ Anno domini 1388. Margareta Daciæ & Norvvegiæ Regina, in bello cepit Albertum Regem Svveciæ, per capitaneum exercitus ſui Henricum Parovv mili-

militem, qui ibidem interfectus eſt, & filium regis Alberti Ericum, quos per ſeptennium tenuit captiuos, aliis principibus captis, pro pecunia redemptis.

¶ Anno dñi 1390. Bonifacius IX. feſtum viſitationis Mariæ celebrandum inſtituit cum indulgentiis conceſſis feſto corporis Chriſti per Vrbanum IV. ¶ Eodẽ anno Brigitta vidua de regno Sueorum orta, à Bonifacio canoniſatur, ſepulta in Waſteen monaſterio, quod propriis ſumptibus conſtruxerat.

¶ Anno domini 1391. Lubicen. foſſatum nouum valde ſumptuoſum fieri fecerunt inter Molne & flumen, de Linovve dictum, per quod naues poſſunt tranſire de Luneburg vſque Lubeke.

¶ Erford. Anno dñi 1392. incepit vniuerſitas ſtudij Erforden. in Turingia, cõfirmata per Bonifacium IX. ¶ Anno domini 1393. Wenzlaus Rex Romanorum & Bohemiæ captus eſt à nobilibus regni cum conſilio fratris ſui Sigiſmundi, & in caſtro Pragen. tentus, ſed ſtatim per fratrem ſuũ Iohannẽ, Ducem de Gorlitze, colligentem fortem exercitum, & vrgentem nobiles regni ad dimittendum fratrẽ, liberatus eſt. ¶ Anno dñi 1394. VII. magnæ naues Wiſmarien. & Roſtokcen. in mari glacie totaliter cinctæ ne de loco moueri poſſent, viriliter & ingenioſe ſe defenderunt ad multa tempora, contra exercitum Danorum, donec glacies reſoluerétur. ¶ Anno 1397 liberatus fuit à captiuitate Albertus Rex Sueorum, captus à Regina Daciæ ſub hoc pacto, vt infra III. annos omnino cum regina concordaret, aut ciuitates eum & filium ſuum perſonaliter reſtituerẽt, vel pro eo LX. millia marcarum argenti ſoluerent, pro qua promiſſione ciuitates receperũt in pign' vrbem Stokholmenſem, & caſtrum eius, & ad ipſum pertinentia: quam vrbem poſtea Reginæ reſignauit, & ſic in toto liberatus eſt.

¶ Colonia. Anno dñi 1396. Colonien. ciues depoſuerunt prorſus tam cõſulatũ latum q̃ ſtrictum ꝑpter diſcordias, quas inter ſe periculoſas habebant, & elegerunt nouum cõſulatum, & regimen ordinauerunt prout hodie ibidem ſeruatur.

¶ Vngaria. Anno eodem Turcæ triumphum obtinuerunt cõtra Regem Sigiſmundum Vngarorum propter ſuperbiam principum Franciæ, quorum plures erant cum eo in prælio, & quaſi flos de Francia ibi interiit, & captus eſt ibi Philippus Dux Burgundiæ.

¶ Arnsboken. Anno domini 1398. inceptum eſt monaſterium Carthuſien. in Arnsboken prope Lubek, & ſtatim poſt eodem anno inceptũ eſt monaſterium Carthuſien. prope Roſtok. Anno eodem Comes virtutum dominus Ioannes Mediolanen. factus eſt Dux à Wenzlao rege Romanorum.

¶ Anglia. Anno domini 1399. Henricus Dux Lãcaſtriæ patruus Richardi regis Angliæ, captiuauit ipſum regem, pacis Zelatorem, victorioſum, & in omnibus bonum, ac ipſum poſt paucos dies crudeliter ſtrangulauit, & ſe in regem eligi ꝓcurauit. ¶ Anno eodẽ multitudo magna LXXX. millia hominum apparuit in Italia albis veſtibus induta, in qua erant Epiſcopi, prælati, abbates, & alij plures, comites, barones, &c. & nuncupata eſt grandis compania. Hi vitia hominum redarguebant, & promiſerunt neminem de ſua ſocietate in epidemia moriturum, quæ tunc in illis partibus ſæuiebat.

¶ Anno eodem, depoſito Rege Wenzlao ob deſidiam, negligentiam & inordinatam vitam ſuam, electus eſt in locum eius in Regem Rupertus Dux Bauariæ & comes Rheni.

¶ Fredericus. Anno domini 1400. Fredericus Dux Brunſvvicen. princeps pacis, verbo verax & hominibus affabilis interfectus eſt in vigilia Pentecoſtes prope Friſlariam, dum eſſet in via ad viſitandum nouum Regem Romanorum, gladio Frederici de Hertigeshuſen, militis. ¶ Anno eodem Baltaſar domin' Slauorum villam Wiſlo prope ſiluam Svvetin incinerauit, atq; vaccas vrbis Lubicen. abſque reſiſtentia abduxit.

¶ Praga. Anno domini 1401. Wilhelmus Monocul' Marchio Miſnen. & filij fratris ſui Fredericus & Wilhelmus vrbem Pragen. cum maximo exercitu obſederunt, & damna non modica eidem intulerunt.

¶ Lubic. Anno eodem Baltazar dñs Slauorum & Barnham Dux de Wolgaſt cum cccc. lanceis venerunt, prope Lubek, & incenderunt tabernam S. Chriſtophori, ſed ad ciuitatem fama veniente, manus ciuium vix euaſerunt per clauſtra domini Erici ducis de Louenborg, non tamen ſine amiſſione plurimorum de ſuis, & dominus Barnham vulneratus fuit, licet non lethaliter.

¶ Hamborg. Anno domini 1402. Hamborgen. decapitauerũt plures piratas, ſc. Wigboldum Godfridũ, Michaelem Stortebeker cum ſuis cõplicibus. ¶ Anno eodem Margareta Regina trium regnorum cremari fecit publice in Valſterbode, quendam qui ſe dixit filium ſuum Olauum. ¶ Anno eodem Lubicen. cremauerunt quẽdam fratrem Wilhelmum, qui albis veſtibus indutus pro Apoſtolo ſe geſſit, qui diuerſis erroribus & hæreſibus infectus fuit.

¶ Wiſmaria. Anno domini 1403. Wiſmarien. quendam militem dictum Iohan Goer, de ducatu Magnopolen. in patibulum cõmune ſuſpenderunt, quia vxorẽ Iohannis Schelp ciuis rapuit, & cum multis clenodiis abduxit. ¶ Anno domini 1404. Gherardus Dux de Sleſwik & Comes Holtſatiæ cum 700. armatis intrauerunt Ditmarciam, & omnes ibi interfecti ſunt.

¶ Anno domini 1407. Dux Hẽricus de Brunſvvig & Luneborch captus à Bernardo domino de Lippia & valde inhumaniter ab eodem tentus, qui poſtea pro ſui liberatione fideiuſſores dando centum millia florenorum Rhenen. promiſit, ſed liberatus, nihil ſoluit, multaq; damna Domino de Lippia intulit, & ſe à iuramento abſolui fecit. Quidam tamen ſui fideiuſſores ſoluerunt xv. millia florenorum.

¶ Sunden. Anno dñi 1407. in die Hieronymi Sunden. ligauerũt III. honeſtos presbyteros ad ſcalas III. & eos in ignem proiecerunt & cremauerunt, propria temeritate in nouo foro dicti oppidi, per baiulatores vrbis prædictæ.

¶ Lubeke. Anno dñi 1408. expulſi ſunt ꝑ communitatẽ vrbis Lubicen. IV. eorũ procõſules & cõſulatus ꝑ maiori parte, & elegit cõmunitas nouum cõſulatum, partim de mercatoribus, & partim de mechanicis, & de anno in annum conſulatum innouauerunt.

¶ Leodien. Anno eodem Leodien. habẽtes bellum cũ Iohãne, electo Leodien. duce Bauariæ, perdiderunt in bello illo XXXVI. millia, qui ibi interfecti fuerunt, vbi etiam interfectus eſt Dñs de Parvvitze, cum patre ſuo, qui intruſus fuit contra Iohãnem prædictũ. ¶ Anno eodẽ Cardinales vtriuſq; obedien. ſcil. Gregorij XII. qui & Angelus de Cotario dictus eſt, & Benedicti XIII. qui & Petrus de Luna dictus eſt, cõuocarunt concilium generale in vrbe Piſana, vbi citauerunt tã Gregorium quam Benedictum, quibus nõ comparẽtibus, eos depoſuerunt, & elegerunt ibidẽ quendam Petrum de Cãdia, quem Alexãdrum V. nominauerunt, qui ſtatim poſt annũ deceſſit, & tũc elegerunt Iohãnem XXIII. qui & Baltaſar de Coſſa dictus eſt, & ſic habebatur tunc ſchiſma de tribus obedientiis.

¶ Anno domini 1409. erecta eſt vniuerſitas Lipſenſis, de Magiſtris Pragen. per Fredericum Marchionem Miſnen. & poſtea ducem Saxoniæ.

¶ Anno eodem dux Ericus de Louẽburg cepit Molne, & oppidum incinerauit.

¶ Anno eodem Wiſmarien. & Roſtokcen. depoſito conſulatu ſuo, nouos cõſules creauerunt, per omnia ad inſtar Lubicen.

¶ Anno dñi 1411. Magiſter Pruſſię commiſit bellum cum Rege Polonorum, qui intrauit tertã Pruſſiæ cum magna multitudine paganorum Lituanorũ, & Chriſtian⁹, fretus auxilio Ducis Vitoldi, ſed Magiſter Pruſſiæ ſuccubuit, & fratres ordinis ſui, & plures alij de exercitu ſuo interempti ſunt.

¶ Anno dñi 1412. obiit Margareta Regina III. regnorum relicto Erico duce Pomeranorum, quem in vita ſua in filium adoptiuum aſſumpſit, & in regem III. regnorum coronari fecit, & obiit die IV. Nouembris.

¶ Anno Dñi 1413 igne cõſumptum eſt refectorium maioris Eccleſiæ Lubicen.

¶ Eodem anno Iohãnes Papa XXIII. expulſus eſt de Roma per regem Neapolitanum, cum maximo damno & detrimẽto curtiſanorum. ¶ Anno eodem inceptum

prium fuit monaſterium ſanctæ Brigittæ prope Molne in Ducatu Louenburgen.
¶ Anno eodẽ obiit Rupertus Rex Romanus, & electus eſt in regem Romanorũ Sigiſmundus Rex Vngariæ, filius Caroli IV. Imperatoris.

¶ Anno domini 1414. inceptum eſt Cõcilium generale in Conſtantia pro vnione facienda in feſto omnium Sanctorum, vbi conuenerunt Iohannes Papa, & Cardinales ſui, cum multis Epiſcopis, & prælatis, ſimiliter & Rex Sigiſmundus, cum multis principibus & dominis, & fuerunt in eodem Concilio Conſtantien. ſimul & eodem tempore 30. millia. 800. & XL. perſonæ curtiſanorum.

¶ Anno domini 1417. Ericus Rex Danorum, ciues Lubicen. fere CCCC. pro captura halecum in Scania exeuntes, captiuauit, & bona eorum ibidem arreſtauit.

¶ Anno domini 1416. combuſtus eſt Cõſtantiæ hæreſiarcha Iohãnes Huſz, Bohemus, reſuſcitans hæreſim Iohannis Wicleff, plures articulos addendo. ¶ Anno eodem Stephan⁹ Rex Portugalliæ, cepit magnam illam Sarracenorum ciuitatem Seps, cum notabili Dei adiutorio & prodigioſo. ¶ Anno eodẽ decapitati ſunt per cõmunitatem Lubicen. Hermãnus Rubow piſtor, & Heyne Sobbe, aurifaber, & plures alij de ciuitate expulſi, pro eo quod fecerunt conuentiones cõtra prohibitionem regalium nunciorum ſub pœna capitis hoc prohibẽtium.

¶ Anno eodem III. feria poſt Trinitatis, Cõſulares Lubicen. dudum expulſi, cũ honore ſunt reintroducti, & in locũ & honorem priſtinũ quibus iniurioſe priuati fuerãt integraliter repoſiti. ¶ Anno dñi 1417. in craſtino Simonis & Iudæ, comes de Regenſteen captus eſt prope oppidum Zorbeke, per Fredericum ducẽ Miſnen. qui poſtea eũ præſentauit Epiſcopo Merſeburgen. cui⁹ terram idem comes deprædauerat, interimq; erat in Cõſtantia ex parte dicti Ducis. ¶ Anno eodẽ, renũciante Gregorio XII. & depoſitis Benedicto XIII. & Iohanne XXIII. intrãtes cõclaue in Conſtãtia cardinales omnium obedientiarũ, numero XXV. adiũctis ſibi de qualibet natione V elegerũt cõcorditer in vnicũ paſtorem Ottonẽ de Columna qui Martin⁹ V. dictus eſt, quia in die Martini cõſecratus, & ſedit annis 14.
¶ Anno eodem Marchio Brandenburgen. Fredericus cepit caſtrum Plavve cũ pluribus aliis caſtris, & expulit Teodericũ Quitzo raptorem, & totaliter de Marchia fugauit.

¶ Anno dñi 1418. Comes Sabaudiæ factus eſt Dux in concilio Conſtan. per Sigiſmundũ regem Romanorũ. ¶ Anno eodẽ capta eſt vrbs Pariſien. per exercitũ Duc. Burgundiæ, qui perſonaliter erat apud regẽ Sigiſmundũ in Conſtantia, & cepit ciuitatẽ per traditionem & auxilium carnificũ vrbis, & capta eſt in die Barnabę, & interfecti ſunt illo die Doctorũ, Magiſtrorum & ſcholarium numer⁹ magnus, cũ pluribus Epiſcopis & p̃latis, & interfectus eſt Comes de Armiaco capitane⁹ regis, qui per III. iacuit in platea inhumat⁹, & interfecti ſunt in ciuitate, viri & mulieres ſine numero, vrbem defendere ſatagentes. ¶ Anno eodẽ rex Sigiſmundus in Wratislauia XVI. ciues fecit decapitari, eo quod cõſulatum ſuum crudeliter trucidarunt, & plures proſcripſit.

¶ Anno dñi 1419. Philippus Dux Burgundiæ interfectus eſt in caſtro Delphini, in conſpectu eius, licet ſtatim ante, pacẽ inter ſe confirmarunt, hoſtiam in ſignũ perpetuæ vnionis & pacis in duas ſimul ſumpſerunt. ¶ Anno eodem Baltazar olim Papa Ioh. 23. à captiuitate dimiſſus eſt, & Papam Martinũ in Florẽtia ad gratiam receptus, & in Epiſcopum & Cardinalẽ. creatus. ¶ Anno eodem vniuerſitas Roſtokcen. fundata & incepta eſt. ¶ Anno eodem dñs Iohãnes Dulman Doctor Decretorum Epiſc. Lubicen. obiit, in cuius locum electus eſt dñs Iohannes Schele. ¶ Anno eodem Ericus rex Daciæ potenter intrans inſulam Imbriæ, totam terram deuaſtauit, interfectis pluribus viris, presbyteris & mulieribus, mulieres multæ abductæ ſunt, & magna crudelitas facta eſt, ita quod ſolæ vetulæ relictæ ſunt intactæ. ¶ Anno Lubicen. & Hamburgen. cum 800. equeſtribus & II. millibus pedeſtribus, obſederunt caſtrum Bergerdorppe, & fortiter expugnauerunt, & oppidum ceperunt, ſimiliter & caſtellum Ribẽburg circa feſtum VII. fratrum, & Ericum Ducem de Louenburg, ad ſuam voluntatem compulerunt.

¶ Anno eodem dominica I. poſt Trinitatis ſeruata eſt in Lubek prima proceſſio cum corpore Chriſti per ciuitatem. Inſtitutionem vero eius ſollicitarunt domini Iordanus Pleſzcovve proconſul, & Nicolaus Sachovv Canonicus Lubicen. & pactum eſt per capitulum & conſulatum, quod iuniores de conſulatu portare deberet papilionē ſupra corpus dominicum, & canonici legere deberēt IV. euangelia per angulos ciuitatis, q̧ ſi quando q̧ abſit conſulatus hoc non ſeruaret, extunc clerus ad proceſſionem non teneretur. ¶ Anno eodem Henricus Rex Angliæ compoſitionem iniit cum Carolo Rege Franciæ, in vxorem ducens Catharinam, eius filiam, ſub certis pactis poſtea non ſeruatis. ¶ Anno domini 1421. Fredericus & Wilhelmus, duces Miſnen. bellum commiſerunt cum hęreticis ꝓpe Bryx in Bohemia, & multis interfectis, ceperūt cāpum & caſtrum, vrbē autē iam habebāt. ¶ Anno eodē Dux Mediolanen. Philippus, per traditionem quorundā ciuium, cepit ſolemnē ciuitatem Ianuam, partialitate ciuiū cauſante. ¶ Anno domini 1422. Wilhelmus & Otto Duces de Brunſvvik & Luneburg, in die cœnæ dñi prælium durum agentes cum Hildenſemen. corā caſtro Grone victores facti ſunt, & vltra C. armigeros de nobilibus dictæ diœceſis in cāpo obtinuerunt, & Albertus natus Dux de Louenborg canonicus interfectus eſt, & plures canonici alij & Comes de Spegelberch capti ſunt. ¶ Anno eodem plures raptores de Prignitz, quorum capitanei fuerunt Reymarus de Pleſſe, Baldevvinus von deme Kroghe, Iohannes Quitzovve, Nicolaus Rot, per Lubicen. & Hamburgen. capti ſunt III. feria poſt Palmarum, numero centum & LXXX.

¶ Friſia. Anno eodem Lubicen. quorum capitanei fuerunt domini Tidemannus Steen, & Lodovvicus Krul, & Hamburgen. cum mille armatis intrauerunt nauigio Friſiam, & ceperunt oppidum Dockem, plenum raptoribus. Ipſi tamen raptores nauigio per fugam euaſerunt. Similiter quoddam caſtrum forte expugnauerunt, in quo C. & LX. vitaliones ceperunt.

¶ Rumpoldus. Anno domini 1423. Dux Rūpoldus de Sleſia miſſus in Daciam per Regem Sigiſmundum pro concordia facienda inter regem Daciæ & Duces Sleſwicen. in tm̄ effecit q̧ Rex Daciæ Ducem Henricum in gratiam ſuam recepit, & ad ſingularē amicitiam retraxit, & ſimiliter familiarē confederationem cū ciuitatibus maritimis iniit, & Rex filiam Ducis Pomeraniæ dicto Duci Rumpoldo deſponſauit, qui cum omnia ad firmam pacem reduxiſſet, ſtatim poſtea peſtilentia tactus in Dacia multis dolentibus deceſſit.

¶ Klempow. Anno domini 1424. Sifridus magiſter Liuoniæ, euocatus ad tribunal Chriſti per quendā Marquardum Klempow, quē ex odio & rancore iniuſte ſuſpendere voluit, ſicut & fecit, ex eo quod quandam mulierem dicti magiſtri concubinam ducere noluit in vxorem, nomine Odelam ciuiſſam Rigen. ¶ Anno eodē interfectus eſt in bello per ſtipendarios Papæ Martini & Roannos Bracius potens miles, qui Eccleſiam Dei & Papam quem humiliare in tantum gloriabatur: vt pro duobus quadrinis miſſam diceret debere, multis tribulationib⁹ vexauit.

¶ Anno eodē Ericus Rex Daciæ circa feſtum Aſſumptionis exiuit regnū ſuum verſus Vngariam, vbi in vrbe regia Offen, citato Henrico duce Sleſvvicen. ſententiam vnam, iniuſtam tamen contra eum obtinuit Rex, & tandem vlterius ad terram ſanctam proceſſit.

¶ Anno domini 1427. dn̄s Iordanus Sleskouvve, proconſul Lubicen. valentiſſimus obiit in epidimia, qui gloria fuit cunctarum ciuitatum ſtagnalium.

¶ Anno domini 1426. Huſſitæ Bohemi magnum prælium habentes cum exercitu dñi Frederici Marchionis Miſnen. coram oppido Vthezik in Norenberga exeunte, obtinuerunt triumphum, interfectis de exercitu Marchionis circa XII. millia hominum, vbi plures notabiles comites & barones terræ Miſnen. & Thuringiæ interempti ſunt.

¶ Bremen. Anno eodem, Nicolaus Archiepiſcopus Bremenſis conductus pecuniis Okkonis intrauit cum magno exercitu Friſiam, vbi ipſe vulneratus eſt grau-

grauiter & captus, & plures nobiles & militares interempti ſunt, paucis de ſuis euadentibus.

¶ Rex Daciæ. Anno eodem, Erico Rege Danorũ in obſidione ciuitatis Sleſwicen. conſtituto, & caſtri Gottorppe vna die & hora omnes ciuitates de Hanſa paucis exceptis pacem interdixerunt per litteras ſuas, quibus literis ilico omnes in obſidione conſtituti, vallum quem fecerunt reliquerunt, & obſidionem ſoluerunt.

¶ Sleſwicen. Anno domini 1427. Henricus Dux Sleſwicen. miſerabiliter interemptus eſt ante caſtrum Vlenzeborg, quod obſidione vallabãt potenter ciuitates maritimæ & ipſe, in nocte aſcenſionis domini.

¶ Anno eodem ciues Hamburgen. ad domum bedelli poſuerunt captum, Iohannem Kletzeke cõſulem ſuum, pro eo quod in expeditione contra caſtrum Vlenzeborg contra laudatum principum & ciuitatum, in nocte aſcenſionis domini inſultum feciſſet cum ſuis contra caſtrum, cuius occaſione, Henricus Dux Sleſvvicen. interfectus fuit miſerabiliter, & poſt in conuerſione Pauli, ipſum ad publicum forum perduxerunt & decapitauerunt.

¶ Hamburgen. Anno eodem circa feſtum Magdalenæ cum ciuitates intrauerunt Nortſund, Hamburgen. à Danis victi ſunt, & captus eſt proconſul eorũ Henricus Hoyer, & Iohannes Vos conſul. & plures alij ciues, & multi interfecti ſunt. ¶ Anno eodem Anglici exiuerunt cum c. & xl. nauibus verſus Britanniam, vbi prope portum Rotzil obuiam habuerunt Britones & Hiſpanos, qui cum eis præliantes interfecerunt de exercitu Anglicorum vltra viii. millia, eorum nauibus in Britanniam deductis.

¶ Anno eodem communitas Wiſmarien. in aduentu Dñi incarcerauerũt proconſulem eorum Dominum Iohannem Bantzkovven, & Dominum Hẽricum de Haren, & eos crudeliter publice in foro decapitauerunt.

¶ Roſtokcen. Anno eodem Roſtokcen. & Wiſmarien. depoſuerunt conſulatum eorum, & nouos conſulatus creauerunt, & Roſtokcen expulerunt iv. proconſules ſuos, & eos proſcripſerunt, publicatis eorum bonis & domibus.

¶ Sunden. Anno domini 1428. quidam ciues Sunden. braxatores conſpirationem fecerunt in mortem conſulatus, quorum ſex comprehenſi, & ſuum facinus confeſſi, publice in foro decapitati ſunt.

¶ Anno eodem quidam frater ordinis Teutonicorum in partib⁹ Liuoniæ, nomine Goſvvinus Aſſcheberch, apprehendit prope flumen Dune, Decanum Reualien. & alios xvi. clericos, miſſos per Rigen. prouinciam verſus curiam Romanã, & primo ipſos ſpoliauit rebus & veſtibus, & poſtea miſerabiliter trucidauit, & aliquos ſubmerſit.

¶ Anglici. Anno domini 1429. coram vrbe Aurelianen. in Francia quam Anglici obſederunt, per Dominum de Armiagh vna cum ciuibus vrbis, interfecti ſunt vltra vii. millia armatorum, vbi & Dux Satiberien. interfectus eſt.

¶ Anno eodem Sunden. cum vii. nauibus expugnarũt lxxv. naues Danorum qui ante portum Sunden, eorum naues ſpoliauerunt, & captiuauerunt de illis vltra ccc. pluribus interfectis.

¶ Iohanna. Anno eodem ſurrexit in Ducatu Lotharingiæ quædã puella xiv. annorum Iohanna nomine, cuius auxilio & conſilio fretus Carolus Delphinus Franciæ, Anglicos vicit, regnum recuperauit, ſe in vita & moribus reformauit, & in vrbe Remen. in regem Franciæ vnctus fuit. At illo anno terra ingẽtia bella (quibus virgo illa interfuit, & vexillum manu propria portauit) habita ſunt, In quibus ſemper victoria Francigenis à cælo conceſſa eſt.

¶ Stetinen. Anno eodem duo proconſules vrbis Stetinen Dominus Iohãnes Grabovv & Gerhardus Rode, per communitatem expulſi, per Duces eorũ reintroducti ſunt, & duo Capitanei cõmunitatis, ſc. Gerhardus von Affen, & quidam piſtor publice rotati ſunt.

¶ Anno eodem vrbs Imperialis Aquiſgranum turpiter tradita eſt per quoſdam

 eius

eius ciues, in manus trium principum, qui dictam vrbem intrauerunt, & eam ſibi ſubiecerunt, Romanorū tamen Regi principale homagium in ea reſeruato.
¶ Anno domini 1430. Philippa Regina Daciæ, Svveciæ & Norvvegiæ obiit in vigilia III. Regum, & ſepulta eſt in Waſten monaſterio ſanctæ Brigittæ.
¶ Anno eodem obiit dominus Henricus Wangelin, Epiſcopus Svverinen. & in locum eius electus eſt Hermannus Coppen canonicus eiuſdem Eccleſiæ.
¶ Hussitę. Anno eodem hæretici Huſſitæ cum grādi exercitu intrauerunt Miſnam, & multa damna intulerūt, & fuerunt ante oppidum Lipſenſe licet ſciuerunt multos principes cum centum fere millib⁹ armatorum in ipſo eſſe, qui exire non audebant, aut potius nolebant, à Marchionibus irrationabiliter poſtulantes.
¶ Anno eodem antiquus conſulatus Wiſmarien. in honorem priſtinum & ſedem repoſiti ſunt, facta ſolenni emenda pro interfectione domini Iohannis Bārzouwen proconſulis, ac damnis ſibi illatis filio refuſis ad plenum.
¶ Roſtok. Anno eodem Roſtokcen. & Suden. viliter & contra honorem & confederationes habitas ſe ab aliis IV. ciuitatibus diuiſerunt, & pacem cum Rege Daciæ inierunt.
¶ Vitoldus. Anno eodem Vitoldus alio nomine Alexāder dictus, Dux Lithuanorum obiit, interim quod Archiepiſcopus Magdeburgen. & alij legati in via erant conſtituti in legationem domini Sigiſmundi Regis Romanorum ad coronandum ipſum, pro qua coronatione promiſerat ſe centum millia lancearum propriis expenſis miſſurum contra hæreticos Bohemos.
¶ Eugenius. Anno domini 1431. Martinus Papa diem ſuum clauſit extremum, die vltima menſis Februarij, in cuius ſedem electus eſt Eugenius IV. qui ante Gabriel dictus eſt, cardinalis Senen. IV. die menſis Martij.
¶ Svvartekop. Anno eodem Martinus Svvartekop, conſul Hamburgenſis interfectus eſt in Ditmarcia à Ditmarcis: miſſus à ciuitate ſua in ſubſidium nauium ſuarum.
¶ Huſſitæ. Anno eodem Dux Auſtriæ cum adiutorio Vngarorum bellum agēs cum Huſſitis Bohemis interemit in duplici conflictu vltra XIV. millia hominum prope vrbem Vienen. reſidua pars in Marchia Brandenburgen. plura oppida deſtruxit, inter cetera etiam oppidum Gobyn.
¶ Vlenzeborg. Anno eodē Duces Sleſvvicen. poſt medium quadrageſimæ ceperūt viriliter oppidū Vlenzeborg, & cum magna multitudine armatorum cum auxilio ciuitatum obſederunt caſtrū vſq; ad feſtum natiuitatis Mariæ, & tūc Dani illud dederunt ad manus ducum, ſaluis perſonis eorum & rebus, & erant in caſtro circa centum & xl. viri.
¶ Iohanna. Anno eodem Dux Philippus Burgundię cepit Iohannam puellam Francię, & eam Anglicis miſit, qui eam poſt diuerſas iniurias igne cremauerunt, & captiuitatem illam proprio vaticinio & mortem dudum ante prædixerat.
¶ Baſilea. Anno eodem inceptum fuit glorioſe auctoritate & mandato domini Eugenij IV. per Iulianum Cardinalem ſancti Angeli concilium Baſilien. deputatus tamen erat prius per dominum Martinum Papam V. in præſidentem concilij.
¶ Wuluesbuttel. Anno eodem Wilhelmo Duce Brunſvvicen. apud Fredericum Ducem Auſtriæ exeunte, Henricus frater ſuus in abſentia fratris doloſe occupauit caſtrum Wuluesbuttel, vxorem dicti Wilhelmi de caſtro expellendo, & illud ſibi violenter vſurpando.
¶ Huſſitæ. Anno eodem Papius, tunc caput hæreticorum Huſſitarum cū pluribus aliis hæreticis intrauit ciuitatem Baſilien. & licet hæretici crebris diſputationibus cum confuſione & rubore ſæpius eſſent victi, indurati tamen in ſalutato hoſpite receſſerunt abſque fine ſperato.
¶ Magdeburg. Anno Domini 1432. Magdeburgen. expulerūt canonicos Eccleſiæ principalis, & tandem etiam Archiepiſcopum eorum dominum Ghuntorum

terum de tota terra diœceſis ſuæ debellando, & expugnando vnum caſtrum poſt aliud.

¶ Broderus. Anno eodem Lubicen. in mari ceperunt militem quendam Regis Daciæ nomine Broderum Swen cum CC. & XL. viris: reliquis ſubmerſis qui in naui ſua erant, domino Erico Krummedik fugiente cum ſuis.

¶ Reualia. Anno eodem Reualien. ciuitas ex proprio igne horribiliter quaſi ex integro cum Eccleſiis ſuis combuſta eſt.

¶ Sigiſmundus. Anno domini 1433. Sigiſmundus Rex Romanorũ Romam veniens à Domino Eugenio Papa IV. imperiali corona glorioſe coronatus eſt.

¶ Bremen. Anno eodem Bremen. cõſulatus antiquus de ciuitate dudum expulſus, reintroducti ſunt in ciuitatem, & ad ſedẽ eorum & honorem priſtinum reſtituti.

¶ Anno eodem Adolphus Dux Sleſvvicen. vxorem duxit, ſororem Comitis de Honſten. fratribus ſuis iam defunctis. Eodẽ anno Lodovvicus Lantgrauius Haſſiæ in vxorem duxit ſororem Ducum Saxoniæ & Marchionum Miſniæ.

¶ Portugalia. Anno domini 1434. Rex Portugaliæ II. præliis capitalibꝰ cum Rege Granati victorioſe commiſſis, in prælio III. ipſum Regem perſonaliter cepit, propter quod Rex captus, cum toto regno ſuo ſacrum baptiſma ſuſcepit.

¶ Anno eodem obiit dominus Conradus Archiepiſcopus Moguntinus, in cuius locum electus eſt dominus Theodoricus Schenke de Erbach. ¶ Eodem anno Eugenius Papa, clam nauigio a Roma receſſit & in Florentiam ſe recepit, curtiſanis infinitis periculis per mare & terram paſſis.

¶ Pragen. Anno eodem Pragen. ciues antiquæ ciuitatis, in qua plures adhuc erant boni Chriſtiani, vna cum Baronibus & nobilibus terræ inuaſerũt nouam ciuitatem Pragen. & interfecerunt omnes in ea repertos, nec ſexui, nec ætati parcentes. Deinde egredientes ciuitates, prælium commiſerunt cum orphanorum & Taboritarum exercitibus, & eos vicerunt, ac ipſum Procopium cum omnibus aliis capitaneis eorum & cum omnibus ſuis, numero XVI. millia virorum in campo interfecerunt, vltra ſeptingentos captiuantes. Et ſic Bohemi domino diſponente ſe mutuo deſtruxerunt, quos alij principes pactis eorum exigentibus, cum maximo populo non potuerunt compeſcere.

¶ Anno eodem, nobiles & ruſtici regni Svveciæ, erexerũt pro capitaneo quẽdam militarem nomine Engelbertum, hominem induſtrioſum, qui cõtra Regem Daciæ Ericum ſe erigens ac magnum populum cõgregans, ſingulas vrbes & caſtra regis expugnauit, eiiciendo omnes capitaneos Dacos de toto regno, ſcil. Daciæ.

¶ Boldevvinus. Anno domini 1437. Boldevvinus, Abbas ſancti Michaelis in Luneborch electus eſt, & conſecratus in Archiepiſcopum Bremen. retenta abbacia in commendam.

¶ Diueſz. Anno domini 1436. in die Mariæ Magdalenæ prope leproſarium in Svvartovve captus eſt venerabilis ac celebris vir dominus Bertoldus Diueſz, præpoſitus Eccleſiæ Lubicen. homo dapſilis & in eleemoſinis largus, ac in vniuerſa morum honeſtate præclarus, per ſatellites quoſdam Magnopolen. ordinatione cuiuſdam Mathiæ Axkovv militis, tunc temporis ducatum Magnopolenſem gubernantis, qui in caſtro Svvan Svverinen diœceſis propter eccleſiaſticæ libertatis defenſionem, non longe poſt carcerali anguſtia vita functus eſt, & in medio Eccleſiæ Lubicen. honorifice tumulatus, translatus tamen poſtea ad capellam beatę Virginis, de ſuis bonis retro chorum ſolenniter conſtructam. In qua & duo beneficia in emendam mortis eius à Ducibus dicti ducatus fundata ſunt, in perpetuam huius rei memoriam.

¶ Albertus Rex. Anno domini 1438. vita functo diuo Imperatore Sigiſmundo in Morauia, ac in Alba Regali apud Vngaros ſepulto, Albertus Dux Auſtriæ, eius gener mira felicitate ſubito eleuatus, intra ſex mẽſes Vngariæ ac Bohemiæ regna, & deinde Imperium conſequutus eſt, ſed quia celeritate creuit,

eadem defecit. Peponibus etenim in Vngaria delectatus, diſſenteriam incidit, ex qua in ſecundo anno regnorum ſuorum mortuus apud ſocerum ſuum Sigiſmundum tumulatus eſt, relicta vxore ſua, filia Imperatoris Sigiſmundi prægnãte, ex qua Ladislaus Vngariæ & Bohemiæ Rex poſt mortem patris ſui natus eſt. Qui anno domini 1478. non ſine ſuſpicione ſumpti veneni in XVIII. ætatis ſuæ anno interiit.

¶ Chriſtophorus. Anno domini 1439. Male confidente Erico Rege Daciæ, Svveciæ & Norvvegiæ de fidelitate procerum regni, poſtquam Svveci quẽdam Engelbertum cõtra eum erexiſſent, ac ipſo cum regni theſauro verſus Pruſſiam recedente, vocatus ab eiſdem regni proceribus, Chriſtophorus Dux Bauariæ filius ſororis Erici regis, tanquam proximior heres, intrauit circa feſtum Paſchæ cum decenti apparatu vrbem Lubicen. vbi ab eiſdem proceribus in regem Daciæ receptus eſt, Erico adhuc viuente, ac per eos ad regni caſtra adductus eſt, & ſolenniter coronatus. Qui quidem Ericus poſtea anno LIX. in quodam caſtro ducatus Pomeraniæ mortuus eſt, regnis per eum nunquam recuperatis.

¶ Roſtok. Anno eodem variis habitis tractatibus per ciuitates maritimas ſiue Seagnales cum ciuibus Roſtokcen. tandem circa feſtum Michaelis antiqui conſulares Roſtokcen. ad ſedes eorum & honorem priſtinum reſtituti ſunt, nouis tamen conſularibus cum eis permixtim in eiſdem ſedibus & honoribus manentibus, quod ante tempora illa fuerat prorſus in illis ciuitatibus inauditum.

¶ Fredericus. Anno domini 1440. Fredericus Dux Auſtriæ, patruus Regis Alberti nouiter defuncti in quadrageſima, ad imperij gubernacula in 26. ætatis ſuæ anno, ab Electoribus Imperij concorditer euectus eſt. Qui ſtatim ſemota neutralitate, qua germanica natio gaudebat, ac ſua ordinatione, Duce Subaudiæ qui pro Papa Felice V. ſe gerebat, reſignante; concilium quoque Baſilien. diſſoluente Eccleſiam ad integram vnionem feliciter reduxit.

¶ Adolphus. Anno eodẽ dominica 4. poſt Paſcha homagium præſtitit Adolphus Dux Sleſvvicen. & Comes Holſatiæ Chriſtophoro Regi Daciæ, recipiendo ducatum ſuum ab eodem in feudum, reſtitutis eidem Duci omnibus vſq; ad pontem in Koldingen, ad ducatum Sleſvvicen. ſpectantibus, per reginam Margaretam violenter ſibi & fratribus ſuis ante tempora aliqua ablatis.

¶ Berlyn. Anno domini 1441. Fredericus Marchio Brandenburgen. in oppido Berlyn potenter nouum caſtrum erexit, diſcordia ciuium cum eorum conſulatu cauſam præbente.

¶ Oſnabruggis. Anno domini 1442. propter tyrannidem Comitis Iohannis de Hoya, fratris domini Erici Epiſcopi Oſnabruggen. expulſo per capitulum & ciues eodem Erico eorum Epiſcopo de diœceſi, captiuauerunt iidem ciues comitem Iohannem, qui pluribus annis in quadam cauea, in qua ad ſtandum ſe erigere non poterat, dure ſatis per eos tentus eſt.

¶ Iucia. Anno eodem villani terræ Iuciæ cum militaribus terræ in diſcordiam quãdam venientes, quendam potentem militem Ezekonem Brok, qui tyrannice pluribus annis eos oppreſſerat, in pecias diuiſerunt. Rex quoq; Chriſtophorus actum illum dure ferens congregato exercitu, villanos illos bello aggreditur, in quo 600. de ruſticis interfectis; ceteros captiuando ad debitam obedientiam compulit.

¶ Prætorium. Anno eodem conſulatus Lubicen. prętorium eorum extendendo verſus forum, nouum ædificium erexit cum celario pretioſo, pro ceruiſia Hãborgen. in eo ducillanda.

¶ Chriſtophorus. Anno domini 1443. conuocatis per Regem Chriſtophorũ ad Wilſnacum oppidum Prignitz Frederico Marchione Brandenburgen. Henrico Duce Magnopolen. Ottone, Wilhelmo & Henrico Ducibus Brunſvvicen. ac multis aliis principibus ad faciendum confederationem mutuam contra ciuitates, quibus dictus rex infeſtiſſimus fuit. Circa feſtum Purificationis in habitu peregrini cum LXXX. equis intrauit ciuitatem Lubicen. continuato vlterius

itinere. Sed Adolpho Duce Sleſvvicen. etiam vocato, venire renuente, fruſtrati fuerunt principes in malo eorum propoſito.

¶ Suſatum. Anno domini 1444. Ciues Suſacienſes propera ſua temeritate, ſpreto fidelitatis iuraméto à domino eorum Archiepiſcopo & ab Eccleſia Colonien. recedentes Adolpho duci Cliuenſi homagium pręſtiterunt, ſe ſimpliciter vt ſuo domino ſubdendo. Poſtquam ſub dominio Eccleſiæ Colonien. à tempore Frederici primi Imperatoris per cc. & lxxx. annos fideliter perſtiterunt, propter eorum priuilegia per Archiepiſcopum vt aſſeruerunt ipſis violata.

¶ Armiacen. Anno eodem Delphinus primogenitus Regis Franciæ cum graui multitudine lx. millia hominum peſſimorum, Armiacen. nuncupatorum, non abſque ſciiu, vt ferebatur Frederici Regis Romanorum, intrauit partes Rheni, vbi & in Alſaria prope Argentinam, & circumcirca non modica damna intulit, prope Baſileam de Swicenſibus vltra ſexcentos crudeliter mactando, ad humiliandum vocatus per Regem ciuitates Imperiales, vt communiter famabatur.

¶ Rex Polonorum. Anno eodem, intrante Rege Polonorum pro Rege Vngariæ contra Ladislaum filium Regis Alberti vero regni herede ſegerente, vna cum domino Iuliano Cardinali ſanctæ Sabinæ, legato Papæ, qui ad plures annos nomine Papæ in Baſilien. concilio præſidebat dominium Imperatoris Turcarum, tam Rex quam Legatus crudeliter à Turcis trucidati ſunt, non tamen ſine graui ſuſpicione traditionis occultæ Venetorum. Caput quoque Regis mortui abſciſſum, Imperatori Turcarum præſentatum, in alta pertica, litteris aureis deſuper ſcriptis. Caput regis Poloniæ Chriſtianorum, haut in non modicum dedecus Chriſtianæ religionis, Domino permittente, per terrã ſuam circumductum eſt.

¶ Chriſtophorus. Anno domini 1447. Chriſtophorus Rex Daciæ Sweciæ & Norwegiæ in vxorem duxit filiam Iohannis Marchionis Brandenburgen. in præſentia plurimorum principum, ſcil. Iohannis patris ſponſæ, Wilhelmi Ducis Brunſwicen. Lodovvici Lantgrauij Haſſiæ, Frederici Ducis Bauariæ, Baltaſaris Ducis de Sleſia, Comitis Erneſti de Honſten, ac aliorum plurimorum dominorum militarium & ciuitatum, nuptiis in Copenhauen ſolenniter regali more celebratis.

¶ Luneburg. Anno eodem Eccleſia beati Iohannis in Luneburg in non modicum præiudicium prælatorum in ſalina ibidem redditus habentium, cautelose fuit auctoritate ſedis Apoſtolicæ à iuriſdictione Archidiaconi in Modeſtorp ſeparata, & in præpoſituram erecta.

¶ Otto. Anno eodem obiit animoſus princeps Otto Dux Brunſwicen. & Luneburgen. Ortaque ſuſpicione contra dominum Bertrammum Prępoſitum in Ebbeſtorp de veneno propinato, per purgationem canonicam cum plurib' prælatis per eum factam ſuſpicio ſublata eſt.

¶ Chriſtophorus. Anno eodem rege Chriſtophoro cum magno theſauro à regno Sweciæ ibidem congregato nauigio recedente, naufragium ſatis periculoſum perpeſſus eſt, pluribus de ſuis ſubmerſis, theſauris omnibus & clenodiis ſecundum commune verbum, ad valorem c. millia florenorum, totaliter in mari deperditis.

¶ Quale. Anno eodem celebratis nuptialibus feſtiuitatibus per quẽdam villanum in villa Quale, terræ Holſatiæ, pluribus etiam ciuibus Lubicen. ibidem inuitatis, incendio orto in tecto domus, ac præ nimio fumo inuitati oſtia domus inuenire non valentibus, ac ſe præ preſſura mutuo impedientibus circa centum & lxxx. homines vtriuſque ſexus miſerabiliter plurimum à fumo ſuffocati & à tecto cadente ſunt interempti, ac ſequenti die pro maiori parte integris ac inuſtis corporibus à cineribus mortui extracti ac ibidem ſepulti, ſponſo ac ſponſa per patuam feneſtram cameræ vix nudis euadentibus.

¶ Nico-

¶ Nicolaus Papa. Anno domini 1447. Eugenius Papa quintus, poſtquã plures perſecutiones à Concilio Baſilienſi paſſus eſt, qui eo citato & depoſito Ducem Sabaudiæ Amodeum Felicem quintum ſe nominantem, contra eum in Antipapam elegerunt. Verus & vnicus Papa mortuus eſt xxii. die menſis Februarij, poſtquam ſedit annis xv. In cuius ſedẽ electus eſt Nicolaus Papa quintus Ianuenſis iotra annum io Epiſcopum Bonooienſem Cardioalem & Papam euectus.

¶ Suſatum. Anno eodem, Didericus de Morſa Archiepiſcop⁹ Colonien. dolens de perfidia Suſatien. vocato ſub maximis expeoſis Wilhelmo duce Saxoniæ & Lantgrauio Thuringiæ, habente in exercitu ſuo 2700. Bohemorum hominum crudelium & peſſimorum: Qui in itinere Iohannem comitem de Hoya à captiuitate Oſnabruggen, ſolis minis liberaueruot, obſedit Suſatum oppidum cum 6000. hominum armatorum, & poſtquam ſtetit in obſidione ad quatuor hebdomadas, feria quarta ante feſtum Mariæ Magdalenæ cum 120. ſcalis ad hoc paratis murum aſcendere tentabat. Sed ciuibus cum bombardis plures lapillos ſimul emittentibus, ac ſimul vno ictu plures lædenribus vltra 120. homines de gente propria Archiepiſcopi Bohemis doloſe à remotis maneotibus. At ſtatim Archiepiſcopus oon ſine graui iactura, ac dedecore haud paruo, obſidionem diſſoluit, oppido non recuperato.

¶ Chriſtophorus Rex. Aono domini 1448. Chriſtophorus rex Daciæ, &c. ſiniſtrum gerens animum contra Lubicenſes, abſque eorum culpa ſicut domino placuit, in caſtro Helſmborgh, diem clauſit extremum, Lubicẽſibus & ſuis proprijs militaribus noo paucis de obitu eius parum dolentibus.

¶ Swecia. Anno eodem, conuenientibus pro electiooe regis futuri, in ciuitate Vpſalenſi conſiliarijs regni Svveciæ & aliorum duorum regnorum nobilibus, contra tamen præmiſſa penitus inconſultis, nec requiſitis, quendam potentem militem, theſauris magnis abundantem, Carolum Kanuti per impreſſionem aliter facere non audentes in ſuum regem elegerunt, Erico rege adhuc viuente.

¶ Dacia. Anno eodẽ, cernentibus ꝓceribus regni Daciæ per nobiles Svveciæ pacta promiſſa de non eligeodo rege, niſi de cõmuni conſenſu regni vtriuſque, minime ſeruata, ad electionem, termioo inter ſe ſtatuto procedẽtes elegerunt vnanimiter in eorum regem Chriſtianum comitẽ de Oldenborch & Delmenhorſt, filium ſororis domini Adolphi Ducis Sleſwiceoſis, Criſtiernum eum nominantes, qui ſolenniter regio more coronatus, dominam Regioam Chriſtophori relictam ſibi de communi omnium nobilium regoi cooſeoſu, matrimonio copulauit, quæ ſtatim ab eo imprægnata ſequẽti anno Olauum primogeoitum ſuum peperit, pluribus poſtea ex eiſdem filiis genitis, opprobrium ſterilitatis, quod ad ſexagiota annos & amplius durabat, à domo regali Daciæ remouendo.

¶ Wisbu. Anno domini 1449. Rex Criſtiernus caſtrum Wisbu, & totam terram Godlandiæ potenter obtinuit, expulſo rege Erico cum Svvecis, qui terrã illam toto tempore Chriſtophori regis vi obtinuit, ipſum ſimpliciter à regnis exulando, Duce Adolpho Sleſvvicen. cum magno populo regi Criſtierno auxilium præbeote.

¶ Norenberga. Aono eodem Albertus Marchio Brandenborgen. durã mouit guerram ciuitati Noreobergeo. cooſederatus pluribus potentibus priocipibus: Sed multis damnis ſibi mutuo illatis, poſtquam per duos durauit annos, tractatibus interueoientibus, lis ipſa ſedata eſt Marchione contra ciuitatem in nullo valente proficere.

¶ Arooldus Epiſcopus. Anno eodem xt. die menſis Octobris obiit dominus Nicolaus Epiſcopus Lubicen. vir induſtrioſus, ac magnæ experientiæ, in cuius locum electus eſt dominus Arnoldus Weſtual, Decretorum Doctor ac Licentiatus in Legibus, eiuſdem Eccleſiæ decanus in ciuitate Lubicen, oriundus.

¶ Frede-

¶ Fredericus. Anno domini 1472. Fredericus Rex Romanorum in xii. anno regni ſui, ducēs ſecum in Italiam Ladiſlaum Vngariæ ac Bohemię Regem, Albertum Ducem Auſtrię fratrem ſuum ac magnam nobilitatem, vxorem ſibi ex Portugalia duxit Iconoram, regio ſanguine & moribus inclitam honeſtis, quæ ſecum Romæ à Nicolao v. imperiali diademate coronata eſt. Ac cum faſtu magno poſtquam cum ea apud Neapolim, Alfonſum regem Atragonum imperatricis conſanguineum viſitauerat ad propria cum ea feliciter eſt reuerſus.

¶ Gend. Anno domini 1472. inter Philippum, Burgundiæ & Brabantiæ Ducem ac Hollandiæ & Flandriæ Comitem, multarumque terrarum dominum ac ſuam ciuitatem Gandauen. potentē valde comitatus Flandriæ, propter certas inſolitas exactiones atque acc[illegible] quas in emptione ſalis Flandrenſibus nitebantur imponere, duriſſima guerra orta eſt. Et in pluribus bellis inter eos acriter actis, ſuper Gandauenſes feliciter triumpharunt. Plures nobiles & etiam filium Ducis Baſtardum, capitaneum potentem terræ Lutzelenburg, tenerrime ab eo dilectum atrociter interimendo. Traditione tandem occulta interueniente in bello quodam magno, ciues ipſi fugati ſunt, & plures interfecti, & in aquis ſuffocati, actaque eſt cōcordia finito bello inter eos in campo ſatis ſecreta. De qua edicto pœnali emiſſo, nemo conferre auſus eſt, dubium manente nonnullis annis poſtea de vita dicti Ducis, cum ſui præſentiam palam non exhibebat. Ex qua cauſa, adhuc hodie ignoratur.

¶ Pruſſia. Anno domini 1473. Orta graui diſcordia inter Magiſtrum generalem & Commendatores ordinis fratrum hoſpitalis beatæ Mariæ virginis domus Teutonicorum in Pruſſia regnantium, & inter militares & ciuitates terræ eiuſdem, ſuper litera quadam confœderationis mutuæ ciuitatum & militarium, caſu quo contra iuſtitiam ab ordine violenter opprimerentur. Super qua materia coram Imperatore Frederico aliquamdiu contendentes, cum ſententiam contra ſe ab Imperatore ciuitates reportaſſent: Magiſtro & Commendatoribus in vim ſententiæ literam ab eis petentibus, vna die ciuitatibus fortiora caſtra totius terræ ſine aliqua pene reſiſtentia capientibus, dempto caſtro capitali ordinis Marienburg, & quibuſdam aliis, ac illa penitus deſtruentibus, regem Caſmiarum Poloniæ in Dominum receperunt, ſibi homagium ſub certis modis & pactis faciendo, poſtquam Cruciferi terram illam centum & LXXXII. annis potenter poſſediſſent, ſuperbia nimia fratrum ordinis cauſam præbente.

¶ Conſtantinopol. Anno eodem Turcarum Imperator tenēs campum LXVI. diebus ante ciuitatem Cōſtantinopolitanam, habens in exercitu ſuo CCC. millia hominum per terram, cum tentoriis L. millibus, & per mare 37. millia hominum cum trecentis velis oppugnans ciuitatem, quolibet die ter, tandem obtinuit eandem, Imperatore Græcorum ac Patriarcha cum omnibus Chriſtianis viris ad inſtar pecudum trucidatis, mulieribus abductis, raptiſque virginibus 28. die Martij. Dataque fuit ciuitas ſackmannis in prædam duobus diebus.

¶ Luneburg. Anno domini 1474. circa feſtum Luciæ communitas oppidi Luneburgen. requiſita per eccleſiaſticos, per conſulatum eorum ſuis bonis ſalinaribus violenter ſpoliatos, cum litteris apoſtolicis, quibus inter cetera eis præcipiebatur proconſules eorum & conſules ab eorum conſularibus officiis, velut infames abiicere, & alios loco eorum ſurrogare, ſub certis grauibus pœnis, tractatibus cetris cum eis habitis, à conſulatus officio eos deſtituerunt, nouoſque proconſules & conſules elegerunt, ac LX. viros ex parte communitatis inſtituerunt. Nonnullos quoque ex proconſulibus, conſulibus poſtea incarcerauerunt, in quibus carceribus vnus proconſulum mortuus fuit, ac de poſt prō maiori parte proconſules & cōſules antiqui de ciuitate timore mortis receſſerunt, prius tamen per nouum conſulatum, iuxta apoſtolici mandati tenorem, in ſubſidium debitorum dure ſatis exactionati.

¶ Caliſtus. Anno domini 1477. in vigilia annunciationis Mariæ, obiit Romę Nicola⁹ Papa v. in cuius ſedem electus fuit Caliſtus III. homo decrepitus & exhau-

hauſtus LXXXV. ætatis ſuæ anno, Catelanus cardinalis, Valentinus cōmuniter nuncupatus.

¶ Berghen. Anno eodem mercatores Berghenſes, quorum mercātiæ in ſtrumulis verſantur, in tumultu quodam & rumore occiderunt quendam militem Olauum Negelſſen. potentem & diuitem in Bergis, qui diuerſa eis & maxima ante tempora intulit damna, & nouiſſime duas naues, mercibus onuſtas mercatorum deprædauerat. Epiſcopum quoq; Bergenſem ab eodem Olauo compatre ſuo ſe ſeparare nolentem, Oldermānis tamen eorum ac potioribus ignorantibus, ante ſummum altare crudeliter trucidarunt. Monaſterium monialium ordinis ſanctæ Brigittæ, ad cuius campanile idem miles fugerat, caſualiter eos cum fumo ad exeundum turrim artate volentibus, totaliter cum Eccleſia incinerauerunt, quod tamen ſtatim poſtea ſumptuoſe ſatis reædificauerunt, damna monialibus competenter refundendo.

¶ Plone. Anno domini 1476. circa feſtum Pentecoſtes oppidum Plone paucis domibus exceptis, cibus ignis factum eſt, malitia cuiuſdam Daci ignem ponentis, ad ſe vindicandum de iniuria ab oppidano quodam recenter ſibi illata.

¶ Marienburg. Anno eodem dimiſſo caſtro Marienborch cum oppido & attinentiis ſuis per Magiſtrum Ordinis & ſuos commendatores & aliis certis caſtris capitaneis ſuorum ſtipendiatorum pro ſtipendiis & damnis eorum quæ ſe extendebant ad 4000. & 3000. florenorum Vngaricalium. Præfati capitanei ad ſtatim pro eadem ſumma vendiderunt caſtrum Regi Poloniæ & ciuitatibus Pruſſiæ & realiter eis poſſeſſionem tradiderunt, Magiſtro generali ordinis de caſtro cum ſuis lacrymando recedentibus, non tamen longe poſt oppidum ante caſtrum tradente, quodam proconſule potenter recuperauerunt & diu tenuerunt, ſed tandem iterum perdiderunt.

¶ Turci. Anno eodem Imperatore Turcorum cum magno populo & forti, caſtrum quoddam in regno Vngariæ expugnare volente, de nocte occulte ordinatione capitanei Vngariæ, caſtrum ipſum XL. militibus armatis intrantibus, & ſequenti die ter in oppido ante caſtrum bellum cum Turcis gerentibus. Deo auxilium ſuis ferente, deſuper Turci proſtrati ſunt, de ſuis vltra centū millia interfectis, Imperatore Turcorum cum paucis turpiter vix euadente, Viceimperatore cum omnibus nobiliorib⁹ Turcarum occiſis, bombardas maximas, currus cum victualibus in campis dimittendo. Religioſo illo fratre de ordine reformato Minorum Iohanne de Capiſtrano, ſacræ Theologiæ Doctore in eminenti loco caſtri ſtante, & crucifixum in altum erigente, ac clamante flebili eiulatu. O Deus meus, ô Ieſu vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ, ô veni, veni in adiutorium genti tuæ, noli tardare, ne dicant gentes: vbi eſt Deus eorum, &c. populum Chriſtianum plurimum confortante.

¶ Luneborch. Anno eodem, cum circa feſtum ſancti Martini noui conſules Luneborgen prælatos in ſalina redditus habentes, ad diætam certam ibidem tenendam conuocaſſent, & communitate ignorante Wilhelmus & Henricus, Duces Brunſwicenſes, clam per certos de conſulatu vocati ibidem intraſſent, Dux Bernardus, filius Frederici, naturalis eorum dominus, & cōmunitas rē ſuſpectam habentes, nouis proconſulibus & conſulibus, ac ſexaginta viris repente à ſuis officiis deſtitutis, antiquos proconſules & conſules ad priſtina loca cōſularia de facto repoſuerunt, apoſtolica mandata contraria minime curantes. Non longe poſt proconſules nouos, & aliquos conſules & quoſdam de LX. viris incarcerantes, quoſdam de ciuitate ſub certis iuramentis proſcribentes, & tandem duos decapitantes.

¶ Anno domini 1477. Nicolao Epiſcopo Svverinen. epiſcopatum in manus Papæ reſignante, per procuratorem, papa Calixtus III. de Eccleſia prouidit domino Godfrido Langen Decretorum Doctori, filio Henrici Langen proconſulis Luneburgen. prouidendo domino Nicolao, olim Epiſcopo, de canonica-

nicatu & præbenda Eccleſiæ Lubicenſis, quos idem Godfridus tenuit, & de cc. florenis Rhenenſibus annuis, in redditibus Epiſcopatus Swerinen. Qui quidem dominus Godfridus ante annum completum, peſtilentiali igne vexatus, interiit, electo in locum ſuum Magiſtro Wernero Wolmerſſs, eiuſdem Eccleſiæ præpoſito.

¶ Anno eodem in æſtate, Wilhelmus Dux Brunſwicenſis, valida manu armatorum intrauit diœceſim Verden. incinerando optimas villas Eccleſię Verden. Ad quas propter ſiccitatem magnam anni illius, acceſſum habere potuit, totã diœceſim pene deſtruendo, allegando ſe Epiſcopum Iohannem Verden. ad obedientiam Papæ velle reducere, ac in fide debita inſtruere.

¶ Anno eodem Carolus Rex Sueciæ, clericis, militaribus ac omnibus regnicolis, propter tyrannicum ſuum regimen odioſus, collecto theſauro ſuo, quem copioſum habuit, ad vnam nauim, dominica carniſpriuij de regno occulte recedẽdo, intrauit Pruſſiam. Nobiles quoq; regni cum Epiſcopis & prælatis vocato, per ſuos ſolennes nuncios, sereniſſimo Chriſtierno rege Daciæ, concorditer ipſum & legitime in regem ſuum elegerunt, & per Archiepiſcopum Vpſalen. in Stokholmis, more regio ſolenniter coronarunt, homagium ſibi faciendo, & ſic iterũ illa tria regna ſub vno rege gaudebant.

¶ Anno domini 1478. circa Iacobi Iohannes Epiſcopus Verden. adiunctis ſibi Bernardo Duce Brunſuicen. ciuibus Luneburgen. ac multis militaribus terræ Prignitze, & de diœceſi Bremen: in multitudine copioſa intrauit terrã Wilhelmi Ducis Brunſwicen. incinerando villam Rodewolt, habentem vltra centum manſionarios, ac plures alias villas terræ ſuæ, maxima ſibi damna inferendo: Quod dure ſatis idem Wilhelmus vindicauit in terra Bernardi Ducis, ſtatim poſtea. ¶ Eodem anno in menſe Iulij obiit Romæ Caliſtus Papa III. in cuius ſedẽ per cardinales concorditer electus eſt Pius papa II. prius dictus Æneas, tempore primæ coronationis Frederici Imperatoris III. per eum in laureatum poetam coronatus, & in ſuum Cancellarium aſſumptus, & per eius promotionem in cardinalem tituli ſanctæ Sabinæ per Caliſtum creatus, vulgariter Senenſis appellatus.

¶ Anno dñi 1479. ipſo die Barbaræ virtuoſus ille princeps, zelator pacis ſingularisque protector Eccleſiaſtici ſtatus Adolphus Dux Sleſwicen. ac Holſatiæ comes, ab hoc exilio migrando, vniuerſæ carnis debitum ſoluit, nullis relictis liberis: Sacramentis diuinis vt Catholicum decet principem, deuotiſſime munitus, cuius anima in perpetua pace requieſcat.

Sequitur ſummarius Pontificum Aldenburgen. & Lubicẽn. Eccleſiarum.

PRIMVS Aldenburgenſis Epiſcopus fuit Marco. Secũdus dictus eſt Berwardus. Tertius vocatus eſt Wago. Quartus Ezeco. Quintus Folquardus. Sextus Reymbertus. Septimus Benno. Octauus Meynerus. Nonus Abelinus. Decimus Ezo, & illo defuncto, ceſſauit Epiſcopat[9] 84. annis in multa tribulatione, vt dictũ eſt ſupra c. XIV. poſt medium. Poſt multa igitur conſecratus eſt vndecimus, dictus Vicelinus, vt dictum eſt ſupra. c. XVI. Duodecimus fuit Gheroldus, vel Bertoldus, qui fuit primus Lubicenſis, introductus per dñm Henricum Ducem, vt patet c. XXIX. ſc. anno dñi 1174. Secund[9] Lubicen. fuit Cõradus, vt patet c. XXX. & c. XXXIII. Cui ſucceſſit Henricus, quondam Abbas in Brunſwik vt habetur c. XXXIII. Illo vero defuncto ſucceſſit Conradus ſecũdus IV. Lubicen. Cui ſucceſſit Theodoricus, præpoſitus in Zegeberch, vt dicitur c. XXXIV. quintus Lubicen. Poſt quẽ intrauit Bertoldus Lubicen. VI. vt patet c. XXXV. Poſt quem Iohãnes, dictus de Lubek, vt ſupra cap. XXXVII. Hinc Albertus, Lubicen: VIII. vt patet eodẽ cap. Nonus fuit frater Iohannes de Deyſt, vt dicitur eodem cap. Decimus fuit Iohãnes de Tralow, qui cepit anno domini 1260. Iſte ædificauit magnã domum lapideam in Vthin, gratia cuius magna cõtraxit debita, & emit villã Malente, &

alias proprietates. Sedit annis xvi. Cui ſucceſſit Borchardus de Serken, cantor Lubicen. homo octogenarius, anno domini 1276. electus. Iſte mira geſſit: Sedit annis xli. Iſte banniuit & ſub interdicto preſſit totā ciuitatem Lubicen. Cui ſucceſſit Henricus dictus de Bokholte xii. Lubicen. anno dñi 1317. multa bona Eccleſiæ fecit. Sedit annis xxiii. Huic ſucceſſit Iohannes Muel xiii. Lubicenſis, Scholaſticus Eccleſiæ eiuſdem anno dñi 1341. vir perutilis fuit, annis ſedit ix. Iſte ædificauit magnam capellam prope armarium, & cōparauit rura circa Dodow. Quartuſdecimus fuit Bertrammus Cremoen, electus anno domini 1371. vir per omnia vtilis, emit enim Raetkow & Horneſtorp villas, & Roberſtorpe cum ſtagno, & multa alia ruralia, ſedit annis xxvii. Decimuſquintus dictus fuit Nicolaus de Miſzna, ordinis Prædicatorum, datus in pontificem à Papa, anno domini 1378. qui dum accepit, quod non haberet dominium temporale ſuper ciuitatem Lubicanam, receſſit, & poſtea factus eſt pontifex Miſznen. Decimuſſextus Conradus de Ghiſenheym, ſurrogatus in locum præfati Nicolai per Papam ad inſtantiam Caroli Quarti Imperatoris, cuius Secretarius extitit; ſedit annis 8. Poſt quem xvii. Iohannes Cleynedenſt, Lubicen. natus; & Decanus veteranus, cepit anno domini 1386. anno tamen integro non ſedit. Decimuſoctauus fuit Euerhardus Attendorn, electus anno domini 1388. multa bona fecit, eius frater, conſul Lubicen. fuit, & ſoror eius Abbatiſſa ad ſanctum Iohannem in Lubek, ſedit annis xi. Decimuſnonus Iohannes de Dulmen, Decretorum Doctor, & Apoſtolici palatij cauſarum Auditor, pontificatus eſt anno domini 1399. vir miræ erat probitatis & pacis, bona multa fecit diœceſi, ſedit annis xi. Vieceſimus Epiſcopus Iohannes Schele, multarum Eccleſiarum prælatus; cepit anno domini 1419. tempore Martini Papę, & Sigiſmundi Imperatoris, cuius fuit Secretarius & Ambaſiator in concilio Baſilien. multa bona fecit diœceſi, ſedit annis xix. & more ſolito ad patres iuit, mortu' in Vngaria, febribus exhauſtus. Viceſimuſprimus fuit Nicolaus Sachow, Lubicen. natus, vir valde oculatus & expertus, fere innumera bona in diœceſi fecit & in Lubek; ſedit annis x. & mortuus eſt in febribus; anno domini 1449. Arthemij. Viceſimusſecundus Lubicenſis Epiſcopus fuit Arnoldus Wiſtfael, decretorum Doctor, & Legum Licentiatus valentiſſimus, vir miræ deuotionis, qui ſæpius in officio ſuo fleuit amariſſime. Cepit anno domini 1449. ipſo die Pentecoſtes conſecratus eſt, magnam & fortem domum in Vthin ad orientem caſtri ædificauit, & nouam ſacriſtiam in Lubeke, tandem poſt multos virtutis actus, hictericia correptus; in profeſto Purificationis obiit, annorum lxvii. anno domini 1466. ſedit annis xvii. Viceſimustertius dictus eſt Albertus Krummedyek, curulium & nobilium Holſatorum de ſanguine, electus anno domini 1466. poſt Inuocauit. Qui adhuc iſto anno ſcil. 1484. Deo propicio, auras humanas ducit, vir benignus, dapſilis & munificus. Hic pro caſtri munitione Vthinenſis, turres conſtruxit, precioſam in factura crucem, in maiori Eccleſia Lubicen. ſumptibus multis, ſcil. duorum millium marcarum & amplius; vna cum beneficio, in medio maioris Eccleſiæ erexit, anno domini 1477. quam ibidem benedixit. Hic etiam multa alia bona fecit Eccleſiæ; ſed nondum finis, quia adhuc auras ſpirat humanas. Hic quendam Presbyterum; dictum Bertoldum de Oubo, ſibi & toti capitulo rebellem, de Romana curia venientem, comprehenſum per fratrem Epiſcopi & vinculatum; iudicialiter conuictum per ſuum officialem Volkmarum Andertē, canonicum Lubicen. perpetuis damnauit carceribus. Hic etiam permiſit imprimere libros horarum canonicarum, anno domini 1477. ne quiſquam excuſaretur à debita & vera ſolutione veriſſimi ordinis Lubicen. iuxta omne mandatum libri ordinarij Eccleſiæ maioris, hoc ipſum diſpenſante & ordinante quodam vicario in Eccleſia beatæ Mariæ virginis in Lubeke. Hic in vigilia Michaelis, quæ fuit dominica, conſecratus eſt, & magnas fecit expenſas, prælatis cum coronātibus. Vide infra, anno domini 1466. Hæc ſummarie de pontificibus Eccleſiæ Lubicenſis dicta ſufficiant, vt ſimul in vno habeantur faſciculo: Alia vero ha-

ro habētur in regiſtris Pontificum & dominorum de capitulo; quæ vulgo non ſunt propalanda.

Sequitur nunc continuatio temporum.

ANNO Domini 1460. Vincentij martyris; mortuo glorioſo principe Adolpho, illi de ſanguine militari Holſatorum habebāt diætam in Nigemunſter, ſuper principe eligendo, præſentibus Comite Ottone de Schouwenburg, cum filio ſuo Erneſto, & Epiſcopo Hildenſemen. Erneſto; ſed ſine fine diſceſſerunt, quia quidam præferebant regem Daciæ Chriſtiernū, quem quidam poſtea clanculo lucri cauſa ſibi in dominum elegerunt, eis in mala hora.

¶ Anno eodem, ad quindenā poſt feſta paſchalia erat diæta in Lubek, per eoſdem, & eadem de cauſa, ſed in differentia receſſerunt abinuicem. Non magno tēporis interuallo fuit concordia celebrata in Odeſlo per Epiſcopum Lubicen. Arnoldum, & conſulatum Lubicen. atque per conſiliarios Holſatiæ, vt rex Daciæ Chriſtiernus, daret ipſis de Schouvvēburg, XLIII. milia florenorū Rhenenſium, & de cetero nunquam cauſarent ſuper eadem patria, & ibi quies. Dicebat enim idē rex Chriſtiernus: Merito quidē mihi iſta patria debetur, quia ego cum Gherardo & Mauritio fratribus meis, ſumus filij ſororis domini Adolphi defuncti, & infeudatio ducatus ſpectat ad me tanquā ad regem Daciæ. Dehinc cōtentauit idem rex Chriſtiernus fratres ſuos Gherardum & Mauricium, & patriam iſtam obtinuit.

¶ Anno eodem poſt Michaelis decapitati ſunt XXXV. piratæ ante Lubek, quos illi de Dantiſco miſerunt ad mare pro pace; ſed ipſi ribaldi, ſpoliauerunt vnumquemque. Hos pro maxima parte decapitauit quidam magiſter bedellorum, dictus Potterzilie, qui prius in eodem officio ſtabat in Dantiſco, vnus tamen iuuenculus libertati fuit datus.

¶ Iiſdem diebus litigabant Capitulares Lubicenſes contra conſulatū Luneburgenſem, propter non ſolutionem certorum reddituum ſalinarium, ſed cum magna iactura partis vtriuſque.

¶ Eodem anno circa feſtum ſancti Michaelis Commendator de Eluinghe, inſidioſe & proditorie occidit CCCC. viros de Dantiſco, nanque venit quidam proditor ad Dantiſcum dicens conſulatui, Iam finis belli inter vos & ordinem eſt ad manus, quia Commendator de Eluinghe prope eſt eum valde paucis. Illi autem nimis creduli verbis mendacibus, ſparſim & agitanter exibant, & necabantur, atque inducti ſunt captiui.

¶ Anno eodem occiderunt Ditmertici ſatellitem Holſatię Henricum Reuentlouwen cum vno ſeruo, propter pratum quoddam quod metebant Ditmertici tanquam ſuum, quibus occiſis, alij in fugam conuerſi ſunt, Ditmertici vero pro pace ad regem miſerunt.

¶ Eodem anno qui fuit annus ſecundus pontificatus Pij ſecundi, Nicolaus Cuſa Romanæ Eccleſiæ ſancti Petri ad vincula cardinalis, vir omni doctrina clarus, dum Eccleſiæ ſuæ Brixnēſis iura acrius tueretur, à Sigiſmundo Auſtriæ Duce capitur, & in decem custodia tenetur. Hic eſt annus Frederici tertij XXI.

¶ Eodem anno Maumetes Turcarum Imperator, Chriſtianis multa diſpendia intulit.

¶ Anno domini 1461. fecerunt homagium ipſi Hamburgenſes, regi Chriſtierno, quod Hamburgenſes homagium vocari recuſabant, ſed tantum obedientiam, quia noluerunt ſubire iuramentum, ſed tantum obedientiæ promiſſionem.

¶ Eodem anno Epiſcopus Verdenſis, fautor prophanorum Luneburgenſium in cauſa cōtra Capitulū Lubicenſe, cū haberet ſaluum conductū à Rege Chriſtierno & à Hāburgenſibus, poſtquā receſſit à Rege de Reyneuelde, quidā ſacerdotes, ſcholares & pueri proiecerunt lutū & lapides in eum tāquam in prophanum, in

Hamburg, quod indigne tulit, & ibidem conſulatui, & ſimiliter prædicto Regi deſuper querimoniam fecit: Rex quoque pro eo ad Capitulum Hamburgenſe dure ſcripſit; ſed ſine vindicta tranſiuit, quia actus puerilis fuit.

¶ Anno eodem Rex Danorum Chriſtiernus venit in Suecia, in Stockesholmis, inquitere theſaurum quem Carolus iens in Dantiſcum, ibidem apud prædicatores reliquit: Et fratres verbis Regis territi, prodiderunt theſaurum, & inuenit, vulgi relatione in certo nummiſmate, ſeptemmillia marcarum, & vigintiduo vaſa argentea, magna & parua.

¶ Eodem tempore fuit quidam legatus in Suecia, in cauſa contra Turcas, nomine Marinus, homo valde captioſus, à quo idem Rex Chriſtiernus certo arreſto extorſit vltra octomillia marcarum, in finem, vt ipſius regis litteris & auctoritate, poſſet mulgere Suecos atque Normannos, ſalua media parte totius extorſionis pro Rege, Quod & factum eſt. O Hieruſalem Hieruſalem, das vnicuiq; partem, tunicamq; miro modo conſciſſam. O quales paſtores; Idem Marinus Poſtea pōtificatus eſt in Camyn, mala quidem ſibi in hora, vt infra dicetur.

¶ Anno eodem, Magdalenæ, partim ſopita & extincta eſt lis inter Capitulū Lubicenſe & Luneburgenſes, ſine lucro partis vtriuſque. Sabbato tamen proximo poſt Luciæ, omnia ſunt planata, vt infra dicetur.

¶ Eodem anno decollatus eſt quidam miniſter conſulatus Lubicen. & ſerator prætorij, dictus Wiſzkendorp, propter ſubtile furtum, ſub bona fide in conſulatum commiſſum. Tenuit enim burcellos in æris effuſione per angulos corā dominis, & quod manibus ſic concluſit, furtim abſtulit.

¶ Eodem anno, Aſſumptionis, Rex Poloniæ venit in Pruſſiam, ſtipatus populo multo, quaſi debellaturus vrbes & ciuitates ipſius ordinis, ſed nihil factum eſt niſi in terrorem, & vt fieret verbum & fama per regiones de aduentu eius cōtra ordinem, propterea multas ſuſtinuit oblocutiones, ideo in ſui expurgationem remeauit, permanens ibi ad ſex mēſes, inſinuanſque ordini, ipſe eſſet ibi vt pugnaturus, ſi liberet eos venire, ſed nihil fiebat.

¶ Eodem tēpore, circa Michaelis, factus eſt inſultus maximus in Dantiſco contra conſulatum. Habebant enim ſcriptorem, ſecretorum eorum ipſi ordini proditorem, quo punito, plures prodidit ciues, eiuſdem criminis operatores, ideo ſcriptor idem cum certis ciuibus necatus eſt.

¶ Eodem anno, Fredericus Dux Brunſwicen. cepit IV. currus de Lubek cū multis bonis, inter quæ erat argentum multum, quod erat legati Marini, de quo ſupra. Hæc facta ſunt inter Northem & Gotinghe. Fuerunt & alij IV. currus, quaſi eiuſdem valoris, quos fere cepiſſet, ſed decem ciuitates erant eis tuitioni. Dicebat ei Dux quod bona iſta erant de Luneburg, ciuitate plena excommunicatione & maledictione, igitur, &c. Plures factæ fuerunt diętæ propter huiuſmodi facinus Frederici, ſed ipſe & pater eius, ſemper fingebant ſe longius ituros.

¶ Anno domini 1462. Lætare, Rex Chriſtiernus plures conuocauit principes in Wiſnaco propter ſupprimere ciuitates, tūc Lubek intraturus, petiit ſaluum conductum omnibus ſecum venientibus, quod cōſulatus ei quaſi diſſuetum negauit, ſed tantum CCCC. aut quingentis ſaluum dabat conductum, & cautiſſime ciuitatem ſuam cuſtodiebant, non propter Regis diſcredentiam, ſed propter regis & ſuorum cuſtodiam, quos in ſaluum conductum recipiebant, Rex tamen contrarium obiecit proconſulibus in exitu ciuitatis, cum irent cum eo.

¶ Eodem anno habebant ciuitates Slauicæ diætam cū Rege Chriſtierno in Copenhauis. Trinitatis, vbi cauſabant ſuper multis ſpoliis, eis & illis de Dantiſco factis, ſed nihil eis, ſed tantum priuilegia vetera ſigillauit.

¶ Eodem tempore pugnabant Bremen. contra Gherardū de Oldenborch, qui ſemper ciuitatū extitit pinguedinis deflorator, ſed Rex Daciǫ eundē ſine ope nō dimiſit, & multi ducti ſunt captiui; & quam plures occiſi ex vtriſque partibus, iuuāte dn̄o Comite Ottone de Hoya Bremēſes contra Gherardum & Mauricium

fratrem

fratrem eius, & circa Margaretæ obſidebant Bremen. caſtrum Delmenhorſt ad preces & ad promiſſa Chriſtierni regis Danorum. Succurrebant caſtro Wilhelmus de Brunſvvik, & Epiſcopus Monaſterienſis.

¶ Hoc anno habuit Moguntia pontifices binos ſimul & ſemel, eis in mala hora, vnum de Iſenburg, electum & confirmatum, qui non potuit ſoluere immenſam annatam quam Papa exegit ab eo, cum eſſet diœceſis explumata, voluit etiam Papa, vt iuraret quod nunquam conſentiret in concilium futurũ, quæ dum ſeruare noluit, dedit Papa diœceſim Philippo de Naſſovv, & confirmationem, vnde ſtrages magna Simonis & Iudæ, in Moguntia ſecuta eſt, per illum de Naſſow, poſtquam paſſus fuit ſuorum iacturam in campo, tribus proconſulibus Moguntinis conſciis criminibus ſuis vt veniret in ciuitatem ad populum perdendum.

¶ Hoc anno ædificauit conſulatus Lubicen. nouum horreum laterũ circa Trauenam prope Eenſedelinghen, pro vtilitate ciuitatis.

¶ Eodem anno, circa Michaelis, illi de Dantiſco bellantes cõtra ordinem, gratia Dei freti occiderũt vltra mille viros, inter quos quidã miles famoſus Vritze Runech, amicus ordinis occubuit, & plures captiuati ſunt ciues de Komgeſberghe, & aliunde.

¶ Anno eodem Sabbato poſt Luciæ pacificati ſunt, Lubicenſe Capitulum & ſuæ litis conſortes, cum Luneburgenſibus, arbitris partis vtriuſque exiſtentibus, Epiſcopus de Lubek, & Epiſcopus de Svverin & Rege Daciæ Chriſtierno in Reyneuelde monaſterio.

¶ Anno eodem, Maumetes Turcorum Imperator, Chriſtianis multa mala inferr Mytilenem expugnat, & diripit, anno imperij ſui XII. & Pij Papæ anno IV. Frederici vero III. Imperatoris Chriſtianorũ anno XXIII. Anno autem ab initio mundi ſecundum Bedam, ſextomilleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo.

¶ Anno domini 1463. poſt trium Regum exibant inneruati Luneburgenſes de vinculis, & deducebantur in curribus vſque Vlſen, quia nolebant ſubire ſententiam, vt ſemper manerent in domibus ſuis.

¶ Anno eodem Valentini obiit Theodoricus Colonienſis præſul, Comes de Morſe. Sedit annis L. poſt cuius mortem electus eſt Rupertus Comes Palatin⁹ & Dux de Bauaria, quem Papa noluit confirmare, eo quod iã dederat duci Burgundię auctoritatem electionis & ordinationis Epiſcopi, ideo capitulum & vaſalli tradiderunt Ruperto caſtra & munitiones per diœceſim. Iſte Rupertus adhuc multa contra eccleſiam fecit, Burgundum adduxit, qui Nuſiam obſedit & fere diruit. ¶ Eodem anno Chriſtiernus Rex Daciæ, perſuaſus vt Sueciam intraret, plures ibi ictus ſuſtinuit cum ſuis, quia plures Holſati ibi fuerant captiuati, nondum liberi.

¶ Anno eodem facti ſunt amici Bremen. Comes Mauricius, Dux Wilhelmus, & Otto de Hoya, de quibus ſupra. Hæc dieta facta eſt in oppido Verdenſi.

¶ Eodem anno feria IV. Paſcharos obiit Gherardus Archiepiſcopus Bremen. Comes de Hoya natus, homo ſimplex & pacificus. Deinde electus eſt per capitulum, Henricus comes de Swertzeburg: Is miſit ad vrbem pro confirmatione, qua habita, glorioſe introductus eſt per XV. principes & alios plures vaſallos, victorioſus fuit, ſicut decet principem honeſtum.

¶ Anno eodem Dux Henricus de Pomerania, conductus prece ac precio, intrauit Gripiſwaldis cum paucis, conſulatu ibidem conſcio, retro habens plures kumpannos militiæ, & coarcuit ciues ad ſibi homagiandum, & hoc totum factum eſt, ne vindicaretur occiſio traditoria ipſius Doctoris Rubenouvven, hominis docti & valde diſcreti, qui præterita hyeme occiſus fuit in ciuitate, quia vitia quorundam deteſtabatur, voluit etiam idem eiicere ſuo mandato ad clandeſtinum conſulatus inſtinctum, omnes de ſanguine eiuſdem doctoris, ſed recuſabant, donec eis obiiceret legationum rationem, quare hoc fieri debebat.

¶ Anno eodem plures vaſalli Holſatorum facti ſunt profugi de patria, quia nõ

X 3 pote-

potetant ſoluere redditus, in ſuos manſos receptos, ideo ipſi iuſſores, ſcil. qui iubebant & fideiubere fecerant alios, immiſerunt manus bonis eorum, vt ſe eriperent de diſpendio irrecuperabili. Rex enim fuit in Svvecia, ideo ipſimet iudices erant, & vnuſquiſque fecit quod ei placuit.

¶ Anno eodem, Dux Saxonum Wilhelmus & Lantgrauius Turingiæ duxit concubinam ſuam in vxorem, affirmans quod ante nunquam cognouit eam carnaliter, ſed procurator non credit. Ante eam habuit in vxorem, Imperatoris Alberti filiam, qui & fuit Rex Vngariæ & Bohemiæ. ¶ Eodem anno facti ſunt amici, comes Gherardus & Mauritius, frater eius, conſciis Bremenſibus, & tradidit Gherardus Mauricio Delmenhorſt cum ſuis attinentiis, & ipſe obtinuit Oldenborch, iam enim idem Gherardus multa fecerat de Delmenhorſt Kopmanhis. Et ideo iſta concordia facta eſt; vt via regia coram Delmenhorſt fieret pacifica.

¶ Anno eodem, altera die Margaretæ obiit Dux de Louenborch Bernhardus, ſepultus in Ratzenburg. Hic ſuis in nouiſſimis iuſſit & mandauit Iohanni filio ſuo, vt ſeruaret pacem cum ciuitatenſibus vicinis ſuis, alias eum deuoraret, quod tamen ſæpe tranſgreſſus eſt, ſed parſum eſt ſibi propter pauperes villanos.

¶ Eodem anno Papa Pius, iunctis cum Philippo Burgundionum Duce, Venetiſque fœderibus, aduocata principum concione, Turcæ Chriſti hoſti, bellum publice indicit, miſitque legatos ad diuerſas mundi partes, cum plenaria peccatorum remiſſione pro ſubſidio, vnde multi vaſalli de partibus inferioribus proxima æſtate vrbem Romanam & ad Anconam aſcenderunt, ſimul & plebei cum villanis, & Papa iſta æſtate, ſcil. anni 1464. iuit Anconam eadem de cauſa, ſed Burgundus cum aliis principibus ibi non eſt viſus. Ibique Papa ſpiritum efflauit, & apud Deum non ſine fructu manſit, dedit etiam poteſtatem viris religioſis excundi ad huiuſmodi bellum, literis ſuis indulgentialibus. Summus Põtifex, beatiſſimi Andreæ caput antequam exiuit, proceſſionaliter cum clero ad vrbem tulit, magna cum deuotione, quod Thomas Palæologus obtulit.

¶ Anno eodẽ, circa Margaretæ, cõmunitas in Dantiſco, clanculo voluit occidere conſulatum, quod vir magnæ probitatis indicauit conſulatui in ſede conſulatus, & capti ſunt principales huiuſmodi facinoris, & cõfeſſi ſunt quod huiuſmodi tradimẽtũ tractauerunt mutuo IV. annis pluſquam cum quadringẽtis ciuibus, vnde pluſquã I X. decapitati ſunt, præſertim potentiores, deinde conſulatus vnumquemque talem monuit, vt conſcij facinoris talis, ciuitatem indilate exirent. Poſtea obſederunt caſtrum & opidum Mewe, quod vicerunt circumciſionis Domini.

¶ Eodem tempore, Laurentij, duo proconſules Gripiſwalden, Dieterich Lange, & Nicolaus von der Oeſten, conſcij mortis domini Henrici Doctoris Rubenouwen proconſulis volebãt dare ſaluum conductum duobus nequam, occiſoribus eiuſdem Doctoris, iuſſu præfatorum proconſulum, ad quod communitas conſentire noluit, vnde diſponebãt illi duo proconſules decapitare XIV. de ſanguine Rubenouwen, igitur fautores eiuſdem Rubenouwen vocata cõmunitate vna cum certis de conſulatu concluſerunt, vt occiderent illos ambos proconſules, quod & factum eſt, poſtea rotauerunt eos, vt boni cõmunis proditores. Ecce, en ſanguis eius exquiritur.

¶ Anno eodem venit Martinus Legatus de Suecia, vbi in tertium morabatur annum, & pergens de Wiſmaria Lubek, perdidit ante Greueſmolen ſacculum cum IV. millibus C C. & XL. florenis Rhenenſibus, quos quædam paupercula inuenit, offerens viro ſuo, vnde ambo iocundati ſunt, ſe veſtientes & debita ſua ſoluentes, & inde eis oriebatur ſuſpicio, vnde Dux Henricus de Mekelenburg fecit pecuniam ab eis exigi, & præſtabant. Venit ergo Legatus ad Ducem, repetens pecuniam, & dicens quia eſſet Papæ & Eccleſiæ contra Turcam: Reſpondit Dux Quid me mones? cum nihil in manibus meis dederitis. Legatus ergo licet eſſet argutus, nihil tamen profecit, ſed nuda manu rediit.

¶ Eodem anno, circa feſtum Thomæ Apoſtoli volebant Pomerani traditorie

cum

cum mille & ſexcentis equis adunati, vſurpaſſe ciuitatem Kolberghe, cum non eſſet niſi pax inter eos, quod innotuiſſet ciuitati. Cum autem miſiſſent 17. ſcalas ad muros, proconſul Peter Sleeff aſcendit turres cum ciuibus & cum lapidibus, abegit eos multum dolentes, ſcalis in muro dimiſſis, proiectis armis, ligonibus, foſſoriis, dolabris, & aliis ferramentis. Huius facinoris caput fuit Dionyſius de Oeſten miles. Hæc proxima nocte poſt diem Thomæ, recedentes autem de ciuitate, incenderunt ciuitatem, & bona omnia diripuerunt. Cum autem Kolbergenſes eſſent ſe vindicaturi exercitu multo, vicinæ ciuitates, Stargard & Stolpe, ſe interpoſuerunt, & pacem fecerunt.

¶ Anno eodem, altera die Luciæ, conſulatus Wiſmarien. ſeniorem proconſulem nomine Petrum Langelohan depoſuerunt, dicentes quia falſas literas cōfeciſſet, qui diu in Lubek morabatur, Wiſmarienſes vero filium ſuum clericū, qui poſtea factus eſt decanus Suerinen. miſerunt in turrim, ſed ipſe Deo ſibi propicio, eis dormientibus exiuit, & Romam aſcendit. Poſtmodum Lubicen. eundem Petrum reintroduxerunt, & filius eius ab actione quieuit, & facta eſt concordia. Dux patriæ etiam fouit eum.

¶ Anno domini 1464. ipſo die circuncisionis illi de Dantiſco acceperunt caſtrum & ciuitatem Meluinghe, quia intus exeuntes propenſius retinere non poterant in fauorem ordinis, exibant autem, ſaluis corporibus & bonis.

¶ Eodem anno circa carniſpriuium Iohannes Dux de Louenborch, matrimonio duxit filiam Frederici, Marchionis de Brandenborch, quā introduxit Hēricus Dux de Mekelenborch cum ſua Duxiſſa, & matre ipſius ſponſę, Marchio vero cum ſuis non comparuit.

¶ Anno eodem, venit Lubek Epiſcopus Cretenſ. miſſus à Papa Pio, cum magnis indulgentiis, vt fieret expeditio contra Turcam Maumetem, & multo niſu intentum obtinuit. Et ditiores ciues de Lubek proxima æſtate plures armatos miſerunt ad Italiam, aſcenderunt etiam quidam maiores de Lubek, & quidam vaſalli, cum multis aliis, ſed eis venientibus in vrbem, & demum in Anconam, inuenerunt Papam infirmitate grauatum, expectantem Regem Francię: Ducem Burgundiæ, &c. qui promiſerunt ſe venturos, ſed auolauerunt in antiquam ſiluam, quia ſcriptum eſt, Nolite confidere in principibus. Tandem Papa ex mœrore obiit, data populo licentia, & indulgentiis confirmatis, vt redirent ad propria, principes ei non aſcenderunt, nec naues expeditæ erant, ideo facta eſt confuſio.

¶ Eodem anno reductus eſt Archiepiſcopus Vpſalen. in Sueciam, quem captiuum abduxerat Rex Chriſtiernus in Daciam, ſine cauſa, vt dicebatur, quia dilexit regem, ſed ſuſurrones tunc ſicut nunc floruerunt, & Sueci reuocauerūt regem Carolum de Dantiſco, petentes veniam ab eo, eo quod abiecerant eum. Qui reuerſus, fidem non inuenit, ideo requiei ſe dedit, & de regno amplius ſe non intermiſit, quia Epiſcopus Vpſalen. plus fecit eos adhærere Chriſtierno.

¶ Anno eodem, poſt octauas Paſchæ, Epiſcopus Lubicen. Arnoldus, conſulatus ibidem, cum certis de capitulo Lubicenſi, iuerunt Dantiſcum nauigio, expenſis multis, pro pace firmāda inter dominum Regem Poloniæ, & Ordinem, & ciuitates Prutenas, & vſque Aſſumptionis tractarunt, ſed nihil profecerunt, quia illi de Dantiſco Regem informabant quod miſſi à conſulatu Lubicen fouerēt ordinem pluſquā iuſtitiam, ideo non permiſit eos in ſuam venire præſentiam. Poſtea tamen ſub eiſdem articulis tunc exaratis, concordati ſunt. Ciuitates maritimæ Slauicæ, quæ huiuſmodi diætam inſtruxerunt, prælatis præfatis aduocatis morabantur in Thorne quaſi in vmbilico, ſed in caſſum laborabant.

¶ Eodem anno, & præcedenti immediate erat grauis peſtilentia in Lubek, ac in omnibus finibus Alemaniæ, & in Dacia, Suecia, Liuonia & Pruſſia. Deſcendit enim de Rheno anno LXIII. nec recepit iſta peſtis curā medicinæ, ſed ſępius cōtrariis infirmi curabantur vltra ſpem, & durauit in Lubeke vſq; poſt Martini.

¶ Anno eodem miſerunt Bremenſes, illi de vulgo, circa natiuitatis Mariæ, tres proconſules in turrim, & vnum conſulem artauerunt in domum propriam ſine exitu, dicentes quod proderent ſecreta ciuitatis ipſi Comiti Gherardo de Oldeborch, quia emittentes ſoldatos contra Gherardũ, ſępe vlulando remeabant, habebant adhuc plures cauſas contra eos. In proximo tamen ieiunio eruebantur, non ſine talliis, licet delictum non fatebantur.

¶ Circa idem tempus obiit Otto Dux Stettinen. & Frederic⁹ Marchio Brãdenburgen. obtinuit patriam ab Imperatore Frederico III. dicens non alios eſſe heredes, & cum reuerſus eſſet, & homagium peteret, obſtiterunt ſibi Dux Ericus de Pomerania, & Dux Wartslaff de Wolgaſt, prohibentes vaſallos, ne ei homagium pręſtarent, quia ipſi heredes patriæ exiſterent, quamobrem poſtea plura bella commiſſa ſunt.

¶ Eodem anno poſt Michaelis obiit Fredericus Epiſcopus Magdeburgen. natus Comes de Bichelinghe, vir ſimplex & bonus & multæ deuotionis reformans multa monaſteria, vtriuſq; ſexus, poſt cuius mortem electus & vocatus eſt in Epiſcopum, Epiſcopus Monaſterien. Dux Bauariæ, vir bonus, & modeſtus, quia ſic fieri petiit idem venerãdus pater Fredericus, ſuæ ęgritudinis in lecto. Iſte Monaſterien. fuit vir bonus ſed indebitatus, ideo indignati ſunt Capitulares in eius receſſu, ſperabant enim quod cum eis perpetue voluiſſet pernoctaſſe.

¶ Anno iſto eodem, Coſmas de Medicis ſuæ ætatis ciuis Florentinus maximus, operibus permaxime felix, obiit in villa Coragio prope Florentiam, qui fuit pater omnium Florentinorum atque patricius, maxime pauperum.

¶ Pius quoque, Pontificum ſummus, itineris iactatione & febre fatigatus, Anconæ XIX. Kalend. Septembris, gloria ingenti vita functus, Romam ſolenni funere offertur, ad quem, eo adhuc ſpirante, Dux Venetorum cum multis Venetorum maioribus ſolennibus nauibus venit.

¶ Eodem tempore circa Michaelis, cum Wernerus de Bulow, caſtrum Hitzker circa Albeam inhabitaret, & prædonibus Magnopolen. iter tutum ſuis etiam nauibus præberet in terram Luneburgenſium, venit Dux Otto de Luneburg, Wernero abſente, & vſurpauit idem caſtrum, quod & finaliter obtinuit, multis tamen deprędationibus viciſſim commiſſis, ſed proximo in ieiunio firmata eſt pax.

¶ Anno domini 1467. Paulus ſecundus, natione Venetus, in ſummum electus eſt pontificem, in numero pontificum CCXX. annis ſedit VII. elegantis ſtaturæ fuit, libens aurum vidit. Iſte eſt annus imperij Friderici tertij XXVI. ætatis vero totius mundi, ſextuſmilleſimus ſexcenteſimus LXIV.

¶ Eodem tempore Sundenſes multa perpeſſi mala à Duce Pomeraniæ & vaſallis diuerſis, creauerunt nouos proconſules IV. ad arma valentes, quia alij IV. grãdæui erant, equitare non valentes. Exiuerunt ergo potenter cum Gripiſwaldẽſibus, & multa prædonum latibula deſtruxerunt, & combuſſerunt, caſtrum etiam Torghelow, prædonibus plenum, eis valde nociuum, ſolo æquarunt, & malignis de medio ſublatis, facta eſt pax, pacem quærentibus. Habebant enim campiductorem validum de ducatu Luneburgenſi.

¶ Anno eodem circa carniſpriuium venit Gherardus Comes de Oldenborch, in Holſatiam, & monitis vaſallis, ſuis fideiuſſoribus, vt darẽt ſibi XL. millia marcarum de patria, quia ſic diffinitum fuit, quando frater eius Chriſtiernus factus eſt Dux in ducatu, & Comes in Holſatia, qui dum non haberent vt ſoluerent vſurpauit ſibi caſtra patriæ, conniuente ſibi clanculo Chriſtierno, dicens quia ipſe verus haberetur heres, & dulci affatu contraxit fauores & amicitias quaſi cum omnibus. Veniente ergo Rege poſt Paſcha ad ſcripta Holſatorum, coram Kiloneque diæta ſeruata, cum ciuitatibus & militia patriæ, facta eſt Gherardo noua cautio ſuper certis terminis, & quieuit paululum.

¶ Eodem tempore Rex Poloniæ cepit Marinum legatum, & multis eum expilmauit theſauris, quo audito arreſtata ſunt bona ſua in Lubek exiſtentia per fiſcarium

rium Papæ Henricum Pomert, canonicum Lubicen. Demum per Regem Daciæ. Habuit inter cetera plures libros, quos à Danis & Suecis argute abſtulit. Hos credebantur Gothi abſtuliſſe de vrbe Romana & circumcirca, quando vrbem deuaſtarunt, anno domini CCCLXXVIII. Finaliter tamen ceſſauit fiſcarius Papæ & nuncius Regis omnia obtinuit in Lubeke & Luneburg, ponẽs fideiuſſores commiſſariis bonorum de indemnitate Marinus nõ dedit Regi quartam partem prouentuum, vt promiſit, igitur, &c.

¶ Anno eodem Aſſumptionis Mariæ, Bremẽſes vna cum Epiſcopo Monaſterien. inuaſerunt populoſe terram Gherardi de Oldenburg, & vſurpabãt vnam Eccleſiam, quam ſibi Gherardus firmauit in fortalitium & domũ refugij, muneribus enim & precibus allexerunt Bremenſes eundem Epiſcopum ſibi in litis conſortem. Gherardus vero timore concuſſus, treugas petiit, compromittens in Epiſcopum Verdenſem, & ducem Ottonem de Luneburg. timuit enim obſidionem ipſius Oldenburg. ſed tamen in concluſione fuit minus bene contentus, ſed obſtrictus quieuit.

¶ Eadem æſtate cepit Benedictus de Aleuelde quendam Comitem de Manſfeld, in ducatu, qui quidem Comes aſſociauit dominã ingenuam Dorotheam, relictã Ducis Adolphi, quando reuerſa eſt de partibus Turingiæ in Holſatiam. Fuit enim conſanguineus eius, ideo ob eius reuerentiam iuit cum ea. Eadem Dorothea fecit querimoniam coram Rege Chriſtierno, qui præcepit verbo, vt dimitteretur, ſed Benedictus nouit Regis mentem, & requiſiuit ab eodem comite IV. millia florenorum. Sic reddita ſunt mala pro bonis, ipſa enim educauit Regem, Gherardũ & Mauricium fratres, tempore eorum iuuentutis, in domo Adolphi. In fine licentiatus eſt, vt partes peteret, pro pecunia colligenda, quod & fecit, & diu in Lubek manſit.

¶ Eodem tempore fuit portus in Trauemunde emendatus, multis ciſtis cõnexis, cum lapidibus in aquis merſis, & euidenter portus profundatus eſt. Hoc exemplar viſum fuit à legatis in portu Dantiſci.

¶ Anno eodem placitarunt Lubicenſes & Anglici in Hãborch, ſuper damnis, quæ paſſus fuit Kopmannus in Anglia, ſed Anglici nolebant tractari, ideo alia diæta inſtructa eſt.

¶ Circa idem tempus venit in Lubek Dux Iohannes de Louenborch, cum Epiſcopo Razeburgenſi & quibuſdam aliis, vt audiret litteras ſigillatas quas habuit conſulatus ſuper Molne, quibus lectis, contriſtatus eſt, intelligẽs quod ius ſuum eſſet breue, poſtea adduxit patrem vxoris ſuæ, Marchionem Fredericum, qui cũ audiſſet literas, ſilenter receſſit, conſulatu non ſalutato, ſtatim poſt inuentionis ſanctæ crucis, vt infra anno domini 1467.

¶ Eodem anno erat tumultus maximus in Gallia, ita vt in ciuitate Pariſienſi vno die vltra trecenta millia populi ſumerent arma, Carolus enim iunior regni, fauente ſibi militia, egit contra regem.

¶ Anno domini 1466. in vigilia purificationis Mariæ, quæ fuit Veneris obiit dominus Arnoldus Weſtfael, Decretorum Doctor, & Legum Licentiatus valentiſſimus, Epiſcopus Lubicenſis XXII. vir perutilis diœceſi, & deuotus, qui ſæpius in officio ſuo amariſſime fleuit, & electus eſt magiſter Albert' Krummediek, de ſanguine militari Holſatorum, vt dictum eſt in ſummario pontificum. Hic in vigilia Michaelis quæ fuit dominica, conſecratus eſt, & magnas fecit expenſas, prælatis eũ coronantibus, toti capitulo, toti conſulatui, & vaſallis Holſatis & Magnopolenſibus III. & amplius diebus, in curia Epiſcopali.

¶ Eodem anno in ieiunio receptus eſt Comes Mauritius de Permund, à Lubicẽſibus in armiductorem, fuit enim firmiſſimus equi aſcenſor atque ſeſſor, poſt mortem ipſius Clamoris Buſch, militis de Weſtfalia, qui obiit in Lubek, anno 1464. in peſte, qui recepturus cereum in agone dixit, da mihi nunc haſtam finalem.

¶ Anno eodem ſpoliati ſunt currus in Rozeborch, in hoſpitio, circa Albeam,

qui

qui venerant de Frankfordia, à quibuſdam vaſallis de Magnopoli, non tamen duce Henrico conſcio, vt dicebatur, licet quidam ſerui ſui intererāt, & diſtracta ſunt bona pretioſa, coralli, piper, cericum, margaritæ, &c. Et Lubicenſes irati ſunt valde, eo quod hæc in foribus fierent, timuitque Dux, & conſternatus ſcripſit domino Duci Iohanni de Louenborch, vt exordiretur cum Luneburgenſibus dictam eadem de cauſa, ne Lubicēſes ad modum formicarum effunderentur. Et poſt multa pacificati ſunt, bonis ſoluendis certis temporibus, præſentibus ciuitatenſibus in Slukop, fideiuſſoribus à Duce datis. Dehinc relata ſunt bona illa partim à vaſallis in Schoneberch, pro diſperſis vero bonis dixerunt idem ſolutionis ipſi fideiuſſores, vt dictum eſt.

¶ Eodem tempore multa mala intulit Dux Fredericus ipſis ciuitatibus trans Albeam. Idcirco poſt Paſchalia firmiſſimum inierunt mutuo fœdus ipſi ciuitatenſes, & econtra multa damna & incommoda, ſoldatis vocatis ipſi Frederico intulerunt.

¶ Anno eodem inueſtitus eſt Magiſter Iohannes Langelohan à Wiſmargenſibus, qui poſtea factus eſt Suerinen. Decanus.

¶ Eodem anno domina Dorothea, relicta domini Adolphi Comitis de Holſatia, intrauit Turingiam, vnde orta fuit, committens Rendisborch, & omnia ſua, ipſi Nicolao de Prato, vaſallo & aduocato ſuo. Ea enim abſente, venit Gherardus Comes de Oldenborch, & vſurpauit omnia eiuſdem nobilis dominæ bona, vitalitia in tota Holſatia, immemor omnium bonorum ſibi & fratribus ſuis ab eadem ingenua domina impenſis. Quæ cum reuerteretur, flens & eiulans querulando apud Regem Daciæ Chriſtiernum vix obtinuit, vt eidem ſingulis annis aliqua pecunia mitteretur de eiſdem bonis, & dehinc reuerſa eſt ad Turingiam.

¶ Anno eodem circa feſtum Michaelis pacificati ſunt Pruteni & Ordo, & Rex Danorum Chriſtiernus extorſit graues precarias ab ipſis Holſatis, licet in ſua electione ſerioſe promiſerit, in multis annis ſuis primis, non ſic ſe facturum.

¶ Eodem tempore emit conſulatus Lubicen. Ritzerouwe curiam cum ſuis attinentiis, à Iohanne Ritzerouw, qui metu Ducis de Louenborch huiuſmodi bona alienauit, quia multa mala ſibi intulit idem Dux.

¶ Anno eodem, circa feſtum ſancti Andreæ ciuitates trans Albeam diffederāt ipſi Wilhelmo duci de Brunſwik, eo quod fouit ducem Fredericū filium ſuum, valde hoſtilem ipſis ciuitatibus.

¶ Eodem anno, Primores Florentini concertabant de prioratu, & vulgus in horribiles ſcinditur partes.

¶ Illo eodem anno, Summus pontifex Paulus ſecundus, publico conſiſtorio Georgium ſiue Gherſicum Bohemiæ regem hæreſi damnat, dignitateque à regno priuat.

¶ Anno domini 1467. Comes Palatinus cum multis principibus voluit earniſpriuiale in Coloniam, in finem, vt traditorie vſurparent ciuitatem, ſed eis ſaluo conductu dato à conſulatu, diuina diſpoſitione euenit, vt quidam ibidem infirmaretur Lantgrauius de Ghemen, qui faciens ſibi conſcientiam magnam de huiuſmodi traditmento, confitebatur ſacerdoti huiuſmodi delictum, iniungens ſibi quod ſtatim eo ſublato, admoneret conſulatum, quod & factum eſt, vnde ortum eſt murmur magnum, quod dum innotuit principibus, negatiuam dabant, conſulatus tamen ſingulis noctibus vltra quadringentos armatos ordinauit cuſtodiæ ciuitatis, & Aſtroth obticuit.

¶ Eodem anno, dominabatur Comes Gherardus de Oldenborch in Holſatia, vt Marſcalcus domini Regis Daciæ, & Rex obligabatur Lubicenſibus in magna ſumma pecuniæ, præſtitis fideiuſſorib⁹ de Holſatia ſub certo pacto. Reuoluto autem termino moniti ſunt, vt intrarent Lubek, nec exirent, niſi ſolutione facta prout pacti ſunt, & ſic factum eſt.

¶ Anno eodem reuertebatur Marinus de Frageno Legatus, vt reciperet bona,

eius

ciuibus in Lubek & Luneborch commiſſis,& nemo ſibi dabat, quia Rex Daciæ approximauit Huiuſmodi ſibi per cancellarium ſuum vt ſupra patuit, anno LXV. comminabatur Marinus ſententias excõmunicationis, ſed nihil profecit, quia mulgere deſiſtere noluit.

¶ Eodem anno, inue[illegible]onis crucis, venit Lubek Marchio Fredericus cum Iohanne de Louenborch, propter Molne, vt dictum eſt ſupra anno LXV. Fecit tamen conſulatus cuſtodiri per ſoldatos Molne, & circumfodit vallo nouo Bergherdorp.

¶ Anno eodem poſt Paſchalia, ciuitates trans Albeam, hoſtiles ipſi Wilhelmo de Brunſwik, propter Fredericum filium eius, exeuntes deſtruxerunt fortalitium Welkenborg vſque ad ſolum, & oppidum Gherden ceperant cum multis vaſallis, ruſticis & diuerſis bonis. Principes in circuitu comperto ciuitatum ſerio, inſtruxerunt diætam inter eos. Dehinc in Quedelenborg firmata eſt pax, & Wilhelmus conſtituit pacis fideiuſſores.

¶ Eodem anno poſt Petri & Pauli reintroductus eſt Petrus Langelohan proconſul, cum omni honore in Wiſmariam, & filius eius ceſſauit ab actione contra Wiſmarien.

¶ Anno eodem, eum comes Gherardus de Oldenboreh, vſurpaſſet Godtorppe, Hanrouwe, Zegeberch, Rendisborch, &c. inſurrexerunt maiores patriæ contra eum, aliis regi vt domino, aliis Gherardo adhærentibus. Tandem Rex compulſus venit, & facta diæta, Gherardus caute ante Zegheberch tenetur, & vt caſtrum aſcendat in cuſtodiam, iubetur, quod ſibi ſatis diſplicuit, ibi diu in cuſtodia permanſit.

¶ Eodem anno Iacobi magna fuit diæta in Nurenberga, miſit enim ibi Papa Legatum vnum Cardinalem, & vnum Epiſcopum, vt admonerent Electores Imperij, ac principes & ciuitates, vt Turcæ reſiſtentia fieret cum primis. Hoc ipſum ſcripſit & Imperatori Frederico Tertio, qui huiuſmodi ſæpius obaudiuit, quia militiam non coluit. Plures tamen principes non venerunt. Ideo præfixa eſt alia diæta trium Regum.

¶ Iſto eodem anno circa feſtum, Matthæi Apoſtoli, ipſi Luneburgenſes, adinuentionibus ſtudioſi, de ſcitu domini Ducis ſui Ottonis, horribile erexerunt theloneum de omnibus bonis, eis vt ipſi affirmabant, ab Imperatore Frederico conceſſum, ſed diu non durauit, quia contra omnem rationem fuit.

¶ Eodem anno poſt Michaelis dominus Otto Dux Luneburgenſis, duxit in vxorẽ, filiam Comitis de Aſſouw, morantis in Brabantia, cum XXX. milibus marcarum, in quodam caſtro Zelle.

¶ Anno domini 1468. Lubicenſes, Hamburgenſes, Luneburgenſes, atq; Wiſmargenſes nouum nummiſma groſſorũ fecerunt. Et Rex Danorum Chriſtiernus circa Iohannis Baptiſtæ, cepit quatuor onuſtas precioſaſque naues ipſis Anglis, cum multis bonis, eo quod occidiſſent eiuſdẽ præfectum anno præterito, in Iſlandia.

¶ Eodem anno Bohemi pugnabant populoſe contra Imperatorem Fredericũ Tertium in Auſtria, ſua paterna hæreditate. Ecce aquilæ volatus quomodo eſt accurtatus, vt proprium non defendat nidum. In fine tamen finali congregauit Imperator Fredericus vltra quatuordecim populi millia, quibus cognitis Gerſicus, ſiue Georgius Rex Bohemiæ, factus eſt profugus cum ſuis filiis duobus, & cum toto exercitu ſuo. Rex quoque Vngariæ inſecutus eſt eos, & plurimos occidit, dominus tamen de Myſzna & Comes Thuringiæ & dominus Albertus Marchio, minus oderunt Bohemos hæreticos iſtos, licet contra mandatum domini Papæ Pauli, non ſine culpa eorum, alias rex Mathias, Rex Vngariæ, omnes hæreticos iſtos, in quodam incendiſſet monaſterio, quod cum iactura populi ſui obſedit. Da munera ſummis, id wert wol recht dat darkrum is, & econtra.

¶ Anno eodem, circa Magdalenæ Rex Danorum Chriſtiernus, quoſdam piratas mi-

tas miſit ad mare, quaſi contra Suecos ituros, qui honoris immemores, ſpoliabant quoſcunque, vnde inter ceteras rapuerunt duas naues onuſtas cum bonis Lubicēſium, vnam ex Suecia de Stokkesholmis, aliam ex Liuonia de Rigis venientes. Miſerūt ergo Lubicenſes prothonotarium pro eiſdem bonis, ſed quia complacuit Regi & Reginæ in eiſdem bonis, nihil ab[illegible]lit idem Prothonorarius. Potentes potenter tormenta patientur. Sapientiæ vi. Monuit igitur conſulatus inſtitores ſuos in Liuonia, & permanſit vnuſquiſque in loco ſuo, quo viſo, maledicti iſti mare deſeruerunt.

¶ Eodem tempore ante feſtum natiuitatis Mariæ, dominus Fredericus Marchio Brandenburgenſis, intrauit terram Pomeraniæ manu valida, vt ſupra anno domini 1464. & per tradimentum molendinatoris obtinuit caſtrum Veerrade, & Torgelouw caſtrum, & oppidum Ghaertze. Et in fauorem eiuſdē Frederici Marchionis prædicti venit dominus Henricus Dux Magnopolen. & obſedit oppidum Treperouw, iaciens ignea iacula, ſed nihil profecit, quia erat oppidum bene munitum vaſallis, ac victualibus & foſſatis. Ignibus tamen in fine circumquaque vallati, intromiſerunt ducem Magnopolenſem Henricum, qui vero dimiſſis ducentis vaſallis & ſoldatis in oppido prædicto, remeauit, qui omnes per Ducem Pomeraniæ ſunt captiuati atque occiſi. Nam curru ſophiſtice in porta confracto, intrauerunt Pomerani.

¶ Eodem tempore, Comes Gherardus de Oldenborch, frater Chriſtierni Regis Danorum, leuauit immenſam pecuniam in terra Holſatiæ, ſed tamen ſimplicitate vulpina.

¶ Item eodem tempore, poſt feſtum Martini Epiſcopi, merſus eſt quidam nauta dictus Vrome, iturus Reualiam cū multis inſtitoribus diuitibus, & pluſquam ducentis thetlingis panni. Et factus eſt ingens luctus in Lubek.

¶ Eodem tempore ante Chriſti natalem venerunt xxx. Ditmartici Lubek, & nomine totius patriæ eorum cum Lubicen. fœdus inierunt ad x. annos.

¶ Anno eodem Leodium vrbs Germaniæ populoſiſſima, à Carolo Burgundionum Duce, præſente & fauente Lodowico Francorum rege, expugnatur, diripitur, & incenditur, quoniam ſuum ex ſorore nepotem eorum præſulem in vincula conieciſſent.

¶ Eodem anno, ſummus Pontifex Paulus metu ipſius Turcię partes Italiæ pacificare ſub pœna excommunicationis eniſus eſt.

¶ Item, Maumetes Turcarum Imperator & Machometi cultor, Syrios, Ægyptioſque magno prælio ſuperat, regni ſui anno xiii.

¶ Anno domini 1469. Imperator Fredericus religionis gratia, media hyeme Romam veniens, magnificentiſſime à ſummo Pontifice ſuſceptus, donatuſq; exiſtebat.

¶ Item, eadem hyeme Iwanus Axel miles Suecus, obſidens duo caſtra Sueciæ, in quibus erant fautores Daciæ Regis, profugatus eſt à rege, deinde in Daciam veniens abſtulit ei Rex Daciæ vltra ccc. viros, inter quos multi de ſanguine militari.

¶ Eodem tempore Palmarū, Holſatorum maiores queritabant de violentia ipſius Gherardi comitis in Holſatia, ipſi conſulatui Lubicenſi, & niſi Lubicenſes reſiſterent, manſos etiam eorum & villas inuaderet. Iniit ergo cōſulatus fœdus cum eis, vt eis eſſet auxilio defenſionis, ſed in fine finali extiterunt conſulatui ſatis ingrati.

¶ Eodem anno Philippi & Iacobi erat cōmunis diæta in Lubek, fere omnium ciuitatum de Hanſa, cauſas propter diuerſas.

¶ Anno eodem dedit Papa Paulus magnas & plenarias indulgentias, omnibus auxilia ferentibus contra maledictum Georgium Regem Bohemiæ, & Matthias Vngariæ Rex magnam eiuſdem exercitus partem concutit, ac regni plurima parte priuat, iuuantibus eum certis Germaniæ, Pannonięque pͬincipib', Pannonia, pars eſt Hungariæ, conterminaque illi. Collecta eſt enim magna pecunia

cunia ad ciſtam in maiori Eccleſia, ſed noctu, validi mendicantes exteri aculeo viſcoſo, omnem iſtam pecuniam piſcati ſunt, ideo quidam de illis poſtea in aliis partibus rotati ſunt.

¶ Item eodem anno Petri & Pauli Apoſtolorum maiores Holſati, & Ditmartici, inierunt fœdus cum Lubicenſibus.

¶ Anno eodem venit Marchio Fredericus de Brandenburg, circa feſtum Iacobi iterum populoſe in terram Stettyn, licet minus iuſte, occurritque illi fautor eius Henricus, Dux de Mekelenborch, turma cum multa, ſimiliter & Dux Stargardiæ Vlricus, cum militia & vulgo, & obſederunt multa debellandi & deſtruendi ſperantia oppidum Vkermunde, ſuper Oderam ſitum, in hunc finē, ne ipſi Stettinenſes frequentarent mare. Duces vero Pomeraniæ, ſcilicet & Bardenſes fratres, habebant multam militiam in Vkermunde, protelabatur autem obſidio vſque poſt feſtum natiuitatis Mariç virginis, cum fame & miſeria ſatis magna ipſorum obſidentium. Miſerunt autem pro victualibus ſexaginta currus, quos omnes cum ſoldatis iunctis, apprehenderunt illi de Ankelem, quibuſdam occiſis, aliis vero captiuatis, inter quos conſulum erat vnus Wiſmargenſis. Fuit enim in prædicto Vkermunde oppido monachus vnus multum ribaldus lagicus, nigromanticus, magiſter bombardarum, valens ſagittare omnia quæ voluit, licet inuiſa. Tandem autem Rex Poloniæ miſit ad partes vtraſque vt ceſſarent, quia eſſet eos concordaturus amicabili compoſitione, aut ipſo iure, quod & fecerunt. Et proximo anno ſequenti idem Fredericus, Marchio de Brandēburch, incurrit amentiam ex vecordia, eo quod non egit proſpere.

¶ Anno eodem, Michaelis, venit Chriſtiernus Rex Daciæ Lubek, cum Gherardo fratre ſuo, cum tribus Epiſcopis & militia multa, ſperans quod Sueci eſſent venturi, vt ordinatum fuerat per Lubicen. vt eum in regem pacifice ſuſciperent, & morabatur octo & amplius diebus ibi, quibus ſæpius tractatum eſt, vt inſtitoribus refunderet magna, eis per ſe & ſuos illata, & noluit, tamen perſeuerantia conſularus permotus, ceſſit vt daret xxv. millia marcarum, quibus protunc caruit, ideo impignorauit eis Kilonem, cum ſuis prouentibus, in finem, vt darent adhuc Iohanni Rantzouwen, tunc morāti in vrbe Kilonis v. millia marcarum, vt eis cederet, & ſic factum eſt, & venerunt proconſules de Kilone, Rege præſente, facientes homagium Lubicenſibus, ſic & vulgus lapſu alicuius temporis in Kilone fecit, & hoc totum factum eſt, vt Lubicen. dominarentur portui Kilonenſi, caſu quo orirentur bella. Nouiſſime tamen venerunt Sueci, ſed cum Rege Chriſtierno concordare non poterant, quia Regem Carolū abdicare ſimpliciter noluerunt ad vota regis.

¶ Eodem tempore dedit Rex fratribus Minoribus de obſeruantia, de ſelle, vt conſtruerent in monte ante Odeſlo, quod poſtea eum pœnituit, & ſic poſt multa ceſſatum eſt. Conſtruxerant enim primum ruguria in oppido Odeſlo, quod non licētiauit Rex. Pium & bonum eſt pios & timoratos hoſpitare, vt tamen Eccleſiæ parochiales veteres non peſſundentur.

¶ Anno domini 1470. Rex Daciæ Chriſtiern' clanculo intraturus Succiam tēpore niuis, quod dum Sueuis innotuit, congregati ſunt, & de populo Chriſtierni vltra quingentos viros in via ſtricta ſiluatica occiderunt, inter quos multi erāt militares.

¶ Eodem fere tempore, & ante, Turca fecit multos ex Chriſticolis abduci, flentes miro modo & eiulantes.

¶ Anno eodem venerunt in Lubek duo Comites, de Hennenberghe, & Manſueld cum literis imperialibus contra Gherardum de Oldenborch, qui ſpoliauit cognatam eorum Dorotheam, vxorem ducis Adolphi, dominā ingenuam ſuis vitalitiis, vocabatur ergo Gherardus ad Lubek pro audiendis litteris, ſed ipſe litteris auditis, ſatisfacere non curauit: Sed petiit ſibi homagium fieri modico temporis interuallo, ab ipſis Friſonibus de Eyderſteden, & circumcirca, oſtenſa quadam

dam litera Chriſtierni Regis, fratris ſui, continente vt iidem Friſones eum re-cognoſcerent vt ſuum dominum naturalem, ſtarim tamen poſt, ſcil. Philippi & Iacobi, ſcripſit Rex contrarium, in vna autem ipſarum anguis delitebat literarũ, commune vulgus ſibi homagium fecit, ſed non illi de militia. Trinitatis ergo ad ſcripta Reginæ venit Rex, & certa diæta ſeruata, & Rege querimoniam coram ciuitatenſibus & militia, de re huiuſmodi proponente, dixit Gherardus: Et ego ſum heres patriæ. Iniit ergo Rex concilium cum ciuitatenſibus & conſiliatis, & Gherardus nocte per inuia & deuia, hoſpite non ſalurato clam receſſit, quia vidit contra ſe turbam tumultuantem, receſſit ergo, & nunquam eſt ad eandem patriam reuerſus. Hic quidam dicunt eum prius tentum captiuum in Zegheberch, in camera lapidea, longo tempore, vt dictum eſt. Et finaliter ſub iuramento recuſauit omni iuri & proprietati, quam in patria iſta habere prius ſe aſſeruit, & ſic ad proprios meauit manſos ſuos, nec tamen multum emendatus fuit. Confœderatis igitur, Rege, Holſatis & ciuitatenſibus, liga fortiſſima, poſtea Rex iterum cepit homagium terræ, quod tamen Friſones præfati facere noluerunt, & illi ex Krempermerſch, niſi arduo ciuitatenſium perſuaſu, quia Gherardum inuiſcerabant. Sic ergo adiutorio ciuitatum, factus eſt iterum rex Chriſtiernus, dominus totius terræ, ſed lapſu temporum obliuiſcebatur aliquãtulum huius beneficij. Gherardus autem de Oldenborch reuerſus ad lares non emendatus, conſtruxit fortalitium ſuper Weſeram, adappellans ſoldatos ad deprædãdum Daciam, Sueciam, Holſatiam, Lubek, & Hamburg, immemor promiſſi & iuramenti, quod fecerat regi Daciæ fratri ſuo. Quo comperto, ſcripſit illi Rex q; deſiſteret, ne infamis fieret, & tota poſteritas ſua exul. Quia ſtaret cum ciuitatibus in fœdere contra Gherardum, fecitq; eis fidem, vt ea de cauſa indemnis permanerent, & ſic timore ſeruili concuſſus, quieuit.

¶ Eodem anno ante Pentecoſtes obiit Rex Sueciæ ſenior, nomine Carolus, & factæ ſunt diſſentiones magnæ de Rege eligendo inter Suecos, quidam enim diligebant Chriſtiernum, alij vero eum odio habebant, quaſi verbis ſuis vigorem non tribuentem.

¶ Eodem tempore Fredericus Marchio incurrit melancholiam maximam, eo quod ad vota ſua actum non fuit in terra Srettin, perſuaſu ergo ſuorum adiit Frãconiam, vbi Albertus frater ſuus, Burchgrauius de Nurenberg, dedit ſibi annuos reddirus, & partem terræ illius, & Iohannes filius Alberti deſcendit in terrã Frederici, ad gubernandam eam in ſua abſentia vſque ad hyemem, quando reuertebatur, ſed capucium tenue de capite ſuo non receſſit, poſtea voluit querimoniam dare coram Imperatore, eo quod non obtinuiſſet terram Srettinenſium, & vita functus, efflauit ſpiritum in alienis partibus, anno LXXI. poſt trium Regum.

¶ Anno eodem Regina Dororhea iniit concordiam cum vxore domini Adolphi defuncti ducis Holſatiæ, vt acciperet eius vitalitia, ſcil. Rendisborch, & alia, & ſolueret retardata, ſcil. duo millia & CC. florenos, ex parte Gherardi de Oldenborch, tempore occupationis illorum bonorum, dehinc annue octingentos florenos Rhenenſes ad vitam relictæ domini Adolphi.

¶ Eodem anno Dux Iohannes de Louenburg excuſſit duas villas in diœceſi Razeburgenſi, & in Holſatia diripuit certa bona villanorum ipſius Valradi Ritzetouw Fine finali oportuit eum damna refundere.

¶ Anno domini 1471. Turca Maumetes horrenda fecit in Chriſtianos, ideo Papa Paulus multas proceſſiones & ſtationes in propria perſona pro Chriſtianorũ conſolatione & redemptione Romæ ſeruauit.

¶ Eodem anno poſt trium Regum obiit Otto dux Luneburgen. dimittẽs natum vnius & dimidij anni, & terra violentiis preſſa eſt.

¶ Eodem tempore petiit Gherardus de Oldenborg Lubicen. & Hamburgen. vt ad placitandum properarẽt Bremis cum eo, eis vero ibi exeuntibus, petiit vt venirent

nirent ad eum extra ciuitatis munitionem,ſed ipſi dolum attendentes, noluerũt exire,voluit eos inneruaſſe eo quod interfuerunt,quando reſignauit Holſatiam.

¶ Eodem tempore circa carniſpriuium, accepit Rex Chriſtiernus magnas precarias à terra Holſatiæ,non contentus quod frater ſuus Gherardus,idem præterito feeerit anno, & venit Lubek in ieiunio, & conduxit ſoldatos, & in Succiam poſt Paſcha iuit cum eis, & pauci reuerſi ſunt, quia maximũ agebatur ibi bellum iſta æſtate.

¶ Anno eodem, Georgij, fuit magna diæta inſtaurata à Papa Paulo & Imperatore Frederico Tertio. Miſit ergo Paulus cardinalem Senen. Picolonineum in Ratisbonam, & multa pro Chriſti fide vtilia ibi tractata ſunt, vna cum principibus aliis, notauit tamen Imperator non aliud, niſi decimam.

¶ Eodem tempore Bohemiæ occupator, non verus rex, Georgi⁹ morbo periit.

¶ Anno eodem concordati ſunt Dux Wilhelmus ſenior, & filius ei⁹ Fredericus, ex vna, & Luneburgenſes ex alia, qui diu ſtabant in differentia.

¶ Eodem anno obiit Vlricus Dux Stargardiæ circa feſtum Martini, & ſucceſſit ei in hereditate Henricus dux Magnopolenſis,nam Dux Vlricus poſteritate caruit, quia ſic concordabant ambo principes tempore valitudinis.

¶ Anno eodem circa Iacobi Henricus Epiſcopus Bremenſis,domin⁹ de Swertzeburg, & Eccleſiæ Monaſterienſis adminiſtrator,indixit bellum ipſi Gherardo de Oldenborch, propter intereſſe ipſius caſtri Delmenhorſt. Tum quia deprædatus eſt idem Gherardus de caſtro Delmenhorſt viam regiam,obſedit ergo populo bunde per fratrem ſuum Erneſtum Delmenhorſt, & fecit etiam Lubicenſes & Hamburgenſes propter viæ regiæ pacem, litis conſortes, cibatum eſt tamen caſtrum contra velle ipſorum obſidentium, ideo pater Epiſcopi treugas fecit, in finem vt Gherardus mundam viam ſeruaret: Quod tamen non fecit.

¶ Eodem anno, circa Aſſumptionis Mariæ facti ſunt duo Epiſcopi in Eccleſia Hildenſemenſi in mala hora, ſcil. Lantgrauius de Haſſia Hermannus, & Henningus de domo, qui fuit Decanus Hildenſemenſis, quem Papa confirmauit, quia in propria perſona, Romam aſcendit, & in vrbe conſecrationẽ meruit,quo reuerſo, militares eiuſdem diœceſis conſpirauerunt contra eum, nolentes eum pro Epiſcopo habere, Capitulum tamen & ciuitas, Epiſcopus Verdenſis, Dux Fredericus, fraterque eius Wilhelmus, antiqui Wilhelmi filij, adhæſerunt ſibi, ſed Fredericus ex corde non diœceſim, ſed ſeipſum dilexit. Ideo ex his & ſimilibus poſtea in veſanum & amentem factus eſt, ita vt cõpeditus ſeruaretur à Wilhelmo fratre ſuo.

¶ Anno eodem Bartholomæi coronatus eſt Pragæ in regem Bohemiæ N. filius regis Poloniæ, quod indigne tulit Matthias Rex Vngariæ Nam Papa & Imperator fecerunt ſibi fidem de iſto regno, eo quod mira fecit contra Turcam pro Eccleſia, ideo magnum exortum eſt bellum inter eos.

¶ Eodem anno Frederico Marchione extra patriam mortuo, venit Albertus frater eius circa Michaelis in Brandenborch, & honorifice receptus eſt vt verus heres. Voluitque occupare terram Stettinenſem, ſed concordatum eſt, multa enim mala poſtea fecit clero & exactiones ita quod dictarent contra eum paſſionem, prout Euangeliſtæ ſcribunt de Pilato contra Chriſtum, quod valde tulit indigne.

¶ Anno eodem, ſexta Auguſti, in diei crepuſculo, ſolis poſt occaſum, Pontifex c cxx. in numero, Paulus, in cubiculo,morbo apoplectico vexatus extinguitur. In cuius locum, nonis Auguſti electus eſt Franciſcus, Saona oriundus, vir vita & doctrina clarus, qui in ordine minorum,per oẽs dignitatis gradus ad Cardinalatum peruenerat, & Sixtus IV. appellatus eſt,Ligur⁹ natione,anno Frederici Imperatoris XXXII. ſedit annis fere XIV. multa bona in vrbe fecit, vicos amplificãdo & plateas omnes lapidibus quadratis ſternendo, domuſque Romanorum glorioſe ædificando, adiutorio ciuium.

¶ Anno dñi 1472. poſt trium Regũ, Gherardus de Oldenborg, acceptis L. florenis

Y 2

tenis Rhenenſibus pro ſaluo conductu ab inſtitoribus, qui multos pannos deuehebant vſque in Wildershuſen, in Delmenhorſt omnia retinuit, acſi ſaluum cōductū non dediſſet, eoquod Lubicen. ei damno fuiſſent, quando Holſatiam dereliquit, vt aſſeruit. Sed perdentur omnes qui loquuntur mendacium.

¶ Circa idem tempus apparuit cometes magnus per menſem Ianuarium, dirigens comam verſus Zephyrum, quem alij perticam, alij aſcon dicunt. Hic miro modo mortales affecit præſertim in Francia, in Burgundia & circa Rhenum, dehinc fere per totam Europam, in fame, peſte & bellis.

¶ Iſtis diebus, Luneburgenſes adinuentionibus ſtudioſi, inuenerunt vt omnes qui habebant apud eos dominium vnius ſartaginis, vel plurium, contribuerent pro ſartagine nongentas marcas, aut annue tot marcarum darent cōſulatui redditus, ſcil. pro centum marcis, quatuor, & ſtatim perciperet omnem fructum ſartaginis in perpetuum, quod confirmauerunt iuramento, & q; omnes aſſumendi in conſules eſſent huiuſmodi iuraturi, nec de cetero conſulatus violēter acciperet de quolibet ſartagine ſexaginta marcarum, ſicut conſueuerat, ſed totum cederet poſſeſſori. Tali ergo ingenio ſubtili plures redemerunt ſartagines ſuos, & vulpecula cautelose domunculam daxi ſiue Melote intrauit, quam non effodit. Inſuper ipſi Luneburgenſes in ieiunio, in exemplum corruptionis principum erexerunt magnum & diſſuetum thelon, ſiue vectigal de omnibus bonis ibi vendiris, aut traductis, auctoritate Imperatoria, ſed Ephemera piſcis modico tempore vixit.

¶ Eadem æſtate miſerunt Lubicen. multa precioſa bona, in certis nauibus per mare Balticum in Flandriam, iungentes eiſdem bonis tres alias naues ciuitatis defenſorias, multum egregias, ſed in partibus occidētis, id eſt, in der Welinghe, traditorie & nequiter perierunt & combuſtæ ſunt, nauium miniſtris exiſtentib9 in terris ad ſe inebriandum, per Anglos clam cum populo multo. Duas igitur ſecum duxerunt in Angliam, ſed tertiam, ſcil. Mariæ Draconem, quia magna & difficulter mobilis erat, incenderunt, merces tamen in aliis nauibus precioſæ, venditæ & diſtractæ ſunt.

¶ In proximo feſto Penrecoſtes miſit Imperator ardua ſcripta ad Lubek, vt tam ſpirituales quam ſeculares pagarent decimam, vt fieret iter contra paganos, verbo, ſed obſurduerunt, & nemo illi dabat, quia ſcriptum eſt: Nolite ſanctum dare canibus.

¶ Item circa idem tempus erectum eſt nouum vectigal in Greueſmolen, per dominum Ducem Magnopolenſem Henricum, ſuper bonis inſtitorum, ſed Lubicenſes paulopoſt ab huiuſmodi ſe eruerunt.

¶ Eadem æſtate incinerata eſt ciuitas Erfordia in magna parte, cū beatæ Mariæ virginis & ſancti Seueri Eccleſiis, damnoſe valde. Lantgrauius quidem Turingię exhereditauit quendam militem, nomine Abel Vicedom, iſte conduxit xiv. incenſores inter quos principalis erat monachus ordinis ſancti Benedicti, comprehenſi enim ſunt & horribiliter puniti, & necati prout merebantur, inquiſitio etiam facta eſt pro Abel, ſed eminus ambulabat.

¶ Anno eodē, circa natiuitatis Mariæ venit Lubek, filia Imperatoris, vt dicebatur Conſtantinopolitani, cum equis & curribus iam deſpōſata regi Moſchauiæ, nec patebat ei iter ſecurum per Vngariam & Poloniam, honores & propinæ factæ ſunt ei, ſed dum in regnum venit, immemor fuit omnis beneficij impenſi, nā animauit regem contra totam Liuoniam & Kopmannum, cauta, ingenioſa & arguta fuit, ſed colore fuſco, nauigio iuit Reualiam, deinde itinere Torpatum in cuius confinibus exceperunt eam honorifice Rutheni.

¶ Anno eodem, circa natiuitatis Mariæ Friſones clam vocauerunt Comitem Gherardum de Oldenburg, vt, ſi veniret Huſem fieret dominus terræ, venit ergo cum armis & populo, nauigio, & domibus ædificatis de magnis truncis, ſed in fine victoria non eſt potitus, quia venit Rex ſine mora, & petitis auxiliis à Duce Magnopolenſi, & ciuitatibus Lubek & Hamburg, expulſus eſt Gherardus,

rardus, & nocte clanculo receſſit, huius vero mali autores, fecit Rex quoſdam rotari, quoſdam decapitari, & quoſdam deplumauit.

¶ Anno domini 1473. circumciſionis Domini fuerunt maximæ niues longo tempore. Eodem tempore orta eſt diſſenſio Lubicenſium & Hamburgenſium contra Luneburgen. ex parte vectigalis erecti, pro quo dabant Imperatori decem millia florenorum, & Alberto Marchioni de Brandenburg, quinque millia florenorum. Rex etiam Daciæ vetauit ſal Luneburgenſium vendendum in regno ſuo. Hoc audito, Luneburgen. ſua miſerunt muſicalia in ſaccum, & ceſſauit tempeſtas vectigalis.

¶ Anno eodem circa feſtum Pentecoſtes, Dux Burgundionum Carolus fecit multas ſtrages in terra Ghelrye, in Zutvelde, Nymweghen & Vynlo.

¶ Eodem tempore Paul⁹ Beneke de Pruſſia accepit precioſam nauem ſiue triremem, id eſt, eine Galleen, ante portum Swen, eo quod viſitare voluit Anglos. Nemo ergo voluit huiuſmodi nauem intromittere, niſi Stadenſes, quo bona iſta ſunt pro leuiori precio diſtracta, in fine principalis eiuſdem nauis aufugit, quia callidus Lombardus fuit. Depoſt omnes ſunt excommunicati, qui huiuſmodi precioſos pannos & alia nobilia de naui emerunt, licet hoc fieri ciuitates ſub magna prohibuerunt pena, ſed Euę pomum eſt interdictum, & tamen ab ea comeſtum, in mala hora.

¶ Anno eodem ciuitates maritimæ & Pruteni habebāt diætam in Traiecto circa feſtum Pentecoſtes cum Anglis, & facta eſt pax cum Rege Franciæ, deinde cum Anglis.

¶ Item eadem æſtate Elerus Stake vaſallus Holſaticus, eſt coram Lubeke propter deprædationem in ſua iuuentute factam, decapitatus, & ſepultus apud prędicatores in vrbis circuitu.

¶ Anno eodem ante Michaelis, Imperator Fredericus III. & Burgundionum Dux Carolus, conuenerunt in Treueri, valde precioſe cum multis principib⁹ & militaribus, feceruntque moram ibidem quaſi vno mēſe. Dux Carolus, poſtquā vſurpauit Ghelriam, ab Imperatore Frederico petiit ſibi dari territorium Ghelrenſe, quod habuit pignori ab antiquo Duce Ghelrenſi, vixit enim adhuc heres eiuſdem patriæ iunior. Ergo Carolus captioſe petiit, nihilominus obtinuit intentum. Petiit etiam coronari in Regem, quod quidem non obtinuit, ſed clanculo facta ſunt inter eos ſponſalia, inter filium Imperatoris Maximilianum, & filiam Caroli, quod & effectum conſecutum eſt, forſan in detrimētum ciuitatum, in fine tamen diſceſſerunt cum diſplicentia, quantum ad oculum vulgi.

¶ Anno eodem poſt Andreæ, obiit pacificus & Illuſtris Dominus, Dux Henricus de Brunſwik, poſtquam præfuit terræ ſuæ pluſquam XL. annis in pace & māſuetudine, cuius opes ſtabant in ouibus & bobus: Ecce alter Iacob, poſt cuius mortem, electus eſt frater eius Wilhelmus, ſecundum quod idem Dux optauit in lecto ægritudinis ſuæ. Si tales foueret terra principes, cuprum verteretur in aurum, & non aurum in ſcoriam, & vinum in aquam, Iſaiæ cap. I. ſicut modo claret. Ideo veritate ſtante ſacræ ſcripturæ, vix pauci inter mille ſaluabūtur.

¶ Anno domini 1474. poſt trium Regum Chriſtiernus Rex Daciæ, & Dux de Louenburg aſcenderunt curiam Romanam, ad Papam videndum, ſic mutauerunt cælum, quantum ad corporum eorum motum, ſed non corda, quia ſurgit Lazarus iam conſuetudine fœtidus, non niſi cum Chriſti magno clamore. Iohannis XI. cap. venerunt igitur ad Imperatorem Fredericum III. Regem Daciæ oppido venerantem, obtinuitq; rex ab eo dominium Ditmarciæ, & vt Ditmarcia, Holſatia, & Stormaria, eſſet ducatus vnus ipſius eiuſdem regis, & iterū conceſſit illi noua locanda vectigalia ſuper bonis Kopmanni in diſtrictu Regis, non obſtantibus aliquibus priuilegiis Lubicenſium, Hamburgen. ſiue Luneburgen. Alberto Marchione exiſtente in cauſa, vt in fine ciuitates diuorciatētur & humiliarentur. Nunquam tamē huiuſmodi vſus eſt, nec Ditmarcici cum

pro domino recognoſcere voluerunt: Inde venerũt ad Ducem Mediolanum, cum multo honore, dehinc ad Vrbem, honore cum maximo, & Papa Sixtus IV. ſoluit eius expenſas in curia. Manebat enim in palatio Imperatoris in vrbe, deditque illi Papa donaria multa precioſa, roſamque conſeruauit illi, quam lætare impartiri conſueuit. Fuit enim Romanis maximæ reuerentiæ, quia ſciuerũt eum eſſe Regem Gothorum, ſiue Gethorum, qui iam & Sueci ſunt, à quibus olim vrbs deuicta eſt, anno ſcil. domini CCCLXXVIII. Sed iam ſinkeſees, vix ęquiualent troie dues. Deſcendendo ergo rediit ad Albertum Marchionem apud Francones, conuerſando ibique vſque Iacobi. Vltra etiam omnia donatiua cõceſſit mutuo magnam pecuniam in Mediolano, quam poſtea legatis poſt eum miſſis, non ridendo ſoluit.

¶ Eodem anno ad quindenam poſt Circumciſionis, facta eſt dięta inter ciuitates & Anglos in Traiecto, & ſigillatum eſt iterum ciuitatibus à Rege Anglorũ, vt inſtitores Angliam libere ſuis cum mercibus peterent obtentis nouis priuilegiis cum veteribus: Rex namque iſte, virtuoſus fuit & dilector æquitatis.

¶ Anno eodem poſt Paſchalia, decapitabatur vaſallus quidam ante Luneburg, Ludolphus de Bodendik veſpilio, cum ſeruo ſuo Haſenbalch, captiuati primũ ab illis de Vltzen: Multa etenim mala fecerunt in via regia.

¶ Eodem anno poſt Pentecoſtes cõfœderati ſunt Henricus Epiſcop⁹ Bremẽſis, Lubicenſes, Hammaburgen. & Monaſterienſes, contra Comitem Gherardum de Oldenborch, tali pacto, vt fœdus non rumperetur, niſi Gherardus ſatisfaceret vnicuique de damno paſſo, & indixerunt ſibi bellum, vna cum Friſonibus, & terram eius intrantes, multa ardua fecerunt, caſtrum vnum nouum ſuper Weſera conſtructum, ſolo æquarunt, & ibidem XL. captiuarunt. Item aliud fortalitium nomine Herpſtede, Lubicenſes magna vi intrãtes, ibidem cuſtodias habentes deuicerunt. Tandem Oldenborch obſeſſum & oppugnatum eſt XIV. diebus. His viſis rogabant Epiſcopum, comes de Tekelenborch, comes de Hoya, Epiſcopus Oſnaburgẽſis, Epiſcopus Verdenſis, ne funditus Gherardum euelleret, ipſi enim pro eo fidem eſſent daturi, quod ad diætam eſſet venturus in Wildershuſen ipſo die Egidij. Epiſcopus vero eis condeſcendit, ſed in diæta omnibus comparentibus, Gherard⁹, vulpina ſimplicitate refartus, minime comparuit, quia ſatisfacere noluit, protelata eſt igitur diæta vſque Walburgis, ſed Gherardus idem permanſit, & mala continuauit.

¶ Anno eodem altera die Panthaleonis Carolus dux Burgundiæ obſedit Nuſſiam ciuitatem trans Rhenum, infra Coloniam, ſiue Agrippinam ad V. milliaria, ſibi in mala hora. Nec deuicit eam, licet parua fuerit, quia Deus cæli obſtitit, ita vt Dux miraretur, quia terra, aquiſque eam obſedit duriſſime, ſed cum multa iactura totius populi ſui. Quando tamen & multum gaudioſe viſitarunt eum Rex Daciæ, reuerſus ab vrbe Romana Fredericus de Brunſwik, Magnus de Mekelenburg, Iohannes de Louenborch Duces, & Comes de Reppyn, vna cum Gherardo præfato, ſperantes quod omnes ciuitates idem Carolus eſſet eradicaturus, ſed pluribus expenſis paſſis, quidam eorum, hoſpite non ſalutato, cum mœrore receſſerunt. Occupauitque eodem tempore, ipſe Carolus idem, caſtrum Lyns in oris Rheni ſupra Coloniam, in finem vt Colonienſes extenuaret, ſed caſtro occupato parum profecit. Tandem Imperator imploratus à Colonienſibus, quaſi eos defenſurus, Coloniæ approximauit, cum ſuis principibus & ciuitatibus anno videlicet 1477. inter quos erant ſexenti viri de Lubek bene expediti, & Imperatori bene viſi, ſed Carolus Alberto Marchioni, & Imperatori, oſtendit effigies quaſdam leoninas in certis florenorum monetis, & ceſſauit quaſſatio. Vnuſquiſque autem iuſſu Imperatoris ad propria remeauit, ſed cum mœrore, quia Carolum deglutiuiſſent, ſi permiſſi fuiſſent Imperator, Legatus Papæ, Carolus, Dux Saxoniæ Albertus, & Marchio de Brandenborch Albertus, luſerunt ſub pileo, ſed fumus inter Machabeos factum rei declarabat.

¶ An-

¶ Anno domini 1477. hoſpite non ſalurato Comes Gherardus reuerſus de Colonia, maeetatus vſque ad coſtas, prædam abſtulit Friſonibus ad tempus, at ipſi iter ſtrictum, vbi erant ipſi ribaldi exituri cum præda, obſeruantes, occiderunt abigeos iſtos ducentos quinquaginta, reliqui quoq; euaſerunt niſu valido, quod Gherardo diſplicuit, poſtea ædificatum fortalitium ad Weſeram per eum, ne Bremenſes mare intrarent, Bremenſes deſtruxerunt, & xxv. nequam ibidem repertos, ad cœlos mittentes decapitarunt.

¶ Eodem tempore multa bella geſta ſunt in ſuperiori Burgundia per Sueuos, cõtra Carolum, Burgundionum ducem, & ſuos.

¶ Eodem anno Papa Sixtus quartus inſtituit celebrari iubileum de anno xxv. in xxv. vt omnis huiuſmodi gratiam ętas mereretur, prout Paulus, ſuus prædeceſſor æris dilector, concepit.

¶ Item Iudæi qui Tridenti degebãt, furtim quodam puero Chriſtiano arrepto, cui nomen Symoni VIII. Kalend. Aprilis, qui dies Chriſti paſſionis fuit, in eo omnia paſſionis myſteria operati ſunt. Quo diuinitus cognito, iidem Iudæi variis ſupplicis necati ſunt, vt bene meriti. Corpori vero ipſi pueri, ob maxima, incredibiliaque miracula, baſilica erecta eſt.

¶ Anno domini 1476. continuata ſunt bella in Burgundia ſuperiori, & rediit Dux Lotoringiæ de Rege Franciæ, videns Carolum Burgundum fere terrã ſuam occupaſſe, & deuiciſſe in diebus pacis & amicitiæ, fœdus iniit cum Sueuis, & viciſſim multa ardua egerũt fere toto anno, cæſuſque eſt vtrobique populus innumerus, vbique terrarum confluens.

¶ Eodem tempore quidam ribaldus nomine Blikwedel, ſeruus Lubicenſium, ab eis rationabiliter à ſeruitio emancipatus, & licentiatus, cepit deprædari inter Lubec & Hamburg. Videnſque deos ſibi fauore non eſſe, poſt multa vt fumus euanuit, poſtquam in Zegeberh per præfectum caſtri in vinculis coniectus fuit, & inde ſatis oblique dimiſſus contra velle Lubicenſium extitit, regina exiſtente in cauſa, quæ dixit illi fidem conſeruationis corporalis, vt dicebatur. Sed primas ſub ſcamno, nõ dormiuit ſine damno: beatus qui gerit in humeris ſanctum Datiuum, miſit conſulatus Lubicenſis ad eum iudicandum cum ſuis complicibus, ſcriptorem iudicij inferioris cum bedellis, ſed paſſeres in donato volauerunt in antiquam ſiluam.

¶ Eodem anno Petrus Bentze, præfectus domini Ducis Iohannis de Louenborch, captiuus ductus in Lubek, in bedolia eſt examinatus vſque ad mortem excluſiue, & ſepultus in cœmiterio beatæ Virginis, quia plures pauperes Lubicenſes occidit in vinculis in Louenborch, & ſic incidit in laeum quem tetendit.

¶ Eodem anno, circa Penteeoſtes, fuit diæta maioris partis Hanſe in Lubek, cũ Colonienſibus, qui eiecti fuerant de Hanſa, propter damnã ciuitatibus illata per eos in Lunden in Anglia, ſed recompenſare damnum in mandatis non habebãt, ideo ad aliam diętam compromittebant, ſed hoc tantum propter tempus tedimere, proxime tamen poſt, reſtituti ſunt ad Hanſam, ob rogatum Cæſaris & Epiſcopi Treuerenſis.

¶ Eodem anno Ioachim Moltzaen vaſallus de terra Bardenſi, captiuus ductus à Duce Magnopolenſi Magno, ex leui cauſa, explumatus eſt à Duce fere ad mille & octingentas marcas. Poſtea idem Magnus duxit in vxorem, filiam Erici Ducis Pomeraniæ. Inſtantibus ergo nuptiis in Stettyn, promiſit Magnus clenodia circa ſex millia marcarum. Venit igitur idem vaſallus cum ſuis, & tulit omnia, quod diſtorte ſonuit in auribus Magni præfati. Sic obeſſe potuit, qui tamen Duci parum aut nihil valuit.

¶ Eodem anno Henricus Epiſcopus Monaſterienſis, & prouiſor Eccleſiæ Bremenſis, populoſe intrauit Amerland terram Comitis Gherardi de Oldẽborch, & ad vota ſua ſucceſſit. ſed in exitu Bremenſes, qui tunc cum eo erant, non ſibi obtemperantes, ſed proprio capiti innitentes, iuerunt cum præda, per quoddã

ceſpitoriũm, & ibi per eos quos ſpoliauerāt, plures trucidati ſunt, alij captiui deducti ſunt in Delmenhorſt, & maxime exactionati.
¶ Eodem anno incendio perierunt fere omnia tuguria Kopmannorum Lubicenſium in Bergis cum ſtrumulis pictillis ceteriſque piſcibus infinitis, nō ſine luctu Kopmanni, quodam Kopmanno exiſtente in cauſa, dicto Hans Calueſwynkel, cultore Cereris & Bachi, & ſui iuuenes incinerati ſunt.
¶ Eodem anno ceſſauit Luneburgenſium vectigal nouum, de quo ſupra metu diffedationis aliarum ciuitatum, ventus quoque validus Subſolanus vehemenſque, Friſones, Merſchmannos, naueſque innumeras confregit, terriſque impulit.
¶ Hoc anno in Moſauia, id eſt, Meerland repertus eſt quidam Heremita, totus hypocrita, nam clanculo occidit, & fœminas oppreſſit, ſingulis tamen diebus virginem Mariam deuote ſalutauit, tandem in campis vnam villanam virginem opprimere voluit, quæ dum conſtanter clamauit, ô Maria adiuua me, erubuit ipſe, ac eam dimiſit, accepta ſponſione ne cuiquam huiuſmodi diceret, ſed illa minime tacuit, ideo ipſe apprehenſus, ad ignem iudicatus eſt, qui dum tertio in ignem proiiceretur, ſemper de igne excuſſus eſt, quia ſæpe clamauit, ô Maria miſerere mei, cunctis audientibus clamorem ſuum, tandem ob tantam gratiam dimiſſus eſt, cum pœna proſcriptionis, ne ſcilicet in iſta patria vnquam compareret, ſperatur quod emendatus ſit, ex gratia beatæ Mariæ virginis.
¶ Eodem anno multa mala fecit, expugnando Carolus Burgundionum Dux in partibus Lotharingiæ, ſine finali victus cecidit, anno LXVII. trium Regum, percuſſus à ruſticis.
¶ Item Iohannes de Monteregio, ſummus ſui temporis Aſtronomus, à Matthia Rege Pannoniæ a regno pellitur ob ſcientiam ſuam, venit igitur in Nurenbergam, & ibi bene viſus & contentus poſt VII. annos mortuus eſt ibidē, cuius nunc Almanach diſtrahuntur per mundum.
¶ Item Venetiis, Petrus Mocenicus Dux moritur, in cuius locum Andreas Vēdrammynnus ſufficitur.
¶ Item circa natalis Chriſti obiit Comes Palatinus, frater Roberti Epiſcopi Colonien. quem tamen quidā recuſabant ſibi pro Epiſcopo quaſi periurum, & per conſequens indignum.
¶ Eodem anno occiſus eſt Dux Mediolanen. Philippus, ſiue Galeacius Maria in templo & feſto ſancti Stephani Prothomartyris, eo quod detinuit in vſum lubricum cuiuſdam ciuis nobilis vxorem, & ab eo rogatus & correptus, non ceſſauit.
¶ Eodem anno, Rex Vngariæ triumpho magno & notabili potitus eſt de Turcarum Imperatore, & multis occiſis, obtinuit famoſam Turciæ ciuitatē Moſan.
¶ Anno domini 1477. ciuitas Stolpe in Pomerania eſt incinerata, ſimiliter & Heetneborch, prope Lubek.
¶ Eodem anno Rex Angliæ videns audaciam & triumphum Sueuorum contra Carolum, iniit fœdus cum eis ſex annis.
¶ Item hoc eodem anno Sueui deſtruxerūt Reymund caſtrum & ciuitatem, totumque comitatum, eo quod Comes huius patriæ, fame XII. Sueuos interemit, quorum corpora poſtmodum in cāpum ſine honore duxit. Et in tota Italia maxima cariſtia fuit, tonitrua, fulgura & grandines, ex certa Dei vindicta, quia quidam eorum iuuerunt Carolum, mittentes ſibi multa precioſa in caballis, quæ tamen captioſe omnia Sueui tulerunt.
¶ Eodē anno, Rex Frāciæ bellabat contra Flandrenſes, Carolo mortuo, cupiens ſibi ſubiicere ea quæ prius de dicione erant regis Frāciæ, renitebantur Flandrēſes cum Duce Geldriæ, ſed profugi facti ſunt, & Dux ex certa Dei vindicta ibidē occiſus eſt, eo quod proprium patrem captiuum tenuit.
¶ Eodem tempore peſſime ſtabat Imperator cū Rege Vngariæ, & viciſſim multa mala egerunt, & hoc in ciuitatum ſuppreſſionem.
¶ Eodem tempore, iudicio ignis quinque ribaldi iudicati ſunt in Hamburg,

eo quod fecerunt argentum ſophiſticatum, & cum eis vna vetula, quę docuit iuuenculas viros contraphas condormire, quam dicimus ruffianam maledictã.

¶ Circa idem tempus conſummata eſt porta noua Holſatorum ante Lubek, vt diſcretio conſulatus prouideret etiam nondum natis.

¶ Eodem tempore, agger ſiue vallum congeſtum eſt ante Lubek ad occidentem, & lapſu tẽporis firmatum eſt fortalitiis. Fuerunt iſta duo opera, ciuitati valde proficua.

¶ Eodem tempore fecerunt Hamburgenſes vallum ad ciuitatis plagam orientalem.

¶ Eodem anno incinerata ſunt Trauemũdis nouem vigenæ ædificiorum, cum eiulatu magno incolarum. Similiter & in Odeslo multa ædificia ignis conſumpſit. Ignis enim non dicit ſufficit, per combuſtibilium appoſitionem.

¶ Eodem tempore ceſſauit vectigal graue Regis Daciæ, qui deſiderauit à qualibet laſta ceruiſiæ, mediam vnciam argẽti, ſed ciuitates maritimæ, poſt multa placita ceſſarunt. Sueci etiam eodem tunc licentiarunt à Rege Chriſtierno, dicentes in eadem diæta Koppẽhauis, non velle amplius Regi obligari in homagio præſtito, quia ſigilla ſua propria irritaret.

¶ Eodem anno circa Iſerenloo, in quodam antro cuiuſdam alti montis inuenta ſunt maxima oſſa, & capita draconum, per quoſdam venatores, quos vulpes fugiens direxit ad antrum, maximo lapide clauſum.

¶ Eodem anno filius Imperatoris Frederici, III. hominis inermis, Maximilianus nomine, venit Gandauum, ducens Mariam in vxorem, filiam Caroli Ducis Burgũdionum, qui Carolus iam occiſus fuit à Sueuis circa Nanſi ciuitatem Lotharingiæ, eadem hyeme tertium Regum vt memoratum eſt, & ſic elucidata exiuit res, verſa inter Imperatorem & Carolum, qui ad oculum vulgi cum indignatione diſceſſerunt, temporibus retroactis, circa Rhenum, licet ſeſe dilexerant.

¶ Eodem anno, quidam furunculi, quendam occiderunt proconſulem Colonien. cum ſua conthorali in lecto proprio, auferentes aurum & argentum, nec inuenti ſunt.

¶ Eodem anno, monachi ordinis minorum bacchinalia celebrantes, occiderunt guarduanum proprium in Stockesholmis in medio noctis, ſæpe increpãtem quod nimis ſtudioſe Bacchum colerent, dum matutinum intrare deberẽt.

¶ Eodem anno Rex Muſcauiæ, inuitatos fere omnes maiores natu Nougardię coram Nougardia, cauteloſe captiuauit, & in Muſcauiam compeditos perduxit, & ciuitatem Nougardiam occupauit, & potentiores Kopmannos fere infinito auro & argento explumauit, ſuoſque præfectos ibidem præferens, ſlauos & miſeros effecit.

¶ Eodem etiam anno Imperator & Rex Vngariæ pacificati ſunt ad faciem vulgi, ſed funem non diu pacis factæ ſeruarunt. Rex Vngariæ natus non fuit de ſanguine regio, licet militari, ſed Imperator dedit ſibi Vngariam, pro ſola ſua perſona, ſed immemor forſan promiſſi, Rex duxit filiam Regis Neopolitani in vxorem, & poſſedit vt iure hereditario regnum, ex quo magna valde fecit pro Chriſtianis contra Turcum, & nec Papa nec Imperator ſibi quicquam recompenſarunt, ideo merito ſibi bene viſum eſt, Imperatori nõ debere ſeruare promiſſa. Cum tamen Papa & Imperator multa ſibi promiſerant, victorioſitatem ob ſuam contra Turcam, videlicet regnum Bohemiæ, alia quoque multa.

¶ Anno domini 1478. inter illos qui ſalinam gubernabant in Halla & cõmunitatem, exorta eſt controuerſia magna, ita vt communitate conſcia, Dux Saxoniæ & Marchio Miſznen. intrarent, & ciuitatem occupando & vſurpando, mittentes eoſdem ſalinæ magiſtratus in cuſtodiam, namque cæca nouerca totius pacis, diſcordia, natum nunquam felicem producit in orbem. Caueant ergo ſibi ciuitates ab huiuſmodi ſuperbia & diſſencione, quia Accon, Leodium,

Zut-

Zutfeldia, Halla & quam plurimæ tales, per taliſmodi ancillantur, & more inceduntancillarum vſque in præſens, concordia enim nutrit amorem.

¶ Eodē anno Rupertus Comes Palatinus & Epiſcopus Colonienſis, noluit ſeruare promiſſa Eccleſiæ Colonienſi, ideo captiuum eū duxit Comes, ſine Lantgrauius Hermannus, dehinc in Colonia Epiſcopatus, merito aūt paſſus eſt idē Rupertus, quia eius medio intrauit hoſtiliter Carolus Burgundiæ Dux diœceſim Colonien. vbi multa commiſit enormia, ſcil. ante Nuſzciam, in Zutueldia & Nymwegia, & ſic de aliis vt dictum eſt.

¶ Eodem anno, Ioannes Dux de Louenborch, cepit quendam Danum militarem, & quendam monachum de ordine prędicatorum circa Albeam ſuo in diſtrictu, volentes ire ad vrbem Romanā pro peccatis, quæritur ergo vtrum Dux ſit excommunicatus Etiam quia Simonem Lentzeman clericum, vicariorum Eccleſiarum Lubicenſium executorem, in vinculis, iuſtiſſima in cauſa vicariorum, contra Deum & iuſtitiam occidit, & vt beſtiam in reda ad ſepulturam duci conſenſit.

¶ Eodem anno, Florentiæ ſub ſumma miſſa, agnus Dei perſonante ſacro choro, Franciſcus de Patzem, famoſus Florentinus, occidit virum optimum in Eccleſia ſancti Liberti, Iulianum de Medicis, omnium Florentinorum præſtantiorem, cuius frater nomine Laurentius vit toti orbi in optimis notus, vix euaſit, armarium ſubintrans Fuit enim eodem tunc Florentiis Archiepiſcopus Piſanus, cor ſuum nephandum, pelle ouina occulens, qui multos ordinauit armatos Florentias intraturos, in completionem tradimenti contra Florētinos, ſed illi procraſtinantes non venerunt, ideo idem Epiſcopus ibidem per Florentinos motu repentino ſufflatos ſuſpenſus interiit. Vnde Papa Sixtus IV. indignatus, Florentinos luere fecit, ſed bella poſt multa res ſopita eſt, multo cum grauamine ipſorum Florentinorum, qui licet iuſti erant in cauſa, peccauerunt tamen in modo præcipites nimis.

¶ Eodem anno Iohannes Chriſtierni regis Daciæ filius, & poſt patris mortem, Rex Daciæ factus, duxit in vxorē, Catharinam, filiam Erneſti, Ducis Saxoniæ, & Electoris Imperij Lantgrauiique Thuringiæ, circa natiuitatis Mariæ, quam Albertus, frater præfati Erneſti cum plurimis principibus, vna cum Epiſcopo Merſeburgenſi & militibus non modicis XXVI. curribus & equitibus variis, per Roſtok duxit in Daciam. Er altera die Lucæ, die Lunæ reuertens, in Lubec famoſam tenuit curiam diebus aliquantulis, haſtiludens in foro, & ipſo die Vrſulæ in propria perſona in ſuperiori prætorio, veſpere hora VIII. quod quaſi inauditum fuit, equeſtre haſtiludendo alium nobilem proſtrauit. Lubicenſes glorioſe tractabant eum, ſatis tamen immemorem, cum ad proprios lares remearet. Altera die quæ fuit Veneris, receſſit cum CCCLX. equitibus, per Magnopolem & terram Prignitze repatrians.

¶ Eodem anno Archiepiſc. Rigenſ. Paulus, poſt multas iniurias paſſas, captus eſt à Magiſtro ordinis Bernhardo de Borch, & cuſtodiæ deputatus, poſtquam iam diu interdictum ſeruatum fuit in diœceſi, ob innumera ordinis mala, atque ſpolia in Eccleſiam Rigen. facta, cum iam diu cauſa pepēdiſſet in vrbe Romana, & lapſu temporis ferme tota diœceſis deſtructa eſt.

¶ Aſſambetus Hoſſon, Caſſanus quoque, Rex Parthiæ, Perſiæ, Mediæ, Meſopotamiæ, Armeniæ. &c. obiit, cuius filius maior, aliis fratribus interfectis regna patris ſuſcepit. Veneti quoque, poſtquam annis XVI. Turcæ renitebantur, videntes eius audaciam atque fortunam, fœdus cum eo inierunt Nonas April. quod valde diſplicuit Papæ Sixto IX. Matthię Regi Vngariæ, Regique Neopolitano Ferdinando, patri Reginæ Vngariæ. Andreas quoque Venetiarū Dux, ſenio confectus, nonis Maij moritur. Cui XV. Kalend. Iunij, Iohannes Mocenicus ſucceſſit Sixtus vero Papa Florentinis aquam & ignem interdicit, quib⁹ indies per Regem Neopolitanum & Comitem Hieronymum Papæ nepotem bella aptantur. Locuſtæ etiam per Italiam vagatæ, Brixiæ agrum oppido deuaſtarunt.

ſtarũt: Maxima autem lues per totam Italiam vagata eſt, adeo vt Venetiis, vltra xxx. millia hominum perierunt, & plura alia ibi ſunt facta.
¶ Anno domini 1479. Maumeto Turcarum Aſiæque minoris Imperatori, per omnia ad vota ſucceſſit, Pannoniam, Hungariæ partem per maxime rapinis & ſpoliis rerum & hominum vexauit. Obſedit quoque caſtrum ſancti Petri, quod in Licia Rhodiani poſſident, ſed cum confuſione propulſus eſt.
¶ Eodem anno ciues Eenbekcenſes, ſemper in armis valentes, miſere proſtrati ſunt, inſidiis malitioſis, à Henrico Lantgrauio de Haſſia, domini Ducis Wilhelmi filio, & Comite de Staelberge, Comite quoque de Hoenſteen, atq; Comite de Glichen.
¶ Rex quoque Franciæ Ludowicus, bellans contra Maximilianum Burgundię Ducem, perdidit de ſuis circa vii. millia, Maximilianus licet victor, duo millia virorum ſtatim ad cælos miſit, ſi tamen Sathanas non obſtitit.
¶ Eodem anno, Matthias Rex Vngariæ pugnans contra Maumetem Turcarũ Imperatorem occidit pluſquam xl. millia Turcarum, quos Mahometus illicò in ſinum Abrahæ deſtinauit, putas videbo? Matthias vero perdidit circa xv. millia, quorum pars maxima cælis eſt illata, quia pro fide & patria pugnabant.
¶ Eodem anno Rutheni Nougardenſes multa mala commiſerunt in partibus Liuoniæ, fœminas priuantes vberibus, & viros excentrantes, infantes palis ſępium infigentes, quoſdam in fornaces æſtuantes mittentes, ſed non longe poſt; Sueci de Wiborg intrantes Ruſſiam, æquali lance plura ſoluerunt.
¶ Maumetes quoque claſſem in Apuliam miſit, vnde plurimos homines, agris vaſtatis iumentaque abegit.
¶ Eodem anno Bernhardus Granenſis Archiepiſc. videns quod Matthias Vngarię Rex duxit vxorem, filiam Ferdinandi Regis Neopolitani, contra promiſſum Imperatori Frederico Tertio factum, vt ſupra dictum eſt anno 1477. cum multo theſauro, ac corona, qua Pannoniæ reges coronantur, in Germaniam aufugit. Ideo Matthias Imperatori bellum mouit, ſed nemo illi quid reſtituit, immenſus enim theſaurus fuit.
¶ Maumetes etiam Turcarum Imperator ingenti claſſe, ſcil. octoginta ſex triremibus ſiue galeydis, maximaque bellatorum vi Rhodum petens, nec quicquam iii. menſes ibi motatus egit, tamen poſt multas caſtri, quod eſt in oriente, & ciuitatis, eccleſiæque ſancti Anthonij impugnationes, partem ſui exercitus maiorem amiſit. Cœlitus enim Chriſti edocti miniſtri, pugnãtes ſine intermedio, maledictis Turcis fuere miraculo atque terrori maximo, vide infra anno proximo de indulgẽtiis deſuper ad has partes inferiores datis. Paſſus eſt igitur Turca in iſto bello iacturam xi. millium virorum & amplius.
¶ Eodem anno, in monaſterio placitis ſeruaris, cõcordati & pacificati ſunt ciuitates Sclauicæ, cum Hollandrinis de Amſterdam, & aliis ciuitatibus ibidem, propter multa damna quæ Hollandrini contra fas eis intulerunt: Initum eſt ergo fœdus & treugarum iter ad 24. annos, vt viciſſim pacifice merces ſuas diſtraherent, quod Maximilianus ſigillauit, roborans per omnem ſuum diſtrictũ, incipiendo treugas anno domini 1480. Philippi & Iacobi. Sine commutatione & mercium permutatione atque commercio, regna & ciuitates ſtare diu iocunde non poſſunt.
¶ Anno domini 1480. Bernhardus de vrbe Magiſter ordinis in Liuonia intrauit populoſe licet ſuperuacue Ruſſiam, tentoria ſua expandens ante Pleſcow, inſtinctu patrui ſui, multis malis imbuti, Simonis de Borch Epiſcopi Reualien. qui non notauit Ruthenos, ſed epiſcopatum Tarpatenſem, voluit enim eſſe vniuerſalis Epiſcopus totius Liuonię, poſtquam multa mala egit in Eccleſia Hildenſemenſi, miſſus eſt à diabolo in Liuoniam. Sueci etiam intrauerũt Ruſſiam ad 24. milliaria incendentes, depopulantes, & occidentes.
¶ Eodem tempore eſt pax firmata inter Papam Sixtum iv. & Florentinos, ſimiliter quod & Veneti trium menſium ſpacio fœdus reuocarent, quod cũ Turca fe-

caſecerant, ſub interminatione populi, & conuocatione ceterorum cõtra eos Chriſti fidelium.
¶ Eodem anno, præſentibus ciuitatibus in Rendisborg, oſtendit Rex Daciæ Chriſtiernus Ditmercicis infeudationem ſibi factam totius Ditmertiæ ab Imperatore, qui reſponderunt Imperatorem male informatum eſſe, quia mortuo Comite vltimo illius patriæ ſine herede, dedit Fredericus primus eundem comitatum, & comitatũ Stadenſem, Hartwico Archiepiſcopo Bremenſi, & ſuis ſucceſſoribus, & ſic non eſſent ſine domino, & per conſequens Rex male narraſſet, & in perpetuum ibi eſſent manſuri, ideo firmatũ eſt negocium ad vnum annum ſub treugis, Rex tamen obiit, nec Ditmerciam intrauit.
¶ Eodem anno decapitarunt Hamburgen. XIV. piratas Comitis Gerardi, qui ypallagice, ſemper dilector pacis fuit, poſtea idem Comes captiuauit XXI. Kopmannos, à quibus ſexmillia florenorum infiſcauit, & VII. terlingos panni violenter obtinuit.
¶ Eodem anno, ante Kilonem, Rex Daciæ, ciuitatibus & militia patriæ præſentibus, ſtrenue cauſauit contra quendam militarem, Henningum Pogghewiſch, qui inhabitauit caſtrum paruum Tundern in comitatu à Rege, pro XXV. millibus marcarum, quas ibidem inemit, eo quod iuſſit cuidam colono abſcidi naſum & aures, alios quoque capitari, eo quod contribuere nolebant ad vota ſua, cuidam etiam mulierculæ villanæ, filius Henningi prædicti Wulfard⁹ nomine, abſcidit vbera eo quod noluit proprium filium abdicare, & filium ſuum lactare, dicens, nec tibi, nec mihi lactabis. Idem Henningus veniam petiit, & facere emendam ſpopondit, in quibuſcunq; deliquit, etiam collo, ſed gratiam non obtinuit, quia Rex furioſe comminando equum aſcendit, & Bardisholm adiit. Ipſe vero Henningus cum paucis bonis Ducem Albertum in Guſtrow adiit, ſperans aliquando gratiam ſe accepturum interpoſitione principum, ſed poſtquam ſe donis explumauit, ibidem quaſi in exilio obiit. Rex vero omnia bona ſua in Holſatia obtinuit, & poſſeſſionem ſuam delicatã valde, Verwe dictam, circa oppidum Oldenborg ſolo æquauit, non tamen ſine pœnitudine. Cũ poteris quod vis probat virtus te tua quid ſis.
¶ Eodẽ anno deiecit Rex Ioachim Rantzouwen de caſtro Plone, quia diuerſas exercuit violentias, poſt mortem Nicolai patris ſui, nec pecuniam recepit quam pater eius Nicolaus in Plone inemit, quando rex Chriſtiernus receptus eſt per Holſatos in dominium terræ.
¶ Eodem anno Bartholomæi, Rex Chriſtiernus præſente Epiſcopo Lubicenſi Alberto & ciuitatibus, in Zeghebergbe habuit calculum & rationem cum ſuis nobilibus, ſuas vrbes poſſidentibus & ſuis fideiuſſoribus, & inuentum eſt quod fœneratorie adauxerunt calculo Regis contra fas ducenta millia quadraginta quinque millia marcarum, & dixit Rex: iuſtum debitum certis terminis ſoluã, vſuram vero nunquam, & ſic factum eſt, quibuſdam tamen modicum aut nihil ſoluit.
¶ Eodem anno ante Michaelis, venit quidam Iohannes de Cardona Comes & præceptor ordinis ſancti Iohannis Baptiſtæ in Rhodo, non tamen principalis, cũ plenariis indulgentiis, quas piiſſime Papa Sixtus IV. diſtribuit, propter Turcam fere in tota Europa, nec Papa exors huius collectæ permanſit, & merito, quia multos ſumptus fecit vt Rhodianis proficerent in ſalutem. Eſt enim Rhodus inſula per brachium maris à Licia, quam inter ceteras terras, peſſimus Imperator Turcarum poſſidet, diſiuncta, habẽs in ſuis oris multas alias inſulas, ſub Rhodianorũ ditione locatas, & eſt Rhodus quaſi clauſura & fortalitium totius Chriſtianitatis, diſtans ab Hieruſalem ducẽtis milliaribus Teutonicalibus, inter Aquilonem & Subſolanum, vel paulo plus.
¶ Item Comes Hieronymus nepos Papæ, Ceruiam Venetorum oppidũ proditione tentauit, poſtea Veneti vt Papam placarent, eum comitẽ cum præfato, ſibi ſocios reddidere. Iudæi quoque Motam oppidum incolentes, quod eſt in fini-

finibus agri Taurizani & Fori Iulij, haud diſſimiliter, quã annis ſuperioribus Tridenti egerant, puerum mactauerunt; quorum tres Venetiis, atroci, ſed merito ſupplicio, concremabantur.

¶ Eodem anno Matthias Pannoniæ Rex ingenti exercitu Miſiam, quam nunc Walachiam dicunt, populoſe ingreſſus eſt, tamẽ nihil memoratu dignum fecit.

¶ Eodem anno exercitus Maumeti, valida claſſe, multiſque hominum millibus Apuliam adiit, & ibi XVII. die Hydruntum expugnat, Epiſcopum quoque ciuitatis Stephanum prouectæ ætatis commendabilem virum, apprehenſum in proceſſione, corpuſque Chriſti pro gratia Dei impetranda gerentem viuum excoriant, totum clerum & ſenes, caballis ſubpeditant, iuuenes abducunt cum fœmellis innumeris, quibus ad ſua vota vſi ſunt. Ideo Papa totis contremiſcens præcordiis, ſuis ſcriptis prouocat omnes principes ſibi vicinos, vt propter viſcera miſericordiæ Dei, & conſideratione nouiſſimi iudicij, contra Turcam exurgant. Sed heu plumbea corpora ingentia; nunquam aut difficulter mouentur.

¶ Eodem anno, Ludowicus, Gallorum, ſiue Franciæ Rex, mittens ad Burgundiam armatos fere innumeros contra Maximilianum Ducem Burgundiæ, poſtquam Doblenſes fere hominum regis præfati necarunt circa xxx. millia, pluribus pecoribus miſſis, Doblam ſolo fecit adæquari. Matthias quoque Rex Vngariæ eodem tempore, multa memoratu optime digna geſſit contra Turcam, vt tandem Boſſinam, quæ olim Pannonia inferior dicebatur; à Maumeto eriperet.

¶ Anno eodem ſtatim ante Chriſti natalem, illi de Wildershuſen, quoddam fortalitium Gerardi Comitis de Oldenborch dictũ de Vleſchborch, obtinuerũt, & vnam Eccleſiam, quam ſoldati eiuſdem Gerardi inhabitabãt, prædium ſiue fortalitium ſolo æquabant, Eccleſiam autem cum multis nequã incendebant; & vltra XL. metu ignis fugientes captiuabant, nec propter hæc Gerardus ſe deuiantẽ reuocabat, ſimilis merito lupo inueterato.

¶ Anno domini 1481. poſt Chriſti natalem Rex Scytharũ, qui & Muſcauiæ Rex, factis treugis cum Imperatore Tartarorum, populum innumerũ miſit in Liuoniam: Qui ibi dictu horrenda in viros & fœminas facinora innumera commiſerunt, quam plures viros & fœminas abduxerunt, etiam de ſanguine militari, & forſan eorum exigentibus pactis quia ferme omnes militares Liuoniæ ciuitates deſtruere ibidem diſponebant.

¶ Eodem anno Rex Muſcauiæ, conniuentiam habẽs cum principibus Litauiæ, effecit vt Rex Polonię, homo virtuoſus, cũ Regina & filiis vna cũ omnibus Chriſtianis de ritu Eccleſiæ Romanæ, clanculo per principes Litauiæ occiderentur. Sed concilium Achitofel regi innotuit, & circa Michaelis plures de principibus fecit decapitari, cum eſſet eorum verus dñs ſemper Deum præ oculis habens, licet iſtud hominum genus, pluribus cõſueuit implicari vitiis. Ideo nemo feliciter audeat diutius in curiis conuerſari principum. Nam Petrus Apoſtolus quam cito venit in atrium principis, multipliciter peccauit. Matthæi XXVI.

¶ Eadem æſtate ſpiritus exutus cuiuſdam ciuis Lubicenſis, honeſtæ cõuerſationis in platea Brunſtrate dicta, ſæpeuicibꝰ apparuit relictæ ſuæ & domeſticis ſuis, deſiderans ab eis peregrinationes perfici, reuelans quod etiam piiſſima eleemoſyna non prodeſt, niſi fiat de iuſtis bonis, adiecit quoque, quod multi teſtamentarij condemnabuntur pro mora & obliquitate ſua. Relicta vero eius vota ipſius cum multis impleuit, ideo depoſt non comparuit.

¶ Anno eodem Gregorij, quidam Gripſwaldenſes in cœmiterio digne lapidabant Epiſcopum ſuum Caminenſem, qui fuit eis intruſus per Papam. Fuit enim diebus priſcis legatus indulgentiarum in Daciam, Succiam, & Holſatiam, & miro modo explumauit populum dominum, erat enim inſatiabilis vorago, vt dictum eſt ſupra. Baptiſabatur enim Marinus de Frageno Italus, & anhelauit ex Epiſcopatu ad Cardinalatum, eo quod Papæ manus pecunia indulgentiarum

 reple-

repleuerat. Qui dum vrbem remearet Romanam acturus contra ſuam diœceſim, dum diutius eſſet litiſpendentia, die octaua Iulij cum mœrore ſpiritum in vrbe efflauit, & Aſtaroth tenet eum. Fecit enim magnam ſua in diœceſi parcialitatem.

¶ Eodem tempore Archiepiſcopus Rigen. miſit literas excommunicationum per quendam Lippoldum præpoſitũ Rigen. contra Bernhardum de Borch Magiſtrum ordinis in Liuonia, & ſuos cõplices, qui ſuis malitiis quaſi totam Eccleſiam Rigen. deuaſtabant,& clericos cuiuſcunq; religionis propulſabant,Epiſcopum ſeniotẽ in cuſtodia tenebant. Qui quidem Lippoldus dum diligẽtiam executionis perageret in Lubic,& aliis ciuitatibus, tandem in Pruſſia veneno extinctus eſt. Monachus enim peruerſus deficit præ omnibus deficientibus, & ſi proficit Monachus bonus, melior eo homo non eſt.

¶ Eodem anno Ferdinandus Rex Siciliæ reſtituit omnia oppida Florẽtinis ablata, vno ſolo excepto,quo ab his fœderibus ſtaretur. Filius quoq; eius Alfonſus, multis prius acceptis cladibus,ſuis ſuorumque copiis Hidruntum q; tunc Turcę occuparunt, valida obſidione cinxit.

¶ Eodem anno v. Nonas Maij, Maumetes Græciæ Aſiæq; minoris Imperator, dum in orientis expeditionem proficiſcitur, poſt ingentia facinora,terra mariq; geſta, non ſine veneni ſuſpicione,in exercitu ſuo moritur, anno imperij Conſtãtinopolitani xxvi. menſe xi. die quinto, ad.cuius exequias tota concio gaudet infernalis. Poſt cuius mortem, cladibus non modicis peractis, Baizetus maior natu filius eius, fratre ſuo Zaliabo fugato, vtrunq; imperium tam Conſtantinopolitanum, quam Aſiæ minoris obtinuit.

¶ Iſtis diebus Matthias, Rex Pannoniæ, id eſt, Vngariæ, omne imperium Turcarum euiciſſet ex Danubio, ſi campiductor Frederici iii. Imperatoris, eum nõ moleſtaſſet. Ideo oportuit eum redire, & ſe ab Imperatoris copiis defenſare. O quam ſubtiliter ignit diabolus per principum ſuperbiam, dicebat tamen Imperator, hæc ſe ignoraſſe. Spoliatus eſt tamen Baizetus Imperator Turcarum, per prædictum Matthiam, & Stephanum Miſiæ,id eſt,Walachiæ inferioris Epiſcopum, tota Miſia ſuperiori. Qui dolens damno, Riſanum oppidum è manibus Pannoniæ Regis iſtud eripuit.

¶ Anno domini 1482. Aureus numerus, i. interuallum vii. cum v. diebus concurrentibus, litera dominicalis F. Ciclus indictionalis xv. Huius anni tempore hyemis Rex Hungariæ & Bohemiæ diffedarunt principes Miſnen. propter mõtem niuis, mineram argenti continentis.

¶ Eodem tempore,in Februario treugas inierunt Rigen. cum ordine,poſtquam viciſſim in multis ſe expugnabãt,turres, mœnia & ædificia bombardis & machinis dirimendo & conterendo, ſed Ordo pacem non ſeruauit.

¶ Iſtis diebus cælum valde extitit ſerenum, ita vt à ſeptima Februarij, i. Eſto mihi, vſq; poſt Paſchę non plueret in his partibus, licet Palmarum modicũ ningebat, ex quo Miſna graui cariſtia eſt percuſſa, ſed in partibus ſtagnalibus, poſtea frequentius pluit, ideo fertilis annus extitit, emebatur enim tonna butyri pro v. marcis, quæ anno prætetito valuit xi. aut xii. marcas,peſtis enim maxima fuerat in armentis.

¶ Eodem anno 14. Aprilis, ipſa dominica Quaſi modo geniti, obtinuit Archiepiſcopus Bremen. fortalitium à comite Gerardo, dictũ Weſterborch,tribus occiſis ſoldatis de ſuis.

¶ Eodem anno, Dux Magnopolen. Magnus, neſcio quo ſpiritu ductus, vſurpauit officium barbitonſorum, præſcindens multorum capillos, quod & ſui attentare cum exteris volentes, ſæpius ſauciati, & aliquando occiſi ſunt.

¶ Eodem anno poſt initium Maij, obiit Epiſcopus Suerinen. N. de Pentze, claudicans, ſed multa prudentia in temporalibus refulgens: Fuit enim de ſanguine militari. In cuius locum in vigilia Viſitationis electus eſt vtriuſque Iuris Doctor

ctor Conradus Loſten, canonicus Lubicen. & Suerinen. qui poſtea dominica Lætare conſecratus eſt in Butzow.

¶ Eodem tempore 29. Aprilis facta eſt pax inter Maximilianum Ducem Burgundiæ & Epiſcopum Bremen.

¶ Eodem tempore maxima fuit peſtilẽtia in villanis Liuoniæ, deſolatis & exterminatis à Ruthenis, qui fugientes ob inediam in Reualiam, obierunt ſingulis diebus L. aut LX. vt beſtiæ deſolatæ, non ſine culpa Magiſtri ordinis Bernhardi de Borch.

¶ Eodem anno XXI. Aprilis III. hebdomadis poſt Paſcha, incipiebatur cancellaria Lubicen. antiqua deſtrui. Anno enim præterito aptabãtur lapides cæſi pro fundamento poſtium & murorum.

¶ In eodem ieiunio captiuarunt Bremen. XL. piratas comitis Ghetardi qui pacẽ eiſdem promiſit, ſed minime ſeruauit.

¶ Eodem anno VII. Maij concordati ſunt Dux Iohannes de Louenborch & Vicarij Lubicenſes, quem iam diu excommunicatum denunciarunt propter non ſolutionem certorum redditũum de fortalitio Tremelsbuttel, in Holſatia.

¶ Item XVII. Maij, hora VII. poſt prandium, die Veneris, fuit partialis ſolis Eclipſis, quam æſtimauerunt Aſtrologi ſignificare mortalitatem, qui tamen ſæpius parcunt veritati. Vnde dicit Policratus, & poſt eum Rhodoricus, Epiſc. Zamorenſ. in ſpeculo humanę vitæ c. XXXVIII. quod iſta ars eſt quædam impietatis diſciplina, quia in contumeliam Creatoris Aſtrologi planetis & conſtellationibus actus humanos, ab arbitrio dependentes impingunt, cum tamen ſecundũ Ptolomeum, eorum magiſtrum, ſapiens dominetur aſtris. Vnde quidam illorũ habent aliquando vxores impudicas, qui tñ non de ſuis vxoribus, ſed de aliarũ mulierũ impudicitia coniectant. Pompeius, Craſſus & Iulius Cæſar, ab omnib[us] fere Mathematicis, i. Aſtrologis informati ſunt, quod claro fine in propria morerentur, ferro tamen omnes cæſi, duoq; ex his longiſſime ab Italia inhumati ſunt, ferarumq; morſibus expoſiti. Sed heu ab eorum diſciplina & prænoſticis mens humana, futurorum auida, auerti non vult, cum tamen ſciat, q̃ ſi aliquo euentu veritati ſemel applaudant, centies mentiantur, vt latius declarat B. Gregor. in homilia ſuper illo Matth. II. Cum natus eſſet Ieſus in Bethlehem.

¶ Eodem anno, cadens de caballo vxor Maximiliani Ducis Burgundiæ, & filia Caroli à Sueuis occiſi, cum eſſet in venatione moritur. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, & non dedit gloriam Deo.

¶ Eodem anno Chriſtiernus Rex Daciæ ſpiritũ vltimum in Koppenhauenis efflauit XXII. Maij. non cum mœrore multorum, fuit tamen naturaliter manſuet & bonus, ſed lupi ſibi præcinuerunt, & ipſe ſuccinuit, & in eius locum electus eſt Iohannes filius eius, tam in Dacia quam in Holſatia, ſed Holſati elegerunt cum eo fratrem ſuum, vltimo natum, Fredericum nomine, ſibi in Comites & Duces.

¶ Eodem anno circa Paſchalia apprehẽſus & iudicatus eſt quidam archifur, ordine presbyter in Wiſmaria, qui paulatim ſibi vendicauit furando, vltra L. millia marcarum in his partibus ſtagnalibus. Hunc Iohannes Perkentin Epiſcop[us] Raceburgen. vir ingenuus iudicauit in Wiſmaria, & incarcerauit in Schoneberch, & diſtributa ſunt bona in manus, teſtimonia ſufficientia & interſigna exhibentium, de bonis ſibi ſubtractis, non tamen omnes tales ad propria remeantes redibant, quia aſſatura macra, de qua nil pingue reſultat.

¶ His diebus cepit cariſtia magna, ita vt modius ſiliginis pro VII. ſz. emebatur, exiſtẽtibus certis vaſallis & Kopmannis auaris in cauſa, qui omnẽ annonam harũ partium ſibi ementes, miſerunt in Flandriam, quo cauſa guerrarum & bellorum ingens cariſtia viguit, ita vt vna laſta tritici emebatur pro centum marcis & amplius.

¶ Eodem anno VI. Idus Auguſti, Sixti, ſcil. Papę, canes Eccleſiæ beatæ Virginis mordendo occiderunt tempore noctis puerum octennem, manentem in eadem Eccleſia dum ſerabatur.

¶ Eodem anno feria II. poſt Aſſumptionis, exiens Epiſc. Monaſterien. depopulauit terram Gherardi de Oldenborg, dehinc poſt multa, Delmenhorſt obſidetur ab eodem Epiſcopo, & fratre ſuo Guntero, prouiſore diœceſis, qui & ibidem occiſus eſt. Rurſum die Fabiani & Sebaſtiani, Epiſcopus caſtrum ad ſua vota obtinuit, & facta eſt pax ſtratæ regiæ, & niſi rogatus fuiſſet idem Epiſcopus à certis principibus, eundem Gherardum cum filiis ſimpliciter exterminaſſet.

¶ Eodem tẽpore Calixti Traiecten. dura ab Hollandrinis obſidione premũtur, ideo poſt multa erumpentes de ciuitate, quam plures occiderunt de hoſtib⁹ ſuis.

¶ Eodem tempore XI. millium martyrũ profeſto hora VII. Epiſcopus & prouiſor prædicti, oppidum Oldenborg vicerunt, & duo filij Gerardi & Iacobus filius Maurinj, erant ibidem in arce, ſiue caſtro. Poſtea interpoſitione principum, Gerardus dimiſſo filio ſuo eodem caſtro, intrauit quoddam monaſteriũm ad inhabitandum, ſed cum religioſis non eſt reformatus vir effrenis, quia vſus eſt altera natura adhuc, poſtea multum obliquauit mari terraq;.

¶ Iſtis diebus feria VI. ante Ægidij, dominus Wilhelmus de Arborch, captiuato Epiſcopo Leodien. cum beſtialiter gladio trãsfodit. Poſtea poſt multa bella, pulſus eſt patria per Maximilianum atque Tungrenſes & Ducem Araniæ, qui matrimonio habuit ſororem Epiſcopi Leodienſis, per eum occiſi.

¶ Eodem tempore, XIII. Auguſti dietabãt ciuitates cum Duce Magnopoli Magno, in Wiſmaria, ex parte Roſtochcenſium, qui ſine cauſa legitima, ad redimẽdum vexationes dabanr Duci, VII. millia marcarũ & CCCC. marcas Sunden monetæ, quia Magnus voluit eis mulctam imponere, quam ſic redimebant, quod tamen ciuibus Roſtochcen. diſplicuit.

¶ Eodem anno, poſt Margaretæ, Wedigo Epiſc. Hauelsbergen. & quidã Wilhelmus miles in Tanghermundis, de commiſſione Marchionis de Brandenborch adiutorio ciuitatum de antiqua Marchia ob frequentatam nimis deprędationẽ, humiliauerunt certos vaſallos in Prignitze, incẽdenres de eorum fortalitiis circa XV. a quibuſdam vero tributum acceperunt, quoſdam etiam decapitauerunt. Regna enim ſine iuſtitia non ſunt regna, ſed quædam latrocinij domuncula, ſecundum Auguſt. IV. de ciuitate.

¶ Item Epiſcopus Magdeburgen. Dux Miſnen. natus, vna cum Marchione requiſiuit de ciuitate & clero talliam, tñ minus iuſte, ad appellati ſunt ciuitates circũ circa, inter quos erant & Lubicen. ſed finis ibi inuẽtus non fuit, quia dum togãt dominum, denotant præcipe illi.

¶ Eodẽ anno XII. Septemb. ablatæ ſunt vaccæ Molnen. qua de cauſa Luetzow, Coſmæ & Damiani tempore noctis capitur, & captiuus ductus eſt in Lubic, & permanſit ibi fere per integrum annum. Dux Magnus ſe interpoſuit ſudoroſe, ſed non iuuiſſet, ſi annona iſtis diebus in vrbe Lubicana fuiſſet, iam enim diffinitum fuit vt decollaretur, ſed ſtatim affuit Dux, non tamen cum damno ſuo, & protelata eſt res.

¶ Eodem anno XXIV. Septemb. Albertus Dux in Guſtrow, frater Magni, cum ſexcentis viris tulit vaccas de villis Capituli Hamburgen cum aliis bonis multis, conſcio Benedicto de Aleueld, quem tunc idem Capitulum habebat excommunicatum. Idcirco eodem Capitulo ſæpeuicibus grauia damna minus iuſte intulit, proximo anno idem Albertus obiit in Suinancia, quia eaſdem carnes vaccinas minus bene maſticatas deglutiuit, & nemo audeat dicere quod ſit idem excommunicatus.

¶ Iſtis dieb⁹ viciſſim fortiter pugnabant Fredericus III. Imperator, & Matthias Rex Vngariæ, ſiue Pannoniæ, nec vulgo notum fuit quid directe intendebant.

¶ Eodem anno conceptionis Mariæ diætabãt Dux Iohãnes de Louenborch, & ciuitates in Marienwold, & cepit Dux ſuos excuſare vaſallos, quaſi ignatos prædæ vaccarum ante Molne, metu enim dimiſerunt habitationes ſuas, ne tempore noctis excitarentur exemplo Lutzowen. Conſcius ipſe ſibi de ſe putat, &c.

¶ Item altera die Simonis & Iudæ diætabat Magn⁹, Dux Magnopolen. cũ Lubicenſi-

cenſibus in Slukop, eo quod Hartwicum Lutzouwen tempore noctis ſine prę-auiſamento tuliſſent de prædio, & lecto ſuo, iuxta priuilegia Imperialia, quæ tamen Duci eo tunc non fuerunt congrua, cucurrit enim communis popul⁹ miro modo in Slukop, nō vocatus, iſto die. Poſtulabat enim Dux vinculatū Hartwicum, ſed minime obtinuit, diſceſſerunt ergo ab inuicem ſub fœderis ambiguo.

¶ Item, in octaua Martini, erat diæta vniuerſalis patriæ & ciuitatum in Kilone, ad quindenam protelata, & ibi electi ſunt in terrę dominos Iohannes, filius Regis Chriſtierni cum fratre ſuo Frederico, ſaluis priuilegiis ſigillandis, militiæ & ciuitatibus. Ibidem amicati ſunt, idem Iohannes filius regis, nondū Rex Daciæ electus, & filij Henninghi Pogghewiſchen, in finem vt certis terminis daret eis idem Iohannes XXXI. millia marcarum vna cum poſſeſſione Verwe, quam acceperant. Sed ſubtili ingenio aurum extorquetur à Barbatis. Cauſauit enim contra eos Rex depoſt, & recuſauit pecuniam dare.

¶ Anno domini 1483. poſt Chriſti natalem, reconciliati ſunt, non ſine mœrore Regis Angliæ. Rex Franciæ, & Maximilian⁹, Dux Burgundiæ, qui à die mortis Caroli, per Sueuos occiſi, hoſtiles ſibi mutuo erant: quia ignis auariciæ non dicit ſufficit, & ſtatim diminuta eſt cariſtia hic & ibi. Fuiſſet enim quinquies auſterior, ſed annus LXXXII. fertilis valde fuit vt dictum eſt, & hoc ex mera gratia Dei, qui ſemper & cum tempratione gratioſe facit prouentū, iuxta Apoſtolum ad Corinthios. Soluebatur enim in Lubek vna tonna ceruiſiæ Hamburgen. de cellario pro II. marcis & VIII. ſolidis Lubicenſibus, menſuratim tamen dabatur de cellario ſtopa pro ſolido, eo quod conſulatus Lubicenſis iam priſcis annis ſine damno ducillauit in ſuis cellariis eandem ceruiſiam.

¶ Eodem anno feria IV. poſt Purificationis, interpoſitione Hamburgenſium & Luneburgenſium, facta eſt diæta in Wiſmaria inter Ducem Magnum & Lubicen. ſuper cauſa Luetzouwen, vt fatum eſt, ſed ſine fine diſceſſum eſt.

¶ Eodem tempore Leodienſes occiderunt quendam ducem in Eccleſia, qui totum Epiſcopum ac procōſulem proditioſe occidit, & fere totum clerum occidiſſet, niſi dominus ciuitatem cuſtodiſſet.

¶ Eodem anno quidam pictor Lubicen. etrocliti capitis, Fredericus de Reno, certo artificio XXVIII. Aprilis, ambulauit ſuper aquas, à porta Holſatorum, vſque ad locum qui vulgo dicitur, to der Vere, non ſine frigore multo. Vtebatur enim ſacculo de coreo, quem corporis per medium ligauit, & tali ingenio ſibi LV. florenos acquiſiuit.

¶ Eodem anno VII Maij. quæ fuit vigilia aſcenſionis Domini, inſultus factus eſt ingens in Hamburg, communitatis contra conſulatum, propter quendam ciuem vinctum, quem vi de ergaſtulo fractis ianuis eduxerunt, & quidam eorum Nicolaum de Swarn proconſulem exaſperabant, impingebant ſibi quod blada clanculo faceret extraduci, quod communi edicto prohibitum fuit, cariſtia enim & fames erat in ciuitate, & hæc noua quibuſdam principibus placuerunt.

¶ Eodem anno exiit nauis de Hamburg verſus Compoſtellam, quæ heu periit tempeſtate, cum omnibus in ea contentis.

¶ Eodem anno occiſus eſt quidam deprædator periculoſus, à Kopmannis, in Pomerania dictus Manduuel, ceterique complices ſui in ciuitate proxima decapitati ſunt, qui thronos aſcenderunt cum clamore valido, ſed Aſtroth habitabat in via.

¶ Eodem anno fecit Maximilianus decollari proconſulem in Wluart, de Antwerpio eo quod clanculo certos fecerat tributarios, de quibus rationem nō fecit, quo peracto remiſit cadauer decapitati ad propria.

¶ Eodem anno ante Pentecoſtes, Epiſcopus Traiecten. Dauid regreſſus eſt in ciuitatem eandem pacifice, vt ſibi videbatur, quidam ergo procōſul, valde mane inſidiantet adduxit quendam domicellum Engelbertum litis conſortem, &

captiuauit Epiſcopum, & idem proconſul occiſus eſt cum multis aliis, & Epiſcopus fuiſſet abductus, ſed illi de Campis, Suollis & Dauentria impediuerunt, & ſtatim Hollandrini obſederunt ciuitatem.

¶ Eodem anno xi. Iunij nequiter occiſus eſt à quodam ribaldo, domin' Iohãnes Saſſe Prior Carthuſien. vir ſimplex & deuotus, circa gurguſtum Carthuſienſium ante Plone, vbi eodem tempore habebat operarios & carpentarios, & occiſor Dacus fuit, apprehenſus eſt & rotatus ante idem oppidũ, lamento dignum valde. Homo iſte bonus dereliquit præbendam in Ozilia, intrans artam vitam Cartuſiæ, & heu à filio diaboli occiditur.

¶ Nocte proxima fuit grande incẽdium in Lubek, inter plateas Bekker grouen & Fiſcher grouen, quo etiam quinque viri ſuppreſſi & concremati ſunt.

¶ Eodẽ anno xviii. Iulij Hamburgen. decapitarunt quoſdam ciues, qui fuerũt in cauſa inſultationis contra conſulatum, inter quos fuit quidam principalis diſertiſſimæ facundiæ, dictus N. van deme Loo, qui tamen fuit conditionis ſeruilis natus.

¶ Eodem anno xxi. Iulij facta eſt iterum diæta grauis inter Magnum, Ducem Magnopolis & Lubicenſes, in negotio Hartwici Lutzouwen, in loco qui dicitur Vredeborg, vbi erat multitudo pontificum, ciuitaten. & nobilitarium de Magnopoli, Louenborg & Holſatia, & poſt multa, exorta eſt alia diæta in Wiſmaria ſeruanda, die Lunæ poſt aſſumptionis Mariæ, qua exorta poſtulauit Dux multam pecuniam à Lubicen. eo quod miſiſſent magiſtrum militiæ ſuæ, dominum Wernerum Comitem de Handſteen, tempore noctis tollere eundem Lutzouwen, de domo ſua & lecto, ſed nemo ſibi dabat muſcam, quia quod factum fuit, vigore priuilegij Imperialis factum fuit à Lubicenſibus, igitur, &c. dura enim verba ibi ventilata ſunt. Fine tamen finali concluſum, vt idem Hartwicus faceret cautionem per cognatos & amicos ſuos ipſis Lubicen. ideo his omnibus peractis & firmatis die Mercurij poſt decollationis Iohannis in prætorio Lubicen. curru cum ſua conthorali iuit ad propria, quod tamen pluribus diſplicuit ciuibus, cum ſcriptum ſit, maleficos nõ ſinas viuere, ſed in his omnibus timor affuit conſulatui, quia non erat annona in ciuitate.

¶ Eodem tempore circa natiuitatis Mariæ, Dux Flandriæ Maximilianus intromiſſus eſt à Traiecten. quos diu iam obſedit propter Epiſcopum vt dictũ eſt. Fecerunt igitur ibi honores ſibi & homagium, & partem muri ciuitatis ſolo æquabant, quia ſic voluit Dux, quæ tamen omnia diu ſibi non ſeruabunt, cum ſcriptum ſit: Hoet dy nu hoet dy dan, hoet dy vor einen vterſchen man.

¶ Eodem tempore feria iv. poſt Michaelis hæretici Pragen. occiderunt fere innumeros Chriſtianos, vna noctium in eadẽ ciuitate, monaſteria dirimerunt, monachos & omnes ſpirituales propulerunt, & vſq; in annũ 1487. ſine vindicta humana perſtiterunt.

¶ Eodem anno factum eſt horribile bellũ poſt Michaelis in Anglia, Rege Anglorum mortuo, amico bono linguæ Germanicæ, qui voluit, vt eo defuncto primogenitus eius in Regem coronaretur, reliquit enim duos filios, & totidem filias, ſed in die coronationis inſidiis paratis, coronandus deperditus eſt, multique partis ſuæ occiſi ſunt, alij quoque profugi facti, quidam venerunt in Flandriam, Franciam, & Britanniam, quidam in via exitus eorũ ſubmerſi ſunt, & factus eſt luctus multus partis illius qui coronandum diligebant.

¶ Eodem anno, circa Elizabeth, quidam miſſi ſunt à Duce Magnopolis Magno, ad deprædandam curiam ante Roſtok circa patibulum, quod Roſtochicen. non latuit. Exeuntes ergo animoſe ſe viciſſim tangebant ante introitum eiuſdem curiæ, vtraque parte perdente duos viros. Roſtokchicen. ei tunc temporis habebant familiarem, qui fuit filius incolæ curiæ præfatæ. Iſte familiaris abduxit quendam clanculo de vinculis Ducis, ciuitate ignorante, idcirco Dux Magnus indignatus eſt huic colono & filio eius.

¶ Eodẽ anno amotus eſt Bernhardus de Borch, à regimine patriæ ipſi' Liuoniæ pro-

propter ſuam tyrannidem in Eccleſiam Rigen. & ciuitatem, & fere totam patriam, Rigenſes enim iam potiti ſunt caſtro ordinis in Dunemunde, maxima cũ iocunditate, & deinde dabat illis Dominus incrementa gratiarum, temporis interuallo. Simon quoque de Botch, patruus eiuſdem Magiſtri ordinis, his auditis, muſicale ſuum miſit in peram. cui tamen in antea vix tota patria ſufficiebat. O Simon, Simon caueas, te dirimet dæmon.

¶ Eodem anno facta eſt diæta maxima in Vlendisborg, Catherinæ virginis, per regem Daciæ Iohannem, præſentibus ciuitatibus & tota militia, vbi tractatum eſt de priuilegiis comitatus & ciuitatum, quæ tamen Rex non ſigillauerat, ſed in precariis laborabat, vt quilibet villanus, vomerem habens, daret duos florenos, & intentum obtinuit, & omnibus florenis iſtis congregatis, irruit ventus vehemens à facie Aquilonis, & ventilauit omnes, ita vt Rex paucos aut nullos videret. Item, tractatum eſt ibidem de cauſa filiorum Henninghi Pogghewiſchen, & nemo illis dabat, ideo reintrantes hereditatem ſuam Verwe, fecerunt ibi domunculam, aggere & vallo incluſam, ad modum lacus leonum, munientes eam armis, baliſtis & bombardis, ſed inuanum laborabant, qui litus arabant. Nanq; frequentius deſperatio monachum facit.

¶ Anno domini 1484. erat ann⁹ biſextilis, literę dominicales, d. c. dies Paſchę, XVIII. menſis Aprilis, interuallum minus IX. hebdomade, & tres concurrentes.

¶ Eodem anno, ipſo die trium Regũ obiit dominus Wernerus Comes de Hädſteen, Lubicenſium armiductor validus, vir inſignis valde & animoſus, licet paucarum diuitiarum, libenter enim gaudebat & vina hauſit, & tamen ydropicus obiit.

¶ Eodem anno, die Lunę XII. Ianuarij conuocati ſunt omnes ciues Lubicen. in prætorium, ad audiendum fœdus ſex ciuitatum quod contraxerant, ſcil. vt mutuo ſibi aſſiſterent & ab inuaſoribus defenſarent, ſub certa aſtrictione & pœna, & placuit omnibus, quia plures principes minus diligebãt ciuitates, quibus tamẽ ſublatis, nuſquam eſt iuſtitiam, cultumque diuinum inuenire.

¶ Anno eodem, feria ſecunda ante Lætare proſtrarunt Rigenſes multos de ordine, quorum quoſdam occiderunt, quoſdam vero captiuos in ciuitatem duxerunt, & dabant gloriam Deo, quamplures quoque communis vulgi occiderunt, villanis tamen quampluribus pepercerunt, habebãt enim virilem campiductorem dictum Winold, qui poſtquam ordini adhæſiſſet, oſtentui eum vt aſſolet habebat, ideo indignatus, Rigenſibus amicabatur, & ad vota Deo propitio operabatur, exterminauit enim & depopulabatur terrãm, vſq; ad oppidum Wenden, ordine more vulpis latitante.

¶ Dehinc, circa Pentecoſtes, manu violenta, Rigen. occupabant caſtrum ordinis in ciuitate Rigenſi, circa fluuium Dune, & ſolo æquabant, eiectis omnibus, tamẽ corporis cum ſoſpitate, & certorum bonorum diſtractione, qui in eodem, nomine ordinis caſtro exiſtebant, ſemper eis Deo propitio, ſic cuculus duobus priuatus eſt nidis. Poſtea facta diæta voluit tota terra, ſcil. tam ſpirituales quam ſeculares, vt prædictæ duæ partes pacem inirent, ſub pœna totius deuaſtationis partis illius quæ pacem nõ diligeret, & ſic pacificati ſunt, Rigenſibus triumphãtibus, ordine vero mœrente, & aſpere contra ciuitatem imaginante. Capitulum enim Epiſcopum elegit Dominum de Swertzeburg, fratrem Epiſcopi Bremen. Ordo vero alium ad vrbem Romanam, cum pluribus literis Electorum Imperij miſit, qui poſt vincula & carceres Epiſcopatũ obtinuit, & cõfirmatus Liuoniam intrauit. Fuit enim Reualien. natus non minus tamen capitulum Rigenſe pro alio in vrbe Romana ſolicitauit, ſed nondum finis.

¶ Eodem anno, viſitationis Mariæ facta eſt grandis diæta in Kopenhauenis, per Iohannem Dacię Regem & ciuitaten. diebus multis, fere vſq; aſſumptionis Mariæ, vbi grauis querimonia mota eſt ab illis de Dantiſco & Lubek, contra domicellum Iacobum, nepotem Chriſtierni Regis Daciæ, & filium Mauritij, qui ſuis cum complicibus naues multas cum diuerſis bonis rapuit, ſed eadem æſtate in parti-

partibus Norwegiæ obiit, cuius animam multitudo inferorum ad baratra ouando perduxit. Reſtitutio ſæpius locum habet. Dereliquit tamen duos complices, Tzanderum Hobuden, & alium nomine Byning, primus proximo anno obiit, & gaudet cum domicello ſuo, prius tamen abſtulerunt in facie Angliæ III. Hiſpanorum naues, ſine cauſa, quas Domino Regi obtulerunt. Facientes enim & conſentientes eadem pœna plectuntur, vt dicitur ad Romanos I. Ciuitates tamen iſtis bonis ſe miſcere dedignati ſunt ſimpliciter, per generale edictum de ambobus.

¶ Eodem anno XXVI. Auguſti, facti ſunt Lubek conſulares, Hermānus Claholt, Caſpar Langhe, Hans Kerkring, & Hans Hertze, qui tamen diſpariter ſua gaudebant de electione.

¶ Eodem anno, die proxima ante vigiliam aſſumptionis Mariæ, quæ fuit Iouis, obiit Sixtus Papa IV. ſine ſacramentis, vt referebatur, & ceſſauit pompa Comitis Hieronymi nepotis ſui. Electus vero eſt in locum eius Iohannes Baptiſta, vir prudens & ſagax, toti orbi in optimis notus, de domo humili, ſed de virtute ſublimi, & vocatus eſt Innocentius VIII.

¶ Eodem anno fuit peſtis moderata in partibus ſtagnalibus, & quibuſdam Sclauiæ ciuitatibus, non ſine fletu multorum.

¶ Iſtis iiſdem diebus fuit quidam Legatus cum remiſſione plenaria in Suecia, vbi iſta æſtate præualide ferbuit peſtilentia, & iſte miro modo explumauit pauperes Chriſti, ſingulis tamen ſuperioribus ſine eorum damno conſentientibus. O Petre, non tibi dixit Chriſtus, mulge, aut tonde, ſed paſce, paſce, paſce, Iohannis XXI. ideoque aperuit infernus os ſuum ſine termino, & intrabunt maiores ſine numero, Iſaiæ V. Gratia autem conceditur paruulo & exiguo, Sapien. VI.

¶ Hoc etiam anno tantæ fuerunt fruges, quod ex mera Dei gratia vna ſiliginis laſta IX comparabatur marcis, id eſt, ſex florenis Rhenen.

¶ Eodem anno, ſtatim poſt Michaelis intendebatur frigus ſatis dure, ferme vſque natalis Chriſti, dehinc ſemper dulcis aura habebatur, victualia tamen quam plurima detinebantur in locis ſuis, ne ciuitatibus ante purificationis Mariæ approximarent. Plures quoque naues Bergen. periclitatæ ſunt, cum tamen eſſent in confinibus Imbriæ.

¶ Anno domini 1487. erat primus annus poſt biſextilem, b litera dominicalis, aureus numerus IV. Interuallum VII. & vna concurrēs. Dies Paſchæ II. Aprilis.

¶ Hoc anno, ſub octauis trium Regum cōfœderati ſunt ciuitaten. in Lubek, ſub certa pœna & aſtrictione: vt ſi vna periclitaretur aut à quibuſdam principibus grauaretur, omnes ſibi iuxta ſuam qualitatem, quantitatemque ſubſtantiæ ſuccurrerent. Namque Magnus, Dux Magnopolis, ab vno naufragante nauium Bergenſium, fecit auferri, de litore circa Bucow, vltra C.L. currus onuſtos, contra illud de acqu. re. do. l. qua ratione. in fine. & C. de furtis. L. Meum. & extra de raptoribus. c. Excommunicationi. Item in ſumma confeſſio. li. II. ti. v. q. XXVII. Ideo ciuitatenſes indignati ſunt, & clanculo de ſalubriori remedio cogitabāt, quod tamen principes minime latitabat, nam eorum amici ſermone latino eis de vna ciuitatum præauiſamenta, licet illicita, totis præcordiis præſtabant.

¶ Item, poſt Chriſti natalem obiit deuotus vir Andreas Waghendriuer, æternus iuxta propriam confeſſationem poſſeſſor inferni.

¶ Eodem anno, die Veneris poſt purificationis, cum illuſtres Duces Magnopolenſes, Magnus & Balthaſar fratres, & præſertim Magnus, omnes ſuos nobiles de tribus eorum terris, quaſi in vmbilico imperij eorundem in medio cāpo conuocaſſent, & querimoniam contra ciuitatenſes propoſuiſſent, reſpōderunt militiæ maiores, dicentes ſe in omnibus velle ſuis principibus ſubiici ſed contra ciuitates agere non poſſe, ex quo ſcirent quod ſi deliquiſſent, in iuſto dictamine aliarum ciuitatum libentius ſtarent. Efferbuit Princeps Illuſtris Magnus iracundia magna, contra viros ſenſatos, dicens, ſe velle aduocare exteros non cum eorum lucro, & ſic equum aſcendens, curiam ſancti Anthonij cum ſuis adiuit.

¶ Eo-

¶ Eodem tempore Roſtochicenſes, non ſiñe aliarum ciuitatum commiſſione, captiuum duxerunt quendam pręfectum, dño Duce auctore, pręſidio Swaen, nomine Gerardum Vreſen, quem altera die decapitabant, eo quod cũ ſuo conſorte, Oldeſwagher, præfecto de Bukow, piſces collegiſſet Bergenſes de naui, ibidem in litore Bukowenſi periclitanti, & commotus eſt Dux illuſtris Magn⁹, fecitq; eũdem Oldeſwagher cum LX. equis ſaluum perduci de Bukow in Suerin, ſciens ciuitatenſes ſitire ſanguinem eius, tanquam inſignioris latronis, more Barabbę, præ Gerardo Vreſen iam decapitato. Sic perit gloria, faſtuſq; mundi cruentantis.

¶ Anno eodem XVI. Martij, veſpere poſt horam IV. Aſtrologi vaticinati ſunt vniuerſalem Solis fieri eclipſin, ex qua imaginantur ſtrages plurimas, mortalitateſque certis in locis non modicas, ſed ſi vult Dominus, conuertit omnia ſolus. Tolle prothoplaſti peccatum, & mors non erit, & tamen cæli mouentur, ſol lunaque eclipſantur. Ideo ait Alfarabius, quod hæc ars pro parte mendax eſt & hominibus ignota, & hominum infatuatiua, quia ſpiritus malignus ſæpiſſime ſe illi immiſcet, & pro Aſtrologo Nigromanticum efficit, vt in fine finali animam miſeram decipiat, & ad inferos perducat. Doctrina tamen ſanctorum nõ eos culpat, qui naturales effectus ſtellarum vere nouerunt, & prædicunt, Geomantia, Hydromantia, Matheſi, Ciromantia, ceteriſque erroribus dimiſſis. In voluntariis tamen ſæpe falluntur, vt prædictum eſt anno LXXXII.

¶ Hæc ad præſens de Sclauia inferiori pedetentim raptimque, de temporum quoq; decurſu dicta ſufficiant. In maioribus voluminibus latiora poterint perſcrutari. Vnum tamen non lateat omnes, quia ſingulæ hiſtoriæ vix ſine fauore ſcribuntur, quia varij varie loquuntur, veritatemque proſequuntur. Ipſi quoq; omnes peribunt, & vt veſtimentum veteraſcent, dominus autem idem ipſe eſt, qui ſemen iuſtorum diriget in ſeculum. Ipſi la⁹ & gloria per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

¶ Eſt enim certus modus cõuiuendi ſecularibus, qui à clericis & ſacerdotibus non ſemper verba Euangelij tempore collationis audire dignãtur. Ideo ne ſimplex ſacerdos aut clericus, vt ſurdus & mutus coram laicis compareat, habeat hic, vnde per temporum exigentia reſpondeat. Laicus enim ſæpius fabam crudam, pluſquam ſucaram, cinamomumq; penſat, cum ſcriptum ſit: Sanam enim non ſuſtinebunt doctrinam, ad fabulas quidem conuertentur.

FINIS eſt Chronicæ Sclauicæ, de Lubek, Hamburg, Luneburg, VViſmaria, Roſtoch, Sundis, & ceteris ciuitatibus.

HEL-

HELMOLDI PRESBYTERI BVZOVIENSIS CHRONICA SCLAVORVM LIBER VII.

CAPVT XVIII. ET VLTIMVM, QVOD HACTENUS in impreſſis Codicibus deſideratum eſt, & totam Helmoldi Hiſtoriam perficit atque abſoluit.

SEQVENTI Anno indicta eſt curia in Aldenburg, quæ alio nomine Pliſne nuncupatur, vbi etiam ingens patrimonium Imperator poſſedit Comitis Rabbodonis cũ Caſtro Leiſnick & Colditz, quod Fridericus Imperator quingentis marcis à Comite memorato cõparauit. Illuc conuenerunt Myſnenſes & Ciſnenſes, Poloni quoque, Boemi & Vngari, ibiq; multis negotiis determinatis à pace iurata quæ in omnibus curiis præcedentibus firmata eſt, dominus Rex faciem ſuam conuertit Brunſwich, vbi feſtum Pentecoſtes ſolenniter celebrauit. Ad quod Rex amicos tantum familiares adeſſe voluit, Archiepiſcopum videlicet Magdeburgenſem, Haluerſtadenſem electum, Hildenſemenſem Epiſcopum, Mersburgenſem Epiſcopũ, Hauelbergenſem Epiſcopum, Corbeienſem Abbatem, Wertinenſem Abbatem. Aderat quoque totus feſtinus Dux Bernhardus Landgrauius, Palatinus Comes Rheni, Miſnenſis Marchio, Conradus Marchio, Wilhelmus Dux Luneburgenſis, Marchio de Brandenburg Comitum vero non erat numerus, militum plurima multitudo, quibus omnibus honeſtiſſime & abundantiſſime de impenſa Rege adminiſtratum eſt. In ſancta vero die miſſa inchoata dominus Archiepiſcopus Magdeburgenſis Miſnenſem Marchionem pro nota excommunicationis Diuinis intereſſe noluit. Quem cum Dominus Rex à ſuo propoſito nullo modo reuocare potuiſſet, Marchionis conſulens verecundiæ cum ipſo Eccleſiam exiuit. Sequẽti vero die conſilio Principum ſatisfactione à Marchione promiſſa controuerſia illa ſopita eſt. Nec peccaſſe puto dum miſceo ſeria ludo, quia non eſt ſatis, pulchra eſſe poemata dulcia ſumpto. Cum igitur omnium lætitia abundaret, Bernardus Dux inruitus Leonem fuſilem, qui à Duce Henrico ibi ſublimatus eſt, ait. Quouſque hiatum vertis ad Orientem. De fine iam habes quod voluiſti, conuertere nunc ad aquilonẽ. His verbis omnes in riſum conuertit non ſine admiratione tamen multorum, qui hoc dictum altius intelligebant.

CAPITVLVM XIX.

FINITA autem feſtiuitate Rex abiit Goslariam & ordinatis ibi quibuſdam negotiis proceſſit Walkenrede, vbi inuenit Abbatem de Morimunde, cum aliis quinquaginta duobus abbatibus ſui ordinis, qui eum omnes ſuæ fraternitatis ſocium & Orationis fecerunt, & ſic Regem ſecuti ſunt ab ipſo large procurati, vſque Erbipolim, vbi cum maxima ſolennitate ſuſceptus eſt dominica, Domine in tua miſericordia, cum hymnis & laudibus Dei. Cantus autem hic erat. Adueniſti deſiderabilis. Aderant ibi legati Domini Apoſtolici, Hugo Hoſtienſis Cardinalis & Epiſcopus, Leo Sabienſis Cardinalis & Epiſcopus, cũ maxima copia Prælatorum & Principum, ſacerdotum & Clericorum. Inter quos erat Archiepiſcopus Moguntinus, Sigfridus Colonienſis, Theodoricus Treuerenſis, Iohannes Salceburgenſis, Euerhardus Argentinus, Heinricus Auguſtienſis, Sigfridus Conſtantienſis de Triſuge Epiſcopus, Otto Patauienſis, Managoldus Ratiſponenſis, Heinricus Baſilienſis, Ludolphus Hildenſemenſis, Hartbertus Verdenſis, Iſo Haluerſtadenſis, Hauelbergẽſis, Abbas Co-

no

no Elewagenſis, Abbas Vuldenſis, Herſeueldenſis, Corbergenſis, Prumenſis, Wircenbergenſis. Hos ſequuntur nomina regum ſiue Principum, Odackerus Rex Boemiæ, Marchio de Mereren, Luppoldus dux Auſtriæ, Bernhardus dux Saxoniæ, Ludouicus dux Bauariæ, Dux Bertholdus de Ceringe, Dux de Lurringe, Dux Brabantiæ, Marchio Miſnenſis, Conradus Marchio de Laudesberge, Marchio Adelbertus de Brandenburg & alij quam plures. Ordinatis igitur ibi multis negotiis & firmata pace, ſicut in omnibus curiis ſupradictis, Domin⁹ Rex pro ſpeciali negotio aſſumptis tãtum cardinalibus, prælatis & Principibus ſacerdotibus cum literatis & legis peritis, de legitimanda filia Philippi Regis ſic omnibus generaliter exorſus eſt. Rogamus omnes vos in Domino, primo Cardinales qui de auctoritate ſiue conſilio Domini Apoſtolici adeſtis, ſummos etiam Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & alios, quos Eccleſiaſticus ordo diuerſis gradibus diſtinguit, excellentium quoque Regum, Ducum, Principum, vt verba noſtra attendatis. Deus cæli poſt multas aduerſitates cum beneplacito omnium Regnum nobis donauit, ita vt non immerito cum gratiarum actione ei dicere poſſimus, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput Anguli, à Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Quod cum luce clarius conſtet omnibus, & oprio nobis non deſit de Illuſtriſſimis fœminis quas habet orbis Romanus quibus ſponſam ſiue coniugem eligere poſſimus, tamen quia tam celebris conuentus pendet de articulo filiæ Philippi Ducis Sueuiæ, quam noſtram conſanguineam nemo dubitat, veſtro nos ſubmittimus arbitrio ſiue cõſilio, vt iuxta ſalutem animarum veſtrarum ſincere deliberetis, omni ſcrupulo poſtpoſito fauoris ſiue timoris, quid nobis ſuper hoc ſit faciendum. Si enim ſex millibus annorum victuri eſſemus, magis omni tempore cælibem eligeremus ducere vitam, quam cum animę periculo ſortiri vxorem. Nemo gloriam, generoſitatem, diuitias, caſtra, huius virginis attẽdat, quæ omnia ſaluti animæ æquiparari non poſſunt. Hæc enim omnia nobiſcum ſunt. Si vero ipſa caſtra quatuor diſtribuantur ſororibus, quas hæc contingit hæreditas, parum eſt quod reſtat. Nunc igitur, vt dictum eſt, ſuper hæc deliberetis vt congruum nobis reſponſum reddatis. Omnibus igitur ad colloquium locum dantibus Rex ait Henrico fratri Palatino qui à dextris eius erat. Volumus vt ſedeas, ne quem tua præſentia de vlla ſuſpicione terreat. Facta igitur longa deliberatione, tandem ad Dominum Regem reuerſi ſunt. Poſuerant autem verba in ore Lupoldi Ducis Auſtriæ viri facundiſſimi & literati, qui ſic coram Rege locut⁹ eſt: Domine Rex placet vt audiatis reſponſum Cardinalium, prælatorum & Principum. Ad hæc Rex. Audio. Et ille. Nouerit ſublimitas veſtra, quod iſte tam celebris conuentus Çardinalium aut bonitatem Domini Papæ præferentium ſummorum prælatorum & Principum & omnium literatorum omnino nobis expedire decreuit pro bono pacis, & ſtatu Romani orbis, vt virginem de qua mentio habetur, vxorem ducatis: hoc addentes, vt omnis auferatur trepidatio duas congregationes monachorum pręclaras liberrime conſtruatis. Nos quoq; vobis non deerimus facultates & eleemoſinas large erogando, ſacerdotes etiam ſiue alij inferioris ordinis in miſſis & orationib⁹ ſubueniendo. Ad hæc Rex: Nos conſilium ſanum & bonum tantæ autoritatis non refragantes veſtris acquieſcimus dictis. Igitur vocetur puella. Quæ cum à Pontificibus ſiue Principibus glorioſe adducta fuiſſet; Rex conſurgẽs de throno ſuo eam cum inclinatione recepit. Quare inclinante proferens annulum eam coram omnibus ſubarrauit, & in oſculo recepit, & ipſam inter Cardinales, quorum cathedra è regione coram facie Regis erat reſidere præcipiens ſic omnibus ait. Ecce Reginam habetis; ipſam, vt decet, honorate, ordinatis etiam legatis honoratis honeſtiſſime eam vna cum ſorore vſque Brunſwich deduci præcepit. Ipſe vero in terra remanſit, & peragratis illis partibus de conſecratione Imperiali tractare cœpit.

Capitvlvm XX.

IGITVR poſt feſtum beati Iohannis Baptiſtæ curiam indixit celebrem in ciuitate Auguſta, vbi conuenerunt omnes illius terræ Principes, cum quibus habuit myſterium conſilij ſui, vt ipſis cooperantibus honorifice cum gloria & honore Teutonicorum Imperialem perciperet benedictionem. Ad quod negotium deputati ſunt plurimi tam prælati quam Principes ſeu omnes qui regalia tenebant, Archiepiſcopus Treuerenſis, Magdeburgenſis, Erbipolenſis, Argentinus, Spirenſis, qui & Cancellarius Wormatienſis, Baſilienſis, Conſtantienſis Patauienſis Epiſcopus de Chuore, de Auguſta, de Euſteth, de Praga, de Olmoth, Abbates de Augia, de Sancto Gallo, de Kempe, de Wurzeburg, de Selſe, de Prume, de Ebſterna quibus adiuncti ſunt Principes, Dux Bauarię, Dux Lutringiæ, Dux Ceringiæ, Dux de Katinthia, Dux de Mereren, Marchiones & Comites plurimi. Cæteri qui remanſerunt theſauris innumeris in ipſa profectione Regi ſubſeruierunt; ſicq; circa aſſumptionem beatæ Virginis Alpium iuga ſcandere cæpit. Relictaq; ciuitate quæ ex aquæ nomine naturaliter Cynſbrucge dicitur proſpere tenuit Brixiam, vbi Atthaſis fluuius occurrit, per cuius deuexum deſcendens venit Tarentum. Quo relicto venit ad tranſitum arctum montibus præcluſum, qui Veronenſium Cluſa dicitur. Vbi caſtrum eſt firmiſſimum, quod ex longa antiquitate vrbis Hildebrãdi dicitur. Illuc robur erat fortium propter amplitudinem ipſius Caſtri, qui cõtra Veronenſes Werram diutinam habẽtes eos non parum infeſtabant. Adueniente igitur Rege ipſum caſtrum ei offerunt, per quod plurimum toti terræ fuerat dominatus. Veronenſes tamen adhuc ipſos caſtellanos infeſtare non timebant, ſicque offenſam Regis incurrerunt. Poſtea tamen datis multis millibus marcarum in gratiam recepti ſunt. Dominus igitur Rex procedens magnifice receptus eſt à Mantuanis & Cremonenſibus, vnde Poeta: Mantua vę miſeræ nimium vicina Cremonæ. Verum poſt tranſitum Padi Parmonenſes & Pontremulenſis Regem cum gaudio ſuſceperunt. Nec defuerunt Mediolanenſes, Genuenſes, Lucenſes, cũ aliis ciuitatibꝰ, ciuitates ſuas tripudiando offerentes & Gazis innumeris & muneribus eum honorantes. Vbi cũ per tempus ſtetiſſet, & in ciuitatibus illis multa ordinaſſet, tranſita ciuitate magna, quæ lingua eorum Synis vocatur, vbi per dies aliquot ſteterat, venit ad ciuitatem, vbi paſſa eſt beata Chriſtina, quæ de nomine eius Stagnum ſanctæ Chriſtinæ vocatur. Vnde procedens cum omni comitatu ſuo venit Byternis; vbi cum magna ſolẽnitate & multo comitatu tam Cleri quam populi occurrit ei Dominus Apoſtolicus Innocẽtius. Quanto autem gaudio & cordis exultatione ſe mutuo receperint ex multis complexibus & oſculis vel etiam profuſis eorum lacrumis, quas abundantia lætitiæ produxerat, præſentis ſcripti depromere nequit inopia.

Capitvlvm XXI.

IGITVR in feria ſexta, quæ fuit poſt feſtum beati Michaelis quod tunc feria tertia celebratum eſt, venit Dominus Rex ad limina beati Petri cum magna deuotione adorare ſanctos Dei Apoſtolos, ſimul etiam vrbem regiam omnibꝰ modis honorare. Habuit etiam in comitatu ſuo ſex millia loricarum, exceptis baliſtariis & innumera militia prælatorum & Principum. Dominica igitur die vt dictum eſt, poſt feſtum Michaelis cum proceſſio fieret ad atrium beati Petri, facta eſt preſſura nimia aduenientium, & occurſantium ad gradus Monaſterij beati Petri, & omnis via negabatur proceſſioni, ſed larga manus Regis cum maxima copia ſpargebat argenteos, & tandem vix obtinetur aſcenſus. Nec defuerunt miniſtri cum lanceis & fuſtibus reprimere tumultus. Sicque in Dominica Da pacem Domine, Dominus Imperator cum magna pace & tranquillitate & iucunditate conſecratur & coronatur, omnibus magnifice lętantibus & cantantibus, Fiat pax in virtute tua. Et quia ipſe ſummo ſtudio ſemper paci ſtudebat,

bat, ſperamus ipſum officium pacis & vnitatis Eccleſiæ Dei, quæ diu concuſſa fuit, à Deo obtinere ſolatium. Finito officio Dominus Papa Imperatorem deuote vocat ad cōuiuium. Quem Dominus Imperator precibus inſtantiſſimis obtinet venire ſecum. Cum igitur ventum fuiſſet ad equos, Imperator nō immemor Apoſtolicæ reuerentiæ quæ exhibenda eſt ipſorum Vicario fideli & reuerendo Papæ Innocentio ſtrepam ipſius deuote apprehendit. Sicq; ad locum conuiuij venitur vbi de Imperatoris magnificentia ſimul diues in vnum & pauper large procuratur. Nec prætereundum quod Waldemarus Bremenſis electus, pauper & exul per interceſſores obtinere potuit, vel per ſe ipſum limina Apoſtolicæ pietatis, quæ claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit, & ſeptuagies ſepties errata dimittere conſueuit omni ſollicitudine & deuotione pulſare non ceſſauit, omnem reatum inobedientiæ pænitens cum omni ſatisfactione emendare promittens. Verum quia idem caſus multipliciter erat perplexus, nihil ſuper his fuit determinatum niſi vt in pontificialibus celebraret, non tamen in Bremenſi Eccleſia.

CAPITVLVM XXII.

VENIAM legentium peto, ne quis præſumptionis vel temeritatis arguere me velit, quia iſta dictauerim ſciens, quod multi Regum vel Pontificum ſcripſerunt facta; ſed ſicut ab initio dictū eſt, non temeritate, ſed caritate iſta proſequutus ſum, volens continuare hoc dictamen operi Helmoldi ſacerdotis, qui de ſtatu terræ noſtræ, & de regibus ſiue Principibus multa præmiſerat. Præcipue vero de vocatione vel ſubactione Sclauorum, quæ per nobilem Ducem Henricum facta eſt, memoriæ fidelium intendo perennare. Neque enim iſta obliuioni tradenda puto, cum omnes oculata fide perſpiciant gloriam Eccleſiarum, deuotionem fidelium, fidei & religionis incrementum in his borealibus regionibus, vbi ſedes erat ſathanæ, nunc vero flat⁹ auſtri, videlicet Spiritus ſancti gratia, quæ fugato Aquilone perflatis hortis fidelium, innumera virtutum fluere facit aromata. Nec offendat quemquam, ſi ſecundum ordinem hiſtoriæ modo læta ſiue proſpera vel etiam ponam aduerſa, quia iſta oportuit in notitiam venire, & illa non omittere. Deus enim quandoque ad ſalutem ſuorum fidelium, quibus omnia cooperantur in bonum, nunc permittit proſpera, nunc flagella. Si vero aliquid occurrerit non ex toto ordine ſuo proſequutum ipſum deputet aſſertori, non dictatori. Hoc ipſum tamen emendationi fidelium deuotus relinquo, multum gaudens, quod de bono principio lætum finem teneo.

EXPLICIT.

ANNALES AB ANONYMO QVODAM CIRCITER ANNVM DOMINI 1288. CONSCRIPTI.

ANNO gratiæ I. prima ipſius die, Auguſti Cæſaris XLII. orbis conditi quinquies M.C.XCIX. repromiſſionis M.DCCCC.XL. Romæ cõditæ DCC.LI. decemnouennalis cycli II. Indictione quarta, concurrente V. epacta XI. natus eſt ſummi patris & Mariæ virginis intemeratæ filius.

Anno gratiæ II. Herodes occidit infantes.

Anno gratiæ VI. Herodes moritur XLVIII. annorum.

Anno gratiæ VIII. Auguſtus moritur LXXV. annorum.

Anno gratiæ XVI. Tiberius priuignus Auguſti regnauit annis XXIII.

Anno gratiæ XVIII. Ouidius in exilio moritur.

Anno gratiæ XXX. hoc eſt, Tiberij XV. Iohannes baptizauit Saluatorem.

Anno gratiæ XXXI. Iohannes decollatur.

Anno gratiæ XXXIII. Dei filius crucifigitur, reſurgit & aſcendit.

Anno gratiæ XXXIV. Iacobus Hieroſolymis Epiſcopus ordinatur.

Anno gratiæ XXXVII. Petrus Antiochiæ in Epiſcopum leuatur. Stephanus lapidatur.

Anno gratiæ XXXVIII. Gaius fit Cęſar.

Anno gratiæ XL. Iudæi cladibus exagitantur.

Anno gratiæ XLII. Matthæus ſcribit Euangelium in Iudæa.

Anno gratiæ XLIII. Claudius regnat, & Symon Magus venit Romam.

Anno gratiæ XLIV. fundata eſt Antiochia.

Anno gratiæ XLIV. XLV. Petrus ſedem Pontificatus Romæ accepit.

Anno gratiæ L. Paulus poſt paſſionem Domini anno II. baptizatus apud Athenas prædicauit, Dionyſium conuertit.

Anno LVII. Nero regnauit XIV. annis. Et Simon auctor Simoniacæ hæreſis claruit.

Anno LVIII. Paulus vinctus Romam mittitur, & Petrus ei occurrit.

Anno LXIII. Iacobus lapidatur.

Anno LXIV. Marcus patitur.

Anno LXV. Perſius moritur.

Anno LXVI. Lucanus moritur.

Anno LXVIII. Seneca patruus Lucani inciſione venæ moritur.

Anno gratiæ LXX. Lucas Euangelium ſcripſit. Petrus crucifigitur. Paulus decollatur.

Anno gratiæ LXXII. Veſpaſianus regnat, & in Iudæa Imperator ab exercitu proclamatur.

Anno LXXIV. Hieruſalem à Tito capitur.

Anno gratiæ LXXXI. Titus regnat, vir omnibus valde amabilis. Nicolaitarum hæreſis à Nicolao, cuius mentio fit in actibus Apoſtolorum, oritur.

Anno LXXXIII. Domitianus frater Titi regnat, ſub quo Iohannes Apoſtolus in exilium relegatus. Iſte demens factus eſt, ita vt omnibus amotis & palatio clauſo, muſcas perſequeretur.

Anno LXXXIX. Dionyſius apud Gallias decollatur.

Anno XCIX. Iohannes Epheſum rediit.

Anno gratiæ C. Iohannes Apoſtolus apud Epheſum obdormiuit.

Anno gratiæ CLXXXVIII. Origenes Alexandriæ naſcitur.

Anno gratiæ CCVII. Perpetua & Felicitas Chartagini beſtiis deputantur.

Anno

Anno gratiæ cc.xxiv. Alexander regnauit. Huius mater Mammęa conuerſa eſt ad fidem, Origenis doctrina.

Anno cc. xlvii. Philippus regnat. Hic primus Imperator cum filio ſuo Philip, Chriſtianus effectus eſt.

Anno cc. lvii. Origenes presbyter, ætatis ſuæ anno lxx. moritur, & in Tyro ſepelitur. Hieronymus dicit ſe quinq; millia librorum eius legiſſe.

Anno cc. lxxxii. Probus regnat, cuius pater ruſticus & hortorum cultor fuit.

Anno cc. xc. Diocletianus regnat, qui Maximianũ, quamvis de ruſtico genere, Cæſarem fecit. Mauritius & ſocij eius paſſi ſunt.

Anno gratiæ cc. xi. Conſtantinus regnat, quem Syluester Papa baptizauit.

Anno ccc. xvii. beatus Nicolaus claruit.

Anno ccc. xlv. Athanaſius Alexandriæ Epiſcopus à Conſtante fugatur, à Treuerorum Epiſcopo ſuſcipitur, vbi in crypta latens, pſalmum: *Quicunq, vult*, compoſuit, ſed anno Domini ccc. xlix Alexandriam rediit.

Anno gratiæ ccc. lxxv. Martinus Turonenſium fit Epiſcopus.

Anno ccc. lxxxiv. Synodus Conſtantinopoli ſub Damaſo Papa.

Anno cccc. beatus Martinus migrauit ad dominum.

Anno cccc. iv. Synodus Alexandriæ propter doctrinam Origenis. Iohannes Chryſoſtomus claruit, quem Arcadius, inſtinctu vxoris ſuæ Eudoxiæ, miſit in exilium.

Anno cccc. vii. Seuerus vitam beati Martini ſcripſit. Iſte ſilentium vſque ad mortem tenuit, quia à Pelagianis deinceps fuit.

Anno cccc. xviii. Corpora ſanctorum Stephani, Gamalielis & aliorum Luciano reuelata ſunt.

Anno cccc. xxiii. Hieronymus obiit.

Anno cccc. xxvii. Auguſtinus obiit.

Anno cccc. xlvi. Brictius obiit.

Anno cccc. liii caput Iohannis Baptiſtæ reuelatur.

Anno gratiæ D. iii. Boetius claruit.

Anno D. xxvii. Benedictus pater in monte Caſſino claruit. Priſcianus librũ ſuum compleuit.

Anno gratiæ D. xxxii. Dionyſius abbas Romanus paſcalem cyclum inchoauit.

Anno gratiæ D. xlt. Hypapante Domini ſumpſit initium apud Byzantium.

Anno D. xliii. Quidam Italus Andreas, per villas diſcurrens eũ cane rufo & cœco ſtetit in medio populi, & aſtantes poſuerunt in terra annulos cuiuslibet metalli, quos ille cooperuit, & ad eius præceptum canis ſingula tulit, & vnicuique, quod poſuerat, dedit. Similiter diuerſorum Imperatorum numiſmata iuſſus ſecundum nomina porrigebat. Interrogatus oſtendebat fornicarios, adulteros, auaros, magnanimos, deuerneatos, ita quod dicebant, quod ſpiritum Pythonis haberet.

Anno D xlix. cæpit feſtum diuiſionis Apoſtolorum in Conſtantinopoli.

Anno D. lxxvi. Gregorius Magnus floruit, & moralia ſcripſit.

Anno D. c. iii. Anglia conuertitur cum Eberto Rege. Tunica Domini inconſutilis inuenitur in Zaphat, quam Gregorius Antiochenus, Thomas Hieroſolymitanus, & Iohannes Conſtantinopolitanus Hieruſalem perduxerunt.

Anno D. c. vi. Longobardi deſtruxerunt monaſterium beati Benedicti in monte Caſſino.

Anno D. c. xlii. beata Gertrudis obiit.

Anno D. c. lxii. Oſwaldus martyrio coronatur.

Anno D. c. lxx. Conſtantinus regnauit. Beatus Lambertus claruit. Tunc celebrata eſt vi. Synodus vniuerſalis Conſtantinopoli, ſub Papa Agathone &

Conſtantino Principe, reſidentibus CL. Epiſcopis, contra Pyrrhum hæreticum & ſocios eius. Prima fuit in Nicæa contra Arrium cum CCC. XVIII. patribus ſub Papa Vigilio, & Principe Conſtantino. Secunda Conſtantinopoli CL. patrum contra Macedonium ſub Damaſo Papa & Gratiano principe. Tertia in Epheſo CC. Patrum contra Neſtorium Auguſtæ vrbis Epiſcopum, ſub Theodoſio Magno Principe, & Papa Cæleſtino. Quarta in Chalcedone Patrum DC. XXX. contra Eutychen, ſub Leone Papa, temporibus Martiani Principis. Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum ſub Vigilio Papa & Iuſtiniano Principe. Sexta de qua iam diximus.

Anno gratiæ DC. XCIII. Beda venerabilis Anglorum Pater claruit.

Anno DCC. XVIII. Leo regnat. Beda venerabilis presbyter obiit.

Anno DCC. XLV. Voldenſe Monaſterium fundatum eſt.

Anno DCC. LI. beatus Bonifacius paſſus eſt. Willehadus properauit in Friſiam.

Anno DCC. LVI. Karolus tendit in Italiam, deinde Saxoniam. Saxones baptizantur & poſtea fidem violant.

Anno DCC. LXXXVIII. fundata eſt Eccleſia Bremẽſis, & ibidem Epiſcopus conſtituitur Willehadus, & duobus annis ſedit.

Anno DCC. XCVII. Karolus venit in locum Albiæ, qui ab eodem eius aduentu Karleſſandr dicitur. Willericus in Brema fit Epiſcopus & ſedit annis L.

Anno DCC. LXXXIX. Tranſlata eſt beata Maria Magdalena in Wizeliacenſem Eccleſiam, à quodam monacho Babilon appellato.

Anno DCCC. X. fundata eſt Eccleſia Hammenburgenſis.

Anno DCCC. XV. Lodewicus Karoli filius regnat. Beatus Anſcharius claruit.

Anno DCCC. XXXIII. Anſcharius Hammenburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus ordinatur, & ibidem Metropolis omnium aquilonarium regionum conſtituitur.

Anno DCCC. XL. Normanni Hamburg cremauerunt omnibus conſumptis, & Anſcharius vix euaſit.

Anno DCCC. XL. Lodewicus filius Lodowici regnauit XXXVI. annis & fratres quatuor regnum diuiſerunt. Lotharius cum nomine Imperatoris poſſedit Italiam, Lothewicus Germaniam, Pipinus Aquitaniam, Karolus Galliam, Anſcharius Ramensloenſem fundauit Eccleſiam in poſſeſſione cuiuſdam matronæ.

Anno DCCC. XLIV. Leudericus Bremenſis Eccleſiæ Epiſcopus obiit. Anſcharius ei ſucceſſit. Nam Nicolaus Papa Bremẽſem Eccleſiam à Colonienſi exemit, & eam cum Hammenburgenſi adunauit, ibique Anſcharius annis XVIII. ſedit. In Hammenburch autem XVI. annis. Statim Anſcharius Sleſwic fundauit, & multos Danorum conuertit.

Anno DCCC. LV. Beatus Anſcharius obiit, qui annis XVII. poſt compoſitionem ſuæ & Bremenſis Eccleſiæ vixit. Reimbertus diaconus eius ſucceſſit.

Anno DCCC. LXXXII. Buccenſis Eccleſia fundatur à Remberto.

Anno DCCC. LXXXVIII. Beatus Rembertus obiit. Adalgarius Corbienſis monachus ei ſucceſſit.

Anno DCCCC. III. Slaui Hammenburgenſem Parochiam deſtruxerunt.

Anno DCCCC. VI. Otto magnus filius Henrici regnat. Vnni Archiepiſcopus obiit. Cui Adeldagus ſucceſſit.

Anno DCCCC. LXI. Otto rex coronatur Romę à Leone Papa in Imperatorem. Adeldagus Epiſcopus rediens de Italia, Benedictum Papam ab Ottone depulſum ſecum duxit, qui in Hammaborch permanſit. Qui cum eſſet Romanis poſcentibus reducendus, apud Hammaborch in pace quieuit IV. Nonas Iulij.

Anno

Anno D. CCCC. LXXXVIII. Adeldagus Archiepiſcopus obiit. Cui ſucceſſit Libentius.

Anno M. I. fundata eſt Eccleſia Herſeueldenſis à Comite Henrico.

Anno M. XIII. Libentius Archiepiſcopus obiit. Cui Vnwanus ſucceſſit, qui Eccleſiam Hammenburgenſem penitus deſolatam renouauit, Canonicis ibidem inſtitutis.

Anno gratiæ M. XXI. in villa Colbize in Saxonia, in monaſterio ſancti Magni martyris, completis matutinis, in nocte natiuitatis Domini ceperunt corizare XV. viri & III. mulieres in cœmiterio. Presbyter cum primam Miſſam inchoaret non ceſſauerunt à cantilenis & chorea, donec ipſe volens inſolentiam eorum cōpeſcere, acceſſit ad eos, rogans vt quieſcerent. Nolebant. Quibus presbyter imprecatur. Dominus; vt potentia Dei & meritis ſancti Magni martyris ſic inquieti annum ducatis, qui verba eius ſubſanantes perſtiterunt cantando. Erat autem vna trium mulierum filia presbyteri nomine Merſindis, quam iubente presbytero frater matris eius Iohannes brachio appræhendens nitebatur extrahere à chorea, & brachium eius detraxit à corpore, nec tamen gutta ſanguinis emanauit; quæ tamen cantando & pedibus ſtrependo cūm aliis in chorea per annum remanſit; ſex menſibus euolutis terræ vſque ad genua ſunt immerſi. In illo anno nec comederunt, nec biberunt, nec pluuia eos irrigauit, tegumenta facta ſuper eos deiecta ſunt, veſtimenta & calciamenta eorum non ſunt attrita: vngues eorum & capilli non creuerunt. Anno euoluto immerſi ſunt terræ vſque ad latera. Tunc die natiuitatis Domini venit ibidem Herbertus Colonienſis Archiepiſcopus & orationem fecit ſuper eos, & à ligatura qua manibus ſe tenebant inuicem ſoluit eos, & ante altare ſancti Magni ductos reconciliauit, ſed ante altare, ſopor inuaſit eos, & ibidē tribus diebus & noctibus continuis dormierunt. Vnus vero ex eis Iohannes nomine cum filia presbyteri & cum duabus aliis fœminis ſolo proſtrati ſtatim ſpiritum emiſerunt. Alij poſt excitationem ſe leuantes ad propria redierunt, cibum ſumentes, ſed in recordationem huius ſigni mirifici, vſque in diem mortis non ſunt à tremore capitis liberati. Quidam ex eis emendati ſunt in tantum, vt ex diuina gratia poſt mortem miraculis coruſcant.

Anno M. XXXII. Libentius Archiepiſcopus obiit, cui Hermannus ſucceſſit, & vix ſedit tribus annis.

Anno M. XXXV. Hermannus Archiepiſcopus obiit; cui Bezelinus cognomēto Alabrandus ſucceſſit.

Anno M. LI. Albertus Archiepiſcopus fundauit Eccleſiam beati Pauli iuxta Bremam de bonis quæ hoſpitali pertinebant. Item ſanctorum Willehadi & Stephani in Sullenberghe, cuius fundamēti veſtigia adhuc apparent in eodem monte.

Anno M. LXVIII. Albertus Archiepiſcopus curiæ Imperiali, à qua alienus fuerat, reſtitutus Epiſcopatui ſuo, duodecim Epiſcopatus facere diſpoſuit, abſque hiis quos in Dacia habuit. Primum in Palmis, II. in Hilegenſtat, III. in Raciſborch, IV. in Haldenborch, V. in Mikelenborch, VI. In Stadio, VII. in Liſmona, VIII. in Wildenhuſen, IX. in Brema, X. in Verda, XI. in Ramtola, XII. in Freſia, ſed in Hammaborch patriarchatum efficere cogitabat.

Anno M. LXXII. Albertus Archiepiſcopus obiit, Cui Liemarus de Bauaria ſucceſſit. Item Hammaborch incenſa & vaſtata eſt, & Pagani Nordalbingiam libere poſſederunt.

Anno M. LXXVI. Principes Imperij apud Oppenhem Regi Henrico renunciant, quod Apoſtolicus vocatus nec venit, nec ſatis fecit, qui ſacrificare Romam venit, & mandatum accepit à Papa, vt pænitentiam in Roma ageret, obediuit. Cardinales interea ſuadent Papæ regnum in alium transferre, cuius hortatu

tatu quidam Principum Ducem Sueuorum Rodolfum elegerunt, cui Papa auream miſit coronam; ſic inſcriptam: *Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.* Præcepit interea Maguntino & Colonienſi, vt ſtatuerent eum Regem. Saxones & Sueui conſenſerunt, cæteri non propter iuramentum quod Henrico iurauerant.

Anno Domini M. LXXX. Bellum inter Regem & Rodolſum geritur apud fluuium Elleſtram, vbi Rodolfus in manum dextram vulneratur. Fugit Merſborch, & iam moriens ait: *hac manu domino meo regi fidem ſpoſpondi, hac manu fidem violaui, eadem manu mortis articulum incurri:* & mortuus eſt.

Anno Domini M. LXXXII. Rex Henricus Romam cæpit, Romani dant obſides; Papa fugit in Salernam, vbi moritur.

Anno M. LXXXIV. Henricus Rex Wiebertum Rauuenſem Epiſcopum Papam elegi fecit Clementem vocatum, à quo ipſe cum regina Bertha in die Paſchæ coronatur.

Anno Domini M LXXXV. Synodus Maguntiæ, Imperator interfuit cum Papa Clemente. Vir Gregorius excommunicatur, ſed eodem anno moritur apud Salernam, eligunt Deſiderium; quo mortuo, Vrbanum; eo defuncto Paſchalē; & ſciſma durauit XXV. annos.

Anno gratiæ M. LXXXVIII. translatio ſancti Nicolai de Mirea in Barum.

Anno M. XCVIII. XI. Kalend. Aprilis luna Paſchali XIV. Indictione VI. epacta XV. concurrente IV. Ciſtercienſe collegium ſumpſit initium.

Anno Domini M. XCIX. Dux Godefridus in die diuiſionis Apoſtolorum Ieruſalem & terram ſanctam recuperauit, vnde Verſus:

Anno milleno cum centeno minus vno,
Ieruſalem ſcribo captam Duce ſub Godefrido.

Monaſteria & Eccleſiæ in terra ſancta renouantur.

Anno M. C. Dux Godefridus obiit. Balduwinus Rex frater eius in regno ei ſucceſſit. Item in Herſevelde monachi ſunt pro clericis inſtituti.

Anno gratiæ M. C. VI. quidam Dux Magnus nomine, obiit: & Rex Henricus Ducatum dedit Ludero Comiti, quia Magnus filium nō habuit, ſed duas filias. Quarum vna Eileke nupſit Ottoni Comiti. Genuitque Albertum Marchionem cognomento Vrſum: Altera Wilfildis nupſit Duci Bauariæ Welp, & peperit ei Henricum Leonem patrem Ducis Henrici, qui Brunſwich quieſcit. Item Comes Holſatiæ Godefridus à Slauis occiditur; & Luderus Dux Comitiam illam Comiti Adolfo de Schowenborch contulit.

Anno M. C. XXIV. Nouum Monaſterium inſtituitur. Item Henricus Imperator obiit, & in Spira ſepelitur iuxta patrem Henricum, auum Henricum, & proauum Conradum; vnde hoc adhuc ſuper tumbas eorum inuenis ſcriptum:

Filius hic eſt, pater hic, auus hic, proauus iacet iſtic.

Anno Domini M. C. XXXIII. Wicelinus ſacerdos claruit, poſtea in Haldenborch Epiſcopus ordinatur.

Anno M. C. XXXIV. Luderus Imperator paſcha in Haluerſtat celebrat, & Magn9 Rex Danorum venit ad eum, qui nepotem ſuum Canutum occiderat. Hæc autem eſt illa progenies. Nicolaus & Henricus fratres. Nicolaus pater Magni & Kanuti, Ericus pater Kanuti & Waldemari, Waldemarus pater Erici occiſi à fratre ſuo Abel & Abelis & Chriſtofori. Luderus Imperator caſtrū & clauſtrum Segheberghe conſtruxit.

Anno Domini M. C. XXXVII. Luderus Imperator obiit.

Anno Domini M. C. XXXVIII. Conradus filius Frederici Ducis, nepos Henrici Imperatoris ex ſorore, regnauit annis XV. Latrones de Lubeke nouum oratorium in Zegeberghe exuſſerunt.

An-

Anno Domini M. C. XXXIX. Henricus Dux Saxoniæ obiit. Comes Adolfus renouauit caſtrum Zegheberghe, cingens illud muro.

Anno Domini M. C. XLIII. Eccleſia beatæ Virginis fundata eſt in ſuburbio Stadenſi.

Anno Domini M. C. XLV. Bernardus abbas Clarevallenſis virtutibus inſignis clatuit. Item facta eſt expeditio verſus terram ſanctam.

Anno gratiæ M. C. XLVIII. Eugenius Papa Ciſterchienſe monaſterium dedicauit. Albero Archiepiſcopus obiit, cui Hartwicus maior præpoſitus ſucceſſit.

Anno Domini M. C. XLIX. Hartwicus Archiepiſcopus propoſuit reædificare Epiſcopales ſedes à Barbaris deſtructas, ſcilicet Aldenburgenſem, Mikelēburgenſem, Raceburgenſem, è quibus Haldenburgenſem Magnus Otto primus inſtituerat, ſubiiciens ei Polabos, Obotritos, à terminis Holſatorum vſque ad Penam fluuium, & ciuitatem Dymin poſuitq; in Haldenborch primum Pontificem Marconem. Poſt hæc ſurrexit in Eccleſia Hamburgenſi Magnus Albertus Archiepiſcopus, qui de peregrinis Epiſcopis, quos in ſua habuit menſa, Iohānem in Mikelenborch conſtituit, quæ ſedes iurat in Swerin, Ariſtonem poſuit in Raceborch, & ſic Haldenborch ſedes diuiſa eſt in tres Epiſcopatus. Poſt hæc propter inſultus paganorū LXXXIV annis vacauerunt, hæ ſedes vſq; ad tempora Hartwici, de quo iam diximus. Hic auxilio Ducis Henrici Magni Leonis cæpit Epiſcopatus abolitos ſuſcitare, & Vicilinum in Aldenborch, Emchardū in Mikelenborch Epiſcopos cōſecrauit. Vnde Dux Henricus hos tres Epiſcopatus, q; negocium conuerſionis illius regio tam à Papa, quam à Romano Principe tenuit mater ſuæ Hamburgenſi Eccleſiæ ſuo priuilegio aſſignauit, & hoc priuilegium eſt in Eccleſia Hamburgenſi.

Anno gratiæ M. C L. Bernardus Clarevallenſis abbas in Dominō obiit.

Anno Domini M. C. LII. Conradus Rex obiit. Tempore Conradi Regis & Eugenij Papæ puella quædam Hildegardis nomine iuxta Pinguieram celebris erat, quæ ſpiritu ſancto inflammata tres libros edidit: Librum Scinias: Librum diuinorū operum: Librum epiſtolarū. In libro Epiſtolarum multa miracula vētura prædixit, & turbationes quæ vniuerſo clero euenient, per quendam populū currentem, cuius diſpoſitionem & ordinē ſatis deſcribit, & ſimiliter de Antichriſto. Virgo autem Hildegardis in Principio libri Scinias ſic de ſe dixit: *Factum eſt in M. C. LI. filij Dei incarnationis igneum lumen, aperto cælo veniens totum cerebrum meum tranſfudit.* Obiit autem ſub Adriano Papa, qui ſedit anno Domini M. C. LIV. & obiit M. C. LIX. regnante Friderico imperatore.

Anno Domini M. C. LIV. Vicelinus Epiſcopus obiit, cui Geroldus capellanꝰ Ducis Henrici ſucceſſit. Item Raceburgenſis Epiſcopatus renouatur.

Anno Domini M. C. LVIII. tempeſtas maxima, & plurimi ſubmerguntur.

Anno M C. LXI. Gero Halberſtadenſis Epiſcopus dignitatem ferendi Pallij à Victore Papa ſuſcepit.

Anno Domini M C LXII. Petrus Lōgobardus librum ſententiarum compoſuit, vnde Verſus:

M. C. ſex decies annoſque recollige binos.
Tunc Petrus ſparſit iſtius odore libri nos
Addideris ſi forte nouem, quod paſſio Thomæ
Pontificis ſit ibi, quem cantat Cantua pro me.

Anno Domini M. C. LXIII. Henricus Dux caſtrum Werle cæpit. Item poſtulante Geroldo Epiſcopo Dux Henricus ſedem de Aldenborch in Lubeke ſtatuens ibi XII. præbendas, & præpoſitum Adelonem, cuius XIII.

Anno Domini M. C. LXIV. orta eſt tempeſtas maxima XIV. Kal. Martij, & aqua inuoluit oēs fines Freſiæ, Hadeleriæ, & terram paluſtrem Albiæ. Item ſtrages in Dymin Adolfi Comitis & plurimorum: Item Reinoldus Colonienſis electus, corpora trium Magorum de Mediolana in Coloniam deportauit.

 An-

Anno Domini M. c. lv. Hartwicus Archiepiſcopus dedicauit monaſterium beatæ Virginis iuxta Stadium.

Anno M. c. lxviii. Hartwicus Bremenſis obiit. Duo ſunt electi Syfridus Alberti Marchionis filius, & Otbertus Decanus. Balduwinus capellan⁹ Ducis Hẽrici intruditur & ab Apoſtolico confirmatur.

Anno Domini M. c. lxx. caſtrum Horeborch deſtruitur.

Anno Dñi M. c. lxxi. Thomas Cantuarenſis Archiepiſcopus occiditur:

Annus millenus centenus ſeptuagenus
Primus erat, primas cum ruit enſe Thomas.

Anno Domini M. c. lxxiii. terra circa Bremam arſit in feruida æſtate, fere per menſem. Item equus locutus eſt ſeſſori ſuo dicenti: *bibe diabole, inuitum me potes ad aquam ducere, ſed inuitum me non potes adaquare.*

Anno Dñi M. c. lxxv. Veneti cum Imperatore diſcordant, tamen Venetia inſula non natura ſed arte facta & ſic inchoata. Rex Attila Aquilegiam obſidẽs habitatores huius fugauit; qui ad locum illum venientes ibidem inſulam congeſſerunt & eam à venalitate vel venatione vocauerunt. Erant ibidem duo conciues, vnus pauper & alter diues, diues ire volens mercatum, quærebat à conciue ſuo, ſi quid vellet mittere ſecum pro mercimonio? Pauper reſpondit non habeo niſi duos catos. Quos diues ſecum attulit & caſu in quendam locum venit, vbi mures fere locum vaſtauerant, ibi catos pro multa pecunia vẽdidit, cum qua mercatus multa bona ſocio reportauit.

Anno Domini M. c. lxxvii. Nouum monaſterium exuritur. Item Imperator offenſus Mediolanenſibus, vocauit in auxilium Principes, & quia Dux Heinricus erat ei grauis, ad pedes ei⁹ procedit, & dum eum leuare contẽpſit, Imperator eũ leuauit. dicẽs, *ſurge mi Domine & memor eſto huius caſus & memor ſis Dominus.* Iordanus dapifer glorianter dixit Duci; *Domine corona Imperij ad pedes veſtros venit, adhuc in caput veſtrum aſcendet.* Sed fortuna Ducis ab eo tempore cœpit labefactari. Item Alwardus primus Abbas Stadenſis obiit.

Anno gratiæ M. c. lxxviii. Eccleſia in Aluerſtat plena clericis, matris & infantibus à Duce Henrico incenditur & ipſa ciuitas.

Anno Domini M. c. lxxx. Imperator Werceborch curiam habens abiudicauit Duci omne pheodum, quod ab Imperio tenuit, & ab Epiſcopis. Itẽ Bernardus Comes de Hanehalt ſuſcepit Ducatum Saxoniæ.

Anno gratiæ M. c. lxxxi. Imperator Lubeke veniens ciuitatem in deditionẽ accepit. Item Henricus Dux ſe in poteſtatem Imperatoris dedit & fines Imperij ad tres annos abiurauit & Angliam intrauit.

Anno Domini M. c. lxxxiii. octo Principes & multi nobiles, & plus quam c. milites ſubmerſi ſunt in cloaca Erfordiæ, Imperatore vix ſe in quadam feneſtra ſaluante, nullo tamen Epiſcopo vel clerico ibi periclitante. Comes Heinricus de Swarceborch ibi profundius corruit, quia aſſidue ſic iurauit: ſi hoc fecero, ſubmergar in latrina.

Anno Domini M. c. lxxxv. Lucius Papa obiit, cuius epitaphium eſt:

Luca dedit lucem, Luci tibi, pontificatum
Hoſtia, Papatum Roma, Verona mori.

Anno Domini M. c. lxxxvi. inchoatum cenobium Reinvelde, iuxta fontem Cuſerin.

Anno Domini M. c. lxxxviii. Abbas *Ioachim ſic de Antichriſto prophetauit; *cum fuerint expleti M. anni & CC. LX. naſcetur Antichriſtus.*

Anno Domini M. c. lxxxix. Bardewich à Duce Henrico deſtruitur die Simonis & Iudæ.

Anno Domini M. c. lxxxxi. Fredericus Imperator in flumine Teſſaliæ ſubmergitur, & tunc dicitur exclamaſſe: *Benedictus crucifixus Dei filius, quod aqua*

me

me ſuſcipit, qui me regenerauit, & me facit martyrem, qui mē fecit Chriſtianum, & hæc dicens exſpirauit.

*Anno gratiæ M. C. LXXXXI. Waldemarus Epiſcopus Sleſwicenſis regnum affectans Daciæ, à Waldemaro Duce capitur, & vinculis mancipatur.

Anno Domini M. C. LXXXXIII. Richardus Rex Angliæ in Auſtria capitur, in ciuitate Wen ad ignem ſedentem, & pro ſeruo gallinam aſſans Imperatori traditur, & ipſe pro centum & quinquaginta librarum *argenti redemit.

Anno Domini M. C. XCV. Imperator cæpit Salernam; cæpit & Margaretam potentiſſimum pyratam & cæcauit eum. Cæpit & filium Tancredi regis, & matrem eius, & filiam Regis Cōſtantinopolitani, deſponſatam filio Tancredi, nomine Ceciliam, quam poſtea duxit Philippus Rex. Item Heinricus Dux obiit, relictis poſt ſe filiis, Ottone, Henrico, & Wilhelmo.

Anno Domini M. C XCVI. Imperator Iordanum quendam Siculum in ſedem candentem ferream poſuit, & coronam ignitam clauis ferreis capiti eius incuſſit, quia miſerat Imperatrici clenodia, & quædam receperat. Gloriabatur enim ſe regem futurum, & ducturum Conſtantiam. Quendam etiam Richardum per plateas tractum ſuſpendi fecit, ꝙ eum vt dicebatur conſilio conſtanti impotionare propoſuit.

Anno Domini M. C. XCVII. Rex Ieruſalem nocte ſurgens vt vrinam proiiceret de feneſtra cadens mortuus eſt, & cliens ſimiliter, qui eum retrahere voluit. Item Principes peregrini elegerūt Fredericum filium Imperatoris Henrici, vix quatuor annos habentem. Vocabatur autem alio nomine Conſtantinus, à nomine matris, quæ Conſtantia dicebatur. Principes Alemanniæ elegerunt Philippum fratrem Imperatoris, excepto Adolfo Colonienſi Archiepiſcopo, qui cum ſuis complicibus elegit Ducem Zaringiæ, qui noluit acceptare. Vnde Ottonem elegit filium Ducis de Bruneſwich, conſilio & auxilio regis Angliæ, Richardi, auunculi eius, & Henrici fratris ſui, & ducis Brabanciæ. Otto Aquiſgrani: Philippus Moguntiæ coronatur, & multiplicata ſunt mala in terra.

Anno Domini M. C XCIX. Hartwicus Archiepiſcopus rediens de peregrinatione tulit Bremę gladium Petri, quo Malcho amputauerat auriculam. Item Otto & Philippus inter ſe præliantur. Richardus Rex Angliæ iuuit multa pecunia. Item Kanutus Rex Danorum Hamborch & Stadium expugnare propoſuit, ſed Hartwicus Archiepiſcopus & Comes Adolfus ei ad Eidoram fluuium obſtiterunt. Item Eluerus abbas Stadēſis obiit, cuius Prior eiuſdem Eccleſiæ Chriſtophorus ſubrogatur.

Anno gratiæ M. CC. Rex Philippus Bruneſwich obſidet, nec obtinet.

Anno Domini M C[illegible]. Philippus & Otto circa Moſellam vires ſuas ſunt experti. Hamborch & Lubeke a Duce Waldemaro capitur, & Comes Adolfus & ad Waldemarum Epiſcopum ponitur.

Anno Domini M. CCII. Kanutus Rex Danorum obiit, cui Waldemarus frater eius ſucceſſit.

Anno Domini M. CC. III. homines Comitis Adolphi reddunt caſtrum Louenborch Waldemaro regi Danorum pro abſolutione Comitis. Item Albert* Liuonienſis Epiſcopus Rigam ædificauit.

Anno M. CC. V. Philippus & Otto circa Coloniam vires ſuas probant, & Otto grauiter vulneratur.

Anno gratiæ M. CC. VI. Colonienſis venit in gratiā Philippi, Ottone relicto.

Anno gratiæ M. CC VII. Philippus & Otto duobus Cardinalibus præſentibus pro reconciliatione tractant, ſed nihil proficiunt.

Anno Domini M. CC. VIII. Rex Philippus à Comite de Wizelbach occiditur in Bauenberch XI. Kal. Iulij, & in Spirea ſepelitur. Item Rex Otto deſponſata ſibi Regis Philippi filia in Imperio à Principibus confirmatur, qui ſtatim in Frankenvorde curiam habuit, leges innouauit.

An-

Anno Domini M. CC. IX. Otto Ducis Heinrici filius Romæ à Papa Innocentio coronatur. Item eodem tempore cæpit ordo prædicatorum & minorum fratrum; & Innocentius Papa vitam & regulam beati Franciſci approbans annotauit.

Anno Domini M. CC. X. Theodoricus Lubicenſis Epiſcopus obiit, cui Bertholdus ibidem Canonicus ſucceſſit. quem Yſo Verdenſis Epiſcopus in Eccleſia beatæ virginis apud Stadium conſecrauit.

Anno Domini M. CC XII. Papa Innocentius Imperatori redeunti in Alemanniam ſuſcitauit aduerſarium Fredericum Ciciliæ regem Imperatoris Hērici filium, cui per Papam multæ ciuitates Italiæ acceſſerunt. Imperator duxit filiam regis Philippi, quæ ſtatim poſt nuptias obiit. Item Wilhelmus de Lunenborch obiit, relinquens Ottonem infantulum.

Anno Domini M. CC. XIV. pueri de diuerſis regionum villis & ciuitatibus ſine certo rectore & Duce verſus tranſmarinas partes auidis greſſibus cucurrerunt, & dum quæreretur ab ipſis, quo currerent? Reſponderunt, verſus Ieruſalem requirere terram ſanctam. Papa hiis auditis ingemuit & ait; per hos pueros nobis Deus imperat, quod ad recuperationem terræ ſanctæ eis currētibus nos dormimus. Vnde mulieres circa Rhenum de loco ad locum nil loquēdo vagabantur. Item Imperator cum Rege Franciæ conflictum habuit, ſed victoriam perdidit.

Anno Domini M. CC. XV. Rex Danorum Albiam cum exercitu intrat, Stadium inuaſurus, ſed prohibet Palatinus. Imperator cū fratre & Marchione de Brandenborch, & Waldemaro Epiſcopo, Hāborch obſedit & in pace recepit. Innocentius Papa generalem Synodum celebrat in Lateranēſi Eccleſia ſancti Saluatoris cum CCCC. XII. Epiſcopis. Et eodē anno Peruſij obiit. In eadem ſynodo duo Epiſcopi dicuntur ex preſſura mortui. Vnde quidam dixit:

Non intrant tuti iuſſum Papale ſecuti
Noſtri cornuti, quid prodeſt cornibus vti.
Cum preſſentur vti pecudes, iaceantque voluti
In ſqualore luti, mors eſt vicina ſaluti.

Succeſſit autem Innocentio Honorius.

Anno Domini M. CC. XVI. Ordo prædicatorum cōfirmatur. Rex Danorum Albiam glacie rigentem tranſiens, Stadium expugnare voluit, ſed antequam gelu ſolueretur rediens, vires ſuas in Hamborch conuertit; fecitque caſtrū infra ciuitatem ſuper Albiam, & Comes Albertus aliud ſuper vrbem: Vnde Hāburgenſes affecti tædio ſe dederunt.

Anno Domini M. CC. XVIII. Otto Imperator magna contritione in caſtro Hatesborch moritur, à Sifrido Hildenshemenſi Epiſcopo abſolutus. Item caſtrū Voxde à Bremenſis Eccleſiæ miniſterialibus occupatur, & tali caſu, iuxta idem Caſtrum in loco qui dicitur Bokele ſuper Beuernam fluuium quidā ſimpliciſſimus ruſticus habitauit, qui cæpit benedicere infirmos cū verbis quibuſdam ruſtice compoſitis, & tandem confluxerunt homines infirmi quaſi peregrini de diuerſis partibus, & fere omni die factus eſt in turba cantus & clamor magnus, tanquam aliqui fuerint de ſuis morbis liberati, & multi crediderunt ei. Dux autem Heinricus defendit eum, & aduocatus eius Heinricus de Oftenhuſen, & quæſtum infinitum de oblatione habebant. Interea miniſteriales Bremenſes quaſi verſus Vordam euntes, requiſiti quo tenderent dixerunt ſe de remotis partibus venire, & viſitare limina ſancti Otberti, cuius dicunt balneum potatum conferre mirificam infirmis ſanitatem, aſcendunt in caſtrum Vorde & homines Ducis eiecerunt. Ruſticus Otbertus fugit in Stadium, & ita venit poſtea in Lubeke, inde in Rigam & ibi obiit, Item Rex Fridericus Erfordiæ curia celebrata Imperio confirmatur.

Anno

Anno Domini M. CC. XIX. Rex Fredericus habito conuentu apud Goslariam, gauiſus eſt valde Duce Hērico ei imperij inſignia præſentante. Item Gerardus Bremenſis Archiepiſcopus Frankenvordiæ obiit. Eique Gerardus Palburnenſis præpoſitus filius Bernardi de Lippia poſt Comitis, poſt Abbatis tandem Epiſcopi ſubrogatur.

Anno Domini M. CC. XX. Fredericus Rex Ciciliæ Henrici Imperatoris filiꝰ Romæ à Papa Honorio coronatur. Quidam dicunt eundem Fredericum fuiſſe filium Henrici magis vocalem quam realem, cū Henricus Conſtantiam duxit ſexagenaria fuit, vnde non credunt eam in tali ætate peperiſſe. Item Henricus filius Imperatoris patre volente Frankenvordæ in regem à Principibus eligitur. Item Horborch deſtruitur.

Anno Domini M. CC. XXIII. Rex Danorum Waldemarus à Comite Henrico de Suerin in propria terra capitur, & in Danneborch graui cuſtodia coartatur.

Anno Domini M. CC. XXIV. Philippus Rex Frāciæ obiit, cui Lodewicus ſucceſſit. Item quidam venit in Flandriam dicens ſe eſſe Baltuinum Comitem, ſed vtrum fuerit an non adhuc ſub iudice lis eſt. Comitiſſa vero quæ filia eius eſſe debuerat, eum ſuſpendi fecit.

Anno Domini M. CC. XXV. Comes Adolfus auxilio Gerardi Archiepiſcopi & Comitis Henrici de Swerin & Henrici de Werle inuitatus à potentioribus Holſatiæ, terram occupat Tranſalbiam. Item Comes Albertus à Comite Henrico de Swerin Molne capitur, & cum auunculo ſuo rege Danorum cuſtodiæ mancipatur. Item Rex Daciæ pro XLV. marcarum millibus ſe redemit, exceptis aliis clenodiis circa tria millia marcarum æſtimatis. Item Engelbertus Colonienſis Epiſcopus à Friderico Comite de Yſenborch occiditur.

Anno Domini M. CC. XXVI. Beatus Franciſcus migrauit ad Dominum. Item Comes Fredericus de Yſenborch rotatur Coloniæ. Item Domini Nordalbingiæ Albertum Ducem Saxoniæ vocant eique Raceborch & Lubeke reſignant.

Anno Domini M. CC. XXVII. prælium in Bornehouede regis Danorum cōtra Bremenſem Archiepiſcopum & Ducem Saxoniæ Albertum & Henricum Comitem de Swerin die Mariæ Magdalenæ. Rex per fugam elabitur, ſed Dux Luneborch à Comite Henrico de Swerin capitur.

Anno Domini M. CC. XXVIII. Hēricus Comes de Swerin obiit Ottone Domino de Luneborch non dimiſſo, volebant enim conſiliarij Guncelini eum dimittere, ſed Dux Albertus renititur, donec ei Hedenſaken traderetur.

Anno Domini M. CC. XXIX. Pariſiis inter Clerum & populum maxima orta diſſenſio multis clericis trucidatis, ita vt ſtudium in Andegauiam transferretur.

Anno M. CC. XXX. Bertoldus Epiſcopus Lubicenſis obiit, cui Iohannes eiuſdem Eccleſiæ decanus ſucceſſit.

Anno Domini M. CC. XXXII. Chriſtophorus abbas Stadenſis obiit, cui Albertus ſucceſſit.

Anno Domini M. CC. XXXIV. Stedingi deleti ſunt à peregrinis. Itē Rex Danorum contra Lubicenſes ſuper Trauennam ædificauit duo caſtra.

Anno Domini M. CC. XXXVI. beata Elizabeth trāslata eſt Kalend. Maij, præſente Imperatore Frederico & multis principibus. Item in Liuonia ſtrages peregrinorum multa, circa feſtum Mauritij.

Anno Domini M. CC. XXXVII. Dux Abel filius Waldemari Regis duxit filiam Comitis Adolfi in terra Holſatiæ. Item Eccleſia Reineueldenſis dedicata eſt.

Anno Domini M. CC. XXXVIII. Comes Adolfus cum vxore ſua Heilewiga Liuoniam iuit.

Tres vbi creſcit olus, nec erant tunc ſydera, ſolus
Abbas Albertus poſuit radiantia quercus.

Anno

Anno domini M.CC.XXXIX. Comes Adolfus de Schowenborch ſe in Hamborch reddidit ad fratres minores, die Ypoliti ſabbato, relinquens poſt ſe pueros, Iohãnem, Gerardum, & Luderum, quibus tutorem dedit generum ſuum Ducem Abel.

Anno Domini M.CC.XLI. Tartari tantum terrorem hominibus incuſſerant, vt Papa ad inſtantiam Regis Vngariæ, generalem daret ſanctæ terræ indulgentiam contra eos. Item Iohannes filius Adolfi fratris filia Ducis Alberti ſibi promiſſa, receptus eſt Hamborch cum magno gaudio cleri & populi. Item eclipſis ſolis per totum mundum octaua Michaelis die Dominica.

Anno Domini M.CC.XLIV. frater Adolfus olim Comes ſedem adiit Apoſtolicam, pro diſpenſatione, & rediens ſubdiaconus à Iohanne Epiſcopo magiſtro [ordinis prædicatorum:] in diaconum, & à Iohanne Lubicenſi Epiſcopo eſt in presbyterum ordinat⁹, & in Hamborch vbi Comes fuerat miſſam apud fratres minores die Gregorij celebrauit.

Anno Domini M.CC.XLV. Papa Lugdunum veniens concilium celebrauit, & quintam partem redituum ab Eccleſiis requiſiuit. In eodem concilio Lugdunenſi Octauam natiuitatis beatæ Virginis inſtituit per vniuerſam Eccleſiam celebrandam, & Decreto firmauit. In eodem etiam excommunicauit Imperatorem, quibuſdam reclamantibus, & dicentibus ad Papam non pertinere deſtituere vel inſtituere, ſed electum à Principibus coronare. Sunt autem hij quorum intereſt, Treuirenſis, Maguntinenſis, Colonienſis: Deinde Palatinus, quia dapifer eſt: Dux Saxoniç quia Marſcalcus eſt: Marchio de Brandenborch quia Camerarius: Rex Bohemiæ quia pincerna, non eligit, quia non eſt Teutonicus.

Anno Domini M.CC.XLVI. cum Papa ſollicitaret Principes, vt aliquis eorum Imperium aſſumeret, tandem Henricus Landgrauius dictus Raſpe, Imperium acceptauit, & ſtatim à Moguntino & Colonienſi in Regem eligitur. Item Dux Auſtriæ habito conflictu contra regem Vngariæ, occubuit & ducatum ſine hærede reliquit: vnde quidam in quodam lapide ſcripſit hos verſus:

Anno milleno centeno terque triceno,
His quinquaginta ſi miſces, tunc bene diſces,
Auſtria quod tota ſit Principibus viduata,
Terraque cornuto diſcet ſeruire tributo.

Item Iohannes & frater eius Gerardus Comites Holſatiæ de Pariſiis redierũt, & octaua Franciſci, cum maximo cleri plebiſque tripudio in Hamborch ſunt recepti.

Anno Domini M.CC.XLVII. Henricus Landgrauius, nouiter in Regem electus, ſine hærede mortuus eſt.

Anno Domini M.CC.XLVIII. Papa Heinricum mortuum intelligens Petrum Caputium de aureo velo miſit in Teutoniam, quo promouẽte Wilhelmus frater Comitis Hollandiæ, in miſſa in regem eſt electus. Bernardo Paderbornenſi Epiſcopo mortuo, Simon eligitur, & frater Simonis Monaſterienſi Epiſcopo ſubrogatur.

Anno Domini M.CC.XLIX. maxima tempeſtas cum inundatione aquarum orta eſt nocte puerorum.

Anno Domini M.CC.L. Comes Iohannes cum Bremenſi Archiepiſcopo, & auunculo ſuo Simone expeditionem in Daciam ordinauit. Ericus Rex ludens in alea cum Hermanno milite amicabiliter inuitatus à fratre ſuo Abel, & hoſtiliter captus & in nauim proiectus à quodam Dano, dicto Lagone, miſſus eſt decollari, & corpus eius multo ferro onuſtum, in aquæ illius profundum eſt ſubmerſum, cui parcat Deus. Hoc turpe factum & inhumanum contigit in nocte beati Laurentij. Huius Regis corpus inuentum, fratres prædicatores in Eccleſia ſua Sleſwich ſepelierunt, ſed frater eius Abel poſtca fecit eum ibidem

in no-

in noua Eccleſia monialium ſepeliri. Item in die omnium ſanctorum Abel coronatur in Regem, & vxor eius Mechtildis in Reginam, filio eius Waldemaro puerulo, quem redeunte de Rothomago, Colonienſis Archiepiſcopus ceperat, quē Comes Iohannes ſex millibus marcarum puri argenti redemit. Item Fredericus Imperator obiit, & in Palermitana Eccleſia, quæ eſt in Cicilia, ab eiuſdem loci Archiepiſcopo tumulatus; & dicunt quidam, quod reſipuerit ante mortē. Tunc ſteterat Roma per duo millia annorum.

Anno Domini M.CC.LI. orta eſt noua ſecta hæreticorum, & primo viſa eſt in villa Pariſienſi, qui ſe paſtores nominauerunt, quorum non erat numerus, venerunt circa principium Pariſius quaſi viri ſancti, & ſunt à laicis recepti, & tandem cum ipſis contra fidem ſenſerunt. Dicebant ſe habere auctoritatem benedicendi, conſecrandi, & baptizandi, ligandi & ſoluendi, & dum clerus eorum erroribus reſiſteret, irruerunt in eos, & plurimos occiderunt, prædicatores & minores à loco prædicationis turpiter amouerunt & in ipſum Epiſcopum fecerunt inſultum, ſed iuuante Deo tota repreſſa eſt eorum præſumptio, & tandem à populo interfecti. Item Wilhelmus Rex duxit filiam Ottonis Ducis de Bruneſwich, & nocte Palatium, in quo ſponſus & ſponſa quieuerunt, ex incuria ſuccenſum eſt, & Rex cum Regina vix euaſit, & duo ſartores incendio perierunt.

Anno Domini M.CC.LII. Otto Dux de Bruneſwich die Dominica Primi & Feliciani obiit, relictis poſt ſe filiis quatuor, & Albertus maior eorum Ducatum accepit. Item Abel Rex Danorum die Apoſtolorum Petri & Pauli turpiſſimus à Strantfreſiæ ruſticis eſt occiſus, & Chriſtoforus frater eius regnū accepit. Lago interpræ̈tatur Erici regis & multa pecunia ab Abel collecta fugit in Holſatiam, & ibidem eſt occiſus. Item Hermannus miles de Kerecwerdere, qui cum Erico Rege luſerat in alea tempore quo captꝰ erat, à ruſticis, quos ad terram fodiendā compulit foſſoriis, quæ ruſtici geſtabant in manibus, eſt occiſus.

Anno Domini M.CC.LIII. Albertus Dux de Bruneſwich Horeborch reædificat, & hoc contra patris promiſſum Ottonis. Item Comitiſſa Flandriæ multam militiam miſit contra Regem Wilhelmum, & victoriam perdidit.

Anno Domini M.CC.LIV. Rex cum Petro legato laborabat, vt Colonienſem Epiſcopum Simonem abſolutū dimitteret, Archiepiſcopo contradicente; tantus rancor ſurrexit, quod Colonienſis applicato igne ad domum, in qua legatus erat cum rege voluit ambos incendio ſuffocare, contigit hoc in Nuſſia, vix autem euaſerunt. Item Dux Bawariæ vxorem ſuam fecit decóllari in Werden, falſum imponens ei crimen.

Anno Domini M.CC.LVI. Quidam validus ciuis in Maguntia cæpit hortari conciues ſuos, vt ſe inuicem ad pacem reſtaurandam conſtringerent, & ad idem ciuitates vicinas & remotas inuitarent. Hic vocatus eſt Woltbodo. Rex Wilhelmus & Papa Alexander hiis conſenſit; huius vero ſucceſſus ſatis notus eſt.

Anno Domini M.CC.LVI. Wilhelmus Romanorum Rex à Freſonibus occiditur, & vi raptus ab ipſis Freſonibus occultatur.

Anno Domini M.CC.LVII. Richardus fortiter Rex Angliæ cæpit ad Imperium aſpirare, tunc Moguntinus erat captus, quem Richardus redemit octo millibus marcarum, vt ad ſuam eſſet beneuolus electionem. Hic effudit pecuniam ante pedes Principum ſicut aquam. Quidam eorum ſcilicet Treuerenſis Archiepiſcopus, Albertus Dux Saxoniæ, Iohannes & Otto Marchiones ei hac vice non conſenſerunt. Colonienſis vero & Traiectenſis pro eo adducendo tranſeunt in Angliam, & redeuntes cum ipſo Aquisgrani veniunt, & eum cum infinita pecunia principibus ſibi fauentibus præſentant & die aſcenſionis Domini ipſum in Regem Romanorum eleuant, & conſecratum cum vxore ſua coronant. De pecunia eius multa incredibilia ſonuerunt, certe tantum olei, quantum infuſum eſt eius capiti, potuiſſet in ſua terra precio emiſſe minori. Stulta Anglia quæ tot denariis ſponte eſt priuata. Stulti Principes Ali-

man.æ, qui nobile ius ſuum pro pecunia vendiderunt. Item Simonem Parbornenſem accepit Bremen. Archiepiſcopus in tutorem, de conſenſu Capituli & miniſterialium. Qui ſtatim impetiit Albertum Ducem de Bruneſwich, pro eo, quod Horeborch reædificans contra fidem patris & ſui ipſius venit, ſed Dux ſuper eo treugas impetrauit. Item Fredericus Raceborg Epiſcopus obiit, cui Olricus ſucceſſit.

Anno Domini M. CC. LVIII. Comes Bernardus de Berneborg duxit filiam Regis Abel, die Blaſij in Hamborch. Item Gerardus Bremenſis Archiepiſcopus obiit. Qui cum eſſet in Parbornenſi Eccleſia ſimplex Canonicus, occurrit ei quidam, habitu incultus, & primo nec turbidus, nec lætus, & dixit: conſidera diem iſtum, anno euoluto in præpoſitum eligeris Parbornenſem, & cum poſſeſſor fueris, dabis mihi duas marcas. Et factum eſt ita. Secundo venit iterum ad eum, & dixit: anno euoluto & tali die eligeris in Archiepiſcopum Bremenſem, & cum poſſeſſor fueris dabis mihi v. marcas. Sic euenit, & ille dedit. Et ille dixit ei tertio: Duas res tibi prædixi, quæ euenerunt, tertiam rem dico tibi ſine remuneratione. Quinquaginta annis viues Archiepiſcopus, & poſt hos nõ viues vno die. Mentita eſt iniquitas ſibi. Nam XXXVIII. annis ſedit, & tricesimo nono obiit, in die Panthalionis, quæ ſabbato tunc erat. Quo defuncto facta eſt diſſenſio in electione. Capitulum enim Bremenſe, excepto Scholaſtico & Cantore, elegit Præpoſitum Hildebaldum, Præpoſitus Bremenſis ſe ipſum poſtulauit. Decanus Hamburgenſis nomine totius Capituli ſui, poſtulauit præpoſitum Bremenſem. Scholaſticus Hamburgenſis elegit Hildebaldum, quem multis triumphis prætermiſſis Papa confirmauit.

Anno Domini M. CC. LIX. Chriſtophorus Rex Daciæ moritur, & filius eius Ericus ſeptennis coronatur. Ericus filius Abel Regis in Ducatum recipitur. Item Bremenſem electum in vigilia Palmarum, cõfirmauit, & in Epiſcopum die dominica Benedicta ordinatur & dato pallio ad patriam remiſit. Simon Epiſcopus Parbornenſis venit Hamborch, & auditis literis Papalibus, appellauit. Ioannes & Gerardus Comites Capitulum Hamburgenſe & ciues Hamburgenſes appellauerunt, & omnes quieuerunt, nihil eorum quæ præpoſuerant exequentes. Item poſtulatus Bremenſis, in Lubeke obiit. Et Engelbertus Bremenſis Eccleſiæ Canonicus in præpoſitum eſt inſtitutus ab Archiepiſcopo, & paulo poſt ipſum deſtituit, cique fratrem Alberti Ducis de Bruneſwich ſubrogauit.

Anno Domini M. CC. LX. Richardus Rex in Angliam cum vxore ſua rediit & inueſtituram Epiſcoporum Archiepiſcopo Colonienſi cõmiſit. Item Archiepiſcopo Bremenſi vltra Albiam miſit viros validos in locum qui Wildeſſcarne dicitur, vt ex illo Comites Holtſatiæ impugnarent. Comites vero illo obſequio omnes ſedare coegerunt.

Anno Domini M. CC. LXI. Regina Daciæ Margareta cum filio ſuo Rege venit contra Comites Holſatiæ cum magna populi multitudine ſuper Loheide, ſed Comites per Dei gratiam adepta victoria Reginam cæperunt, & in Hamborch in honeſta cuſtodia deduxerunt. Statimque Dux Albertus de Bruneſwich per auxilium Lubicenſium & quorundam Holſatiæ infidelium Holſatiam intrauit, & caſtrum Plone expugnauit. In cuius defenſione quidam miles probus & fidelis, cui parcat Deus, cadens mortuus eſt, & primo Segeberghe ſepultus, ſed Canonici Hamburgenſes, quod eorum Canonicus fuerat Hamborch defunctum ſepelierunt, ipſe requieſcat in pace. Item ciuitatem Kil obſedit, ſed nõ profecit.

Anno Domini M. CC. LXII. Regina Hamborg in captiuitate detenta fit tractatus de pace. Dux & Marchiones, Iohannes & Gerardus Comites cõueniunt in Quedelingeborgh, & poſtea in Saltwedele. Regina quoque interfuit, ſed tamẽ poſtea reuerſa eſt Hamborch, & colloquium, redeunte Regina, ad placitum ſic finem accepit; quod Holſati tranſgreſſores reconciliati ſunt Comitibus,

bonis

bonis ſuis obtentis, & Regina reuerſa eſt in Daciam. Item Helprandus præpoſitus Hamburgenſis obiit. Item Rodolfus Epiſcopus Suerinenſis obiit.

Anno Domini M.CC.LXIII. Comes Iohannes Holſatiæ obiit, & eſt ſepultus in Reinvelde. Item eclipſis ſolis in die Dominica, & in die Oſwaldi Regis. Eodem anno Dux Luneburgenſis de Dacia rediens, cum magna multitudine ingreſſus eſt fines Marchionis Miſnenſis, & captus eſt ab eo, cum multis Comitibus & Dominis terrarum, & detentus eſt vno anno & ſex ſeptimanis, captus eſt in vigilia Simonis & Iudæ Apoſtolorum.

Anno Domini M.CC.LXIV. ſolutus eſt Dux Iohannes de Lunebotch. Item Nouum monaſterium, quod eſt in terra Holſatiæ, per multas prouincias tam de hoſpitalitate, quam de bona cōuerſatione perſonarū, famoſum, incendio deuaſtatur, in nocte ſancti Martini. Item vina perierunt in Francia. Item Papa Vrbanus mortuus eſt, & vacabat ſedes XVII. ſeptimanis, cui ſucceſſit Clemens.

Anno Domini M.CC.LXV. Dux Iohannes de Bruneſwich duxit filiam Comitis Gerardi, cum magna ſolemnitate in Hamburgh.

FINIS.

ERICI DANIÆ REGIS, VVRATISLAI VII. DVCIS POMERANIÆ F.

HISTORICA NARRATIO, DE ORIGINE GENtis Danorum, & de Regibus eiuſdem gentis, deque eorundem rebus geſtis.

DANI, vt teſtantur veteres Hiſtoriographi, tempore Saruch proaui Abrahæ, regnum quod nunc Dania vel Dacia dicitur, intrauerunt, venientes de Gothia. Qui quidem Gothi, vt dicit Papias, de Gog filio Iapher orti ſunt. Quod autem quidam dicunt, Danos à Danaitis, id eſt, Græcis veniſſe, veriſimile eſt, ſed vſquequaque certum non eſt, niſi ab initio dicti ſunt Dani, ſed quælibet terra habuit nomen ſpeciale; quod habet adhuc, donec tempore Dauid regis habuerunt regem Dan: nam tempore illo, Dan filius Humblæ de Suecia veniens, regnauit ſuper Syalandiam, Onen, Falſter & Laland, cuius regnum dicebatur Withesleth. Eo tempore Rex quidam potentiſſimus ad inuadendum Iutos venit. Quo audito, Iuti timentes valdè, locum qui adhuc Kovoirki dicitur, foſſatis & fragis ligneis munierunt, miſeruntque nuncios ad Dan regem Witheslech, vt eis ferret auxilium, pollicentes ei, victoriam ſi reportaret, dominium ſuper ſe. Qui cum ſuis veniens, apud Kowirki hoſtibus occurrit, occiſis plurimis, & reliquis in fugam actis, Dominus Iutorum factus Dan, cum Iutis Syoniam, Scaniam àc omnes alias Inſulas Daciæ ſibi ſubiugauit, & poſtmodum communi omnium decreto, regnum ſuum Daniam, & incolas, Danos, à ſe, qui Dan dicebatur, appellauit.

I. Primus ergo Danorum Rex fuit Dan, filius Humblæ, à quo Dani & Dania, quæ nunc Dacia dicitur, nomen habet: Iulius enim Cæſar primo fertur eam Daciam appellaſſe, propter hoſpitalitatem & dapſilitatem huius gentis. Dan ergo primus Rex fuit pugil fortiſſimus & giganteus; cunctis in circuitu terribilis, & prælia clariſſima geſſit hinc inde. Huic ſucceſſit ſecundus:
II. Humblæ filius eius. Hic erat vanus & iners, & pauca notabilia fecit: vnde Lother frater eius, facta conſpiratione Danorum cōtra fratrem; eum de regno depoſuit & pro eo regnauit.
III. Tertius Lother nimis dur' fuit incolis regni, & in multis ſe nequiter geſſit, & ideo tyrannidem eius Dani non ferentes, eum occiderunt. Huic ſucceſſit Skiola filius eius quartus:
IV. Skiola. Iſte antequam haberet xv. annos ætatis, occurrens ſolus magno vrſo; & eum cingulo ſuo ligauit. Hic primo Teutonicos Danis ſubiugauit & ſeruire fecit ſub tributo: & multa ſtrenue geſſit. Huic ſucceſſit filius ei' Gram, quintus:
V. Gram, à quo Gram & Hæreth dicitur. Iſte cum quodam gigante in Suecia pugnans, ſolus occidit eum. Regem etiam Sueciæ occidit, & xvi. fratres eius: & Sueciam tributariam Danis fecit. Poſtea cum Suibdager Rege Normānos· quod quando aliquis eſt multum durus, dicitur de eo: ipſe eſt vnus Gram. Huic ſucceſſit in regnum Suibdager, qui eum occiderat, ſextus:
VI. Suibdager. Iſte ex patre Dacus fuit, & ex matre Noricus, qui patrem proprium in Norwegia regnantem; de regno expulit, & pro eo regnauit. Hunc in Dacia regnantem occidit Haddinger, filius Gram, in vltionem patris, & pro eo regnauit, ſeptimus:

VII. Had-

VII. Haddinger filius Gram. Iſte regem Sueciæ & Helleſpontem interfecit. NorWegiam & vrbem Dymin ſubiugauit, & multa clariſſime fecit, & poſt multas victorias indignum ducens mori in lecto quaſi pecus, propter laudem mundi, & poſteritatis memoriam, ſeipſum ſuſpendit. Huic ſucceſſit Frothi filius eius octauus.

VIII. Frothi hin fæmildæ. Iſte poſtquam ſeipſum & totum regnum in bellis depauperauerat, audito quod in Wældæl Syſal, draco quidam ſuper theſauros iaceret, draconem ſolus adiit, & ſuperatum occidit, acceptisq; theſauris Brittanniam, quæ nunc dicitur Friſia, Scotiam, Teutoniam, Slauiam, Ruſciam, & plurimas alias terras ſubiugauit. Poſtmodum in Scania pugnans, non manibus inimicorum, ſed æſtu & pondere armorum ſuffocatus interiit. Huic ſucceſſit Haldanus filius eius.

IX. Haldanus. Iſte cupiditate regnandi omnes fratres interfecit. Huic ſucceſſit Ro filius eius.

X. Ro. Iſte tranſtulit ciuitatem, quæ prius dicebatur Hækækelping, de loco qui dicitur Hokotbyetgh, & ædificans eam in portu Yſæſyeth, & vocauit eam Roskeldæ ſermone compoſito ex nomine ſuo & ex fonte iuxta quem ſita eſt. Huic ſucceſſerunt duo filij eius, Haldan & Helgi.

XI. Haldan & Helgi. Iſti diuiſerunt inter ſe regnum; Ita quod Haldan regnaret in terra & Helgi in mari. Haldan vero pauca notabilia fecit. Huic ſucceſſit Helgi frater ſuus.

XII. Helgi Rex maximus. Iſte ſtrenuus bellator, Hochbrodum regē Sueciæ occidit. Teutonicos III. ſubiugauit, & marinis diſcurſibus multa ardua perpetrauit. Hic ad portum quendā Lalandiæ veniens, filiam cuiuſdā ruſtici, nomine Rolfkarl, ſibi adduci fecit, de qua filiam genuit nomine Thora, ex qua dicta eſt Thororū inſula, quia ibi ſepulta eſt. Iterumq; poſt XV. annos illuc veniens, prædictā filiam adduci fecit, neſciens q; filia ſua eſſet, ex qua genuit filium nominē Rolfkraki. Cumq; hoc poſtea cognouiſſet, præ nimia verecundia ſe ipſum ſuſpendit.

XIII. Interea dum Rolfkraki adhuc puer eſſet, Rex Sueciæ Athiſſus Danis tributum impoſuit, & in ſignum abiectiſſimæ ſeruitutis, præfecit eis c. quendā Racki nomine, quem cum canes occidiſſent, Athiſſus poſuit eis regē paſtorem quendam nomine Suyo.

XIV. Suyo. Iſte multa mala & innumera fecit Danis, ſicut Athiſſo promiſerat, qui tandem ſedens in palatio Wiburgenſi, in loco, qui Luſœbœgh dicitur, coram omnibus meliorib[9] regni, à pediculis eſt corroſus. Huic ſucceſſit Rolfkraki filius Helgi prædicti.

XV. Rolfkraki filius Helgi. Ipſe poſt multas pręclaras victorias ab Hyerwardo Comite Scaniæ, qui ſororē eius habuit in vxorem, in lecto ſuo proditioſe eſt occiſus, in Loxthra curia regali, in Syelandia, cū quo & Biœrki & Iœlki pugiles clariſſimi, cum tota familia regia ſunt occiſi. Huic ſucceſſit Hyarwarus.

XVI. Hyarwarus regnauit breui tempore, ſcil. à mane vſq; ad horā primam. Hunc occidit Haki filius Hamundi, & factus eſt Rex Danorum.

XVII. Haki igitur regnante venit quidam de partibus ſeptetrionalibus nomine Frithloef, & filiam Rolfkraki duxit in vxorem & occidit Hakonem.

XVIII. Frithloef. Huic ſucceſſit Othen.

XIX. Othen. Iſte morte ſubitanea prope locum, qui nūc Othens dicitur, interiit, ibique ſepultus eſt. Hic magnus incantator & magus erat, ita quod ab omnibus circa nationibus pro Deo colebatur, vnde & Græci imaginem ei[9] auream à Danis ſibi pro magno munere miſſam, cum reuerētia maxima ſuſceperunt. Huic ſucceſſit Balder filius eius.

XX. Balder, à quo Balderſund dicitur, mare Balticum, pro eo quod ibi pugnauit. Huic ſucceſſit Hother, qui eum occidit.

XXI. Hother. Iſte inuenit in quodā nemore Sueciæ, gladium, qui Mūming

dictus eſt, cũ quo Balder occidit. Ab iſto Hother villa Othera dicta eſt, & illuc fugiens, occiſus eſt à Boyo Rege Sueciæ, qui etiam poſt eum regnauit.

XXII. Boyo. Huic ſucceſſit Ronk filius ſuus.

XXIII. Ronk. Huic ſucceſſit Orwendel.

XXIV. Orwendel. Iſte vir valde victorioſus erat, & multa præclara geſſit. Hũc occidit frater ſuus Foggi; & regnauit.

XXV. Foggi. Iſte copulauit ſibi vxorem fratris occiſi. Hunc occidit Amblet⁹ filius dicti Orwendel in vltionem patris, & cum eo omnes meliores regni, cum tota Curia regali combuſsit, ita, quod vnus ſuperſtes non fuit.

XXVI. Ambletus, qui vir aſtutiſsimus erat, regemq; Angliæ bello occidit, & Daciam, Angliam, & Sueciam in ditione ſua tenuit. Hunc Wicblethus Rex Norwegiæ vitricus eius occidit in Oreſund, in prælio & regnauit.

XXVII. Wicbletbus. Iſte accepit vxorem Ambleti, propria vxore repudiata. Huic ſucceſsit filius eius Wermundus hin blinde.

XXVIII. Wermundus blinde. Hic vir bellicoſus erat. Huius tempore Keto & Wiggo filij Frewini præfecti Sleſwicenſes occiderunt Athislum Regem Sueciæ, in vltionem patris ſui. Huic ſucceſſit Vffo Starke filius eius.

XXIX. Vffo Starke. Iſte à VII. anno ætatis vſq; ad XXX. noluit loqui, quo vſq; in loco, qui adhuc Kunengikamp dicitur, ſuper Eydoram cum filio regis Teutonicorum & meliore pugile totius Teutoniæ ſolus certans, ambos occidit, & ſic conditione vtriuſq; gẽtis, Teutonia Danis iam quarto tributaria facta eſt. Huic ſucceſſit Olaf filius eius.

XXX. Olaf qui dictus eſt Dan hin ſte latene. Huic ſucceſſit Hughelec.

XXXI. Hughelec. Iſte occidit Heghmodum & Hagimum tyrannos Sueciæ. Huic ſucceſſit Frothi.

XXXII. Frothi hin Freene. Iſte interfecit Fregerum regem Norwegiæ & X. duces eius. Huic ſucceſſit Dan filius eius.

XXXIII. Dan. Iſte VII. anno ætatis ſuæ Teutoniam iam V. tributariam Danis fecit. Huic ſucceſſit Frithlenus.

XXXIV. Frithlenus. Iſte vrbem Difflinum & Britãniam ſubiugauit. Huic ſucceſſit Frothi filius eius.

XXXV. Frothi hin Fritgothœ. Huius tempore Ieſus Chriſtus nat⁹ eſt. Iſte ſubiugauit Sueciam, Brittanniam, Hyberniam, Scotiam, Norwegiam, Saxoniam, Friſiam, Vngariam, & omnia orientis vſq; ad Græciam, quorum reges & incolę oẽs ſeruierũt ei. Hui⁹ tempore venit in Daciam Erix Orthiloghe & Rol frater eius, filij Regneti. Illi interfecerunt Grep cum V. fratribus ſuis. Contra hunc Frothi venit rex Hunorum cum aliis LXIX regibus, qui ex ſe VI. reges fecerant duces belli. Quorum quilibet habuit ſub ſe V. M. nauium, & quælibet nauis habebat CCC. armatos. Summa nauium XXX. Summa virorum, nouies mille millia hominum, hos omnes occidit Frothi pugnans cũ eis in mari iuxta Bleking. Hic tantam pacem in regno ſuo fecit, quod vnam armillam auream iuxta Eydoram, alteram iuxta Scanor, & tertiam iuxta Warthingborg in via communi ſuſpendit, nec erat qui eam nocte vel die auderet tollere. Hunc occidit vna vetula. Huic ſucceſſit Yœriu.

XXXVI. Yœriu. Iſte modico tempore regnauit, occidit enim eum Frithlenus filius Frothi Frithgothæ.

XXXVII. Frithlenus filius Frothi Frithgothæ. Iſte occidit Amundum regem Norwegiæ & vnum draconem. Poſt quem Frothi filius eius.

XXXVIII. Frothi hin Freknæ. Huius tempore venit Stetatæ filius Storwęrki in Daciam, qui interfecit Wiſinum gladiatorem apud Ryciam & Tanæm gigãtem apud Bizantium, & in Polonia Waſæ pugilem, & in Saxonia Hamam pugilem, & Teutonicis infeſtiſſimus fuit aduerſarius, & multa eis opprobria intulit. Nam quatuor aut ſex ex eis cõplicans ad modũ ſedis ſuper eos ſedit ad purgandũ aluum, & multa alia præclara geſſit. Iſte Frothi anno ætatis ſuæ XII. Teutoniam

toniam jam ſexto ſubiugauit; & multa alia præclara armis fecit. Hunc Frothonem occidit Syertingus. Huic ſucceſſit filius eius Ingellus.

XXXIX. Ingellus. Huius tempore, Stercather interfecit ſeptem filios Svvertingi, in vltionem regis Frothi. Ipſius etiam tempore occidit Argauturum cum ſeptem fratribus. Huic ſucceſſit Olaf filius eius.

XL. Olaf. Huic ſucceſſit Haraldus filius eius.

XLI. Haraldus. Hunc occidit frater ſuus Frothi Rechbane, & regnauit.

XLII. Frothi Rechbanee. Hunc interfecit Haldan hin Byerngramee filius ſui fratris Haraldi, in vltionem patris ſui. Huic ſucceſſit Ericus rex Sueciæ.

XLIII. Ericus. Hunc occidit idem Haldan Haraldi filius, & proco regnauit.

XLIV. Haldan Byerngram. Iſte ſtrenu' pugil fuit, vnde prouocatᵘ à Siwaldo pugile Sueciæ, vt contra eum & ſeptem filios eius dimicaret, acceptauit, & oēs pariter occidit. Abiecto enim gladio, quercum radicitus auulſit, & cum ea oēs conquaſſauit. Alia quoque vice cum quodam gigante de Succia, qui habebat vndecim cubitos altitudinis, nomine Harchbeen dimicans, occidit eum, & cū eo XII. contubernales eius, & multa alia præclare fecit, vnde dictus hynbyerngram, huic ſucceſſit Hugni frater eius.

XLV. Hugni. Huic ſucceſſit Siwald filius ſuus.

XLVI. Siwald. Huius tempore Sterketheer fugit de prælio. Hunc occidit Hako. Huic ſucceſſit Sigerus filius eius.

XLVII. Sigerus. Hic conſtituit bellum contra Hakonem in quo ipſe & Hako pariter corruerunt. Huic ſucceſſit Goldrie nepos eius.

XLVIII. Goldrie, poſt cuius mortem regnum Danorum in quinq; regna diuiſum eſt.

XLIX. Borgardus, qui habuit filiam Siwardi, nomine Role, in vxorem, regnauit in Scania.

L. Hundenger in Syalandia. Iſte ſemper impediendo alios perdidit & defendendo ſe vicit: vnde & ex eo tractum eſt prouerbium aliud: Hunderheinæ rikæ eſt.

LI. Hani regnauit in Fyonia.

LII. Hother in Sunder Iutia.

LIII. Reyner in Noruicia.

LIV. Haldanus hin ſterkæ ſurrexit poſt Borchardum in regnum, & fuit valde ſtrenu' in armis. Hunc occidit Weſetus in Syalādia. Huic ſucceſſit Harald Hildercan filius Borchardi.

LV. Harald hildercan. Iſte hos quinq; reges occidit, & ita potens factus eſt, q̄ omnes reges contra mediterraneum mare ferebant ei tributum, cui cum Ringer, nepos ſuus rex Sueciæ tributum negaret. Sueciam intrauit, ibique in bello corruit & cum eo corruerūt Vbbo rex Friſonum, & alij plures reges & XXX. nobilium de exercitu ſuo. De exercitu vero Ringer regis XII. procerum corruerunt. Ibi cū Haraldo pugnauerunt CCC. virgines, quæ Skalmor dictæ ſunt; quarum vexillum portauit Herher, quę poſtea ciuitatem ędificans Hęterby appellauit. Inde etiam dicitur Heſceppe. Huic Haraldo, poſtquam L. annis regnauerat, ſucceſsit ei idem Ringer nepos ſuus.

LVI. Ringer. Huic ſucceſsit Harald frater ſuus.

LVII. Harald. Huic ſucceſsit Oli frater ſuus.

LVIII. Oli hinc Freenee. Hic adeo agilis erat, quod ſcanſorium ad ſellam habere noluit. Iſte adeo efferus fuit quod Starchaterū ſolo viſu ſuper genua proſtrauit. Hic etiam Succiam intrauit, & prouocatus ad ſingulare certamen, primo die, contra vnum pugnauit, 2. die, contra duos, 3. contra tres, 4. contra quatuor, quinto cōtra quinq;, & ſic vſq; ad XI. & omnes ſuperatos occidit. Qui dū in Lætra curia regia in Syalādia ſederet in balneo, venit Starchater magno pōdere auri corruptus à rege Sueciæ, & petita licentia loquendi aliquid ſecrete regi, acceſsit, regemq; nihil mali ſuſpicantē, gladio transfodit, vnde præ nimia

verecundia, poſt tam vilem, tanti viri occiſionẽ, ſe à lachrymis numquam potuit continere, donec idem pondus auri, quod acceperat, occiſori ſuo vt eum occideret, impendiſſet. Huic Oli ſucceſſit Omundeer filius eius.

LIX. Omunder. Huius tẽpore Starchcather ſenio cõfectus, indignũ reputans more aliorũ hominum in lecto mori ſine gladio, & præcipuè propter occiſionẽ Oli regis, multis precibus perſuaſit cuidã Hother cuius patrem ipſe occiderat, vt eum occideret, obiiciens ei ꝙ patrem eius occiderat, ꝙ ille vindicare teneretur; obtulitq; inſuper memoratum pondus auri, pro mercede, & ſic Other victus ſpe mercedis & Zelo vindicandi patrẽ Starcatherum gladio proprio, qui Skum dicebatur, præciſa ceruice, occidit apud pontẽ Scaniæ, qui Boyllyngbre dicitur, accinctuſq; gladio, pontem tranſiens, cũ eſſet in medio põtis, Skum de vagina, in aquam cecidit, nec inde leuari potuit vſq; in præſens; tñ aliquando videtur ibi in defluxu aquæ. Iſte Stercather venit de Suecia tempore regis Ingelli, portans cõgeriem carbonum in dorſo ad acuendum naſum dicti regis, vt vindicaret patrẽ ſuum. Idem Starcather pertrãſiit multas partes orbis pro prælio ſingulari: Vnde & Græci imaginẽ eius æream in Italiam miſerunt, dicentes eos non poſſe ei reſiſtere, niſi haberent vnũ qui poſſet pugnare cũ tali pugile. Huiuſdem p Henricũ Æmælthorp militem de Dacia in Teutoniam eſt portatus pro miraculo, habens ſex pollices in magnitudine. Poſt Ommunder regnauit Syward filius eius.

LX. Syward. Huic ſe oppoſuit Simon præfectus Scaniæ, & tandem conuenerunt in prælium in quo vtriſq; viriliter certantibus principes ambo corruerunt. Poſt quem regnauit frater eius Butel.

LXI. Butel. Poſt hunc regnauit Iarmarus Rek filius Sywardi.

LXII. Iarmarus Rek. Iſte valde bellicoſus erat: intrauit enim Slauiam cũ exercitu & Yſmatum regem Slauorum occidit, & totam Slauiam vaſtauit. Poſtea Olleſpomici Daciam cum exercitu intrauerunt, quibus Iarmarus rex occurrere non audens, muniuit monrem maritimum Scaniæ, qui Kolle dicitur, ibiq; cum melioribus regni ſe incluſit. Tandem cum regnum vaſtaſſent, exiuit ad eos, & negocium fortunæ committens, commiſit cum eis prælium in Oreſund, ibique corruit. Huic ſucceſſit Brother frater eius.

LXIII. Brother. Poſt quem regnauit Siwald.

LXIV. Siwald. Huic ſucceſſit Snio filius eius.

LXV. Snio. Huius tempore tanta fames erat in Dacia, quod ex edicto regis omnes viri & mulieres non apti ad portandũ arma in bellis, occidebantur: Tãdem ex conſilio cuiuſdã mulieris Scanienſis nomine Magge, quilibet nonus homo exiuit de regno, & omnes terras obtinuerunt vſq; Romas. Iſti propter longas barbas, dicti ſunt Longabardi, qui tandem terram quæ nunc Longabardia dicitur, intrauerunt, ibiq; remanſerunt. Poſtea tempore Caroli Magni Apuliam optinuerunt, ibique vſq; hodie manent. Anno Dñi D. C. XXXVII. exierunt de Dacia Dani, modo dicuntur Longabardi. Poſt Snio Biorn regnauit.

LXVI. Biorn. Huic ſucceſſit filius Haraldus.

LXVII. Haraldus. Poſt quem Grom. (Alij, Gorm) filius eius.

LXVIII. Grom. Iſte erat mirabilis inueſtigator nouarũ rerum, vnde & aſſumptis CCCC. probiſſimis ſatellitibus, nauigauit verſus Aquilonem ad ſedem Geruthy, vbi vidit ſtupenda mirabilia, & multa pericula paſſus eſt. Tandẽ conſumptis omnibus ſociis vſq; ad XXX. per diuerſa monſtra, vix cum vita in Daciam rediit. Huic ſucceſſit Godrię filius eius.

LXIX. Godriæ hin gyafmilde, qui Godefrith dictus eſt. Hic bellicoſiſſimus erat, & totam Teutoniam iam ſeptimo tributariam fecit. Subiugauit etiam Sueciam & Friſiam.

Anno Dñi D. CC. LXXVI. venit Carolus Imperator cum toto imperio ſuo contra Godefrith regẽ Daciæ, cui idem Godefrith vltra Albiam occurrens, fugauit Carolũ de Saxonia, & eam totã vaſtauit, ꝙ eodem anno Saxonia cõuerſa fuerat ad fidẽ Chriſti per Carolum. Poſtquam contra Francos XXXVI. annis continuis pugna-

pugnauerat. Poſtea idem Godefrich fugato Imperatore & Saxonia vaſtata, ibidem à proprio milite cultro transfixus eſt in ventre. Poſt ipſum regnauit Olaf filius eius.

LXX. Olaf dictus Gothdranker. Huic ſucceſſit Henning filius eius.

LXXI. Henning regnauit XXVIII. annis, qui cum Imperatore pacem faciens, Eydoram terminum regni ſui accepit. Huic ſucceſſerunt duo reges, Ring & Siwardus.

LXXII. Ring regnauit in Iutia.

LXXIII. Sywardus regnauit in inſulis. Iſti duo reges inter ſe diu pugnauerũt & tandem in bello mutuo ambo corruerunt, quibus ſucceſſit in regnum Reyner filius Ring.

LXXIV. Reyner Lechbroki. Iſte ſubiugauit Angliam, Scotiam, Hyberniam, Norwegiam, Sweciam, Teutoniam, Slauiam, Ruſciam & omnia regna occidẽtis. Ita quod IX. filios ſuos ſingulos; in ſingulis terris reges fecit, & ipſe de vno regno in aliud inter eos pertranſiuit. Tandem in Hybernia occiſus eſt, & filij eius fere omnes in diuerſis locis ſunt occiſi. Hic per XI. annos vrbes Franciæ vaſtauit, & Pariſiis veniens in Eccleſia ſancti Germani, & Aquiſgrani in palatio Imperatoris ſtabulum equorum fecit, & multa mala Eccleſiæ intulit. Huic ſucceſſit Inguar filius eius.

LXXV. Inguar filius Lotbroki. Iſte omnium fratrum ſuorum crudeliſſimus fuit. Cui ſucceſſit Sywardus.

LXXVI. Huic ſucceſſerunt Anulo & Sigefridus.

LXXVII. Anulo.

LXXVIII. Sigefridus. Iſti duo nepotes fuerunt regis Godefridi. Inter quos pugna fuit X. annis, & cum inter ſe de primatu regni conuenire non poſſent, ſceptrum prælio diuiſerunt, in quo reges ambo corruerunt, & cum eis XI. M. hominum. Pars autem Anulonis cruenta victoria potita, Reinfridum & Haraldũ in regnum poſuit, & facta eſt pugna inter eos IX. annis.

LXXIX. Haraldus tandem Reinfridum de regno expulit, & ſolus regnauit. Tunc filij Sigefridi, Haraldum de regno expulerunt. Qui ad Imperatorem Lodewicum ſupplex confugit.

Anno Domini D. CCC. XXVI. baptizatus prędictus rex Haraldus apud Magũtiam cum vxore & fratre ſuo Erico, & per auxilium Imperatoris in regnum reſtitutus eſt, moxq; Chriſtianitatem reliquit.

Anno Dñi D. CCC. XXVIII. Sanctus Anſcarius veniens ad Daciam, reuocauit prædictum regem Haraldum ad Chriſtianitatem, & Eccleſiam in Hadeboth cõſtruere fecit. Poſt quem regnauit Ericus frater eius.

LXXX. Ericus. Iſte mox vt regnum accepit, Eccleſias claudi iuſſit, ſed & oẽs Eccleſias Frãciæ, Friſiæ, Angliæ, Lothoringiæ, Teutonię, cum Epiſcopis & clero truncatis ſuccendit & deſtruxit. Huius etiam tempore Rollo Dux Danorum Franciam intrauit, & Carolum regem Franciæ compulit dare ſibi terram, quæ nunc Normannia dicitur. Tunc ortum eſt bellum inter Ericum & filium fratris ſui Guthormi regem Norwegiæ; in quo tanta cæde mactati ſunt vtriq;, vt vulgus omne caderet; ſed & reges ambo corruerunt, nec aliquis de ſtirpe regia remanſit, niſi Grici nomine Erik Barn.

LXXXI. Erik Barn. Iſte vt regnum Danorũ ſuſcepit, multo plura mala fecit, quam patres eius in omnibus regnis. Vaſtauit enim Saxoniam: Brun ducem occidit, & XII. comites. Quia plures vrbes cum ciuibus Epiſcopi cum grege truncati ſunt, Eccleſiæ cum fidelibus incenſæ ſunt, Theodoricus & Narwardus Epiſcopi truncati ſunt.

Anno Domini D. CCCCII. Arnulph⁹ Imperator Danis in Teutonia occurrẽs proſtrauit ex eis C. hominum bello cœlitus adminiſtrato. Eodem anno obiit Ericus Barn, & regnauit pro eo Olaf rex Sueciæ.

LXXXII. Olaf Rex Succiæ. Iſte vi & armis optinuit regnum In Dacia, & regnauit v. annis. Huic ſucceſſit Gyurth.

LXXXIII. Gyurth nepos Olavi,& ipſe natione Danus & regnauit v. annis. Hunc occiderunt Dani. Poſt quem Lotheneknuc.

LXXXIV. Lotheneknuc filius Erici Barn. Iſte hellitoſſus erat multum & verſutus, & regnauit xl. annis. Huius tempore quilibet tertius de ſeruis & pluralibet hominibus exiuit de regno, & venientes totam Pruciam, Semigaliam, & terram Carelorum. aliaſq; quam plures terras ſubiugauerunt ſibi, & delectari terrarũ vbertate noluerunt redire, ſed ibi remanent vſq; in præſentem diem. Iſte Lotheneknuc mortuus eſt paganus. Huic ſucceſſit Frothi filius eius.

LXXXV. Frothi, victor Angliæ. Iſte xx. annis hæc duo regna tenuit, & in Anglia fecit ſe baptizari. Poſt quem filius eius Gorm.

LXXXVI. Gorm, hin Enske. Hic dictus eſt Orm harthiſnuœ & regnauit iv. annis in Anglia baptizatus Poſt hunc Haraldus filius eius.

LXXXVII. Haraldus. Huic ſucceſſit Gorm Gamele.

LXXXVIII. Gorm gamele, cuius vxor fuit Thyre danebort, quæ poſt mortẽ mariti nobiliter regnum tenuit, & munitionem, quæ Danewirki dicitur fecit lignis tantum. Iſti ambo mortui ſunt pagani, ſepultiq; in duobus collibus iuxta labenge. In diebus hui⁹ Gorm, ferunt Danos incenſis Eccleſiis, ſacerdotes ante altaria trucidaſſe, & clerum vulgo mixtum, aut occidiſſe, aut in captiuitatem duxiſſe. Cruces etiã truncatę ludibrio ſunt habitæ à Danis. Anno dñi D.CCCC.L. obiit Gorm Gamele, cui ſucceſſit Harald blatan filius eius.

LXXXIX. Harald blatan regnauit L. annis. Iſte cum exercitu magno ſubiugauit ſibi Angliam, & rediit. Tunc Imperator Otto, qui dictus Otto Magnus, parauit ſe ad inuadendum Daciam. Cumque legati ei veniſſent Sleſwic, Dani occiderunt eos, & vnum Marchionem cum eis, ad quod vlciſſendum Imperator cum exercitu Daciam intrauit. Etq; Haraldus rex in extremis finibus regni ſui erat, ſcilicet in Hallandia, Imperator totam Iutiam vaſtauit vſq; mare, quod ab eo Odeſund dicitur. Ibi enim lanceam ſuam in mare miſit, ad perpetuam rei memoriam. Quo audito Haraldus vehementer commotus, verſus Iutiam feſtinauit cum furore magno. Quod intelligens Imperator fugit, & in Lohete ſuperueniens, Haraldus occidit Ypponem Ducẽ exercitus Imperatoris, reliqui vero Teutonici fugerunt. Quo facto ipſe de conſilio matris ſuæ vallum Danewirki cæpit inſtaurare. Hunc Haraldum filius ei⁹ Syen de regno expulit, quod ad prædicationẽ Poppoponis cappellani dñi Papę baptizatus fuerat, cũ quo pater ter conflictũ habuit, & ſemper perdidit, & tandẽ miles filij patrẽ occidit in Scania, qui miles Hako dicebatur, & regnauit pro eo Suen Tyngekeg filius eius.

XC. Suen Tyngekeg. Iſte propter ſcelera ſua à Slauis ter captus eſt, & redemptus, ſemel tanto pondere auri, quantum in armis ponderabat, & bis tanto põdere argenti; Nouiſſime de regno expulſus, apud regem Sueciæ xiv. annis exulauit. Tandem ad Chriſti fidem conuerſus baptizatus eſt, & mox Deo fauente, regnum ſuum recepit, occiſo rege Norwegiæ in Meſund, qui regnum eius tenuerat, & ita Suen duo regna Daciæ & Norwegiæ inuaſit, & Angliam & optinuit illud regnum, & ibidem mortuus eſt, & portatus Roskildis ibiq; ſepultus eſt. Huic ſucceſſit Haraldus filius eius.

XCI. Haraldus. Iſte homo fuit effœminatus & totus libidini deditus, hac de cauſa Dani eum depoſuerunt de regno, & Gameleknuc fratrem eius regem fecerunt, quod bellicoſus homo fuit, ſed tædio affecti ſuper eo, & raro in regno fuit, & continue extra regnum in bellis, quod tamen pro gloria regni libenter tolerare debuiſſent, Kanutum depoſuerunt & Haraldum effœminatum & vbi valentẽ regno præfecerunt, qui tamẽ cito poſt mortuus eſt, & ſucceſſit ei dictus Gameleknuc frater eius.

XCII. Gameleknuc. Iſte cũ mille nauibus inuadens Angliam, eam ſubiugauit. Eſtonicam etiam gentẽ ſubdidit, Ricardum etiam ducem Normãnię de Francia

cia

cia expulit, & vxorem regis Anglorum expulſi & mortui accepit, & genuit ex ea filium, nomine Hartheknuc, & filiam nomine Gummilſid, quam Henricus filius Conradi Imperatoris vxorem accepit.

Anno Dñi M.XXVIII. S. Olauus rex Norwegiæ martyrizatus eſt, cuius regnũ obtinuit idem Gameleknuc rex Daciæ, & regnauit ſuper tria regna Danorum, Anglorum & Norwegiæ. Fuit autem omnium regum pulcherrimus, ſtrenuiſſim⁹ & largiſſimus. Hic primus religioſos in Daciam induxit, & multos Epiſcopos de Anglia in Daciam adduxit. Obiit antem Gameleknuc anno regni ſui XXXIII relinquens tres reges filios videlicet.

XCIII. Hartheknut in Dacia; Haraldum ſpurium in Anglia, Swenonem ſpurium in Norwegia. Harald vero IV. tãtum annis regnauit & mortuus eſt. Cuius regnum Hartheknuc rex ſuſcepit Suen vero V. annis in Norwegia regnans obiit. Cuius regnum accepit Magnus filius ſancti Olaui. Quod audiens Hartheknuc, cum Anglis & Danis Norwegiam intrauit, ſed per amicos reconciliati ſunt, Magnus & Hartheknut tali pacto, quod qui diutius viueret ſuperſtes regnum defuncti acciperet. Iſte Hartheknut regnauit ſuper Daciam, Sueciam, Slauiam & Angliam. Qui præter quotidianam familiam ſuam VI. millia armatorum continue tenuit. Qui cum LX. longis nauibus ad domandum regna æſtate diſcurrebant, hyeme vero in caſtris manebant, quibus quaſi religioſis, leges & ſtatuta pręſcribebat honeſtatis: vnde tẽpore ſuo ſuper omnes reges mundi terribilis & laudabilis exſtitit. Trãſiuit etiam cum Imperatore in Italiam ad domandũ nationes exteras Obiit autẽ in Anglia. Huic ſucceſſit Suen Eſtreth, ſcilicet filius ſororis Gameleknuc.

XCIV. Suen Eſtreth, ſc. filius Vlff comirls Angliæ regnauit poſt Gameleknuc. Quod audiens Magnus rex Norwegiæ prædictus, nõ immemor pacti ſui quod fecerat cum Hartheknuc venit contra Suen & vicit eum, & ſubiugauit ſibi. Sãctus tñ Edwardus rex Angliæ frater Suenonis, coactus eſt tributũ ſoluere & declarare eum hæredẽ regni poſt ſe. Tunc iterum Magnus rex Norwegiæ ad bellandum Suenonem venit, cum exercitu innumerabili, quaſi arena maris, nauigio in Oreſund, ſed cum incaute de naui in nauem tranſiret, cecidit in mare, & ſubmerſus eſt Quo audito Suen, regnum eius obtinuit. Item dum idem Suen in Norwegia moram faceret, Slaui vaſtauerunt Iutiam vſque Ripis. Qui caſu rediens de Norwegia, hoſtibus cũ præda exituris, prope Sleſwic occurrit, proſtrauitq; ex eis VI. millia hominum, cæteris fugientibus.

Anno Domini M.LXXIV. obiit rex Suen Eſtreth, ſcilicet. Huic ſucceſſit Harald filius eius.

XCV. Harald filius Suen. Huius tempore receſſit Anglia à dominio Danorũ, poſtquam CXX. annis continuis ſubdita fuerat Danis. Poſt hunc regnauit Knut frater eius.

XCVI. Knut regnauit octo annis. Qui vir bonus erat, & multas Eccleſias in regno conſtruxit, & homines ad cultũ Dei pro viribus induxit, ſed aliquas partes regni nunquã inducere potuit, vt ſoluerent decimas. Cum expeditionẽ autem congregaſſet in Fiskebek iuxta Wibergh, vt Angliam debellaret, frater eius Olauus Dux Iutiæ, totum diſſipauit perditioſe, & eum occidi procurauit.

Anno Domini M. LXXXII. ordo Caturienſium exordium ſumpſit.

Anno Domini M. LXXXVIII. martyrizat⁹ eſt S. Kanutus rex Danorum in Othens per proditionem fratris ſui Olaui Ducis, in Eccleſia S. Albani martyris, & frater eius Benedictus cum eo. Cui ſucceſſit frater ſuus idem.

XCVII. Olauus. Huius tempore, facta eſt tanta fames in Dacia, vt homines pro herbis agreſtibus litigarent. Nam ſegetes VII. annis regni eius per aeris intemperiem perierunt. Anno VII. regni ſui inuentus eſt in lecto ſuo ſubiranea morte præuentus Olaf Hunger. Huic ſucceſſit Erik Egothe frater ſuus.

Anno Domini M. LXXXVIII. Translatio Sancti Nicolai de Myrra in Barum.

Anno

Anno Domini M.XCVIII. Exordium Cyſtercienſis ordinis ſumpſit XII. Kalend. Aprilis.

XCVIII. Erik Egothæ. Qui ſic dict⁹ eſt primo, q mox vt regnum accepit, tāta fertilitas terræ reddita eſt, vt modius paruus, cuilibet blādi nō valeret vt duos denarios vſuales Secundo dictus eſt Egothæ, quod ita magnus homo fuit, q ſuper omnem populum ab humero & ſurſum videri potuit, habēs in ſe fortitudinem quantā quatuor fortiores regni. Tertio quia ita bonus fuit regno, quod cū ad terram ſanctam proficiſci pararet, Dani tertiam partem omnium bonorum terræ voluerunt dare terræ ſanctę pro redemptione crucis, ad hoc, vt ipſo in regno maneret, ſed noluit manere. Imo iter arripuit cū magna militia, & veniens Romā, Eccleſiæ Lundenſi Archiepiſcopū & primatū ſuper tria regna optinuit. Inde Cōſtantinopolim veniēs, ab imperatore Græcorū honorifice eſt recept⁹.

Anno Domini M.C. ſedit Paſcalis II. annis XVIII. menſibus quinque, diebus VII.

Anno Domini M.C.I. obiit Ericus Egothæ, in Cypro inſula cum vxore ſua, vbi & miraculis corruſcant. Poſt quem frater ſuus Nicolaus. In C.III. Aſcendens factus eſt primus Archiepiſcopus Daciæ.

XCIX. Nicolaus rex cum filio ſuo rege Magno Kanutum filium fratris ſui Erici Egothę, iuxta Bingſteth occidit.

Anno Domini M.C.XI. Paſcalis Papa captus eſt ab Henrico rege.

Anno Domini M.C.XIII. beatus Bernardus ordinem intrauit.

Anno Domini M.C.XV. Conuentus venit in Claramvallem. Sanctus Kanutus fit Dux in Daciā. In C.XVIII. Gelaſius Papa vno anno ſedit. In C.XIX. Calixtus Papa II. annis & V. menſibus X. diebus VIII. In C.XX. Ordo præmonſtracenſium incepit. In C.XXV. Honorius Papa II. ſedit annis V. Hēricus Imperator obiit. In C.XXVII. Tartari Vngariam inuaſerunt. Cardinales eum Abbatibus capti ſunt. In C.XXX. Sanctus Kanutus Dux martyrizatus apud Haveliteth à Magno filio Nicolai regis. Ericus enim factus eſt rex in Scania. Eodem anno filius ſancti Kanuti regis Dux Flandriæ occiſus eſt à propriis militibus in Eccleſia.

C. Viuente adhuc prædicto Nicolao rege, filius eius Magn⁹ factus eſt rex Danorum & Gotthorum. Scanienſes vero elegerunt prædictum Ericū Emum filium Erici Egothę in regem, contra quem venerunt reges Nicolaus & Magn⁹ filius eius, & bello inito, in Fothwik anno Domini M.C.XXXV. vbi corruit Magn⁹ & cum eo VI. Epiſcopi, quatuor de Iutia, vnus de Syalandia, vnus de Suecia, & multi nobiles de Dacia cum eis. Nicolaus vero fugiens, venit Sleſwic, ibiq; occiderunt eum ſutores Sleſwicenſes. Huic ſucceſſit Ericus Emum memoratus.

C.I. Ericus Emum. Qui cauſa regnandi occidit Haraldum & liberos eius.

Anno Domini M.C.XXXVII. tenebræ factę ſunt in Quadrageſima in omni terra. Aſcerus primus Danorum Archiepiſcopus obiit, & Eskilus electus eſt.

Anno Domini M.C.XXXIX. Ericus Emim occiſus eſt quadam die in palatio, à quodam Plog Swothe. Huic ſucceſſit Ericus Lamb filius ſororis eius.

Anno Domini M.C.XL. Olauus filius Haraldi, quem quædā pars fecerat regem, ſurrexit contra Ericum Lam. Et 4. Kalen. Aprilis tenebræ factæ ſunt per totum orbem.

Anno Domini M.C.XLI. Eskillus archiepiſcopus poſuit Olauo obſides.

Anno Domini M.C.XLII. Bellum fuit Diffling ter vno die & vno anno XIII. vicibus inter Ericum & Olauum, & ſemper fugit Olauus ante Ericum. Et conuentus miſſus eſt in clauſtrum.

Anno Domini M.C.XLIII. Olauus occidit Rikonē Epiſcopū Roskildenſem. Olauus Haraldi filius in bello occiditur.

Anno Domini M.C.XLIV. Ericus duxit ſororem Hērici Bremenſis Epiſcopi. Conuentus miſſus eſt in Heriuadum & in Nidal. Celeſtinus Papa ſedit mēſibus tribus. Lucius Papa II. annis.

Anno

Anno Domini M. C. XLVI. Eugenius Papa ſedir IX. annis. Conuentus miſſus eſt in Lyuſce VII. Idus Iulij.

Anno Dñi M. C. XLVII. Cōuentus mittitur in Hofvæthe. Bellum fuit Slangthorp. Ericus Lamb obiit, factus monachus in Denſch. Quo mortuo Iucenſes nomen regis impoſuerūt Kanutho filio Magni. Scanienſes vero maioribus inſulis, Suenonē filium Erici Emim eligerūt, & facta eſt pugna inter eos XII. annis.

Anno Domini M. C. XLVIII. Sanctus Malachias migrauit.

Anno Domini M. C. XLIX. Eskillus Archiepiſcopus captus eſt à Suenone rege. Bellum fuit apud Arcune in Slauia.

Anno Domini M. C. L. dictus Retillus præpoſitus migrauit Wibergum. Bellū fuit in Slangthorp & fugit Kanutus. Conuent⁹ mittitur Kalend. Maij, qui profeſſus eſt poſtea in Eſrom.

Anno Domini M. C. LI. Bellum fuit Wiberger, & iterum fugit Kanutus.

Anno Domini M. C. LII. exulauit Kanutus in Ruſciam, qui aſſumpto auxilio de Saxonia, pugnauit & fugit.

Anno Dñi M. C. LIII. S. Bernardus Abbas Clareuallis migrauit. Conuentus venit in Efrom. Kanutus rex rediens de Ruſſia venit in Friſiam, ibiq; cōſtruxit Caſtrum Mildeborgh cum auxilio Friſonum. Quo audito Sueno cum tota expeditione Danorum venit Sleſwic. & adductus inde nauibus per terras vſque Huchlſtieth, prædictum caſtrum Mildeborgh obſedit, & magnā partem Friſię incendio vaſtauit. Cui occurrens Kanutus cū Friſonibus ſuperauit eum in bello, in quo plurimi Scanienſes corruerunt cum aliis nobilibus.

Anno Domini M. C. LIV. deſpōſauit Waldemarus filius S. Kanuti Sophiam ſororem Kanuti regis. Dani omnes elegerunt duos reges ſcilicet Kanutum memorarum, & Waldemarum filium Sancti Kanuti. Tunc Sueno rex fugit in Saxoniam.

Anno Dñi M. C. LV. Anaſtaſius Papa ſedit annis tribus. Rediens de Saxonia Sueno cum duce Hérico, venit Simerſtach, ſed fuga arrepta Dux cum rege iter 15. dierum veniendo ſub compendio duorum dierum fugiendo cōpleuerunt.

Anno Dñi M. C. LVI. facta eſt inter reges pax, diuiſo regno in tres partes.
C II. Kanutus optinuit Iutiam.
C III. Waldemarus Scaniam.
C IV. Sueno Syalandiam. Poſt paucos autē dies idem Suen rex Syalandiæ inuitauit Kanutum regem Iutiæ, & Waldematum regem Scaniæ ad feſtum ſuum Roſculdis, vbi omnibus vino prægrauatis, tēpore nocturno cū adhuc corea duceretur in aula regia, occidit Kanutum Regē & Conſtantium cognatum ei⁹, in vigilia S. Laurentij. Waldemarus vero vulneratus fugit in Iutiam, quem Suen inſecurus eſt cum exercitu. XI. millia Virginum paſſæ ſunt in Colonia.

Anno Dñi M. C. LVII. conuenerunt Suen & Waldemarus reges in cāpo, qui Grathæhæthor dicitur, in prælio, in quo Suen occiſus eſt, & ſepultus in Capella Grathæ, & Waldemarus optinuit monarchiam totius Daciæ.

Anno Domini M. C. LVIII. Adrianus Papa ſedir annis quatuor. Abſalon fact⁹ eſt Epiſcopus Roskildenſis. Conuentus mittitur in vitæ ſcola Nonis Aprilis.

Anno Domini M. C. LX. Conuentus venit in Saba.

Anno Domini M. C. LXI. conuentus miſſus eſt Sora Idus Iulij.

Anno Domini M. C. LXII. Tuta vallis fundirur.

Anno Dñi M. C. LXIII. natus eſt Kanutus filius Waldemari regis. Rex Waldemarus iuit ad cōſilium Imperatoris Metis, vbi multos dolos Imperatoris expertus eſt, ſed ſuis ſtrenuiſſime & cautiſſime in omnibus ſe gerētibus nutu diuino & directione Hérici Ducis Brunſwicēſis fretus in Daciam ſanus rediit. Tūc rex malitias Teutonicorum præuenire volens, munitionem Danwirki muro circumcinxir, ante enim lignis tantum munitus erat locus ille.

Anno Domini M. C. LXIV. conuentus miſſus eſt in Gutualiam VI. Idus Septembris.

Anno Domini M. C. LXV. conuentus venit in Om, quæ Cara inſula dicitur. Waldemarus ſubegit Slauos.

Anno Dñi M. C. LXVII. Buricius captus eſt, & effoſſis oculis caſtratus.

Anno Domini M. C. LXX. Natus eſt Waldemarus, filius Waldemari. Sanctus Thomas archiepiſcopus Angliæ martyrizatus. Ro à Danis adquiſita eſt & ad fidem Chriſti conuerſa. Iarmarus baptizatus. Leges Danorum æditæ ſunt. Conuentus mittitur in Dobrun Kalend. Martij.

Anno Domini M. C. LXXI. Sanctus Kanutus Dux & martyr translatus eſt Ringſter.

Anno Dñi M. C. LXXII. Conuentus venit in Dargun & in inſula Dei.

Anno Dñi M. C. LXXIII. Conuentus venit in locũ Dei qui dicitur Loum. Chriſtophorus Dux obiit. Maximus terræ motus fuerat in Dacia.

Anno Domini M. C. LXXIV. Conuentus venit in Colbar, qui dicitur Metauallis 4. Nonas Februarij.

Anno Dñi M. C. LXXVI. Caſtrum Stettin à Danis obſeſſum eſt.

Anno Domini M. C. LXXVII. Sancta Margareta Roskildis paſſa eſt. Kanutus filius Waldemari primi factus eſt rex Scaniæ & Hallãdiæ patre innuente & conſentiente.

Anno Domini M. C LXXVIII. Eskillus ſecundus Archiepiſcopus Daciæ receſſit factus monachus Clareuallis. Abſalon fit Archiepiſcopus. Eodẽ anno ſol obſcuratus eſt in vigilia ſanctæ crucis feria quarta.

Anno Dñi M. C. LXXX. obiit S. Nicolaus in Arus. Bellum fuit in Flyſæ.

Anno Domini M. C. LXXXI. rex Waldemarus occurrit Fritherico Imperatori apud Thrauen, vbi duas filias ſuas maritauit, vnam filio Imperatoris, aliam Comiti Sifrido, vbi etiam obtinuit ab Imperatore Dominium totius Nordalbingię, hoc eſt, omnium terrarum ad aquilonarem partem Albiæ, ſuper quo habuit literas Impetiales cum bulla aurea, & literas Papales, videlicet Domini Innocentij Papæ tertij de confirmatione dictæ collationis pro iure perpetuo habendæ, ſed has literas poſt mortem regis, Abe quædam mulier Teutonica, filia diaboli deſtruxit in odium Danorum.

Anno Domini M. C. LXXXII. Obiit Waldemarus, id eſt, filius Sancti Kanuti Ducis, anno regni ſui xxv. Poſt quem:

CVI. Kanutus filius ſuus. Obiit etiam Eskillus Archiepiſcopus in Clareualle.

Anno Domini M. C. LXXXIV. Expeditio facta eſt in Walguſt.

Anno Domini M. C. LXXXVI. cõuentus miſſus eſt in Oliciam. Obiit Suno Ebbonis ſcilicet.

Anno Domini M. C. LXXXVII. Hieroſolyma à Soldano capitur, & Chriſtiani delentur. Eclypſis ſolis facta eſt.

Anno Domini M. C. LXXXVIII. Sanctus Kanutus translatus eſt. Dux Waldemarus factus eſt miles.

Anno Domini M. C. LXXXIX. expeditio facta eſt in Slauiam.

Anno Domini M. C. XC. obiit Magnus Vlf. Cõuentus mittitur in Reigneveld. Kalend. Nouemb.

Anno Dñi M. C. XCI. expeditio facta eſt in Flandria, quam vicerunt Dani.

Anno Domini M. C. XCII. Waldemarus Epiſcopus, nullo cogente, regi ſe opponens, iuit in Norwegiam. Indeq; rediens cum xxxv. lõgis nauibus, captus eſt, & in turri Syelberg poſitus vbi ſedit 14. annis. Conuentus mittitur in Gulholm. Petrus Sunonis fit Epiſcopus. Primum incendium in Eſrom.

Anno Dñi M. C. XCIV. Conuentus venit Aſylum. Expeditio facta eſt in Eſconiam Comes Adulphus factus eſt homo regis tributarius Daciæ.

Anno Dñi M. C. XCV. Conuentus venit in Oliuam. Gregorius VIII. diebus 33. ſedit. Ventus vehemens fuit.

Anno Domini M. C XCVI. Clemens Papa II. annis. Kanutus rex duxit exercitum in Eſconiam Obiit Gerthrud regina.

Anno

Anno Domini M. C. XCVII. ordo ſanctæ Trinitatis incepit.

Anno Domini M. C. XCVIII. Innocētius Papa III. ſedit annis 19. Obiit Sophia regina. Petrus Epiſcopus captus eſt, & frater eius Thorbernus occiſus. Terræ motus fuit in Dacia.

Anno Domini M. CC. Ordo fratrum minorum incepit. Caſtrum Reynsberg acquiſitum eſt, & Thitmerskia.

Anno Domini M. CC. I. Obiit Abſolon tertius Epiſcopus Daciæ, & conſecratus Andreas.

Anno Domini M. CC. II. Sanctus Wilhelmus Abbas migrauit. Comes Adolphus captus eſt. Caſtrum Seghebyrgh acquiſitum eſt 2. Idus Nouembris obiit Kanutus rex filius VV. & Comes Albertus factus eſt miles.

CVII. Waldemarus coronatus eſt in regem eodem anno.

Anno Dñi M. CC. III. comes Adolphus liberat⁹ eſt, poſitis obſidibus, ad X. annos. Redditum eſt caſtrum Louemborg.

Anno Domini M. CC. IV. expeditio facta eſt in Norwegiam per regem Waldemarum, qui Erlingum conſtituit ibi regem, & Philippum Ducem, qui ambo facti ſunt homines regis, apud Thunsbyærgh. Obiit Esbernus Snare. Secundum incendium in Eſrom.

Anno Domini M. CC. V. rex Waldemarus duxit Dagmar filiam regis Boemię in vxorem. Dani Albiam tranſeuntes deſtruxerunt Ercenborg.

Anno Dñi M. CC. VI. Waldemarus Epiſcop⁹ liberatus eſt ad preces Daghmar reginæ, ita tamen quod iurauit ſe nunquam Daciam intraturum. Poſtea vero factus Archiepiſcopus Bremenſis, cum ſe regi opponeret ad Inſtāriam regis Waldemari depoſitus eſt & excōmunicatus à Papa. Andreas Archiepiſcopus duxit exercitum in Riualiam.

Anno Domini M. CC. VII. Conuentus venit in Tuta inſula, Waldemarus fugauit Imperatorem.

Anno Domini M. CC. VIII. Dani corruerunt in Lene. Rex Waldemarus caſtrũ Hwiceborg deſtruxit. Pons vltra Albiam factus. Caſtrum Hereborg iuſſu Waldemari factum eſt.

Anno Domini M. CC. IX. natus eſt Waldemari III. filius II. Conuentus mittitur in Dargun de Doberam.

Anno Domini M. CC. X. Expeditio facta eſt in Pruciam & Samland. Miſtwin, Dux Poloniæ factus eſt homo regis. Sweikerus rex Sweciæ occiditur. Conuentus venit de aurea inſula in Rus regium.

Anno Domini M. CC. XI. Dani caſtrum Dymin reædificant, & Nycenborg deſtruunt.

Anno Domini M. CC. XII. Obiit Margareta regina, quæ propter præcipuam formæ pulchritudinem dicta fuit Daghmar.

Anno Domini M. CC. XIII. obiit Iohannes filius Esberni Snare.

Anno Domini M. CC. XIV. Petrus ſenior Roskildenſis Epiſcopus & Nicolaus Epiſcopus Ripenſis obierunt. Comes Guncellinus & Comes Henricus frater eius, terram ſuam à Rege receperunt & ei fidelitatem iurauerunt. Dani obtinuerunt caſtrum Stetin, & caſtrum Marchionis Muten, Rex VValdemarus ſecundas nuptias celebrauit cum Berengaria ſorore Ferandi Comitis Flandriæ, quæ Bringremle eſt dicta.

C. VIII. Anno Domini M. CC. XV. Waldemarus tertius eligitur in regem. Imperator Otto fidem violans, & contra iuramentũ ſuum veniens, Halſatiam eam ſibi ſubigere volebat: cōtra quem venit Rex Waldemarus cum exercitu copioſo, habens ſecum de ſolis Friſonibus ſexaginta millia hominum, quo audito Imperator non eſt auſus expectare congreſſum belli, ſed fugit vltra Albiam, perditis in ſingulari certamine, duobus meliorib⁹ pugilibus Imperij, quos deiecerunt duo Friſones, videlicet Suen Stercke & Brother Ganling.

Anno Domini M. CC. XVI. Petrus fili⁹ Iacobi fit Epiſcopus Roskildis. Gelu ſu-

per Albiam viam præbente, rex Waldemarus cũ exercitu tranſiuit ad terrã Henrici Comitis Palatini quam vaſtauit incendio, donec eam ſibi totam ſubiugauit. Item duo caſtra contra Hamborg conſtruxit, & tandem ciuitatem cepit. Natus eſt Ericus filius Waldemari regis, cui pater eodem anno ducatum Iutię contulit; & Nicolao filio illegitimo comitatum Hallandiæ.

Anno Dñi M. CC. XVII. Comes Albertus ex mandato regis Waldemari ædificauit caſtrum Trauenemunde, & Dani caſtrum in Thyemesk conſtruunt.

Anno Dñi M. CC. XVIII. obiit Imperator Otto. Rex Waldemarus conuocatis totius regni primis XV. Epiſcopis; tribus Ducibus & tribus comitibus, Abbatibus etiam, aliiſq; quam plurimis Waldemaro filio ſuo in Sleſwic diadema regni impoſuit. In feſto B. Iohannis Baptiſtæ, obiit Comes Nicolaus.

Anno Dñi M. CC. XIX. rex Waldemarus congregato exercitu permaximo, cũ mille quingentis lõgis nauibus Eſtoniam intrauit, & poſt multa bella totam terram illam ad fidem Chriſti conuertit & Danis ſubdidit vſque in præſens.

Anno Domini M. CC. XX. Sanctus Thomas Archiepiſcopus Roskildenſis Angliæ translatus. Hieroſolyma à Chriſtianis recuperatur.

Anno Domini M. CC. XXI. Obiit Berengaria mater regum Erici, Abel & Chriſtophori. Obiit Rikece regina.

Anno Domini M. CC. XXII. Gregorius Cardinalis fuit in Dacia. Andreas Archiepiſcopus ceſſit. Abbas Gunnerus Care inſulæ electus eſt in Epiſcopum.

Anno Domini M. CC. XXIII. rex Waldemarus vna cum filio ſuo Waldemaro tertio, à ſuis proditi, capti ſunt in lectis ſuis à comite Henrico in inſula Lyuthe Iohannis ante portam Latinam, & in Slauiam ducti in caſtrum Zuerin, manſerunt ibi fere per triennium & tunc redempti ſunt per Danos pro LX. millia marcarum in pondere Lubecenſi, ſed equi, veſtes, & alia iocalia, quæ dederunt omnibus melioribus Saxoniæ, in die exitus ſui in duplo plus valebant. Nota Lector; Teutonicos nunquam, aut raro præualuiſſe & triumphos duxiſſe, niſi per proditionem & fraudẽ, quod habent ex natura, ſicut patet in captiuitate dictorum duorum regum, & in aliis multis.

Anno Domini M. CC. XXIV. Petrus Saxonis fit Archiepiſcop⁹. Obiit Andreas Camerarius.

Anno Domini M. CC. XXV. Obiit Petrus Iacobi Epiſcopus Roskildenſis. Cui ſucceſſit Nicolaus Stig, ſcilicet.

Anno Dñi M. CC. XXVI. ſoluti ſunt duo reges. Obiit Sanctus Franciſcus. Multi Friſones corruerunt in Thidmerskia, & tamen Thidmerskia Danis ſubiugata eſt.

Anno Domini M. CC. XXVII. Bornhouet, vbi Dani corruerunt. Nam Thidmerskienſes in vltimo exercitus collocati, proditionẽ facientes, exercitum Danorum cum quibus erant, à tergo percuſſerunt. Gregorius IX. Papa ſedit.

Anno Dñi M. CC. XXVIII. Andreas & Petrus Archiepiſcopi obierunt.

Anno Domini M. CC. XXIX. rex Waldemarus III. celebrauit nuptias cum filia regis Portugaliæ Elienor Ripis, in feſto beati Iohannis Baptiſtæ.

Anno Domini M. CC. XXX. Otto Cardinalis fuit in Dacia. Vffo fit Archiepiſcopus. Eclipſis ſolis, & peſtilentia hominum & iumentorum magna fuit.

Anno Domini M. CC. XXXI. Obiit Rex Waldemarus III. filius Waldemari ſecundi, & Regina Elienor cito poſt eum in partu.

CX. Anno Domini M. CC. XXXII. Ericus rex filius Waldemari ſecundi, coronatus eſt à Domino Vffone Archiepiſcopo, & frater eius Abel ducatũ Iutiæ accepit. Eodem anno fratres minores nudis pedibus Daciam intrauerunt & domũ Ripenſem fundauerunt.

Anno Domini M. CC. XXXIII. Eſtern⁹ Snerling obiit. Obiit piæ memoriæ Nicolaus Cancellarius, Epiſcopus Sleſwicenſis.

Anno Dñi M. CC. XXXIV. Fratres minores domum acceperunt Sleſwik. Lunden, Roskild, igne perierunt.

Anno

Anno Domini M.CC.XXXVI. Waldemarus Epiſcop⁹ obiit, humilis monachus in Lyke. Conuentus miſſus in Paradiſo.

Anno Dñi M.CC.XXXVII. dñs Petrus abbas Rurius Regij omnes poſſeſſiones dictæ domus eaten⁹ acquiſitas cum villicis & colonis omnibus abſolute libertati reſtituit ab omni impetitione exactoria & iure regio eximens eos, pro quinquaginta trib⁹ marcis denariorum vſualium quas Dño Abel inclyto Duci Iutiæ, pro iam dicta exoluit libertate, ita quod nō ſit eiuſdē Ducis poſterus liberum nec licitum hanc pactionem aliquo tempore infirmare iuxta inteſtationem priuilegij Principis memorati. Eodem anno Dux Abel duxit Mathildem filiam Comitis, quod rex Waldemarus pater moleſte tulit, timens per hoc futurum ſciſma inter fratres, quod & euenit. Nam ab illo die nunquam defecit bellum inteſtinum in Dacia inter reges & Duces & Comitibus, eos inſtigantibus, qui ſemper quęrunt mala Daciæ. Bellum fuit Scanæ inter Danos & Normannos. Tempeſtas fuit in die ſancti Clementis.

Anno Dñi M.CC.XXXVIII. Translatio S. Wilhelmi abbatis in Oppellut.

Anno Domini M.CC.XXXIX. rex Ericus duxit Iudith, filiam Ducis Saxoniæ in vxorem, cum quibus diſpenſatum eſt in quarta linea cōſanguinitatis, per dominum Papam Gregorium. Hieroſolyma capitur à paganis.

Anno dñi M.CC.XL. Seulo Dux Norwegię cū filio occiſus eſt à rege Haquino.

Anno dñi M.CC.XLI. Obiit inclytæ recordationis rex Waldemarus II. in cœna Domini in cuius morte vere cecidit corona capitis Danorū. Nam ab illo, bellis inteſtinis & deſtruxioni mutuę vacantes omnibus in circuitu nationibus facti ſunt in deriſum, ſed & terræ quas patres eorum gladio ſuo glorioſe acquiſierant, nō ſolum ab ęorum dominio receſſerunt, verum & plagas maximas regno intulerunt, & illud miſerabiliter confuderunt, principibus regni reſiſtentibus, ſexies ſe inuicem lacerantibus & vaſtantibus. Ericus rex filius Waldemari II. monarchiam Daciæ optinuit. Eclipſis fuit. Petrus Stegit obiit.

Anno Domini M.CC.XLII. ortum eſt bellū inter fratres Ericum regem & Abel Ducem. Clauſtrum Ringſtath igne periit.

Anno Domini M.CC.XLIII. Clauſtrum monialium Roskild incenſum eſt. Innocentius IV. ſedit.

Anno Dñi M.CC.XLIV. Rex Ericus duxit exercitum Kalding.

Anno Domini M.CC.XLV. generale concilium fuit Lugduni. Nicolaus Epiſcopus Roskildenſis fuit de Dacia.

Anno dñi M.CC.XLVI. Iacob⁹ Sunonis obiit. Rex Ericus mouit exercitū contra fratrē ſuum, illo cū exercitu Teutonico occurrēte, ſed treugę factę ſunt ad tēpus.

Anno Domini M.CC.XLVII. Sora & Colbas igne perierunt. Othania à Teutonicis incenſa eſt. Rex Ericus oppidum Swineborg, quia plura cum regnum miſerabiliter deſtruxiſſent, tandem fraterno ſanguine, non multo poſt, ſibi & regno, infamiam perpetuam facere non timuerunt.

Anno Domini M.CC.XLVIII. Hauen à Lubecenſibus incenſa eſt, obiit Olavus pincerna. Nicolaus Epiſcopus Roskildenſis obiit in Clareualle.

Anno Domini M.CC.XLIX. Obiit Ericus. Rex Sueciæ obiit.

Anno Dñi M.CC.L. Dux Abel fratrē ſuum Ericum regē proditioſe captiuauit in Sleſwik in nocte beati Laurentij, quem quidam miles eiuſdē ducis Lagho Gutmud ſcilicet, nauigio deportauit vſq; Myoſund, ibiq; eum occidit, & duce ignorāte, & in Slia ſubmerſit. Eodē anno Waldemarus filius Ducis Abel à ſcholis Pariſiis, domum pergens, captus eſt per milites Domini Epiſcopi Colonienſis.

CXI. Dux Abel in regem electus eſt & coronatus.

Anno Domini M.CC.LI. Fretherīcus Imperator obiit. Obiit Comes Nicolaus. Ludewicus rex Franciæ captus eſt, & frater eius Robertus occiſus.

Anno Dñi M.CC.LII. Rex Abel cum exercitu intrauit & Idarſtath ad pugnādum, ibiq; occiſus eſt. Obiit Vſſo Archiepiſcopus.

CXII. Chriſtophorus fit Rex Anno Dñi M.CC.LIII. Rex Chriſtophorus tradidit

didit Waldemaro filio Regis Abel Ducatum cũ vexillo apud Kalding. Bellum fuit Skeiſisker inter regem Chriſtophorum & Heinticum Emelthorp.

Anno Dñi M. CC. LIV. Innocentius Papa IV. Alexander Papa cõſecratus. Iacobus fit Archiepiſcopus & Petrus Skieln ſcilicet Epiſcopus Roskildenſis.

Anno Domini M. CC. LVI. Kochkarle, Ware alle gallue moth Kylner Wilhelmus Impetator in Friſia obiit.

Anno Domini M. CC. LVII Hakinus rex Norwegiæ fuit in Dacia. Obiit Waldemarus Dux.

Anno Domini M. CC. LVIII. Rex Ericus ab Eccleſia S. Petri transferiur à Chriſtophero fratre ſuo Epiſcopo Nicolao abſente. Bellum fuit inter regem & ruſticos. Ciuitas Repin iudicio Dei cum omnibus attinentiis periit.

Anno Domini M. CC. LIX. captus eſt Iacobus Archiepiſcopus Lundenſis, & carceratus in caſtro Hakenſcog. Obiit Chriſtophorus Ripenſ. Poſt quem:

CXIII. Ericus filius eius regnauit, qui multa mala fecit, Eccleſias ſpoliando, læſis & iniuriam paſſis iuſtitiam nullã faciendo. Monaſteria quoq;, quæ patres eius per ſe & ſuos ędificauerãt, per equos & canes miſerabiliter attenuauit. Comites Holſatiæ magnam partem ducatus vaſtauerunt. Iarmarus Princeps Rianorum, magnam partem Syalandiæ vaſtauit.

Anno Domini M. CC. LX. Iarmarus fecit ſtragem magnam ruſticorum apud Neſtwich. Qui etiam eodem anno obiit. Olauus Epiſcopus occiditur. Dux Ericus filius Abel regis receptus eſt in ducatum.

Anno Dñi M. CC LXI. Bellum fuit Lohete inter regem Ericum filium Chriſtophori & Ericum ducem filium Abel, in vigilia ſancti Olaui, & cõtrita eſt pars regis, qui ibidem captus eſt cum matre ſua Margareta regina.

Anno Domini M. CC. LXII. Rex Ericus traditur Marchionibus, Regina liberata eſt. Dux de Brunſwik fuit in Dacia. Eclipſis ſolis fuit Nonas Auguſti. Epiſcopus Nicolaus captus eſt.

Anno Domini M. CC. LXIII. Iwatus Taki ſcilicet, & Petrus Fyn ſcilicet, ſuſpenſi ſunt. Epiſcopus Nicolaus liberatus eſt.

Anno dñi M. CC. LXIV. Rex Eric⁹ venit de captiuitate. Arwaſcogh deſtruitur.

Anno Domini M. CC LXV. Clemens Papa IV. ſedit. Iacobus Archiepiſcopus curiam adiit. Obiit Nicolaus Epiſcopus Sleſwicenſis. Electus eſt Bondo.

Anno Domini M. CC. LXVI. venit Guido Cardinalis in Daciam & excõmunicauit regem & reginam. Biggeet Dux Sueciæ obiit.

Anno Domini M. CC. LXVII. obiit Domina Iugiborg de Kalcendborgh cõſecratus eſt Epiſcopus Bondo.

Anno Domini M. CC. LXVIII. Iacobus Archiepiſcopus ſecundo curiam adiit. Caſtrum in Kalding ædificatum eſt. Clauſtrum Loum igne periit.

Anno Domini M. CC LXIX. Captus eſt Contadus nepos Fretherici Imperatoris & decollatus eſt. Obiit Clemens Papa.

Anno Domini M. CC. LXX. vacabat ſedes Romana. Eclipſis ſolis fuit in martc, Lætare Hieruſalem.

Anno Domini M. CC. LXXI. combuſtá eſt ciuitas Ripenſis. Obiit Lodewicus rex Franciæ. Domicellus Nicolaus obiit.

Anno Domini M. CC. LXXII. Obiit dux Ericus, & redditus eſt ducatus Erico regi cum filio Ducis. Andreas pincerna obiit. Creatus eſt Papa Gregorius qui colligauit Eccleſiam. Eodem anno XII. Kalendis Septembris Teutonici occupauerunt ciuitatem Sleſwik multitudine copioſa, & VI. Kalendas quibuſdã de exercitu amiſſis cũ magno ſpolio & pręda pecorum diuerſi generis receſſerunt. Obiit Guido Cardinalis. Obiit Duciſſa Margareta in partu.

Anno Domini M. CC. LXXIIII. Obiit Oſgerus Epiſcopus Ripenſis. Obiit dñs Michael abbas Ruris regis. Comes Rodulfus electus eſt in Imperatorem.

Anno dñi M. CC. LXXIV. Obiit Iacobus Archiepiſcopus Lundẽſis. Generale concilium Lugduni celebratum eſt, Et tota Græcia ad fidem eſt conuerſa.

Anno

Anno Dñi M. CC. LXXV. duæ turres Eccleſiæ S. Petri in Sleſwik corruerunt, & magna pars eiuſdē Eccleſiæ. Obiit Dñs Iohannes abbas. Cardinali relatū eſt interdictum per regnum Daciæ. Expeditio facta eſt ad Sueciam, & victi ſunt Sueci.

Anno Domini M. CC. LXXVI. Obiit Orlandus Archiepiſcopus electus Lundenſis, & ſucceſſit Thrugotus II. Archiepiſcopus. Obiit papa Gregorius. Innocentius ſedit. Poſt quem Otto bonus ſedit quinq; ſeptimanis. Ericus dux Sueciæ obiit. Waldemarus rex Sueciæ exulauit in Dacia cum vxore & filiis.

Anno Domini M. CC. LXXVII. creatus eſt Papa Iohannes XXI. Obiit Petrus Epiſcopus Roskildenſis. Et Stigotus eligitur.

Anno Domini M. CC. LXXVIII. rex Waldemarus rediit ad Sueciam filio ꝓ obſide relicto. Obiit Papa Iohannes.

Anno Domini M. CC. LXXIX. Domicellus Abel & Dux Albert⁹ de Bruneſwik obierunt.

Anno Domini M. CC. LXXX. Obiit Nicolaus Papa III. Obiit Thrugotus Archiepiſcopus Lundenſis, & ſucceſſit Ioannes Droos X. Obiit Stigotus Epiſcop⁹ Roskildenſ. & ſucceſſit Ynguarus.

Anno Domini M. CC. LXXXI. creatus eſt Papa Martinus.

Anno Domini M. CC. LXXXII. Obiit Bondo Epiſcopus Sleſwick. Electus eſt Iacobus. Maior Eccleſia Roskyldenſis ſuccenſa eſt. Lis oritur inter regē Ericum & principes.

Anno Domini M. CC. LXXXIII. pax reformatur Warthingborg. Waldemarus filius Erici ducis ducatum obtinuit, & Iacobus comitiam Hallandiæ. Iacobus Epiſcopus Sleſwicenſis priuauit monachos Ruris regis decimis, & eorundem fecit verberari.

Anno Domini M. CC. LXXXIV. conuentus domus Ruris regis diſperſus eſt.

Anno Domini M. CC. LXXXV. Rex Ericus fili⁹ Chriſtophori captiuauit Waldimarum Ducem Iutiæ & eius dapiferum.

Anno Dñi M. CC. LXXXVI. Dux Waldemarus reſtituitur de captiuitate. Rex Ericus occiſus eſt in lecto, in nocte S. Ceciliæ à ſuis, quos maxime dilexerat, inflictis ſibi vulneribus quinquaginta ſex. Obiit Iohannes Epiſc. Orconenſis. Clauſtrum monialium incenſum eſt.

Anno dñi M. CC. LXXXVII. Cōuocato conſilio regni, Dux Woldemarus recepit omnia quæ pater eius habuerat ante eum. Obiit Iacobus, tyrannus plus, quam Epiſcopus dicendus. Orta eſt magna diſſentio inter meliores regni, de morte regis. Eodem anno in Pentecoſten conſilio celebrato generali in Nyborg. Comes Iacobus, Sotigotus Marſcalcus, Petrus Iacob. ſcilicet & alij plures potentiores regni ex communi omnium decreto, vel addicti ſunt pro morte regis & proſcripti. Quos collegit Ericus rex Norwegiæ in caſtro Kuneghel. Eodem tēpore Dux Waldemarus factus tutor regni. Eodem anno:

CXVII. Ericus filius Erici regis coronatur in die natalis Domini. Hic dictus Erik Meneworti.

Anno Domini M. CC. LXXXVIII. Stigotus marſcalcus cum ſuis multa mala fecit. Obiit Norjutia clandeſtinis incurſibus. Obiit Domina Mechteldis regina. Dux Waldemarus duxit filiam Ducis Saxoniæ vxorē ſuam in Daciam, cum qua priori anno celebrauerat nuptias in Molne. Sleſwik periit igne proprio, quam Dux Waldemarus muniri fecit in circuitu, ex lignis quæ tulerat de caſtro Gottorph, & deſtrui fecit caſtrum Gottorp, quod pater eius Dux Ericus ſumptibus maximis ædificauerat, & erat quaſi clauis & cuſtodia totius Daciæ, Caſtrum Almethorp deſtructum eſt. Hactenus Ericus Rex Daciæ.

FINIS.

INDEX
TVM RERVM TVM
NOMINVM PROPRIORVM IN HOC OPERE CONTENTOrum locuples.

A.

ABELINVS *Epiſcopus Aldenburgenſis,* 10.
Adalberon Epiſc. Bremenſis, 100.
Adalbertus primus Epiſc. Magdenburgenſis, 22.
Adalberti Metropolitani obitus, 59.
Adaldagus, 19.
Adaldagus Epiſc. Bremenſis, 82.
Adalgarius Archiepiſc. Bremenſis, 80.
Adelbertus Marchio, 217.
Adolphus comes Naſſouienſis, 212.
Adelbertus Diaconus, 35.
Adelbertus Archiepiſcopus, 38.
Agapetus Papa, 20.
Agnes Imperatrix Henrici mater, 96.
Albertus Epiſc. Bremenſis, 90.
Albertus Epiſc. Liuonienſis. 221.
Albertus I. Magnus Epiſcopus Bremenſis, 88.
Albis inter fluuios Saxoniæ maximus, 3.
Aldenburg Sclauica lingua Stargarde dicta, 206.
Alebrandus, 36.
Alexandri Papæ ad Nordmannorum Regem Epiſtola, 42.
Ambitio thronorum fugienda, 59.
Anſgarius, 78.
Anſgarius multos ad fidē Chriſtianam conuertit, 9.
Anſgarij Archiepiſc. confirmatio, 145.
Anund Rex, 33.
Anſgario confertur Epiſcopatus Bremenſis, 11.
Anſuerus Monachus, 53.
Anthropophagi, 67.
Anund, 42.
Archiepiſcoporum Bremenſium Hiſtoria, 77.
Arnulphus, 15.
Aſgotus, 62.
Aſſambets Heſſon, 262.

B.

Baldevvinus Epiſcopatui Bremēſi intruditur, 105.
Bardon Epiſcopus Moguntinus, 46.
Bartoldus Magnus, 106.
de Benedicto V. Pontifice maximo, 133.
Benno Dux Saxonum obiit, 29.
Bernhardus Cranenſis, 263.
Bernardi Ducis Saxoniæ obitus, 92.
Bernardus Dux, 45.
Bernhardus Dux infenſiſſimus Hamburgenſibus, 49. 50.
Bertoldus Epiſcopus Lubicenſis, 287.
Bezelinus Epiſc. Bremenſis. 87.
Bezelinus Alebrādus Epiſc. Hamburgenſis, 35.
Birka ciuitas, 69.
Bonifacius Moguntinēſis Epiſc. primo ad conuertēdos Saxones miſſus, 77.
Borchardus Epiſc. Bremenſis, 128.
Bukkin, 15.
Bulla Aurea Caroli IV. ſuper libertate Eccleſiaſtica, 201.

C.

Carolus Dux Burgundiorum, 255.
Chiue ciuitas, 94.

Chri-

Chriſtianitas in Dania quãdo recepta, 20.
Chriſtianus comes Aldenborgenſ. 104.
Chronica Sclauica, 203.
Circipani, 44.
Conflagratio domus S. Petri Bremæ, 37.
Conradus Abbas Hertzueldenſis, 101.
Conradus Imperator, 34.
Conradus Rex, 18.
Coſmæ, 22.

D.

Daganus, 29.
Damiani, 22.
Dann Trinus Danorum Rex, 292.
Danorum & Nordmannorũ reges, 13.
Decius Palatinus Comes, 55.
Diſceptatio de Epiſcopatu Bremẽſi, 11.

E.

Ebo à Papa Gregorio depoſitus, 10.
Edigon, 25.
Eizo monachus, 44.
Ekbertus Taruienſis Epiſcopus, 62.
Elnoldus Archiepiſcopus, 32.
Emma nobilis Senatrix, 37.
Emundus, 24.
Engelhardus Epiſc. Magdeburg. 46.
Epiſcopatus Ripenſis, 28.
Epiſcopi Lubicenſis iuramentũ duplex.
Epiſt. Leonis Papæ ad Anſgarium, 146.
Epitaphium Benedicti V. Papæ, 134.
Erecon Epiſcop. Aldenburgenſis, 201.
Eſtlandi Dracones adorant, 66.
Euerhardus Epiſcop. Treuirenſis, 46.
Eylbertus Epiſcopus Mindenſis, 48.

F.

Florentinus de Bronckhorſt, 118.
Frederici Imperatoris cum Mediolanẽſibus pugna, 104.
Fridericus Comes Palatinus, 57.
Fredericus Epiſc. Bremenſis, 19.
Fredericus Marchio Brandenburgenſis, 292.
Freſia regio, 50.
Freſonum gens, 29.

G.

Gaudbertus Epiſcopus, 10.
Gaudbertus Epiſcopus concilium congregat, 11.
Gerardus Epiſc. 108.
Gerardus de Oldenborch, 251.
Gerardus Archiepiſc. Moguntin. 287.
Gheroldus, 217.
Giſelbertus Epiſc. Bremenſis, 113.
Godeſchalcus, 44.
Goslaria ciuitas, 58.
Gothefridus Comes de Arensberg, 128.
Gronlani, 61.
Gruntharius Colonienſis Epiſcop. 12.

H.

Halaglandt inſula Normanniæ, 73.
Haldan, 13.
Hammaburg Metropolis, 21.
Hantildus, 24.
Haroldus, 18.
Haroldus rex Danorum quando baptizatus, 8.
Haroldi mors, 25.
Hartvvicus Epiſc. Bremenſis, 102.
Heidela, 20.
Heinricus Cæſar ingẽtibus diuitiis præditus, 46.
Henricus Comes de Suerin, 287.
Henricus Dux Brunſuicenſis, 251.
Henricus Dux Brabantiæ, 109.
Henricus de Goltorn, 115.
Henricus Epiſcopus Bremenſis, 255.
Henricus Conradi Imperat. filius, 34.
Helmoldi Hiſtoria, 274.
Hericus Sueonum Rex, 28.
Hermannus Archiepiſcopus, 35.
Hermannus Epiſcopus Bremenſis, 87.
Hermannus Epiſcop. Colonienſis, 48.
Heruri & Eueldi vbi degant, 204.
Hildeboldus Epiſc. Bremenſis, 112.
Hiſtoria propagationis Eccleſiæ Hamaburgenſis, 3.
Hiſtorica Enarratio de origine gentis Danorũ eorũque regibus, 292. & ſeq.

Hoge-

Hogerus, 16.
Hoierus Epiſc. Bremenſis, 80.
Humbertus, 99.

I.

Iacobus Sueonũ Rex Chriſtianiſſimus, 91.
Iacobus Sueoniæ Rex, 41. eius mors, 42.
Imperatorem qui eligant, 111.
Ioannes de Monte Regio, 260.
Iohannes Epiſcopus Senex, 53.
Iohannes Papa, 21.
Islani, 61.
Iulianus de Medicos, 262.
Iutland, 63.

K.

Knut, 31.

L.

Lanfrancus Philoſophus, 54.
Lancea Imperialis, 81.
Leimarus, 99.
Leo Papa moritur, 47.
Ledericus, 10.
Lederici Epiſc. Bremenſis obitus, 11.
Libentius, 33.
Libentius Epiſc. Bremenſis, 83.
Libentius II. Archiepiſc. Bremẽſis, 85.
Lotharius Imperator, 101.
Ludericus Epiſc. Bremenſis. 78.
Luthevvici Imperatoris obitus, 10.

M.

Magdeburg ab Ottone condita, 22.
Martinus de Huda, 129.
Matthias Rex Vngariæ, 255.
Matthiæ regis Vngariæ pugna cũ Mahumete, 263.
Mediolanũ Friderico Imperatori traditur, 104.
Merſindis Vates, 85.
Metropolitanus, 41.
Monomachus Græcorũ Imperator, 47.

N.

Nobiliſſimi Saxoniæ fluuij qui ſint, 3.
Nordalbingia, 205.
Nordmannia vltima orbis prouincia eſt, 70. ſteriliſſima omnium regionum, 71.
Normanniam qui primus viſitarit, 71.

O.

Obotritorum ciuitas, 53.
Obotriti qui ſint, 4.
Oceanus Freſonicus, 63.
Olaphus, 16.
Olaph Nordmannorum Princeps eligitur, 31.
Olaph Trucconis filius, 28.
Olla Vulcani, 24.
Ordolffus Saxoniæ dux, 50.
Oreſtes, 57.
Oſmundus, 42.
Oſtrogothia, 68.
Otto Rex, 20.
Otto Cæſar, 20.
Otto Imperator Sclauoniam ad fidem Chriſti reduxit, 206.
Otto Imperator domitor gentium ſeptẽtrionalium, 24.
Otto Traiectenſis Epiſcopus, 109.
Otto Dux Brunſuicẽſis Bremam obſidet, 110.
Ottonis Imperatoris obitus, 29.

P.

Paſtores pecudum in Nordmãnia ſunt nobiliſſimi, 71.
Petrus Bentzo, 259.
Pippinus pater Caroli, 5.
Pluſſo cladis ingentis author, 53.
Polabingi, 44.
Polonia magna Slauorũ Prouincia, 203.
Pontificũ Aldenburgenſium ſeries, 241. 242. 243. & ſeqq.
Priuilegiũ Papæ in ordinãdis Epiſc. 12.
Priuilegia Eccleſiæ Hamburgenſis, 143. 145. 146. 147. 148. & ſeqq.
Proſperitas vitæ humanæ fallax, 59.
Prouincia Danorum in Inſulas diſpertita, 63.

R.

Rabbodus Epiſcopus, 14.

Redi-

Redigaſt Paganorum Deus, 53.
Reginvvardus, 17.
Reinbertus Epiſcopus, 79.
Reinvvardus Epiſc. Bremenſis, 81.
Rembertus, 10.
Rimberdus Diaconus, 13.
Rex Franciæ cum militibus Terrã ſanctam intrat, 111.
Rodolphus Comes in Thietmarſia, 101.
Roſaueldum ciuitas, 56.
Roſchild Metropolis Selandiæ, 64.
Rumigeruli qui, 49.
Rupertus comes Palatinus, 262.
Rutia, 203.

S.

Sala fluuius, 3.
Sancti Anſgarij Legatio, 74.
Saxones olim quos Deos coluerint, 4.
Saxones quomodo ad cultum diuinum peruenerint, 4.5.
Saxonia pars Germaniæ, 1.
Saxonia in octo Epiſcopat. diuiſa, 204.
Saxonia quando primo Ducem acceperit, 20.
Saxoniæ miraculum, 84.
Saxonum gens feociſſima, 1.
Saxonum gens ab Anglis egreditur, 4.
Schliaſvvik ciuitas funditus exciſa, 95.
Schliaſvvik Saxonum ciuitas à paganis euertitur, 53.
Sclauia duplex: maior & minor, 203.
Sclaui quando Chriſtiani facti, 23.
Sergius, 20.
Sigefridus Nortmannorum Epiſc. 42.
Somnium miraculoſum, 69.70.
Sors vitæ humanæ fallax, 59.
Sturmiriorum Prouincia, 45.
Suein Rex Danorum, 54.
Sueonum genti ordinatur Epiſc. 91.
Sueonum populi multiplices, 68.
Sueonum ſuperſtitio, 69.
Synodus Epiſcoporum habita, 47.
Synodus prima Moguntiæ habita, 90.

T.

Tholff Epiſcopus Trondemnenſis, 72.
Theotymus Scytarum Epiſcopus, 31.
Thiadericus Comes, 27.
Tranſmarini, 62.
Troglodita, 67.
Trõdemmis metropolis Normãniæ, 71.

V.

Vbſola, 18.
Vetus ſcriptũ de Eccleſia Bremẽſi, 132.
Vicelinus vir ſanctus, 214.
Vitæ humanæ fragilitas, 59.
Vites in VVinlandia ſponte naſci, 73.
Vnni, 17.
Vnno Epiſc. Bremenſis, 81.
Vnvvanus Archiepiſcopus, 30.
Vnvvanus Epiſcopus Bremenſis, 84.

VV.

VVidgerus, 16.
VVegon, 25.
VVelatabi, 66.
VVendilgard, 22.
VVezel Madeburgenſis Epiſc. 58.
VVidekind quando baptizatus, 6.
VVilhelmus dux Brunſuicẽſis Epiſcopatum Verdenſem inuadit, 241.
VVillehadi, 19.
VVillericus Epiſc. Bremenſis, 77.
VVilzi, 23.
VVinfridus Anglus primo Auſtrales gentes ad diuinum cultũ adduxit, 5.
VVinuli 66.
VVinuli populi fortitudine celebres, 44
VVoldemarus Epiſc. Sleſvvicenſis Eccleſiæ, 108.
VVolffredus, 33.

X.

Xenodochium Bremenſe, 15.

Z.

Zacharias Papa, 81.

FINIS.

A21 1475344